INSTITVTIO SACERDOTVM EX DIVINIS LITTERIS & VETERVM PATRVM DISCIPLINA

Auctore
ALFONSO DE TORRES
Malacitanæ Ecclesiæ Decano

ROMAE
SVPERIORVM PERMISSV
M D X C V

AD SACERDOTES
AVCTOR.

INCIDI olim recens sacerdos in libellum, qui Stimulus pastorũ inscriptus est, ex varijs Sanctorũ Patrum sententijs collectũ à docto, & insignis pietatis viro Bartholomæo à Martyribus, qui Bracharensis non ita pridem Antistes fuit. Perlegi, vehementerq. sum admiratus. Tum Pontificum siue munia, siue onera diu contemplatus, & eorum vicem dolui, & sacerdotio meo sum gratulatus. Sed non diu quieto animo esse licuit: Sacros enim reuoluens libros, Sanctorumq. Patrum volumina lectitans, cognoui tandem, etsi Presbyter Episcoporum ordinis potestate, tum etiam iurisdictione sit inferior, vtrumque tamen vinculis, ac legibus non ita diuersis, dissimilibusue obstrictum teneri. Quod quidem cum sæpe numero diligenter animaduertissem, sensi demum onus, & sacræ molis pondere oppressus, ingemui, illi me suppositum oneri videns, quod vel Angelici humeri reformident. Et quæ alieno capiti incumbens sarcina mihi è longinquo prospicienti metum incusserat, eam cum mihi quoque deinde sensissem impositam, varie animo agitari cœpi. Tandem, tamquam abstersis squamis, vidi lucem, & qui me diuitem antea, & opulentum existimaram, idem me rerum omnium egenum, & plane nudum aspexi. *Apoc. 3.* Alijs litteris, quibus deditus eram, illico relictis, ijs studijs, quæ sacerdotem decent, penitus me totum addixi, & quasi accensa lucerna, quæ mihi deerat, drachmam quærere cœpi. Arcem diuinarum literarum a dij, assedi ad portam, *Luc. 15.* stipem ab introeuntibus petij, non quidem aurum, aut argentum, sed vires, quibus surgerem, quibus starem, quibus ab ignorantiæ imbecillitate recreatus, ipsorum etiam manibus sublatus in ea ingrederer penetralia, in quibus Deus opt. max. Dei filius dominatur, perinde atq. in aurea sella in summa ara a sacerdotibus collocatus. *Act. 3.* Sacris etenim libris, Sanctorumq. Patrum voluminibus exacte reuolutis, ex varijs, vti sese sparsim offerebant, locis de Sacerdotis officio contexui librum, quo, non secus ac suaui, & salubri vnguẽto, meis mederer vulneribus. Quibus inunctis, cum aliqua mihi spes affulgeret, viderem q. non paucos eadem labe si non confectos, certe affectos, emittere librum decreui, vt saltem sacerdotes egentes habeant sine magnis laboribus, aut expensis in vno codice, quod ex multis, minimeq. vulgaribus, ego

licet inter alia vocationis meæ studia satis occupatus, non cum modi-
cis lucubrationibus, & vigilijs, in vnum collegi. Quod quidem eo se-
curius feci, quod de meo nihil præter materiarum dispositionem, ali-
quotq. notulas haberet, Sanctorum Patrum sententijs totus consta-
ret. Reliquum est, vt è profundo quasi somno obliuionis experre-
1. Petr. 2. cti, O gens sancta, O Regale sacerdotium, quæ nostri muneris sunt,
diligenter expendamus, quo in gradu dignitatis à Deo locati sumus,
Psa. 75. ad quæ sacrificia instituti. Nam si terribili, & ei qui aufert spiritum
Principum Deo tremendum planè sacrificium nos offerre considere-
Colos. 3. mus, veterem hominem exuamus necesse est cum actibus suis, & qua-
si iam cælo translati, ac supra humanam naturam positi, & nostris af-
fectibus exempti, velutq. cælestes cælestia semper meditemur. An non
Christi nos milites? non Christo vinculis arctissimis obligati? non a
Is. 51. Christo angulari lapide excisi? Digne igitur, & caute ambulemus
Eph 4. ea vocatione, qua vocati sumus, ne si desidere in medio itinere cœpe-
rimus, interim hostis noster antiquus bonarum cogitationum semini
Mat. 13. infelix aspergat lolium, quod & triticum, dum in herba est, suffocet, &
Dan. 8. ipsum postremo in ignem abijciatur. Properemus antequam vires
comparet, ac robur contra iuge sacrificium, ne auferatur à nobis pro-
pter peccata nostra, & locus sanctificationis deijciatur: ne causa no-
Mich. 3. stri Sion vt ager aretur, & Ierusalem quasi aceruus lapidum sit, &
Prou. 22. mons templi in excelsa siluarum, vt Diuinum ministerium nobis con-
creditum ad terminos antiquos, quos posuerunt nobis Patres nostri
restitutum, purè, sancteq. ad extremum vsq. vitæ finem peragamus.

AD

AD LECTOREM.

LIBER *hic, vt in ipso aditu, quidquid est intus, tibi sit exploratum, in quatuor partes est distributus. Prima de Sacerdotis agit institutione, dignitate, potestate, & officio, item de Missa, de Sacramentis administrandis, de antiquitate, auctoritate, & vsu diuinorum officiorum, & cærimoniarum, rerumq. ad ea peragenda pertinentium. Altera de moribus, ac vita Sacerdotis ex Apostoli præscripto, deque eius exteriori, atque interiori homine componendo pluribus tractat. Tertia de rebus Sacerdoti prohibitis, ac de pœnis transgressori à iure, vel ab homine impositis, vel imponendis differit. Quarta de morte boni, & mali Sacerdotis pauca refert. Hæc omnia & inscriptionibus, & locis communibus digesta sunt, non tamen ita accurate, vt nonnulla ad diuersa capita nequeant reuocari; & aliqua forsan alienis locis inuenies. Quod tu desines vitio vertere, si eam esse consideraueris virtutum connexionem, vt aliæ sine alijs constare integre non possint. Et rerum potior, quam ordinis ratio habita est. Omisi breuitati consulens multa, quæ ad præsens negotium pertinerent, siquidem ipsi libri ijs de rebus apud S. Cyprianum, S. Ambrosiu, S. Hieronymum, S. Augustinum, S. Gregorium Magnum, S. Gregorium Nazianzenum, S. Ioannem Chrysostomum, aliosque sanctos Patres nostros extant. Ex amœnis, & patentibus campis satisfuit legere flosculos, ex quibus, modo velit, tantum sibi quisque conficere mellis possit, quantum & ad necessarium vsum, & ad delicias sit satis. Quodsi nonnulla hic aliter citata offenderis, atque in decretis Gratiani, Burchardi, Iuonis & aliorum leguntur, id ob eam causam factum est, quia de fonte potius, quam de riuulis hauriens archetypos sequutus sum; exceptis quibusdam, quæ, quoniam suis in locis non sunt reperta, ex auctoritate illa referentium, & fide hic exscripta sunt.*

CAESAR BARONIVS SORANVS

CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTER.

VIR admodũ insignis, dignus Dei Sacerdos, amicus spõsi, & cũ sponso manens, atq; ob id nunquam ieiunus, iugis conuiua sapientiæ, idemq. amator sponsæ, fecit ei (vt video) murenulas aureas, vermiculatas argento: istud ipsum spõsæ collo plane congruum ornamentum refert opus ab ipso elucubratum. Per collum enim sponsæ Dei Sacerdotes, Euangelij prædicatores, mysticè significari, Sanctus Gregorius Magnus in primis admonet: etenim cum sit caput Ecclesiæ Christus, qui medij sunt inter Christum, & populum Sacerdotes, per collum intelligi, certum est: per murenulas verò aureas vermiculatas argẽto, quæ aureis, argenteisque virgulis simul iunctis, atque ordine flexuoso, vna connexis, multiplicatis circulis, ex quibus monilia pendent, collum ambiunt, æque accipi posse idem quadripertito schemate, summa industria elaboratum opus, omnes, qui illud ipsum attente considerant, puto consentient. Etenim velut quibusdam aureis, argenteisq. virgulis simul iunctis, & contextis, miraque varietate distinctis, diuinæ scripturæ, patrumq. sententiis vna coniunctis, quadruplici distinctione partitum, toties repetito orbe, collum sponsæ circundãs, monilibus appensis exornat ex mysticis gemmis illis, quibus Moysi Dominus Sacerdotale pectus ornari mandauit. Quod verò, qui ad decorem, idem ad fortitudinem cultus colli sponsæ paretur, vt, quod est ornamentum, sit etiam munimentum, idem, qui dixit Collum tuum sicut monilia, adiecit postea, sicut TVRRIS Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium: quamobrem quæ sunt ab eo contextæ murenulæ, easdem quisque iure dixerit esse Ecclesiæ propugnacula, & quot in eis sunt gemmæ, tot esse clypeos ad muniendum sponsæ collum, ipsum Regale videlicet Ecclesiæ sanctæ Sacerdotium:

CLE-

CLEMENS PAPA VIII.

AD futuram rei memoriam. Cum sicut accepimus, dilectus filius Alfonsus de Torres Malacitana Ecclesiæ Decanus librum Institutionis Sacerdotum ex diuinis litteris, & veterum Patrum disciplina, summis vigilijs, ac labore composuerit, illumque iam à dilecto filio Sacri Palatij nostri Magistro examinatum, & approbatum, ad communem Ecclesiasticorum vtilitatem in lucem edere proponat: Nos, vt liber prædictus fideliùs, ac sine mendis imprimi valeat, prouidere, simulque eidem Alfonso specialem gratiam facere volentes, supplicationibus eius nomine, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ipsi Alfonso, vt nemo librum prædictũ in toto, vel in parte, etiam sub prætextu additionum, declarationum, commentationum, aut alias quomodocumque tam in paruo, quàm in magno folio in Vrbe nostra, totoque Statu Ecclesiastico, mediatè vel immediatè subiecto, sine ipsius Alfonsi, aut eius hæredum, vel successorum, aut causam ab eis habentium speciali licentia imprimere, aut impressum vendere, seu venalem habere, vel proponere, durante decennio à primaua dicti libri impressione numerando possit, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Districtiùs inhibentes vniuersis, & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, præsertim librorum impressoribus, & bibliopolis tam in Vrbe, quàm toto reliquo Statu Ecclesiastico prædictis existentibus, ne dicto durãte decẽnio libros huiusmodi vt præfertur, sine speciali ipsius Alfonsi, aut eius hæredum, vel successorum licentia expressa, sub quingentorum ducatorum auri de Camera, ac amissionis librorum, & ipsorum [illegible], pro vna ipsi Cameræ, pro alia accusatori, & Iudici exequenti, ac pro reliqua tertijs partibus ipsi Alfonso, vel eius hæredibus, aut causam ab eis habentibus applicandorum, pœnis imprimere, uel impressos uendere, aut uenales habere, uel proponere audeant, uel præsumant; & nihilominùs dilectis filijs nostris, Sedisque Apostolicæ Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Prætoribus, & alijs officialibus, & Iustitiæ ministris Vrbis, & Status prædictorum præcipimus, & mandamus, ut, quando, & quoties pro parte dictorum Alfonsi, uel eius hæredum, aut causam ab eis habentium huiusmodi fuerint requisiti, pœnas prædictas in contrauenientes irremissibiliter exequantur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac statutis, & consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, uel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodocumque concessis, confirmatis, approbatis, & innouatis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam in ipso uolumine impressis, manu notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides in iudicio, & extra habeatur, quæ haberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ, uel ostensæ. Dat. Romæ, apud Sanctum Marcum, sub Annulo Piscatoris. Die xiij. Iulij M D XCV. Pontificatus nostri Anno Quarto.

M. Vestrius Barbianus.

HAEC DICIT DOMINVS.

STATE super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea; & inuenietis refrigerium animabus vestris, Ieremiæ c. 6.

TVNC Sacerdos irreprehensibiliter graditur; cum exempla Patrum præcedentium indesinenter intuetur, cum Sanctorum vestigia sine cessatione considerat.

S. Gregor. Pastoralis part. 2. cap. 2.

CAPITA PARTIS I.

CAPITA PARTIS II.

** De

CAPITA PARTIS III.

Ne

CAPITA PARTIS IIII.

EPITHETA SACERDOTVM EX SACRIS BIBLIIS ET SANCTORVM PATRVM MONVMENTIS

Sacerdotes sunt

Exo. Dij
Ezech. Speculatores Ecclesiæ
Eccli. Stella matutina in medio nebulæ
Luna plena
Sol refulgens
Arcus refulgens inter nebulas gloriæ
Flos rosarum in diebus vernis
Lilia in transitu aquæ
Thus redolens in æstate
Thus ardens in igne
Ignis effulgens
Vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso
Oliua pullulans
Cypressus in altitudinem se extollens
Ierem. Pastores
Daniel Patres nostri
Abacuc. Boues
Malach. Angeli Domini
S.Matth. Sal terræ
Lux mundi
Lucerna accensa
Ciuitas in monte
S Petr. Gens sancta
Regalis
S.Diony. Mysteriorum latentium præsules
Diuinorum iudiciorum interpretes, & nuntij
S. Clem. Auctores bene viuendi
Consiliarij Episcoporum
Oculi Episcoporum
Ecclesiæ corona

Magistri scientiæ Dei
Senatus Ecclesiæ
Oculi Ecclesiæ S. Hier.
Dentes Ecclesiæ
Nubes Ecclesiæ
Medij inter Deum, & naturam humanam
Ecclesiarum Apostoli
Turbarum moderatores S. Ambr.
Pons inter Deum, & hominem
Propago sanctificata
Gens Ecclesiæ
Lituus plebis
Apes
Columnæ templi
Lignum scientiæ
Populus Dei
Patroni Ecclesiæ
Rectores Ecclesiæ
Angelorum, & Paradisi ciues
Angelici homines
Prophetarum filij
Patriarcharum cognati
Apostolorum successores
Milites spirituales
Cæcorum, & ignorantium duces
Claudorum baculus
Terrarum principes
Regum viatores
Angelis superiores
Patres animarum S.Greg.
Afflictionum omnium participes
Vinitores S.Chrys.

Turres
Medici
Duces
Portus
Athletæ
Pugnatores
Aratores Ecclesiæ Dei
Regni cælestis clauicularij
Receptacula sapientiæ spiritualis
Doctores pietatis
Stomachus Ecclesiæ
Peccatorum populi spongia
S.Greg. Naz. Animarum custodes
Mundi fundamenta
Vitæ lumina
Christianæ fidei columina
Immortalis vitæ doctores
Theodoretus. Christiferi
S. Anselmus. Facies Ecclesiæ
Christi ministri
Muri Ecclesiæ
Gubernatores Ecclesiæ
Sancta vasa
Exemplum perfectionis
S. Prosp. Ministri verbi Dei
Adiutores Dei
Oraculum Spiritus Sancti

Diuinæ voluntatis indices
Fidelis populi duces
Veritatis assertores
Prauæ doctrinæ hostes
Bonis amabiles
Malis terribiles
Vindices oppressorum
Prædicatores cælestium
Primi phalanges inuisibilium prœliorum
Exempla bonorum operum
Documenta virtutum
Forma fidelium
Ecclesiæ decus
Columnæ firmissimæ
Ianuæ ciuitatis æternæ
Imitatores Regni cælestis
Dispensatores Regiæ Domus Cæsarius.
Ecclesiæ uaccæ
Christi vicarij Concil. Triden.
Præsides, ac iudices
Sacramentorum ministri
Episcoporum adiutores
Medij inter Deum, & peccatores Cathec. Rom.
Interpretes Dei
Dei nuntij.

SACERDOTES.

- ECCLESIAE.
  - Speculatores
  - Pastores
  - Corona
  - Senatus
  - Apostoli
  - Patroni
  - Rectores
  - Gubernatores
  - Decus
  - Vaccæ
  - Nubes
  - Facies
  - Oculi
  - Genæ
  - Dentes
  - Stomachus
  - Muri
  - Aratores
  - Apes
- DEI.
  - Interpretes
  - Ministri
  - Nuntij
  - Adiutores
  - Populus
- EPISCOPORVM
  - Consiliarij
  - Adiutores
  - Oculi

SACERDOTES SVNT

Dij	Sal
Angeli	Lux
Apostoli	Lucerna
Reges	Ciuitas
Pastores	Pons
Patres	Lituus
Patroni	Columnæ
Magistri	Vinitores
Prædicatores	Turres
Sol	Medici
Luna	Portus
Stella	Athletæ
Flos	Pugnatores
Lilium	Clauicularij
Thus	Spongia
Ignis	Ianuæ
Oliua	Boues
Cypressus	Apes.

PARS
PRIMA

DE
INSTITVTIONE
DIGNITATE, POTESTATE,
ET OFFICIO
SACERDOTIS,

DE MISSA,

DE SACRAMENTIS ADMINISTRANDIS,
DE ANTIQVITATE, AVCTORITATE, ET VSV
DIVINORVM OFFICIORVM,
ET CAERIMONIARVM,
RERVMQ. AD EA RITE PERAGENDA PERTINENTIVM.

DE
ORDINATIONE
ET INSTITVTIONE
SACERDOTVM
CAP. I.

SVMMARIVM.

SACERDOTIVM nouæ legis ab ipso Christo Domino Nostro institutum, cum potestate dimittendi, & retinendi peccata, consecrandi, & offerendi. 1.2.3.4.
In illud translatum est vetus: sed multum differunt inter se. 3.4.
Cœpit a S.Petro post Christum. 5.
Eo initiandus non festine, sed per gradus, & rite debet ordinari; riteq. initiatus, ministrare. 6.7.8.12.35.42.
Non propter lucrum. 16.
Non per inanem gloriam. 17.
Non per præmia. 18.
Debet rite conferri. 8.9.10.11.
Non indignis. 15.19.
Non bigamis, vel pænitentibus, aut repudiatarum maritis. 43.
Non habentibus in mente illa vitia, quibus Sacerdos veteris legis carere debebat in corpore. 20.
Sed multa virtute, & morum maturitate præditis. 24.25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 36.37.38
Et habentibus scientiam. 41.
Et castitatem. 44.45.

CAP. I.

1 ACCEPTO pane gratias egit,& fregit,& dedit eis,dicens:Hoc est corpus meum,quod pro vobis datur:hoc facite in meam commemorationem. *Luc.22.1.Cor.11.* *Hic instituisse Christum Sacerdotes nouæ legis,semper tenuit Catholica Ecclesia: vt tradit Concilium Tridentinum,sess.22.cap.1.& can.2.*

2 Sicut misit me Pater,& ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflauit: & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata,remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. *Io.20.*

Vetus Sacerdotium in nouum trãslatum est, ac de eius potestate, & origine.

3 SAcrificium, & Sacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta sunt,vt vtrumque in omni lege extiterit. Cum igitur in nouo Testamento sanctum Eucharistiæ Sacrificium visibile ex Domini institutione Catholica Ecclesia acceperit, fateri etiam oportet, in ea nouum esse visibile, & externum Sacerdotium, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodẽ Domino Saluatore Nostro institutum esse,atque Apostolis, eorumq. successoribus in Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus, & sanguinem eius, nec non & peccata dimittendi,& retinendi,sacræ litteræ ostendunt,& Catholicæ Ecclesiæ traditio semper docuit. *Conc.Trid. Sess.23. cap.1.* *Matth.16 18.Io.20*

De differentia Sacerdotij veteris, & noui.

4 LVcernam per significationem rectè Sacerdotium vetus accipimus, in nocte quidem sub vmbra seruientis populi pernecessarium, sed aspirante die nouæ gratiæ remouendum. Quia enim lucerna nocte clausis tantum in domibus lucens latius spargere radios sui fulgoris non sufficit; Sol autem exortus adeo cuncta foris, intusq. perlustrat, vt etiam lucernæ iubar minus vtile, immo inextinguibile reddat. &c. *Ven. Bedæ super lib.1.Reg.cap.8.*

Sacerdotalis ordo cœpit a S. Petro post Christum.

IN nouo Testamento post Christum Dominum Nostrum a Petro Sacerdotalis cœpit ordo; quia ipsi primo Pontificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente Domino ad eum, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues Regni cœlorum. Hic ergo ligandi, soluendiq. potestatem primus accepit a Domino, primusq. ad fidem populum Dei gratia, & virtute suæ prædicationis adduxit. *S. Anacletus epistola 2. ad Episcopos Italiæ, dist. 21. cap. 10. S. Burchardus lib. 1. cap. 1. S. Isidorus de Eccles. offic. lib. 2. cap. 5.* 5

Instructio ad officium Sacerdotale rite subeundum, ministrandumq.

COnsecrandi, fratres charissimi, in Presbyteratus officium, illud 6
digne suscipere, atque susceptum laudabiliter exequi studeatis. Sacerdotem enim oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, & baptizare. Cum magno quippe timore ad tantum gradum ascendendum est, atque prouidendum, vt cœlestis sapientia, probi mores, & diuturna iustitiæ obseruatio ad id electos commendet. Vnde Dominus, præcipiẽs Moysi, vt septuaginta viros de vniuerso Israel in adiutorium suum eligeret, quibus Spiritus sancti dona diuideret, suggessit, Quos tu nosti, qui senes populi sunt. Vos siquidẽ in septuaginta viris, & senibus signati estis, si per spiritum septiformem decalogum legis custodientes probi, & maturi in scientia, similiter, & opere eritis. Sub eodem quoque mysterio, & eadem figura in nouo Testamento Dominus septuaginta duos elegit, atque binos ante se in prædicationem misit, vt doceret verbo simul & facto, ministros Ecclesiæ suæ fide, & opere debere esse perfectos, seu geminæ dilectionis, Dei scilicet, & proximi virtute fundatos. Tales itaque esse studeatis, vt in adiutorium Moysi, & duodecim Apostolorum, Episcoporum videlicet Catholicorum, qui per Moysen, & Apostolos figurantur, digne per gratiam Dei eligi valeatis. &c. Itaque, dilectissimi fratres, (quos ad nostrum adiutorium fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit) seruate in moribus vestris castæ, & sanctæ vitæ integritatem: agnoscite quod agitis: imitamini quod tractatis, quatenus mortis Domi-

Dominicæ mysterium celebrantes mortificare membra vestra a vitijs, & concupiscentijs omnibus procuretis. Sit doctrina vestra spiritualis medicina populi Dei: sit odor vitæ vestræ delectamentum Ecclesiæ Christi, vt prædicatione, atque exemplo ædificetis domum, idest Ecclesiam Dei: quatenus nec nos de vestra prouectione, nec vos de tanti officij susceptione damnari a Domino, sed remunerati potius mereamur. *Ex Pontificalis Romani admonitione ad Presbyteros.*

De eodem.

7 CVm rerum necessitas exposcit, pensandum valde est, ad culmen quisque regiminis qualiter veniat, atque ad hoc rite perueniens qualiter viuat, & bene viuens qualiter doceat, ac recte docens infirmitatem suam quotidie, quanta valet cogitatione, cognoscat. *S. Greg. in præfatione Pastoralis.*

Instructio S. Ioannis Euangelistæ ad Sacerdotalem ordinem conferendum.

8 DE ordinatione presbyteri ego dilectus a Domino constituo vobis Episcopis. Cum presbyterum ordinas, Episcope, impone ipse manum capiti presbyteri, adstantibus tibi presbyteris, & diaconis: &, faciendo precationem, dic: Domine omnipotens Deus noster, qui cuncta per Christum condidisti, & vniuersa per ipsum prouidentia tua, vt cuique naturæ conuenit, curas: qui enim potest varia efficere, hic etiam potest varijs modis prouidere. nam immortalibus quidem, sola conseruatione prospicis, mortalibus vero, successione: animæ, cura, & studio legum; corpori, expletione indigentiæ. Ipse igitur & nunc respice Ecclesiam tuam sanctam, & auge eam, & multiplica eos, qui in ea præsunt, & da virtutem, vt verbo, & opere ad ædificationem populi tui laborent. Ipse etiam nunc respice hunc famulum tuum suffragio, & iudicio totius cleri ordini presbyterorum adscriptum, impleq. eum spiritu gratiæ, & consilijs ad opitulandum populo tuo, ad eumq. corde mundo gubernandum, sicut respexisti populum tuum electum, & sicut Moysi seniores eligere iussisti, quos spiritu impleuisti. Et nunc Domine præsta seruans in nobis spiritum gratiæ tuæ non deficientem, vt plenus operationibus ad sanandum aptis, & sermone ad docendum idoneo populum tuum mansuete

ſuete erudiat, & ſeruiat tibi ſincere, ac mente pura, & anima volente, ac pro populo tuo ſacra rite ſine vitio operetur, per Chriſtum tuum, cum quo tibi gloria, honor, cultus, & ſancto Spiritui in ſæcula. Amen. *S. Clemens de Conſtitut. Apoſt. lib. 8. cap. 16. al. 24.*

De eodem.

SAcramentum Sacerdotalis promotionis præ cæteris omnibus magis accurate, ac digne dandum eſt, vel accipiendum: quia, niſi ita collatum fuerit, eo deſinet eſſe ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim ſacramenta vnicuique propter ſe dantur, & vnicuique talia fiunt, quali corde, vel conſcientia accipiuntur. Iſtud ſolum non propter ſe ſolum, ſed propter alios datur, & ideo neceſſe eſt, vt vero corde, mundaq. conſcientia, quantum ad te, ſumatur; quantum ad alios vero, non ſolum ſine omni culpa, ſed etiam ſine omni infamia, propter ſcandalum fratrum, ad quorum vtilitatem non ſolum vt præſint, ſed etiam vt proſint, Sacerdotium datur. *Gratianus 1. q. 1. cap. Si quis Epiſcopi.* 9

De eodem.

CVm ſit ars artium regimen animarum, diſtricte præcipimus, vt 10 Epiſcopi promouendos in Sacerdotes diligenter inſtruant, & informent, vel per ſe ipſos, vel per alios idoneos viros ſuper diuinis officijs, Eccleſiaſticisq. Sacramentis, qualiter ea valeant celebrare. Quoniam ſi de cætero rudes, & ignaros ordinare præſumpſerint, & ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus ſubiacere. Sanctius enim eſt, maxime in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos, quam multos malos habere miniſtros; quia, ſi cæcus ducit cæcum, ambo in foueam dilabuntur. *Innoc. 3. de æt. & qualit. cap. eo.* *Matth. 15.*

Exemplum de S. Leone Papa, contra Epiſcopos male manus imponentes.

CVm deſcendiſſet abbas Amos Hieroſolymam, & Patriarcha ordinatus eſſet, venerunt omnes monaſteriorum eremi abbates, vt adorarent eum, inter quos affui & ego cum abbate meo: cœpitq. Patriarcha dicere patribus, Orate pro me, Patres: nam magnum 11 onus,

onus, & intolerabile mihi iniunctum est: Sacerdotijq. dignitas me terret immodice: Petri enim, & Pauli, & similium est, regere rationabiles animas. Ego infelix peccator sum. Plus autem, quam cætera, timeo ordinationum sarcinam. nam inueni scriptum, quod beatissimus, & æqualis Angelis Papa Leo per quadraginta dies perseuerauerit ad sepulcrum Apostoli Petri, vigilijs, & orationibus insistens, petensq. ab Apostolo, vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterentur sibi peccata sua: impletisq. diebus quadraginta apparuit ei Petrus Apostolus, dicens, Oraui pro te, & dimissa sunt tibi peccata, præterquam impositionis manuum: hoc enim a te solum requiritur, siue bene, siue fortassis aliter egeris. *S. Antoninus in Summa, p. 3. t. 10. c. 2. §. 1. Ioannes Moschus Euriratus in suo Prato spirituali, c. 149.*

Aduerte hic, quatenus dicitur esse quædam peccata dimissa, quædam non, debere intelligi quoad pœnam, non quoad culpam: impium enim esset dimidiã sperare veniam a Deo, cuius perfecta sunt opera. S. Tho. p. 3. q. 86. ar. 3.

Quo affectu accedere debeat initiandus ad ordines suscipiendos.

12 QVi Sacerdotio initiandus est, non alio affectu accedere debet, quam ad submittendos humeros non dignitati externæ, sed magis publico muneri vice Christi in Ecclesia gerendo. In quã sententiam dixit Apostolus, Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. *1. Tim. 3.* Cogitare secum debet, vt imitator Christi sit, cuius legatione fungitur, nec aliter arbitrari debet, cum ordinatur ab Episcopo, quã se ab ipso Christo, ad ipsius Ecclesiæ munia exequenda mitti, ac destinari; idq. cum multa, & insigni potestate, ac virtute, nimirum diuina; & ea, qua Christus missus est, sicut ipse dixit, Sicut misit me pater, & ego mitto vos: *Io. 21.* Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. *Matth. 10. Luc. 10.* Qui alio affectu sacros ordines ambiunt, nempe vt vel cæteros in honore præeant, vel vt de Ecclesiæ thesauris laute viuant, ac ventri indulgeant, *Matth. 7. Io. 10.* hos Scriptura non mitti, sed suo nomine venire dicit, ac lupos, fures, & latrones appellat, qui non intrant per ostium, sed aliunde ascendunt, maximi criminis rei, quod ingens vltio tandẽ certo certius subsequetur. *Conc. Colon. de sacram. Ord. ad fin.*

De eodem.

13 QVisquis Sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cũ hoc, quod est subiturus, onere metiatur, vt, si impar est, abstineat, & ad id cũ metu etiã, cui se sufficere existimat, accedat. *S. Greg. 1. q. 1. c. non est putanda.*

De eodem.

SI clericatus te titillat desiderium, discas quod possis docere, & rationabilem Christo hostiam offeras, ne miles ante, quam tiro, ne prius magister sis, quam discipulus. *S. Hieron. 16. q. 1. c. ec.* 14

De temeritate indignorum, qui ad presbyterium assumi volunt.

O peruersitas, o abusio filiorum Adam, qui, cum ascendere difficillimum sit, descendere autē facillimum, ipsi & leuiter ascendunt, & descendūt difficilius, parati ad honores, ad celsitudines graduum Ecclesiasticorū, ipsis etiā Angelicis humeris formidādos. &c. Curritur passim ad sacros ordines, & reuerenda quoque ipsis spiritibus Angelicis mysteria homines apprehēdunt sine reuerētia, sine considera tione. &c. *S. Bernard. de conuers. ad cler. c. 29. S. Bonauent. in Phar. l. 1. c. 24.* 15

De nequitia eorū, qui propter lucrū tēporale volunt in presbyteros ordinari.

Ioh. 6. AMen, Amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia ex panibus meis manducastis, & saturati estis. Per eorum personam Dominus illos intra sacram Ecclesiam detestatur, qui per sacros ordines ad Dominium propinquantes, non in eisdem ordinibus virtutum merita, sed subsidia vitæ præsentis exquirunt, nec cogitant, quid viuendo imitari debeant, sed quæ compendia percipiēdo satientur. *S. Greg. Moral. l. 23. c. 17.* 16

De ordinatione festina indignorum, instinctu inanis gloriæ.

QVidam, instinctu inanis gloriæ illecti, ex laico repente habitu sacerdotij honorem arripiunt, & (quod dicere pudet, & graue tacere est) regēdi rectores, & qui docendi sunt doctores nec erubescūt fieri, nec metuunt, ducatū animarū impudenter assumūt, quibus via omnis ignota ductoris est, &, quo vel ipsi gradiatur, ignari sūt. Quod quā prauum, quamve sit temerariū, sæculari etiam ordine, & disciplina monstratur. Nā, dū dux exercitus nō nisi labore, & sollicitudine 17

exper-

expertus eligitur, quales animarum duces esse debent, qui ad culmen immatura cupiunt festinatione conscendere, huius saltem rei comparatione considerent,& aggredi repente in expertos labores abstineant, ne cæca honoris ambitio ,& ipsis in pœnam sit ,& alijs pestifera erroris semina iaciat, quippe qui non didicerunt quod ipsi doceant. *S. Greg. in Reg. lib. 7. ep. 114. dist. 61. c. sacerdotale. S. Adrianus Papa epistola 1.*

De ordinatis per præmia.

18 Valde contristor,& terræ illi cōdoleo,quia,dum sanctum Spiritum,quem per manus impositionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, diuino munere habere despiciunt, sed præmijs assequuntur, Sacerdotium ibi diu subsistere non arbitror. *Idem Gregor. eidem, lib. 7. ep. 113. lib. 4. ep. 50.*

De populis, vbi presbyteris dignis præferuntur indigni.

19 Cum videris nonnullos quidem dignos, qui in ordine presbyteratus cooptantur,& ij delitescunt,aut neglectim transmittuntur, præq. ijs designantur indigni, scito quia Dominus ab eiusmodi populo aufert presbyterum &c. *S. Basilius super Isa. c. 3.*

De vitijs, quibus carere debet ordinandus in Sacerdotem.

20 Iubetur Sacerdotibus, vt nulla debilitate insignes sint, ne cæcus, ne claudus &c. Quæ omnia referuntur ad animæ vitia. Nam cæcus Sacerdos est, qui scripturæ scientiam non intelligit, &, quo gressum doctrinæ, vel operis porrigit, per ignorantiam nescit. De talibus scriptum est per Isaiam, Speculatores eius cæci omnes. Claudus quidem est, qui intelligit quid docere debeat, sed tamen præcepta quæ docet, non implet. Paruo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Grandi, & torto naso est furibundus & minax cum superbiæ arrogantia, vel immoderata discretione. Fracto autem pede, vel manu est, qui viam Dei, quam docet, pergere non studet. Gibbosus quoque Sacerdos est, quem terrenæ cupiditatis pondus deprimit, & tardius ad superna intendit. Lippus vero est, Leu. 21. Isa. 56.

cuius ingenium ad veritatis cognitionem emicat, sed hoc carnaliter viuendo obscurat. Albuginem quoque habet in oculo, qui arrogantia sapientiæ, seu iustitiæ cæcatur. Iugem vero scabiem habet, cuius carnis petulantia sine cessatione dominatur. Impetiginem quoque habet in corpore, qui auaritia vastatur in mente, quæ nisi in paruo compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Ponderosus vero est, qui, etsi turpitudinem non exercet opere, sed ab hac cogitatione continua sine moderamine grauatur in mente. *S. Isidor. in Leuit. c. 18. S.Greg. in Pastor. p. 1. c. 11. Gratian. dist. 49. c. per tot. Ven. Beda sup. Leuit. c. 13. De Gentilium sacerdotibus vide idem apud Alexandrum ab Alexandro, l. 6. c. 14. Genialium dierum.*

In collatione ordinũ quid faciat Episcopus, & quando Sacerdotalis character imprimatur.

Episcopus in collatione ordinum duo facit: præparat enim ordinandos ad ordinis susceptionem, & ordinis potestatem tradit. Præparat quidem & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando, vt idonei sint potestatem accipiendi. Quæ quidem præparatio in tribus consistit, scilicet benedictione, manus impositione, & vnctione. Per benedictionem diuinis obsequijs mancipatur, & ideo benedictio omnibus datur. Per manus impositionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia sint idonei. Et ideo solis diaconis, & sacerdotibus fit manus impositio, quia eis competit dispensatio sacramentorum, quamuis vni vt principali, & alteri sicut ministro. Vnctione ad aliquod sacramentum tractandum consecrantur. Et ideo Vnctio solis Sacerdotibus fit, qui proprijs manibus corpus Christi tangunt; sicut etiam calix inungitur, qui continet sanguinem; & patena, quæ continet corpus. Sed potestatis collatio fit per hoc, quod datur eis aliquid, quod ad proprium actum pertinet. Et, quia principalis actus Sacerdotis est consecrare corpus, & sanguinem Christi, ideo in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character Sacerdotalis imprimitur. *S.Tho. in 4. dist. 24. q. 3. art. 3.*

Ordi-

Ordinati accipiunt ab ordinatoribus suis literas suæ ordinationis.

22 QVicumque deinceps ab Episcopis ordinantur, literas accipiũt ab ordinatoribus suis, manu eorum subscriptas, continentes annum Domini, & diem: vt nulla altercatio de posterioribus, vel anterioribus oriatur. *Concil. Mileuitan. c. 14.*

Presbyteri curati accipiunt ab Episcopo Libellum Officialem.

23 QVando Presbyteri in parochijs ordinantur, a Libellum Officialem a Sacerdote suo accipiunt, vt ad Ecclesias deputatas sibi instructi accedant, ne per ignorantiam etiam in ipsis Sacramẽtis diuinis Christum offendant, vt, quando ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem suo Episcopo reddant, qualiter suum officium celebrent, vel baptizent. *Concil. Toletan. 4. dist. 38. c. 10.*

a Libellum Officialem] *Erat liber manualis, continens doctrinam de diuinis officijs, & Sacramentis. Vide Amalarium Fortunatum de eccle-siast. off. l. 4. c. 29. De illo videtur fieri mentio in Concilio Moguntino c. 22.*

Ordinandi quales.

24 EPiscope, elige adiutores tuos vitæ, & iustitiæ operarios, Deo gratos, quos ex cuncto populo maxime dignos probaris, & faciles ad vexationes, & molestias in vsus ministerij sustinendas. *S. Clemens de Constitut. Apost. lib. 3. cap. 15.*

De eodem.

25 COnstitue presbyteros homines pios, iustos, mites, non cupidos, veritatis studiosos, probatos, sanctos, non acceptores personarum, qui valeant docere sermonem veritatis, recte procedentes in placitis Domini. Vos vero eos honorate, vt patres, vt dominos, vt beneficos, vt bene viuendi auctores. *Idem Clemens lib. 7. cap. 32.*

Et eos, qui eleemosynæ amorem habuerint. *S. Gregor. lib. 3. ep. 27.*

De eodem exemplum.

MEministis, filij, quendam amicum, cum sedulis se videretur 26
commendare officijs, hoc solo tamen a me in clerum non receptum, quod gestus eius plurimum dedeceret. Alterum quoque cum in clero reperissem, iussisse me, ne vmquam præiret mihi, quia velut quodam insolentis incessus verbere oculos feriret meos. nec fefellit sententia &c. *S. Ambros. lib. 1. cap. 18. de Officijs.*

De eodem.

IS, qui ad sacerdotum sortem admittitur, primum probetur, an 27
integer, aut incolumis, & ingenuus sit. Deinde ex pura maxime domo, & a cæde purus, & ab omnibus huiusmodi, quæ aduersus res diuinas committuntur, & vt ipse, ac pater, & mater ipsius similiter vixerint. *Plato dial. 6. de Legibus.*

De eodem.

TRia requiruntur. vt infra, p. 3. c. 3. §. 7. Ne sit neophytus. 28

De eodem.

PRouidum debet esse iudicium sacerdotale: nec facile male sanæ 29
conscientiæ committendum id muneris, ne fiat error deterior priore. Vase enim fetido vel oleũ, vel vinum facile corrumpitur. *S. Ambros. lib. 1. ep. 3.*

De eodem.

QVi pie & fideliter in ministerijs ante actis se gesserint, & ad 30
presbyteratus ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium, & hi sint, qui non modo in diaconatu ad minus annũ integrum (nisi ob ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videatur) ministrauerint, sed etiam ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, atque ita pietate, & castis moribus conspicui, vt præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eis possint expectari. *Concil. Trident. Sess. 23. cap. 14. de reform.*

Adde,

Adde, quod Psalterium etiam memoriter scire tenebatur ordinandus. *Concil. Toletan.* 8.c.8.*Nicephorus hist. eccles.l.*15.c.23.

De eodem, ac de populi comprobatione.

31 SAcerdos plebe præsente sub omnium oculis deligatur, & dignus, atque idoneus publico iudicio, ac testimonio comprobetur, sicut Dominus Moysi præcepit, dicens, Prehende Aaron fratrem tuum, & Eleazarum filium eius, & impones eos in montem coram omni synagoga, & exue Aaron stolam eius, & indue Eleazarum filium eius, & Aaron positus moriatur illic. Coram enim synagoga iubet Deus constitui sacerdotem, idest instruit, & ostendit, ordinationes sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, vt plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & sit ordinatio iusta, & legitima, quæ omnium suffragio, & iudicio fuerit examinata. &c. *S. Cypr. l.*1.*ep.*4. Num.20.

De eodem.

32 DEcet actuum nostrorum testem esse publicam attestationem, ne derogetur muneri, vt, qui viderit ministrum altaris congruis ornatum virtutibus, auctorem prædicet, & dominum veneretur, qui tales seruulos habeat. &c. *S. Ambros. de Offic. l.*1.*c.fi.*

De eodem, ac de mystica eius significatione.

33 REquiritur in ordinando Sacerdote populi præsentia, vt sciant homines, & certi sint, quod, qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminētior, ille eligatur ad sacerdotium, & hoc attestante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Hoc est, quod & Apostolus præcipit in ordinatione Sacerdotis, dicens, Oportet autem illum & testimonium habere bonum ab ijs, qui foris sunt. Ego autem & amplius aliquid video in eo quod dicit, quia cōuocauit Moyses omnem synagogam. Et puto, quod, Congregare synagogam, hoc sit, colligere omnes animi, & in vnum congregare virtutes, vt, cum sermo de sacerdotalibus sacramentis habetur, vigilent omnes animi virtutes, & intentæ sint, vt nihil scientiæ, nihil in eis sapientiæ, nihil desit industriæ; sed adsit omnis multitudo sensuum, adsit omnis congregatio sanctarū 1.Tim.3.

cogita-

cogitationum, vt, quid sit Pontifex, quid vnctio, quid indumentum eius conferens, intra sacrarium cordis sui possit aduertere. *S. Hieron. 8.q.1.c.licet.Origenes hom.6.ad c.6. Leuit.*

De eodem.

CHristiani, quando sacerdotes ordinare volebant, prius ipsorum nomina palam proponebant, hortantes populum, vt, si quid quis haberet criminis, probaret manifestis rebus. *Ælius Lampridius in Alex.Seuero.* 34

De eodem, ac de ordinatione per gradus.

ORdinate ad ordines procedendum est. Nam casum appetit, qui ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta ascensum quærit. *S.Bonau.in Phar.l.1.c.24.ex S.Greg.Concil. Trident.Sess.23.c.11.* 35

De eodem, ac de ætatis, & morum maturitate.

IN Sacerdotibus eligendis, vel ordinandis, curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles esse conuenit, quos præesse necesse est corrigendis. Longa debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur ecclesiæ. *Hormisda Papa dist. 61. c. eo. Catechismus Pij V. de sacramento Ordinis, vers. docendum.* 36

De eodem.

MErito Patrum beatorũ venerabiles sanctiones, cum de electione sacerdotum loquerentur, eos demum sacris administrationibus idoneos censuerunt, quorum omnis ætas a puerilibus exordijs vsque ad perfectiores annos per disciplinæ stipendia Ecclesiasticæ cucurrisset, & vnicuique testimonium prior vita præberet, &c. *S.Leo ep.87.c.1.dist.61.can. miramur. & per tot.Concil.Sardicen.c.13. S. Gregor.Pastor.p.3.admonitione 35.* 37

De eo-

De eodem.

38 PResbyteros oportet esse matura ætate prouectos, & qui temporis prolixitudine, & multarum rerum cognitione periti, quiq. ab ipsa primum florescente canitie exhibuerint morum constantiã. Gloria enim seniorũ canities. Sicubi tandem cõperietur senilis sensus, & prudentia in ætate iuuenili, donum hoc haudquaquam aspernabile, immo fides habenda est ei, qui dicit, Canities autem prudentia est in hominibus. Ea enim senectus prudentiæ, ac sensuum, laudem promeretur ampliorem tanto præ eo, qui ad crinium alborem per senilem consistentiam peruenit. Fortasse hoc insinuat scriptum, A vultu cano consurges, & honorabis faciem presbyteri. Si quis fuerit ad exemplũ sapientis illius Danielis, corpore quidem iuuenculus, canus vero sensu, vtique iustius venit præferendus istis, qui in proposito flagitiosæ, ac petulantis vitæ consenescentes canitiem ostentant corporis, sicut seniores illi in Babylone inueterati dierum malorum. Quare, & ad Danielem adhuc puerulum, qui per sensibilem ætatem erat quidem iunior, at intellectili prudentia canus, transierat donum Presbyterij. *S. Basilius sup. c. 3. Isa.*

Prou. 20. *Ibid.* *Leu. 19.* *Dan. 13.*

De eodem.

39 QVid est Manus cito imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiæ, ante experientiam disciplinæ Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et, quid Communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? *S. Leo ep. 85. dist. 78. c. 10.*

1. Tim. 1.

De eodem, & qua ætate.

40 SI quis triginta ætatis suæ annos impleuerit, nullo modo Prebsyter ordinetur, etiam si valde sit dignus. Quia & ipse Dominus trigesimo anno baptizatus est, & sic cœpit docere. Oportet ergo, eum, qui ordinandus est, vsque ad hanc ætatem legitimam consecrari. *S. Fabianus Papa, vt refert Iuo Carnoten. l. 6. c. 30. non Bonifacius, vt habetur dist. 78. c. eo iuncto, c. Nemo. Concordat Conc. Agathen. c. 17. & Neocæsarien. c. 11. & Toletan. 18. c. 19. Iustin. Imp. nouell. 115. c. 20. Postea vero Zacharias Papa eadem dist. c. Si triginta sic ait,* Si triginta annorum non reperietur, & necessitas exposcit, a vigintiquinque annis sacerdotes ordinentur. *Ita Concil. Trident. Sess. 23. c. 12. & 14.*

Sacerdotis potestas circa quæ, & quæ cuique scientia necessaria.

SAcerdos habet duos actus, vnum principalem circa corpus Christi verum, & vnum secundarium circa corpus Christi mysticum. Secundus dependet a primo, sed non conuertitur. Et ideo aliqui ad Sacerdotium promouentur, quibus committitur tantum primus actus: sicut religiosi, quibus cura animarum non committitur, & a talium ore non requiritur lex, sed solum, quod sacramenta conficiant. Et ideo talibus sufficit, si tantum de scientia habeant, quod ea, quæ ad Sacramentum conficiendum spectant, rite seruare possint. Alij promouentur ad alium actum, qui est supra corpus Christi mysticum, & a talium ore populus legem requirit. Vnde scientia legis in eis esse debet, non quidem vt sciant omnes quæstiones legis difficiles, quia in his debet ad superiores haberi recursus, sed sciant, quæ populus debet credere, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos, pertinet, vt etiam ea, quæ difficultatem in lege facere possint, sciant, & tanto magis, quanto in maiori gradu collocantur. *S. Thom. in 4. dist. 24. q. 1. art. 3.* 41

De mutatione laici in Sacerdotem, deq. excellentia, & virtute Sacerdotij.

CVm heri, ac tempore superiori, vnus e multitudine, ac plebe esset, repente redditur præceptor, præses, doctor pietatis, mysteriorum latentium præsul; eaq. contingunt ei, cum nihil vel forma, vel corpore mutatus, sed, quod ad speciem externam attinet, ille sit, qui erat, inuisibili quadam vi, ac gratia inuisibilem animam in melius transformatam gerens. Atque ita ad multas res animaduertens, contemnenda quidem videbis ea, quæ apparent; magna vero, quæ ab illis efficiuntur. &c. *S. Gregor. Nyssen. de sancto baptismate. Vide optimam epistolam 3. S. Siricij Papæ. Et S. Gregor. lib. 4. ep. 50.* 42

Bigamus non ordinetur.

BIgami pœnitentes, vel repudiatarum mariti ad Sacerdotium non ascendant. *Concil. Aurelianen. de bigam. c. 1. c. de bigamis, c. Nemo. S. Hieron. ep. 50.* 43

Sacer-

Sacerdos ſeruare tenetur caſtitatem.

44 SAcerdotes, & Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies, qua vel a ſacrificijs diuinis, vel a baptiſmatis officio vacent. *S. Innoc. Papa ep.3.c.9.diſt.31.c.tenere.S. Ambroſ.ſuper epiſt. ad Timoth.1. Vide infra, parte 2.c.5. de Pudicitia, n.5.*

Votum ſolenne tantũ eſt illud, quod faciũt ordines ſuſcipientes ſacrum, & monachi profitentes.

45 ILlud ſolum votum debet dici ſolenne quantum ad poſt contractum matrimonium dirimendum, quod ſolennizatum fuerit per ſuſceptionem ſacri ordinis, aut per profeſſionem expreſſam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis. *Bonifacius VIII. de Voto, c. vnico.l.6.*

Presbyteri, qui parochijs præficiuntur, coram Epiſcopo profitentur caſtitatem.

46 QVando presbyteri, vel diaconi per parochias conſtituuntur, oportet eos profeſſionem Epiſcopo ſuo facere, vt caſte, & pure viuant ſub Dei timore;&, dum eos tali profeſſione obligauerit, ſanctam diſciplinam retineant. *Concil.Toletan.5.diſt.28.c.10.*

Ne multi clerici paſſim ordinentur.

47 NVllus Epiſcopus multitudinem clericorum faciat paſſim. Debet enim,ſecundum redditum eccleſiarum, ita etiam numerus clericorum moderari. Et ſiquidem is, qui ſacroſanctam ædificauit eccleſiam, ſtatuit ab initio numerum clericorum, qui debent in eadem eccleſia conſecrari, ille numerus cuſtodiatur. Sin autem numerus præfinitus non eſt, neque per amicitiam, neque per gratiam oneranda ſacroſancta eccleſia eſt, ſed moderandus numerus erit cu-

ra, & sollicitudine Patriarcharum, & Metropolitanorum, & aliorum Episcoporum. *Imp. Iustin. nouella 6. c. 8. & in authent. vt determinatus sit numerus clericorum, coll. 1. & de mensura ordinandorum coll. 3. & de sacrosanctis ecclesijs, c. non plures.*

Huius nouellæ Constitutionis dispositio (si vmquam alias) hac nostra tempestate maxime videtur obseruanda: in qua videmus misere sacerdotes contemni, (vt etiam de sua conqueritur ad Euagrium Hieronymus) ex nimia illorum multitudine, quæ solet vilipendium gignere, sicut ex aduerso cuiuslibet rei raritas pretium, æstimationemq. parit. Quo fit, vt, si vnum e duobus daretur mihi, crederem fore Deo gratius, Christianæq. Reip. vtilius, plura beneficia vni sacerdoti, docto, prudenti, & pio conferri propter sacerdotum paucitatem, quam singula singulis ineptis dari, vt omnibus illis satisfiat. Cum scriptum sit, Non concupiscit Deus multitudinem filiorum infidelium, & inutilium; & ne iucunderis in filijs impijs, si multiplicentur; nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis: melior est enim vnus timens Deum, quam mille impij: & ab vno sensato inhabitabitur patria, & a tribus impijs deseretur. De quo S. Clemens ep. 2. ad Iacobum fratrem Domini. Et querulis tot ordines ambientium vocibus possent sanctissimi Episcopi opponere, præter alias multas antiquorum Patrum traditiones, nouissima Sacrosancti Concilij Tridentini decreta, quæ si ad vnguem obseruentur, pauciores sine dubio ad ordines prouehentur, maxime si non nisi per temporum interstitia tam minores, quam maiores ordines conferantur: si ita de ordinandi ætate, genere, & moribus inquiratur, vt, non nisi cuius probata vita senectus sit, admittatur, cuiusq. scientiæ spes maioribus ordinibus dignum non ostenderit, ac tam crebra Corporis Christi communio, quam ecclesia, cui adscriptus fuerit, frequens ministerium commendet. Videtur etiam ad id non fore inutile, si Prælati subditos ad alium Episcopum ordinandos nisi vrgenti de causa minime transmittant; neque in sua quisque diœcesi pluries, quam semel in anno, ordinationes sacras celebrent: quas olim solo mense Decembri peragi solitas vsque ad Papam Simplicium (qui fuit a S. Petro quadragesimus nonus) testantur eius acta, & Amalarius Fortunatus l. 2. de Eccles. offic. c. 1. & Micrologus de Ecclesiast. obseruationibus c. 28. Licet S. Leo ep. 7. ad Dioscorum Alexandriæ Episcopum solo Sabbatho sancto, aut Paschæ die celebrari constituerit. Quibus quidem diebus paucissimos sacris initiari consueuisse satis notum est illis, qui veterum Romanorum Pontificum vitas perlegerint. Adde, quod propositæ rationi maxime conducere, valdeq. necessarium fore videtur, si exigatur ab ordinandis vel amplius, quam antehac, patrimonium, vel pinguius beneficium, vt in summa temporis huius rerum omnium caritate potius cum filio frugi in domo patris sui abundent panibus, quam cum perdito adolescentulo fame perire, ac men-

Epist. 85. Eccli. 15. 16. de etat. & qual. t. cum sit. Luc. 15.

ac mendicare cogantur. Quorum omnium difficultas, temporis videlicet prolixitas, seuerum scientiæ examen, ac diligens natalium, facultatum, ac morum exploratio quamplurimos ab ambiendis ordinibus deterrebit: stabuntq. in acie, nec ab incepto desistent illi solummodo, quorum vndique probata virtus, & constans animi desiderium ad tantam dignitatem a Domino vocatos esse testetur. Quod quidem minus durum videbitur illi, qui attente consideret terminos antiquos, quos posuerunt nobis Patres nostri ad *Prou.* 22. *sacerdotium per ordinū gradus ascensuris. E quibus, præter alia, quæ superius adduximus, testimonia, vnicū hic proferre libet ex Synodo Romana sub Siluestro, quod huic digressiunculæ finē dabit.* Vt nullus, *inquit*, ex laica persona ad honorem Acolyti vsque ad Episcopatū subleuaretur, nisi prius fuisset Lector annis triginta. Deinde vno die Exorcistæ, & postea caperet onus Acolyti, & faceret in eodē ordine Acolyti annos decem, vt acciperet onus Subdiaconi, & in Subdiaconatu esset annos quinque, deinde ad Diaconatus honorē pertingeret fixus rogātibus triginta presbyteris examen, vt esset Subdiaconus Cardinalis, quia a prima Sede erat constitutum, vt seruiret annos septem. Hoc enim, quod si quis desideraret ordinem presbyterij ita exigeretur, vt in septem annis a cuncto Clero Romano probaretur doctrinæ, natiuitatis, generositatis, & consilio non expetens prædam a quoquam opinione clara firmarent omnes presbyteri, declararent, & firmarent, & sic ad ordinem presbyterij accederet, & faceret in eodem annos tres. *Ita Synodus Romana sub Siluestro c.* 11. *Addi possunt ad idem duo Decreta, Zosimi, & Siricij, Summorum Pontificum, quæ habentur apud Gratianum dist 77. c. in singulis, & c. quicumque. Et epistolæ duæ S. Cypriani; Vbi videre est,* L. 2. ep. 5. *quanti faciat Lectoratus officium (quod inter quattuor mi-* L. 4. ep. 5. *nores ordines est secundum) vt, propter multorum vulnerum cicatrices, & illustres agones, quos pro fide Christi in corpore suo perpessi fuerant Sancti Aurelius, & Celerinus Confessores, in Lectores illos ordinare sufficiens præmium esse iudicauerit.*

DE

DE DIGNITATE, POTESTATE, OFFICIO, IMMVNITATIBVS, ET PRIVILEGIIS SACERDOTVM,

Deq. obedientia, ac debito honore illis deferendo.

CAP. II.

De officio, dignitate, & potestate Sacerdotum, §. 1.

SVMMARIVM.

CERTAE corporis partes tingebantur sanguine sacerdotibus veteris legis; eisq. dabantur ex victimis certæ particulæ, & in vestibus quidam colores, & ornatus adhibebantur in officij sui significationem; & ministrabant omnia, quæ intra velum erant. 1.3.7.25.26.28.

Erant iudices, & principes populi. 2.4.7.

Ad eorum exemplum sacerdotes nouæ legis iudicant de laicis, & de causis Christianorum. 69.70.

Inunguntur in consecratione sua oleo, & quare. 27.

Vocantur Presbyteri, quod est nomen dignitatis; & Sacerdotes, quod est nomen officij. 10.11.40. & Clerici. 50.

Olim Episcopi vocabantur. 41.

Aliquando Angeli, aliquando Dij, aliquando Apostoli ecclesiarum, & Reges, atque in eorum similitudinem habent coronam in capite. 44.45.50.

E tamen præferuntur Regibus. 51.52.53.54.

Septuaginta discipulorum figuram gerunt. 41.42.43.

Non multum differunt ab Episcopis. 46.47.48.49.

Sed multum a reliquis hominibus. 55.56.

A Deo sunt nimis honorati. & maxima potestas, & excellentia eis tributa. 5.6.8.57.58. 59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.

Præcipue potestas Clauium ab ipso Christo illis concessa, quam neque Virgini matri, neque Angelis dedit. 18.19.20.21.

CAP. II. §. I.

CVM immolaueris arietem, ſumes de ſanguine eius, & ponens ſuper extremum auriculæ dexteræ Aaron, & filiorum eius, & ſuper pollices manus eorum, ac pedis dextri. *Exod.* 29. *Hac cærimonia ſignificare videtur Dominus daturos Sacerdotes pænas ſanguinis, ſi negligentes fuerint in audiendis mandatis eius, aut in miniſterijs ſuis exequendis. Oleaſter.* 1

Accedent Sacerdores filij Leui, quos elegerit Dominus Deus tuus vt miniſtrent, & benedicant in nomine eius;& ad verbum eorum omne negotium pendet, vt, quidquid mundum, vel immundum eſt, iudicetur. *Deut.* 21. 2

Ingreſſus eſt poſt Oziam Azarias Sacerdos & cum eo Sacerdotes Domini octoginta viri fortiſſimi, reſtiterunt que Regi, atque dixerunt, Non eſt rui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domino, ſed ſacerdotum, qui congregati ſunt ad huiuſmodi miniſterium. Egredere de ſanctuario, ne contempſeris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusq. Ozias, & tenens in manu thuribulum, vt adolerer incenſum, minabatur ſacerdotibus, ſtatimq. orta eſt lepra in fronte eius coram ſacerdotibus in domo Domini, & feſtinato expulerunt eum. 2. *Par.* 26. 3

Et nunc fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, vt memores ſint &c. *Iudith.* 9. 4

Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui, Deus: nimis confortatus eſt principatus eorum. *Pſal.* 138. 5

Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans nouum, habens roſtra ſerrantia: triturabis montes, & comminues: & colles quaſi puluerem pones. Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo diſperget eos: & tu exultabis in Domino, in ſancto Iſrael lætaberis. *Iſai.* 41. 6

Sacerdotes autem, & Leuitæ filij Sadoc, qui cuſtodierunt cærimonias ſanctuarij mei, cum errarenr filii Iſrael a me, ipſi accedent ad me vr miniſtrent mihi; & ſtabunt in conſpectu meo vt offerant mihi. &c. Cumq. ingredientur portas atrii interioris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper illos quidquam laneum. &c. Cumq. egredientur atrium exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in quibus miniſtraueranr, & reponent ea in gazophylacio ſanctuarii, & veſtient ſe veſtimentis aliis: & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis. &c. Et populum meum docebunt, quid ſit inter ſanctum & pollurum &c. 7

Et cum

Et eum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt. *Ezech.* 44.

8 Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, & in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam. &c. 2. *Cor.* 10.

Admonitio de Sacerdotum officio.

9 FRatres carissimi, consacerdotes, & cooperatores nostri, nouit fraternitas vestra, nos licet indignos locum tenere Aaron, vos autē Eleazari, & Ithamari; nos fungi vice duodecim Apostolorū; vos autem septuaginta duorū discipulorum; nos pastores vestros esse, vos autem animarum vobis commissarum; nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis Domino nostro Iesu Christo rationē esse reddituros, vt in die tremendi iudicij inter bonos dispensatores inueniamur. Et ideo, carissimi, videte periculum vestrum. Admonemus itaque, & obsecramus fraternitates vestras, vt, quæ vobis suggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere studeatis.

In primis igitur admonemus, & obsecramus fraternitatem vestram, vt vita, & conuersatio vestra sit irreprehensibilis.

In domibus vestris mulieres non cohabitent.

Omni nocte ad nocturnas horas surgite.

Officium vestrum horis certis decantate.

Nullus vestrum, nisi ieiunus Missam celebret, & non in vestibus communibus, sed sacris, amictu, alba, cingulo, manipulo, stola, & casula, vestimentis nitidis, quæ ad alios vsus non seruiant, parati.

Deuote, & religiose celebrate, & corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi cum omni reuerentia, & tremore sumite.

Corporalia, & pallæ ex lino fieri debent, & sint mundissima. Quæ, & alia lintea, ac vasa proprijs manibus abluite, & extergite diligenter.

Altare sit coopertum mundis linteis saltem tribus diuersis: ad quod nulla femina accedat, aut calicem tangat: & super altare nihil ponatur, nisi reliquiæ, ac res sacræ, & pro sacrificio opportunæ.

Missalia, Gradualia, Lectionaria, & Antiphonaria sint completa, & perfecta.

Ecclesiæ vestræ bene sint coopertæ, & mundæ.

In sacristijs, siue [a] secretarijs, aut iuxta altare maius, sit locus aptus ad infundendam aquam ablutionis corporalium, & linteorum, ac vasorum, & aliarum rerum sacrarum, ac manuum, postquam sanctum chrisma, aut oleum catechumenorum, vel infirmorum tractaueritis: ibiq. pendeat vas cum aqua munda pro lauandis manibus sacerdotum, & aliorum, qui rem sanctam, & officium diuinum sunt peracturi, & prope linteum mundum ad illas abstergendum.

Atria ecclesiæ sint bene munita.

Nullus ecclesiam, ad quam intitulatus est, dimittat, & ad aliam quæstus gratia se transferat.

Nullus plures ecclesias sine titulo, & contra sacrorum canonum dispositiones, nancisci præsumat.

Nullatenus etiam vna ecclesia inter plures diuidatur.

Nullus extra ecclesiam in locis non consecratis, aut calcaribus indutus, vel cultelis extra pendentibus, celebret.

Nullus alterius parochianum, nisi itinerantem, & tunc de rectoris sui licentia, ad communionem recipiat.

Nullus in alterius parochia absq. proprii sacerdotis licentia celebret.

In celebratióne quisque calicem, & oblata non circulo, aut digitorum vacillatione, vt quidam faciunt, sed iunctis, & extensis digitis Cruce signet, sicq. benedicat.

Calix, & patena sint aurei, vel argentei, non æerei, aut aurichalcei, vitrei, vel lignei.

Quisque presbyter clericum habeat, vel scholarem, qui cum eo psalmos cantet, epistolam, & lectiones legat, & in Missa respondeat.

Ipse quoque presbyter infirmos visitet, & reconciliet, & iuxta Apostolum propria manu communicet, & oleo sancto inungat.

Nullus præsumat tradere communionem laico, aut feminæ, ad ferendum infirmo.

Nullus pro baptizandis infantibus, siue adultis, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis, præmium, vel munus exigat.

Per negligentiam vestram nullus infans sine baptismo, & adultus sine communione pereat.

Nullus vestrum sit ebriosus, aut litigiosus, Nullus arma ferat.

Nullus canum, aut auium iocis inseruiat, seu in tabernis bibat.

Quisque vestrum, quantum sapit, de Euangelio Dominico, & cæteris festiuis diebus suæ plebi annunciet.

Verbum Domini prædicate.

Curam pauperum, & peregrinorum, viduarum, & orphanorum habete, ipsosq. peregrinos ad prandium vestrum vocate.

Estote hospitales, aliis exinde bonum exemplum præbentes.

Singulis diebus Dominicis ante Missam, aquam, qua populus asperga-tur, benedicite; ad quod proprium vas habetote.

Vasa sacra, aut vestimenta sacerdotalia nolite negotiatori, aut taber-nario in pignus dare.

Minus digne pænitentem cuiuscumque rei gratia ad reconciliationem non adducite, nec ei reconciliationis testimonium perhibete.

Vsuras non exigite.

Facultates vestras post ordinationem vestram acquisitas ne alienate, quoniam ecclesiæ sunt.

Nullus res, possessiones, aut mancipium ecclesiæ vendere, commu-tare, aut quocumque ingenio præsumat alienare.

Nullus decimam alterius recipiat.

Nullus pænitentem carnem manducare, aut vinum bibere inuitet, nisi pro eo tunc eleemosynam fecerit.

Quisque fontes baptismales lapideos habeat bene mundos: quos si ha-bere non poterit, vas aliud ad hoc opus solum deputatum te-neat.

Omnibus parochianis vestris Symbolum, & Orationem Dominicam, & ieiunia quattuor temporum, & alia Ecclesiæ mandata significa-te obseruanda.

Ante Quadragesimam quarta feria populum ad confessionem admo-nete, & confessis iuxta qualitatem criminum pænitentiam iniun-gite.

Tribus temporibus in anno, id est Natali Domini, Paschæ, & Penteco-stes, omnes fideles accedere ad communionem Corporis Domini nostri Iesu Christi inuitate: & ne desit, qui saltem in Pascha com-municet.

Certis temporibus coniugatos ab vxoribus abstinere exhortamini.

Nullus vestrum rubeis, aut viridibus vestibus vtatur.

Diem Dominicum, & cæteras festiuitates absque opere seruili a vespe-ra ad vesperam celebrare docete.

Cantus, & choreas mulierum in atrio ecclesiæ fieri prohibete.

Incantationes super mortuos nocturnis temporibus a vulgo fieri con-suetas sub obtestatione Dei omnipotentis, vetate.

Cum excommunicatis nolite communicare: ne quis vestrum cum eis, vel eorum præsentia celebrare præsumat. Quod etiam plebi nun-tiate.

Et quod nullus ex plebe vxorem domum ducat, nisi prius nuptiæ tem-poribus ab Ecclesia permissis publice fuerint celebratæ.

Quod nullus ad raptam, vel consanguineam accedat, aut alterius spon-sam ducat, omnibus prohibete.

Porcarios,& alios pastores saltē Dominica faciatis vocari ad Missam.

Patrinos, vt filios suos Symbolum,& Orationem Dominicam doceāt, aut doceri faciant, exhortamini.

Sacramentum Eucharistiæ, sanctum Chrisma, & Oleum catechumenorum,ac sanctum, seu infirmorum in ecclesia in loco mundo, condecenti, & securo, sub sera, & fida custodia diligenter seruate.

Quisque vestrum expositionem Symboli,& Orationis Dominicæ,iuxta orthodoxorum Patrum traditiones, penes se habebat, easque, ac orationes Missarum, & Epistolas, & Euangelia, & Canonem bene intelligat; ex quibus prædicando populum sibi commissum sedulo instruat, maxime non bene credentem.

Introitum Missæ, Orationes, Epistolam, Graduale, Euangelium, Symbolum, &c. non secreta, sed alta, & intelligibili voce proferat. Secretas vero, & Canonem morose, ac distincte submissa voce legat.

Psalmorum verba, & distinctiones regulariter cum canticis consuetis intelligibiliter pronunciet.

Symbolū Athanasij de Trinitate, & fide Catholica memoriter teneat.

Exorcismos, & orationes ad catechumenos faciendos,& reliquas preces super masculum & feminam pluraliter,vel singulariter respectiue distincte proferat.

Ordinem baptizandi, & ad sucurrendum infirmis, reconciliationis, & commendationis animæ, & in agendis exequijs defunctorum,iuxta modum Canonicum obseruet.

Exorcismos, & benedictiones salis, & aquæ pertinentes legat.

Canticum diurnum, & nocturnum sciat.

Computum etiam minorem ad inueniendum litteram Dominicalem, tempus interualli diej Paschæ,& maiorum mobilium festorum non ignoret.

Martyrologium integrum habeat, vt per hæc, & alia opera bona vna cum populo vobis credito perpetua beatitudine perfruamini, præstante Domino nostro Iesu Christo,cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen. *Ex Sacerdotali Rom.l.1.c.13.*

[a] *Secretarium erat locus, in quo vasa sacra ponebantur, vbi solis Diaconis, aut acolytis licebat ministeria, aut vasa sacra contingere: vt colligitur ex Decreto Martini Episcopi Bracharensis, qui confecit quadā Conciliorum collectanea, non Papa, vt male allegatur a Gratiano dist.23.c. non licet pen. de quo Seuerus Sulpicius in vita. S. Martini. Fuit etiam aula, in quam iudices conueniebant ad ius dicendum: vt videre est l.2.c. de proximis sacrorum scriniorum, lib.12. & in Paulo Diacono de passione S. Cypriani.*

No-

Nomen Presbyter quid sit.

10 Vocabulum Presbyter, Græce, significat Latine Senior: & est nomen dignitatis, vnde vulgo dicimus, Señor. Quod de dignitate tantum Sacerdotali videtur descendere. *Concil. Colon. de sacram. Ordinis. Vide ep. 2. S. Anacleti ad Episcopos Italiæ.*

11 Nomen Sacerdos quid sit.

Vide inf. Proprium officium, n. 40.

12 Et quid Clericus.

Vide inf. Duo sunt, n. 50.

Sacerdotis est, scire legem Domini.

13 INterroga sacerdotes legem, dicit Aggæus propheta. Considera, Sacerdotum esse officij de lege interrogatos respondere. Si sacerdos est, sciat legem Domini. si ignorat legem, se arguit non esse Domini sacerdotem. Sacerdotis enim est, scire legem, & ad interrogationem respondere de lege &c. *Concil. Paris. c. 12. ex S. Hieron.*

Sacerdos officium suum opere demonstret.

14 NIhil excellentius in hoc sæculo sacerdotibus: & cum dignitatem eorum oculis demonstramus, vt digne noscamus quid sumus, & quid sumus professione, actione potius, quam nomine demonstremus, vt nomen congruat actioni, & actio respondeat nomini, ne sit nomen inane, & crimen immane; ne sit honor sublimis, & vita deformis; ne sit religiosus amictus, & irreligiosus prouectus; ne habeatur in ecclesia cathedra sublimior, & conscientia sacerdotis reperiatur humilior. &c. *S. Ambros. de dignit. sacerdot. c. 3.*

Sacer-

Sacerdos qualiter cardinales virtutes exercere debeat.

MEdiocre ne putes quod tibi commissum est. Primum, vt alta 15
Dei videas: quod est sapientiæ. Deinde, vt excubias pro populo deferas: quod est iustitiæ. Castra defendas, tabernaculumq. tuearis: quod est fortitudinis. Teipsum continentem, ac sobrium præstes: quod est temperantiæ. *Idem Ambros. de Offic. l. 1. c. fi.*

Sacerdotis officium in altari, quale mystice.

QVadripartitum est officium Sacerdotale. Viuam carnis hostiam 16
immolare: quod Leuiticum est. Virtutum Charismata Deo offerre: quod est incendere aromata: & filiorum Aaron est. Cum feruore martyrij cælum intrare: quod est introire cum sanguine sancta sanctorum: Gratiæ, & precum vota cælo transfundere: quod est panem, & vinum Deo offerre. *S. Bernard. in Sentent.*

De eodem.

AD Presbyteros pertinet sacrificium corporis, & sanguinis Do- 17
mini in Altari Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. *S. Isidor. dist. 25. c. Perlectis.*

Sacerdotibus a Christo potestas Clauium collata.

DOminus noster Iesus Christus, ascensurus ad cælos e terris, 18
Sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tamquam præsides, & iudices, ad quos mortalia crimina deferuntur, in quæ Christi fideles ceciderint, quo, pro potestate Clauium, remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient. *Concil. Trident. Sess. 14. c. 5.*

Apostolis cōmisit Dominus Claues Regni cælorum, non Virgini Mariæ, licet sanctiori.

19 Licet Beatissima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apostolis vniuersis, non tamen illi, sed istis Dominus Claues Regni cælorum commisit. *Innoc. 3. de pœnit. & remiss. c. noua quædam.*

20 Munus Spiritus sancti est officium Sacerdotis.

Vis autem Spiritus sancti in soluendis, ligandisq. criminibus est. *S. Ambros. de pœnit. c. 2.*

Sacerdotibus maxima potestas a Christo tradita, & quæ Angelis non est concessa.

21 Qui terram incolunt, atque in ea versantur, ijs commissum est, vt ea, quæ in cælis sunt, dispensent. Ijs datum est, vt potestatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam esse voluit. Neque enim ad illos dictum est, Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis. *Matth. 16* Habent quidem, & terrestres principes vinculi potestatem, sed corporum solum. Id autem, quod dico, Sacerdotum vinculum ipsam etiam animam contingit, atque ad cælos vsque peruadit, vsque adeo, vt, quæcumque inferne Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus superne rata habeat, ac seruorum sententiam Dominus confirmet. Quidnam hoc aliud esse dicas, nisi omnium rerum cælestium potestatem illis a Deo concessam? Quorumcumque enim, ait, peccata retinueritis, retenta sunt. Quænam, obsecro, potestas hac vna maior esse queat? Pater omnifariam filio potestatem dedit. cæterum video ipsam omnifariam potestatem a Deo filio Sacerdotibus traditam. Nam, quasi iam cælo translati, ac supra humanam naturam positi, atque nostris ab affectibus exēpti, sic illi ad principatum illum perducti sunt. *S. Chrysost. de sacerd. l. 3.*

Sacer-

Sacerdotis est, facere, & docere.

PResbyteri officium cæleſtem quandam vitam requirit, primo purgari, deinde purgare; ſapientia inſtrui, & ſic alios ſapientes reddere; lumen fieri, & alios illuſtrare; accedere ad Deum, & alios adducere; ſanctificari, & alijs ſanctitatem afferre. *S. Gregorius Nazianz. in Apologet.* 22

Sacerdotis est, prædicare, conſecrare, diſpenſare ſacramenta, orare.

PResbyterorum officium in primis in prædicatione verbi, deinde in conficiendo corpore, & ſanguine Dominico, & cæteris ſacramentis adminiſtrandis (Confirmationis tamen, & Ordinis, quæ ſolus Epiſcopus ob Eccleſiæ vnitatem retinendam adminiſtrat, exceptis) denique in orando Deum pro totius Eccleſiæ, & populi Chriſtiani proſperitate ſitum eſt &c. *Concil. Colonien. de ſacram. Ordinis.* 23

De exemplo, prædicatione, & integritate Sacerdotis.

GRaue pondus eſt Sacerdotij. Prius quippe eſt Sacerdoti neceſſe, vt cæteris ad exemplum viuat, ac deinde ſeruandum, vt mentem per oſtenſa exempla non eleuet. De miniſterio prædicationis ſemper cogitet, intentiſſimo timore conſiderans, quod receſſurus ad percipiendum regnum Dominus, & talenta ſeruis diſtribuens dicat, Negotiamini dum venio. Quod profecto negotium tunc vere nos agimus, ſi viuendo, & loquendo proximorum animas lucramur; ſi infirmos quoque, cæleſtis regni gaudia prædicando, in ſuperno amore roboramus; ſi proteruos, ac tumidos, gehennæ ſupplicia terribiliter inſonando, flectimus; ſi nulli contra veritatem parcimus; ſi, ſupernis amicitijs dediti, humanas inimicitias non timemus. &c. *S. Gregor. in Reg. l. 2. c. 39.* 24

Luc. 19.

Pectuſcu-

Pectusculum, Lingua, & Ventriculus, quæ accipiebant ex victimis Sacerdotes veteris legis, quid mystice.

25 VEteris legis Sacerdotes accipiebant ex victimis Pectusculum, Linguam & Ventriculum. In Pectusculo significabatur bona conscientia. In Lingua sancta confessio, vt, quod corde credimus ad iustitiam, ore confiteamur ad salutem. In Ventriculo quoque, nihil habere mortiferum, sed quod nostram vitam sustentet, ac vegetet. nisi enim cibi in ventriculo concoquantur, & eorum succo corpus irrigetur, attenuatum viribus caret, & fertur in mortem. Vel Pectusculum significat doctrinam, quæ debet esse in Sacerdotibus, ex quorum ore requirunt legem. &c. *S. Hieron. sup. c. 2 Malach.* Rom. 10.

Aurum, Hyacinthus, & Purpura, in Sacerdotalibus vestimentis, quid mystice.

26 IN Sacerdotis habitu Aurum fulget, dum intellectu sapientiæ emicat. Cui Hyacinthus, qui aerio colore resplendet, adiungitur, scilicet, vt omne, quod tractat, ad amorem cælestium surgat. Huic admiscetur Regalis purpura, vt suggestiones vitiorum, veluti ex potestate Regia, comprimat, *Ven. Beda sup. Exod. c. 56. S. Gregor. Pastoral. p. 2. c. 3. & lib. 1. Reg. cap. 24. & inf. p. 2. c. 3. S. 2. de grauitate, auro, & hyacintho n. 12.*

Vnctio in Sacerdote, quid.

27 HAbeat Sacerdos in vnctione sua oleum, habeat misericordiam abundantem, quæ sibi virtutibus alijs præferatur. Habeat oleũ, vt, dum ardorem sancti Spiritus in se nutrit, lucere vehementer alijs per verbum possit. Habeat nihilominus oleum medicinæ, vt sapienter disponat, qualiter peccatorum fetores tergat, & ægras mentes saluti restituat, *Idem S. Gregor. sup. l. 1. Reg. l. 9.*

Multi Sacerdotes nomine, sed pauci merito: & quid aurea Lamina, Sacerdotis capiti imposita.

ALiud arbitror esse in Sacerdotibus, officio fungi; aliud, esse instructum, & ornatum. Quisque enim potest solemni ministerio fungi ad populum; pauci tamen sunt, qui ornati moribus, instructi doctrina, sapientia eruditi, ad manifestandam rei veritatem sint idonei, & qui scientiam fidei non sine ornamento sensuum, & assertionum fulgore depromant. Quod aureæ Laminæ capiti impositæ, designat ornatus. Vnum igitur Sacerdotis nomen, sed non vna vel pro vitæ merito, vel pro animæ virtutibus dignitas. &c. *S. Cyrill. Alex. Leuit. l. 6. vel potius Origenes, cuius est illud opus. Inf. p. 3. c. 2. de grauibus peccatis: Plures.* 28

Sacerdotis arma, Lectio, & Oratio.

PResbyteri, oportet assiduitatem vos habere legendi, & instantiã orandi, quia viri iusti vita lectione instruitur, oratione ornatur, & assiduitate lectionis munitur homo a peccato: iuxta illum, qui dicebat: In corde meo abscondi eloquia tua: vt non peccem tibi. Hæc sũt enim arma, videlicet Lectio, & Oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur. Sed, &, si quando a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi. &c. *Vt inf. p. 2. c. 12. de occupatione Sacerdotum S. August. vt per Burchardum l. 2. c. 100. Iuo. p. 6. c. 177.* 29

Psal. 118.

Sacerdotis est, nulli nocere, omnibus prodesse.

SAcerdotis est, nulli nocere, prodesse velle omnibus; posse autem, solius est Dei &c. Proposita igitur forma in Sacerdotis officio teneatur, vt nulli noceat, ne lacessitus quidem, & aliqua iniuria offensus. Quæ enim est gloria, si eum non lædimus, qui nos non læserit? Sed ea virtus est, si læsus remittas. *S. Ambros. de Offic. l. 3. c. 9. de postulando c. fi. 14. q. 5. c. denique.* 30

Sacer-

Sacerdos sit pacificus.

31 SAcerdotes turbarum moderatores sunt, studiosi pacis, nisi cum & ipsi mouentur iniuria Dei, aut Ecclesiæ contumelia. *Idem S. Ambros. l. 5. ep. 29.*

Sacerdos sit fidelis minister.

32 MInisterium Sacerdotis est, fidelem esse, vt possit eos, quorum est Sacerdos, liberare a peccatis, *Idem S. Ambros. sup. ep. ad Hebræos, c. 2.*

Sacerdos sit omnibus miseris compatiens.

33 PResbyteri simplices sint in omnes, in omnibus misericordes, omnes ab errore conuertentes, infirmos visitantes, viduas, pupillos, pauperes non negligentes. *S. Polycarp. ep. ad Philippens.*

Sacerdotis est, Episcopo suggerere, vt subueniat indigentibus.

34 QVi officiũ Sacerdotis gerit, aut dispẽsatoris, suggerat Episcopo, ne reprimat, si quem positum in egestate aliqua cognouerit; aut deiectum opibus ad inopiæ necessitatem redactum, maxime si non effusione adolescentiæ, sed direptione alicuius, & amissione patrimonij in eam reciderit iniuriam, vt sumptum exercere diurnum non queat. *S. Ambros. de Offic. l. 2. c. 15.*

Sacerdos quotannis rationem reddat Episcopo ministerij sui.

35 VNusquisque presbyter per singulos annos Episcopo suo rationem ministerij sui reddat tam de fide Catholica, quam de baptismo, atque ordinatione ministerii sui. *Conc. Mogũtin. c. 26. Iuop. 6. c. 146.*

Aliqua peculiaria officij Sacerdotalis.

BOni Sacerdotes, sancta sunt vasa, cælestibus repleta donis. Hi 36
Dominum Iesum suis impressum, atque insculptum cordibus gerunt, eius passionem, mortem, fidelitatem, & amorem in sua memoria exercent. Medii intercedunt inter Deum, ac miseros peccatores. sunt benigni, humani, ac mites erga omnes opis ipsorum indigos. Sunt item casti, ac mundi in anima, & corpore. Sobrii quoque sunt, ac moderati in omnibus vitæ sustentandæ necessariis. Iesum excruciatum, & ex amore mortuum cælesti eius patri pro cunctis viuis, & defunctis offerunt. Intima cum deuotione precantur, & poscunt omnipotentem Deum pro omni Sanctæ Ecclesiæ vtilitate, ac necessitate. Nulli placere speciatim appetunt alicuius rei temporariæ, aut solatii obtinendi causa, & in commune honorem Dei, & mortalium omnium salutem desiderant. *Ludou. Blosius in farragine institutionum ex Io. Rusbrochio.*

De eodem.

INter diuinam, & humanam naturam Sacerdotium velut medium interiectum est, vt illa colat, atque obseruet, hanc autem in melius commutet. *S. Isidor. Pelus. l. 3. ep. 2. S. Hieron. hom. 5. sup. c. 1. Isai.* 37

De eodem.

CVm sanctæ plebis Sacerdotes per mandata sibi met data Legatione funguntur apud diuinam clementiam, humani generis causam, totamq. secum Ecclesiam aggregantes, atque congemiscentes, postulant, & precantur, vt fidelibus daretur fides &c. *S. Io. Chrys. hom. de Adam, & Eua.* 38

De eodem, ac de vtilitate, quæ nobis per Sacerdotes confertur.

SAcerdos apud Deum tui patrocinium suscipit, & te defendit, & ei 39
non habes gratiam. Et quomodo, inquis, me defendit? quoniam pro te precatur, & dono, quod tibi per baptismum datur, inseruit,

visitat,

visitat, hortatur, & monet, & media nocte, si vocaueris, venit. Tu quidem habes vxorem, & te exples delicijs, & vitam sectaris deditam mercaturæ. Sacerdos autem in hoc suum contulit negotium. Nulla est alia vita, quam vt versetur in Ecclesia. Per eos regenerati estis æterna regeneratione. Per ipsos vobis portæ cælorũ aperiuntur. Qui Christum diligit, cuiusmodicumque sit Sacerdos, eum diligit, quod per eum sit veneranda assecutus sacramenta. &c. *Idem S. Chrysost. hom. 10. sup. epist. ad Thessalon.*

De eodem, & quid sit nomen Sacerdos.

40 PRoprium officium Sacerdotis est, esse mediatorem inter Deum, & populum, in quantum scilicet diuina populo tradit, vnde dicitur Sacerdos, quasi Sacra dans, secundum illud, Legem requirunt ex ore eius. Et iterum, in quantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo aliqualiter satisfacit. Vnde Apostolus dicit: Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis. *S. Thom. p. 3. q. 22. art. 1.*

Malach. 2.

Hebr. 4.

Presbyteri septuaginta duorum discipulorũ figuram gerunt, licet in primitiua Ecclesia etiam vocarentur Episcopi, & e contra.

41 SIcut duodecim Apostolos formam Episcoporum exhibere simul, & præmonstrare, nemo est, qui dubitet, sic & hos septuaginta duos figuram Presbyterorum, idest secundi ordinis sacerdotum gessisse sciendum est. Tametsi primis Ecclesiæ temporibus, vt Apostolica scriptura testis est, vtrique Presbyteri, vtrique vocabantur Episcopi. Quorum vnum sapientiæ maturitatem, alterum industriam curæ pastoralis significabat. *Ven. Beda sup. Luc. l. 1. c. 10. S. Clemens ad Iacobum fratrem Domini. S. Anacletus ep. 2. ad vniuersos Italiæ Episcopos, c. 2. & ep. 3. c. 1. S. Leo ep. 88. Innocent. 3. l. 1. de mysterio altaris, c. 6.*

De eo-

De eodem.

VIdentes Apostoli messem esse multam, & operarios paucos, rogauerunt Dominum messis, vt mitteret operarios in messem 42
suam. Vnde ab eis electi sunt septuaginta duo discipuli, quorum typum gerunt Presbyteri, atque in eorum loco sunt in Ecclesia constituti. *S. Anacletus ad Episcopos Italiæ ep. 2. dist. 21. c. in nouo. S. Th. 2. 2. q. 184. art. 6. ad 1. q. 188. art. 4. ad 5. p. 3. q. 67. art. 2. ad 2.*

De eodem, ac de eorum officio, ac dignitate.

VOs Presbyteri nosse debetis, & sæpe meminisse, quia nos, quibus regendarum animarum cura commissa est, pro iis, qui no- 43
stra negligentia pereunt, rationem reddituri sumus. Pro iis vero, quos verbis, & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vi-
Matth. 5. tæ percipiemus. Nobis enim a Domino dictum est, Vos estis sal terræ. Quod si populus fidelis cibus est Dei, eiusdem fidei condimentum nos sumus. Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum, & pæne coniunctum esse. Sicut enim Episcopi Apostolorum in Ecclesia, ita nimirum Presbyteri cæterorum discipulorum Domini vicem tenent. Et illi tenent gradum summi pastoris Aaron; isti vero filiorum eius. Vnde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro vnguento delibutas peccando polluatis, sed, cordis, & corporis munditiam conseruantes, plebibus exemplum bene viuendi præbentes, ijs, quibus præestis, ducatum ad cælestia regna præbeatis. *Burchardus l. 2. c. 55. ex S. Augustino. Iuo p. 6. c. 151.*

Sacerdotes Dij appellantur.

Exod. 22. DOminus in lege præcepit, Diis non detrahes, Sacerdotes intel- 44
ligens, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitatem Deorum nomine nuncupantur. *Innoc. 3. de Heret. c. cum ex iniuncto.*

Sacerdotes, Apoſtoli Eccleſiarum dicuntur.

45 Sacerdotes & ſuo, & Apoſtolorum loco funguntur, propter quod etiam Eccleſiarum Apoſtoli nominantur. *S. Hieron. ſup. ep. 1. ad Cor. c. 1.*

Epiſcopalis, & Sacerdotalis officij non magna differentia.

46 Poſtquam de Epiſcopis dixit Paulus, eosq. formauit, quidnam illos habere conueniat, a quo item abſtinere neceſſe ſit dictans, omiſſo item Presbyterorum ordine, ad Diaconos tranſijt. Cur id, quæſo? Quia ſcilicet inter Epiſcopum, atque Presbyterum intereſt ferme nihil. Quippe, & Presbyteris Eccleſiæ cura permiſſa eſt; &, quæ de Epiſcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt. Sola quippe ordinatione ſuperiores illi ſunt, atque hoc tantum pluſquam Presbyteri habere videntur *S. Chryſoſt. ſup. ep. 1. ad Tim. c. 3. S. Hieron. ep. ad Oceanum, tom. 2. & ad c. 1. ep. ad Tit. diſt. 95. c. olim.* 1. Tim. 3.

De hac Epiſcoporum ſuperioritate, & differentia ad Presbyteros, Vide Concil. Trident. Seſſ. 23. c. 4. & can. 7. ſecundum cuius deciſionem intellige præcedens caput cum ſequentibus: vt docte aduertit nouiſſime poſt alios Robertus Bellarminus de membris Eccleſiæ militantis, tom. 1. Controuerſ. 5. l. 1. c. 15.

De eodem.

47 Alexandriæ, a Marco Euangeliſta vſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper vnum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant. Quo modo ſi exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium nouerint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat? *S. Hieron. ep. 85. ad Euagrium. diſt. 93. c. legimus. S. Anſelm. ſup. ep. ad Philipp. c. 1. S. Gregor. Nazianz. in Apologet., Rabanus Maur. de inſtit. cler. l. 1. c. 6. & Amalarius Fortunatus de Eccleſ. Offic. l. 2. c. 13.*

De eo-

De eodem.

SAcerdotibus, ſicut Epiſcopis, diſpenſatio myſteriorum Dei com- 48
miſſa eſt. Præſunt enim eccleſijs Chriſti, & in confectione diuina corporis, & ſanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt: ſimiliter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi, ſed ſola propter auctoritatem, ſummo Sacerdoti, Clericorum ordinatio, & conſecratio reſeruata eſt, ne a multis Eccleſiæ diſciplina vindicata concordia ſolueret, ſcandala generaret. &c. *S. Iſid. de Offic. Eccleſ. l. 2. c. 7. S. Ambroſ. ſup. ep. ad Tim. 1.*

De eodem:
quodq. Sacerdos non confirmat, vel ordinat, ſicut Epiſcopus.

ORdo Sacerdotis continuus eſt ordini Epiſcopi. Participat etiam 49
aliquid de perfectiua virtute, quantum ad illam perfectionem, qua quis in ſeipſo perficitur; non autem quantum ad perfectionem, qua aliquis in eminentiori gradu conſtituitur, ſicut eſt in Ordine; vel altiori officio, ſicut eſt in Confirmatione. Et ideo Sacerdos participat ab Epiſcopo poteſtatem conſecrandi, non autem confirmandi, vel ordinandi. Et, quod ipſam habet participationem, patet, ſecundum Dionyſium, ex hoc, quod Sacerdos conſecrat ſuper altari ab Epiſcopo conſecrato, & in vaſis per Epiſcopum conſecratis. *S. Thom. in 4. diſt. 13. q. 1. art. 1. ad 2.*

De eccleſ. hier. p. 1. c. 1.

Sacer-

Sacerdotes ſunt mancipati diuino officio, contemplationi, & orationi; a temporalium ſtrepitu ſemoti; vocantur Reges; & habent coronam in capite, & quid ſignificet.

50 DVo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem vnum genus, quod, mancipatum diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare côuenit: & ſunt Clerici, & Deo deuoti, videlicet conuerſi. Cleros enim Græce, Latine Sors. Inde huiuſmodi homines vocantur Clerici, ideſt Sorte electi: omnes enim Deus in ſuos elegit. Hi namque ſunt Reges, ideſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo Regnum habent, & hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ, in ſignum Regni, quod in Chriſto expectatur. Ratio vero capitis eſt temporalium omnium depoſitio. Illi enim, victu, & veſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem habentes, debent habere omnia communia. *S.Hieron.* 12.*q.*1.*c.ecd.*

Hoc, quod dicit, de proprietate non habenda, ſed omnia in communi poſſidenda, intellige de iis, qui ſuis nuntium remiſerunt, & communiter viuere ſpoponderunt. Ita S. Auguſt.ſerm. 3. *de communi vita clericorum,* 12.*q.*1.*c. Non dicatis.*

Sacerdotalis dignitas præfertur Regiæ.

51 IN nouo Teſtamento Sacerdotium præeminet Regno, ſicut ſpiritus corpori. In veteri vero Regnum præeminebat Sacerdotio. Ideo ibi Regnum, hic Sacerdotium in ſubſtantiuo ponit, eo quod ibi ex Regno, hic ex Sacerdotio quaſi ſubſiſtat religio. *S.Thom.ſup.ep.*1.*S.Petri, c.*2.

De eodem.

52 QVanto anima corpore præſtantior eſt, tanto eſt Sacerdotium Regno excellentius: ligat enim, aut ſoluit ſupplicio, vel remiſſione dignos. *S.Clemens de Conſtit.Apoſt.l.*2.*c.*34.

De eodem.

SAcerdotium Regno tanto eſt excellentius, quantum ſpi[illegible] carnis interuallum eſſe poteſt. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 3. Idem hom. 4. & 5. de verb. Iſaiæ, Vidi Dominum.*

De eodem.

54 QVis dubitet, Sacerdotes Chriſti Regum, & Principum, omniumq. fidelium patres, & magiſtros cenſeri? nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubiugare, & iniquis obligationibus illum ſuæ poteſtati ſubijcere, a quo credit non ſolum in terra, ſed etiam in cælis ſe ligari poſſe, & ſolui? *B. Gregor. 7. diſt. 96. c. eod. S. Ambroſ. de dignit. Sacerd. c. 2. & in exhort. ad Virg. S. Greg. Naz. diſt. 10. c. ſuſcipitis.*

De differentia Sacerdotum ad reliquos homines bonos.

55 TAntum inter Sacerdotem, & quemlibet probum virum intereſſe debet, quantum inter cælum, ac terram diſcriminis eſt. *S. Iſid. Peluſiota l. 2. ep. 205.*

56 Sacerdoti thronus in cælis collocatus eſt, & de cæleſtibus pronuntiandi habet auctoritatem.

S. Chryſ. hom. 4. ſup. c. 1. Iſaiæ.

Sacerdotum excellentia, perfectio, & virtus.

57 SIcut ſuſcepit Mattathias principatum, & ſurrexit loco Iudæ, ſic & nos ſuſcepimus principatum in Eccleſia Dei, & per gratiam ſuam ſuos miniſtros facere voluit, & in palatio ſuo nos conſtituit, & elegit, vt eſſemus gens ſancta, populus Dei, ſal terræ, lux mundi, & Angelici homines abſque peccato. Miniſtri Dei etiam ſumus, & ſerui. Serui enim dicuntur, non qui ad oculũ ſeruiunt, ſed qui voluntati Domini in omnibus fideliter obediunt. Et tunc in tantam familiaritatem Domini mouentur, quod non amplius ſerui, ſed amici vocantur. Ideo tota mente nos exhibeamus in multa tribulatione, in ſcientia, in caritate non ficta, in vigilijs, in carceribus, & plagis, in verbo veritatis, & ſic, nihil habentes, omnia, Chriſtum poſſidendo, ſumus poſſidentes.

Hæc

Hæc eſt enim beatorum vita: hæc eſt ſacerdotum ſalus: hæc ſeruorum Dei requies: hæc amicorum eius voluntas. Hæc eſt enim ſanctificatio noſtra, vt in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros. &c. *S. Auguſt. ſerm. 37. ad fratres Eremi.*

De eodem.

58 SAcerdotium audacter e terra ſurſum in cælum volitans aſcendit ad Deum, donec ipſum contueatur inuiſibilem, procidensq. ante excelſum Thronum inſtanter pro ſeruis orat dominum, lacrymas, & gemitus conſeruorum deportans, proprioq. ſimiliter Domino feruentem deprecationem ſimul, & pænitentiam offerens, miſericordiam, & indulgentiam a Rege miſericorde poſtulans, vt Spiritus ſanctus pariter deſcendat, ſanctificetq. dona in terris propoſita; cumq. oblata fuerint tremenda myſteria immortalitate plena, præuio ſacerdote orationem pro cunctis faciente, tunc animæ accedentes per illa tremenda myſteria macularum purificationem accipiunt. &c. O poteſtas ineffabilis, quæ in nobis dignata eſt habitare per impoſitionem manuum ſacrorum Sacerdotum. O quam magnam in ſe continet profunditatem formidabile, & admirabile Sacerdotium. *S. Ephrem de Sacerdotio.*

De eodem.

59 VEre veneranda Sacerdotum dignitas, in quorum manibus Dei filius velut in vtero virginis incarnatur. *S. Aug. conc. 2. ſup. Pſalm. 37.*

De eodem.

60 O Sacerdotes Dei, incruenta ſacrificia mittentes, O illuſtres animarum cuſtodes, O magni Dei figmentum in manibus veſtris geſtantes, O Deum hominibus conciliantes, O mundi fundamenta, Vitæ lumina, Chriſtianæ fidei columna, immortalis vitæ Doctores, Chriſtiferi. &c. *S. Gregor. Nazianz. ep. ad Epiſcopos, in principio.*

De eodem.

O Sacerdos Dei, si altitudinem cæli contemplaris, altior es; si pulchritudinem Solis, & Lunæ, & stellarum, pulchrior es; si discretionem Angelorum, discretior es; si omnium dominorum sublimitatem, sublimior es: solo creatore tuo inferior es. *Cassan. in Catal. Glor. mund. p. 4. consid. ex S. August. de Ecclesiast. dignitatib.* 61

De eodem.

SAcerdotium ipsum in terra peragitur, sed in rerum cælestium classem, ordinemq. referendum est, atque id perquam merito. Quippe non mortalis quisquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quæuis creata potentia, sed ipse paraclitus ordinem eiusmodi disposuit, qui mortalibus hominibus etiam num in carne manentibus au ctor fuit, vt Angelorum ministerium animo conciperent. Ictirco necesse est, Sacerdotem sic esse purum, vt si in ipsis cælis collocatus inter cælestes illas virtutes medius staret. *S. Chrysost. de Sacerd. lib. 3.* 62

De eodem.

SI quis consideret, quantum id sit mysterium, vt is scilicet, qui homo ipse sit, carne, ac sanguine etiam num constans, isq. inuolutus beatæ, atque immortali naturæ, illi fieri propior queat; tum probe intelliget, quanto Sacerdotes honore, quanta dignitate Spiritus sancti gratia dignata fuerit. Operatibus enim illis, tum sacra hæc, quæ dico, initiantur, perficiunturque; tum etiam alia, his nihilo inferiora, quæ ipsa ad dignitatis, salutisq. nostræ rationem spectant. Etenim, qui terram incolunt, atque in ea versantur, ijs commissum est, &c. *vt sup. eod. n. 21. Qui terram incolunt. Idem S. Chrysost. eod. l. 3.* 63

De eodem.

MAgna est Sacerdotum dignitas, quia propter eorum vnctione, & dignitatem multi ex ipsis virtutes, & mirabilia operati sunt, & vsum prophetandi habuerunt. De quorum numero Cayphas pontifex Iudæorum fuit, qui, cum esset pontifex, a seipso locutus non fuit, sed per gratiam Sacerdotalis ordinis, ac sanctæ vnctionis, alta voce clamauit, Expedit vobis, vt vnus homo moriatur, &c. *S. August. ad Marcell.* 64 *Io. 10.*

De eo-

De eodem.

65 SI non poteſt quis in Regnum cælorum introire, niſi per aquam, & ſpiritum regeneratus fuerit; &, qui non manducat carnem Domini, & ſanguinem eius non bibit, æterna vita priuatur: omnia autem hæc haud aliter, quam per ſacras illas manus, perficiuntur, manus, inquam, ſacerdotum: qui fiet, vt, citra illarum opem, aut gehennæ ignem euitare quis poſſit, aut repoſitæ in cælo coronæ præmia aſſequi? Hi enim ſunt, hi ſunt, inquam, quibus tunc concreditæ ſunt ſpirituales parturigines, tum etiam baptiſmatis partus à Deo eſt commiſſus. Per hos ipſos Chriſtum induimus, vna cum Dei filio ſepelimur, beatæ carnis illius membra efficimur. Quo nomine Sacerdotes merito non plus modo venerari debemus, quam vel principes, vel Reges, ſed etiam maiore honore, quã parentes, honeſtare. &c. *S. Chryſoſt. l. 3. de Sacerd. Vide optimam epiſt. S. Iſid. Peluſiotæ, 52. l. 2. S. Iſidorum Hiſpalenſ. l. 2. de Offic. c. de Sacerdotibus.*

De eodem.

66. OMnium quidem bonorum magna eſt gratia: inter omnes autẽ maxima eſt Sacerdotalis dignitas, ſi quis eam immaculate cuſtodiat. Nam, ſi ſuper omnia opera ſua pretioſiores exiſtimat Deus hominum animas, quanto magis credibile eſt, vt ſuper omnia bona ſua conſtituat eum, qui confert Deo lucrum animarum? *Idem S. Chryſoſt. hom. 51. ſup. Matth.*

De eodem.

67 COnſidera, quanta ſit excellentia noſtri Sacerdotij, quandoquidem Abraham, Patriarcha Iudæorum, progenitor Leuitarum, comperitur benedictionem accipere a Melchiſedech, illiq. dare decimas. *Idem S. Chryſoſt. or. 4. contra Iudæos.*

Ignis ipſe Sacerdotij vim ſenſit.

68 MArcellinus Anconæ vrbis Epiſcopus. &c. *vt inf. S. 3. de obedientia, n. 37.*

Apud Ecclesiasticos terminetur contētiones inter Christianos exortæ.

Ezech. 44 QVæcumque contentiones inter Christianos ortæ fuerint, ad Ecclesiam deferantur, & ab Ecclesiasticis viris terminentur. Et, si obedire noluerint, quousque obediant, a liminibus Sanctæ Ecclesiæ excludantur. *S. Alex. Papa ep. 1. S. Marcellinus Papa ep. 2. ad Episcopos orientales. Iuo p. 3. c. 205. Vide inf. §. seq. iudicium maximum n. 20.* 69

Sacerdotes de laicis iudicant, non e conuerso.

DEus vos constituit Sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi: & ideo nos a vobis recte iudicamur: vos autem non potestis ab hominibus iudicari. *Constantinus Imp. in præfat. ad Concil. Nicæn. & inf. §. seq. n. 45.* 70

Vide de hac materia epistolam Nicolai Papæ I. ad Imp. Michaelem, tom. 3. Conciliorum, quæ incipit, Propesueramus, vbi multa de dignitate Sacerdotum. Concil. Paris. l. 1. c. 4. vers. Laudem autem verorum Sacerdotū. & l. 3. c. 8. & 9. & Concil. Aquisgranen. c. 5. incip. Petimus humiliter. & c. 7. & 19. & vltra sex libros. S. Chrysost. de Sacerd. Vide eundem hom. de verbis Isaiæ, & hom. 14. in 2. Cor. & 10. in ep. 1. ad Thessalon. & 3. in Acta Apostolorū, & vlt. ad Hebr. & in Psal. 117. & 131. Quibus in locis late agitur de dignitate, & præstantia Sacerdotū. Vide etiam S. Gregor. Nazianz. in Apologetico, & ante eos S. Ignatium ep. ad Smyrnenses, & ad Heronem, & S. Cyprianum, l. 1. ep. 3. l. 3. ep. 9. S. Leonem ep. 87. ad Episcopos Africanos. S. Ephrem de Sacerdotio. S. Ambros. de dignitate Sacerdotali: & inf. §. 2. & 3. sequentibus.

DE IMMVNITATIBVS, ET PRIVILEGIIS SACERDOTVM.

CAP. II. §. II.

SVMMARIVM.

SACERDOTES, & eorum prædia gaudent Ecclesiastica immunitate. 1.2.3.13.
Sunt etiam liberi ab omni tutela, & hospitio. 14. 15. 16.
De bonis suis libere testari possunt. 19.
Multisq. alijs priuilegijs gaudent. 17.18.
Nec laici de illis iudicare possunt. 45.
Contrafacientes excommunicari debent, & a sæcularibus iudicibus seuere puniri. 67.
Immo vero a sæcularibus iudicibus appellandum ad Ecclesiasticos. 20.
Accusantes Sacerdotem in multis, si aliquod crimen probare non possint, ad reliqua non admittantur. 8.
Qui illum percusserit, anathematizetur, & puniatur. 9.10.11.12.
Vomerum feruentium purgatio, quid. 11.
Cingulum militare, quid. ibidem.
Solidum, quid. 12.
Mansus, quid. 13.

CAP.

CAP. II. §. II.

SVBIECIT terram Pharaoni, & cunctos populos eius 1
præter terram Sacerdotum, quæ a Rege tradita fuerat eis, quibus & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. *Gen. 47.*

Vir quidem mortis es, sed hodie te non interficiam, 2
quia portasti arcam Domini Dei coram Dauid patre meo. *3. Reg. 2.*

Nolite tangere christos meos. *Psal. 104.* 3

Laici de Sacerdotibus non iudicant.

QVisquam me contumacem iudicare non debet, cum hoc asse- 4
ram, quod augustæ memoriæ pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit. In causa fidei, seu Ecclesiastici alicuius ordinis eum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis. Hæc enim verba rescripti sunt: Hoc est, Sacerdotes de Sacerdotibus iudicare voluit. *S. Ambros. ep. 32. ad Valentinianum Imp. l. 5. Vide inf. S. proximo, Deus Vos, n. 70.*

Si iudex sæcularis, tertio requisitus, Clericis 5
iustitiam deneget, iurisdictionem suam inter alias pœnas amittat:

Federicus Imp. coll. 10. & habetur C. de Episcopis, & cler. auth. statuimus.

Laicus, Ecclesiã, vel Clericum per calumniã fatigans, excommunicetur.

SI quis sæcularium per calumniam Ecclesiam, aut Clericum fati- 6
gare tentauerit, & victus fuerit, ab Ecclesiæ liminibus, & Catholicorum communione, nisi digne pœniteat, arceatur. *Concil. Agathen. c. 32. Iuo p. 6. c. 367.*

Inse-

Inferens Ecclesiæ, vel Sacerdoti aliquam iniuriam, qualiter a sæculari iudice puniendus.

7 SI quis in hoc genus sacrilegij proruperit, vt, in Ecclesias Catholicas irruens, Sacerdotibus, & ministris, vel ipsi cultui, locoq. aliquid importet iniuriæ, quod geritur, a prouinciæ rectoribus animaduertatur; atque ita prouinciæ moderator Sacerdotum, & Catholicæ Ecclesiæ ministrorum, loci quoque ipsius, & diuini cultus iniuriam capitali conuictos, siue confessos sententia nouerit vindicandũ. Neque expectet, vt Episcopus iniuriæ propriæ vltionem deposcat, cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. &c. Sitq. cunctis laudabile, factas atroces Sacerdotibus, aut ministris iniurias veluti crimen publicum persequi, ac de talibus reis vltionem mereri. *Arcadius, & Honorius Impp. C. de Episc. & Cler. l. ead. vbi videnda est auth. sed nouo iure.*

8 Quotiescumque Clericis ab accusatoribus multa crimina obijciuntur, & vnum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cætera iam non admittantur.

Conc. Carthagin. 7. 3. q. 10. c. placuit.

Qui manus violentas in Clericum iniecerit, anathemati subiaceat, a solo Papa absoluendus.

9 SI quis, suadente diabolo, huius sacrilegij reatum incurrerit, quod in Clericum, vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absoluere, (nisi mortis vrgente periculo) donec Apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatum suscipiat. *Innoc. 2. 17. q. 4. c. eod.*

G Sacer-

Sacerdotem occidens, qualiter puniendus.

QVi Sacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præsumat: ieiunet autem vsque ad vesperam, exceptis festis diebus, ac dominicis. Arma non sumat. Et, vbicumque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, sed proprijs pedibus proficiscatur. Ecclesiam per quinquennij tempus non ingrediatur, sed, cum sacrarum orationum officia, aut missarum solemnia celebrantur, ante fores basilicæ perseueret, orans, ac deprecans Deum, vt tanto crimine abluatur. Post expletum vero quinquennij tempus ingrediatur Ecclesiam, non dum vero communicet, sed inter audientes tantummodo stet, vel, dum facultas conceditur, sedeat. Et, cum decimi anni cursus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equitandi, & tribuatur medela. Maneat autem in reliquis obseruationibus tres dies per hebdomadam, vt perfectius ad culmen purificationis peruenire mereatur. *Conc. Wormatien. can. 26.* 10

De eodem.

† alias viginti.

QVi Presbyterum occiderit, † duodecim annorum ei pœnitentia, secundum Canones, imponatur; aut, si negauerit, si liber est, cum septuaginta duobus viris; si autem seruus, per duodecim [a] vomeres feruentes se expurget. Conuictus vero noxæ vsque ad vltimum vitæ tempus [b] militiæ cingulo careat, & absque spe coniugij maneat. *Concil. Moguntin. 17.q.4.eod. de pænit. & remiss. c. 2.* 11

[a] Vomeres feruentes] *Inter alia purgationis genera, quibus antiqui Christiani vsi sunt ad ostendendam innocentiam de obiecto sibi crimine, fuit periculum aquæ feruentis, vel frigidæ, vel ferri candentis, ducto more a potione illa, quam stupri insimulatis mulieribus dari iussit Moses, & forte ab illo Psalmo; Igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Quod vsque adeo processit, vt leges scriptæ iuberent adhiberi ignitos vomeres, vel aquam frigidam, aut calidam litium dirimendarum causa: vt auctor est Iacobus Cuiacius de feudis, l. 1. tit. 1. vers. si autem controuersia. Hoc autem purgationis genus, quod vulgus inuenit, ob idq. Purgatio vulgaris appellata, reprobatum est a S. Gregorio, 2.q.5.c. Mennam, & a Stephano Papa, c. consuluisti, & a Lucio Papa 3. c. ex tuarum, de purg. can. S. Tho. 2.2.q.95.art.8 1. ad 3.*

Num. 5. Ps. 16.

Militiæ

Militiæ cingulo] *Cinguli militaris depositio erat militibus maxima ignominia pœna: discinctos enim veluti ignauos, & militiæ minime aptos, putabant. Quare Macedonum lex militaris erat, vt, qui miles hostem non occidisset, non militari cingulo, sed capistro cingeretur. Vide Alexandrũ ab Alex. Genial. dierum l.1.c.20. Dabatur etiam id in pœnam aliquorum defectuum monachis: vt videre est in regula S. Pachomij, vt scilicet soluerent cingulum, &, inclinata ceruice, manibus ad inferiora depressis, starent ante altare, pænitentiæ ergo. Suet. in Aug. c.24. in fine. Procætero (inquit) delictorum genere varijs ignominijs affecit, vt stare per totum diem iuberet discinctos.*

De pœna occidentium Subdiaconum, aut reliquos, vsque ad Episcopum, & monachum.

12 QVi Subdiaconum occiderit, 300.[c] solidis componat. Qui Diaconum, 400. Qui Presbyterum, 600. Qui Episcopum, 900. Qui monachum, 400. l.17. tit. de homicidijs liberorum hominum inter leges Longobardorum, ad finem authenticorum.

[c] *Aduerte, Solidos æquiparari aureis nummis: vt not. glossa, v. Aureos, ff. in ius vocando, l. fi. vbi Iason n. 1. & Didacus Couarruuias de numismatibus, c.3. & 4.*

Nemo cogat Clericum ad censum persoluendum de suis bonis: quod si fecerit, per Regiam potestatem ad satisfaciendum compellatur.

13 VT secundum Canonicam auctoritatem, & Constitutionem Domini Imperatoris Ludouici de agro Ecclesiastico, & [d] manso, & mancipijs, quæ ipse suis capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus fuerit Ecclesiæ; neque de decimis, & oblationibus fidelium cuique Presbytero aliquem censum

 persoluere

persoluere cogat: nec quisquam cuiuslibet ordinis vel dignitatis exinde quisquam subtrahere, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Quod si fecerit, communione vsque ad satisfactionem priuetur, & Regia potestate dare cogatur. *Concil. Paris. secundum Iuonem p. 3. c. 175. 23. q. 8. c. secundum.*

[d] Mansus] *Erat ager iugerum duodecim, vnde percipiebatur frumentum, & vinum ad conficiendum Eucharistiam. de hoc fit mentio in Concil. Wormatiensi. 3. c. 10. relat. de censibus c. 1. quamuis male allegetur: & in hoc Concilio Parisien. Vtrobique dicit glo. esse quantitatem terræ, quæ sufficit duobus bobus in anno ad laborandum, & vnde vnus rusticus cum sua familia possit sustentari. Verius tamen est, quod nondum constet inter interpretes, cuius mensuræ, vel modi sit Mansus. Est etiam domus agri, vel mansio pro colonis: & largo modo sumitur pro omni agro, ad arbitrium patrisfam. secundum Baldum. C. de cond. insert. l. pen. Alia etiam significat. Sed nihil ad nos.*

Clericus est immunis ab omni tutela testamentaria, legitima, vel datiua, & cura etiam miserabilium personarum.

14 GEneraliter sancimus, omnes Presbyteros, seu Diaconos, & Subdiaconos, & præcipue monachos, licet non sint clerici, immunitatem ipso iure omnes habere tutelæ, siue testamentariæ, siue legitimæ, siue datiuæ. Et non solum tutelæ esse eos expertes, sed etiam curæ, non solum pupillorum, & adultorum, sed etiam furiosi, & muti, & surdi, & aliarum personarum, quibus tutores, vel curatores a veteribus legibus dantur. *C. de Episc. & Cler. l. ead. 16. q. 1. c. eod. S. Cypr. l. 1. ep. 9. 21. q. 3. c. Cyprianus, cum quatuor capp. seqq. vbi quod ante altare Dei non meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes, & ministros voluit auocare.*

De eodem, & ne hospites accipiant.

15 IVxta sanctionẽ, quam dudum meministis, & vos, & mancipia vestra nullus nouis collationibus obligabit, sed vacatione gaudebitis. Præterea neque hospites accipietis. *Imp. Constant. c. de Episc. & Cler. l. 1.*

Intellige

Intellige de militibus armatis, quorum hospitalitas eis, quasi munus, incumbebat, non de pauperibus, quos Sacerdotes in hospitium suscipere tenetur. vt not. inf. p. 2. c. 6. §. 1. de Hospitalitate.

De eodem.

16 PResbyteros, Diaconos, Subdiaconos, atque Exorcistas, Lectores, Ostiarios, & Acolytos, etiam personalium munerum expertes esse præcipimus. *Imp. Valentin. C. eo. tt. ea. l. 1.*

Clerici Romanæ Ecclesiæ decorentur omni prærogatiua, Patricia, Consulari, & Imperiali, idq. tam in equis, quam in calceamentis.

17 VIris autem reuerendissimis Clericis, in diuersis ordinibus Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ seruientibus, illud culmen singularitate, potentia, & præcellentia habere sancimus, quibus amplissimus noster Senatus videtur gloria adornari, idest Patricios, atque Consules effici; nec non & cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et, sicut Imperialis militia ornatur, ita & Clerum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. &c. Mappulis quoque, & linteaminibus, idest candidissimo colore, decorari equos eorum, ita & equitare. Et, sicut noster Senatus calceamentis vtitur cũ vdonibus, idest candido linteamine illustratis, sic vtantur & Clerici; vt, sicut cælestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. *Post Concil. Neocæsar. dist. 96. c. Constantinus Imperator.*

Clericus gaudet priuilegijs militibus armatæ militiæ concessis.

18 CLericus habet omnia priuilegia concessa militibus armatæ militiæ: *de quibus Vlpianus ff. de re iud. l. miles: vt not. ibi glo. & Bart. n. 3. & Iason n. 11. & Barbatia de solutionibus, c. Odoardus.*

A Le-

A Lectore vſque ad Presbyterum bona ſua habeant Clerici, largiantur, deq. ijs teſtentur, ad ſimilitudinem caſtrenſium peculiorum.

Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, Cantores, & Lectores, 19
(quos omnes Clericos appellamus) res quaslibet, modo ad dominium eorum venientes, habere in ſua poteſtate præcipimus, ad ſimilitudinem caſtrenſium peculiorum, & donare cui volunt, ſecundum leges, & in his teſtari, licet ſub parentum poteſtate ſint: ſic tamen, vt horum filij, aut (his non extantibus) parentes eorum legitimam ferant partem. *C. de Epiſc. & Cler. auth. ead. & l. cum lege.*

Ad Eccleſiaſticos iudices appellandum a ſæcularibus, ex Decreto Conſtantini.

Indicium maximum reuerentiæ pij principis circa religionem fuit, 20
quia vbique adminiſtrātium ſententias imperfectas eſſe voluit, & ad Epiſcopos per appellationem refugiendum eſſe ſanciuit, ſi qui vellent ciuiles iudices refutare: firmam verò illorum iudicans ſententiā, potioremq. iudicum aliorum, & tamquam ab Imperatore prolatam ab omnibus obſeruandam. *Tripart. l. 1. c. 9. Innocent. 3. ad prælatos Galliæ, de iudicijs c. nouit. Anacletus Papa ep. 1. de foro compet. c. licet ex ſuſcepto. Vide. ſup. §. proximo maxime, n. 69. & §. ſequentem.*

Non debet Sacerdos publice pænitere, ſicut laicus. 21

Concil. Hibern. diſt. 82. c. Presbyter.

DE

DE
OBEDIENTIA,
DEBITOQ. HONORE
SACERDOTIBVS DEFERENDO.

CAP. II. §. III.

SVMMARIVM.

MAXIMVS honor exhibetur sacerdotibus ab ipsis summis Pontificibus. 15.
Obedientia, reuerentia, & honor debetur, & defertur illis etiam ab Imperatoribus, Regibus, & Principibus, & a Sanctis viris. 1.3.4.6.7.8.9.10.11.12.13.14.15.16.38.39.43.44.45.46.
Et maior, quam illis, & parentibus ipsis carnalibus. 17.18.19.20.21.22.
Etiam si mali sint, vel ignorantes. 23.24.25.26.40.41.42.43.
Nemo illos tangere audeat, vel persequi. 25.46.66.
Transgressores multis pœnis afficiuntur. 45.46.47.48.49.60.61.62.63.64.
Sacerdotum defectus occultandi, 16.
Nihil sinistrum de illis iudicandum. 50.51.52.
Neque illis detrahendum. 53. aut publica pænitentia, sicut laico, imponenda. 54.
Neque temere credendum delationibus maxime laicorum contra eos. 54.55.56.57.62.
Coram iudice laico non sunt conueniendi. 58.65.
Ipse Dominus per se illos puniuit, neque alijs id faciendum commisit. 59.
Episcopi eos honorare tenentur. 28.29.30.31.
Neque illos coram se stare permittant. 27.
Maioribus Sacerdotibus a minoribus honor deferatur. 32.
Illis subsint Diaconi, neque coram illis sedeant, nisi Episcopi vicem gerant 33.34.35.
Creaturæ inanimatæ etiam Sacerdotij vim sentiunt. 37.
Vice dominus, quid. 66.
Oeconomus, quid. ibidem.

CAP.

CAP. II. §. III.

QVI superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel. *Deut.17.* 1

Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari. *Psal.104.* 2

Presbytero humilia animam tuam. *Eccl.4.* 3

In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, & ministros eius ne derelinquas. &c. Honorifica Sacerdotes, da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum, & purgationis. *Eccl.7.* 4

Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. *Zach.2.* 5

Qui vos audit, me audit: & qui spernit, me spernit. *Luc.10.* 6

Nesciebam fratres, quia princeps est Sacerdotum. *Act.23. Vbi Paulus docuit honorari debere etiam malos sacerdotes.* 7

Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo, & doctrina. *1.Tim.5.* 8

Presbyteri duplici honore honorandi.

PResbyteri, qui bene præsunt vita, & doctrina, digni habentur à subditis duplici honore, vt scilicet spiritu aliter eis obediant, & exteriora bona ministrent. Boni enim dispensatores, & fideles, non solum honore sublimi præmiari debent, sed & terreno; vt non contristentur indigentia sumptuum, & gaudeant obedientia spiritualium. Instantior enim fit, si non humilietur inopia, & crescit in illo auctoritas, cum videt se etiam in præsenti laboris fructum percipere, non vt abundet, sed vt non deficiat. *S. August. sup. ep. 1. ad Tim. c. 5.* 9

Qualiter honorandi Sacerdotes.

HOnorate Sacerdotes, vt Patres, vt Dominos, vt beneficos, vt bene viuendi auctores. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 7. c. 32.* 10

Quare honorandi Sacerdotes Dei.

11 HOnorabatis Sacerdotes, qui decipiebant vos sacrificijs suis, qui mutis,& surdis statuis offerebant, quæ nec se, nec vos iuuare poterant. Nunc autem multo magis Sacerdotes Dei omnipotentis, qui vitam vobis tribuunt in calice, & viuo pane, honorare debetis. *S. Martialis Episcopus ep. ad Burdigalenses, c.3.*

Idololatræ quantum honorem detulerunt suis Sacerdotibus.

12 MAndatum posuit Ioseph Ægyptijs, vt ita tributum penderent Pharaoni, excepta sacerdotum terra. Audiant, qui nunc viuunt, quantam olim Sacerdotum idolorum curam habuerint, & discant, vt vel saltem parem habeant honorem ijs, quibus omne Dei ministerium creditum,& Sacerdotio insigniti sunt. *S. Chrysost. hom. 65. in Gen.*

Boni principis est, inter alia, honorare Sacerdotes.

13 BOni Principis est, ac religiosi Regis, Ecclesias contritas, atque conscissas restaurare, nouas ædificare, & Dei Sacerdotes honorare, atque tueri. Vnde sanctos Apostolos, eorumq. successores, sub diuina contestatione constituisse legimus non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico, nec expellere æterni Regis dispensatores. *S. Marcellus Papa dist. 96. c. eod.*

Sacerdotes a Regibus honorandi, non iudicandi.

14 SAcerdotibus non ex terrena potestate Dominus noster citius indignetur, sed excellenti consideratione, propter eum, cuius serui sunt, ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat.

Nam in diuinis eloquijs Sacerdotes aliquando Dij, aliquando Angeli vocantur. &c. *S. Gregor. ad Mauric. Imp. 11. q. 1. c. sed. Eusebius, l. 2. in vita Constantini. S. August. ep. 66.*

Imp. Iustinianus Clericos Reuerendissimos appellat in auth. vt determinatus sit numerus clericorum coll. 1. & de mensura ordinandorum coll. 3. & alibi sæpe. Nec mirum, cum idem faciat S. Greg. lib. 2. ep. 52. & cuidam Presbytero dicat, Sanctitas Vestra, l. 4. ep. 30. 15

Sacerdotum defectus occultandi.

IN Scripturis narratur Imperator Constantinus dixisse, vere, Si proprijs oculis vidissem Sacerdotem Dei peccantem, chlamydē meam exspoliarem, & cooperirem eum, ne videretur. Hæc quidem diximus vobis, cautos vos reddere cupientes, vt, si de Domini Sacerdotibus, qui vere patres sunt, aliquid contigerit vos audire, quod confusionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, sed pudoratos filios Noe imitantes, paternam de reliquo verecundiam contegatis, vt affluenti, quemadmodum & illi, benedictione repleri, moderante Domino, mereamini. *Nicolaus Papa dist. 96. c. eod.* 16

Gen. 9.

Grauius peccat delinquens in Sacerdotem quam qui in Regnum.

QVanto Sacerdotium Regno est excellentius, cum regendarum animarum officio præsit, tanto grauiori supplicio punitur, qui aduersus id aliquid temere gesserit, quam qui aduersus Regnum. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 6. c. 2.* 17

Plus

Plus honorandi Sacerdotes, quam Reges.

18 HOnorate Sacerdotium secundum Christum, & post hoc honorare oportet etiam Regem. &c. Sacerdotium enim summa est omnium bonorum, quæ in hominibus consistunt. Quod si quis inhonorauerit, Deum inhonorat, & Dominum Iesum Christum primogenitum totius creaturæ, & solum natura principem sacerdotem Dei. *S. Ignatius ep. ad Smyrnenses.*

S. Martinus plus honoris detulit Sacerdoti, quam Imperatori.

19 MAximus Imperator inuitauit ad conuiuium S. Martinum. conuiuæ aderant summi, atque illustres viri. &c. frater Regis, & patruus. Medius inter hos Martini Presbyter accubuerat: ipse autem, sellula iuxta Regem posita, consederat. Ad medium fere conuiuij pateram Regi minister obtulit; ille sancto Episcopo potius dari iubet, expectans, atque ambiens, vt ab illius dextera poculũ sumeret. Sed Martinus, vbi ebibit, pateram Presbytero suo tradidit, nullum existimans digniorem, qui posset prior bibere; nec integrum sibi fore, si aut Regem ipsum, aut eos, qui a Rege erant proximi, Presbytero prætulisset. Quod factum Imperator, & omnes adstantes ita admirati sunt, vt hoc ipsum eis, in quo contempti fuerant, placeret. *S. Seuerus Sulpic. in vita S. Martini l. 1.*

De eodem, ex S. Ambrosio aduersus Theodosium.

20 DIuinum Sacrarium ingressus Theodosius, &, dono ex consuetudine oblato, intra sacros cancellos permansit, in sanctiori Sacerdotum loco, vbi antiquitus Imperatoribus cõsistere mos erat, propter dignitatis sublimitatem a plebe segregatos. Quam rem,

quod Ambrosius adulationis magis, quam ordinis recti, esse putabat: Imperialis quoque stationis locum, ita vt par erat, in suum ordinem redegit, pro tabulatis, seu cancellis Sacrarij sede illi designata, vt Imperator honorificentiorem quidem præ populo stationem haberet, præ illo autem sacer ordo locum sublimiorem obtineret. Eum ordinem, vt optimum, Theodosius tum laudauit, posteri quoque confirmarunt. Qui inde ad hæc vsque tempora seruatur. *Niceph. Eccles. hist. l. 12. c. 41.*

Plus honorandi Sacerdotes, quam Principes, Reges, & parentes, & quare.

Sacerdotes merito non modo plus vereri debemus, quam vel Principes, vel Reges, verum etiam maiore honore, quam parentes proprios, honestare. &c. Parentes enim nos in præsentem, Sacerdotes in vitam æternam generant. &c. *S. Chrysost. de sacerd. l. 3. Idē hom. 4. & 5. de verbis Isaiæ.* 21

Plus honorandi Sacerdotes, quam parentes, & quare.

Leu. 20. Matth. 15. Si de parentibus secundum carnem ait Scriptura, Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt bene sit tibi; &, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur: quanto magis de patribus spiritualibus verbis Dei moneamur honore, & caritate eos prosequi, vt beneficos, & ad Deum legatos, qui nos per aquam Deo regenerauerunt, Spiritu sancto impleuerunt, lacte verbi Dei aluerunt, & doctrinæ alimento nutriuerunt, monitis stabilierunt, corpore salutari, & pretioso sanguine nos dignati sunt, nobisq. peccata remiserunt, & sacrosanctæ Eucharistiæ participes fecerunt, ac promissionis Dei consortes, ac Christi hæredes constituerunt. His igitur reuerentiam adhibentes, omni eos genere honoris afficite: siquidem hi potestatem vitæ, ac mortis a Deo acceperunt in iudicandis ijs, qui deliquerunt, & in damnandis ad mortem ignis sempiterni, & ijs, qui se ad recte viuendum conuertunt, absoluendis, & viuificandis. *S. Clemens de Constitut. Apost. l. 2. c. 33. S. August. late serm. 5. ad fratres Eremi de obed. ad sacerd. suos.* 22

Sacerdotes etiam ignorantes honorandi.

23 Licet sciētia sit valde necessaria Sacerdotibus ad doctrinam, quia *Malach.2*
iuxta verbum Propheticum, Labia Sacerdotum custodiunt scientiam; non est tamen simplicibus Sacerdotibus etiam scholasticis detrahendum, cum in eis Sacerdotale officium debeat honorari. Pro- *Exod. 22.*
pter quod Dominus in lege præcepit, Dijs non detrahes, Sacerdotes intelligens, qui, propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem, deorum nomine nuncupantur. *Innoc.3. de haretic. c. cum ex iniuncto.*

Sacerdotes etiam mali honorandi.

24 Dominus noster Iesus Christus, Rex, & Iudex, & Deus noster, vsque ad passionis diem seruauit honorem Pontificibus & Sacerdotibus, quamuis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Christi seruassent. &c. *S. Cypr. lib. 3. ep. 9. dist. 93. c. eod.*

De eodem.

25 Puerum Samuelem, iudicio prælectum suo, noluit per semetipsum diuini colloquij disciplina Dominus erudire, sed recurrere *1. Reg. 3.*
semel, & iterum passus est ad Sacerdotem senem, eumque, quem ad suum vocabat alloquium, etiam illius, qui offenderat Deum, dummodo senioris, doctrina voluit institui. &c. *Cassianus coll. 2. c. 14.*

Sacerdotes etiam mali propter bonos honorandi.

26 Melius est, propter bonos, etiam malos fouere, quam, propter malos, etiam bonos contemnere. Propter bonos ergo Sacerdotes etiam malos honorate, ne propter malos etiam bonos contemnatis. Melius est enim, malis iniusta præstare, quam bonis iusta subtrahere. *S. Bernardus.*

Episco-

Episcopus sedens non patiatur coram se stare Presbyterum.

Episcopus, in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patiatur. Episcopus, in Ecclesia, in consessu Presbyterorum sublimior sedeat: intra domum verò, collegam Presbyterorum se esse cognoscat. *Concil. Carthagin. 4. c. 34 & dist. 95. c. Episcopus 1. & 2. S. Bernard. de consider. l. 4. ad fi.* 27

Episcopus Sacerdotes honorare tenetur:

Episcopi Sacerdotes se esse nouerint, non dominos. Honorent clericos quasi clericos, vt & ipsis a clericis, quasi Episcopis, honor deferatur. Scitum est illud oratoris Domitij: Cur ego te, inquit, habeam vt principem, cum tu me non habeas vt senatorẽ. *S. Hieron. ep. 2. ad Nepot. 95. dist. c. esto subiectus.* 28

De eodem.

Episcopus, vt membris suis, vtatur clericis, & maxime ministris, qui sunt vere filij. Cum dolore amputatur etiam, quæ putruit pars corporis, & diu tractatur, si potest sanari medicamentis; si non potest, tunc a bono medico abscinditur. Sic Episcopi affectus boni est, vt optet sanare infirmos, serpentia auferre vlcera, adurere aliqua, non abscindere, postremo, quod sanari non potest, cum dolore abscindere. *S. Ambros. de Offic. l. 2. c. 27.* 29

De eo-

De eodem, & quod non verberibus, sed verbis corripiat Sacerdotes.

30 Non est dignum, vt passim vnusquisque prælatus honorabiliora membra sua prout voluerit, & ei placuerit, verberibus subijciat, & dolori, ne, dum incautè subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat, iuxta illud, quod quidam sapiens dixit, Leuiter castigatus, reuerentiam exhibet castiganti, asperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec salutem. &c. *Concil. Brachar. dist. 45. c. cum beatus. S. Clemens de Constit. Apost. l. 2. c. 21. S. Antonin. in Summa p. 3. tt. 19. c. 11. & 20.*

De eodem.

31 Episcopi se pastores, non percussores esse meminerint, atque ita præesse sibi subditis oportere, vt non in eis dominentur, sed illos tamquam filios, & fratres diligant. &c. *Concil. Trident. Sess. 13. c. 1. de reform.*

32 Sacerdos inferior non benedicat, maiore Sacerdote non annuente.

Vide inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis. c. illi qui ante nos, n. 7.

Diaconi subsint Sacerdotibus.

33 Meminisse Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est Episcopos, & Presbyteros Dominus elegit, Diaconos autem post ascensionem Domini in cælum Apostoli sibi constituerunt Episcopatus sui, & Ecclesiæ ministros. Quod si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui Episcopos facit, possunt etiam contra nos audere Diaconi, a quibus fiunt. *S. Cypr. lib. 3. ep. 9. dist. 93. c. Dominus noster.*

Diaco-

Diaconus coram Presbytero non sedeat.

NOn oportet Diaconum coram Presbytero sedere, sed iussione Presbyteri sedeat. *Concil. Laodic. cap. 20. dist. 93. c. ecd. cl. 1. Conc. Nicæn. c. 18. Toletan. 10. c. 39.* 34

De eodem, nisi Episcopi vicem gerat.

QVoniam in nonnullis Ecclesijs Diaconos officia Ecclesiastica 35
habere cognouimus, & ex hoc nonnullos, eorum arrogantia, & licentia fretos, ante Presbyteros sedere; statuimus, vt Diaconus (etiam si in dignitate, hoc est in officio Ecclesiastico quolibet sit) ante Presbyterum non sedeat, præterquam si proprij Patriarchæ, aut Metropolitani vicem gerens adsit in aliqua ciuitate super aliquo capite. Tunc enim sicut illius locum tenens honorabitur. Si quis verò, Tyrannica adductus audacia, tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu repulsus sit, omnium vltimus eius ordinis, in cuius est catalogo in sua Ecclesia. *Sexta Synod. c. 7. dist. 93. c. præcipimus, licet varia lectione.*

Qui Clerico in itinere obuiauerit, qualem illi vrbanitatem exhibere teneatur.

STatuimus, vt, si quis quemlibet Clericorum honoratorum in itinere obuiam habuerit, vsque ad inferiorem gradum honoris venerranter illi colla subdat, prout is officia, & obsequia fidelissimæ Christianitatis iure promeruit. Et, siquidem ille sæcularis equo vehitur, clericusq. similiter, sæcularis galerum de capite auferat, & Clerico sinceræ salutationis manus adhibeat. Si vero Clericus pedester graditur, & sæcularis vehitur equo, illico ad terram defluat, & debitum honorem illi sinceræ caritatis exhibeat. Qui vero horum, quæ, Spiritu sancto dictante, sancita sunt, transgressor fuerit, ab Ecclesia, quamdiu Episcopus illius Ecclesiæ voluerit, suspendatur. *Concil. Matisconen. 2. c. 15. Octaua Synodus Constantinop. c. 14.* 36

Argu-

Argumentum ad idem, ex igne, qui Sacerdotij vim sensit:

37 MArcellinus, Anconæ vrbis Episcopus, cum, podagræ morbo fractus, ac debilitatus, incedere pedes non posset, gestari se iussit, & contra incendium, quo vrbs ipsa conflagrabat, deponi: Mira res: Ad illum vsque flamma perueniens retrocedere cœpit, paulatimq. vanescens, sæuire desijt, & sopita defecit. Quod si ignis, idest animale elementum, Sacerdotij virtutem sensit, atque refugit, quis tam impudens est, vt eundem reuereri, eidemq. sese inclinare, subijcereq. contemnat? *S. Gregor. l. 1. Dialog. c. 6.*

S. Antonius Sacerdotalem benedictionem magni ducebat.

38 BEatus Antonius Abbas ipsos Presbyteros, ac Sacerdotes, in summa veneratione dicitur habuisse, solitusq. eisdem caput submittere, benedictionem captare, & pro magno beneficio ducere, si accepisset. Profecto sanctus vir haudquaquam tanti benedictionem Sacerdotalem fecisset, nisi per eam sanctiorem se fore cognouisset. Benedici a Sacerdote voluit, vt benedici a Deo mereretur, non in sola vitæ suæ integritate confidens, sed aliunde spiritualia sibi subsidia comparans. *S. Athanasius in vita eiusdem Sancti Antonij.*

S. Franciscus pluris æstimabat Sacerdotes, quam Sanctos.

BEatus Franciscus maximo semper honore Sacerdotes prosecutus 39
est. Dicere solitum tradunt, si cui Sanctorum, e cælo in terram lapso, & cum illo simul forte Sacerdoti occurrisset, prius se Sacerdotis manibus osculum daturum, deinde reuerentiam facturum Sancto: plus deberi illi significans, qui Christi, & Apostolorum vicem in terris gereret, quam illi, qui iam cum Christo regnare nosset. *S. Bonau. in vita eiusd. Sancti. c. 4.*

Sacerdotes non propter merita, sed propter officium honorandi.

NOn merita personarum consideres, sed officia Sacerdotum. Et, si merita spectes, Eliam consideres. Petri quoque merita spectato, vel Pauli, quia acceptum a Domino Iesu hoc nobis mysterium tradiderunt. *S. Ambros. de ijs, qui myster. initiantur.* 40

De eodem.

NOn quales Sacerdotes Domini sint, sed qui de Domino loquatur, est vobis magnopere præuidendum: nec in Vicarijs S. Petri Apostoli vobis est attendendum, quid sint, sed quid pro correctione Ecclesiarum, quid pro salute vestra fatagant. Nec illos in-
feriores dicetis Scribis, & Pharisæis sedentibus super cathedram Moy- 41
si, de quibus Dominus præcepit, dicens, Quæcumque dixerint vobis,
Matth. 23 facite. &c. Ergo Imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedram Moysi sedebant, quanto potius, qui super cathedram Petri resident, esse existimes obediendos? *Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem. 1. q. 1. c. eod. c. cum scriptura, cum duobus seqq.*

De eodem.

42 PEr Sacerdotes malos Deus virtutum signa frequēter exhibet, non videlicet ob religiosæ vitæ meritum, sed propter acceptum Sacerdotalis mysterij sacramentum. *Card. Petrus Damianus de contemptu sæculi, c. 18. vbi de hoc varia exempla.*

De eodem.

43 SI asinum fecit loqui Deus, & per vatem spiritales benedictiones largitus est, & in muto ore, & in lingua immunda Balaam propter offendentes Iudæos operatus est, multo magis propter vos fideles, etiam si praui sint Sacerdotes, Deus omnia per eos perficiet, & mittet Spiritum sanctum. Neque enim pura mens propter propriam puritatem spiritum attrahit, sed gratia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas. &c. *S. Chrysost. homi. 85. sup. Io. & hom. 4. de verb. Isaiæ, Vidi Dominum. de quo vide inf. c. 5. de Sacramentorum ministratione a cap. Si quis dixerit, n. 11. & p. 2. c. 7. S. 1. de doctrina a cap. Graue pondus.* Num. 22. 1. Cor. 3.

44 Non aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperetur. *S. Cypr. l. 1. ep. 3.*

De pœna eorum, qui Sacerdotibus Dei non obedierunt.

45 QVicumque fecerit in superbia, vt non exaudiat Sacerdotem, moriatur homo ille. &c. Et, vt sciamus hanc Dei vocem cum vera, & summa maiestate eius processisse ad vindicandos, & honorandos Sacerdotes suos, cum aduersus Aaron Sacerdotem tres de ministris Chore, & Dathan, & Abiron ausi sunt superbi esse, & ceruicem suam extollere, & Sacerdoti præposito se adæquare, hiatu terræ Deut. 17. Num. 16.

absorpti, ac deuorati, pœnas statim sacrilegæ audaciæ persoluerunt. &c. *Idem Cypr. l. 3. ep. 9. vbi late Sacerdotum veneratio Scripturæ testimonijs, & exemplis comprobatur. Idem eodem l. 3. ep. 18. l. 1. ep. 8. 9. l. 4. ep. 9. S. Chrysost. hom. 2. in ep. 2. ad Timoth.*

Dominum persequuntur, qui eum in suis Sacerdotibus persequuntur. 46

Alex. Papa 3. q. 3. c. nulli.

Qui Sacerdotem inhonorat, Christum, cuius vice fungitur, inhonorat.

Sacerdotes, Christi Vicarij sunt; &, qui honorat Sacerdotem Christi, honorat Christum; &, qui iniuriat Sacerdotem Christi, iniuriat Christum. *S. Chrysost. hom. 17. in Matth.* 47

Vltio vexantium Sacerdotes pertinet ad Christum, cuius legatione funguntur.

SI Dauid, Regum iustissimus, in Saul, quem constabat iam a Domino reprobatum, & abiectum esse, manum mittere non præsumpsit; quanto magis cauendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis, siue indiscretionis, aut inhonorationis, quidam mittant in vnctum Domini, vel in prædicatores Sanctæ Ecclesiæ? quia eorum vexatio, siue detractio, ad Christum pertinet, cuius vice in Ecclesia legatione funguntur. &c. *S. Gregor. l. 12. ep. 31. ad Felicem Episcopum Siciliæ. Vide ep. S. Fabiani secundam ad Episcopos Orientales, & epistolas Anacleti, & Telesphori ad omnes Episcopos.* 48

Vindi-

Vindicandum in calumniantes Sacerdotibus.

49 DEus ad hoc præordinauit vos Fratres, vt in Sacerdotio laborantibus fuccurratis, opprobrijs, & calamitatibus eorum locum non præbeatis, fed ei, qui calumniam, vel opprobrium patitur, adiutorium feratis. Illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abſcindatis, & Domino in fuis Sacerdotibus opem feratis. *Idem S. Fabianus vbi ſup. 3. q. 1. c. Deus ergo.*

De Sacerdotibus nihil ſiniſtri iudicandum.

50 ROgo vos neminem iudicate, præcipue autem Domini Sacerdotem: fed accede cum fide, & efficaci pænitentia, & pura confcientia ad Dei myfteria, & omnem ſanctificationem aſſequeris. Eſt enim Dei Angelus, feu nuncius, qui offert incruentum ſacrificium. *S. Anaſtaſius Synaita ſerm. de ſancta communione.*

De eodem.

51 NOn oportet Sacerdotes iuſte vel iniuſte iudicare, vel eos examinare: fed &, fi quis in eis labitur, a Deo iudicabitur, & arguetur in hoc, & in futuro fæculo. &c. Aſſueſcendo Sacerdotes contemnere, Deum quoque contemnimus; &, ficut in periculo verfatur is, cui fecundum mundum nec exercitus, nec Regni dignitas commiſſa eſt, fi ea agat, quæ ad Regiam dignitatem pertinent, ita & qui, quæ funt Sacerdotis, munera aggreditur, etiam fi videatur his longe fapientior. *S. Nilus in Nomocanone.*

De eodem.

52 ABſit, vt quidquam ſiniſtrum de ijs arbitremur, qui, Apoſtolico gradui fuccedentes, Chriſti corpus facro ore conficiunt, per quos, & nos Chriſtiani fumus, qui claues Regni cælorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant. *Anterus Papa Epiſcopis Hiſpaniæ 11. q. 3. c. eod. S. Hieron. ep. 1. ad Heliod.*

CAP. II. §. III.

QVI superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui 1
eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto
iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel.
Deut. 17.
Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis 2
nolite malignari. *Psal.* 104.
Presbytero humilia animam tuam. *Eccl.* 4. 3
In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica. In 4
omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, & ministros eius ne derelinquas. &c. Honorifica Sacerdotes; da illis partem, sicut mandatum est
tibi, primitiarum, & purgationis. *Eccl.* 7.
Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. *Zach.* 2. 5
Qui vos audit, me audit; & qui spernit, me spernit. *Luc.* 10. 6
Nesciebam fratres, quia princeps est Sacerdotum. Act. 23. *Vbi* 7
Paulus docuit honorari debere etiam malos sacerdotes.
Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: ma- 8
xime qui laborant in verbo, & doctrina 1. *Tim.* 5.

Presbyteri duplici honore honorandi.

Presbyteri, qui bene præsunt vita, & doctrina, digni habentur à 9
subditis duplici honore, vt scilicet spiritu aliter eis obediant, &
exteriora bona ministrent. Boni enim dispensatores, & fideles,
non solum honore sublimi præmiari debent, sed & terreno, vt non
contristentur indigentia sumptuum, & gaudeant obedientia spiritualium. Instantior enim fit, si non humilietur inopia, & crescit in illo
auctoritas, cum videt se etiam in præsenti laboris fructum percipere,
non vt abundet, sed vt non deficiat. *S. August. sup. ep. 1. ad Tim. c. 5.*

Qualiter honorandi Sacerdotes.

Honorate Sacerdotes, vt Patres, vt Dominos, vt beneficos, vt 10
bene viuendi auctores. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 7. c. 33.*

Quare honorandi Sacerdotes Dei.

11 HOnorabatis Sacerdotes, qui decipiebant vos sacrificijs suis, qui mutis,& surdis statuis offerebant, quæ nec se, nec vos iuuare poterant. Nunc autem multo magis Sacerdotes Dei omnipotentis, qui vitam vobis tribuunt in calice, & viuo pane, honorare debetis. *S. Martialis Episcopus ep. ad Burdigalenses, c.3.*

Idololatræ quantum honorem detulerunt suis Sacerdotibus.

12 MAndatum posuit Ioseph Ægyptijs, vt ita tributum penderent Pharaoni, excepta sacerdotum terra. Audiant, qui nunc viuunt, quantam olim Sacerdotum idolorum curam habuerint, & discant, vt vel saltem parem habeant honorem ijs, quibus omne Dei ministerium creditum,& Sacerdotio insigniti sunt. *S. Chrysost. hom. 65. in Gen.*

Boni principis est, inter alia, honorare Sacerdotes.

13 BOni Principis est, ac religiosi Regis, Ecclesias contritas, atque conscissas restaurare, nouas ædificare, & Dei Sacerdotes honorare, atque tueri. Vnde sanctos Apostolos, eorumq. successores, sub diuina contestatione constituisse legimus non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico, nec expellere æterni Regis dispensatores. *S. Marcellus Papa dist. 96. c. eod.*

Sacerdotes a Regibus honorandi, non iudicandi.

14 SAcerdotibus non ex terrena potestate Dominus noster citius indignetur, sed excellenti consideratione, propter eum, cuius serui sunt, ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat.

Nam in diuinis eloquijs Sacerdotes aliquando Dij, aliquando Angeli vocantur. &c. *S. Gregor. ad Mauric. Imp. 11. q. 1. c. ecd. Eusebius, l. 2. in vita Constantini. S. August. ep. 66.*

Imp. Iustinianus Clericos Reuerendissimos 15
appellat in auth. vt determinatus sit numerus clericorum coll. 1. & de mensura ordinandorum coll. 3. & alibi sæpe. Nec mirum, cum idem faciat S. Greg. lib. 2. ep. 52. & cuidam Presbytero dicat, Sanctitas Vestra, l. 4. ep. 30.

Sacerdotum defectus occultandi.

IN Scripturis narratur Imperator Constantinus dixisse, vere, Si pro 16
prijs oculis vidissem Sacerdotem Dei peccantem, chlamyde meam exspoliarem, & cooperirem eum, ne videretur. Hæc quidem diximus vobis, cautos vos reddere cupientes, vt, si de Domini Sacerdotibus, qui vere patres sunt, aliquid contigerit vos audire, quod confusionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, sed pudoratos filios
Gen. 9. Noe imitantes, paternam de reliquo verecundiam contegatis, vt affluenti, quemadmodum & illi, benedictione repleri, moderante Domino, mereamini. *Nicolaus Papa dist. 96. c. eod.*

Grauius peccat delinquens in Sacerdotem quam qui in Regnum.

QVanto Sacerdotium Regno est excellentius, cum regendarum 17
animarum officio præsit, tanto grauiori supplicio punitur, qui aduersus id aliquid temere gesserit, quam qui aduersus Regnum. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 6. c. 2.*

H

Plus

Plus honorandi Sacerdotes, quam Reges.

18 HOnorate Sacerdotium secundum Christum, & post hoc honorare oportet etiam Regem. &c. Sacerdotium enim summa est omnium bonorum, quæ in hominibus consistunt. Quod si quis inhonorauerit, Deum inhonorat, & Dominum Iesum Christum primogenitum totius creaturæ, & solum natura principem sacerdotem Dei. *S. Ignatius ep. ad Smyrnenses.*

S. Martinus plus honoris detulit Sacerdoti, quam Imperatori.

19 MAximus Imperator inuitauit ad conuiuium S. Martinum. conuiuæ aderant summi, atque illustres viri. &c. frater Regis, & patruus. Medius inter hos Martini Presbyter accubuerat: ipse autem, sellula iuxta Regem posita, consederat. Ad medium fere conuiuij pateram Regi minister obtulit; ille sancto Episcopo potius dari iubet, expectans, atque ambiens, vt ab illius dextera poculũ sumeret. Sed Martinus, vbi ebibit, pateram Presbytero suo tradidit, nullum existimans digniorem, qui posset prior bibere; nec integrum sibi fore, si aut Regem ipsum, aut eos, qui a Rege erant proximi, Presbytero prætulisset. Quod factum Imperator, & omnes adstantes ita admirati sunt, vt hoc ipsum eis, in quo contempti fuerant, placeret. *S. Seuerus Sulpic. in vita S. Martini l. 1.*

De eodem, ex S. Ambrosio aduersus Theodosium.

20 DIuinum Sacrarium ingressus Theodosius, &, dono ex consuetudine oblato, intra sacros cancellos permansit, in sanctiori Sacerdotum loco, vbi antiquitus Imperatoribus cõsistere mos erat, propter dignitatis sublimitatem a plebe segregatos. Quam rem,

quod Ambrosius adulationis magis, quam ordinis recti, esse putabat, Imperialis quoque stationis locum, ita vt par erat, in suum ordinem redegit, pro tabulatis, seu cancellis Sacrarij sede illi designata, vt Imperator honorificentiorem quidem præ populo stationem haberet, præ illo autem sacer ordo locum sublimiorem obtineret. Eum ordinem, vt optimum, Theodosius tum laudauit, posteri quoque confirmarunt. Qui inde ad hæc vsque tempora seruatur. *Niceph. Eccles. hist. l. 12. c. 41.*

Plus honorandi Sacerdotes, quam Principes, Reges, & parentes, & quare.

SAcerdotes merito non modo plus vereri debemus, quam vel Principes, vel Reges, verum etiam maiore honore, quam parentes proprios, honestare. &c. Parentes enim nos in præsentem, Sacerdotes in vitam æternam generant. &c. *S. Chrysost. de sacerd. l. 3. Idē hom. 4. & 5. de verbis Isaiæ.* 21

Plus honorandi Sacerdotes, quam parentes, & quare.

Leu. 20. Matth. 15.

SI de parentibus secundum carnem ait Scriptura, Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt bene sit tibi; &, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur: quanto magis de patribus spiritualibus verbis Dei moneamur honore, & caritate eos prosequi, vt beneficos, & ad Deum legatos, qui nos per aquam Deo regenerauerunt, Spiritu sancto impleuerunt, lacte verbi Dei aluerunt, & doctrinæ alimento nutriuerunt, monitis stabilierunt, corpore salutari, & pretioso sanguine nos dignati sunt, nobisq. peccata remiserunt, & sacrosanctæ Eucharistiæ participes fecerunt, ac promissionis Dei consortes, ac Christi hæredes constituerunt. His igitur reuerentiam adhibentes, omni eos genere honoris afficite: siquidem hi potestatem vitæ, ac mortis a Deo acceperunt in iudicandis ijs, qui deliquerunt, & in damnandis ad mortem ignis sempiterni, & ijs, qui se ad recte viuendum conuertunt, absoluendis, & viuificandis. *S. Clemens de Constitut. Apost. l. 2. c. 33. S. August. late serm. 5. ad fratres Eremi de obed. ad sacerd. suos.* 22

Sacer-

Sacerdotes etiam ignorantes honorandi.

23 Licet sciẽtia sit valde necessaria Sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbum Propheticum, Labia Sacerdotum custodiunt sciẽtiam; non est tamen simplicibus Sacerdotibus etiam scholasticis detrahendum, cum in eis Sacerdotale officium debeat honorari. Propter quod Dominus in lege præcepit, Dijs non detrahes, Sacerdotes intelligens, qui, propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem, deorum nomine nuncupantur. *Innoc. 3. de hæretic. c. cum ex iniuncto.* *Malach. 2* *Exod. 21.*

Sacerdotes etiam mali honorandi.

24 Dominus noster Iesus Christus, Rex, & Iudex, & Deus noster, vsque ad passionis diem seruauit honorem Pontificibus & Sacerdotibus, quamuis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Christi seruassent. &c. *S. Cypr. lib. 3. ep. 9. dist. 93. c. eod.*

De eodem.

25 Puerum Samuelem, iudicio prælectum suo, noluit per semetipsum diuini colloquij disciplina Dominus erudire, sed recurrere semel, & iterum passus est ad Sacerdotem senem, eumque, quem ad suum vocabat alloquium, etiam illius, qui offenderat Deum, dummodo senioris, doctrina voluit institui. &c. *Cassianus coll. 2. c. 14.* *1. Reg. 3.*

Sacerdotes etiam mali propter bonos honorandi.

26 Melius est, propter bonos, etiam malos fouere, quam, propter malos, etiam bonos contemnere. Propter bonos ergo Sacerdotes etiam malos honorate, ne propter malos etiam bonos contemnatis. Melius est enim, malis iniusta præstare, quam bonis iusta subtrahere. *S. Bernardus.*

Episcopus sedens non patiatur coram se stare Presbyterum.

EPiscopus, in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patia- 27
tur: Episcopus, in Ecclesia, in consessu Presbyterorum sublimior
sedeat: intra domum verò, collegam Presbyterorum se esse co-
gnoscat. *Concil. Carthagin. 4. c. 34 & dist. 95. c. Episcopus 1. & 2. S. Ber-
nard. de consider. l. 4. ad fi.*

Episcopus Sacerdotes honorare tenetur:

EPiscopi Sacerdotes se esse nouerint, non dominos. Honorent 28
clericos quasi clericos, vt & ipsis a clericis, quasi Episcopis, ho-
nor deferatur. Scitum est illud oratoris Domitij: Cur ego te,
inquit, habeam vt principem, cum tu me non habeas vt senatorē. *S. Hie-
ron. ep. 2. ad Nepot. 95. dist. c. esto subiectus.*

De eodem.

EPiscopus, vt membris suis, vtatur clericis, & maxime ministris, qui 29
sunt vere filij. Cum dolore amputatur etiam, quæ putruit pars
corporis, & diu tractatur, si potest sanari medicamentis; si non
potest, tunc a bono medico abscinditur. Sic Episcopi affectus boni
est, vt optet sanare infirmos, serpentia auferre vlcera, adurere aliqua,
non abscindere, postremo, quod sanari non potest, cum dolore ab-
scindere. *S. Ambros. de Offic. l. 2. c. 27.*

De eo-

De eodem, & quod non verberibus, sed verbis corripiat Sacerdotes.

30 Non est dignum, vt passim vnusquisque prælatus honorabiliora membra sua prout voluerit, & ei placuerit, verberibus subijciat, & dolori, ne, dum incautè subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat, iuxta illud quod quidam sapiens dixit, Leuiter castigatus, reuerentiam exhibet castiganti, asperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec salutem. &c. *Concil. Brachar. dist. 45. c. cum beatus. S. Clemens de Constit. Apost. l. 2. c. 21. S. Antonin. in Summa p. 3. tt. 19. c. 1 1. & 20.*

De eodem.

31 Episcopi se pastores, non percussores esse meminerint, atque ita præesse sibi subditis oportere, vt non in eis dominentur, sed illos tamquam filios, & fratres diligant. &c. *Concil. Trident. Sess. 13. c. 1. de reform.*

32 Sacerdos inferior non benedicat, maiore Sacerdote non annuente.

Vide inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis. c. illi qui ante nos, n. 7.

Diaconi subsint Sacerdotibus.

33 Meminisse Diaconi debent, quoniam Apostolos, idest Episcopos, & Presbyteros Dominus elegit, Diaconos autem post ascensionem Domini in cælum Apostoli sibi constituerunt Episcopatus sui, & Ecclesiæ ministros. Quod si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui Episcopos facit, possunt etiam contra nos audere Diaconi, a quibus fiunt. *S. Cypr. lib. 3. ep. 9. dist. 93. c. Dominus noster.*

Diaco-

Diaconus coram Presbytero non sedeat.

NOn oportet Diaconum coram Presbytero sedere, sed iussione Presbyteri sedeat. *Concil. Laodic.cap.20.dist.93.c.eod.cl.1.Conc. Nicæn.c.18.Toletan.10.c.39.* 34

De eodem, nisi Episcopi vicem gerat.

QVoniam in nonnullis Ecclesijs Diaconos officia Ecclesiastica habere cognouimus, & ex hoc nonnullos, eorum arrogantia, & licentia fretos, ante Presbyteros sedere; statuimus, vt Diaconus (etiam si in dignitate, hoc est in officio Ecclesiastico quolibet sit) ante Presbyterum non sedeat; præterquam si proprij Patriarchæ, aut Metropolitani vicem gerens adsit in aliqua ciuitate super aliquo capite. Tunc enim sicut illius locum tenens honorabitur. Si quis vero, Tyrannica adductus audacia, tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu repulsus sit, omnium vltimus eius ordinis, in cuius est catalogo in sua Ecclesia. *Sexta Synod.c.7.dist.93.c. præcipimus, licet varia lectione.* 35

Qui Clerico in itinere obuiauerit, qualem illi vrbanitatem exhibere teneatur.

STatuimus, vt, si quis quemlibet Clericorum honoratorum in itinere obuiam habuerit, vsque ad inferiorem gradum honoris veneranter illi colla subdat, prout is officia, & obsequia fidelissimæ Christianitatis iure promeruit. Et, siquidem ille sæcularis equo vehitur, clericusq. similiter, sæcularis galerum de capite auferat, & Clerico sinceræ salutationis manus adhibeat. Si vero Clericus pedester graditur, & sæcularis vehitur equo, illico ad terram defluat, & debitum honorem illi sinceræ caritatis exhibeat. Qui vero horum, quæ, Spiritu sancto dictante, sancita sunt, transgressor fuerit, ab Ecclesia, quamdiu Episcopus illius Ecclesiæ voluerit, suspendatur. *Concil. Matisconen.2.c.15.Octaua Synodus Constantinop.c.14.* 36

Argu-

Argumentum ad idem, ex igne, qui Sacerdotij vim sensit:

37 MArcellinus, Anconæ vrbis Episcopus, cum, podagræ morbo fractus, ac debilitatus, incedere pedes non posset, gestari se iussit, & contra incendium, quo vrbs ipsa conflagrabat, deponi. Mira res: Ad illum vsque flamma perueniens retrocedere cœpit, paulatimq. vanescens, sæuire desijt, & sopita defecit. Quod si ignis, idest animale elementum, Sacerdotij virtutem sensit, atque refugit, quis tam impudens est, vt eundem reuereri, eidemq. sese inclinare, subijcereq. contemnat? *S. Gregor. l. 1. Dialog. c. 6.*

S. Antonius Sacerdotalem benedictionem magni ducebat.

38 BEatus Antonius Abbas ipsos Presbyteros, ac Sacerdotes, in summa veneratione dicitur habuisse, solitusq. eisdem caput submittere, benedictionem captare, & pro magno beneficio ducere, si accepisset. Profecto sanctus vir haudquaquam tanti benedictionem Sacerdotalem fecisset, nisi per eam sanctiorem se fore cognouisset. Benedici a Sacerdote voluit, vt benedici a Deo mereretur, non in sola vitæ suæ integritate confidens, sed aliunde spiritualia sibi subsidia comparans. *S. Athanasius in vita eiusdem Sancti Antonij.*

S. Franciscus pluris æstimabat Sacerdotes, quam Sanctos.

Beatus Franciscus maximo semper honore Sacerdotes prosecutus est. Dicereq solitum tradunt, si cui Sanctorum, e cælo in terram lapso, & cum illo simul forte Sacerdoti occurrisset, prius se Sacerdotis manibus osculum daturum, deinde reuerentiam facturum Sancto: plus deberi illi significans, qui Christi, & Apostolorum vicem in terris gereret, quam illi, qui iam cum Christo regnare nosset. *S. Bonau. in vita eiusd. Sancti. c. 4.* 39

Sacerdotes non propter merita, sed propter officium honorandi.

Non merita personarum consideres, sed officia Sacerdotum. Et, si merita spectes, Eliam consideres. Petri quoque merita spectato, vel Pauli, quia acceptum a Domino Iesu hoc nobis mysterium tradiderunt. *S. Ambros. de ijs, qui myster. initiantur.*

40

De eodem.

Non quales Sacerdotes Domini sint, sed qui de Domino loquātur, est vobis magnopere præuidendum: nec in Vicarijs S. Petri Apostoli vobis est attendendum, quid sint, sed quid pro correctione Ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Nec illos inferiores dicetis Scribis, & Pharisæis sedentibus super cathedram Moysi, de quibus Dominus præcepit, dicens, Quæcumque dixerint vobis, 41
Math. 23 facite. &c. Ergo Imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedram Moysi sedebant, quanto potius, qui super cathedram Petri resident, esse existimes obediendos? *Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem. 1. q. 1. c. eod. c. cum scriptura, cum duobus seqq.*

De eodem.

42 PEr Sacerdotes malos Deus virtutum ſigna frequẽter exhibet, non videlicet ob religioſæ vitæ meritum, ſed propter acceptum Sacerdotalis myſterij ſacramentum. *Card. Petrus Damianus de contemptu ſaculi, c. 18. vbi de hoc varia exempla.*

De eodem.

43 SI aſinum fecit loqui Deus, & per vatem ſpiritales benedictiones largitus eſt, & in muto ore, & in lingua immunda Balaam propter offendentes Iudæos operatus eſt, multo magis propter vos fideles, etiam ſi praui ſint Sacerdotes, Deus omnia per eos perficiet, & mittet Spiritum ſanctum. Neque enim pura mens propter propriam puritatem ſpiritum attrahit, ſed gratia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas. &c. *S. Chryſoſt. hom. 8. ſup. Io. & hom. 4. de verb. Iſaie, Vidi Dominum. de quo videtur ſ. c. 5. de Sacramentorum miniſtratione a cap. Si quis dixerit, n. 11. & p. 2. c. 7. §. 1. de doctrina a cap. Graue pendunt.* Num. 22. 1. Cor. 3.

44 Non aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperetur.

S. Cypr. l. 1. ep. 3.

De pœna eorum, qui Sacerdotibus Dei non obedierunt.

45 QVicumque fecerit in ſuperbia, vt non exaudiat Sacerdotem, moriatur homo ille. &c. Et, vt ſciamus hanc Dei vocem cum vera, & ſumma maieſtate eius proceſſiſſe ad vindicandos, & honorandos Sacerdotes ſuos, cum aduerſus Aaron Sacerdotem tres de miniſtris Chore, & Dathan, & Abiron auſi ſunt ſuperbi eſſe, & ceruicem ſuam extollere, & Sacerdoti præpoſito ſe adæquare, hiatu terræ Deut. 17. Num. 16.

Vindicandum in calumniantes Sacerdotibus.

49 DEus ad hoc præordinauit vos Fratres, vt in Sacerdotio laborantibus succurratis, opprobrijs, & calamitatibus eorum locum non præbeatis, sed ei, qui calumniam, vel opprobrium patitur, adiutorium feratis. Illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abscindatis, & Domino in suis Sacerdotibus opem feratis. *Idem S. Fabianus vbi sup. 3. q. 1. c. Deus ergo.*

De Sacerdotibus nihil sinistri iudicandum.

50 ROgo vos neminem iudicate, præcipue autem Domini Sacerdotem: sed accede cum fide, & efficaci pænitentia, & pura conscientia ad Dei mysteria, & omnem sanctificationem assequeris. Est enim Dei Angelus, seu nuntius, qui offert incruentum sacrificium. *S. Anastasius Synaita serm. de sancta communione.*

De eodem.

51 NOn oportet Sacerdotes iuste vel iniuste iudicare, vel eos examinare: sed &, si quis in eis labitur, a Deo iudicabitur, & arguetur in hoc, & in futuro sæculo. &c. Assuescendo Sacerdotes contemnere, Deum quoque contemnimus; &, sicut in periculo versatur is, cui secundum mundum nec exercitus, nec Regni dignitas commissa est, si ea agat, quæ ad Regiam dignitatem pertinent; ita & qui, quæ sunt Sacerdotis, munera aggreditur, etiam si videatur his longe sapientior. *S. Nilus in Nomocanone.*

De eodem.

52 ABsit, vt quidquam sinistrum de ijs arbitremur, qui, Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos, & nos Christiani sumus, qui claues Regni cælorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant. *Anterus Papa Episcopis Hispaniæ 11. q. 3. c. eod. S. Hieron. ep. 1. ad Heliod.*

Sacerdotibus non detrahendum.

DEtrimentũ pecoris, pastoris ignominia est: sicut e regione vita illius laudanda est, qui venerationi habet Sacerdotes Christi, & non detrahit gradui, per quem factus est Christianus. *Idem S. Hieron. ep. 10. ad Furiam.* 53

Non temere credendum delationibus contra Clericos.

SI quid de quocumque Clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas; nec ad vindictam te res accendat incognita. sed, præsentibus senioribus Ecclesiæ tuæ, diligenter est veritas perscrutanda; & tunc (si qualitas rei poposcerit) canonica districtio culpam feriat delinquentis. *S. Gregor. lib. 11. ep. 49. 15. q. 7. c. eod.* 54

Hic aduerte, quod non debet Sacerdoti publica imponi pænitentia, sicut laico. Conc. Hiberu. dist. 82. c. Presbyter.

Laici Clericos accusare non possunt: ac de populi accusatione.

TEstimonium laici contra Clericum nemo suscipiat. Quod si Sacerdos a populo fuerit accusatus, & certi testes inuenti non fuerint; qui criminis illati veritatem dicant, iusiurandum in medio faciat, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda, & aperta sunt omnia. *Concil. Triburien. c. 4. Alex. 3. de accusationibus, c. cum Greg. 3. ep. 1. P. 2. q. 5. Presbyter. 1.* 55

Populus Sacerdotes arguere, vel increpare non poteſt: & infames cenſentur, qui aduerſus eos armantur.

56 SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus ſunt audiendi, atque timendi, non dilacerandi, aut detrahendi. Quia, a quibus ſe Domini populus benedici, ſalutari, & inſtrui cupit, nullatenus eos debet arguere, nec vulgus in eorum accuſationibus ſuſcipi. Populus enim ab eis docendus eſt, & corripiendus, non ipſi ab eo: quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. &c. Dei ergo ordinationem accuſat, qui eos, qui ab eo conſtituuntur, Sacerdotes accuſat, vel damnari cupit. &c. Hi, qui non ſunt idonei, non ſuſcipiantur ad accuſationem: ſed omnes, qui aduerſus patres, ideſt Sacerdotes, armantur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, aut inſidiandi. *Teleſphorus Papa 6.q.1.c.eod.* *Matth.10.*

Nec Clerici in accuſatione Laicorum, nec Laici in accuſatione Clericorum ſunt ſuſcipiendi.

57 SIcut Sacerdotes, vel Clerici reliqui a ſæcularium laicorum excluduntur accuſatione, ita illi ab iſtorum ſunt excludendi, & alienandi criminatione. Et, ſicut iſti ab illis, ita & illi ab iſtis non recipiãtur. Quoniam, ſicut Domini Sacerdotum ſegregata debet eſſe conuerſatio ab eorum, ita & litigatio: quia ſeruum Dei non oportet litigare, ſed mitem eſſe ad omnes. *S.Fabianus Papa 2.q.7.c.eod.* *2.Tim. 2.*

Hæc ideo præmiſimus, vt cognoſcatur ab ijs, quibus incognitum eſt, quia & Sacerdotes, quos ſibi Dominus de omnibus adſciuit, & ſuos eſſe voluit, non ſunt leuiter tractandi, nec lacerandi, vel temere accuſandi, vel reprehendendi, niſi a magiſtris ſuis. Quoniam eorum cauſas ſibi Dominus reſeruari voluit, & ſuo iudicio vindicari. *Ex eodem Fabiano ibidem. Iuo p.6.c.320.*

Sacer-

Sacerdotes de Laicis iudicant, non e conuerso. 58

Vt Sup. §. 1. de Dignitate, Potest. & Off. c. Deus vos constituit, n. 70.

Ipse Dominus Sacerdotes puniuit, neque alijs eorum punitionem commisit.

DOminus sacri sui corporis tractatores a vilis, ac reprobis, ac nõ 59 idoneis personis infamari noluit, nec calumniari permisit, sed ipse proprio flagello peccatores Sacerdotes a templo eiecit. *S. Anacletus ep. 2. ad Episcopos Italiæ.*

Laicus, Ecclesiam, vel Clericum per calumniam fatigans, excommunicetur. 60

Vt sup. §. proximo de immunitatibus, c. si quis sæcularium. n. 6.

Accusatores Episcoporum, vel Sacerdotũ, non admittantur, antequam de eorum vita, & intentione discutiatur.

SI qui sunt vituperatores, aut accusatores Episcoporum, vel reli- 61 quorum Sacerdotum, non oportet eos a iudicibus Ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conscientia, quo ne merito, si pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate ista præsumpserint, nec ne. *Euaristus Papa 2. q. 7. c. eod.*

Excom-

Excõmunicetur, qui Clerici fornicationẽ, de qua illum accuſauit, non probauerit.

62 SI quis aliquem Clericorum in accuſatione fornicationis impetierit, ſecundum præceptum Apoſtoli duo, vel tria teſtimonia requirantur ab eo. Quod ſi non potuerit, datis teſtimonijs, approbare quod dixit, excommunicationem accuſati accuſator accipiat. *Concil. Bracharen.* 2.2.*q.*5.*c. placuit.* 1. *Cor.* 13.

63 Si quis Presbyterum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei communionem cenſemus. *S. Damaſus* 2.*q.*3.*c. Si quis Epiſcopum. Iuop.* 6.*c.*240. *Burchardus l.*2.*c.* 195. *Alibi legitur, Non niſi in fine. Quod videtur veriſimilius.*

64 Qui vel vnum crimen ex ijs, quæ Clericis obijciuntur, non probauerit, ad alia non admittatur. *Vt ſup. S. proximo, de immunitatibus, c. quotieſcũque, n.*8.

Clericus non poteſt coram iudice ſæculari in quauis cauſa trahi, nec ei iuſtitia denegari, ſub pœna hic ſtatuta.

65 NVllus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione, vel ciuili trahere ad ſæculare iudicium præſumat, contra Conſtitutiones Imperiales, & Canonicas ſanctiones. Quod ſi actor fuerit, a ſuo iure cadat, iudicatum non teneat, & iudex ex tunc poteſtate iudicandi priuetur. Sancimus etiam, vt, ſi quis Clericis vel Eccleſiaſticis perſonis iuſtitiam denegare præſumpſerit, tertio requiſitus, iuriſdictionem ſuam amittat. *C. de Epiſc. & Cler. l. ſtatuimus. S. Fabianus Papa ep.*2.*ad Epiſcopos Orientales. Caius Papa ep. ad Felicem. Marcellinus Papa ep.*2.*S. Gregor. l.*11.*ep.*14.*ad Ioannem Deſenſcrem.*

Patroni, aduocati, vice domini, vel beneficiati occidentes Clericum per se, vel per alium, perdunt quod habent ab Ecclesia, & eorum posteri vsque ad quartam generationem non admittantur ad Clerum, nec in religionibus præficiantur.

SAcri Concilij approbatione statuimus, quatenus, si patroni, vel aduocati, aut feudatarij, [a] seu vice domini, aut alij beneficiati alicuius Ecclesiæ Rectorem, aut Clericum alium eiusdem Ecclesiæ, per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefario præsumpserint, patroni ius patronatus, aduocati aduocatiam, feudatarij feudum, vice Domini vice dominatum, & beneficiati beneficium prorsus amittant. Et, ne minus vindictæ, quam excessus memoria prorogetur, non solum de præmissis nihil perueniat ad heredes, sed etiam vsque ad quartam generationem posteritates talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur: neque in domibus regularibus alicuius prælationis assequantur honores. &c. *Innoc. 3. de pœnis. c. in quibusdam.* 66

[a] Vice Dominus *est proprie œconomus rerum ad Episcopum pertinentium, qui rebus Episcopalibus, & hospitibus superuenientibus prouidet. S. Gregor. lib. 9. ep 66. dist. 89. c. volumus. 2. & lib. 1. ep. 11. c. Diaconum. Oeconomus autem est, cui res Ecclesiæ gubernandæ mandantur. C. de sacrosanctis Eccles. l. iubemus. 2 Conc. Chalc. c. 26. 16. q. 7. c. quoniam 2. 2. q. 7. c. Si quis erga. Aliqui scribunt, Yconomus. Aliqui, Iconomus. Sed tu scribe, Oeconomus, vt not. Alciat. l. 4. Prætermissorum, ad finem.*

Vide Philonem Iudæum p. 2. tract. de præmijs Sacerdotum, & honoribus: & S. Chrysost. in Psalm. 131. vbi in quanto honore, & reuerentia sit habenda Sacerdotalis dignitas, quantamq. reprehensionem, ac pœnam mereantur inhonorantes illam, vt sup. probatum est. Adde etiam, quod scripsimus duobus §§ præcedentibus.

DE SACRIFICII OBLATIONE, DE VESTIMENTIS, VASISQ. SACRIS, ET LINTEIS: DE ECCLESIIS, COEMETERIIS, ORATORIIS, ALTARIBVS, CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. III.

De Sacrificij Oblatione. §. I.

SVMMARIVM.

NVMQVAM deficiet Sacerdos, qui offerat sacrificia Domino. 7.8.9.

Sacerdotes, ad Missæ sacrificium accedentes, immaculati esse, sanctificari, & mundari interius, & exterius debent. 1.2.4.10.13.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.

Illi solum, qui rite sunt ordinati, possunt Sacramentum conficere. 14.15.16.

Quondam aurei Sacerdotes, nunc lignei, 39.

Mali tamen æque vt boni conficiunt. 40.41.

Communicaturi debent orare. 39.3.

Et esse ieiuni. 51.52.

Quotidie sacrificare nec laudatur, nec vituperatur. 37.

Id tamen faciendum saltem festiuis diebus. 38.

Ille vero, qui sine impedimento est, non conficiens, multis bonis priuat se, fidelesq. tam viuos, quam defunctos. 32.36.

Pro quibus offertur Missæ sacrificium. 48.49.

Si deest aliquid de substantialibus, Sacramentum non conficitur; secus, si de accidentalibus. 17.

CAP. III. §. I.

1 SACERDOTES, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos. *Exod.* 19.

2 Missa aqua, lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus suas, ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, & quando accessuri sunt ad altare, vt offerant in eo ª Thymiama Domino, ne forte moriantur. *Exod.* 30.

ª *Thymiama lingua Græca vocatur, quod est Odorabile: nam Thymos dicitur flos, qui odorem refert: de quo Virgilius, Redolentq. thymo fragrantia mella. S. Isidorus Orig. l.* 5. *Ea Thucydides vocat pura sacrificia, cuiusmodi thus, myrrha, veluti impura censeantur, quæ sanguinariam habent effusionem cum animalium cæde. Ven. Beda sup. ep.*1. *ad Cor. e. eod. dicit esse incensum.*

3 Applicabis Aaron, & filios eius ad fores tabernaculi testimonij, & lotos aqua indues sanctis vestibus, vt ministrent mihi,& vnctio eorum in Sacerdotium sempiternum proficiat. *Exod.* 40.

4 Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. *Leu.* 21. *Num.* 21.

5 Sapientia immolauit victimas suas, miscuit vinum,& proposuit mensam suam: misit ancillas suas vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis. Si quis est paruulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est, Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. *Prou.* 9.

6 Noli offerre munera praua; non enim suscipiet illa Dominus. *Eccl.* 35.

7 De Sacerdotibus, & de Leuitis non interibit vir a facie mea, qui offerat holocautomata, & incendat sacrificium, & cædat victimas omnibus diebus. *Ierem.* 22.

8 Expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ. &c. Quia tunc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno. Vltra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei, filij dispersorum meorum deferent munus mihi. *Soph.* 3. *iuxta interpretationem S. Fulgentij l.* 2. *ad Monimum. c.* 5. *Qui de Missæ sacrificio vaticinium esse testatur.*

9 Ab ortu Solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur,& offertur nomini meo oblatio munda; quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus: *Malach.* 1. *iuxta interpretationem Concil. Trident. Sess.* 22. *c.* 1. *vbi hanc oblationem*

tionem mundam intelligit de Missæ sacrificio. Idem prius intellexerunt S. Clemens de Constit. Apost.l.7.c.31. Irenæus contra hæreses l.4. c.32. & Iustinus Martyr dial.cont. Iudæos. S.August. de Ciu.Dei l.18.c.35.Euseb. l.1. Euangelicarum demonstrationum c.fin.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater 10
tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. *Matth.5.*

Ego sum panis Vitæ. Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. 11
Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Caro mea, vere est cibus: & sanguis meus, vere est potus. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. *Io.6.*

Panis, quem frangimus, non ne participatio corporis Domini est? 12
1.*Cor.*10.

Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mor 13
tem Domini annuntiabitis donec veniat. &c. Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit: non dijudicans corpus Domini. 1.*Cor.*11.

De veritate Sacrificij Altaris, & quod nemo potest Sacramentum conficere, nisi Sacerdos rite ordinatus.

VNa est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur: in qua idem ipse Sacerdos est sacrificium Iesus Christus, cuius corpus, & sanguis in Sacramento Altaris sub speciebus panis, & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate diuina, vt ad perficiendum mysterium vnitatis accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc vtique Sacramentum nemo conficere potest, nisi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus, secundum Claues Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumq. successoribus Iesus Christus. *Innoc. 3. de summ. Trinit. & fide Cathol. c. firmiter. §. vna vero. S.Dionys. de Eccles. hierarch. c.3.5. S. Epiphanius in Nazaræis, in Ætio, in Melchisedecianis, & charactere Ecclesiæ. S. Hieron. ad Euagr. contra Luciferianos. Concil. Nicænum c.18.* 14

De eo-

De eodem.

15 CHristus nisi rogatus ore Sacerdotis venerit, & cenam sanctificauerit, & ministrauerit ea, quæ aguntur, nullatenus Sacrificiũ Dominicum fiunt. *Isich.l.2.in c.4.Leuit.*

De eodem.

16 SI Iesus Christus, Deus & Dominus noster, ipse & summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Patri seipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit, vtique ille Sacerdos vice Christi fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur; & sacrificium verum, & plenum tunc offert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse. *S. Cypr.lib.2. ep.3.*

Si omittitur aliquid de substantialibus in Sacramento, non conficitur; si de accidentalibus, conficitur, licet cum graui peccato.

17 IN Sacramento Ordinis, sicut etiam in omnibus alijs, quædam sunt substantialia, quædam accidentalia. Substantialia sunt quatuor, scilicet materia panis, & vini, forma verborum, ordo ministri, & intentio. Alia accidentalia, pertinentia ad decorem, & vtilitatem Sacramenti: vnde in illis non est idem modus apud omnes Ecclesias. Dicendum ergo, quod, si aliquid de substantialibus omittatur, non conficitur Sacramentum; si vero aliquid de accidentalibus solum, conficitur: sed grauiter peccat, qui scienter omittit: quia facit contra præceptum Ecclesiæ. *S.Thom.in 4.dist.3.art.2.*

In Oblatione altaris consideratur Sacrificium, & deuotio offerentis.

IN Oblatione Sacrificij cuiuscumque Sacerdotis duo possunt consi- 19
derari, scilicet ipsum Sacrificium oblatum, & deuotio offerentis. Proprius autem effectus Sacerdotis est id, quod sequitur ex ipso Sacrificio. *Idem S. Thom. p.3.q.22.art.4.ad 2.*

De munditia, & interiori puritate offerentium.

AD Sanctissimum euntes Sacrificium, mundari conuenit ab ipsis 20
vltimis animæ phantasmatibus. *S. Dionys. de Eccles. hier. c.3.*

De eodem.

SI tanto mentis ardore preces quælibet dicendæ sunt, quanta pu- 21
tamus deuotione sacrosanctum Missæ ministerium, in quo corporis, & sanguinis Dominici Sacramenta tractantur, conficiunturque, peragendum est? Certe grauiter dolemus, atque inhorrescimus, vbi videmus passim tantis mysterijs indignos, ac conducticios illos Sacerdotes, publicis etiam, ac manifestis criminibus contaminatos, sese (idque irreuerenter, & interdum magis lucelli, ac stipis, quam Dei causa) sacris ingerere: quorum instat interitus, & perditio non dormitat. &c. *Concil. Colonien. de Off. ac vita Clericorum, c.9.*

De eodem, & quæ puritas necessaria communicaturo.

SI non decet ad sacras vllas functiones quempiam accedere, nisi 22
sancte: certe, quo magis sanctitas, & diuinitas cælestis Eucharistiæ Sacramenti viro Christiano comperta est, eo diligentius cauere ille debet, ne absque magna reuerentia, & sanctitate ad id percipiendum accedat: præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apo-

ſtolum legamus: Qui manducat, & bibit indigne. &c. Quare communicare volenti reuocandum eſt in memoriam eius præceptum: Probet ſe ipſum homo. Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumuis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat. Quod a Chriſtianis omnibus, etiam ab ijs Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuo ſeruandum eſſe decreuit, modo non deſit illis copia Confeſſoris. Quod ſi, neceſſitate vrgente, Sacerdos abſque prævia Cōfeſſione celebrauerit, quam primum confiteatur. *Concil. Trident. Seſſ. 13. c. 7. Vide inf. p. 3. c. 3. §. 15. ne miſſas. 1. Quando corpus.* 1. Cor. 11.

De eodem.

22 Accedentes ad Euchariſtiam, ne putetis, quod accipiatis diuinum corpus ab homine; ſed ex ipſius Seraphim forcipe ignem, quem ſcilicet Iſaias vidit, vos excipere. Reputate, ſalutarem ſanguinem quaſi e Diuino, & impolluto latere effluere, & ita approximantes labijs puris accipite. Quocirca, Fratres, oro vos, & obſecro, ne abſimus ab eccleſis, neque in alijs occupati ſimus colloquijs. Stemus trementes, & timidi, demiſſis oculis, renata autem anima, gementes ſine voce, iubilantes corde. An non vides eos, qui ſenſibili, corruptibili, temporali, & terreno Regi aſſiſtunt. &c. *S. Chryſoſt. hom. in Encænijs.*

De eodem.

23 Qvanta cura adhibenda ſit, vt ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium omni religionis cultu, ac veneratione celebretur, quiuis facile exiſtimare poterit, qui cogitarit, Maledictum eum in ſacris literis vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod ſi neceſſario fatemur, nullum aliud opus adeo ſanctum, ac diuinum a Chriſtifidelibus tractari poſſe, quam hoc ipſum tremendum myſterium, quo viuifica illa hoſtia, qua Deo patri reconciliati ſumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur; ſatis etiam apparet, omnem operam, & diligentiam in eo ponendam eſſe, vt quanta maxima fieri poteſt interioris cordis munditia, & puritate, atque exteriori deuotionis, ac pietatis ſpecie peragatur. *Concil. Trident. Seſſ. 22. ante Reformationis capita.* Ierem. 48

De eodem.

Exod. 19. Leu. 14. ET lauabat vestimenta sua. Si in figura tanta obseruantia, quãta 24
in veritate? Disce, Sacerdos, atque Leuita, quid sit Lauare vestimenta tua, aut mundum corpus exhibere Sacramẽtis. Si populus sine ablutione vestimentorum suorum prohibebatur accedere ad hostiam suam, tu illotus mente pariter, & corpore audes pro alijs supplicare, audesq. pro alijs ministrare? *S. Ambros. de Offic. l. 1. c. 50.*

De eodem.

NIhil in sacrificijs maius esse potest, quam corpus, & sanguis 25
Christi; nec vllã oblatio hac potior est, sed omnes hæc præcellit. Quæ pura conscientia Domino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab hominibus veneranda; &, sicut potior est cæteris, ita potius excoli, & venerari debet. *S. Alex. epist. 1. de consecr. dist. 2. c. eod.*

De eodem.

NVmquam mihi contingat turbatum ad Pacis accedere sacrificium, cum ira, & disceptatione contingere Sacramentum, in 26
quo Deus indubitanter est, mundum reconcilians sibi. Certe non recipit munus quodcumq. meum, quod defero ad altare, nisi ante
Matth. 5. placato fratre, quem me forte læsisse meminero; quanto minus, si me ipsum non pacauero prius? *S. Bernard. de præcepto, & dispensatione, ad finem.*

De eodem.

IN tantum non vult Dominus noster alterius despectui habere tri- 27
Matth. 5. stitiam, vt, si aliquid aduersum nos frater habuerit, nec munera nostra suscipiat, idest nec orationes sibi permittat offerri, donec de animo eius tristitiam iuste, iniusteue conceptam celeri satisfactione tollamus. Neque enim ait: Si habet veram querelam aduersum te frater tuus, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare ei: sed, Si recordatus fueris, inquit, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, idest, etiam si leue aliquid, ac vile sit, quo fratris in te fuerit excitata commotio, & hoc memoriam tuam subita recordatione pulsauerit, scias te offerre precum tuarum spiritualia munera non debere, nisi prius qualibet ex causa ortam tristitiam de corde fratris benigna satisfactione depuleris. *Io. Cass. coll. 16. c. 16. & c. 6. & l. 8. c. 12.*

De eo-

De eodem, ac de munditia exteriori.

28 CVstodire debes pudicitiam manuum, quantum potes, & omnium membrorum tuorum puritatem. Vnde tibi consulo, vt præ cæteris hominibus, omni tempore, maxime dum Missam celebraturus es, caueas ab omni tactu, non solum turpi, & immundo, qui fit cum peccato, sed etiam a quolibet indecenti, & coinquinato, & totum te recolligas, vt neque actus, neque cogitatio ad aliquid aliud dispergatur. *S. Bonau. de præparat. ad Missam, c. 4.*

De eodem.

29 *Vide inf. p. 3. c. 3. §. 14. ne Sacramentum pænitentiæ, cap. omnes viri.*

De eodem, ac de abstinentia a carnali consortio.

30 PAulus ad Corinthios scribit, dicens, Abstinete vos ad tempus, vt *1. Cor. 6.* expeditius vacetis orationi. Et hoc vtique laicis præcepit: multo magis Sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificandi iuge sacrificium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere. *Innoc. Papa dist. 31. c. nam sicut. c. si laicus. Iuop. 3. c. 279.*

De eodem.

31 ESt vetus admodum sacræ legis auctoritas iam inde ab initio custodita, quod in templo anno vicis suæ habitare præcepti sunt *Luc. 1. 8.* Sacerdotes, vt seruientes sacris oblationibus puros, & ab omni *Paral. 24* labe purgatos sibi vindicent Diuina ministeria; neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent, vel cum vxore, carnale consortium; quia scriptum est, Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. *Leu. 11. 20* Quibus vtique propter sobolis successionem vxorius vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere; quanto magis, si Sacerdotes, & Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel Sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificijs diuinis, vel a Baptismatis officio vacent? *Innoc. Papa ep. 3. c. 1. dist. 82. c. proposuisti.*

sti.dist.31. c. eos. S. Ambros.sup.ep.1.ad Timoth. Ven.Beda sup.Luc.c.1.l.1. Iuo p.6.c.94.

Sacerdos sine impedimento non sacrificans quot bonis seipsum, & alios priuet.

CVm Sacerdos est absque mortali peccato, & in proposito bono, 32
non habens impedimentum, & non ex reuerentia, sed ex negligentia celebrare omittit, tunc, quantum in ipso est, priuat Trinitatem laude, & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iustos subsidio, & gratia, in purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi spirituali beneficio, & seipsum medicina, & remedio contra quotidiana peccata, & infirmitates. Quia, sicut ait Ambrosius, si, *de cons. dist.2.* quotiescumque effunditur sanguis Christi, toties in remissionem peccatorum effunditur, debeo illum semper accipere, vt semper mihi peccata dimittantur. Qui semper pecco, semper debeo habere medicinam. Item priuat se omnibus talibus prouenientibus ex sacra communione, quæ sunt, peccatorum remissio, fomitis mitigatio, mentis illuminatio, interior refectio, Christi, & corporis eius mystici incorporatio, virtutum roboratio, contra diabolum armatis fidei certitudo, spei eleuatio, caritatis excitatio, deuotionis augmentatio, & Angelorum conuiuatio. &c. Item abijcit viaticum suæ peregrinationis, exponens se periculo mortis, quia, nisi recipiat alimentum corporis Christi, & vitæ vegetationem, efficitur sicut aridum membrum, ad quod non transmittitur corporalis cibi nutrimentum. Vltimo, quantum in se est, euacuat diuinum cultum, & latriam creatori debitam, *Num.9.* ingratus de beneficijs. Vnde dicitur, Si quis mundus est, scilicet a peccato mortali, & in itinere non fuerit, scilicet aliter impeditus, & non fecerit phase, anima illa de populo suo exterminabitur, quia sacrificiū non obtulit Deo Domino tempore suo. Ergo, quantum potes, toto conatu per exercitium boni operis, lacrymarum contritionem, & deuotionis flammam, expelle a te omnem teporem, & negligentiam, ne inueniaris respuere tantorum charismatum dona. *S.Bonau.de præpar. ad Missam, c. 5.ex Ven.Beda.S.Thom.p.3.q.83.art.10.*

Communicaturis quid cogitandum.

33 QVotquot in corpore Christi communicamus, quotquot sanguinem illius degustamus, cogitemus, quod illius corpus, & sanguinem degustamus, qui in cælestibus sedet, qui ab Angelis adoratur, qui proxime consistit immortali Dei potentiæ. &c. Adstat mensa Regia, adsunt Angeli mensæ huius ministri, adest Rex ipse: & tu oscitabundus stas? sordidis indutus es: & nihil curas? Sed vestibus es mundis? Recumbe, & communica. &c. *S. Chrysost. hom. 3. in ep. ad Ephes.*

De præparatione ad Missam.

34 V*Ide duas orationes S. Ambrosij, quæ incipiunt, Summe Sacerdos, & Summa, & incomprehensibilis natura, post Tractatum de dignitate Sacerdotali, & librum integrum continentem capp.* 14. *S. Bonau. de eadem materia, tom.* 2. *post Speculum B. Virginis. S. Thom. opusc.* 58. *c.* 15. *cum seqq.*

Sacerdotes sacrificantes Christum imitentur.

35 VIdimus principem Sacerdotum ad nos venientem; vidimus, & audiuimus offerentem pro nobis sanguinem suum. Sequamur, vt possumus, Sacerdotes, & offeramus pro populo sacrificium, etsi infirmi merito, tamen honorabiles sacrificio. Quia, etsi nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur, immo ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium, quod offertur. *S. Ambros. sup. Psal.* 38.

Quotidie communicandum.

36 ACcipe quotidie, quod quotidie tibi prosit: sic viue, vt quotidie merearis accipere. *S. August. serm.* 28. *de verbis Domini sup. Lucam.*

Quotidie communicans nec laudatur, nec reprehenditur.

QVotidie Eucharistiæ communionem percipere nec laudo, nec 37
vitupero: omnibus tamen Dominicis diebus communicãdum suadeo, & hortor; si tamen mens sine affectu peccandi sit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi grauari magis dico Eucharistiæ perceptione, quam purificari. Et ideo, quisquis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cætero voluntatem, & communicaturus satisfaciat lacrymis, & orationibus, & confidens de Domini miseratione, qui peccata piæ confessioni donare consueuit, accedat ad Eucharistiam intrepidus, & securus: Sed hoc de illo dico, quem capitalia, & mortalia peccata non grauant. &c. *S. Aug. de Ecclesiast. dogmatib. cap. 53. de consecr. dist. 2. c. eod.*

Dominicis, & festis diebus saltem celebrandum.

CVret Episcopus, vt Sacerdotes, saltem diebus Dominicis, & fe 38
stis solemnibus, (si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt muneri suo satisfaciant) Missas celebrent. *Concil. Trident. Sess. 23. c. 14.*

Quondam aurei Sacerdotes, nunc lignei.

VAsa, in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, Calices sunt, 39
& Patenæ. De quibus Bonifacius martyr, & Episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis Sacramenta conficere, respondit: Quondam Sacerdotes aurei ligneis Calicibus vtebantur; nunc e contrario lignei Sacerdotes aureis vtuntur Calicibus. &c. *Concil. Tribur. c. 18. de consecr. dist. 1. c. eod. De his Calicibus ligneis vide inf. § 2. de Vestimentis, num. 19.*

Boni, & mali Sacerdotes aeque conficiunt corpus Christi.

40 INtra Catholicam Ecclesiam in mysterio corporis, & sanguinis Domini nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur Sacerdote: quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur Creatoris, & in virtute Spiritus sancti. *S. August. 1. q. 1. c. eod.*

De eodem.

41 NOn oportet offendi propter sacra quæ celebrantur ab improbo Sacerdote. Eadem est oblatio, etsi habeat vitam impuram is, qui offerat. *S. Nilus in Nomocanone. S. Isid. Pelus. l. 1. ep.* 349.

De mysterijs, quæ ipsa immolationis hora accidunt.

42 QVis fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora cælos aperiri ad Sacerdotis vocem? in illo Iesu Christi mysterio Angelorum choros adesse? summa, & ima sociari? vnumq. ex inuisibilibus, & visibilibus fieri? Vno, eodemq. tempore, ac momento in cælo rapitur ministerio Angelorum corpori Christi sociandus, & ante oculos Sacerdotis in altari videtur; &c. Tanta est Ecclesiæ vnitas in Christo, vt vnus vbique sit Panis corporis Christi, & vnus sit Calix sanguinis eius. Calix enim, quem Sacerdos Catholicus sacrificat, non est alius, nisi ipse, quem Dominus Apostolis tradidit. &c. *S. Gregor de consecr. dist. 2. c. quid sit Sanguis.*

De eodem.

43 FElix exercitium, vbi tractat Christum Sacerdos Dei filium; Cæleste mysterium, quod per ipsum Pater, & Filius, & Spiritus sanctus tam mirabiliter operatur super tam ineffabili ministerio suo, quod vno, eodemq. momento idem Deus, qui præsidet in cælo, in manibus suis est in Sacrificio, &, quod datum est Angelis, concessum est homini. Sacerdos hoc Sacramentum ineffabile conficit; Angelus conficienti sibi quasi famulus assistit. Vere veneranda Sacerdotum digni-

tas, in quorum manibus Dei filius, velut in vtero Virginis, incarnatur. *S. August. conc. 2 sup. Psal. 37.*

De eodem.

DVm conspicis Dominum immolatum, Sacerdotem Sacrificio incumbentem, ac preces fundentem, tum vero turbam circumfusam pretioso illo sanguine intingi, ac rubescieri, etiam ne te inter mortales versari, atque in terra consistere censes? ac non potius e vestigio in cælos trāsferri? ac non, carnis cogitationem omnem abijciens, nudo animo, mente pura, circumspicis, quæ in cælo sunt? O miraculum? O Dei benignitatem? Qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac se ipsum tradit volentibus ipsum excipere, ac complecti. &c. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3.* 44

De eodem.

PEr tempus Sacrificij Angeli Sacerdoti assident, & cælestium potestatum vniuersus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus est, &c. *Idem S. Chrysost. de Sacerd. l. 6.* 45

De eodem, ex visione cuiusdam viri sancti, ac de reuerentia Missæ celebrationi adhibenda.

SÆpe vidit in Ecclesia (intelligo Ioannem quendam Sacerdotem) Angelos, sed maxime tempore Sacrificij: itaque, admiratione, & lætitia plenus, amicis multum spiritualibus seorsum narrabat, quēadmodum, cum Sacerdos Oblationem sanctam facere inciperet, plurimi Angeli e cælo delapsi, splendidissimis stolis induti, nudo pede, aspectu intento, vultu demisso, circumstantes altare, magna reuerentia, ac quiete, ac silentio, vsque ad mysterij consummationem assistunt; deinde discurrentes huc atque illuc per totam Ecclesiam, Episcopos, ac Presbyteros, qui corpus, ac sanguinem distribuunt, ad 46

iuuant,

iuuant, & corroborant. Hæc scribo, vt, intelligentes, quanti tremoris sit diuina Missa, nec ipsi remissi timorem Dei negligatis, nec vllos alios loqui, aut mussitare tempore oblationis, neque innuere audacter, aut a statu grauitatis dimoueri, neque huc, atque illuc circumspicere, aut ignaue, & disperse vagari permittatis. dicit enim Dominus Moysi, ac per eum omnibus Sacerdotibus, Facite filios Dei reuerentes, & non contemptores. *S. Nilus ad Anastasium Episcopum, tom. 3. Bibliotheca Sanctorum Patrum.*

De voluptate cuiusdam Eremitæ inter Missarum solemnia.

47 CVm Maris Eremita longo tempore desiderasset videre offerri spirituale, & mysticum Sacrificium, rogauit, vt diuini doni illic fieret oblatio. Ego vero lubenter parui, & iussi sacra vasa afferri, & pro altari vsus Diaconorum manibus, mysticum, diuinum, & salutare obtuli Sacrificium. Ille autem spirituali implebatur voluptate, & existimabat seipsum cælum videre, dicebatq. se numquam tantam cepisse voluptatem. *S. Theodoret. hist. relig. c. 20.*

Sacerdos pro quibus offert Sacrificium.

48 ALtari assistens Sacerdos, pro vniuerso orbe terrarum, pro absentibus, atque præsentibus, pro ijs, qui ante nos fuerunt, pro ijs, qui post nos futuri sunt, Sacrificio illo proposito, Deo nos gratias iubet offerre. Hoc quippe & a terra nos liberat, & transponit in cælum, atque ex hominibus Angelos facit. *S. Chrysost. hom. 37. in Matth.*

In Missa facienda memoria defunctorum, ex traditione Apostolorum.

49 DIui Apostoli, discipuli Saluatoris, qui totum Mundi circulum viuum cepere prædicando Verbum, quod suis oculis viderant, in tremendis, impollutis, vitalibusq. Sacramentis, memoriam eorum, qui fideliter obdormierunt, habendam edixerunt. *S. Io.*

Damasc. serm. de defunctis, S. Chrysost. hom. 3. in ep. ad Philipp. & 69. ad popul. Antiochen. 41. in ep. 1 ad Cor. & hom. 12. in Acta Apost. S. Cypr. ep. 9. l. 1. S. August. l. de cura pro mortuis agenda, c. 1. & de verbis Apostoli, serm. 34. al. 32. l. 9. Confessionum c. 11. 13. S. Epiph. cont. Aerium.

Missa non celebranda vulgari sermone, & quod S. Petrus Latine celebrauit.

ETsi Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, vt vulgari passim lingua celebraretur. *Concil. Trident. Sess. 22. c. 8. & can. 9. Et, S. Petrum Romæ Missam Latine celebrasse, testatur S. Isidorus de off. Eccles. l. 1. c. 15. & Hugo Card. de off. Eccles.* 50

Missæ ritus quales tempore Apostolorum.

INspiciamus per singula mysterij sanctissimi ritum, exactissimamq. confectionem, &, quid spiritualiter signet, indagare pergamus. Itaq. Pontifex quidem, vbi orationem sanctam supra diuinum altare peregit, ex ipso incensum adolere inchoans, omnem fani ambitum circuit. Demum, ad sanctum altare iterum rediens, Psalmorum incipit melos, concinentibus secum sacra carmina omnibus Ecclesiastici ordinis gradibus. Deinde, ministrorum officio, sanctarum Scripturarum lectio suo ordine recitatur. Post hæc, extra delubrum catechumeni fiunt, & cum ipsis energumeni, & ij quoque, qui in pænitentia sunt. Manent autem intus soli, qui diuina spectare merentur, atque percipere. Porro ministrorum alij quidem pro clausis templi foribus adstant, alij proprij aliquid muneris agunt. Qui vero ipsius ordinis præcipui sunt, vna cum Sacerdotibus sanctum Panem, & benedictionis Calicem sacrosanctis Altaribus imponunt; cum ante præcesserit ab omni Clero vniuersalis laus, atque confessio. Ad hæc, venerandus Antistes, orationem sanctissimã peragens, pacem sanctam omnibus nuntiat; &, cum se mutuo omnes salutauerint, mystica Sanctorũ recitatio fit. Vbi vero manus tũ Antistes, tum Sacerdotes aqua lauerunt, Põtifex ad mediũ diuini assistit Altaris: circũstant autem soli cũ Sacerdotibus electi quinq. ex ministrorũ numero. At vero Pontifex, cũ diuina munera laude persecutus fuerit, sacrosancta, & augustissima mysteria conficit, & quæ ante 51

laudaue-

laudauerat venerandis operta, atque abdita signis, in conspectum agit, diuinaq. munera reuerenter ostendens, ad sacram illorum communionem & ipse conuertitur, & reliquos, vt communicent, hortatur. Sumpta demum, atque omnibus tradita communione diuina, gratias referens, finem mysterijs imponit. Ac multi quidem sola in signa diuina prospiciunt: ipse autem semper diuino spiritu ad excelsa signorum initia, felicibus, & intelligibilibus intuenda luminibus, Pontificia dignitate, ac merito, munditiaq. singulari, diuini, capaciorisq. sensus attollitur. *S. Dionys. Areop. Eccles. hierarch. c. 3. vbi latius explicat singulorum rituum causas, & significationes mysticas.*

Missa a ieiunis celebranda.

52 PLacuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti Sacramenti, scilicet Eucharistiæ, prius in os Christiani corpus intraret, quam cæteri cibi. &c. *S. August. de cons. dist. 2. c. liquido. Nullus post cibum, potumque, quantumlibet minimum sumptum, Missas facere præsumat. Concil. Toletan. 7. 7. q. 1. c. nihil, de cons. dist. 2. c. Sacramenta altaris.*

Panis, Vinum, & Aqua ad Sacrificium mundissime tractentur.

53 DIligenter obseruetur, vt Panis, & Vinum, & Aqua, sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissime, atque studiose tractentur, & nihil in eis vile, nihil non probatum inueniatur: iuxta illud, quod ait Scriptura, Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. *Concil. Toletan. 16. c. 6. S. Burchard. l. 5. c. 29.* *Deut. 1 1.*

In Missa quæ clara, quæ submissa voce dicenda, & qualiter.

54 INtroitum Missæ, Orationes, Epistolam, Graduale, Euangelium, Symbolum, &c. non secreta, sed alta, & intelligibili voce proferat Sacerdos. Secretas vero, & Canonem morose, & distincte, submissa voce, legat. *Sacerdotale Rom. p. 1. c. 13.*

In Missa qualiter signa facienda.

IN celebratione quisque Calicem, & oblata non circulo, aut digitorum vacillatione, sed vinctis, & extensis digitis Cruce signet, sicq. benedicat. *Idem Sacerdotale ibidem.* 55

Missa coram duobus celebranda.

NVllus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi, duobus præsentibus, sibiq. respondentibus, ipse tertius habeatur. &c. *S. Soter Papa de cons. dist. 1. c. hoc quoque c. Episcopus Deo.* 56

Omnes, etiam laici, respondere tenentur ad Salutationes Sacerdotales.

INtimandum est fidelibus, vt ad Salutationes Sacerdotales congrue responsiones discant, vbi non solum Clerici, & Deo dicati, responsiones Sacerdoti offerant, sed omnis plebs, consona voce, deuote respondere debet. *Concil. Aurelian. c. 2.* 57

Duo Diaconi abigant muscas ex altari duobus flabellis.

DVo Diaconi ex vtraque parte altaris teneant flabellum, confectum ex tenuibus membranis, vel ex pauonum pennis, vel ex velo, quibus leuiter abigant præteruolantes bestiolas, ne in pocula incidant. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 8. c. 5.* 58

Qualiter continuanda Missa, quam non potuit explere, qui cœpit.

59 CVm a Sacerdotibus Missarum tempore sacra mysteria celebrantur, si ægritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat consecrationis explere mysterium, sit liberum Episcopo, vel Presbytero alteri, consecrationem exequi officij cœpti. &c. *Concil. Toletan. 7. c. 2. 7. q. 1. c. Nihil, de consf. dist. 1. c. vt illud.*

De Confessione in Missa.

60 GEneralis confessio in Missa præcedit, propter venialia peccata oblita, vel neglecta. *Innoc. 3. de sacro altaris mysterio, l. 2. c. 13. Huius institutionis auctor fuit S. Damasus, teste Platina. sed Berno de off. Missæ c. 25. hoc adscribit S. Pontiano.*

De Introitu, & Psalmo.

61 INtroitus significat aduentum Christi mundum: & cantus, qui sequitur, significat voces Prophetarum, aduentum Christi pronuntiantium. *Rupertus l. 1. de diu. off. c. 28. Hūc instituisse dicitur S. Cælestinus Papa anno Domini 426. teste Martino Polono in Supputationibus, & Platina in Cælestino. Quamuis multo antiquius censeat esse Tho. Waldensis de Sacramentalibus, tomo 3. tit. 4. c. 31. Vide Cassianum l. 3. c. 11. & S. Dionys. de Eccles. hier. c. 3. ibi, Itaq. Pontifex. &c. Olim integer Psalmus dicebatur in Introitu Missæ vt refert Hugo Card. de officijs Ecclesiæ l. 2. c. 11. Postea vero vnicus tantum Psalmi Versiculus introductus est loco totius Psalmi.*

De Gloria Patri.

62 GLoria Patri, & Filio &c. ponitur in fine Introitus, *ex decreto S. Damasi Papæ, vt refert Hugo vbi sup. Concil. Vasense c. 6. Quamuis Concil. Toletanum 4. c. 14. præcipiat, dicendum, Gloria & honor Patri, vt videre est in Missa S. Leandri Hispalensis, siue Mozarabum, qua vsa est Hispania vsque ad tempora Alfonsi Sexti. Alij aliter dicebāt: vt colligitur ex Nicephoro Eccles. hist. l. 9. c. 24. l. 18. c. 51. vbi dicit, inuēta a Flauiano, adiuuante S. Chrysostomo de ferijs c. 2.*

De

De Kyrie eleyson.

Kyrie eleyson instituit iterata voce cantari *Concilium Vasense, can.3.anno Domini 450. Et Hugo ubi sup. tenet S. Siluestrum Papam circa annum Domini 320. idiomate Graeco primum suscepisse. Sed Ecclesiae traditio tenet, S. Gregorium decreuisse, vt nouies in Missa caneretur. Vide eundem S. Greg.ep.63.l.7. S. Chrysost.hom.21.ad Romanos, & de laude eorum, qui conueniunt in Ecclesia, Amalarius c.6. de off. Missae. Quare autem Graece dicamus, & non Latine, quadruplicem rationem affert Card. Turrecrem. de consecr.dist.1.c.Iacobus. Et quare nouies, contra nouem genera peccatorum, refert Innoc. de sacro altar.myst.c.19.l.2. quamuis aliter dicat Amalarius l.4.c.2.de Eccles. off. & aliter S. Tho p.3. q.83.ar.4.ter scilicet pro persona Patris, ter pro persona Filij, ter pro persona Spiritus sancti: & cum subditur Kyrie eleyson, contra triplicem miseriam, Ignorantiae, Culpae, & Poenae,* 63

De Gloria in excelsis.

Gloria in excelsis Deo, *Telesphorus Papa anno Domini 140. iussit cani in Missis Natalis Domini, de consecr. dist.1.c. nocte sancta. Et postea in Missa Coenae Domini cōstituit Nicolaus Papa, eadem dist. c.porro. Et vltimo Symmachus Papa adiecit, vt in omnibus Dominicis, & festiuitatibus Martyrum caneretur, S.Hilarius Pictauien. Episcopus tempore Concilij Niceni adiecit illa, quae sequuntur, ab illo loco, Laudamus te, quia praecedentia Telesphorus Papa cani iusserat. Alcuinus de diu.off.c. de celebr. Missae. Sed verius est, hymnum istum ab Apostolis compositum. Integer enim fere extat apud S. Clementem l.7.de Constit. Apost.c.48.* 64

De Dominus vobiscū, Et cum Spiritu tuo.

Dominus vobiscum, *sumptum est ex c.2. Ruth. & 2. Paralipom. 15.* 65
Et cum Spiritu tuo, *traditum est ab Apostolis; secundum Concil. Bracharense 1.can.21.*

De Orationibus, vel Collectis.

[b] Orationes, vel [b] Collectas, *a primitiua Ecclesia institutas, quibus vel laudatur Deus, vel ab eo aliquid petitur; easq. non nisi impari numero dicendas, neque vltra septem, tenet Innoc. de sacro altaris myst. c. 26. vbi de auctoribus earum. Neque alias dicendas, quam quae probatae in Concilio fuerint, vel cum prudentioribus collatae, iuxta Concil.*

Concil. Carthagin. 3. can. 23. & Mileuitanum can. 14. sub Innocentio 1. & Africanum can. 70. Concluduntur, dicendo, Per Dominum nostrum. &c. *videlicet, Patrem orando per Filium, iuxta eiusdem Filij præceptũ, Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

b Collectæ) *Præter alia significata, (vt contributiones, & tributa, vt collectiones eleemosynarum, quæ fiebant ad alendos fideles, 1. Cor. 6. vt festa, & congregationes populi, & cœtus, Deut. 16. 2. Paralipom. 7.) sunt in proposito nostro Orationes, quæ circa principium Missæ dicuntur: quia Sacerdos, qui legatione fungitur apud Deum pro populo, petitiones omnium in vnum colligit, & concludit, vt eas ad Dominum referat. Proprie tamen sunt Collectæ, quæ super populum collectum dicuntur, quas vocat Collationes, vel Collectiones Concilium Agathen. c. 30. de consecr. dist. 5. c. conuenit. Vel dicuntur a Collectione, eo quod ex auctoritate diuinarum Scripturarũ sint collectæ. Vel quod ex multis sermonibus vna colligitur oratio, vt reperitur in Fragmentis Caroli Magni de veteris Ecclesiæ ritibus cap. de sacrif. Missæ. Aliter interpretatur Micrologus c. 3. de Ecclesiasticis obseruationibus. Sed hæc modo sufficiunt.*

De Epistola.

67 SCripturas sacras, tam de nouo, quam de veteri Testamento, consuetas legi in Missa, tempore Apostolorum, *patet ex can. 9. Apostolorum. S. Dionys. de Eccles. hier. c. 3. S. Clem. de Const. Apost. l. 2. c. 57. Quare autem legatur ante Euangelium, sunt variæ rationes: quas referunt Rupertus l. 1. c. 32. de diuinis off. & Innoc. de sacro alt. myst. l. 2. c. 28. In Dominicis legi consueuit ex nouo Testamento, quia sumus sub lege gratiæ, quæ post resurrectionem, quam dies Dominicus repræsentat, vniuerso orbi illuxit.*

De Graduali, siue Responsorio Missæ.

68 GRaduale, Pænitentiæ lamẽtum *indicat. Rupertus de diu. off. l. 1. c. 34. Innoc. l. 2. c. 31. S. Gregor. ep. 8. l. 9. Cõcil. Tolet. 4. c. 16. Illud inuenisse dicunt alij S. Gregorium, alij S. Ambrosium, alij Gelasium: sed certius est, auctorem fuisse S. Cælestinum Papam, secundum Rupertum l. 1. c. 21. Berno de off. Missæ, c. 25. In Officio Romano, & in Ambrosiano, Responsorium Missæ dicitur.*

De Halleluiah.

Matth. 5. POst Lamentum Gradualis sequitur Consolatio, quæ per Hallelu- 69
iah significatur: quia beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabũ-
tur. *Innoc. l. 2. c. 32. S. August. ep. 178. S. Isid. de off. l. 1. c. 13. & l. 6. Ety-*
molog. c. 19. & propriè significat Laudate Dominum. Idem S. August. super
Psal. 118.

De Tractu.

TRactus significat Gemitum sanctæ Ecclesiæ. *Alcuinus de diu. off.* 70
cap. de septuagesima. Hugo de Sancto Victore in Speculo Ecclesiæ,
c. 7. Et Miseriam præsentis incolatus. *Innoc. l. 2. c. 32.* Aliquando
vero etiam Lætitiam sonat: *vt probat Amalarius de Eccles. off. l. 3. c. 14.*
Et ratio est quia quandoque lacrymæ intercedunt ratione superni gaudij, &
irrigui superioris: & tunc Tractus Lætitiam significat. Durandus in Ra-
tionali l. 4. c. 20. S. Greg. l. 3. Dialog. c. 34.

De Prosa, vel Sequentia.

PRosa Sequentiam significat. & illud tempus ad nostram mentem 71
reducit, quando non erit necessaria locutio verborum, sed sola
cogitatione mens menti monstrabit, quod retinet in se. *Alcuinus*
de diu. off. c. Quid significent vestimenta. Amalarius lib. 3. de off. c. 16. Eas in
Ecclesia cantari, constituit Nicolaus Papa 1. vt refert Trithemius in eius
vita, circa annum Domini 860.

De Euangelio.

A Primis Apostolorum successoribus constitutum est, vt in Missa 72
ante celebrationem Sacrificij Euangelium legeretur. *Strabo de*
rebus Eccles. c. 22. Et lecturus Euãgelium Diaconus faciem suam
Isa. 14. versus Aquilonem ponit, vt ostendat verbum Dei, & annuntiationem
Spiritus sancti contra eum dirigi, qui semper Spiritui sancto contrarius
est. *Alcuinus de diu. off. de celebr. Missæ. Innoc. l. 2. c. 43.*

De Symbolo.

73 SYmbolum Apostolicum (de quo S. August. serm. 2. Dominicæ palmarum) in Missa recitabatur in primitiua Ecclesia vsque ad tempora S. Marci Papæ circa annum 339. Sed postea propter Arianorū hæresim Symbolum Nicænum in Ecclesia decantari alta voce post Euāgelium ipsemet S. Marcus præcepit. *Berno de off. Missæ c. 25. Deinde Damasus solemnibus diebus Symbolum Constantinopolitanum ad Missam cantari instituit. Rupertus de diu. off. l. 2. c. 12. Post, vt die Dominica in omnibus Ecclesijs Symbolū recitetur, statuit Concil. Toletan. 3. c. 2. Agathēse c. 9.*

De Offertorio.

74 OFfertorium dicitur ab Offerendo, quia, dum cantatur, Sacerdos accipit oblationes. *Innoc. l. 2. c. 53. vbi, Ordo conueniens, inquit, vt post prædicationem sequatur fides in corde, laus in ore, fructus in opere, fides in Symbolo, laus in Offertorio, fructus in Sacrificio. Incipit Offertorium, vbi Sacerdos dicit, Dominus vobiscum, & finitur, cum alta voce dicit, Per omnia sæcula sæculorum. Traditur fuisse auctor Offertorij S. Gregor. vt refert Rodulphus Tungrensis de Canonum obseruantia propos. 23. Vide S. Isidor. de off. l. 1. c. 14. Rabanum de instit. clericorum l. 1. c. 33. Et, quod semper ad Missam fint oblationes faciendæ, præcepit B. Greg. 7. de consecr. dist. 1. c. omnis Christianus.*

De permistione Aquæ, & Vini.

75 NOn debet in Calice Domini aut Vinum solum, aut sola Aqua offerri, sed vtrumque permistum; quia vtrūque ex latere eius in passione sua perfluxit. *S. Alex. de consecr. dist. 2. c. in Sacramentorum, c. cum omne. Concil. Carthagin. 3. cān. 24. Bracharen. 3. can. 1. Et plus de vino, quam de aqua ponendum in* Calice. *Honorius de celebr. miss. c. perniciosus. Idq. propter multas rationes, quas refert* Magister *Sententiarum l. 4. dist. 12. S. Th. p. 3. q. 74. art. 8.*

De Manuum lotione.

76 DE hac secunda Manuum lotione inter Missarum solemnia extant plurimorum Patrum antiqua documenta, *S. Dionys. de Eccles. hier. c. 3. S. Clem. de Constit. Apost. l. 8. c. 11. vbi quod est signum puritatis animarum, quæ Deo dicatæ sunt. S. Chrys. hom. 61. ad populum Antioch. S. Cyrill. catechesi mystag.*

De Orate fratres.

SAcerdos, hoc faciens, hortatur se, & fratres ad orandum, quia Do 77
minus orauit, & discipulos ad orandum excitauit. *Hoc adscribitur S. Leoni Papæ. Rodulphus Tungrens. de canonum obseruatione, propositione vltima; Sed S. Chrysost. hom. 10. in Epistolam 2. ad Corynth. eius meminisse videtur, & S. August. ep. 106. ad Vitalem.*

De Secreta oratione.

SIlentium Sacerdotis latibulum Christi designat. *Innoc. 3. l. 3. c. 14.* 78
In ea precatur Sacerdos per eandem hostiam purgari vsquequaque. Sacerdotis solius est, soli Deo offerre sacrificium. Et ideo, quia Deo cogitationibus loquimur, non est necessaria vox reboans, sed verba, ad hoc tantum, vt Sacerdos eisdem admoneatur, quid cogitare debeat, Amalarius l. 3. de Eccles. off. c. 20. Vide Tho. Walden. de Sacramentalibus, tomo 4. c. 3.

De Præfatione.

FInis orationis Secretæ est principium Præfationis, propter quod 79
Sacerdos insinuat, Christum esse lapidem angularem, qui fecit vtraque vnum. *Innoc. l. 2. c. 61. Et vulgo creditur, S. Gelasium fuisse auctorem Præfationum. Alcuinus de diu. off. c. de celebr.* Missæ. *Sed verius est, Præfationes institutas ab ipsis Ecclesiæ primordijs. S. Clemens de Constit. Apost. l. 8. c. 16. S. Cypr. de oratione Dominica. S. Chrys. hom. 3. in c. 3. ad Colossen. Quis vero fuerit primus auctor, non constat. Walafridius Strabo l. 2. de rebus Eccles. c. 22.*

De Sanctus, Sanctus, Sanctus.

VVlgo receptum est, S. Sixtum addidisse ad Missam hāc vocem 80
Sanctus, ter repetitam. *Rupertus l. 2. de diu. off. c. 21.* Microlog. *de Eccles. obseruationibus c. 11.* Concil. *Vasense c. 6.* Sed ex *Liturgijs Sanctorum Iacobi, & Marci, qui aliquot annos præcesserunt* S. Sixtum, *apparet, antea in Missa cantari consuetum.* S. *Clemens de Constit. Apost. l. 8. c. 16. Et dicitur ter Sanctus, in confessionem trium personarum; & semel* Deus *Sabbaoth, in testimonium vnius* Deitatis, *& essentiæ.* Stephanus Eduen. *de* Sacram. *altaris, c. 12.* Alcuinus *de diu. off. c. de celebr. Missæ.*

De Osanna in excelsis.

81 HAnc vocem in aliam linguam transferri non posse, *dicit S. Hieron. ep.145. ad S. Damasum, & S. August. l. 2. de doctrina Christiana, c. 11. Alij dicunt, significare Gloriam; alij Redemptionem; alij* Saluifica, *siue* Saluum fac. *S. Chrysost. hom. 37. in c. 21. S. Matth. in opere imperfecto. Vide Euthymium in c. 21. S. Matthæi.*

De Canone.

82 CRedimus quod formam verborum, sicut in canone reperitur, & a Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperunt successores. *Innoc. 3. de celebr. Missarum. c. cum Marthæ. licet quidam tribuant eius compositionem* Scholastico *cuidam, vt colligi autumant ex S. Greg l. 7. ep. 63. Quod verisimilius est, non esse nomen proprium, sed significare virum aliquem peritum, & in rebus* Ecclesiasticis *exercitatum. Alij dant S. Gelasio Papæ, vt refert Innoc. 3. de sacro altaris mysterio l. 3. c. 10. Clithoueus de off. Missæ. c. 18. De cuius Canonis peculiari interpretatione quia multi in ea sunt prolixius immorati, legendi sunt inter alios Innoc. 3. l. 3. de sacro altaris mysterio, & Gabrielis Bielis integer liber, & Odo Episcopus Cameracensis.*

De Oratione Dominica, vel legitima; & eius præfatione, Præceptis salutaribus. &c.

83 HÆc Præfatio vetustior est, quam plerique arbitrantur. *Nam de illa mentionem facit* S. Cypr. *tract. de* Oratione Dominica *duobus locis, ibi, Qui inter cætera, & ibi, Quod nomen. Orationē vero Dominicam in Missæ sacrif. dicendam, Christus ipse Apostolos docuit, auctore* S. Hieron. *contra Pelagianos l. 3. &* S. Gregor. *l. 7. ep. 63. refert, hunc fuisse morem Apostolorum.* S. Ambros. *l. 5. de* Sacramentis, *c. 4. vnde conuincitur error dicentium* S. Gregorium *fuisse auctorem dicendi orationem Dominicam in Missæ sacrificio.* De *cuius orationis auctoritate, & virtute, vide sup. p. 1. c. 7. S. 1. n. 41. Quamlibet.*

De fractione Hostiæ.

ANte Communionem frangit Sacerdos Sacram Hostiam in tres partes, corpore tamen Christi integro, & illæso sub partibus Hostiæ, & fractis speciebus. *S. Dionys. de Eccles. hier. c. 3. Et, quod in cruce passus non est, id in oblatione patitur, & propter te frangi permittit, vt omnes satiet. S. Chrysost. hom. 24. ad c. 10. prioris epistolæ ad Corinth. de consecr. dist. 2. c. qui manducat, c. cum frangitur. Harum trium particularum significationem Sergius Papa notauit de consecr. dist. 2. c. triforme: Pars scilicet oblatæ in calicem missæ, corpus Christi, quod iam resurrexit, significat: Pars comesta, ambulans adhuc super terram: Pars, in altari, vsque ad finem Missæ remanens, corpus in sepulcro, quia vsque ad finem sæculi corpora Sanctorum in sepulcris erunt. Vel aliter, secundum Rabanum de instit.* Clericorum *l. 1. c. fin. Vel aliter, secundum Stephanum Eduensem de sacram. altaris, c. 18. Vel aliter, secundum S. Th. p. 3. q. 83. art. 5. Alias interpretationes ponit Innoc. l. 6. c. 3. de sacro altar. myst. Sed aduerte, quod ritum illum tertiam partem reseruandi vsque ad finem Missæ Ecclesia immutauit, propter pericula, quæ possent contingere in illius particulæ reseruatione. S. Th. vbi sup. & gloss. d. c. triforme.* 84

De Agnus Dei.

LIcet vulgo credatur, hanc precationem a Sergio Papa inuentam, vt a clero, & populo hoc decantaretur, *vt ait Rupertus l. 2. c. 22. de diu. off. Strabo de rebus Eccles. c. 22. Bernardus de quibusdam rebus ad Missam spectantibus c. 19. antiquiorem tamen esse, conijci potest ex S. Chrysost. hom. 41. in c. 15. prioris* Epistolæ *ad Corinth. ibi, Nec frustra memoriam mortuorum inter sacra mysteria celebramus, aut accedimus pro istis, Agnum illum iacentem, & peccata mundi tollentem, deprecantes. Ecce precatio* Agnus Dei. *Sane his verbis Christum adoramus, & rogamus.* 85

De Pacis osculo.

OSculum Pacis in Missa nonnulli tribuunt S. Leoni Secundo. *Berno de off. missæ c. 2. & Platina in eius vita. Alij Innocentio I. vt videtur innui de consecr. dist. 2. c. Pacem.* Amalarius *de* Eccles. *off.* 86
1. Cor. 16. *l. 3. c. 32. Strabo de rebus* Eccles. *c. 22. Sed longe ante tempora Innocentij*
Rom. 16. *Osculum Pacis dari solebat in Missa, ex traditione Apostolorum, Salutate inuicem in Osculo sancto &c. S. Dionys. de* Eccles. *hier. c. de communione.*

Iustinus

Iustinus apologia 2. circa finem. Tertullianus *de Oratione. S. Gregor. Nazianz. orat. 3. de pace. Osculum Pacis porrigere, tempore, quo sacramenta celebrantur, in vsu Ecclesiæ est: sed vereor ne plures ex vobis labijs tantum pacem faciant, cum tamen Christus non ore, sed corde velit proximum salutari. Ita S. Chrysost. l. 1. de compunctione cordis, & hom. de perditione* Iudæ *ad finem. & hom. 51. ad populum* Antioch. S. *August. serm. de uig. Paschæ. Obseruandum tamen est, viros quoad osculum secerni a feminis, ut uiri laici laicos, feminæ feminas osculentur. S. Clemens de Constit. Apost. l. 8. c. 11. propter rationem, quam affert Amalarius l. 3. c. 32. de* Eccles. *off. Hodie uero, ne, sub recti specie, aliquid libidinis a diabolo suggeratur, tabula, Christi imaginem, uel sanctorum reliquias continens, offertur singulis osculanda, ut tradit Gabriel in* Canone *Missæ, lectione 81. Quæ tamen in* Missis *defunctorum non datur, ut tradit* Amalarius *l. 3. de* Eccles. *off. c. 44. propter uarias rationes, quas affert Card. de* Turrecremata *d. c. Pacem. Nec etiam datur in die Parasceues: neque Sabbato sancto: neque in officio Passionis* Domini. *Idem Amalarius l. 1. c. 13. l. 3. c. 44.*

De Antiphona, quæ Communio dicitur; & Oratione, quæ subsequitur, quæ Postcommunio appellatur.

87 QVis fuerit auctor, vt hæc Antiphona diceretur in Missa, ignoratur. Certum est autem, quod significat Apostolorum gaudium de Christi resurrectione, secundum illud: Gauisi sunt discipuli viso Domino, & præ gaudio mirabantur. *Io. 20.* *Innoc. de sacro alt. myst. l. 6. c. 10. Et hęc Antiphona* Communio *appellatur, hoc est gratiarum actio, iuxta illud, Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum.* *Psal. 21.* *Durandus in Rationali l. 4. c. 56.* Post communio autem est oratio nouissima, quæ sequitur hanc Antiphonam. In illa precatur Sacerdos pro ijs, qni Eucharistiam sumpserunt, & significat orationem capitis nostri Iesu Christi, qui pro nobis quotidie interpellat ad Patrem, & quod Apostoli post ascensionem Domini in oratione perseuerauerunt. *Ita Durandus ubi sup. c. 57.*

De Ite, Missa est, & Benedicamus Domino.

HAc Salutatione monentur adstantes, vt recedant, quia missa est Hostia, cui omnis laus, honor, & benedictio, & gloria, ad quem de hoc exilio transire festinandum est celeri cursu, sancto [illegible] mētis excessu. *Stephanus Eduensis de sacramento altaris c.18. Aliter interpretatur Micrologus de Eccles. obseru. c.20. Apud antiquos Patres consuetum fuit dici, Ite in pace, ut uidere est apud* S. *Clementem de Const. Apost. l.8. & c.15. S.Cypr. de spectaculis. In quibusdam Missis dicitur, Benedicamus* Domino, *ut, peracto sancto* Sacramento, *gratiarum actio cuncta concludat: ut ait* S. *August. ep. 59. ad Paulinumq.* S. *Amalarius l. 1. de Eccles. off. c.34. Vtrobique populus respondet, Deo gratias.* S.Dionys. *de Eccles. hier. c.3. S.Chrysost. hom. 82. sup.* Matth. 88

De Benedictione in fine Missæ.

CHristus, post vltimum conuiuium, discipulos, ab eis discessurus in cælum, benedixit: sicut & Sacerdos populum, cum oratione post communionem benedicit; videlicet iam cito discessurus ab eo. Cui tamen prius, vt ipse discedat, per Ite missa est, denuntiat, in figuram Angelorum, qui discipulis, discedente Domino ab eis, dixerunt, Viri Galilæi. &c. *Ita Micrologus de Eccles. obseru. c. 20. Concil. Agath. can. 30. de consecr. dist. 5. c. conuenit, & dist. 1. c. missas.* Concil. *Aurelian. 2. can. 28.* 89

Act. 1.

De Osculo Altaris.

AD finem Missæ & quoties Sacerdos ad populum conuertitur, osculatur Altare. Quod est signum & amoris, & reuerentiæ. Cum autem Altare Christum referat, qui & ipse est Altare Dei, Sacerdos, Altare osculando, meminisse debet desiderij, & amoris sponsæ, id est Ecclesiæ, quæ suspirans dicit, Osculetur me osculo oris sui. *Innoc. de sacro alt. myst. l. 3. c. 14.* Micrologus *de Eccles. obseruat. c.22.* 90

Canti. 1.

Auctores de diuinis officijs Missæ.

91 DE his omnibus, & de expositione omnium, quæ fiunt in Missa, *vide latius apud* S. Thomam *opusculo 66. & p. 3. q. 83.* S. *Dionysium de Eccles. hierar. c. 3.* S. *Isidorum de Ecclesiasticis officijs. Alcuinum de officijs diuinis*, Amalarium Treuerensem *de off. l. 3. Rabanum* Moguntinum *de institutione* Clericorum *: Iuonem Carnotensem in* Sermonibus *de rebus* Eccles. S. Antoninum *in* Summa, *p. 3. tit. 14. c. 7. §. 3. & Innocentium de sacro altaris mysterio: Hugonem Cardinalem in* Speculo Ecclesiæ. *& inf. p. 3. capp. 16. 17. 18. & Gabrielem in* Canone *Missæ: & Odonem Episcopum Cameracensem, &* Cardinalem *: Petrum* Damianum *de* Dominus *vobiscum*. De auctoribus autem omnium, quæ fiunt in Missa, *vide Rupertum* Abbatem *de diuinis officijs l. 2. c. 21.*

92 De vero autem sacrosanctæ Missæ sacrificio, extant, inter alia sanctorum Patrum monumenta, ea, quæ sequuntur.

S. *Ignatius ep. ad* Smyrnæos, *& ad* Trallianos. S. *Irenæus l. 4. aduersus hæreses, c. 32. & 34.* S. Martialis *ep. ad Burdigalenses.* S. *Iustinus* Martyr *Dialogo in* Tryphonem. Tertullianus *de cultura feminarum*. S. *Cyprianus de lapsis, & l. 2. ep. 3.* S. *Hippolytus martyr de consummatione. Origenes l. 8. contra Celsum.* S. Athanasius *orat. pro defunctis.* S. *Gregor. Nazianz. ad Heronem in funere patris. Eusebius l. 1. demonstrationum* Euangelicarum, *c. 10. l. 5. c. 3.* S. *Basilius de Spiritu sancto, c. 27.* S. Ambrosius *in Hexaemero l. 6. & ep. 21. ad* Theodosium. *S. Hieron. cont. Vigilantium, & cont.* Iouinianum. *S. Epiphanius hæresi 75. & 80.* S. *Chrysost. l. 3. de Sacerdotio, & super ep. 2. ad* Timoth. *S. August. l. 2. Retractationum c. 11. & ep. 23. Confessionum l. 9. c. 11.* S. *Cyrillus Hierosolymitanus catechesi mystagog. 5. &* Alexandrinus *contra Nestorium.* S. Theodoretus *in c. 8. ep. ad Hebr. S. Leo Papa ep. 81. c. 2. S. Gregor. l. 4.* Dialogorum, *c. 58. S.* Damasus *l. 4. orthodoxæ fidei, c. 14. Oecumenius super ep. ad Heb. c. 10.* Et *hæc, vltra innumeras* Conciliorum *traditiones, quas longum nimis esset referre*

Epitheta aliquot, & honorificæ nomenclaturæ, quibus sancti Patres Ecclesiæ Missæ sacrosanctum Sacrificium commendarunt.

S. Dionys. Sacrosancta, & augustissima mysteria.
Venerandissima mysteria.
Cæleste mysterium.
Sanctæ mysteriorum consecrationes.
Oblatio sanctissimi Sacrificij.
Horrorem afferentia mensæ Christi sacrificia.
Eusebius Pamphil. Deo plenum, & horrorem afferens, & sacrosanctum sacrificium.
Incruentum sacrificium.
S. Io. Chrys. Mortis Christi celebratio, horrendum sacrificium.
Ineffabilia Sacramenta.
Sacra mysteria.
Horrenda mysteria.
Celebratio venerandorum mysteriorum.
Mysterium omnium maxime horrendum, verendumque.
Tremenda mysteria.
Tremendum sacrificium.
Sacrificium horrore, & reuerentia plenissimum.
S. Theodoretus. Sacrificatio agni Dominici.
Oblatio spiritualis, & mystici sacrificij.
Oblatio diuini doni.
Oblatio diuini, mystici, & salutaris sacrificij.
S. Cyrillus Alex. Sancti, ac viuifici, & incruenti operatio sacrificij.
Sanctum sacrificium, immaculata hostia.
S. Leo. Tremendum, & impollutum, vitaleq. Sacramentum.
S. Io. Dam. Incruentum sacrificium.
Cōcil. Trident. Verum, & singulare sacrificium.
Tremendum mysterium.
Oblatio munda, ex Malachia.

DE VESTIMENTIS, VASISQ. SACRIS, ET LINTEIS.

CAP. III. §. II.

SVMMARIVM.

SACERDOTES veteris legis sanctis vestibus induebantur, & qualiter. 1. 2.

Sacræ vestes nouæ legis quid significent in genere, & in specie. 3. 4.

Quæ vestes sint necessariæ Missam celebraturo Sacerdoti. 3. 4. 5.

Illæ autem quales esse debeant, neque alibi, quam in diuinis officijs, induendæ, neque tangendæ ab hominibus non sacratis, a Subdiacono inferioribus. 8. 10.

Neq pallæ sacræ, aut vasa a feminis etiam sacratis contingenda, aut incensum ad altare ponendum. 9.

Quæ fuerint præ vetustate consumptæ, incendantur; & cineres in oculta loca proijciantur. 19.

Calix, & Patena non ex alia materia, quam auri, argenti, aut stanni fiant, quamuis olim ex ligno fuerint. 11.

Sacra Vasa furari cupiens diuinitus punitur. 20.

Græcorum Ecclesia habuit alias vestes mysticas. 6.

Dalmatica quid. 3.

Colobium quid. ibidem.

Orarium quid. 7.

CAP. III. §. II.

APPLICABIS Aaron, & filios eius ad fores taberna- 1
culi testimonij, & lotos aqua indues sanctis vestibus,
vt ministrent mihi. *Exod.* 40.29.31.35.

Cum ingredientur Sacerdotes portas atrij interioris, vestibus lineis induentur: nec ascendet super eos quidquam laneum. &c. Cumq. egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis, in quibus ministrauerant, & reponent ea in gazophylacio sanctuarij, & vestient se vestimentis alijs: & non sanctificabunt populum in vestibus suis. &c. *Ezech.* 44.

Vestimenta sacra in genere, & in specie quid significent.

VEstes ministrorum Ecclesiæ designant idoneitatem, quæ in eis 2
requiritur ad tractandum diuina. Et, quia quædam sunt, quæ in omnibus requirũtur, quædam, quæ in superioribus, quæ non ita exigũtur in inferioribus; ideò quædam vestes sunt omnibus ministris communes, quædam autem superiorum tantum; & ideo omnibus ministris competit Amictus humeros tegens, quo significatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus mancipantur. Et similiter Alba, quæ significat puritatem vitæ. Et Cingulum, quod significat repressionem carnis. Sed Subdiaconus vltimus habet Manipulum in sinistra, quo significatur extersio minimarum macularum; quia Manipulus est quasi sudarium ad extergendum vultum. Ipsi enim primo ad sacra tractanda admittũtur. Habet etiam Tunicam strictam, per quam doctrina Christi significatur. Vnde & in veteri lege in ipsa tintinnabula pendebant. Subdiaconi enim primo admittuntur ad doctrinam nouæ legis annuntiandam. sed Diaconus habet amplius Stolam in sinistro humero, insignum, quod applicatur ad ministerium in ipsis Sacramẽtis. Et [a] Dalmatica, quæ est vestis lõga, sic dicta, quia in Dalmatiæ partibus primo eius vsus fuit, ad significandum, quod ipse primo dispensator sacramentorum ponitur: ipse enim sanguinem dispensat. In dispensatione autem largitas requiritur. sed Sacerdoti Stola in vtroque humero ponitur, vt ostendatur, quod plena potestas dispensandi Sacramenta ei datur, non vt ministro alterius: & ideo Stola descendit vsque ad inferiora. Habet enim & Casulam, quæ significat caritatem,

O quia

quia Sacramentum consecrat caritatis, scilicet Eucharistiam. *S. Thom. sup. 4. Sent. dist. 24. q. 3. art. 3. de quo vide Innoc. 3. de sacro altaris myst. l. 1. a c. 33. & S. Bonau. de præparatione ad Missam, tom. 2. Opusculorum, & Ven. Bedam in Collectaneis, tom. 3. c. de septem ordinibus, & Alcuinum de diuinis officijs, cap. de significatione vestimentorum, & Concil. Carthagin. 4. c. 41. Matisconen. 1. c. 6. Toletan. 4. c. 27. Bracharen. 1. c. 27. & 3. Rhemen. c. 23. Anacletum ep. 3. Stephanum ep. 1. ad Hilarium, Eusebium de vita Constantini l. 3. Tripert. l. 5. c. 27. Hugonem Card. in Speculo Ecclesiæ, rub. 1.*

2 Dalmatica) *est vestimentum cum manicis, quæ citra cubitum desinût, in modum crucis: monens, indutorem suum crucifixum debere esse mundo, iuxta Apostolum dicentem, Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Gal. 6. *Hæc vestis subrogata est in locum Colobij, quod erat sine manicis, licet cum aliquali manica referat Cassianus l. 1. c. 5. visos illo fuisse monachos Ægyptios. Cumq. processu temporis nuditas brachiorum in altari culparetur, inuentus est a S. Siluestro vsus Dalmaticarum, vt refert Alcuinus de diuinis off. c. de signif. vestimentorum. Et primo quidem Sacerdotes Dalmaticis vtebantur, & aliquando inuenimus S. Gregorium illarum vsu decorandos esse concessisse Episcopum quendam, & Archidiaconum suum, vt patet ex ep. 111. l. 7. postea vero, cum Casulis vti cœpissent, Dalmaticarum vsus Diaconis concessus est, vt tradit Walafridus Strabo de rebus Eccles. c. 24. Neque alijs tunc temporis, quam Rom. Ecclesiæ Diaconis, vt illis scilicet vterentur diebus solemnibus, in signum lætitiæ, ex Concil. Salegunstadiensi dist. 76. c. de ieiunio. Hic autem obiter scire est, non tantum Diaconorum mortuorum feretra tegi Dalmaticis, moris fuisse, sed & Romanorum Summorum Pontificum, vt auctor est S. Gregorius l. 4. ep. 44. ex Syn. Romana c. 4. Quod fieri vlterius vetuit, ne honor, qui sacris tantum martyribus ex decreto Eutychiani Papæ impendi consueuit, cuiusque vitæ meriti hominibus impertiretur. Deinde (vt ad propositum reuertamur) Dalmaticarum, vel Tunicellarum vsus ad Subdiaconos vsque peruenit (cum antea tunicis tantum lineis induti procederent: vt tradit idem Gregorius 7. ep. 63. ad Ioannem Syracusanum) Quas tunicas Subdiaconalia vocare videtur Micrologus de Ecclesiasticis obseruationibus c. 52. Neque uero alijs inferioris ordinis hominibus concessus usquam reperitur. Vnde semper mihi displicuit hodiernus sacræ huius Vestis abusus, quam sine vllo discrimine induunt non modo Clerici in minoribus constituti, sed & laici etiam vxorati, ad altare, vel in processionibus ministrantes. Quod ego nescio quo nomine contra debitam sacris vestibus venerationem subintroductum est.*

Alia Sacerdotalium indumentorum significatio ex incerto carmine.

Tu, quicumque voles Missam celebrare Sacerdos, 4
Sis memor, & tota deuotus mente reuoluas,
Qualia fit Christus pro te certamina passus.
Velatum capite, & derisum signat Amictus,
Linea vestis item quod sit despectus in Alba,
Vincula significant sera, tortaq. Zona Manipli,
Et Stola imago crucis, quam humeris gestauit Iesus.
Cernis Amictu, atque inde quater tu cernis in Alba
Signa terebrati capitis, manuumq., pedumq.
Purpureæ spectans Casulam vestis memor esto,
Vt rubro fuerit perfusus sanguine Christus.
Cumq. Sacerdotem ad aram cernis properantem,
Tunc voluas animo memori, vt conscenderit vltro
Caluariæ montem, moriturus de cruce pro te.

Hæc carmina ex incerto auctore refert Nicolaus Aurificus de dignitate Clericorum.

Quæ vestimenta debeat habere Sacerdos Missam celebrans. 5

Vide inf. p. 3. c. 17. ne missas c. nullus Presbyter, n. 20.

Græcorum Ecclesia habuit alias vestes mysticas, quæ in Græcorum supellectili enumerantur. 6

Vt docet S. Epiphanius hæresi 15. & 16. Scribarum & Pharisæorum.

Sacerdos vtatur orarijs.

PResbyteri sine intermissione vtantur orarijs, propter differentiã 7
Sacerdotalis dignitatis. *Concil. Mogunt. c. 28.* Cum Sacerdos ad Missarum solemnia accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus,

aut Sacramentum corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroque humero circumſæptus. *Concil. Brachar. 3. c. 3. diſt. 23. c. Eccleſiaſtica.*

[b] Orarium *proprie eſt velum, quo mulieres caput velant, & inde ſumitur pro quodam ornamēto muliebri, vt in Concil. Aurelian. 1. c. 22. de quo 27. q. 1. c. monacho. Eſt etiam ſtola ſacra, hoc eſt indumentum, quod ſolis competit Diaconis, quibus prædicandi officium eſt delegatum, & debet geſtari in ſiniſtro humero, vt libera maneat dextera, & expeditior ad Sacerdotalis officij miniſterium, vt in Concil. Toletan. 4. c. 39. diſt. 25. c. Vnum, & d. c. Eccleſiaſtica. Rabanus de inſtitutione Clericorum l. 1. c. 19. Alcuinus de diuin. off. c. quid ſignificent veſtimenta, vbi aſſerit, Orarium dici, eo quod oratoribus, ideſt prædicatoribus concedatur, ex prædicto Concil. Tolet. 4. Beda tamen in Collectaneis cap. de ſeptem ordinibus, innuit, Orarium ab Oratione appellatum. De Orario facit mentionem S. Ambroſius in oratione de obitu Satyri fratris, & Concil. Laodicen. can. 22.*

Veſtimenta Sacra qualia debent eſſe; & non alibi, quam in diuinis officijs, induenda; nec tangenda ab hominibus non ſacratis.

8 VEſtimenta Eccleſiaſtica quibus Domino miniſtratur, & ſacrata debent eſſe; & honeſta, quibus alijs in vſibus non debent frui, quā in Eccleſiaſticis, & Deo dignis officijs. Quæ nec ab alijs debent contingi, aut ferri, niſi a ſacratis hominibus, ne vltio, quæ Balthaſar Regem percuſſit, ſuper hæc tranſgredientes, & talia præſumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima. *Stephanus de conſecr. diſt. 1. c. eod. Iuo p. 2. c. 74. Sixtus Papa, ep. 2. ut refert idem Iuo p. 3. c. 264. eadem diſt. 1. c. in ſancta. Vide inf. p. 3. c. 18. ne loca, aut veſtes.*

Sacra vasa, & pallæ sacræ a feminis etiam sacratis contingi non debet, nec incensum ad altare poni.

SAcratas Deo feminas, vel monachos, sacra vasa, vel sacras pallas penes vos contingere, & incensum ponere, & circa altaria deferre, perlatum est ad Apostolicam Sedem. Quæ omnia reprehensione, & vituperatione plena esse, nulli recte sapientium dubium est. quare per huius Sanctæ Sedis auctoritatem hæc omnia vobis resecare funditus, quantocius poteritis, censemus; &, ne pestis hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abstergi, citissime mandamus. *Soter Papa ep.2.dist.23.c.eod. Iuo p.3.c.2. 65. Euseb.can.99. Laodicenum Concil. c.43. & can.100.* 9

Non licet cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nec alijs, nisi ijs, qui fuerint ab Episcopo Subdiaconi ordinati. 10

Concil. Brachar.1. dist.23.c.non liceat.

Calix, & Patena, ex auro, argento, aut stanno fiant, non ex ære, aut auricalcho, non ex ligno, aut vitro.

VRbanus Papa omnia ministeria sacra fecit argentea. &c. *Concil. Triburien. de conf. dist.1.c. vasa*. Calix domini, cum Patena, si non ex auro, omnino tamen ex argento fiat. Si quis autem pauper est, saltem vel stanneum Calicem habeat: de ære, aut ex auricalcho non fiat Calix, quia ob vini virtutem æruginem facit, pariterq. vomitum prouocat. Nullus autem in [c] ligneo, aut vitreo Calice præsumat Missam cantare. *Concil. Rhemen. de conf. dist.1.c. ut Calix; Burchardus l.3. c.96. & 123.* 11

[c] In li-

In ligneo) *ligneus Calix, & Patena lignea olim erant vsui in sacris mysterijs. Eum tamen morem abrogauit S. Zepherinus Papa, constituens, vt in Calice vitreo consecratio diuini sanguinis fieret, vt patet in eius actis. S. Hieronymus ep.4. ad Rusticum, agens de Sancto Exuperio, Nihil inquit, illo ditius, qui corpus Domini canistro Vimineo, sanguinem portat in vitro. Postea autem in Concil. Rhemensi utriusq. usus abrogatus est, ut hic patet, & in Concil. Triburien. de cons. dist. 1. c. uasa. Sed multo ante erant in usu Calices, & Patenæ, ex auro, uel argento, ut constat ex prædicto Concilio Rhemensi, quod multo ante Triburiense celebratum est.*

Reuerenter tractandi Calices, sancta velamina, & reliqua ad diuinum cultum pertinentia.

12 IN opere tuo vtilitatem spectauimus Ecclesiarum, vt discant, qui ignorant, eruditi testimonijs scripturarum, qua debeant veneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deseruire, sacrosq. Calices, & sancta velamina, & cætera, quæ ad cultum Dominicæ pertinent passionis, non quasi inania, & sensu carentia, Sanctimoniam non habere, sed ex consortio corporis, & sanguinis Domini sublimi maiestate veneranda. *Ita refertur ex S. Hieronymo ep. ad Theophilum Alexandrinum ante libros Paschales. Ego uero apud illum non reperi.*

Corporale non nisi ex lino fiat, & quare.

13 COrporale, cui superponitur corpus Domini, non aliud quam lineum esse oportet; quoniam Ioseph linteum mundum legitur emisse, vbi corpus Dominicum inuoluit. Nam & linum purum est germen terræ, & Dominus purum, & verum corpus habuit, non simulatum. Et, sicut linum per multos sudores peruenit ad candorem, ita Iesus Christus multis affectus passionibus migrauit ab hoc sæculo, & ad candorem resurrectionis, atque immortalitatis perductus est. *Alcuinus de diuin. off. Eccl. de celebr. Missæ. Vide inf. p. 3. c. 17. ne missas. c. consulto omnium. n. 22.*

De co-

De eodem, & quod alia materia in corporali lineo non misceatur, nec in altari remaneat, nisi tempore Missæ; & quo modo lauandum.

Corporale, super quod sacra oblatio immolatur, ex mundissimo linteo fit, nec in eo alterius generis materia pretiosior, aut vilior misceatur, & numquam super altare maneat, nisi in tempore Missæ, sed aut in sacrario cum libro ponatur: aut cum Calice, aut Patena in mundissimo loco recondatur. Vel quando abluitur a Sacerdote, Diacono, vel Subdiacono primo in Ecclesia, in loco, & vase ad hoc præparato abluatur, eo quod ex Dominico corpore, & sanguine infectum sit. Post hæc a lauandario in nitido loco ponatur. *Concil. Rhemen.c.3. Burchardus lib.3.c.98. Sacerdotale Rom.l.1.c.13.* 14

Expleta Missa, Calix cum Patena, & Sacramentorum liber cum vestibus Sacerdotalibus in mundo loco sub sera recondantur. 15

Idem Concil. Rhemen.c.5. Burchar. eod.l.3.c.97.

Pallæ, & Vela altaris sordidata qualiter lauanda.

Pallas, & Velum, quæ in sacrario sordidata fuerint, Diaconi cum humilibus ministris intra Sanctuarium lauent, non eijcientes foras a Sanctuario velamina Dominicæ mensæ; ne forte puluis Domini corporis male decidat, sindone foris delata, & erit hoc operanti peccatum. Ideo in Sacrario ministris præcipimus cum diligentia custodire. Pallæ vero in alia pelui lauentur, Vela in alia. *S. Clemens ep. 2. ad Ia-* 16

ad Iacobum fratrem Domini. *Vide Pontificale Romanum in ordinatione* Subdiaconi.

[a] Pallas *intellige sindones, & corporalia.*

Diligenter emundanda altaris paramenta, & vasa, & honorifice tractanda.

17 CVram habeas diligenter de munditia, & nitore paramentorum altaris, & sacrorum vasorum, & cum honore, & omni diligentia tractetur ille, qui est Angelis, & Archangelis tremebundus. S. *Bonau. de præparatione ad Missam c. 4.*

18 ## Mundissimis linteis altaria cooperienda.

Vide inf. S. sequenti de Ecclesijs, c: obseruandum, n. 33. & c. Altare sit, n. 40. nimis enim uidetur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis, teste Innocentio 3. de custod. Eucharist. *c. fin. Burchard. l. 3. c. 50. l. 3. c. 97.*

Altaris vestimenta sacra, & vasa præ vetustate consumpta incendantur, & cineres in occulta loca proijciantur.

19 ALtaris Palla, Cathedra, Candelabrum, & Velum, *si fuerint* vetustate consumpta, incendio dentur, quia non licet, ea, quæ in Sacrario fuerint, male tractari; sed incendio vniuersa tradantur. Cineres quoque eorum in Baptisterium inferantur, vbi nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. S. *Clemens de consf. dist. 1. c. ecd.*

Sacra vaſa furto ſubtrahere cupiens diuinitus punitur.

NOcte conſurgens Subdiaconus quidam ingreſſus eſt baſilicam 20
Sanctorum Chryſanthi,& Dariæ. Deinde, per feneſtram ingrediens cellulam, ac per obſcuritatem noctis palpans manibus, aliquos de vrceis capit; deinde, egredi cum præda cupiens, per totam noctem circumiens, numquam potuit aditum, vnde ingreſſus fuerat, reperire. Dato vero die, dum opera ſua obtegi conſcius ſceleris voluit, iuxta illud, Qui male agit, odit lucem, vt non manifeſtentur opera eius, (Io.3.) occultauit ſe in angulo cellulæ tota die, ne videretur. Sequenti vero nocte, quæſiuit iterum aditum, ſed reperire non potuit. Sic per trium noctium curricula fecit. Tertio vero die, cum iam fame cruciaretur, acceſſit coram populo ad feneſtram, &, relicto argento, confeſſus opus ſuum, egreſſusq. eſt foras cum magna verecundia; nec latuit ſcelus, quod geſſerat, populos, qui aderāt.

Gregor. Turon. l. 1. de glor. Martyrum, c. 38.

DE TEMPLIS, VEL ECCLESIIS, COEMETERIIS, ORATORIIS, ALTARIBVS, CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. IIII.

De Templis, vel Ecclesijs, Cœmeterijs, Oratorijs, Altaribus.

§. I.

SVMMARIVM.

TEMPLA Deo dicata summopere colenda. 1.
In illis sacrificandum, non domi: idq. ex traditione Apostolorum. 2.31.32.33.
Orationes ibi factæ gratiores Deo. 3.4.5.17.
Nec habeatur vt Clericus, qui ad illa non venerit ad sacrificium quotidianum. 16.
Qualiter ædificanda, in eisq. conuersandum. 6.7. Vbi de Iuliano Apostata.
Sacerdotum, & laicorum loca ibi distincta. 13.42.43. & feminarum. 14.
Quem ambitum habere debeant & Templa, & Capellæ. 7.
Illis adiuncta ædificia laicorum diruantur. 12.
In sacristijs sit locus aptus ad infundendam aquam lotionis rerum sacrarum, sitq. ibi pendens vas cum aqua nitida pro lauandis Sacerdotum manibus. 15.
Ad illa confugientes immunes. 8.9.10.
Illa violantes qua pœna multandi. 9.10.11.
In illis non licet risui, aut vaniloquio vacare, aut alia illicita exercere. 16. 18.19.20.22.23.24.
Neque supellectilia recondere. 25.

Neque ab eis quidquam auferre. 4.
Intra Basilicas non omnium corpora defunctorum sepeliantur. 26. 27.
Neque ab illis reijciantur humata, nisi fuerint paganorum, & tumuli eminentes euertantur. 27. 28.
Polluta Ecclesia qualiter, & a quo reconcilianda. 29.
Et qualiter Cœmeteria. 30.
De nitore Templi maxime curandum, exemplo Nepotiani. 3.
Altaria maximo honore veneranda, deq. eorum origine. 34. 35. 36.
Ad illa femina non accedat, neque ministret, sedeat, aut stet intra cancellos. 37. 38.
Vnicum tantum fuit olim altare in vnaquaque Ecclesia. 40.
Ad illa laici ascendere non possunt, neque inter clericos esse, dum Missæ celebrantur. 41. 42. 43.
Sine Sanctorum reliquijs per agros constructa euertenda. 44.
Super altari semper sit Crux, dum Missæ celebrantur, & cerei incensi. 39.
Pastophoria quid. 6.
Ecclesia, Martyrium, Confessio. 7.
Presbyterium. 13.
Secretarium. 15.
Basilica. 2.
Agape. 22.
Cœmeterium. 30.
Sacrarium, Diaconicon, Diaconiæ. 41.

CAP. III. §. III.

1 CVSTODITE sabbata mea, & pauete ad Sanctuarium meum. ego Dominus. *Leuit.* 26.
2 Caue ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris; sed in eo, quem elegerit Dominus. *Deut.* 12.
3 Oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco isto orauerit. Elegi enim, & sanctificaui locum istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. &c. 2. *Paralip.* 7.
4 Adducam eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi super altari meo: quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. *Isa.* 56. *Matth* 21. *Marc.* 11. *Luc.* 19.
5 Veniet desideratus cunctis gentibus: & implebo domum istam gloria. Magna erit gloria domus istius nouissimæ plusquam primæ, dicit Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacem. *Agg.* 2.

Templum materiale quale in primitiua Ecclesia; in eoq. qualiter conuersandum erat.

6 TV vero, Episcope, cum Ecclesiam Dei conuocas, veluti magnæ nauis gubernator, iube cum omni scientia cœtus celebrari, præcipiens Diaconis tamquam nautis, vt disponant loca fratribus. &c. Ac primum sit longa domus ad orientem conuersa, ex vtraq. parte [a] Pastophoria habens ad orientem, quæ nauis habeat similitudinem. In eius medio sit Episcopi sedes; ad cuius vtrumque latus sedeant Presbyteri, & Diaconi assistant, succincti, & expediti, sine multa veste. &c. Horum cura laici in altera sedeant, cum omni quiete, & ordine, mulieres quoque separatæ sedeant, silentium seruantes. Medius lector e loco superiori stans legat. &c. Alius Dauid hymnos canat, & populus initia versuum concinat. &c. Diaconus attendat in populo, ne quis murmuret, ne ue conniueat, vel nutet. Oportet enim in Ecclesia accurate, sobrie, vigilanter manere, attentas aures habentem ad Domini sermonem. &c. Dicat autem, qui assistit Pontifici: *Ne quis contra aliquem, ne quis in hypochrisi. &c.* Deinde Pontifex, populo precatus pacem, eidem benedicat, ac, postquam oblatum fuerit sacrifi-

sacrificium, accipiant singuli per se ordine Dominicum corpus, & [b] pretiosum sanguinem, gradatim, cum pudore, ac timore, tamquam ad Regis corpus accedentes. Mulieres quoque velato capite, &c. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 2. c. 61. al. 57. & ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini. S. Anaclet. ep. 2. ad omnes Ecclesias. S. Dionysius de Eccles. hierarch. c. 3. S. Iacobus in sua Liturgia. Philo Iudaeus de Vita supplicum. Plinius iunior ep. quadam ad Traianum. S. Iustinus Martyr apolog. 2. pro Christianis.*

[a] Pastophoria, erant, quae *hodie Tabernacula, & Sacraria vocamus, in quibus veneranda Sacramenta seruantur: de quibus S. Clemens vbi sup. & l. 8. c. 13. de reliquijs sanctae Eucharistiae in Pastophoria inferendis. Sunt etiam Pastophoria capsae, vel armaria, in quibus sacrae vestes, vasaq. sacra ad ministerium Ecclesiasticum necessaria reconduntur. Idem S. Clem. l. 2. c. 57.*

[b] Et pretiosum sanguinem] *Hic aduertendum, quod, licet tempore S. Clementis, & primis illis Christianae religionis initijs frequens fuerit vtriusque speciei vsus inter laicos, progressu tamen temporis, grauibus, & iustis causis adducta Sancta Mater Ecclesia consuetudinem sub altera tantum specie communicandi approbauit, & pro lege habendam decreuit. Verba sunt Concilij Tridentini sess. 21. c. 2. Quod ante decretum fuit in Concil. Constantien sess. 13.*

Quem ambitum Ecclesiae, & Capellae habere debeant, ac de poena violantium eas.

Sicut antiquitus a Sanctis Patribus statutum est, statuimus, vt maior [c] Ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat; Capellae vero, vel minores Ecclesiae, triginta. Qui autem confinia eorum confringere tentauerit, aut personam hominis, vel bona eius subtraxerit, nisi publicus latro est, quousque emendet, & nisi, quod rapuerit, reddat, excommunicetur. *Nicolaus Papa 17. q. 4. c. eod.* 7

[c] Ecclesia, Graecum nomen est, *& significat Congregationem, vel Conuentum. Est etiam ipsa domus, in quam ad diuina, vel celebranda, vel discenda conuenit multitudo fidelium, a re, quae ibi geritur, sumpto vocabulo. Ecclesias autem in memoriam Sanctorum Martyrum erectas, Memorias Martyrum dici consuetas, testis est S. August. de Ciu. Dei l. 22. c. 10. Martyrium vero significabat totam basilicam Martyribus dicatam, vt patet ex Concil. Chalcedonen. de Martyrio S. Euphemiae, & alibi saepe.* Marty-

Martyrium enim appellandum esse locum, in quo Martyr sepultus est, vel qui in memoriam Martyrum sit constitutus, testatur S. Isidorus l.15. Originum, c.4. & habetur in Codice Theodosiano de sepulcro violato, l. fin. Latini tamen partem illam Ecclesiæ, in qua conditæ sunt reliquiæ sub altari, appellant Confessionem, (quæ idem est apud nos, quod apud Græcos Martyrium) non ipsam integram Ecclesiam, ex Apostolorum traditione, vt habetur Apocal. 4. Vidi sub altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant.

Confugientes ad Ecclesias gaudere debent immunitate.

8 EOs, qui ad Ecclesiam confugerint, tradi non oportet, sed loci sancti reuerentia, & intercessione defendi. *Concil. Arausican. 1.c. 5.6. Epaun. c. 39. Ilerd. c. 8. Aurelian. 1.c. 13. vbi quod lex Romana hoc quoque constituit, Aurelian. 4.c. 25, & 5.c. 23.*

De eodem, deq. pœna violantium Ecclesias.

9 SI quis de altaribus seruum suum, aut debitorem non traditum sibi a Sacerdote, vel ab Ecclesiæ custodibus violenter distraxerit, si honestioris loci persona est, vt primum de eo iudici fuerit relatum, altari, cui iniuriosus fuit, cogatur exoluere solidos centum. Inferioris vero loci persona det solidos tercentum. Quod si non habuerit, vnde persoluat, correptus a iudice, in conuentu centum flagella suscipiat. *l.3.tit.3.l.9. inter leges Wisigothorum.*

10 Licet confugientibus ad Ecclesiam triginta passus ab Ecclesiæ ianuis progredi, vt ad requisitę naturæ vsum debitis exeant locis. *Concil. Toletan. 12.c. 10.*

11 Punitiones violantium Ecclesias, quas in templorum profanatores Deus exercuit. *vide aliquot, 2. Machab. 3. Matth. 21. Io. 2. Theodoretum Tripart. l.6.c.32. Clithouæum de vita, & moribus Sacerdotum c.4.*

Ædifi-

Aedificia laicorum, quæ Ecclesijs adiuncta sunt, auferantur, & nulla in atrio Ecclesiæ ponantur, nisi tantum Presbyterorum. 12

Concil. Salegunstad. c. 12.

Sacerdotum, & laicorum loca sint in Ecclesia distincta.

SAcerdotum, aliorumq. Clericorum Ecclesijs seruientium honores a laicorum loco discrete apparere cõuenit. Quare nulli laicorum liceat in eo loco, vbi Sacerdotes, & reliqui Clerici consistunt, (quod Presbyterium nuncupatur) quando Missa celebratur, consistere, vt libere, ac honorifice possint sacra officia exercere. *S. Clem. de consecr. dist. 1. c. eod. Sexta Synodus c. 64. Concil. Turon. 2. c. 4. de vit. & hon. Cler. c. 1. Burchard. l. 3. c. 102. Iuo p. 2. c. 137.* 13

Feminæ separatæ a viris sedeant in Ecclesia.

SI conclusa est Ecclesia, & vos omnes intus, separentur viri vt sint cum viris, mulieres cum mulieribus, ne studium salutis sit perditionis occasio. Etsi enim pulchrum sit institutum, proximum assidere proximo, sed procul tamen sint affectiones. *S. Cyrillus Hierosolymit. in præfatione ad catecheses illuminatorum; S. Clemens l. 2. de Constit. Apost. c. 57. S. Chrysost. hom. 74. in c. 13. Matth. Philo Iudæus de vita supplicum, describens veterum Christianorum mores.* Id commune *inquit*, femineũ; in quod septimo quoque die conueniunt, septo clauditur duplici, separatis virorum & mulierum cœtibus. *Vide Micrologum de Eccles. obseruat. c. 9.* 14

In Sacriſtijs ſit locus aptus ad infundendum aquam lotionis corporalium, & aliorum vaſorum, rerumq. ſacrarum: ibiq. pendeat vas cum aqua pro lauandis Sacerdotum manibus.

15 IN Sacriſtijs, ſiue [d] Secretarijs, aut iuxta altare maius, ſit locus aptus ad infundendum aquam ablutionis corporalium, & linteorum, ac vaſorum, & aliarum rerum ſacrarum, ac manuum, poſtquam ſanctum Chriſma, aut oleum cathecumenorum, vel infirmorum tractaueritis. Ibiq. pendeat vas cum aqua munda pro lauandis manibus Sacerdotum, & aliorum, qui rem ſanctam, & officium diuinum ſunt peracturi, & prope linteum mundum ad eas abſtergendum. *Sacerdotale Romanum. l. 1. c. 13.*

[d] Secretarijs) *erat locus, in quo uaſa ſacra ponebantur, ubi ſolis Subdiaconis, aut Acolytis licebat miniſteria; aut uaſa ſacra contingere: ut colligitur ex Decreto Martini Epiſcopi Bracharenſis non Papæ diſt. 23. c. non liceat, pen. Videtur eſſe idem, quod Sacrarium, ut inf. n. 44.*

Non habeatur vt clericus, qui ad Eccleſiam non venerit ad ſacrificium quotidianum.

16 PResbyter, Diaconus, aut Subdiaconus, vel quilibet Eccleſiæ deputatus Clericus, ſi intra ciuitatem fuerit, vel in loco, in quo Eccleſia eſt, aut in caſtello, aut in vico, vel in villa, ſi ad Eccleſiam ad ſacrificium quotidianum non venerit, Clericus non habeatur, ſi caſtigatus non emendauerit. *Concil. Toletan. 1. c. 5. Venetic. 1. c. 14.*

Melius oratur in Ecclesia cum fratribus, quam domi priuate.

DOmi quidem orari potest, sic autem vt in Ecclesia non potest, 17
vbi tanta patrum multitudo, vbi clamor ad Deum vnanimiter emittitur. Non ita Dominum per te solum orans audieris, vt cum fratribus tuis. Hic enim maius aliquid est, puta, vt vnanimitas, & consonantia, caritatisq. vinculum, & Sacerdotum orationes. *S. Chrysost. hom. 79. ad populum Antioch. t. 4. Eusebius hist. Eccles. l. 2. c. 16. S. Basilius super Ps. 28.*

Qualiter ad Ecclesiam eundum, ibiq. morandum, & conuersandum.

DEcet Domum Domini sanctitudo, decet, vt, cuius in pace factus est locus, eius cultus sit cum debita veneratione pacificus. 18
Sit itaque ad Ecclesias humilis, & deuotus ingressus, sit in eis quieta conuersatio, Deo grata, inspicientibus placita. Quæ considerantes non solum instruat, sed & reficiat. &c. Præcipue dum aguntur Missarum sacra mysteria, gloriosum illud nomen Iesu quandocumque recolitur, quod vel capitis inclinatione testentur. Attendantur in locis eisdem intentis præcordijs sacra solennia, deuotis orationibus insistatur, nullus in locis eisdem (in quibus cum pace, & quiete vota conuenit celebrari) seditionem excitet, conclamationem moueat, impetum ve committat. Cessent in locis illis vniuersitatum, & societatum quarumlibet concilia, conciones, & publica parlamenta. Cessent vana, & multo fortius fœda, & profana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremo quæcumque alia, quæ Diuinum possunt turbare officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea, ne, vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. &c. *Gregor. X. de immun. Eccl. c. 2. l. 6.*

Qualiter impius Iulianus præceperit magiſtratus ſuos ingredi in templa inanium Deorum, contra abuſum hodiernum Chriſtianorum.

19 CVm in templa venerint magiſtratus, intra ianuas eos nemo præcedat militum, aut præcedentium officiorum, ſed qui voluerit ſubſequatur. Quamprimum enim magiſtratus ſolum delubri attigerit, priuatus redditur. *Nicephorus l. 10. c. 22. Tripart. l. 6. c. 29.*

In Eccleſijs non licet riſui, aut vaniloquio vacare, alia ve illicita exercere.

20 EIecit Dominus commercia rerum humanarum de templo illo, in quo diuinas res tantum agi, hoſtias, & oblationes Deo offerri, verba Dei legi, audiri, & decantari præceptum erat. &c. Si ergo Dominus nec illa venundari volebat in templo, quæ in templo volebat offerri, videlicet propter ſtudium auaritiæ, ſiue fraudis, (quod proprium ſolet eſſe negotiantium facinus) quanta putas animaduerſione puniret, ſi inueniſſet aliquos ibi riſui, vel vaniloquio vacantes, aut alicuilibet vitio mancipatos. Si enim, quæ alibi libere geri poterant, Dominus in domo ſua temporalia negotia geri non patiatur, quanto magis ea, quæ nuſquam fieri licet, plus cæleſtis iræ merentur, ſi in ædibus Deo ſacratis agantur? *Ven. Beda ſup. c. 21. Matth.*

Non licet in Eccleſia ſtrepere, aut fabulas narrare.

21 NEc verbis, nec alio modo licet in Eccleſia ſtrepere, nec tumultuari: ſed, quamdiu in ea orationis cauſa manetur, fabulæ inanes cauendæ ſunt. *Concil. Turon. ſub Carolo Magno, c. 38. Salegunſtad. c. 9.*

Non licet in Ecclesijs conuiuia facere, nec profana canere.

NOn oportet in Ecclesijs, seu [a] Basilicis, [b] Agapen facere, & intus 22
manducare, vel accubitus sternere, nec choros sæcularium,
vel puellarum cantica exercere, nec cõuiuium in Ecclesijs præ-
Matth. 21. parare. quia scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur. *Concil. Laodic. c. 28. dist. 42. c. eod. 21. S. Augustinus, & S. Benedictus, vt per Iuonem p. 3. c. 7. & 27. Concil. Antissiodor. c. 9. Carthagin. 3. c. 30. sexta Synodus c. 74. 76. 97. Trident. sess. 22. ante c. 1. de reform.*

[a] Basilicis) *Pro Basilica alij vertunt in hoc Concilio Laodic. c. 28. Dominicum. Quo sensu S. Cyprianus, de opere, & eleemosyna, In Dominicum, inquit, sine sacrificio venis? Cuius nomenclaturæ causam affert Eusebius in oratione de laudibus Constantini, dicens, Ædes sacras, & templa vni omnium Deo, atque vniuersarum rerum Domino, dicanda, consecrandaq. curauit: vnde, & templa, quæ erant ei consecrata,* Domini nomen *obtinuerunt. Quod nomen non ex hominibus, sed ex ipso omnium Domino illis fuit impositum, & propterea* Dominica *sunt appellata. Vide W alafridium Strabonem de rebus Ecclesiæ, c. 7. Basilicæ autem prius vocabantur Regum habitacula: vnde & nomen habent. Nunc autem ideo diuina templa Basilicæ nominantur, quia ibi Regi omnium Deo cultus, & sacrificia offeruntur. S. Isid. Orig. l. 15. c. 4.*

[b] Agape,) *Græcis dicitur Dilectio, & Caritas: vnde accipitur pro cæna, ad quam Christiani maxime pauperes adhibebantur, secundum Tertullianum in Apologet. & S. Hieron. ad Eustochium de laude virginitatis, ep. 22. Significabatur etiam illo vocabulo quidquid in egenos, & pauperes erogabatur, vt colligitur ex eodem Tertulliano, libro ad Martyres, de his, qui in carcere detinebantur, martyrio proximi: de quo videre est Concil. Gangrense c. 11. & Laodicenum c. 27. dist. 42. c. non oportet, vbi accipi videtur pro conuiuio. Et S. Cyprianum l. 3. aduers. Iudæos, c. 3. & S. Iustinum Martyrem apologia 2.*

Nemo soluat votum in Ecclesia cantando, bibendo, vel lasciuiendo.

23 NE quis in Ecclesia [d] votum suum cantando, bibendo, vel lasciuiendo exsoluat; quia Deus talibus votis irritatur potius, quam placatur. *Concil. Aurelian. 2. c. 12.*

[e] Votum suum] *non tollit Concilium vsum votorum in templis soluendorum, aut vigiliarum, quarum est in Ecclesia antiqua deuotio, & omnibus sanctis familiare bonum, vt probat S. Isid. de Eccles. off. l. 1. c. 22. & Rabanus de instit. Cler. l. 2. c. 9. Neque enim audiendi sunt, qui illas improbent, fulti auctoritate S. August. serm. 25. ad fratres Eremi, quippe quem non esse S. Augustini multis argumentis comprobatur. nisi forte dicamus, esse sibi contrarium S. Augustinum, qui serm. 115. de diuersis, & concione ad catechumenos contra Iudæos tomo 6. & serm. 261. de tempore, vigilias maxime commendat, & ad eas frequentandas suos maxime hortatur. Concordat S. Ambros. in Psal. 109. de festo Pentecostes, & 60. vt dist. 76. c. nosse. & S. Hieron. contra Vigilantium, tomo 2. ep. 53. Non itaque uotorum in* Ecclesia *soluendorum, aut sacrarum uigiliarum usus, sed abusus hic prohibetur, & euidentius in* Concilio *Eliberitano, c. 35. & Antissiodor. c. 3. & 5. & Carthagin. 4. c. 49. Adde etiam ep. 63. S. Basilij ad clericos* Ecclesiæ *Neocæsar. & Plinium iuniorem l. 10. Epistolarum, ad Traianum, de Christianis.*

Nemo in Ecclesia, vel infra atrium, scandalum faciat, aut quemlibet interficere, aut vulnerare conetur.

24 NVllus sæcularium nec in Ecclesia, nec infra atrium ipsius Ecclesiæ, qualecumque scandalum, aut simultates excitare præsumat, nec arma trahere, aut quemcumque ad vulnerandum, vel interficiendum appetere. Quod si fecerit, communione priuetur. *Concil. Cabilon. tempore* Eugenij *Papæ 1. c. 17. Aurelian. 3. c. 22.*

Supel-

Supellectilia in Ecclesia non recondantur, nisi hostili necessitate cogente.

RElinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici Ecclesias sic exponũt supellectilibus proprijs, & etiam alienis, vt potius domus laicæ, quam Dei basilicæ videantur: non considerãtes, quod Dominus non sinebat, vt vas transferretur per templum. Quia vero nos zelus comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne huiusmodi supellectilia in Ecclesijs admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates vrgentes, ad eas oporteat habere refugium: sic tamen, vt, necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. *Innoc. 3. de custod. Eucharist. c. eod.* 25

Corpora defunctorum intra basilicam non sepeliantur, exceptis aliquibus.

PLacuit, vt corpora defunctorum nullo modo intra basilicam sepeliantur; sed, si necesse est, de foris circa murum Basilicæ sepeliantur. Nam, si firmissimum hoc priuilegium vsque nunc retinent Galliciæ ciuitates, vt nullo modo intra ambitum murorũ cuiuslibet defuncti corpus humetur, quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reuerentia obtinere? *Concil. Brachar. 1. c. 36. secundum lectionem Iuonis p. 3. c. 230. & Cont. de sacrosan. Eccles. l. nemo, iuxta intellectum Alciati, qui pro Humanis corporibus legit, Humandis corporibus. Postea vero concessum est, in eis sepeliri Episcopos, Abbates, dignos Presbyteros, & fideles laicos, vt videre est in Concil. Mogunt. 1. c. 52. 13. q. 2. c. nullus de sepulturis, c. fraternitatem.* 26

De eodem.

NEmo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hereditario iure, nisi quem Episcopus, aut Presbyter pro qualitate conuersationis, & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat: nec quisquam ossa cuiuslibet mortui sepulcro sub eijcere, aut sepulturam cuiusdam temerario ausu quoquo modo violare, sed vnumquemque in loculo sibi a Deo parato, atque concesso, aduentum sui iudicis præstolari concedat. *Iuop. 3. c. 221. ex Concil. Meld. c. 10. Tribur. c. 57.* 27

Nullius, nisi pagani, corpus ab Ecclesia eijciatur, & tumuli apparentes ad modum pauimenti demoliantur.

28 Corpora, quæ in Ecclesijs antiquitus sepulta sunt, nequaquam proijciantur, nisi sint paganorum: sed tumuli, qui apparent, profundius in terra mittantur, &, pauimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, Ecclesiæ reuerentia conseruetur. Vbi vero tanta est multitudo cadauerum, vt hoc facere sit difficile, locus ille pro cœmeterio habeatur, ablato inde altari, & in alio loco constituto, vbi religiose, & pure Deo sacrificium offerri valeat. *Idem Concil. Meld. c. 9. secundum Iuonem p. 3. c. 213.*

Qualiter, & a quo reconcilietur Ecclesia polluta.

29 Ecclesijs semel Deo consecratis non debet iterum cōsecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sāguinis effusione, aut cuiusque semine pollutæ fuerint. *Concil. Nic. de consf. dist. 1. c. eod.* Debent autem reconciliari per aquam cum vino, & cinere benedictam. *Innoc. 3. de consecr. Eccl. uel alt. c. propofuisti.* Et hoc debet fieri per Episcopum, non per simplicem Sacerdotem, quia est exercitium ordinis, quod delegari non potest inferioris gradus Clericis. *eod. tit. c. aqua.*

Quid de cœmeterijs, vbi sepulta fuerint corpora excommunicatorum.

30 [b] Cœmeteria, in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, reconcilianda erunt aspersione aquæ solenniter benedictæ, sicut in dedicationibus Ecclesiarum fieri consueuit. *Innoc. 3. de consf. Eccl. uel alt. c. consuluisti.*

[b] Cœmeteria) *illum locum, in quem fidelium corpora sepelienda inferūtur, Cœmeterium dicere Christiani consueuerunt, inde ducto vocabulo, quod, sicut diuina Scriptura obitum iustorum Somnum dicere solita est, Lazarus* Io. 11.

amicus

amicus noster dormit. &c. eadem significatione locum illum, vbi sepelirentur, Cœmeterium, hoc est dormitorium, Ecclesia voluit appellari, vel quia dormientes surrecturos esse non dubitet. S. August. epist. 122. Walafrid. Strabo de rebus Eccles. c. 6.

Non oportet in domibus oblationes ab Episcopis, siue Presbyteris, fieri. 31

Concil. Laodic. can. 58. Vide inf. p. 3. c. 17. ne Missas a cap. nobis periculum n. 11. cum seqq.

Non celebrentur Missæ in oratorijs priuatis, ab Episcopo non approbatis, ex traditione Apostolorum.

NOn patiantur Episcopi priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tamen cultum dicata oratoria ab eisdem ordinarijs designanda, & visitanda, sanctum Missæ sacrificium a sæcularibus, aut regularibus quibuscumque peragi, ac nisi prius, qui intersint, decenter composito corporis habitu, declarauerint, se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solum corpore, adesse. *Concil. Trident. sess. 22. ante c. 1. de reform. Et hoc ex traditione Apostolorum, vt testatur S. Clemens ep. 3. de officio Sacerdotum, & Ecclesiarum.* 32

Neque id fiat certis diebus solemnibus.

CLerici in Natali Domini, Pascha, Epiphania, Ascensione, Pentecoste, natali Sancti Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, Missas in oratorijs peculiaribus sine permissu Episcopi facientes pellantur a communione. *Concil. Agath. c. 21. Aruern. c. 14.* 33

De

De obſeruatione altaribus debita, & qualiter tractanda.

34 OBſeruandum, vt menſa Chriſti, ideſt altare, [1] vbi corpus Dominicum conſecratur, vbi ſanguis eius hauritur, vbi Sanctorum reliquiæ reconduntur, vbi preces, & vota populi in conſpectu Dei a Sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur, & mundiſſimis linteis, & pallis diligentiſſime cooperiatur, nihilq. ſuper eo ponatur, niſi capſæ cum ſanctorum reliquijs, & quatuor Euangelia. *Concil. Rhem. c. 5. ſecundum Burchard. l. 3. c. 97. Iuo p. 2. c. 132. Innoc. 3. in Conc. gen. de cuſtod. euch. c. relinqui.*

[1] Vbi corpus Dominicum] *Aliquando inuenimus corpus Dominicum non ſuper altari, ſed ſuper manibus diaconorum fuiſſe conſecratum: ut uidere eſt apud Theodoretum hiſt. religioſ. c. 20. Ego uero, inquit, iuſſi ſacra uaſa afferri, & pro altari uſus diaconorum manibus myſticum, diuinum, & ſalutare obtuli ſacrificium.*

Laudatur Sacerdos, quod fuerit ſollicitus de nitore templi.

35 ERat ſollicitus Nepotianus, ſi niteret altare, ſi parietes abſque fuligine, ſi pauimenta terſa, ſi ianitor creber in porta, vela ſemper in oſtijs, ſi ſacrarium mundum, ſi vaſa luculenta, & in omnes cæ rimonias pia ſollicitudo diſpoſita, non minus, non maius negligebat officium. Vbicumque eum quæreres, in Eccleſia inuenires. *S. Hieron. ep. 3. ad Heliod.*

De eadem altarium obſeruatione, & quid ſint illa, ac de eorum origine.

36 QVid tam ſacrilegum eſt, quam altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtuliſtis, frangere, rapere, remouere? Quid enim eſt Altare, niſi ſedes corporis, & ſanguinis Chriſti? *Optatus Afer contra* Donatiſtas *l. 6. de altarium origine. Vide Walafrid. Strabonem de reb.* Eccleſ. *l. 7. c. 1.*

De eodem, & quod ad altaria femina non accedat.

ALtare sit coopertum mundis linteis, saltem tribus diuersis; ad quod nulla femina accedat, aut calicem tangat, & super altare nil ponatur nisi reliquiæ, ac res sacræ, & pro sacrificio opportunæ. *Sacerdotale Rom.l.1.c.13.* 37

Prohibendum, vt nulla femina ad altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut intra cancellos stare, siue sedere. 38

Concil. Nannet. non Moguntinum c. 3. de cohab. cler. & mul. c. 1. Laodic.c.19.44. Gelasius Papa ep.1.c.28.l.1.tt.11.p.1.

Semper, dum Missa celebratur, sit Crux in altari, & Cerei.

HAbeat Sacerdos Crucem ad altare, cum celebrat. Quia in illo mysterio passio Christi repræsentatur in memoriam eius. *S.Th. opusc.65.c.1*, & etiam Cereos incensos. *de celebr. Missarum, c. literas.* 39

Vnicum tantum altare in vnaquaque Ecclesia olim fuisse, 40

videtur colligi ex Hormisda Papa de consf. dist.1. c. nullus, 2.

41 Non oportet insacratos ministros licentiam habere[k] in sacrarium, (quod Græci[l] Diaconium appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica, neque alij, quam Diaconi.
Concil.Laodic.dist.23.c.eccl.1.& c.non liceat.

k,l Sacrarium, Diaconium] *Legendum, Diaconicon, quamuis vulgo Diaconium legatur. Vtrumque appellabatur altare, quod ibi Diaconus ministraret Sacerdoti. illuc enim non nisi Sacerdotibus, & Diaconis ascendere licebat, secundum* Concil. Laodic. *vbi supra, S. Isid. l. 15. Orig. c. 5. Diaconiæ vero erant loca sacra, vbi* Diaconi *per singulas regiones vrbis Romæ residentes stipem egentibus ministrabant. de quo extat ep. S. Greg. 24. lib. 9. ad Ioannem. Aliquando significabantur ea voce collectæ in* Ecclesia *fieri solitæ, vt colligitur ex Cassiano coll. 18. c. 7. Aliquando dispensatio, siue œconomia rerum ad monasteria pertinentium, vt patet ex eodem* Cassiano *coll. 25. c. 1. 8. 9.*

Quando Missa celebratur, diuisus debet esse Clerus a populo.

42 LAici secus altare, quando sacra mysteria celebrantur, stare, vel sedere inter Clericos non præsumant, sed pars illa, quæ cancellis ab altari diuiditur, tantum psallentibus pateat Clericis. Ad orandum vero, & communicandum, laicis, & feminis, sicut mos est, pateant Sancta Sanctorum. *Concil. Mogunt. de vit. & hon. cler. c. 1. Turon. 2. Brachar. 1. can. 31.*

De eodem.

43 NVlli omnino, qui sit in laicorum numero, liceat intra sacrum altare ingredi, ab eo tamen nequaquam prohibita potestate, & auctoritate Regia, quando quidem voluerit Creatori dona offerre, ex antiquissima traditione. *Sexta Synodus c. 69. Vide sup. c. 2. §. 3. de obedientia. c. diuinum sacrarium, n. 20. de loco Imperatoris in Ecclesia.*

Altaria, quæ passim per agros, & per villas, 44
tamquam memoriæ Martyrum, constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Episcopis (si fieri potest) euertantur.

Concil. Afric. de consf. dist. 1. c. placuit. Felix Papa 1. ep. 2.

Si quis a sancta Ecclesia ceram, vel oleum 45
auferat, segregetur.

Canon 72. Apostolorum. Quod non intelligas de furto, quia illud esset manifestum sacrilegium, sed de sola ablatione a templo, etiam si imperij dominium in templo habeat, aut sit eius minister. Ita notat Theodorus Balsamon.

DE CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. IIII. §. II.

SVMMARIVM.

IGNIS in altari semper ardebit. 1.4.
Cerei, & luminaria in Ecclesia quare incendantur, & dum Missæ celebrantur, & dum Eucharistia defertur ad infirmos, & cadauera Christianorum ad Ecclesiam sepelienda. 6.7.8.9. vbi de cereo Paschali.
Imagines Christi, & sanctorum adorandæ. 2.3.13.14.
Reliquiæ sanctorum honorandæ. 5.15.16.
Qui templum sine illis consecrauerit, deponatur. 16.
Aquæ benedictæ institutio, & effectus. 10.11.12.

CAP. IIII. §. II.

IGNIS in altari meo semper ardebit. *Leu.6.* 1

Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies ex vtraque parte oraculi. *Exod.25.37. Num. 17. 3.Reg.6.* 2

Orauit Moyses pro populo, & locutus est Dominus ad eum, Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur. *Num. 21.* 3

Fecit Salomon Candelabra cum lucernis suis, vt lucerent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo. &c. *2.Paralip.4.* 4

Virtutes non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita vt etiam super languidos deferrentur a corpore eius sudaria, & semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. *Act.19.* 5

Quare incendantur lumina, & cerei in Ecclesia.

CEreis, & luminibus meridiana luce, & Sole rutilante in templo vtimur, non ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum. *S. Hieron. contra Vigilantium.* 6

Cerei sint in altari incensi, dum Missæ celebrantur. 7

Honorius 3. de celebr. Missarum, c. litteras.

Deferri debet Eucharistia ad infirmos semper lumine præcedente. 8

Idem Honorius eod. tt.c. sane.

In

9 In funeribus Christianorum lumina deferri consueuerunt.

ut uidere est apud S. Greg. Nazianz. orat. 2. contra Iulianum, & 7. in morte fratris. S. Chrysost. hom. 70. ad populum Antioch. Et hoc habuisse originem ab ipsa Ecclesia primitiua, refert Nicephorus Eccles. hist. l. 2. c. 21. 22. vbi refert, B. Mariam semper Virginem accensis cereis ex hac uita migrasse, & ad tumulum esse deportatam. De Cereo Paschali vide Concil. Toletan. c. 8.

De institutione Aquæ benedictæ.

10 OMnibus diebus Dominicis quisque Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum solemnia aquam benedictam faciat in vase nitido, & tanto mysterio conuenienti. De qua populus intrans Ecclesiam aspergatur, & atrium eiusdem Ecclesiæ cum crucibus circumeundo similiter aspergat, & pro animabus ibidem quiescentibus oret. Et qui voluerit, in vasculis suis accipiat ex ipsa aqua, & per mansiones, & agros, & vineas, super pecora quoque sua, atque super pabula eorum, necnon super cibos, & potum suum conspergat. *Burchard. l. 2. c. 52. ex Concil. Nannet.*

De eodem.

11 AQuam sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur. Quod & omnibus Sacerdotibus faciendum esse mandauimus. S. *Alex. Papa ep. 1. ad omnes orthodoxos de Sacerdotibus non uexandis. de cons. dist. 3. c. eod.*

Cubiculum infirmi aspergendum aqua benedicta.

12 CVm Sacerdos audierit aliquem infirmari in sua plebe, quam citius ad eum pergat, & ingressus cubiculum, aquam benedictam super eum, & per omne cubiculum aspergat, cum Antiphona, Asperges me Domine, & ℣. Exurge Deus, &c. *Concil. Nannet. c. 4.*

Imagi-

Imagines Christi, & Sanctorum in templis præcipue habendæ & vbiq. adorandæ, & qualiter.

IMagines Christi, Deiparæ Virginis,& aliorum Sanctorum in templo præsertim habendas, & retinendas, eisq. debitum honorem, & venerationem impertiendam, non quod credatur in esse aliqua in eis diuinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant, ita, vt per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ gerunt similitudinem, veneremur. Id quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Synodi Nicenæ decretis contra Imaginum oppugnatores, est sancitum. *Concil. Trident. sess. 25. decreto de inuocatione Sanctorum, de cons. dist. 3. c. perlatum c. uenerabiles, de quo vide Concil. Nicen. 2. quod est septima Synodus generalis per septem actiones, & Synodum Octauam Constantinopolitanam, can. 3.* S. *August. l. 1. de consensu Euangelistarum c.* 10. S. *Greg. l. 7. ep. 53. & 109 indictione 2. l. 9. ep. 9 S. Damascenum l. 4. orthodoxæ fidei, c. 17. B. Nicolaum epistola 2.* 13

Adorans Regis imaginem ipsum Regem adorat.

IN imagine Regia species Regis, & forma apparet, in Rege imaginis species. Sine enim omni discrepantia vultus Regis in imagine expressus est, vt, qui videt imaginẽ, videat in ea Regem, & vicissim, qui Regem intueatur, agnoscat, illũ ipsum eundem esse, qui in imagine repræsentatur. Ceterum, quia in ambobus nulla est dissimilitudo, si quis post conspectam imaginem velit Regem videre, huic ad eum modũ ita imago loqueretur; Ego & Rex, vnum sumus: ego enim in illo sum, & ille in me; & quod in me animaduertis, id quoque in eo animaduertas; & quod videris in illo, videris & in me. Qui igitur adorat imaginem, in illa adorat ipsum Regem: quippe cum ipsa imago nihil aliud sit, quam Regis forma, ac species. *S. Athanasius serm. 4. contra Arianos.* 14

Reliquiæ Sanctorum honorandæ.

15 HOnoramus reliquias martyrum, vt eum, cuius ſunt martyres, adoremus. Honoramus ſeruos, vt honor ſeruorum redundet ad Dominum, qui ait, Qui vos ſuſcipit, me ſuſcipiat. S. *Hieron.ep.53.contra Vigilantium,& in Trenos. Concil.Trident.ſeſſ.25.decreto 2. Carthag.1.c.2. S.Leo ep.39.44.72. S.Auguſt. ep.103. & de ciu.Dei l.22.c.8.S.Gregor.l.3.Reg.c.30. S.Ioann. Damaſc. in ſuis orationibus de imaginibus. Concil.Nic.2.ſub Hadriano Papa 1. act.3. Apoſtolicis. Lateran. ſub* Innocentio *c. 62. Cum ex eod.* Matth.10.

16 Qui templum conſecrauit ſine ſanctis reliquijs, deponatur.

Septima Synodus c.7. S. Auguſt. contra Manichæum l.20.c.21. Felix Papa I. ep.2. ad Epiſcopos Galliæ.

DE SACRAMENTORVM MINISTRATIONE, ET ORDINVM EXERCITIO.

CAP. V.

SVMMARIVM.

SACRAMENTA gratis conferenda.1.39.40.
Sacramentum Ordinis confert gratiam.7.
Sacerdotibus datur potestas clauium, remittendi, & retinendi peccata, & dispensandi mysteria Dei, & sunt proprij ministri sacramentorũ ipsi soli, excepto Baptismo.2.3.4.6.
Qui, etiam in mortali existentes, vere conficiunt, & conferunt Sacramenta.11.12.13.14.15.16.
Anathema est, qui dixerit, posse pro libito omitti, aut contemni, aut in nouos alios per quemcumque Ecclesiæ pastorem mutari, ritus ab Ecclesia receptos in solemni Sacramentorum administratione.5.
Fiducialius aperienda cordis arcana Sacerdoti, quam proprijs parentibus.38.
Sacerdos autem prius peccata propria purget, deinde aliena.8.9.10.
Qualiter debeat orare ante, & post confessionem.23.
Qualis debeat esse Confessor, qualemq. pænitentiam debeat imponere.17.18.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.41.
Qualiter S. Ambrosius se gerebat cum pænitentibus.22.
Qualiter Eucharistiæ Sacramentum a Sacerdote ministrandum.36.
Et a Diacono, necessitate cogente.37.
Qualiterq. ad infirmos deferendum, eisq. ministrandum.29.35.
Et a communicantibus, ore, non manu, sumendum.36.
Sacerdos habere debet vas dignum Eucharistiæ conseruandæ sub sera, super altari, illaq. septimo quoque die renouanda.42.43.
Sacrum chrisma, & oleum consecratum semper etiam debet esse sub sera.44.
Quibus diebus Sacerdos celebrare tenetur.45.
Id omittens, quot mala operetur.46.
Cubiculum quid sit.23.

CAP. V.

1 SI gratis accepistis, gratis date. *Matth.* 10.
2 Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. *Io.* 20.
3 Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. 1. *Cor.* 4.

Christus reliquit Sacerdotes sui ipsius vicarios, & iudices, cum potestate clauium.

4 DOminus noster Iesus Christus, ascensurus ad cælos e terris, Sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tamquam præsides, & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint, quo, pro potestate clauium, remissionis, ac retentionis peccatorum sententiam pronuntient. *Concil. Trident. sess.* 14. *c.* 1. *& can.* 1.

Approbatos Ecclesiæ ritus in Sacramentorum administratione non recipientes qualiter anathemati subiaceant.

5 SI quis dixerit, receptos, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit. *Idem Concil. sess.* 7. *de Sacramentis in genere, can.* 13.

Sacramenta conferri non possunt, nisi per ministros Ecclesiæ consecratos, excepto Baptismo.

PRoprij dispensatores Sacramentorum sunt ministri Ecclesiæ, per Sacramentum Ordinis consecrati, vt sint medij inter Deum, & plebem diuina populo tradentes; & ideo solis eis competit ex officio Sacramenta ministrare: nec per alium conferri possunt, excepto Baptismo, propter necessitatem. *S. Th. in 4. dist. 7. q. 3. art. 1. de Diaconis. Vide inf. Diaconos 38.* 6

Sacramentum Ordinis confert gratiam ad congrue dispensandum Sacramenta.

SAcramentum Ordinis confert gratiam, quia Dei perfecta sunt opera: & ideo, cui datur spiritualis potestas ad Sacramentum aliquod exequendum, datur gratia ad id congrue exequendum. Et ideo, quia in ordine spiritualis potestas confertur ad Sacramentorum dispensationem, confertur gratia ad congrue dispensandum. *Idem S. Tho. in 4. dist. 24. art. 3.* 7

Sacerdos prius propria peccata purget, deinde aliena.

SAcerdos, vt sapiens medicus, & perfectus, primum sua peccata diluere sciat, & postea aliena detergere, & sanare, & non publicare. *S. August. 3. q. 7. c. eod.* 8

De eodem.

NEcesse est, vt esse munda studeat manus, quæ diluere aliorum sordes curat; ne tacta quæque deterius inquinet, si sordida in se mens lutum tenet. *S. Gregor. Pastor. p. 2. c. 2.* 9

De eodem.

10 SAcerdos, cui omnis offertur peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est prõptus. Iudicans enim alium, qui est iudicandus, condemnat seipsum. Cognoscat igitur se, & purget in se, quod alios videt sibi offerre. Caueat, vt a se proijciat quidquid damnosum in alio reperit. &c. *S. August. de vera & falsa pœnitentia, c. 10. de pœnit. dist. 6. c. Qui vult.*

Sacerdos, etiam in peccato mortali, vere conficit, & confert Sacramenta.

11 SI quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, (dummodo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, seruauerit) non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema sit. *Concil. Trident. sess. 7. c. 12.*

De eodem.

12 DOcet sancta Synodus, etiam Sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus sancti in ordine collatam tamquã Christi ministros functionem remittendi peccata exercere, eosq; praue sentire, qui in malis Sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. &c. *Idem Concil. sess. 14. c. 5. & 6. & can. 10.*

De eodem.

13 SAcra Ecclesia, hortus deliciarum, & spiritualis est paradisus, charismatum videlicet supernorum irriguus. Ponamus ergo, vt mali Sacerdotes quodãmodo vt lapides sint canales: in lapideis autem canalibus aqua nil germinat, donec per eos decurrens in fæcundas scareolas fundat. Licet enim plures reprobos Sacerdotes seriatim temporum vices attulerint, videlicet, vt & cõsecrantes, & consecrati æquæ reperiantur indigni, fons tamen ille viuus non restringitur, quoniam vsque ad finem sæculi perennus Ecclesiæ perfluit. Per Sacerdotes siquidem Baptismus, & chrisma tribuitur, & omne Ecclesiastici Sacramenti myste-

mysterium exhibetur &c. sed absit, vt mihi obesse valeat minister malus, vbi proculdubio bonus est Dominus, aut malitiosus præco, vbi beneuolus est iudex &c. Ministris plane exterior consecrationis ordo tribuitur, sed soli Domino ipsius consecrationis gratia reseruatur.
Exod. 31. Vnde ipse dicit in Exodo: Ego Dominus, qui sanctifico vos. Si igitur Dominus est, qui sanctificat, cur timendum, ne plectibilis cuiusdam serui reatus obsistat? *Cardinalis Petrus Damasus in suo Gratissimo, c. 12.*

De eodem.

QVicumque Sacerdotes, &si dispares sunt merito, pares tamen sunt officio: nec potest denegari pro merito, quod debetur officio. Alioqui non staret Sacerdotium, si maius, aut minus fieret, seu variaretur secundum humanorum varietatem meritorum, essentq. pene tot Sacerdotia, quot homines. *Leo Papa 9. contra Michaelem Constantinopolitanum c. 34. S. Nilus in Nomocanone.* 14

De eodem.

VT sit quisque verus Sacerdos, oportet, vt non solum Sacramento, sed etiam iustitia induatur, sicut scriptum est, Sacerdotes tui induantur iustitia. Qui autem solo Sacramento Sacerdos est, sicut fuit pontifex Cayphas persecutor vnius, & verissimi Sacerdotis, quamuis ipse non sit verax, quod tamen dat, verum est, si non det suũ, sed Dei &c. Memento ergo Sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quo illa vel omnino non sint, vel minus sancta sint &c. *S. August. 1. q. 1. c. Dominus, & tract. 6. in Ioannem.* 15

Psal. 131.

De eodem.

NVllo detrimento is, qui suscipit, afficitur, etiam si is, qui tribuit, indignus esse videatur, neque incontaminata mysteria cõspurcantur, etiam si Sacerdos omnes mortales improbitate superet. *S. Isid. Pelus. l. 3. ep. 340. l. 1. ep. 120. l. 2. ep. 37. S. August. 1. q. 1. c. dictum est de quo vide sup. c. 2. S. 3. de obed. a cap. non merita personarum, n. 46. & inf. p. 2. c. 7. S. 1. de doctrina a cap. lixiuium, num. 73.* 16

Sacer-

Sacerdos confeſsionibus audiēdis præfectus qualis.

17 Vmma vigilantia, acerrimaq; in omnes partes circumſpectione operam dato, vt aliquem tibi Sacerdotem inuenias, quem in omnibus deinceps dilectæ tibi vitæ ſtudijs certiſſimum ducem ſequare, eiuſmodique qui rectum iter ad Deum volētibus pergere ſciat commonſtrare, qui ornatus virtutibus ſit, cuius vniuerſæ totius ipſius vitæ actiones teſtimonio ſint, caritatem in eo erga Deum ineſſe, qui diuinarum literarum ſcientiam habeat, virum integrum, nec vlli diſtractioni indulgentem, ab auaritia abhorrentem, minime libenter gerendis ſe negotijs admiſcentem, quietum, amantem Deum, egentium ſtudioſum, minime iracundum, iniuriarum immemorem, natura propenſum ad eos docendos, qui ad ipſum accedant, quem gloria inanis non inflet, ſuperbia non extollat, adulatio non frangat, ſeuerum, atque conſtantem, cui denique nihil ſit præſtantius honore Dei. S. *Baſilius ſer. de abdicatione ſæculi optime.* S. *Bernardus ad fratres de Monte Dei, Elige tibi tu ipſe hominem &c. S. Bonau. de puritate conſcientiæ c. 16, & l. 2, Pharetræ c. 13. Vide inf. eod. cap. non eodem, num. 31.*

De eodem.

18 MAgnopere neceſſarium iudicamus, vt Sacerdos, qui a confeſſionibus eſt, ſit integer, eruditus, ac ſilentij tenax. Alioqui, ſi ad quæſtum intentus ſit, ſi ad malum ſollicitet, ſi curioſior explorator ſit, ſi pertinacibus blandiatur, ſi intricatam conſciētiam extricare neſciat, ſi denique vel ebrioſus, vel iracundus, vel leuis, ſecreti minime tenax, diſsipandis magis, quam paſcendis ouibus videbitur idoneus. *Concil. Colonienſe c. 33.*

De eodem.

19 OPortet, qui facultatem abſoluēdi, & ligandi a Deo receperunt, peccati qualitatem ſpeculentur, & peccatoris promptitudinem ad reuerſionem &c. non enim ſimplex eſt peccati morbus, ſed varius, & multiformis &c Oportet attente rimari, qualiter affectus ſit, qui peccauit, an ad ſalutem inclinet, an contra moribus, quibus aſsueuit, familiariter aduerſus ſe ægritudinem prouocet inſpicere. &c. *Sexta Synodus can. 102. quem vide.*

De eo-

De eodem.

SExcentis oculis Sacerdos inspiciat habitum peccatoris &c. *S. Chrys. l. 2. de Sacerdotio.* 20

De eodem, ac de reuelatione peccatorum non facienda.

SAcerdos sit discretus & cautus, vt more periti medici infundat vinum, & oleum vulneribus sauciatis, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati. Ex quibus prudenter intelliget, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrotum. Caueat autem omnino, ne verbo, vel signo, aut alio quouis modo, aliquatenus prodat peccatorem; sed, si prudentiori consilio indiguerit illud absque vlla expressione personæ caute requirat. Quoniam, qui peccatum &c. *vt inf. p. 3. c. 16. ne sacramentum cap. caueat n. 5. & cap. Sacerdos n. 4. & p. 2. c. 7. §. 2. de lectione, & scientia cap. caueat spiritualis iudex, n. 56. Innoc. 3. de pænit. & remis. c. omnis. S. Leo ep. 80. de pænit. dist. 6. c. Sacerdos. Sexta Synodus can. 102. Concil. Wormac. c. 7.* 21

Qualiter S. Ambrosius se gerebat cum pænitentibus.

BEatus Ambrosius ita solitus est flere, dum in confessione peccata alicuius audiret, vt etiam peccatorem confitentem in lacrymas deduceret. Lapsus enim alienos, vt suos deflebat. Qua de re precari Dominum ipse in hæc verba solebat: Ego sciebam, quod non eram dignus vocari Episcopus, quoniam dederam me sæculo huic: sed gratia tua sum id, quod sum, & sum quidem minimus omnium Episcoporum, & infimus merito. Tamen, quia & ego laborem aliquem pro Ecclesia tua sancta suscepi, hunc fructum tuere, ne, quem perditum vocasti ad Sacerdotium, eum Sacerdotem perire patiaris. Ac primum, vt condolere norimus peccantibus affectu intimo. Hæc enim summa virtus, quia scriptum est, Et non gaudebis super filijs Iuda in die perditionis eorum, & ne magna loquaris in die tribulationis eorum, sed, quotiescumque peccatum alicuius lapsi exponitur, compatiar, nec superbe increpem, sed lugeam, & defleam, vt, dum alium fleo, me ipsum 22

Abdiæ. 1.

ipsum defleam dicens, Iustificata est magis Thamar, quam ego. *Paulinus in vita S. Ambrosij. Idem. Ambr. l. 2. de pœnit. c. 8.* Gen. 38.

Quid faciendum Sacerdotibus ante, & postquam audiunt peccata confitentium.

23 QVando Presbyteri audiunt confessiones, humiliare se debent, & cum tristitia, gemitu, lacrymisq. orare non solum pro suis delictis, sed etiam pro fratris casu. Ait enim Apostolus: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Cum ergo venerit aliquis ad 1. Cor. 2. Sacerdotem confiteri peccata sua, mandet ei Sacerdos, vt expectet modicum, donec intret Ecclesiam, aut in [a] cubiculum suum ad orationem: si autem locus non est aptus ad hoc, in corde suo dicat hanc orationem. Domine Deus omnipotens, propitius esto mihi peccatori, vt condigne tibi passim gratias agere, qui me indignum propter tuam misericordiam ministrum fecisti officij Sacerdotalis, & me exiguum, humilemque mediatorem constituisti ad orandum, & ad intercedendum ad Dominum Iesum Christum filium tuum pro peccatis, & ad pœnitentiam reuertentibus. Ideoque dominator Domine, qui omnes homines vis saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui non vis mortem peccatorum, sed vt conuertantur, & viuant, suscipe orationem meam, quam fundo ante conspectum clementiæ tuæ pro famulis, & famulabus tuis, qui ad pœnitentiam venerunt, vt des illis spiritum compunctionis, vt resipiscant a Diaboli laqueis, a quibus adstricti tenentur, & ad te per condignam satisfactionem reuertantur. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum. &c.

Post confessionem vero dicat hanc orationem.

OMnipotens, & misericors Deus, qui peccatorum indulgentiam in confessione celeri posuisti, succurre lapsis, miserere cõfessis, vt quos delictorum catena constringit, magnitudo tuæ pietatis absoluat. Per Dominum nostrum. &c. *S. August. 1. vt per Burchardum l. 19. c. 2. cum seqq. vbi late de modo audiendi confessiones. De quo etiam S. Bonau. in Confessionali, & Ioan. Gerson eodem tractatu.*

[a] Cubiculum *) Idem fuit apud antiquos, quod apud nos est Oratorium, iuxta illud Matthæi 6. Intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum.*

Ita reperitur apud S. Paulinum ep. 12. ad Seuerum, in qua describens templum extructum, hæc habet verba: Cubicula intra porticus quaterna longis basilicæ lateribus inserta secretis orantium, vel in lege Domini meditantium &c. Eodem sensu dicti sunt a cubiculo Cubicularij in actis S. Leonis Papæ, vbi dicitur constituisse super sepulcrum Apostolorum ex Clero Romano custodes, qui dicuntur Cubicularij.

De eodem.

DIligens inquisitor, & subtilis inuestigator, sapienter, & quasi astute interroget a peccatore, quod forte ignorat, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates eius non dubitet inuestigare, & locum, & tempus. &c. Quibus cognitis, adsit beneuolus, paratus erigere, & secum onus portare. Habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate. Adiuuet confitentem in orando, eleemosynas dando, & cætera bona pro eo faciendo, semper eum iuuet leniendo, consolando, spem promittendo, &, cum opus fuerit, etiam increpãdo. &c. *Idem S. August. de pænit. dist. 6. c. 1. S. Bonau. vbi sup. de interrogat. p. 1.* 24

De eodem, ac de pænitentia imponenda.

DVm pænitens confitetur Sacerdos, se exhibeat beneuolum, affabilem, & humanum; vt pænitens non impediatur in confessione sua ex austeritate Sacerdotis: & audita confessione confortet ipsum, vtendo diuersis experimẽtis ad sanandum ægrotum, nunc leuiãdo, & consolando per spem veniæ, & gaudium æternæ vitæ: postea terrendo per pœnas æternas, & incendia gehennæ, ostendendo sicut videret expedire &c. faciat Sacerdos quoddam temperamẽtum ex misericordia, & seueritate, vt pænitentia nõ sit nimis dissoluta, nec nimis rigida &c. *dist. 45. c. sunt namque.* Tutius tamen est ponere minorem debito, quam maiorẽ: quia melius excusatur apud Deum propter multam misericordiam, quam per nimiam seueritatem. *26. q. 7. c. Alligant.* Quia talis defectus suppletur in purgatorio. *dist. 25. c. qualis. S. Th. opusc. 6. 5. c. 4. S. Bonau. vbi sup. p. 4.* 25

De eodem.

SI erramus modicam pænitentiam imponentes, non ne melius est propter misericordiam dare rationem, quam propter crudelitatem succumbere pænitentem? *S. Chrysost. super Matth. S. Bonau. vbi sup. part. 3.* 26

Qua-

Qualiter imponenda pænitentia peccatorum.

27 DEbent Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate ſalutares, & conuenientes ſatisfactiones iniungere; ne, ſi forte peccatis conniueant, & indulgentius cum pænitentibus agant, leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, aliorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad nouæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem. Nam, claues Sacerdotum non ad ſoluendum tantum, ſed ad ligandum conceſſas, etiam antiqui patres & credunt, & docent &c. *Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 8. Nicephorus Cartophylax de ligandi, & ſoluendi poteſtate, ad Theodoſium monachum. S. Auguſt. de pænitent. diſt. 5. c. conſideret.*

De eodem.

28 MEnſuram temporis in agenda pænitentia ideo non ſatis aperte præfigunt canones pro vnoquoque crimine, vt de ſingulis dicant, qualiter vnumquodque emendandum ſit, ſed magis in arbitrio Sacerdotis relinquendum ſtatuunt. Quia apud Deum non tam valet menſura temporis, quam doloris; nec abſtinentia tantum ciborum, quam mortificatio vitiorum. Propter quod ipſa tempora pænitentiæ pro fide, & conuerſatione pænitentium abbreuianda, præcipiunt, & pro negligentia prolatanda. *S. Hieron. de pænit. diſt. 1. c. eod. 26. q. 7. c. Tempora c. de his vero. c. pænitentibus.*

De eodem, circa infirmos.

29 AB infirmis in periculo mortis poſitis per Presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas pænitentiæ, ſed innoteſcenda, & cum amicorum orationibus, & eleemoſynarum ſtudijs pondus pænitentiæ ſubleuandũ, &, ſi fortè migrauerint, ne obligati a communione, & conſortio veniæ fiant alieni. *Theodorus in Pænitentiali 26. q. 7. c. 1.*

De eodem, & qualiter tribuenda cõmunio pœnitentibus.

NOn nulli ideo poscunt pœnitentiam, vt statim sibi communionem reddi velint. Hi non tam soluere se cupiunt, quam Sacerdotem ligare. Suam enim conscientiam non exuunt, Sacerdotis induunt. Præceptum est, Nolite sanctum dare canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos, hoc est immundis spiritibus sacræ communionis non impertienda consortia. *S. Ambros. de pænit. dist. 1. c. 10. S. Bonauent. in Confessionali de vsu clauium. partic. 3.* 30

Matth. 7.

Non eodem modo tractandi oẽs pœnitentes, & quibus virtutibus ornatus debeat esse Confessor.

NOn eodem modo ab eo, qui præest, tractandi sunt omnes, cum ne medici quidem sit eadem medicamenta ægrotis omnibus propinare, neque gubernatoris eundem tenere cursum ventis reflantibus. Deinde cogitate, qualem eum esse deceat, qui tantæ tempestati, & procellis, tot fluctibus obsistere oporteat. nam & grauem eum esse decet, & non insolentem, & formidabilem, placabilem, & imperiosum, & sociabilem, & incorruptum, & obseruantem, & humilem, & inuictum, & hilarem, & mansuetum, qui hæc facile certamina confecturus sit. Itaque homo candidissimus, & cordatus cauere debet, ne vel ipse aduletur alijs, vel adulari sibi alios patiatur, vt nec arrogans sit, nec adulator, sed ideo quod nimium est in vtroque malo caueat. Itaque liber sit, ne ad contumaciam declinet, aut seruilem in modum se abijciat. *Suidas in vita S. Chrysost. Vide sup. eod. c. summa vigilantia. n. 17. cum seqq.* 31

De eodem.

SI vna omnes ægritudine mentium laborarent, ac paribus animorum morbis affecti nihil ab inuicem discreparet, aut sustineri omnes necesse esset, aut argui. Nunc vero propterea portandi sunt alij, alij castigandi, quia pro qualitate peccantium modus quoque diuersus est præceptorum. Et vtrique ita dissimilia sunt peccatis adhibenda remedia, sicut ex dissimilibus causis veniunt ipsa peccata. &c. *S. Prosper de Vita contempl. l. 2. c. 1.* 32

Con-

Confessor sedeat in loco manifesto; &, dum pœnitentes purgare nititur, caueat, ne ipse inquinetur.

33 SAcerdos, qui Angelus Domini exercituum dicitur, non tenebrarum, sed lucis Angelum se ostendat, sedens pro confessionibus audiendis in loco manifesto, & omni suspicione carente, vbi videri possit ab omnibus, & non audiri. &c. Sollicitus etiam sit, ne, dum confitentem foris a sordibus purgat, ipse ex his, quæ audit, per voluntariam delectationem interius sordidetur. Debet enim esse vt nobilis manus, quæ alium lauans lauatur, mundans mundatur, non vt lixiuia vilis, quæ alia mundificans inquinatur. *S. Bonau. de vsu clauium c.1.p.1.& 2.*

De eodem.

34 ANchoram cum anchora.n.34. & Magna diligentia.*n.33.Vt inf. p.2.c.4.§.1. de Prudentia.*

Sacerdos instruat plebem, vt reuerenter adoret Sacramentum, & qualiter ad infirmos deferendum.

35 SAcerdos instruat plebem suam frequenter, vt, cum in celebratione Missæ eleuatur hostia salutaris, se reuerenter inclinet, idem faciens, cum eam defert Presbyter ad infirmum. Quam in decenti habitu super positо mundo velamine ferat, & referat manifeste, ac honorifice ante pectus cum omni reuerentia, ac timore, semper lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ, vt ex hoc apud omnes fides, & deuotio augeatur. &c. *Honorius 3. de celebr.miss.c. sane.*

Qualiter ministrari debeat Eucharistiæ Sacramentum.

36 HAbeat Sacerdos orarium, siue stolam, quando communicat aliquem, &c. & debet [b] in porrectione Sacramenti Eucharistiæ facere signum crucis cum ipsa hostia in facie recipientis, dicens, Corpus, & sanguis Domini nostri Iesu Christi conseruet, & custodiat

diat te in vitam æternam. Cum vero porrigit Calicem dicit, In nomine Domini nostri Iesu Christi, quia ibi est purum vinum, cum aqua, & non sanguis. *S. Th.opusc.65.c.4.*

In porrectione Sacramenti,] *Aduerte hic obiter mittendam esse Eucharistiam in os accipientis, non ponendam in manibus, vt laicis olim exhibebatur: vt videre est apud S. Cyrillum Hierosolym. catechesi mystag. 5. vbi, Accedens, ait, ad communionem non expansis manuum volis, neque cum disiunctis digitis, sed sinistram velut sedem quandam subijcias dexteræ, quæ tantum Regem susceptura est, & concaua manu suscipe corpus Christi, dicens,* Amen. *Idem innuit Nicephorus hist. Eccles.l.6.c.9.l.12.c.41. Id enim antiquatum est, vt docet* Ecclesiæ *consuetudo recepta, & patet ex Concil. Antissiodor. c. 36. & Rothomag. can. 2. apud Burchardum l.3. c.76.*

Diaconus necessitate cogente poterit Eucharistiam ministrare.

Diaconus præsente Presbytero Eucharistiam corporis Christi, si necessitas cogit, iussus eroget. *Concil. Carthagin.4.c.38 dist.93. c. præsente. Concil. Arelat. 2.can.15.* Si autem necessitas euenerit, &Presbyter non fuerit præsens, Diaconus suscipiat pænitentem ad sanctam communionem; quia est sacramentum necessitatis, sicut baptismus, & pænitentia. *S. Th. opusc.65.c.5. Pænitentiale Romanum dist.93. c.eod. S. Clemens de Constit. Apost.l. 8.c.28. S. Cyprianus serm. de lapsis. Quia, si esset copia Presbyteri, non posset Diaconus Christi corpus porrigere. ex Concil. Nic. can. 14. de cons. dist. 2.c. peruenit ad nos. Niceph. hist. Eccl. l.6.c.6.* 37

Fiducialius aperienda cordis arcana Sacerdotibus, quam ipsis parentibus.

Maior tibi fiducia sit in Sacerdote, qui te in Deo genuit, quam in illis, a quibus corpore procreatus es. Audacter ostende illi, quæ sunt recondita. Animi arcana tamquam occulta vulnera medico retege. Ipse, & honoris, & valetudinis tuæ rationem habebit. Filiorum decore magis mouentur parentes, quam ipsi filij: Nam vt filiorum gloria ad parentes pertinent, sic etiam dedecus, & turpitudo. *S. Greg. Nyss. in eos, qui alios durius iudicant, ad fin.* 38

Nihil

Nihil exigendum pro collatione Sacramentorum.

39 SPontanea, & ſincera voluntate porrige Sacramenta, nihil petendo, nihil expectando, nihil de promiſſo deſiderando. Sed, ſi tibi datur, iuſte recipis, iuſte poſſidere potes. *S. Auguſt. ep. 37. ad fratres Eremi.*

De eodem.

40 QVi celebrat, vel prædicat, vel baptizat, vt inde lucrum acquiat, bonis celeſtibus de facto ſe priuat. *Idem* S. *Auguſt. ibidem. de quo vide inf. p. 2. c. 6. §. fin. de decimis & p. 3. c. 8. ne ſit turpis lucri cupidus, maxime cap. diſcutiamus n. 29. & quæ ibi.*

41 Qualiter adminiſtrari debeat Sacramentum Pænitentiæ.

Vide apud S. *Bonau. tom. 2. opuſculum, quod Confeſſionale dicitur, & alia vide inf. p. 3. c. 16. Ne ſacramenta. &c.*

Habeat Sacerdos vas dignum Sacramento Euchariſtiæ conſeruando ſemperq. ſub ſera ſit ſuper altari, & ſeptimo quoque die nouiter conſecretur.

42 OMnis Presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto Sacramento dignum, vbi corpus Domini cum diligentia recondatur ad viaticum recedentibus de ſæculo. &c. ſemperq. ſit ſuper altare obſerata propter mures, & nefarios homines. De ſeptimo in ſeptimum mutetur ſemper, ideſt a Presbytero illa ſumatur, & alia, quæ eodem die conſecrata eſt, in loco eius ſubrogetur; ne forte diutius obſeruata macida (quod abſit) fiat. *Concil. Turon. 1. vt per Iuon. p. 2. c. 19. Turon. 2. c. 2.*

De eodem.

43 NE propter incuriam Sacerdotum diuina indignatio grauius exardeſcat, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus a Sacerdotibus Euchariſtia in loco ſingulari, mūdo, & ſignato ſem-

per honorifice collocata deuote, ac fideliter conseruetur. *Honorius 3. de celebr. miss. c. sane.*

Sacrum chrisma, & oleum consecratum semper sit sub sera.

OBseruandum, vt sacrum chrisma, & oleum consecratum semper sub sera sit, ne illud, vnde Christo incorporamur, & vnde omnes fideles sanctificantur, vnde Reges, & Sacerdotes inunguntur, aliquis infidelis, aut immundus tangat, aut aliquis perfidus ad Dei iudicium subuertendum subripiat. *Sacerdotale Rom. ex concil. Turon. c. 3. Innoc. 3. de custod. Eucharistiae c. 1.* 44

Presbyteri celebrẽt saltẽ Dominicis, & festis, & Curati pluries, si necesse fuerit.

CVret Episcopus, vt Presbyteri saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus (si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt muneri suo satisfaciant) Missas celebrent. *Concil. Trident. sess. 23. c. 14.* 45

Sacerdos sine impedimento non sacrificans quot bonis Ecclesiam, se, & alios priuet. 46

vide sup. c. 3. §. 1. de sacrificij oblatione, cap. cum Sacerdos est absque mortali peccato, num. 32.

DE

DE HORIS CANONICIS, ET CANTU ECCLESIASTICO: DE DOMINICAE DIEI ET ALIORUM FESTORUM, ET FERIARUM OBSERVATIONE, ET ORIGINE.

CAP. VI.

De Horis Canonicis, & Cãtu Ecclesiastico. Cap. 6. §. 1.

SUMMARIUM.

SEPTEM horæ Canonicæ tam diurnæ, quam nocturnæ. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 9. 12. 16.
Earum vsus, & significatio. 18.
Preces a Domino sumpserunt originem. 14.
Antiquus orandi mos Christianorum. 15.
Horarum interualla, & varietas vtilis, & necessaria. 7.
Quali habitu in Chorum intrandum. 19.
Et ibi qualiter officium recitandum. 20. 21.
Processionum origo. 23.
Melius in Ecclesia cum fratribus oratur, quam priuate domi. 24
De horis priuate dicendis. 25. 26. 27. 28.
Ne dicantur deambulando. 26.
Ne simul omnes. 39.

CAP.

Cap. 6. §. 1.

1 VEspere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo: & exaudiet vocem meam. *Psal. 54.*
2 In matutinis meditabor in te. *Psal. 62.*
3 Mane oratio præueniet te. *Psal. 87.*
4 Media nocte surgebam ad confitendum tibi. *Psal. 118.*
5 Septies in die laudem dixi tibi. *Ibidem.*
6 Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. *Psal. 140.*
7 Cantate Domino canticum nouum: cantate Domino omnis terra. *Psal. 149.*
8 Laudate dominum in sono tubæ, laudate eũ in psalterio, & cithara &c. *Psal. 150.*
9 Fenestris apertis in cenaculo suo Daniel contra Ierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut & ante facere consueuerat. *Dan. 6. Sacramento scilicet Trinitatis, quæ in nouissimis temporibus manifestari habebat. S. Cypr. de oratione* Dominica, *ad finem.*
10 Inter vestibulum, & altare plorabunt Sacerdotes: & dicent. &c. *Ioel. 2.*
11 Et hymno dicto, exierunt in Montem oliueti. *Matth. 26.*
12 De Hora diei tertia *Act. 2.* de nona *Act. 3.*
13 Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia docentes, & commonentes vos metipsos, psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. *Coloss. 3.*

Preces Ecclesiasticæ vnde sumpserint originem.

14 PRecibus Deum deprecari Christus nobis & composuit, & constituit. Cum ergo quærerent Apostoli Domino supplicare, & nescirent quomodo deprecarentur, dixerunt Christo, Domine doce nos orare, idest compone nobis preces. Statim Dominus de libro iuris cælestis docuit, quomodo orarent, & quomodo a Domino impetrarent. Ex hoc perducta est consuetudo Ecclesiæ dominum precibus exposcere contra ægritudines animæ, & vti precibus instar earum, quas constituit Christus, quasq. primum Græci cœperunt componere, quibus Domino supplicaretur. *S. Isid. de off. l. 1. c. 9.* *Luc. 11.*

Antiquus orandi mos Christianorum.

QVotidie bis precari solent Christiani, mane, & sub vesperam; 15
oriente Sole, petentes diem vere felicem, vtq. mentes eorum cælesti repleantur lumine. occidente vero, vt anima exonerata sensibus in totum, moleq. rerum sensibilium veritatem vestiget in consistorio domestico. *Philo Iudæus l. de vita contemplatiua. Tertul. in Apologet. c. 2. ex Plinio l. 10. ep. 79.*

De Horis diurnis.

ORiens Sol videat librum in manibus tuis. Post tertiam ª synaxes conficies. Sexta hora absolues deprecationes tuas, cum psalmis, ploratu, & supplicationibus. Nona hora sursum in hymnis, & glorificationibus eris. S. *Athanasius de virginitate.* 16

ª Synaxes) *erat conuentus celebris, vel congregatio, in qua Sacerdotes, vel monachi ad orandum, vel ad sacrosancta mysteria celebranda, vel ad audiendam sacrā aliquam exhortationem conueniebant. Ea vox a Latinis varie vsurpatur, Collecta, Conuentus, Congregatio, Conuenticulum, Celebritas, Solemnitas, vt videas passim apud Cassianum, maxime l. 2. c. 10. Sunt etiam Synaxes communiones, fieri ordinatæ ab Apostolis quarta, & pro sabbato, & dominica, teste S.* Epiphanio *l. 3. contra hæreses tom. 2. hæresi 80. ad fin.*

Horarum interualla, & varietas necessaria.

VTilis, meo quidem iudicio, hæc in orationibus, & Psalmorum decantationibus, quæ certis temporibus fiunt, diuersitas est, atque varietas, ob eam causam, quod in perpetua similitudine, & æqualitate rerum, animo nescio quomodo torpedo quædam oboritur, atque tædium, eaq. re aliud agens ad futiles, & vagas cogitationes aberrat. In vicissitudine autem, atque varietate, cum psalmodiæ, tum singularum horarum orationis, & studium ipsum renouatur, & attentio instauratur. *S. Basilius in regul. fusioribus, interrogat. 37.* 17

De ſacrarum Horarum vſu, & ſignificatione.

18 PReces veſtras facite diluculo, tertia hora, ſexta, nona, veſpere, & in galli cantu. Diluculo, gratias agentes, quoniam illuminauit nos Dominus expulſa nocte, & inducto die. Tertia, quoniam illa hora Dominus ſententiam Pilati accepit. Sexta, quoniam tunc crucifixus eſt. Nona, quoniam omnia commota ſunt crucifixo Domino perhorrentia impiorum audaciam, & non ferentia ignominiam Domini. Veſpere, gratias agentes, quod dedit nobis noctem diurnorum laborum requietem. In galli cantu, quoniam illo tēpore nuntiatur aduētus diei ad exercenda opera lucis. S. *Clemens de Conſtit. Apoſtol. l. 8. c. 34. Vide* S. *Baſilium in reg. fuſior, interrog. 36. & ſerm. 1. de inſtit. monachorum. S. Athanaſ. l. de virginitate, vel de meditatione.* S. *Hieron. epiſt. 7. 8. 22. 27. 48. & in c. 6. Daniel.* S. *Chryſoſt. hom. 59. ad populum* Antioch. *Caſsian. l. 2. c. 2. lib. 3. c. 3.* S. *Antonin. p. 3. tt. 13. cap. 4. Concil.* Aquiſgran. *ſub Ludouico Pio, cap. 126. cum ſeqq. Plin. lib. 10. ep. 79. ad Traianum.*

Quali habitu in Chorum intrandum.

19 HOras canonicas dicturi, cum tunica talari, ac ſuperpelliceis mundis, vltra medias tibias longis, iuxta temporum, ac regionum diuerſitatem, Eccleſias ingrediantur *Concil. Baſil. ſeſſ. 21.*

Horæ canonicæ, & Officium diuinum qualiter in choro recitandum.

20 CLericos, quibus Diuini Officij celebrandi cura incumbit, ſedulo commonendos, & per Prælatos digna mandamus animaduerſione compellendos, vt non vocis tantum modulatione, ſed deuotione cordis debitum ſuæ ſeruitutis penſum abſoluant, & ad diuina officia peragenda corpore pariter, & mente ſe componant, quo ſimul & Deo gratum cultum exhibere, & populo conſideranti deuotionem augere valeant. Nemo in Choro alijs pſallentibus ſeorſum legere aliquid, aut ſuas horas canonicas orare, aut fabulari, aut alijs le-

uitatibus

Antiquus orandi mos Chriſtianorum.

QVotidie bis precari ſolent Chriſtiani, mane, & ſub veſperam; oriente Sole, petentes diem vere felicem, vtq. mentes eorum cæleſti repleantur lumine. occidente vero, vt anima exonerata ſenſibus in totum, moleq. rerum ſenſibilium veritatem veſtiget in conſiſtorio domeſtico. *Philo Iudæus l. de vita contemplatiua. Tertul. in Apologet. c. 2. ex Plinio l. 10. ep. 79.* 15

De Horis diurnis.

ORiens Sol videat librum in manibus tuis. Poſt tertiam * ſynaxes conficies. Sexta hora abſolues deprecationes tuas, cum pſalmis, ploratu, & ſupplicationibus. Nona hora ſurſum in hymnis, & glorificationibus eris. S. *Athanaſius de virginitate.* 16

* Synaxes) *erat conuentus celebris, vel congregatio, in qua Sacerdotes, vel monachi ad orandum, vel ad ſacroſancta myſteria celebranda, vel ad audiendam ſacrã aliquam exhortationem conueniebant. Ea vox a Latinis varie vſurpatur, Collecta, Conuentus, Congregatio, Conuenticulum, Celebritas, Solemnitas, vt videas paſſim apud Caſſianum, maxime l. 2. c. 10. Sunt etiam Synaxes communiones, fieri ordinatæ ab Apoſtolis quarta, & pro ſabbato, & dominica, teſte S. Epiphanio l. 3. contra hęreſes tom. 2. hęreſi 80. ad fin.*

Horarum interualla, & varietas neceſſaria.

VTilis, meo quidem iudicio, hæc in orationibus, & Pſalmorum decantationibus, quæ certis temporibus fiunt, diuerſitas eſt, atque varietas, ob eam cauſam, quod in perpetua ſimilitudine, & æqualitate rerum, animo neſcio quomodo torpedo quædam oboritur, atque tædium, eaq. re aliud agens ad futiles, & vagas cogitationes aberrat. In viciſſitudine autem, atque varietate, cum pſalmodiæ, tum ſingularum horarum orationis, & ſtudium ipſum renouatur, & attentio inſtauratur. *S. Baſilius in regul. fuſioribus, interrogat. 37.* 17

De ſacrarum Horarum vſu, & ſignificatione.

18 PReces veſtras facite diluculo, tertia hora, ſexta, nona, veſpere, & in galli cantu. Diluculo, gratias agentes, quoniam illuminauit nos Dominus expulſa nocte, & inducto die. Tertia, quoniam illa hora Dominus ſententiam Pilati accepit. Sexta, quoniam tunc crucifixus eſt. Nona, quoniam omnia commota ſunt crucifixo Domino perhorrentia impiorum audaciam, & non ferentia ignominiam Domini. Veſpere, gratias agentes, quod dedit nobis noctem diurnorum laborum requietem. In galli cantu, quoniam illo tẽpore nuntiatur aduẽtus diei ad exercenda opera lucis. S. *Clemens de Conſtit. Apoſtol. l. 8. c. 34. Vide* S. *Baſilium in reg. fuſior, interrog. 36. & ſerm. 1. de inſtit. monachorum*. S. *Athanaſ. l. de virginitate, vel de meditatione*. S. *Hieron. epiſt. 7. 8. 22. 27. 48. & in c. 6. Daniel.* S. *Chryſoſt. hom. 59. ad populum Antioch. Caſsian. l. 2. c. 2. lib. 3. c. 3.* S. *Antonin. p. 3. tt. 13. cap. 4. Concil. Aquiſgran. ſub Ludouico Pio, cap. 126. cum ſeqq. Plin. lib. 10. ep. 79. ad Traianum.*

Quali habitu in Chorum intrandum.

19 HOras canonicas dicturi, cum tunica talari, ac ſuperpelliceis mundis, vltra medias tibias longis, iuxta temporum, ac regionum diuerſitatem, Eccleſias ingrediantur *Concil. Baſil. ſeſſ. 21.*

Horæ canonicæ, & Officium diuinum qualiter in choro recitandum.

20 CLericos, quibus Diuini Officij celebrandi cura incumbit, ſedulo commonendos, & per Prælatos digna mandamus animaduerſione compellendos, vt non vocis tantum modulatione, ſed deuotione cordis debitum ſuæ ſeruitutis penſum abſoluant, & ad diuina officia peragenda corpore pariter, & mente ſe componant, quo ſimul & Deo gratum cultum exhibere, & populo conſideranti deuotionem augere valeant. Nemo in Choro alijs pſallentibus ſeorſum legere aliquid, aut ſuas horas canonicas orare, aut fabulari, aut alijs leuitatibus

uitatibus intendere permittatur: negligentes vero legere horas canonicas, si deprehensi fuerint per Prælatos subtractione portionis fructuum, in eleemosynas pauperum, aut alios pios vsus conuertendæ, puniantur. *Concil. Mogunt. c. 5 3.*

De eodem, ac de pausa in medio versiculi Psalmorum.

STatuit sancta Synodus, vt in cunctis cathedralibus, & collegiatis Ecclesijs, horis debitis, signis congrua pulsatione præmissis, laudes diuinæ per singulas horas non cursim, aut festinanter, sed tractim, & cum pausa decenti, præsertim in medio versiculi Psalmorum, debitam faciendo inter solemne, ac feriale officium differentiam, reuerenter ab omnibus persoluantur. &c. *Concil. Hildesem. c. 36. Concil. Basil. sess. 21. c. 3.* 21

De origine processionum per Ecclesias, vel extra.

PRocessiones in Dominico die primus instituit S. Agapitus Papa. *vt refert Martinus Polonus in Supputationibus anni 5 37. sed multo ante tēporā S. Agapiti constat fideles consueuisse procedētes publico conuentu fundere ad Deum preces, vt constat ex Tertulliano, ad uxorem l. 2. c. 4. ex S. Hieron. ep. 7. 12. 22. S. Basilio ep. 63. Concil. Laodic. c. 17. Vide etiam Rupertum l. 7. de diuinis off. c. 21.* 22

De origine Litaniarum, seu Rogationum.

ROgationes, seu Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari, ita, vt præmissum triduanum ieiunium in Dominicæ Ascensionis solemnitate soluatur. Per quod triduum serui, & ancillæ ab opere relaxentur. Quo triduo omnes abstineant, & Quadragesimalibus cibis vtantur. *Concil. Aurelian. de cons. dist. 3. c. eod. Mogunt. c. 32. 33.* 23

Vetustissimam Ecclesiæ consuetudinem esse, Litanias peragere, certissimum est, ut patet ex S. Basilio ep. 63. ad Neocæsarienses, & ex S. Augustini serm. 173. de tempore in uigil. Ascensionis. sed, a quo primum fuerint institutę,

stitutæ, non satis liquet. Licet enim uulgo credatur, S. Gregor. illarum fuisse auctorem, id tamen verum non est. neque enim ipse primus illas instituit, sed ad S. Petri Basilicam eas, quas Maiores vocamus, indixit festo die. S. Marci Euangelistæ, vt videre est in Constitutione eius, data 4. Kal. Septembris l. 11. c. 2. Quem etiam, vrgente aliqua necessitate, non tantum Romæ, sed alijs etiam in locis, non tantum semel in anno, sed quater, & quinquies illas celebrari præcepisse, constat ex ep. 76. l. 7. indictione 2. ad Castorium, ex ep. 45. l. 9. & alibi sæpe. Litanias vero, quas Minores uocamus, triduo ante diem Ascensionis instituit primus S. Mamertus Episcopus Viennensis, ut refert Burchardus l. 13. c. 7. Quarum uidelicet Minorum institutio antiquior est, utpote quæ tempore S. Simplicij Papæ, & Zenonis Imperatoris fuerint inuentæ, centum circiter, & uiginti annos ante tempora S. Gregorij Magni, & Mauritij Imperatoris, ubi Maiores institutæ fuerunt.

Melius oratur in Ecclesia cum fratribus, quam domi priuate.

24 Domi quidem orari potest. &c. *Vt supra, cap. 4. de templis. §. 1. num. 21.*

De septem Horis canonicis priuate dicendis.

25 Presbyter, mane matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ, videlicet, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperâq. persoluat, ita tamen, vt horis competentibus iuxta possibilitatē, aut a se, aut a scholaribus, publice compleantur. &c. Propheta dicente, Septies in die laudem dixi tibi. Quia septenarius numerus a nobis impletur, si Matutinali, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperæ, & Completorij tempore nostræ seruitutis officia persoluamus. Nam de nocturnis vigilijs idem Propheta ait, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Ergo his tēporibus laudes Creatori nostro super iudicia suæ iustitiæ referamus. *Concil. Agath. al. Nannet. cap. 60. secundum Burchard. lib. 2. cap. 104. de celebr. Miss. cap. 1. Tertull. l. 2. ad uxorem. S. Iustinus martyr apol. 2. pro Christianis. Clemens. Alex. l. Stromatum contra Hæreticorum vesaniam. Concil. Laodic. c. 18. Hildesem. c. 38.* *Psal. 118.*

Ne

Ne dicantur Horæ deambulando.

NEqua occasione in diuersa rapti desint officio suo clerici, districtius prohibemus, ne deambulando horas dicant, sed in locum aliquem orationi aptum tantisper concedant, vt mentis euagatio, quæ ex tumultuaria deambulatione nasci solet, fructum orationis intercipiat. *Concil.* T*reuer.c.de horis canonicis.* 30

Horæ canonicæ qualiter dicendæ.

ADmonet Sancta Synodus, Sacerdotes, si orationes suas Deo acceptas fore cupiunt, vt non in gutture, vel inter dentes, seu deglutiendo, aut syncopando dictiones, nec colloquia, vel risus intermiscendo, siue soli, siue associati, diuinum, nocturnumque officium reuerenter, verbisq. distinctis peragant, ac tali in loco, vnde a deuotione non retrahantur, ad quam se disponere, ac præparare debent, iuxta id, quod scriptum est, Ante orationem præpara animam tuam, ne sis quasi qui tentat Deum. *Concil. Hildesem.c.*38. *Aquisgran. c.*131.132.*Innoc.3.in* C*onc.gen.de celebr.*M*iss.c.dolentes.* 27

*Eccl.*18.

De eodem.

MOneo vos, dilectissimi, pure, ac strenue diuinis interesse laudibus. Strenue quidem, vt sicut reuerenter, ita & alacriter Domino assistatis, non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra transilientes, non fractis, aut remissis vocibus muliebre quiddam balba de nare sonantes, sed virili, vt dignum est, sonitu, & affectu voces Sancti Spiritus depromentes. *S. Bonau.l.*4.P*haretræ c.*21. *ex S. Bernardo.* 28

Non verbis tantum, sed corde orandum.

NOn mediocriter errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum. non ne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel ieiunium caritati, aut vigilias præfert sensus integritati, vt propter abstinentiam immoderatam, atque indiscretã Psalmorum, vel officiorum decantationem, aut amentiæ, aut tristitiæ notam incurrat? Numquid multitudine verborum flecti Deus, vt homo, potest? Non 29

enim

enim verbis tantum, sed corde orandus est Deus. Melior est quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate, & serenitate & spirituali hilaritate, quam totius Psalterij modulatio cum anxietate cordis, & tristitia &c. *S. Hieron. de cons. dist. 5. c. eod.*

De eodem.

30 ORandi pertinacia ita demum meretur esse fructifera, si, quod ore precamur, hoc etiam mente meditemur, neque alio clamor labiorum, quam cogitationum scindatur intuitus &c. Ore quidem orantes, sed mente foris vagantes, omni se orationis fructu priuant, putantes a Deo precem exaudiri, quam nec ipsi, qui fundunt, audiunt. *Ven. Beda super Matth. c. 15. S. Basilius hom. in martyrem Iulittã quæ est. 5 inter varias.*

De eodem.

31 IMmolantes hostiam laudis, iungamus sensum verbis, affectum sensui, exultationem affectui, grauitatem exultationi, humilitatem grauitati, libertatem humilitati, quo liberis purgatæ mentis passibus procedamus, & excedamus per inusitatas quasdam affectiones spirituales lætitiam in iubileis amœnitatibus, in lumine Dei, in suauitate, in Spiritu sancto. *S. Bern. sup. Cant. serm. 1.*

De eodem.

32 NIhil aliud, dum psallitis, quam quod psallitis, cogitetis. Nec solas dico vitandas cogitationes vanas, & otiosas: vitandæ sunt & illæ dumtaxat illa hora, & illo loco, quas officiales fratres pro communi necessitate, quasi necessario, frequenter admittere compelluntur. S. *Bonau. in Pharetra l. 4. c. 31. ex eodem S. Bern. sup. Cant.*

De eodem.

33 QVando stamus ad orationem, fratres dilectissimi, inuigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio carnalis hominis, & sæcularis abscedat, nec quidquam tunc animus aliud, quam id solum cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem præfatione præmissa parat fratrum mentes, dicendo, Sursum corda, & dum respondet plebs, Habemus ad Dominum, ad-

moneatur, se nihil aliud, quam Dominum, cogitare debere. Claudatur contra aduersarium pectus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis venire patiatur. *S.Cypr.serm.6.de orat.Dominic. de cons. dist.1.c.eod.Vide inf.p.2.c.8.S.1.silentio cap.Fidelium n.18. & cap. clamor n.19.*

Semper, & sine intermisione orat, qui orandi tempora non intermittit, & Canonicas horas obseruat.

Luc.18. *1.Thess.5.* Dicebat Iesus, quoniam oportet semper orare,& non deficere,& Apostolus, Sine intermissione orate. Quis autem potest ita semper orare, & sine intermissione precibus insistere,vt nec alimenta sumendi, aut dormiendi tempus habeat? Aut ergo dicendum est, eum semper orare, & non deficere,qui Canonicis horis quotidie iuxta ritum Ecclesiasticæ traditionis psalmodijs, precibusq. consuetis Dominum laudare, & rogare non desistit, & hoc esse, quod Psalmista dicebat, Benedicam Dominum in omni tempore,semper laus eius in ore meo. Aut certe omnia, quæ iustus secundum Deum gerit,& dicit,orationem esse reputanda &c. *Ven.Beda, in c.18. Lucæ. Ita S.August.l.6. de Hæresibus,hæresi 57.S.Anselmus in c.5.ep.1.ad Thessalon.S.Thom.2.2. q.83.art.14.ad 4. Vide inf.c.7.S.1. de orationis puritate. & fine comeditis,n.35.cum seqq.* 34

Psal.33.

De punitione cuiusdam Episcopi Coloniensis, quod omnes horas simul recitaret.

Clericus Coloniensis Ecclesiæ vadum fluminis transibat, & ecce beatus Seuerinus, eiusdem Ecclesiæ nuper Episcopus,equi eius habenas apprehendit, cumq. ille in stuporem versus,& grauiter admiratus, cur illic tam clarus, & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret,Da mihi, ait,manum tuam,& quæ circa me sunt non auditu, sed tactu disce. Cumq. datam manum fluctibus impressisset,tantus eã ardor absorbuit,vt vndique carnes eius dissolutæ diffluerẽt, & ossa nuda vix hærentibus articulis remanerẽt. Ad quem clericus,cum nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consonis 35

totius

totius Ecclesiæ præconijs celebretur, cur te pestilens hæc vorago distringit, tantoq. incendio cruciaris? Ad quem Sanctus Episcopus, Nil aliud, ait, in me mansit vltione plectendum, præter hoc tantum, quia, dum in aula Regia constitutus, imperialibus me consilijs vehementer implicui, canonicæ Synaxis officia per distincta horarum spatia non persolui. Mane quippe simul omnia coaceruans tota die negotijs ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum ardoris huius fero supplicium.&c. *Cardinalis Petrus Damianus ep.13. ad Desiderium Abbatem, de quibusdam miraculis.*

Sacerdos orare tenetur pro populo, & pro superandis hostibus inuisibilibus.

36 IPsi Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia suis precibus ea delent, atque consumunt. Qui quanto digniores fuerint, tanto facilius in necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. *Alex.1.q.1.c.eod. & c. sacrosancta*. Oret Sacerdos Ecclesiæ indesinenter, vt vincat populus, qui sub ipso est hostes inuisibiles Amalechitas, qui sunt dæmones, impugnantes eos, qui pie volunt viuere in Christo S.*Hieron.dist.34.c.siquis*. *Vide inf.p.2.c.1.* §.1. *de sanctitate, cap.* Sacerdotibus, *n.*10.

Sacerdotes præsunt orationibus Ecclesiæ, vt populi preces cum suis in cælum euehant.

37 PRæsunt Sacerdotes orationibus nostris ob eam rem, vt populi orationes, quæ infirmiores per se sunt, validiores illas complexæ, simul in cælum euehantur. *S. Chrysost. de incomprehensibili* Dei *natura, & ad populum Antioch.hom.79. de oratione.*

Gratus debet esse Deo Sacerdos, qui orat pro populo, & qui solitus sit impetrare quod postulat.

Sollicite formidandum est, ne, qui placare posse iram Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquido nouimus, quia, cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. &c. *S. Gregor. in Pastor. p. 1. c. 11. dist. 94. c. 1. 3. q. 7. c. in grauibus*. Et sit talis, qui orationis vsu, & experimento iam didicit, quod obtinere a Domino, quæ poposcerit, possit. *Idem S. Gregor. ibid. c. 10.* 38

Emendatiorem esse conuenit populo, quem necesse est orare pro populo. 39

Hormisda Papa dist. 61. c. non negamus. Vide inf. p. 2. c. 1. §. 1. de sanctitate cap. cum qui, n. 13.

De origine Cantus Ecclesiastici, & quare introductus.

Psallere vsum esse primum post Moysen Dauid prophetam in magno mysterio, prodit Ecclesia. Hic enim a pueritia in hoc munus à Deo specialiter electus, & cantorum princeps, Psalmorumq. thesaurus esse promeruit. Cuius Psalterium idcirco cum melodia cantilenarum suauium ab Ecclesia frequentatur, quo facilius animi ad compunctionem flectatur. [b] Primitiua autem Ecclesia ita psallebat, vt modico flexu vocis faceret psallentem resonari ita, vt pronuntianti vicinior esset, quam psallenti. Propter carnales autem in Ecclesia, non propter spirituales, consuetudo est instituta canendi, vt qui a verbis non compunguntur, suauitate modulaminis moueantur. &c. *S. Isid. l. 1. de off. c. 5.* 40

[b] Primitiua) *Hoc, quod Isidorus dicit de primitiua Ecclesia, S. August. l. 10. Confessionum c. 33. dat Sancto Athanasio.*

A quibus sumpsit initium alterna Psalmorum decantatio.

41 MIrabilis illa societas, idest Flauianus, & Diodorus Sacerdotali ministerio nondum potiti, populis tamen admodum placentes, noctibus, ac diebus cunctos ad pietatis zelum armabant. Isti namque primi in duas partes choros psallentium diuidentes, ex successione Dauidicam melodiam cantare docuerunt. Et hoc in Antiochia primitus fieri cœpit, & dispersum ad terminos totius orbis vsque peruenit. *Theodoretus l. 5. Tripert. c. 32.*

De effectu, & laude Cantus.

42 ALiquando amplius mihi videor honoris eis tribuere, quã decet, dum ipsis sanctis dictis religiosius, & ardentius sentio moueri animos nostros in flammam pietatis cum ita cantantur, & omnes affectus spiritus nostri pro suaui diuersitate habere proprios modos in voce, atque cantu, quorum nescio qua occulta familiaritate excitantur &c. Et magis adducor, cantandi consuetudinem approbare in Ecclesia, vt per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat. S. *August. l. 10. Confess. c. 33. & ep. 119. de ritibus Ecclesiæ c. 18.*

De eodem.

43

QVantum fleui in hymnis, & canticis tuis, suauis sonitus Ecclesiæ tuæ vocibus acriter commotus? Nam voces illæ influebant auribus meis, & eliquebatur veritas tua in cor meum, & ex ea æstuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis. *Idem S. August. l. 9. Confess. c. 6.*

De antiquitate Cantus Christianorum.

Soliti sunt Christiani statuto die ante lucem conuenire, carmenq. Christo dicere secum inuicem, seq. sacramento non in scelus aliquod obstringere; sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent. &c. *Plinius iunior. l. 10. epistolarum ad Traianum ep. 79. Vide* S. *Dionys. de, Eccles. hierarch. c. 2.* *Tertull. in Apologetico cap.* 30. S. *Basilium ad clericos Neocæsarienses. S. Gregor. Nazianz. in oratione Synodali. Ven.* Bedam *hom. infra octauas Epiphaniæ*. S. *Isidorum Etymolog. c.* 34. *Cassianum l.* 2. *c.* 10. 12. *Philonem Iudæum de Vita theorica supplicum*. *Euseb. l.* 2. *Eccles. hist. c.* 17. *S. Thom.* 2. 2. *q.* 91. *art.* 2. 44

De auctoribus Cantus Ecclesiastici.

Cantus Ecclesiastici fuerunt auctores varij. Præcipuus fuit Sanctus Gregorius, *vt refert Vualafrid. Strabo de rebus Ecclesiast. c.* 22. *Et Berno Augiensis Abbas de quibusdam rebus ad Missæ officium pertinentibus cap.* 1. Hunc Cantum postea ad meliorem concentum reduxit S. Leo Papa Secundus, Musicis valde eruditus. Antiphonas primi Græci composuerunt, *auctore S. Isidoro de off. lib.* 1. *cap.* 7. Hos imitatus S. Ambrosius, Latinos excogitauit hymnos, *ut refert Eusebius hist. Eccles. lib.* 1. *cap.* 18. *Tripert. lib.* 1. *cap.* 32. Quibus S. Hilarius plures addidit, Prudentius etiam, & Sedulius. Responsoria ab Italis reperta sunt, sic dicta, quod, vno canente, Chorus consonando respondebat. S. *Isidorus ubi sup. cap.* 8. *Cassianus l.* 2. *cap.* 20. Organi consonantiam in Ecclesia ordinauit, & Ecclesiasticam regulam composuit Vitalianus Papa, maximus diuini cultus obseruator. 45

Cuius

Cuius instrumenti melodia qualiter sit temperanda, *extat Decretum Concilij Coloniensis, de officio & uita Clericorum, cap.* 15. vbi Organorum, inquit, melodia in templis sic adhibebitur, ne lasciuiam magis, quam deuotionem, excitet, ne ve, præter hymnos diuinos, ac cantica spiritualia, quidquam resonet, ac repræsentet.

DE DOMINICAE DIEI, ET ALIORVM FESTORVM, ET FERIARVM OBSERVATIONE, ET ORIGINE.

CAP. VI. §. II.

SVMMARIVM.

DIEBVS festis nihil operis faciendum, sed feriandum, & iubilandum, &quare 1. 2. 3. 4.
Quibus studijs vacandum in eis. 9.
A quibus abstinendum 10.
Christianorum festa ab ipsis Apostolis, vel a plenarijs Concilijs instituta 4. Et quare 56.
De Dominicæ diei, & aliarum festiuitatum obseruantia 7.
Apostolorum, & Martyrum festiuitates celebrandæ, & quare, & qualiter. 8.
Feriarum cultus, & origo 11.

Cap. 6. §. 2.

1 MEMENTO, vt diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est. Non facies omne opus in eo tu, & filius tuus, & filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, iumentum tuum, & aduena, qui est intra portas tuas. *Exod. 20. 31. Leu. 23. Deut. 5.*

2 Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, & nolite flere. &c. *2. Esd. 8.*

3 Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. *Psal. 45.*

Festa Christianorum ab Apostolis instituta, vel a plenarijs Concilijs.

4 ILla, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur; datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel a plenarijs Concilijs (quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas) commendata, atque statuta retineri. sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cælum, & aduentus de cælo Spiritus sancti anniuersaria solemnitate celebrantur. Et, si quid aliud tale occurrerit, quod seruatur ab vniuersa, quacumque se diffundit, Ecclesia. *S. Augustinus ep. 118. Quod etiam colligitur ex S. Ignatio ep. ad Philippenses, ibi, Dies festos nolite inhonorare.*

Dies festi cur instituti.

5 DEo dona eius in nobis, nosq. ipsos vouemus, & reddimus: ei beneficiorũ eius solemnitatibus festis, & diebus statutis dicamus, sacramusq. memoriam; ne volumine temporum ingrata subrepat obliuio: ei sacrificamus hostiam humilitatis, & laudis in ara cordis, igne feruidæ caritatis. *Idem S. Aug. de Ciu. Dei l. 10. c. 4.*

De eodem.

6 OMnes festiuitates pro varietate regionum, diuersaq. in honorem Martyrum tempora ideo a viris prudentibus instituta sunt, ne forte rara congregatio populi fidem minueret in Christo. Propterea ergo dies aliqui constituti sunt, vt in vnum omnes pariter

pariter conuenirent, vt e conspectu mutuo & fides crescat, & lætitia maior oriatur. S. *Isidorus de Eccles. off. l. 1. c. 35.* S. *Hieron. in c. 4. ep. ad Galatas. Rabanus de institut. clericorum l. 2. c. 45.*

Dominicis diebus feriandum, & quare.

Dominico die a labore terreno cessandum est, atque omni modo orationibus insistendum, vt, si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem septimum, qui est resurrectionis Dominicæ, precibus expietur. *S. Greg. l. 11. ep. 3. ad ciues Romanos. Concil. Moguntinum sub Carolo can. 36. 37. S. Bonau. in Pharet. l. 2. c. 45. S. Clemens de Constitut. Apost. l. 5. c. 19. l. 7. c. 31. 37.* De obseruantia huius diei Dominicæ, & aliarum festiuitatum per annum *vide Concil. Matiscon. 1. c. 1. & 2. c. 1. 4. Agath. can. 21. 47. Cabilon. c. 18. Trib. c. 35. Brachar. 1. c. 4. S. Fabian. Papam ep. fin. Burchardum l. 2. c. 81. cum seq. Photium in Nomocanone tt. 7. c. 4. Gregorium 9. de ferijs, c. conquestus, de consecr. dist. 3. c. 1. S. Leonem ep. 79.* 7

Apostolorum, & Martyrum festiuitates celebrandæ, & quare, & qualiter.

Festiuitates Apostolorum, seu in honorem Martyrum solemnitates antiqui Patres in venerationis mysterio celebrari sanxerunt, vel ad excitandam imitationem, vel vt meritis eorum consociemur, atque orationibus adiuuemur; ita tamen, vt nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum offeramus, quamuis in memorijs Martyrum constituamus altaria, &c. *S. Isid. de Eccles. off. l. 1. c. 34. S. August. l. 2. contra Manichæum c. 21. l. 8. de Ciu. Dei c. 27. Rabanus de instit. cler. c. 43. Felix Papa ep. 2. ad Episcopos Galliæ.* 8

Quibus studijs vacandum diebus festis.

Obseruemus diem Dominicam, fratres, & sanctificemus illam, 9
sicut antiquis præceptum est de sabbato, dicente legislatore,
Exod. 20. A vespera vsque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Vi-
Leu. 23. deamus, ne otium nostrum vanum sit, sed a vespera diei sabbati vsque
ad vesperam Diei Dominicæ, sequestrati a rurali opere, & ab omni

nego-

negotio soli diuino cultui vacemus. Sic quoque sanctificamus rite Sabbatum Domini, dicente Domino, Omne opus non facietis in eo. Veniat ergo cuicũque possibile sit ad vespertinam, atque nocturnã celebrationem, & oret ibi in conuentu Ecclesiæ pro peccatis suis Deum. Qui vero hoc non possit, saltem in domo sua oret, & non negligat Deo soluere votum, ac reddere pensum seruitutis. In die vero nullus se a sacra Missarum celebratione separet, neque otiosus quis domi remaneat ceteris ad Ecclesiam pergentibus, neque in venatione se occupet, & diabolico mancipetur officio, circumuagando campos, & siluas, clamorem, & cachinnum ore exaltans, non gemitum, nec orationis verba ex intimo pectore ad Deum proferens. *S. August. serm. 251. de tempore.*

A quibus rebus abstinendum diebus festis.

10 STatuimus, secundum quod in lege Dominus mandauit, vt opera seruilia diebus Dominicis non agantur, vt nec viri ruralia exerceant, nec in vinea colenda, nec in campis arando, vel metendo, vel fenum secando, vel sepem ponendo, vel in siluis stirpando, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec ad placita conuenianr, nec mercatus fiat, nec venationes exerceantur. *Concil. apud S. Medardum. c. 5. secundum Iuon. p. 4. c. 17. & Burchard. l. 2. c. 82. licet ibi non reperiatur. Vide Concil. Paris. l. 1. c. 50.*

De Feriarum cultu, & origine.

11 FErias habere Clerum primus Papa Siluester docuit, cui Deo soli vacanti numquam militiam, vel negotiationem liceat exercere mundanam, dicente Psalmographo, Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus: itemq. Apostolo, Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus. Et primum quidem diem, qua & lux in principio facta est, & Christi est resurrectio celebrata, Dominicum nuncupauit. Quod illi nomen iam primis Ecclesiæ temporibus fuisse inditum, testatur S. Ioannes, qui dicit in Apocalypsi: Fui in Spiritu in die Dominico. Deinde secundam feriam, tertiam feriam, quartam, quintam, & sextam de suo adnectens, Sabbatum ex vetere scriptura retinuit. *Ven. Beda de temporum ratione c. 6. de temporibus c. 4. de ratione computi c. 5. Rabanus de instit. cler. l. 2. c. 46.*

Psal. 45. *2. Tim. 2.* *Apoc. 1.*

Ad-

5 *Aduerte, quod hec nomenclatura Feriarum non recens a S. Siluestro primum excogitata est: Nam ab antiquioribus Ecclesiasticis scriptoribus reperitur vsurpata. Nam Tertullianus contra Physicos c. 8. frequenter meminit de quarta, & sexta feria, & c. 14. & contra Iudaeos c. 4. & S. Hieronymus ad Algasiam ep. 141. explicans illud Apostoli, Nemo vos iudicet in parte diei festi, Vt alios, inquit, dies festos putent, alios non festos: nobis enim, qui in Christum credimus resurgentem, iugis, & aeterna festiuitas est.*

DE ORATIONIS PVRITATE, ET VIRTVTE, DE LACRYMIS SACERDOTVM, AC GENVFLEXIONIBVS, ET MANVVM ELEVATIONIBVS IN ORATIONE.

CAP. VII.

De Orationis, puritate, & virtute. C.7. §.1.

SVMMARIVM.

ORATIO iusti multum valet apud Deum. 1.2.3.4.6.7.8.9.10.11.12.13.15.19.
Ea qualis esse debeat. 30.31.32.33.34.38.
Eius commendatio, & epitheta. 39.40.
Sacerdos tenetur orare, pro populo intercedere, & in lege Domini meditari. 5.12.16.17.18.19.20.
Et semper orare. 35.36.38.
Maxime quibusdam temporibus. 37.
Qualiter ad orationem accedendum, in eaq. manendum. 20.21.22.23.24.25.
A gratiarum actione oratio incipienda. 26.
Ante petitionem lacrymandum. 27.
In oratione seruanda animi tranquillitas. 28.
In ea maxima adhibenda diligentia, quia Dæmones nimium orantibus insidiantur. 28.29.30.
Orationis Dominicæ commendatio: 41.42.

CAP. VII. §. I.

REDDE viro ſuo vxorem, quia propheta eſt; & orabit pro te, (Abraham) & viues. *Gen. 20.* 1
Cumq. leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael: Sin autẽ paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech. *Exod. 17.* 2
Cerno quod populus iſte duræ ceruicis ſit: dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamq. te in gẽtem magnam *Exod. 32. Oſtendit hic Dominus ſe precibus Sanctorum poſſe retineri.* S. *Hieron. ſup.* Ezechielem *c. 27.* 3
Et rogante pro eis Sacerdote, propitius erit eis Dominus, &c. Rogabitq. pro eo Sacerdos, & pro peccato eius, & remittetur ei. *Leu. 4.* 4
Abſit a me hoc peccatum (intellige Samuelem Sacerdotem) in Dominum, vt ceſſem orare pro vobis. *1. Reg. 12.* 5
Et dixit vt diſperderet eos; ſi non Moyſes electus eius ſtetiſſet in confractione in conſpectu eius, vt auerteret iram eius. &c. *Pſal. 105.* 6
Properans homo ſine querela deprecari pro populis proferens ſeruitutis ſuæ ſcutum orationem, & per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati, oſtendens quoniam tuus eſt famulus. *Sap. 18. num. 16. Dei potentiam iuſti Sacerdotis preces impediunt.* S. *Hieron. ad Gaudentium ep. 12.* 7
Surrexit Elias propheta, quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi facula ardebat. &c. verbo Domini continuit cælum, & deiecit de cælo ignem terræ, ſic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis. *Eccl. 48.* 8
Non eſt qui inuocet nomen tuum; qui conſurgat, & teneat te: abſcondiſti faciem tuam a nobis, & alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ. *Iſai. 64.* 9
Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem, & orationem, & non obſiſtas mihi. *Ierem. 7.* 10
Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum Domini in eis; occurrant Domino exercituum, vt non veniant vaſa. &c. *Ierem. 27.* 11
Conſurge, lauda in nocte in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum. *Tren. 2.* 12
Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël, vt ſtaretis in prœlio in die Domini. *Ezech. 13.* 13
Et quæſiui de eis virum, qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſito cõtra me pro terra, ne diſſiparem eam; & non inueni. Et effudi ſuper eos indignationem meam, in igne iræ meæ conſumpſi eos. *Ezech. 22.* 14
Cumq. ſummus Sacerdos exoraret, ijdem iuuenes eiſdem veſtibus ami- 15

cti, astantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ Sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donauit. 2.*Mach.3.*

16 Galeam salutis assumite, per omnem orationem, & obsecrationem orãtes omni tempore in spiritu: & in ipso vigilantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis. *Ephes. 6.*

17 Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione. *Coloss.4.*

18 Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. &c. 1.*Tim.2.Vide* S. *August. ep.59. ad Paulinum.*

19 Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum: &c. Orate pro inuicem vt saluemini: multum enim valeat deprecatio iusti assidua. *Iac.5.*

Meditatio in lege Domini Sacerdoti necessaria.

20 CVi lex meditatio est, huic præsto sunt misericordiæ, vt viuat in æternum. Quo modo enim quis beatus esse porest sine miseratione diuina? Beatus autem, qui in lege Domini meditatur die ac nocte. Sed, qui meditatur in lege, eruditur in lege; &, quem lex erudierit, Dominus erudit, qui locutus est legem: ideoq. scriptum est, Beatus, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Discamus ergo & nos in lege Domini meditari: non auocemur sæcularibus illecebris, non occupemur impedimentis, sed semper ad legem simus attenti. scriptum est enim. Os iusti meditabitur sapientiam. &c. Hoc in veteri testamento. Audi & in nouo dicentem, Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo. Et maxime hanc meditationem Sacerdotibus necessariam ostendit, ad Titum scribens, quia debet Episcopus amplecti eum, qui secundum doctrinam est, fidelium sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contra dicunt, arguere. Quod vtique intentæ, atque sollicitæ meditationis est, non perfunctoriæ lectionis. &, ad Timotheum scribens, ait: Attende. &c. S. *Ambros. super Ps. 118. serm. 10.*

Psal.1. *Psal.93.* *Psal.36.* *Rom.1.* *Tit.1.* *1.Tim.4.*

moneatur, se nihil aliud, quam Dominum, cogitare debere. Claudatur contra aduersarium pectus, & soli Deo pateat; nec ad se hostem Dei tempore orationis venire patiatur. *S.Cypr.serm.6.de orat.Dominic. de consf.dist.1.c.eod.Vide inf.p.2.c.8.§.s.silentio cap.Fidelium n.18. & cap. clamor n.19.*

Semper, & sine intermissione orat, qui orandi tempora non intermittit, & Canonicas horas obseruat.

Luc.18. *1.Thess.5.* Dicebat Iesus, quoniam oportet semper orare, & non deficere, & Apostolus, Sine intermissione orate. Quis autem potest ita semper orare, & sine intermissione precibus insistere, vt nec alimenta sumendi, aut dormiendi tempus habeat? Aut ergo dicendum est, eum semper orare, & non deficere, qui Canonicis horis quotidie iuxta ritum Ecclesiasticæ traditionis psalmodijs, precibusq. consuetis Dominum laudare, & rogare non desistit, & hoc esse, quod Psalmista di- 34
Psal.33. cebat, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Aut certe omnia, quæ iustus secundum Deum gerit, & dicit, orationem esse reputanda &c. *Ven.Beda, in c.18. Lucæ. Ita S.August.l.6. de Hæresibus, hæresi 57. S.Anselmus in c.5.ep.1.ad Thessalon. S.Thom.2.2. q.83.art.14.ad 4. Vide inf.c.7.§.1. de orationis puritate. c. sine comeditis, n.35. cum seqq.*

De punitione cuiusdam Episcopi Coloniensis, quod omnes horas simul recitaret.

Clericus Coloniensis Ecclesiæ vadum fluminis transibat, & ecce 35
beatus Seuerinus, eiusdem Ecclesiæ nuper Episcopus, equi eius habenas apprehendit, cumq. ille in stuporem versus, & grauiter admiratus, cur illic tam clarus, & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret, Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me sunt non auditu, sed tactu disce. Cumq. datam manum fluctibus impressisset, tantus eā ardor absorbuit, vt vndique carnes eius dissolutæ diffluerēt, & ossa nuda vix hærentibus articulis remanerēt. Ad quem clericus, cum nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consonis

totius Ecclesiæ præconijs celebretur, cur te pestilens hæc vorago distringit, tantoq. incendio cruciaris? Ad quem Sanctus Episcopus, Nil aliud, ait, in me mansit vltione plectendum, præter hoc tantum, quia, dum in aula Regia constitutus, imperialibus me consilijs vehementer implicui, canonicæ Synaxis officia per distincta horarum spatia non persolui. Mane quippe simul omnia coaceruans tota die negotijs ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum ardoris huius fero supplicium. &c. *Cardinalis Petrus Damianus ep. 13. ad Desiderium Abbatem, de quibusdam miraculis.*

Sacerdos orare tenetur pro populo, & pro superandis hostibus inuisibilibus.

36 IPsi Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia suis precibus ea delent, atque consumunt. Qui quanto digniores fuerint, tanto facilius in necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. *Alex. 1. q. 1. c. eod. & c. sacrosancta.* Oret Sacerdos Ecclesiæ indesinenter, vt vincat populus, qui sub ipso est hostes inuisibiles Amalechitas, qui sunt dæmones, impugnantes eos, qui pie volunt viuere in Christo S. *Hieron. dist. 36 c. si quis. Vide inf. p. 2. c. 1.* §. 1. *de sanctitate, cap.* Sacerdotibus, *n.* 10.

Sacerdotes præsunt orationibus Ecclesiæ, vt populi preces cum suis in cælum euehant.

37 PRæsunt Sacerdotes orationibus nostris ob eam rem, vt populi orationes, quæ infirmiores per se sunt, validiores illas complexæ, simul in cælum euehantur. *S. Chrysost. de incomprehensibili Dei natura, & ad populum Antioch. hom. 79. de oratione.*

Gratus debet esse Deo Sacerdos, qui orat pro populo, & qui solitus sit impetrare quod postulat.

Sollicite formidandum est, ne, qui placare posse iram Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquido nouimus, quia, cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. &c. *S. Gregor. in Pastor. p. 1. c. 11. dist. 94. c. 1. 3. q. 7. c. in grauibus*. Et sit talis, qui orationis vsu, & experimento iam didicit, quod obtinere a Domino, quæ poposcerit, possit. *Idem S. Gregor. ibid. c. 10.* 38

Emendatiorem esse couenit populo, quem necesse est orare pro populo. 39

Hormisda Papa dist. 61. c. non negamus. Vide inf. p. 2. c. 1. §. 1. de sanctitate cap. cum qui, n. 13.

De origine Cantus Ecclesiastici, & quare introductus.

Psallere vsum esse primum post Moysen David prophetam in magno mysterio, prodit Ecclesia. Hic enim a pueritia in hoc munus à Deo specialiter electus, & cantorum princeps, Psalmorumq. thesaurus esse promeruit. Cuius Psalterium idcirco cum melodia cantilenarum suauium ab Ecclesia frequentatur, quo facilius animi ad compunctionem flectatur. [b] Primitiua autem Ecclesia ita psallebat, vt modico flexu vocis faceret psallentem resonari ita, vt pronuntianti vicinior esset, quam psallenti. Propter carnales autem in Ecclesia, non propter spirituales, consuetudo est instituta canendi, vt qui a verbis non compunguntur, suauitate modulaminis moueantur. &c. *S. Isid. l. 1. de off. c. 5.* 40

[b] Primitiua) *Hoc, quod Isidorus dicit de primitiua Ecclesia, S. August. l. 10. Confessionum c. 33. dat Sancto Athanasio.*

A quibus ſumpſit initium alterna Pſalmorum decantatio.

41 MIrabilis illa ſocietas, ideſt Flauianus, & Diodorus Sacerdotali miniſterio nondum potiti, populis tamen admodum placentes, noctibus, ac diebus cunctos ad pietatis zelum armabant. Iſti namque primi in duas partes choros pſallentium diuidentes, ex ſucceſſione Dauidicam melodiam cantare docuerunt. Et hoc in Antiochia primitus fieri cœpit, & diſperſum ad terminos totius orbis vſque peruenit. *Theodoretus l. 5. Tripert. c. 32.*

De effectu, & laude Cantus.

42 ALiquando amplius mihi videor honoris eis tribuere, quā decet, dum ipſis ſanctis dictis religioſius, & ardentius ſentio moueri animos noſtros in flammam pietatis cum ita cantantur, & omnes affectus ſpiritus noſtri pro ſuaui diuerſitate habere proprios modos in voce, atque cantu, quorum neſcio qua occulta familiaritate excitantur &c. Et magis adducor, cantandi conſuetudinem approbare in Eccleſia, vt per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis aſſurgat. S. *Auguſt. l. 10. Confeſſ. c. 33. & ep. 119. de ritibus Eccleſiæ c. 18.*

De eodem.

43 QVantum fleui in hymnis, & canticis tuis, ſuauis ſonitus Eccleſiæ tuæ vocibus acriter commotus? Nam voces illæ influebant auribus meis, & eliquebatur veritas tua in cor meum, & ex ea æſtuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis. *Idem S. Auguſt. l. 9. Confeſſ. c. 6.*

De antiquitate Cantus Christianorum.

Soliti sunt Christiani statuto die ante lucem conuenire, carmenq. 44
Christo dicere secum inuicem, seq. sacramento non in scelus aliquod obstringere; sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent. &c. *Plinius iunior. l. 10. epistolarum ad Traianum ep. 79. Vide* S. *Dionys. de Eccles. hierarch. c. 2.* Tertull. *in Apologetico cap. 30.* S. *Basilium ad clericos Neocaesarienses. S. Gregor. Nazianz. in oratione Synodali. Ven.* Bedam *hom. infra octauas Epiphaniae*. S. *Isidorum Etymolog. c. 34. Cassianum l. 2. c. 10. 12. Philonem Iudaeum de Vita theorica supplicum. Euseb. l. 2.* Eccles. *hist. c. 17. S. Thom. 2. 2. q. 91. art. 2.*

De auctoribus Cantus Ecclesiastici.

Cantus Ecclesiastici fuerunt auctores varij. Praecipuus fuit San- 45
ctus Gregorius, *vt refert Vualafrid. Strabo de rebus* Ecclesiast. *c. 22. Et Berno* Augiensis *Abbas de quibusdam rebus ad Missae officium pertinentibus cap. 1.* Hunc Cantum postea ad meliorem concentum reduxit S. Leo Papa Secundus, Musicis valde eruditus. Antiphonas primi Graeci composuerunt, *auctore S. Isidoro de off. lib. 1. cap. 7.* Hos imitatus S. Ambrosius, Latinos excogitauit hymnos, *ut refert* Eusebius *hist. Eccles. lib. 1. cap. 18.* Tripert. *lib. 5. cap. 32.* Quibus S. Hilarius plures addidit, Prudentius etiam, & Sedulius. Responsoria ab Italis reperta sunt, sic dicta, quod, vno canente, Chorus consonando respondebat. S. *Isidorus ubi sup. cap. 8. Cassianus l. 2. cap. 20.* Organi consonantiam in Ecclesia ordinauit, & Ecclesiasticam regulam composuit Vitalianus Papa, maximus diuini cultus obseruator.

Cuius

Cuius instrumenti melodia qualiter sit temperanda, *extat Decretum Concilij Coloniensis, de officio & uita Clericorum, cap. 15.* vbi Organorum, inquit, melodia in templis sic adhibebitur, ne lasciuiam magis, quam deuotionem, excitet, neve, præter hymnos diuinos, ac cantica spiritualia, quidquam resonet, ac repræsentet.

DE DOMINICAE DIEI, ET ALIORVM FESTORVM, ET FERIARVM OBSERVATIONE, ET ORIGINE.

CAP. VI. §. II.

SVMMARIVM.

DIEBVS festis nihil operis faciendum, sed feriandum, & iubilandum, &quare 1. 2. 3. 4.
Quibus studijs vacandum in eis. 9.
A quibus abstinendum 10.
Christianorum festa ab ipsis Apostolis, vel a plenarijs Concilijs instituta 4. Et quare 56.
De Dominicæ diei, & aliarum festiuitatum obseruantia 7.
Apostolorum, & Martyrum festiuitates celebrandæ, & quare, & qualiter. 8.
Feriarum cultus, & origo 11.

Cap. 6. §. 2.

1 MEMENTO, vt diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est: Non facies omne opus in eo tu, & filius tuus, & filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, iumentum tuum, & aduena, qui est intra portas tuas. *Exod. 20. 31. Leu. 23. Deut. 5.*

2 Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, & nolite flere. &c. *2. Esd. 8.*

3 Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. *Psal. 45.*

Festa Christianorum ab Apostolis instituta, vel a plenarijs Concilijs.

4 ILla, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel a plenarijs Concilijs (quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas) commendata, atque statuta retineri. sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cælum, & aduentus de cælo Spiritus sancti anniuersaria solemnitate celebrantur. Et, si quid aliud tale occurrerit, quod seruatur ab vniuersa, quacumque se diffundit, Ecclesia. S. *Augustinus ep.* 118. *Quod etiam colligitur ex* S. *Ignatio ep. ad Philippenses, ibi, Dies festos nolite inhonorare.*

Dies festi cur instituti.

5 DEo dona eius in nobis, nosq. ipsos vouemus, & reddimus: ei beneficiorū eius solemnitatibus festis, & diebus statutis dicamus, sacramusq. memoriam; ne volumine temporum ingrata subrepat obliuio: ei sacrificamus hostiam humilitatis, & laudis in ara cordis, igne feruidæ caritatis. *Idem S. Aug. de Ciu. Dei l. 10. c. 4.*

De eodem.

6 OMnes festiuitates pro varietate regionum, diuersaq. in honorem Martyrum tempora ideo a viris prudentibus instituta sunt, ne forte rara congregatio populi fidem minueret in Christo. Propterea ergo dies aliqui constituti sunt, vt in vnum omnes pariter

pariter conuenirent, vt e conspectu mutuo & fides crescat, & lætitia maior oriatur. S. *Isidorus de Eccles. off. l. 1. c. 35*. S. *Hieron. in c. 4. ep. ad Galatas. Rabanus de institut. clericorum l. 2. c. 45*.

Dominicis diebus feriandum, & quare.

Dominico die a labore terreno cessandum est, atque omni modo orationibus insistendum, vt, si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem septimum, qui est resurrectionis Dominicæ, precibus expietur. *S. Greg. l. 11. ep. 3. ad ciues Romanos. Concil. Moguntinum sub Carolo can. 36. 37. S. Bonau. in Pharet. l. 2. c. 45. S. Clemens de Constitut. Apost. l. 5. c. 19. l. 7. c. 31. 37*. De obseruantia huius diei Dominicæ, & aliarum festiuitatum per annum *vide Concil. Matiscon. 1. c. 1. & 2. c. 1. 4. Agath. can. 21. 47. Cabilon. c. 18. Trib. c. 35. Brachar. 1. c. 4. S. Fabian. Papam ep. fin. Burchardum l. 2. c. 81. cum seq. Photium in Nomocanone tt. 7. c. 4. Gregorium 9. de ferijs, c. conquestus, de consecr. dist. 3. c. 1. S. Leonem ep. 79*. 7

Apostolorum, & Martyrum festiuitates celebrandæ, & quare, & qualiter.

Festiuitates Apostolorum, seu in honorem Martyrum solemnitates antiqui Patres in venerationis mysterio celebrari sanxerunt, vel ad excitandam imitationem, vel vt meritis eorum consociemur, atque orationibus adiuuemur; ita tamen, vt nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum offeramus, quamuis in memorijs Martyrum constituamus altaria. &c. *S. Isid. de Eccles. off. l. 1. c. 34. S. August. l. 2. contra Manichæum c. 21. l. 8. de Ciu. Dei c. 27. Rabanus de instit. cler. c. 43. Felix Papa ep. 2. ad Episcopos Galliæ*. 8

Quibus studijs vacandum diebus festis.

Obseruemus diem Dominicam, fratres, & sanctificemus illam, 9
sicut antiquis præceptum est de sabbato, dicente legislatore,
Exod. 20. A vespera vsque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Vi-
Leu. 23. deamus, ne otium nostrum vanum sit, sed a vespera diei sabbati vsque ad vesperam Diei Dominicæ, sequestrati a rurali opere, & ab omni nego-

negotio soli diuino cultui vacemus. Sic quoque sanctificamus rite Sabbatum Domini, dicente Domino, Omne opus non facietis in eo. Veniat ergo cuicũque possibile sit ad vespertinam, atque nocturnã celebrationem, & oret ibi in conuentu Ecclesiæ pro peccatis suis Deum. Qui vero hoc non possit, saltem in domo sua oret, & non negligat Deo soluere votum, ac reddere pensum seruitutis. In die vero nullus se a sacra Missarum celebratione separet, neque otiosus quis domi remaneat ceteris ad Ecclesiam pergentibus, neque in venatione se occupet, & diabolico mancipetur officio, circumuagando campos, & siluas, clamorem, & cachinnum ore exaltans, non gemitum, nec orationis verba ex intimo pectore ad Deum proferens. S. *August. serm. 251. de tempore.*

A quibus rebus abstinendum diebus festis.

10 STatuimus, secundum quod in lege Dominus mandauit, vt opera seruilia diebus Dominicis non agantur, vt nec viri ruralia exerceant, nec in vinea colenda, nec in campis arando, vel metendo, vel fenum secando, vel sepem ponendo, vel in siluis stirpando, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec ad placita conueniant, nec mercatus fiat, nec venationes exerceantur. *Concil. apud S. Medardum. c. 5. secundum Iuon. p. 4. c. 17. & Burchard. l. 2. c. 82. licet ibi non reperiatur. Vide Concil. Parisl. 1. c. 50.*

De Feriarum cultu, & origine.

11 FErias habere Clerum primus Papa Siluester docuit, cui Deo soli vacanti numquam militiam, vel negotiationem liceat exercere mundanam, dicente Psalmographo, Vacate, & videte, quoniam *Psal. 45.*
ego sum Deus: itemq. Apostolo, Nemo militans Deo implicat se ne- *2. Tim. 2.*
gotijs sæcularibus. Et primum quidem diem, qua & lux in principio facta est, & Christi est resurrectio celebrata, Dominicum nuncupauit. Quod illi nomen iam primis Ecclesiæ temporibus fuisse inditum, testatur S. Ioannes, qui dicit in Apocalypsi: Fui in Spiritu in die Dominico. *Apoc. 1.*
Deinde secundam feriam, tertiam feriam, quartam, quintam, & sextam de suo adnectens, Sabbatum ex vetere scriptura retinuit. *Ven. Beda de temporum ratione c. 6. de temporibus c. 4. de ratione computi c. 5. Rabanus de instit. cler. l. 2. c. 46.*

Ad-

Aduerte, quod hac nomenclatura Fertarum non recens a S. Siluestro pri-
mum excogitata est; Nam ab antiquioribus Ecclesiasticis scriptoribus re-
peritur vsurpata. Nam Tertullianus contra Physicos c. 8. frequenter me-
minit de quarta, & sexta feria, & c. 14. & contra Iudæos c. 4. & S. Hie-
ronymus ad Algasiam ep. 141. explicans illud Apostoli, Ne-
mo vos iudicet in parte diei festi, Vt alios, in-
quit, dies festos putent, alios non
festos: nobis enim, qui
in Christum
credimus resurgentem, iugis, & æter-
na festiuitas
est.

DE ORATIONIS PVRITATE, ET VIRTVTE, DE LACRYMIS SACERDOTVM, AC GENVFLEXIONIBVS, ET MANVVM ELEVATIONIBVS IN ORATIONE.

CAP. VII.

De Orationis, puritate, & virtute. C.7. §.1.

SVMMARIVM.

ORATIO iusti multum valet apud Deum.1.2.3.4.6.7.8.9.10.11.12.13.15.19.
Ea qualis esse debeat. 30.31.32.33.34.38.
Eius commendatio, & epitheta. 39.40.
Sacerdos tenetur orare, pro populo intercedere, & in lege Domini meditari.5.12.16.17.18.19.20.
Et semper orare. 35.36.38.
Maxime quibusdam temporibus. 37.
Qualiter ad orationem accedendum, in eaq. manendum.20.21.22.23.24.25.
A gratiarum actione oratio incipienda. 26.
Ante petitionem lacrymandum.27.
In oratione seruanda animi tranquillitas. 28.
In ea maxima adhibenda diligentia, quia Dæmones nimium orantibus insidiantur. 28.29.30.
Orationis Dominicæ commendatio: 41.42.

cti, astantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ Sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donauit. 2.*Mach.3.*

16 Galeam salutis assumite, per omnem orationem, & obsecrationem orãtes omni tempore in spiritu: & in ipso vigilantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis. *Ephes. 6.*

17 Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione. *Coloss.4.*

18 Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. &c. 1.*Tim.2.Vide* S. *August. ep.59. ad Paulinum.*

19 Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum: &c. Orate pro inuicem vt saluemini: multum enim valeat deprecatio iusti assidua. *Iac.5.*

Meditatio in lege Domini Sacerdoti necessaria.

20 CVi lex meditatio est, huic præsto sunt misericordiæ, vt viuat in æternum. Quo modo enim quis beatus esse potest sine miseratione diuina? Beatus autem, qui in lege Domini meditatur die *Psal.1.* ac nocte. Sed, qui meditatur in lege, eruditur in lege; &, quem lex erudierit, Dominus erudit, qui locutus est legem: ideoq. scriptum est, Beatus, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. *Psal.93.* Discamus ergo & nos in lege Domini meditari: non auocemur sæcularibus illecebris, non occupemur impedimentis, sed semper ad legem simus attenti. scriptum est enim. Os iusti meditabitur sapientiam.&c. *Psal.36.* Hoc in veteri testamento. Audi & in nouo dicentem, Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo. *Rom.1.* Et maxime hanc meditationem Sacerdotibus necessariam ostendit, ad Titum scribens, quia debet Episcopus amplecti eum, qui secundum doctrinam est, fidelium sermonem, *Tit.1.* vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contra dicunt, arguere. Quod vtique intentæ, atque sollicitæ meditationis est, non perfunctoriæ lectionis. &, ad Timotheum scribens, ait: Attende. &c. *1.Tim.4.* S. *Ambros. super Ps.118. serm.10.*

Qualiter ad orationem accedendum, in eaq. manendum.

STa in orationis prece tremens, nec aliter, quam reus iudici assistens, vt & interiori, & exteriori habitu fauorem iusti iudicis concilies. *S. Io. Climacus gradu 7. de luctu gaudij opifice.* 21

De eodem.

QVisquis Deum adit, multo cum gaudio, multoq. rursus cum tremore id facere oportet. Tremore quidem, dum metuimus, ne videamur indigni, qui Deum precibus alloquamur, rursus gaudio repleamur, reputantes honoris magnitudinem, quod Deus mortalium genus tanta, ac tali sua cura dignatus sit, vt assiduo diuino colloquio frui liceat: per quod etiam illud assequimur, vt & mortales, & temporarij esse desinamus; natura quidē mortales, sed colloquio, cōuictuque, quem agimus, cum Deo ad immortalem vitam transeuntes. &c. *S. Io. Chrysost. l. 1. de orando Deum.* 22

De eodem.

QVid aliud cogitare debet Sacerdos intrans ad orationem, quam 23
Psal. 41. propheticum illud, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei? Omnino si quidem oportet nos curiam intrare cælestem orationis tempore; illam vtique curiam, in qua Rex Regum stellato sedet solio, circundante innumerabili, & ineffabili beatorum spirituum exercitu. Quanta ergo cum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet a palude sua procedens, & repens ranuncula vilis? Quam tremebundus, quam supplex, quam denique humilis, & sollicitus, & toto intentus animo maiestati gloriæ, in præsentia Angelorum, in concilio iustorum, & congregatione assistat oportet miser homuncio? In cunctis igitur actionibus nostris multa opus est animi vigilantia, sed præcipue in oratione. &c. *S. Bernard. de 4. modis orandi.*

De eodem.

24 SI quis coram aliquo Principe ſtat, & ipſum alloquitur, magno cum metu ſtat, & cum corporis extrinſecus, tum mentis etiam intrinſecus attentos oculos tenet periculi metu: quanto tandem maiore cum metu, trepidationeq. cenſendum eſt oportere vos ſtare in cõſpectu Dei, tota mente in vnum illum intenta, neque vſquam alio? cum ipſe non hominis partem illam modo, quæ foris apparet, vt homines faciunt, ſed illam etiam, quæ intus occulta oculorum aſpectum fallit, clariſſime peruideat? &c. *S. Baſilius c. 2. de inſtit. monaſt.*

De eodem.

25 IN ſola religioſa cogitatione totus debet ſpiritus occupari, ne mens diuiſa effectum nequeat impetrare, quem poſtulat. *Caſſiod. ſuper Pſal. 118.*

Non petendum in orationis principio, ſed a gratiarum actione incipiendum.

26 CVm oras, nolito confeſtim ad orationem accedere. Quod ſi hoc non facis, indicio es ipſe, de voluntate tua, te ſcilicet, quod neceſſitate vrgeris, Deo preces adhibere. Quare, quandocumque inſtituis orare, omnia, teq. adeo ipſum relinquito, & ab eius glorificatione exorditor, qui omnia condidit: cumq. in eo ſatis fueris commoratus, non mente vaga, neque huc, illuc ue temere deerrante, neque (vt Græcorum mos eſt) fabulas garriens, ſed de ſanctis literis carpens, quæ dicas, dic, Gratias ago tibi Domine propter incredibilem clementiam, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam; qui peccantem me quotidie patientia tua ſuſtines, & ad reſipiendum omnibus nobis poteſtatem facis. &c. *S. Baſilius vbi ſup. cap. 2. de conſtit. monaſt. S. Cyprianus de oratione Dominica. S. Ambroſ. lib. 6. de Sacramentis cap. 6.*

Hoc autem tunc ſolet fieri, cum ſic cogitat homo propriam infirmitatem, vt non conuertat oculos ad diuinam benignitatem. Abyſſus enim abyſſum inuocat, abyſſus luminoſa abyſſum tenebroſam, abyſſus miſericordiæ abyſſum miſeriæ. &c. Sed, ſicut periculum eſt, ſi fuerit oratio nimis timida, ſic e contrario non minus, immo & maius periculum eſt, ſi ſit oratiõ tepida, & non ex noua affectione procedens. &c. Quæ vero fidelis, & humilis, & feruens oratio fuerit, cælum ſine dubio penetrabit. Vnde certum eſt, quod vacua redire non poterit. *S. Bernard. ſerm. 4. de Quadrageſima.*

Oratio Sacerdotis ſit inimicis terribilis.

31 TImeat orationem tuam, qui admonitionem contempſit. Cui iraſceris Sacerdos, Deum ſibi iratum, non hominem putet. &c. *Idem Bernard. de conſid. l. 4. ad fin.*

Importunitas, quę in noſtra poteſtate ſita eſt, oranti neceſſaria.

32 VT concedamus, nos omnibus deſtitutos virtutibus &c. tamen vel importunitatem, quæ omni volẽti ſuppeditat, habere poſſumus. Per quam etiam ſolam daturum ſe Dominus quidquid oratus fuerit, repromittit. &c. Idcirco, ſi cunctæ nos exauditionum cauſæ omnino deficiant, ſaltem animet importunitatis inſtantia, quæ abſque vlla vel meriti, vel laboris difficultate in cuiuſque volentis ſita eſt poteſtate. *Caſsianus coll. 9. c. 33. S. Gregor. l. 11. ep. 2.*

De eodem.

33 ORatio perſeuerãs iungit Deo, atque ita gaudens aſſiſtere ſe Domino gloriatur. Adhærens autem anima mea Domino, incipit ſecuritatem habere, & libertatem, nec pauores ſuſtinet timoris. Suſcepta anima tanto patrocinio dexteræ Dei, quo modo poterit noceri ab aliqua poteſtate? &c. S. *Auguſt. ſer. 230. de tempore.*

Deus

Deus vult rogari, cogi, & quadam importunitate vinci.

Matth. 11. IDeo tibi dicitur, Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud. 34
Esto ergo sedulus in oratione, esto in precibus importunus, caue ne ab oratione deficias. Si dissimulat audire, quem rogas, esto raptor, vt regnum cælorum accipias: esto violentus, vt vim etiam ipsis inferas cælis. Quid hac rapina locupletius? Quid hac gloriosius violentia? Bona violentia, qua Deus non offenditur, sed placatur; proximus non læditur, sed iuuatur; peccatum minuitur, non multiplicatur. Bona violentia, qua non quæritur lucrum cito periturum, sed regnum acquiritur sine fine mansurum. S. *Greg. in Psal. 6. Pænitentiæ.*

Semper orandum.

1. Cor. 10. SIue comeditis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia ad gloriam Dei 35
facite. Accumbens mensæ, ora: esitans panem, Largitori gratiam rependito: suffulciens, firmansq. infirmas corporis vires cibo, eius fac memineris, qui hoc te dono impertiuit ad inferendam cordi tuo lætitiam, & ad multiplicium infirmitatum non mediocre solamen. Nulla tibi est sumendi edulij necessitas? Caue, ne prætereat eius memoria, cuius liberali beneficio ventrem explesti. Tunicam indueris? Gratias agito benigno datori. Amiciris pallio? Fac in te augescat interior in Deum caritas, qui integumenta largitus est hiemi, æstatique accommoda, quibus & vita conseruetur, & obtegatur turpitudo. Tibi ne dies expletus abiit? Illi referto gratiam, qui Solem quidem nobis nihil tale commeritis indulsit, in diurnæ operationis ministerium: ignem vero contulit illustrandæ nocti, vtq. subseruiat reliquis vitæ commoditatibus, &c. S. *Basilius hom. in martyrem Iulittam, quæst. 5. inter varias.*

De eodem.

Psal. 118. ORatio nos Deo crebra commendat. Si enim Propheta dicit, 36
Matth. 26 Septies in die laudem dixi tibi, qui regni erat necessitatibus occupatus, quid nos facere oportet, qui legimus, Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem? Certe solemnes orationes cum gratiarum actione sunt deferendæ, cum e somno surgimus, cum prodimus,

mus, cum cibum paramus sumere, cum sumpserimus, & hora incensi, cum denique cubitum pergimus. Sed etiam in ipso cubili volo Psalmos cum oratione Dominica frequenti contexas vice, vel cum euigilaueris, vel antequam corpus sopor irriget, vt te in ipso quietis exordio rerum sæcularium cura liberum diuina meditantem somnus inueniat &c. S. *Ambros. l. 3. de virginibus. Vide sup. c. 6. §. 1. de horis canonicis, cap. dicebat Iesus, n. 35.*

Quibus temporibus quotidie orandum.

37 OPortet, & stratis relictis diuino cultu præuenire Solis exortum, & cum ad mensam accedimus, & cum nos ad nocturnam quietem recipimus. Quin potius oportet singulis horis vnam precationem offerre Deo, vt orandi cursus diei cursum æquet. Ceterum hiberno tempore decet etiam noctis maximam partem precibus impendere, ac flexis genibus multo cum tremore instare deprecationi; hoc ipso nos beatos existimantes, quod Dei cultui vacamus. Dic mihi; qua fronte Solem intueberis, nisi prius adoraueris eum, qui tibi tantum bonorum largitur, ac suppeditat? Qua spe trades teipsum nocturno tempori, qualibus cum insomnijs putas tibi rem fore, nisi teipsum præmunieris orando, sed incustoditus ad somnum accesseris? Nimirum &c. S. *Chrysost. l. 1. de orando Deum.*

Magna a se peti vult Deus.

38 REgnum cælorum pete tantummodo, & necessitatibus corporis tui ipse, vt dixit, prouidebit. Munificentissimus est enim idem, & augustissimus Rex noster, & indigne fert, quandocumque quis exiguum a se aliquid petit; quandocumq. quis nostrum de rebus minime ipsi conuenientibus rogat. Noli igitur tibi illum oratione tua iratum facere, sed ea petito tibi, quæ digna sunt & Rege, & Deo. Hæc autem petens ab eo, ne prius recesseris, quam quæ petis impetraueris. *S. Basil. de constit. monast. c. 2.*

Orationis commendatio, & epitheta.

MAgna arma ſunt preces, magna ſecuritas, magnus theſaurus, magnus portus, refugij locus, modo ſobrij, & vndequaque mente noſtra collecta, inimicoque noſtræ ſalutis nullo aditu permiſſo, Dominum adeamus. Scit enim hoſtis noſter &c *S. Chryſoſt. hom. 30. in Geneſ. quam lege.* 39

De eodem.

ORatio ſancta, columna ſanctarum virtutum, deitatis ſcala, viduarum maritus, Angelorum cognata, fundamentum fidei, monachorum corona, coniugatorum leuamen. Beatus, qui te amat: beatior, qui te frequentat. Beatus, qui te adſtringit: ſed beatior, qui in te perſeuerat. Beatus, qui tecum lacrymas fundit, quoniam holocauſtum ſanctum Deo, & immaculatum offerre non dubitamus. *S. Auguſt. ſerm. 22. ad fratres in eremo. Vide Caſſianum collat. 9. & 10.* 40

De oratione Dominica.

COmpendijs paucorum verborum quot attinguntur edicta Prophetarum, Euangeliorum, Apoſtolorum, ſermones Domini, parabolæ, exempla, præcepta, quot ſimul expungũtur officia Dei, honor in patre, fides, teſtimonium in nomine, oblatio obſequij in voluntate, commemoratio ſpei in regno, petitio vitæ in pane, exómologeſis debitorum in deprecatione, ſollicitudo tentationum in poſtulatione tutelæ. Quid mirum? Deus ſolus docere potuit, vt ſe vellet orari. Ab ipſo igitur ordinata religio orationis, & de ſpiritu ipſius, iam tunc cùm ex ore diuino ferretur, animata ſuo priuilegio, aſcendit in cælum, commendans patri, quæ filius docuit. *Tertullianus de oratione in Anacephalæoſi.* 41

De eadem.

42 QVamlibet alia verba dicamus, quæ affectus orantis vel præcedendo format, vt clareat, vel consequendo attendit, vt crescat, nihil aliud dicimus, quam quod in Dominica oratione positum est, si recte, & congruenter oramus. S. *August. ep. 121. ad Probam, vbi cap. 11. breuiter explicat orationem Dominicam, & in* Enchiri*dio vltra medium. De eius expositione vide etiam* S. *Cyrillum. catechesi mystag. 5. & S. Cyprianum de oratione Dominica. S. Hieron. l. 3. contra Pelagianos.* S. *Gregorium Nyssenum per quinque homilias. &* S. *Bernardum serm. 6. de Quadragesima. Cassianum coll. 9. c. 17.* Concil. *Toletan. 4. cap. 9.*

Cap. 7. §. 2.

1 LABORAVI in gemitu meo, lauabo per ſingulas
noctes lectum meum: lacrymis meis ſtratum meum ri-
gabo. *Pſal. 6.*
2 Cinerem tamquam panem manducabam, & potum
meum cum fletu miſcebam. *Pſal. 101.*
3 Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? &
plorabo die, ac nocte interfectos filiæ populi mei. *Ierem. 9.*
4 Attingite vos, & plangite Sacerdotes, vlulate miniſtri altaris: ingre-
dimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam interijt de domo
Dei veſtri ſacrificium, & libatio. *Ioel. 1.*
5 Inter veſtibulum & altare plorabunt Sacerdotes miniſtri Domini, &
dicent &c. *Ioel. 2.*

Lacrymæ ſunt Sacerdotis arma, & munimenta.

6 DOlere potero, potero flere, potero gemere aduerſus arma, milites Gothos quoque. Lacrymæ meæ mea arma ſunt. Talia enim munimenta ſunt Sacerdotis. Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere. &c. *S. Ambroſ. poſt ep. 32. l. 5. in oratione contra Auxentium 23. q. 8. c. Conuenior. §. quid ergo.*

Sacerdotes boni deflere debent peccata populi.

7 BOni Sacerdotes populi debent delicta deflere, & totos ſe planctibus tradere, imitantes Ieremiam prophetam, dicentem: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos populi mei. tamquam propria igitur delicta, plebis peccata Sacerdos flere debet, ſed affectu compatiendi, non accuſatione commiſſi. S. *Iſidorus de ſummo bono l. 3. c. 46.* *Ierem. 9.*

Sacer-

Sacerdotes ſancti quotidie flere debent.

CVm Sancti ſemetipſos ſentiunt terrenæ cogitationis pondere 8
prægrauatos, ab illa mentis puritate decidere, & inuitos, immo vero etiam neſcientes, in legem peccati, mortisq. traduci, atque (vt cætera prætermittam) bonis quidem, ac iuſtis, ſed tamen terrenis a cõſpectu Dei operibus auocari, habent profecto, pro quibus ad Deum iugiter ingemiſcant, habent, pro quibus in veritate humiliati, atque compuncti, non verbis tantum, ſed affectu ſemetipſos pronuntient peccatores, & veniam pro omnibus, quæ quotidie ſuperati fragilitate carnis incurrunt, & gratiam Dei iugiter poſtulantes veras pænitentiæ lacrymas indeſinenter effundant. &c. Et ideo quotidianis ſuſpirijs ſancti omnes pro hac ſubſtantiæ ſuæ fragilitate compuncti, dum cogitationum varietates, & conſcientiæ ſuæ latebras, ac penetralia perſcrutantur, ſupplicitet clamant, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo
Pſal. 142. Domine, quia non iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuens. &c. *Caſſianus coll. 23. c. 20. iuncto c. 17.*

Idem faciendũ inter audiendas cõfeſsiones. 9

Quando Presbyteri audiunt confeſsiones, vt ſup. c. 5. de Sacramentorum miniſtratione n. 25. vt faciebat S. Ambroſius, ibidem num. 22. cap. Beatus Ambroſius.

Qualiter flebat S. Auguſt. inter audiendum Diuina officia in Eccleſia. 10

Vide ſup. c. 6 de Horis canonicis §. 1. cap. Quantum fleui, num. 44.

Seminemus hominibus bonum exemplum per aperta operã, ſeminemus Angelis gaudium magnum per occulta ſuſpiria. 11

S. Bernard. ſerm. 30.

Beati,

Beati qui lugent.

12 BEatus Sacerdos, qui ſtudioſe, & conſiderate luctum quærit, & lacrymas in hac vita, tamquam pretioſas margaritas, fundit in conſpectu Dei. S. *Nilus de oratione c.63.*

De eodem.

13 BEatus, cuius anima, velut arbor nuper ſata, crebris gemitibus, ac lacrymis, tamquam opportunis auris, & aquis fouetur, & irrigatur: & qui bonas cogitationum plantas precationibus, & lacrymis fouet, & irrigat, vt fructus Deo gratos ferat. *Idem S. Nilus c.67. ibidem.*

Qui lacrymas fundit, non facile peccabit.

14 SAcerdos, qui luctum amplectitur, haud facile peccabit: &, qui cordis vacat compunctioni, non cogitat malum. Ex compunctione naſcitur fletus, in fletu autem a malis tẽperamus. *S. Ephraem de vita ſpirituali c.49.*

15 Spongia peccatorum tuorum, & populi, lacrymæ tuæ ſint. Grandis earum virtus, &c.

S. Chryſoſt. ſuper Pſal.50.

Semper orandum cum lacrymis.

16 NVmquam eſt ſine gemitu orandum. Nam peccatorum recordatio mærorem gignit: dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimus, & magis tunc reos nos eſſe cognoſcimus. Ideoque, cum Deo aſſiſtimus, gemere, & flere debemus, reminiſcentes, quam grauia ſunt ſcelera, quæ commiſimus, quamq. dira inferni ſupplicia, quæ timemus. *S. Iſid. de ſummo bono l.3.c.7. Vide ſup. c.7. §.1. de orationis puritate, cap. Vtere Lacrymis, n.27.*

Qui

Qui non luget, nec ſentit præſentia mala, nec deſiderat futura bona.

SI non plangis, plane non ſentis animæ vulnera, conſcientiæ læſionem, ſed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidie poſtules ea cum lacrymis. *S.Bonau. in Pharetra l. 2. c. 18. ex S. Bernardo.* 17

In lacrymis anima illuminatur, & fiduciam concipit.

TVnc anima illuminatur, quando ad lacrymas compungitur &c. 18
Lacrymæ apud Deum ſemper nobis dāt fiduciam magnam &c. *Idem S.Bernard. in modo bene viuendi, ſerm. 9.*

Spontaneæ lacrymæ ſedulo conſeruandæ, & quæ ſint veræ.

QVoties anima nil etiam curantibus, vel ſtudioſe operantibus nobis in lacrymas vi ſecretæ compunctionis excitata, in ſolo fletu requieuerit, curramus ſollicite. Dominus enim non vocatus aduenit, ſpongiamq. diuini amoris. & refrigerij piarum lacrymarum aquam nobis clemens porrigit, quibus deleantur ſcelera chirographi noſtri. Serua eam, vt pupillam oculi tui, donec ſponte abeat. Longe enim maior eſt huiuſmodi compunctionis vis, quam eius, quam ſtudio noſtro, & labore acquiſiuimus &c. Solet adulterina compunctio elationem gignere; ea vero, quæ laudabilis, & probata eſt, cōſolationē &c. Noli antequam perfecte emunderis, lacrymarum tuarum imbribus credere: neque enim habet fidem vinum ſtatim e torcularibus expreſſum &c. Sane abſque metu ruinæ eſt, qui ex mortis, ſcelerumq. memoria genas ſuas viuentium aquarum perpetuis imbribus rigat. &c. *S. Io. Climacus de luctu gaudij opifice, gradu 7.* 19

DE GENVFLEXIONIBVS, ET MANVVM ELEVATIONIBVS, ET PECTORIS TVNSIONIBVS IN ORATIONE.

CAP. VII. §. III.

SVMMARIVM.

SANCTI veteris, & noui Teſtamenti, inter orandum genua flectebant, & manus in cælum leuabant. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 12.

Etiam ipſe Dominus. 3.

Genua autem non flectũtur diebus Reſurrectionis, nec Dominicis, & quare. 12.

Manuum eleuatio, quid notet. 13. 14.

Pectoris tunſio, quid. 9. 15. 16.

Cap. 7. §. 3.

FACTVM est, cum complesset Salomon orans Do- 1
minum omnem orationem, surrexit de conspectu altaris Domini: vtrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum. *3.Reg.8.*

Flexis genibus Salomon cõtra vniuersam multitudinem 2
Israel, & palmis in cælum leuatis, ait: Domine Deus Israel &c. *2.Paralip.6.*

Auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positis genibus orabat. 3
Luc.22.

Eiectis omnibus foras Petrus ponens genua orauit. *Act.9.20 21.Is.45.* 4
Rom.14.Philipp.2.

Cumq. leuaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum 5
remisisset, superabat Amalec. *Exod.17. De cuius rei significatione vide S. Isidorum in Exod.c.25.*

Clamaui ad te Domine, tota die expandi ad te manus meas. *Psal.87.* 6

Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos. *Tren. 3.* 7
Cor cum manibus leuat, qui orationem cum opere subleuat. S.Isid.de summo bono l.3.c.7.

Volo vos orare in omni loco, leuantes puras manus coram Domino. 8
1.Tim.2.

Publicanus a longe stans percutiebat pectus suum, dicens, Deus pro- 9
pitius esto mihi peccatori. *Luc.18.*

Genuflexionibus Deum placari.

QVando non geniculationibus, & ieiunationibus nostris etiam 10
siccitates sunt depulsæ? &c. *Tertullianus ad Speculam, de fuga in persecutione.*

Orandum genibus flexis omni tempore, præterquam Dominicis, & Resurrectionis diebus.

SCiendum, quod, exceptis diebus Dominicis, & illis solemnitatibus, 11
quibus sancta, & vniuersalis Ecclesia ob recordationem Dominicæ Resurrectionis solet stando orare, fixis in terram genibus, suppliciter clementiam nobis profuturam, nostrorumq. criminum indul-

gentiam

gentiam deposcendam esse. Cuius rei in Euangelio ipse Dominus dedit exemplum. Sed & Stephanum martyrem, & Apostolum Paulum eadem fecisse liber Actuum Apostolorum testis est. Ex quibus intelligi datur, oportere Christianum humiliter in terram prosterni, ne forte illi dicatur, Cur superbis, terra, & cinis? *Concil. Turon. c. 37. Burchardus l. 3. c. 235. l. 13. c. 9. S. Basil. h. 3. aduersus Eunomium, & serm. 27. de Spiritu sancto. Epiphanius l. 3. aduersus haereses. Ven. Beda serm. inf. oct. Ascens. dist. 30. c. si quis Presbyter.* Luc. 22. Act. 7. 9. 20. 21.

De eodem, & quid indicet genuum flexio.

12 SEd & genua in his Resurrectionis Dominicae diebus in oratione iuxta morem minime flectimus: quia genuum inflexio poenitentiae, & luctus indicium est. Quod etiam obseruandum in omnibus Dominicis diebus, propter eiusdem Resurrectionis, vel Dominicae, vel nostrae sacramenta Patres instituerunt. *Ven. Beda serm. inf. oct. Ascens. Concil. Nicaenum de cons. dist. 3. c. quoniam. Sexta Synodus c. 90. Cassianus coll. 21. c. 11. 20. Martinus Bracharensis Episcopus dist. 30. c. si quis Presbyter. S. Basilius serm. 27. de Spiritu sancto.*

Manuum eleuatio, quid indicet.

13 SI in pristinam actionis vitam (quantum Dominus vos custodire dignabitur) redire non valetis, manus vestras in sublime porrigentes, ostendite, quia magis caelestia, quam terrena diligatis, & vestra iam conuersatio in caelis est. S. *Eligius hom. 8. in die Cenę Domini ad publice pęnitentes, in Appendice Bibliothecę Sanctorum Patrum.*

De eodem, ex naturali paruulorum instinctu.

14 CVm manus fuerit in sublime expassa per secretam operum distinctionem, tunc mentis nostrae perspicacitas acriores resumit vires, id quod Israel dicitur. Proinde obserua, hic non esse dictum,

Cum eleuaueritis manus vestras, sed, Cum extenderitis. Si quidem eleuat, qui cælestia quærit; extendit autem, & qui indignus est corporalis subsidij. Cum igitur extensio manuum identidem fiat ab ipsis infantibus per affectum erga nutrices, aut matres, hisce verbis declarat vim affectiuam eorum, qui preces effundebant. *S. Basil. super c. 1 Isaiæ.* Eleuare manus, hoc est opera & actus eleuare ad Deum, & non habere actus deorsum deiectos, & humi iacentes, sed Deo placitos, & ad cælum erectos. Eleuat ergo manus, qui thesaurizat in cælum, &c. *Origenes hom. 11. in c. 17. Exodi.*

Pectoris tunsio, quid notet.

Confitendo, puniendo peccata tua, quid aliud significat pectorum tunsio, nisi forte putamus ossa nostra aliquid peccasse, cum cædimus, & tundimus pectus? sed significamus nos cor contere-re, vt a Domino dirigatur. *S. August. super Psal. 46. & serm. 8. & 36. de verbis Domini, & 48. de tempore.* Tunsio pectoris, obtritio cordis. *Idem Ps. 31. Enarrat. 2.* 15

De eodem.

Pectus percutimus, signantes, quod nequiter egimus, displicere nobis: ac ideo, antequam Deus feriat, id nos in nobis ipsis ferire, & antequam extrema relatio veniat, commissum pænitentia digna punire. *Nicolai 1. cum responsis ad consulta Bulgarorum, c. 54.* 16

DE CAERIMONIIS IN GENERE.

CAP. VIII.

SVMMARIVM.

BENEDICVNTVR a Domino Cærimonias obseruantes. 1.
In custodiendis illis cura multa adhibenda. 2. 3.
Ab ipsis Apostolis Cærimoniæ extremę emanarunt, & quare inuentæ. 4. 5. 6.
Multarum Cærimoniarum significatio nobis obscura. 7.
Illæ tamen, quantumlibet ignotæ, venerandæ. 8.
Qui receptos Ecclesiæ Catholicæ ritus in Sacramentorum administratione contempserit, anathema sit. 9.

Cap. 8.

BENEDICENTVR in semine tuo omnes gentes terræ, eo quod obedierit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta, & mandata mea, & cærimonias, legesq. seruauerit. *Gen. 26.* 1

Obserua custodias Domini Dei tui, vt ambules in vijs 2
eius, vt custodias cærimonias eius, & præcepta &c. 3. *Reg.* 2.

Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi 3
omnia, quæ ego loquor ad te de vniuersis cærimonijs Domus Domini &c. Sacerdotes autem, & Leuitæ filij Sadoc, qui custodierunt cærimonias sanctuarij mei, cum errarent filij Israel a me, ipsi accedent ad me vt ministrent mihi: & stabunt in conspectu meo &c. *Ezech.* 44.

Ab ipsis Apostolis cærimoniæ externæ emanarunt, & quare inuentæ.

NEcessario primi illi Sacerdotalis muneris duces, cum ex summa, 4
superſubstantialiq. Deitate ipsi sancti muneris plenitudinem percepissent, & idipsum deinceps proferre, & propagare a diuina bonitate missi essent, ipsiq. (vt qui transissent in Deum) posteros ad diuina prouehere affatim cuperent visibilibus signis cælestia sacramenta texerunt, varietateque, ac multitudine, quod vnicum est collectum, tradiderunt, & in humanis imaginibus res diuinas, materialibusq. figuris spiritualium maiestatem, atque in ijs, quæ nobis sunt familiaria, summa illa, & superſubstantialia partim scriptis, partim non scriptis institutionibus suis, iuxta quod sacræ definiunt leges, nobis tradiderũt. Non modo profanæ multitudinis causa, cui ne ipsa quidem fas est signa contingere, verum ob id quoque, quod hæc nostra sacratissima functio significatiua est, plenaque, vt dixi, signis, pro modo, & ratione captus nostri, indigetq. visibilibus figuris, quibus veluti adminiculis ad eorum augustiorem intelligentiam subuehamur. *S. Dionys. de Eccles. hier. c. 1. post medium. Concil.* Trident. *sess.* 22. *c.* 5.

Quare diuina per similitudines visibiles tradantur.

DIuina hominibus manifestari non possunt, nisi sub aliquibus si- 5
militudinibus sensibilibus: ipsæ autem similitudines magis mouent animum, quando non solum verbo exprimuntur, sed etiam

sensui

ſenſui offeruntur. Et ideo diuina traduntur in ſcripturis non ſolum per ſimilitudines verbo expreſſas, ſicut patet in metaphoricis locutionibus, ſed etiam per ſimilitudines rerum, quæ viſui proponuntur; quod pertinet ad præcepta cærimonialia. S. *Thom. 1 2. q. 99. art. 3. ad 3. ex eodem S. Dionyſio.*

De eodem, ex Apoſtolica traditione.

6 CVm natura hominum ea ſit, vt non facile queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, vt ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia vero elatiore, in Miſſa pronuntientur, inſtituit. Cærimonias item adhibuit, vt myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaq. id genus multa ex Apoſtolica doctrina, & traditione, quo & maieſtas tanti ſacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis, & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latēt, contemplationem excitarentur. *Concil. Trident ſeſſ. 22. c. 5. S. Auguſt. de lib. arb. c. 10.*

Multarum cærimoniarum, & rituum ſignificatio nobis obſcura.

PLurima ex his, quæ ignoramus, cauſas habent digniſſimas nobis
7 quidem ignotas, verum præſtātioribus ordinibus cognitas. Complura item ſummas illas, altiſſimasq. ſubſtantias latent, ſoliq. ſapientiſſimæ, ac ſapiētiæ doctori, diuinitati nota ſunt. S. *Dionyſ. de Eccl. hierarc. c. fin.*

Cærimoniæ, & ſigna etiā ignota veneranda: & quid in illis.

SVb ſigno ſeruit, qui operatur, ac veneratur aliquam rem ſigni-
8 ficantem, neſciens, quid ſignificet. Qui vero aut operatur, aut veneratur vtile ſignum diuinitus inſtitutum, cuius vim, ſignificationemq. intelligit, non hoc veneratur, quod videtur, & tranſit, ſed illud potius, quo talia cuncta referenda ſunt. Qui autem non intel-

intelligit, quid significet signum, & tamen signum esse intelligit, nec ipse premitur seruitute. Melius est autem, vel premi incognitis, sed vtilibus signis, quam inutiliter ea interpretando a iugo seruitutis eductam ceruicem laqueis erroris inferere. *S. August. de Doctrina Christiana, c.9.*

Qui ritus Ecclesiæ approbatos in Sacramẽtorum administratione contempserit, &c, anathema sit. 9

Vt sup. c. 5. de Sacramentorum administratione, c. si quis dixerit, n.5.

DE

PARS SECVNDA

DE MORIBVS, AC VITA SACERDOTIS

EX APOSTOLI PRAESCRIPTO: DEQ. EIVS EXTERIORI ET INTERIORI HOMINE COMPONENDO.

DE

IRREPREHENSIBILITATE, ET SANCTITATE SACERDOTVM, DEQ. INTENTIONIS EORVM PVRITATE, ET FINE.

CAP. I.

De Sanctitate Sacerdotum. §. I.

SVMMARIVM.

SACERDOTES debent esse sancti, irreprehensibiles, & sine macula. 1.2.3.4.5.6.7.8. & quare, 11.
Qualis debet esse eorum sanctitas, & puritas, 12.13.14.15.16.17.18.19.20.21.22.23.24.
Eorum varia epitheta. 9.10.21.
Qualiter orare debeant pro populo. 10.
Quales ad id esse debeant. 25.26.27.28.29.30.31.
Sacerdotis est, facere, & docere. 32.
Docere autem debet seipsum prius, deinde alios. 35.
Sacerdotis, Monachi, & Solitarij differentia. 34.35.
Perfecti viri descriptio. 36.
Sacerdotalis vitæ epitome. 39.

Cap. I. § I.

SANCTIFICABOR in ijs, qui appropinquant mi- 1
hi. *Leu. 10. 21.*
Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum sanctificentur, 2
ne percutiat eos. *Leu. 19.*
Homo de semine tuo, qui habuerit maculam, non offe- 3
ret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. *Leu. 21.*
Sancti erunt Deo suo Sacerdotes, & non polluēt nomen eius: incensum 4
enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.
Leu. 21.
Elegit Sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei. 5
1. Machab. 4.
In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, 6
in integritate, in grauitate, verbum sanum, irreprehensibile: vt is,
qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.
Tit. 2.

Irreprehensibilis debet esse Sacerdos.

AVgusta quidem, ac veneranda res, accessuq. difficilis, Sacerdo- 7
tium est, & sine vlla reprehensionis labe consectanda. S. *Isidorus Pelusiota l. 1. ep. 156.*

De eodem.

OPortet Sacerdotes, & ministros, qui altari, & sacrificijs in- 8
seruiunt, integros, atque immaculatos esse, cum Dominus
dicat, Homo, in quo fuerit macula, & vitium, non accedat,
offerre dona Deo. *S. Cypr. l. 2. ep. 1.*

Sacerdos debet esse sine crimine, vt Episcopus; & eius multa Epitheta.

9 FRatres carissimi, oportet manum mundam esse, quæ polluti vasis debet maculas purgare, ne polluta deterius possit inquinare, cum sordida sordidum tractat. Propterea, Sacerdotes altissimi Dei, vobis dicitur, Mundamini, qui fertis vasa Domini: vos enim estis, *Isa. 52.* qui vasa Domini ferre debetis, quibus datum est nosse mysterium Regni Dei. *Luc. 8.* vos estis sal terræ, lux mundi, lucerna accensa, ciuitas in monte posita, columnæ templi, lignum scientiæ in medio Paradisi positum, patroni, & rectores Ecclesiæ, Angelorum, & Paradisi ciues, Prophetarum filij, Patriarcharum cognati, Apostolorum successores. Mundamini ergo, vt digne cum patribus possitis ferre vasa Domini. vasa enim non solum aurea, & argentea, sed etiam illa, pro quibus redimendis mori Dominus dignatus est. Proptérea attēdat cáritas vestra, quales esse debetis, vt digne vasa Domini portare possitis. ait enim Apostolus: Oportet, Episcopum sine crimine esse, tamquam *Tit. 1.* Dei dispensatorem &c. Hæc non solum ego Episcopus seruare debeo, sed et vos vna mecum Sacerdotes Deo auxiliante seruare debetis. Per omnia sine crimine, sicut Episcopum, ita iubet esse Presbyterum, idest irreprehensibilem, vt non quærat vxores, non diuitias, non honorem &c. *S. August. serm. 36. ad Presbyteros, inter sermones ad fratres Eremi.*

Alia Sacerdotum Epitheta, & qualiter orant pro populo.

10 SAcerdotibus proprie animarum curandarum sollicitudo commissa est, qui, pondus populi sibi commissi viriliter sustinentes, pro peccatis omnium, velut pro suis, infatigabiliter supplicant Deo, Qui velut quidam Aaron incensum contriti cordis, & humiliati spiritus offerentes, quo placatur Deus, auertunt iram futuræ animaduersionis a populo: qui per Dei gratiam fiunt Diuinæ voluntatis indices, Ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis assertores, prauæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, & male sibi conscijs etiam ipso visu terribiles, vindices oppressorum,

rum, patres in fide Catholica regeneratorum, prædicatores cælestium, primi phalanges inuisibilium prœliorum, exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipsi sunt Ecclesiæ decus, in quibus amplius fulget Ecclesia. Ipsi columnæ firmissimæ, quibus in Christo fundatis innititur omnis multitudo credentium. Ipsi ianuæ ciuitatis æternæ, per quos omnes, qui credunt in Christum, ingrediuntur ad Christum. Ipsi ianitores, quibus claues datæ sunt regni cælorũ. Ipsi etiam dispensatores Regiæ domus, quorum arbitrio in aula Regis æterni diuiduntur gradus, & officia singulorum. Hi sunt, qui non ambiendo, sed spiritaliter viuendo Sacerdotium meruerunt, quiq. non fauoris humani suffragio, sed diuino munere sublimati, nihil sibi de præstantia sui principatus adplaudunt. Quos non inflammat honor acceptus, sed exercet labor impositus. Qui non excellentiam suam cogitant prouecti, sed sarcinam: nec gloriantur de officij dignitate, sed sudant potius constituti sub onere. Tales diuina Scriptura Speculatores appellat, qui speculantur actus omnium, &, qualiter vnusquisque cum suis in domo, qualiter in ciuitate cum ciuibus viuat, intentione religiosæ curiositatis explorant. Quos bonos probauerint, honorando confirmant; quos deprehenderint vitiosos, arguentes emendant; aut, si emendari noluerint, æquanimiter portant, habituri vberrimum fructum, aut de sua districtione, si correcti profecerint, aut de sua patientia, etiam si illi, quos sustinent, emendari noluerint. *S. Prosper de vita contempl. l. 2. c. 2.*

Quare Sacerdos debeat esse sine macula.

Isa. 11. O Sacerdotes, si anima cuiuslibet iusti sedes est Dei, multo magis sedes, & templum Dei vos esse debetis mundum, & immaculatum. Si sepulcrum eius gloriosum est, in quo corpus eius iacuit exanime, gloriosiora, & digniora esse debent corpora vestra, quæ, qui a mortuis suscitatus est, quotidie inhabitare dignatur. *Luc. 11.* Si beatus est venter, qui nouem mensibus Christum portauit, & beata debent esse corda vestra, in quibus sibi hospitium quotidie eligit filius Dei. *Psal. 118.* Si beata sunt vbera, quæ paruulus suxit, ita debet esse os beatum, quod carnem eius sumit, & sanguinem sugit. Carnes ergo vestras cum timore eius configite, & vobis diligenter prouidete, ne lingua loquendo, quæ vocat de cælo filium Dei, contra Dominum loquatur, & ne manus, quæ intinguntur sanguine Christi, polluantur sanguine peccati. *S. August. serm. 37. ad fratres Eremi.*

Qualis

Qualis esse debeat puritas Sacerdotum.

12 Necesse est Sacerdotem sic esse purum, vt si in ipsis cælis collocatus inter ipsas cæli virtutes medius staret. *S. Chrysost. de Sacerdotio l. 3.*

De eodem.

13 EVm, qui pro ciuitate tota, immo qui pro vniuerso terrarum orbe legatus intercedit, deprecatorq. est apud Deum, vt hominum omnium, non viuentium modo, sed etiam mortuorum peccatis propitius fiat, qualem, quæso, esse oportet? Equidem neque Mosis, neque Eliæ fiduciam fore vmquam satis putauerim ad supplicationem huiusmodi peragendam. Quandoquidem quasi mundus illi vniuersus concreditus, atque adeo omnium sit pater, sic ad Deum ipse accedit, deprecans, quidquid bellorum vbique est extingui, turbas solui, atque in horum locum pacem, ac felicem rerum statum succedere. Denique celerem malorum vnicuique imminentium qua priuatim, qua publice, defunctionem postulans. Porro illum ipsum oportet tanto omnibus in rebus ijs præstare, pro quibus intercedit, quanto par est, vt subditos Præfectus excedat. Cum autem ille & Spiritum sanctum inuocauerit, sacrificiumq. illud horrore, & reuerentia plenissimum perfecerit, communi omnium Domino manibus assidue pertractato, quæro ex te, quo to illum in ordine collocabimus? quantam ab eo integritatem exigemus? quantam religionem? Considera, quales manus illas administrãtes esse oportet? qualem linguam, quæ verba illa effundit? qua denique re non puriorem, sanctiorem ue esse conueniat animam, quæ tantum illum, tamquam dignum spiritum, receperit? *Idem S. Chrysost. de Sacerd. l. 6. Vide inf. Emendatiorem, n. 25.*

De eodem.

14 SAcerdotis animum Solaribus radijs puriorem esse oportet, vt ne quando Spiritus sanctus desolatum illum relinquat: vt dicere illi liceat, Viuo equidem, non amplius ego, viuit autem in me Christus. Nam, si qui eremum inhabitant, quiq. procul tum ab vrbe, tum a foro, tum a tumultibus illinc enascentibus securi, libereq. viuunt, denique qui perpetua corporis tranquillitate perfruuntur, toto vitæ illius præsidio fidere nolunt, quin immo infinitas quoque alias addunt custodias, *Gal. 2.*

stodias,

stodias, vndique seipsos circum sæpientes, magna adeo cum diligentia & dicere, & facere omnia adlaborantes, vt cum libertate, ac puritate quadam sincera, quantum humanus captus ferre potest, ad Dei conspectum accedere possint. Quantam putas Sacerdotem præstare debere tum vim, tum potentiam, vt animam suam ipsius ab omni vindicet fœditate, & spiritualem pulchritudinem illæsam, atque incolumem seruet? Etenim multo maior vitæ integritas huic, quam illis, necessaria est. Cui porro integritas maior necessaria est, huic certe, pluribusq. quam illi ijdē casibus obnoxius esse cogitur, qui eum cōspurcare possunt, nisi continentem sobrietatem, ac vehemens admodum studium adhibens, animum imperuium, impenetrabilemq. præstiterit. *Idem S. Chrysost. ibidem. & similitudine 62. Cassiand. 12. c. 15. & Collat. 23. c. 7. 8. 9. 10. 17. 20. 21. S. Gregor. Nazianz. in Apolog. Vide inf. c. 9. §. 2. de oneribus, Monachorum quidem, n. 23.*

De eodem.

Lvminis instar vniuersum orbem illustrantis Sacerdotis animum splendescere oportet. *Idem S. Chrysost. ibidem.* 15

De eodem.

Exod. 19. ET lauabat vestimenta sua. Si in figura tanta obseruantia, quanta in veritate? Disce, Sacerdos, atque Leuita, quid sit lauare vestimenta tua; vt mundum corpus celebrandis exhibeas Sacramentis. Si populus sine ablutione vestimētorum suorum prohibebatur accedere ad hostiam suam, tu illotus mente pariter, & corpore, audes pro alijs supplicare, audesq. pro alijs ministrare? *S. Ambros. lib. 1. de off. cap. 50.* 16

De eodem.

SVmma vigilantia, acerrimaq. in omnes partes animi circumspectione operam dato. &c. *vt sup. c. 5. de sacram. ministr. n. 17.* 17

De eodem.

1. Tim. 3. Tit. 1. QVotus quisque est, qui, si ad amussim seipsum ad Pauli normam dirigens, & ad regulas, quas de Episcopis, Presbyterisq. constituit, nempe, vt sint sobrij, & prudentes, non percussores, non temulenti, sed docendi periti, irreprehensibiles, atque huiusmodi, vt nullæ

vt nullæ eos improborum calumniæ attingere queant, non ſeſe a normæ rectitudine permultum abeſſe comperiet? Quid ea cõmemorem, quæ Ieſus diſcipulis ſuis, cum eos ad prædicationem legeret, præſcribit? Quorum (ne ſingula explicem) hæc ſumma eſt, vt virtute tales exiſtant, atque ita expediti, & moderati, atque (vt vno verbo dicam) cæleſtes, vt non minus eorum vitæ probitate, & morum elegantia, quam doctrina Euangelium propagetur. *S. Gregor. Nazianz. in Apologet.*

De eodem.

20 DOcet per ea, quæ ſequuntur, hiſtoria, non humanam rem quandam, ſed diuinam eſſe Sacerdotium: & docet hoc modo. Virgas ab vnaquaque tribu accepit Moyſes, eas illarum, qui dederunt, nominibus inſcribit, ac tabernaculo appoſuit. firmiter enim credebat, quod miraculo quodam per virgam, quam vnuſquiſque attulit, deſuper Sacerdos manifeſtaretur. Quò facto aliorum quidem virgæ ſicut erant permanſerunt, ſed deſtinati diuinitus Sacerdotis virga non extrinſeca humilitate, ſed virtute Dei immiſſa radices propagauit, ramos emiſit, & floribus exornata demum fructum produxit. Fructus erat nux. Quare grauiter caſtigati quieuerunt. Sed vide, quo modo vndique peregrinata hiſtoriæ diuinæ prouidentia nos docet. Hoc enim fructu, quem Aaronis virga ediderat, qualis eſſe debeat Sacerdotis vita, monemur. Aſpera enim, & continens, duraq. debet exterius eſſe, intus autem, & in occulto ſuaue quoddam edulium continere. Quod tunc manifeſtatur, cum maturum fuerit, & corruptus fuerit ſtipticus, ac circumfuſus cortex, & lignea nuclei teſta defracta. Quare, ſi Sacerdotis examinaueris vitam, &c. *Vt inf. p. 3. c. 2. de grauibus peccatis, Si Sacerdotis, n. 57. S. Gregor. Nyſſenus de vita Moſis.*

De eodem.

21 SI Sacerdotes ſancti multos ad Deum ſancte viuendo, & prædicando conuertunt; ſi nihil ex imperio, ſed omnia humiliter agant, ac ſe communes eis, quibus ſunt præpoſiti, ſtudio ſanctæ dilectionis exhibeant; ſi infirmitates carnaliter viuentium fratrum modo verborum ſalubriũ medicaminibus curent, modo, quas incurabiles iudicant, patientiæ virtute ſuſtineãt; ſi moribus, ac prædicationibus ſuis non

ſuam, ſed Chriſti gloriam quærant, nec verba, ac facta ſua in pretium fauoris conciliando miſerabiliter perdant, ſed quidquid ſibi ſacerdotaliter viuentibus, atque docentibus honoris impendunt, Deo ſemper adſcribant; ſi non inflentur otioſis occurrentium ſalutationibus, ſed grauentur, nec honorari ſe, ſed onerari fauētium ſibi laudibus credant; ſi conſolentur afflictos, paſcant egenos, veſtiant nudos, redimant captiuos, ſuſcipiant peregrinos; ſi errantibus viam ſalutis oſtendant, deſperatis ſpem veniæ conſequendæ permittant, currentes impellant, remorantes accendant, & quidquid ad officium ſuum pertinet, conſtanter exerceant: Quis ſic erit alienus a fide, vt dubitet tales contemplatiuæ eſſe participes, quorum exemplo ſimul ac verbo plures fiunt cæleſtium regnorum cohæredes? Iſti ſunt miniſtri verbi Dei, adiutores Dei, oraculum Spiritus ſancti. Per tales Deus placatur populo, populus inſttuitur Deo. Iſti ſunt Apoſtolorum Domini ſucceſſores, qui Eccleſias, quas illi editis mirabilibus fundauerunt, mirabiliter Apoſtolicis præditi virtutibus regunt, qui fidem Catholicam aut diſputationibus, aut (ſi ita neceſſitas expoſcat) membrorum ſuorum laceratione defendunt, pro qua totis viribus retinenda, amiſſis facultatibus ſuis, etiam mori parati ſunt. fidelium Catholicorum virtutibus creſcunt, qui per eos Deo auctore proficiunt, & Deo ſuo irreparabiliter adhærentes, in quo ſibi credunt ſolida, ac permanſura bona repoſita, mundi huius gaudia fugitiua faſtidiunt. S. *Proſper de vita contempl. c. 21.*

De eodem.

QVidquid de omnibus dictum eſt, magis abſque dubio ad eos 22
pertinet, qui exemplo eſſe hominibus debent, & quos vtique tanto anteſtare cæteris oportet deuotione, quanto anteſtant omnibus dignitate. Nihil eſt enim turpius, quam excellentem eſſe quemlibet culmine, & deſpicabilem vtilitate. Quid eſt enim principatus ſine meritorum ſublimitate, niſi honoris titulus ſine homine? aut quid eſt dignitas in indigno, niſi ornamentum in luto? Et ideo cunctos, qui ſacri altaris ſuggeſtu eminent, tantum excellere oportet merito, quantum gradu &c. Vnde eſt, quod eis Saluator ipſe in Euangelio non, vt cæteris, voluntarium, ſed imperatiuum officium perfectionis
Matth. 19. indicit. Quid enim eum laico illi adoleſcenti dixiſſe legimus? Si vis perfectus eſſe, vende quæ habes, & da pauperibus. Quid autem miniſtris
Matth. 10. ſuis? Nolite, inquit, poſſidere aurum, neq. argētum, neq. pecuniam in zonis veſtris, non peram in via, neq. duas tunicas, neq. calceamenta, neq. virgam. Videte, quanta ſit in vtroque hoc ſermone Dei diuerſitas. Laico di-

co dixit, Si vis. Ministro autem, Nolo possideas &c. *Saluianus Massiliensis l. 2. ad Ecclesiam Catholicam.*

De eodem,

23 SAcerdos, qui holocaustum offert, vnusquisque perfecte sapiens intelligitur, qui Sacerdotium perfectionis exemplum est. Propter quod & Regale Sacerdotium populus fidelis appellatur, vtpote legem perfectam Euangelij suscipiens. *Isychius in Leuit. l. 2. c. 1.*

De eodem,

24 TAles esse debent Sacerdotes, vt & Deo sint grati, & hominibus sint accepti. *Innoc. 3. de sacro altaris mysterio l. 1. c. 9.*

Qualis esse debeat, qui pro alijs intercedit.

25 EMendatiorem esse conuenit populo, quem necesse est orare pro populo. *Hormisda Papa dist. 61. c. non negamus. Vide sup. Eum, qui pro ciuitate, n. 13.*

De eodem.

26 SOlerter se quisque metiatur, ne locum regiminis assumere audeat, si in se adhuc vitium damnabiliter regnat, ne is, quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. *S. Gregor. in Pastor. p. 1. c. 11.*

De eodem,

27 QVi in erudiendis, atque instituẽdis ad virtutem populis præerit, necesse est, vt in omnibus sanctus sit, & in nullo reprehensibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipse a peccato debet esse alienus. Primitus quippe rector semetipsum corrigat, qui alios ad bene viuendum admonere debet; ita, vt in omnibus semetipsum formam viuendi præbeat, cunctosq. ad bonum opus doctrina, & opere prouocet &c. *S. Isidorus de off. l. 2. de Sacerdotibus.*

De eodem, ex S. Francisco.

QVanta res sit Sacerdotium, in eo ostendit S. Franciscus, quod se indignum illo iudicans, numquam promoueri sit passus, soloq. Diaconatus officio contentus, quoad vixit, fuit. Cogitent nunc Sacerdotes, qualis eos deceat perfectio, si Franciscus suam non sufficere credidit. *M. Marulus l. 3. c. 5. de dictis & factis memorabilibus.* 28

De eodem.

SIt Sacerdos necesse est cogitatione mundus, actione præcipuus, discretus in silentio, vtilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorũ prouidentiam in interiorũ sollicitudine non relinquens. *Concil. Aquisgran. sub Lodouico. Prou. c. 9. ex S. Greg. p. 2. Pastoral. c. 5. 6. 7.* 29

De eodem.

NIhil est, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum assiduè instruat, quam eorum vita, & exemplum, qui se diuino ministerio dedicarunt. Cum enim a rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciuntur, in eos tamquam speculum reliqui oculos conijciunt, ex ijsq. sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos vitam, moresq. suos omnes componere, vt habitu, gestu, incessu, sermone, alijsq. omnibus rebus nihil nisi graue, moderatum, ac religione plenum præseferant. Leuia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. *Concil. Trident. sess. 22. c. 1. de reform.* 30

De eodem.

OPrandum est, vt hi, qui Episcopale ministerium suscipiunt, quæ suæ sunt partes, agnoscant &c. Admonet Sancta Synodus Episcopos omnes, vt, secum ea sæpe meditantes, factis etiam ipsis, ac vitæ actionibus, quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, se muneri suo conformes ostendant. In primis vero ita mores suos omnes componant, vt reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, 31

continentiæ, ac (quæ nos Deo tantopere commendat) humilitatis sanctæ exempla petere possint. Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthaginiensi, non solum iubet, vt Episcopi modesta supellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat, quod a sancto hoc instituto sit alienum, quodq. non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præseferat &c. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem in quibuscumque, beneficia ecclesiastica, tam sæcularia, quam regularia, obtinentibus, pro gradus sui condicione, obseruari decernit. *Idem Concil. Trident. sess. 25. c. 1. de reform. Concil. Carthagin. 4. c. 15. dist. 45. c. Episcopus. Toletan. 4. c. 7. 15. dist. 44. Pro reuerentia. Rhemense. c. 17. Africanum. c. 6.* *Carthag. 4 c. 15.*

Sacerdotis est, facere, & docere.

32 Presbyteri officium cælestem quandam vitam requirit &c. *vt sup. p. 1. c. 2. §. 1. de off. Sacerdotum, n. 22.*

Prius seipsum doceat Sacerdos, deinde alios.

33 Si sapis, Sacerdos, concham te exhibeas, & non canalem &c. *Vt inf. c. 7. §. 1. de doctrina, n. 36.*

Differentia Sacerdotalis, & Monachalis officij.

34 Hæc duo in attentiore Christianorum deuotione præstantiora esse quis ambigat, Clericorum officia, & Monachorum instituta? Ista ad comitatem, & moralitatem disciplina, illa ad abstinentiam assuefacta, atque patientiam. Hæc velut in quodam theatro, illa in secreto: spectatur ista, illa absconditur &c. *S. Ambros. l. 10. ep. 82.*

Sacer-

Sacerdos sanctior esse debet illis, qui ad montes confugiunt.

EOs, qui Sacerdotum munere funguntur, sanctiores, ac purio- 35
res illis esse oportet, qui ad montes se contulerunt. Siquidem illi, & sui, & plebis; hi autem, sui dumtaxat curam gerunt. Atque illi in huiusmodi dignitatis fastigio collocati sunt, omnesq. vitam eorum perscrutantur, & explorant: hi autem in spelunca sedent, aut sua vulnera curantes, aut vitia obtegentes, aut etiam coronas sibi ipsis texentes. *S.Isid.Pelus.l.2.ep.284.*

Perfecti viri descriptio.

SIgna proficientis sunt, neminem reprehendere, neminem lauda-
re, neminem culpare, neminem accusare, nihil de seipso prædi- 36
care, quasi aliquis sit, aut aliquid sciat. Cum in aliqua re impeditus fuerit, aut prohibitus, seipsum accusat. Si ab aliquo laudatur, secum ipse deridet laudatorem; si reprehenditur, non defendit se, sed ritu infirmorum circuit, metuens, ne statum illum conuellat prius, quam is confirmetur. Omne desiderium a se dependens habet, auersationem ad ea sola, quæ naturæ eorum repugnant, quæ nobis parent, transtulit. Appetitione ad omnia remissa vtitur. siue stolidus, siue indoctus habeatur, non curat. Denique vt inimicum, & insidiatorem seipsum obseruat. *Epictetus in Enchiridio, c.72.*

Sacer-

Sacerdotalis vitæ epitome.

Sacerdos debet eſſe Chriſti alumnus
A peccatis ſegregatus,
37 Rector, non Raptor;
Speculator, non Spiculator,
Diſpenſator, non Diſſipator,
Pius in iudicio,
Iuſtus in concilio,
Deuotus in choro,
Stabilis in Eccleſia.
Sobrius in menſa,
Prudens in lætitia,
Purus in conſcientia,
Aſſiduus in oratione,
Humilis in congregatione,
Virilis in contritione,
Patiens in aduerſitate,
Leuis in proſperitate,
Diues in virtutibus,
Expeditus in actibus,
Sapiens in ſermone,
Verax in prædicatione.

Incerti auctoris:

DE INTENTIONIS

PVRITATE, ET FINE.

CAP. I. §.II.

SVMMARIVM.

PVRITAS cordis a Deo petenda. 1.
Malum non suspicatur. 2.
In quo consistit. 5.7.8.
Intentio est lucerna actionis. 3.
In ea virtutes subsistunt. 16.
Quæ si in principio est praua, medium, & finem inquinat. 6.
Sollicite purificanda in conspectu Dei, qui oculos figit in eam. 9.10.12.13.
Et solus amari sine socio debet. 11.
Omnia ad eius gloriam facienda. 4.
Nihili faciendæ laudes, aut vituperia hominum. 14.15.

CAP. I. §. II.

1 COR mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. *Pſ.50.*
2 Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. *Prou.*10. vel ſaluus erit. *Prou.*28.
3 Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. *Matth.* 6. *Oculus eſt intentio, corpus actio. S Gregor. Moral.l.28.c.6.*
4 Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. *1.Cor.*10.

Puritas intentionis in quo conſiſtat.

5 PVritas intentionis in duobus conſiſtit, in quærenda videlicet gloria Dei, & vtilitate proximi, vt in omnibus actibus ſuis nihil Sacerdos quærat, ſed tantum Dei honorem, aut ſaltem proximorum, aut vtrumque. *S.Bernard.ep.42.*

Si praua intentione aliquid inchoatur, medium, & finis a Dæmone poſsidentur.

6 SI ſemel cor intentione corrumpitur, ſequentis actionis medietas, & terminus ab hoſte callido ſecure poſſidetur. Quoniam totam arborem ſibi fructus ferre conſpicit, quam veneni dente in radice vulnerauit. Summa ergo cura vigilandum, ne vel bonis operibus ſeruiens mens reproba intentione polluatur. *S.Gregor.Moral.l.1.c.*20.

Finis prælaturæ ſpiritualis quis.

7 HIc eſt ſpiritualis omnis præfecturæ finis, nimirum, priuata vtilitate neglecta, aliorum commodis inſeruire. *S. Gregor. Nazianz. in Apologetico.*

De eodem.

8 VNctionis fructus eſt, cultus diuinæ hæreditatis. Ille ergo officiū vnctionis exequitur, qui ſola quærit lucra animarum. Super hæreditate quippe Domini in principem ſe vnctum meminit, qui

hoc ſolum de terrena dignitate quærit, quod per ſuum miniſteriũ Chriſtus quæſiuit. *S. Gregor. c. 4. ſuper l. 1. Reg. c. 9.*

Quantam cordis puritatem Dei oculis parare ſemper debeamus.

OMni cuſtodia cordis noſtri ſunt latebræ primitus expiandæ. 9
Quod enim Iudæi in corporis puritate aſſequi cupiunt, nos debemus etiam in arcanis conſcientiæ poſſidere, in qua Dominus arbiter, atque agonotheta reſidens, pugnam curſus, & certaminis noſtri iugiter ſpectat, vt ea, quæ in propatulo horremus admittere, ne intrinſecus quidem coaleſcere incauta cogitatione patiamur &c. *Caſſianus l. 6. c. 9. & 21. l. 4. c. 3. Collat. 1. c. 7. S. Bonau. de reformat. mentis c. 10. Vide inf. c. 8. §. 3. de humilitate, a cap. Quanto magis, n. 20.*

Sollicite inſpicienda eſt mentis intentio in actionibus.

PLerumque virtus, cum indiſcrete tenetur, amittitur, cumq. diſcrete intermittitur, plus tenetur &c. ſed curandum ſollicite eſt, vt, cum quis ſuſceptum negotium cum virtutis ceſſatione diſpenſat, ſemetipſum prius in radice cordis inſpiciat, ne ſibi per hoc aliquid auarus appetat, ſibi per hoc ſoli timidus parcat, & eo fiat prauum, quod in opere ſequitur, quo non ex recta cogitationis intentione generatur. Vnde bene in Euangelio Veritas dicit, Lucerna corporis tui eſt oculus tuus &c. *S. Gregor. Moral. l. 28. c. 6.* 10

Matth. 6.

Minus te Domine, amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. 11

S. Auguſt. l. 10. Confeſſ. c. 29.

Deus intentionem reſpicit.

DEus verba ex corde penſat, ideo Phariſæum ſua opera narrantem deijcit, Ezechiam eadem commemorantem ſtabilit. 12
S. Gregor. Moral. l. 12. c. 15. l. 22. c. 8.

Intentio

Intentio examinanda in vltimo iudicio.

13 NOn quid, sed propter quid facimus, in illa vltima examinatione quærendum est; *S. Prosper de vita contempl. l. 3. c. 14.*

Sacerdos solum Deum respicere debet, nihili pędens laudes, aut vituperia hominũ.

14 QVi aliorum edocendorum prouinciam susceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, ne ue ab alijs animum despondeat. Quin, orationes hoc consilio meditatus, vt Deo omnipotenti gratæ, acceptæq. sint; hunc vnum sibi statuat canonem, ac terminum optimi illarum opificij, non etiam plausus, ac laudationes. Laudatur is ab hominibus? laudes ne reijciat. Laudes ab auditoribus illi negantur? eas ne ambiat, neu negatis indoleat. Abundans enim illi fuerit laborum solatium, idq. omnium certe maximum, si sibi ipse conscius esse potuerit, ad hanc se rationem, doctrinam, eloquentiamq. suam composuisse, atque adaptâsse, vt Deo illa placens, acceptaq. fiat. *S. Chrysost. de Sacerdotio l. 5. Vide inf. c. 4. §. 2. de constantia a cap. non carebis. n. 11. & c. 8. §. 6. de temporalium contemptu. S. Greg. Moral. l. 6. ep. 14. l. 8. ep. 45. l. 9. ep. 39. & sup. §. proximo, cap. signa, n. 36.*

De eodem.

15 QVi nimium attendit ad voces hominum, nihil recte faciet, iuxta illud, Qui obseruat ventum, numquam seminat, &, qui obseruat nubes, non metet. *S. Thom. super illud Matth. 11. Ecce homo potator vini.* *Eccle. 11.*

Virtutes in intentione subsistunt.

16 SIcut fabrica columnis, columnæ autem basibus innituntur, sic vita nostra in virtutibus, virtutes autem in intima intentione subsistunt. *S. Greg. Moral. l. 28. c. 6.*

DE SOBRIETATE, ET TEMPERANTIA SACERDOTVM.

DE SVPELLECTILI, CIBIS, CONVIVIIS, IEIVNIO, VSV CINERVM, ET CILICII, BENEDICTIONE MENSAE, AD EAMQ. LECTIONE, DE SOMNO, ET VIGILIA, DE QVOTIDIANO CONSCIENTIAE EXAMINE.

Cap. II.

De ſobrietate, & tẽperantia, de ſupellectili, & cibis Sacerdotum.

§. I.

SVMMARIVM.

SOBRIETATEM amplecti debent principes Eccleſiæ, & Sacerdotes, quia non eſt regnũ Dei eſca & potus. 1.2.4.5.10.
Maxime oraturi, vel celebraturi, quia ſobrietas eſt omnium virtutum mater, ſicut ebrietas omnium vitiorum. 7.
Victu, & veſtitu contenti eſſe debent. 3.26. ſecũdum morem prouinciæ. 24.25.
Et modica ſupellectili, & menſa. 27.28. & quibuſdam cibis. 33.34.35.
Quia Sacerdos eſt temperantiæ typus. 6.
Et ideo debet manducare vt æger propter neceſſitatem, nec niſi propter eam, aut hoſpites, lautioribus cibis veſci. 8.
Quos tamen ad edendum, vel bibendum vrgere non debet, & qualiter. 9. 10 11.

CAP.

Cap. 2. §. 1.

ABIICIAMVS opera tenebrarum, & induamur arma 1
lucis. Sic ut in die honeste ambulemus: non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, non in contentione, & æmulatione: sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs. *Rom. 13.*

Non est regnum Dei, esca, & potus: sed iustitia, & pax, & gaudium 2
in Spiritu sancto. *Rom. 14.*

Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui 3
volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem &c. 1. *Tim. 6.*

Sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius vester diabolus tamquam 4
leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. 1. *Petr. 5.*

Principes Ecclesiæ debent esse sobrij, exemplo Christi pauperis, & esurientis.

ECclesiæ principes, qui delicijs affluunt, & inter epulas, atque la- 5
sciuias pudicitiam se seruare credunt, propheticus sermo descri-
Mich. 1. bit, quod eijciendi sunt de spatiosis domibus, lautisq. conuiuijs, & multo labore epulis conquisitis. Et, si vis scire, quo eijciendi sunt propter malas cogitationes, & opera sua, Euangelium lege, In tenebras exteriores, vbi erit fletus, & stridor dentium. An non confusio, & ignominia est, Iesum crucifixum, magistrum pauperum, & esurientem, fartis prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas, tumentiaq. ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed conuersationem quoque, & abstinentiam amplectamur. S. *Hieron. ad c. 2. Micheam dist. 35. c. eod.*

Sacerdos temperantiæ typus.

QVoniam temperantiæ typum Sacerdotem esse oportet, &, vt 6
illud hominum genus sincerum permaneat, nulla contumelia præbens occasionem conuiciari volentibus, propterea di-
1. Tim. 3. uinus Apostolus iubet, Dei ministrum testimonium habere bonum ab extraneis, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. *S. Theodoretus de quæst. in Leuit. quæst. 4.*

Sacer-

Sacerdos sit sobrius, maxime oraturus, aut sacrificaturus.

7 VVlt sermo diuinus sobrios esse Domini Sacerdotes, vtpote qui accedentes ad altare Dei orare pro populo debeãt, & pro alienis interuenire delictis, qui portionem in terra non habeant, *Num.* 1. sed ipse Dominus portio eorum sit. Vult ergo, istos, quibus Dominus portio est, sobrios esse, ieiunos, vigilantes in omni tempore, maxime autem, cum ad exorandum Dominum, & sacrificandum in conspectu eius altaribus præsto sunt. Sobrietas enim, omnium virtutum mater est: sicut e contrario ebrietas, omnium vitiorum. &c. S. *Cyrillus in Leuit. c.* 7.

Manducet Sacerdos, vt æger, propter necessitatem, nec nisi propter eam, aut hospites, lautioribus cibis vescatur.

8 SIcut æger ad medicinam, sic ad sumendas dapes debet Sacerdos accedere, nequaquam scilicet in illis voluptatem appetens, sed necessitati succurrens. Ille autem plene huiusmodi vitium superat, qui in sumendis dapibus non solum parsimoniam tenet, vt scilicet refectionem corporis semper esuries imperet, verum etiam accuratiores simul, & lautiores epulas, excepta corporis infirmitate, & hospitum susceptione, contempsit. *S. August. de conflictu virtutum, & vitiorum. Vide inf. n.* 13.

Sacerdos non vrgeat conuiuas ad comedendum, aut bibendum; & qui eius conuiuijs adesse, ab eisq. abesse debeant.

9 OPortet moderaris epulis contentum esse Sacerdotem, suosq. conuiuas ad comedendum, & bibendum non vrgere, quin potius sobrietatis præbeat exemplum; Remoueãtur ab eius con-

uiuio

uiuio cuncta turpitudinum argumenta, non ludicra spectacula, non fatuorum stultiloquia, non scurrilium admittantur præstigia: Adsint peregrini, & pauperes, & debiles, qui de Sacerdotali mensa Christum benedicentes benedictionem percipiant. *Eusebius Papa decreto 40. c. 10. Eutychianus Papa cap. fin. Concil. Carthagin. 4. c. 15. Rhem. c. 17, 18.*

Sacerdos abstineat a crapula, neque alios ad potus æquales inuitet. 10

Vide inf. p. 3. c. 4. Ne sit vinolentus, n. 12.

Sacerdotes se inuicem inhonestis conuiuijs non grauent, nec plus quam ter bibant.

QVando Presbyteri per candelas simul conueniunt, post peractum diuinum ministerium, ad necessariam collationem, non quasi ad plenam refectionem, sed quasi ad prandium, ibi ad tabulas resideant, ne per talia inhonesta conuiuia se inuicem grauent, quia indecens est, & onerosum. Sæpe etiam tarde ad Ecclesiam redeuntes, maius damnum de reprehensione consequuntur, (quod de grauedine mutua contrahunt) quam lucrum ibi faciant. &c. Et ideo, peractis omnibus, quæ volunt, panem cum caritate in Domo fratris sui simul cum fratribus frangant, & singuli singulos bibere faciant, & maxime vltra tertiam vicem poculum non contingant. *Concil. Nannet. dist. 44. c. eod.* 11

Gustandum de omnibus, quæ apponũtur, cum gratiarum actione.

1. Cor. 9. 1. Tim. 4. NE similes efficiamur inimicorum Dei, qui cauteriatam habent conscientiam suam, ac propterea abstinent a cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, singula (si quando tempus inciderit) attingenda nobis sunt, quatenus ijs, qui nos cernunt, ostendamus omnia esse munda mundis, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione percipiatur. Sanctificatur enim per Verbum Dei, & orationem. Videndum est tamen &c. *S. Basilius in reg. fus. interrog. 18.* Sic apposita quæque libabat Nepotianus Presbyter, vt & superstitionem fugeret, & cõtinentiam seruaret. *S. Hieron. ep. 3. ad Heliodorum.* 12

Qualiter ad gloriam Dei manducandum.

13 MAnducat quis, & bibit ad gloriam Dei, quando diuinorum beneficiorum erga se memoriam conseruat; & eiusmodi animi affectionem retinet, quæ ex compositione etiam corporis declaretur, vt non tamquam securus omnino manducet, sed vt qui inspectorem habet Deum. Et quando in sumendo cibo illud sibi propositum habet, vt non tamquam ventris mancipium, propter voluptatem manducet, sed tamquam operarius Dei, vt in operibus ijs, quæ sunt ex mandato Christi, exequendis, esse firmior possit. *Idem S. Basilius in reg. breu. interrog. 196. Vide inf. S. 3. Quando Presbyteri, n. 7.*

14 Siue manducans, siue bibens, semper & vbique oret Sacerdos.

Vide sup. p. 1. c. 7. S. 1. de orationis puritate, cap. Siue comeditis, n. 31.

15 Nequaquam totus manduces, sed corpore tuo suam refectionem procurante, mens suã non negligat.

S. Bernard. ad fratres de monte Dei.

Non manducandum ita, vt corpori damnum inferamus, quod per ciborum nimietatem cõparatur.

16 NOn cohæret hoc, vt, cum tuendi corporis causa escas assumamus, per easdem ipsas ei rursum bellum inferamus, impedimentoq. simus, quo minus præcepta Dei exequi possit. *S. Basilius in reg. fus. interrog. 19.* Legimus enim, quosdam articulari, & podagræ humoribus laborantes, proscriptione bonorum, ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos, conualuisse. *S. Hieron. dist. 5. de consecr. c. legimus.*

Conuiuia Sacerdotum qualia, & frequenter cum fratribus, maxime pauperibus, facienda.

Conuiuia Sacerdotum tunc veraciter ex caritate fiunt, cum in eis nulla vita mordetur, non inanes in eis sæcularium negotiorum fabulæ, sed verba lectionis sacræ audiuntur, & cum non plus corpori, quam necesse est, seruitur; sed sola eius infirmitas reficitur, vt ad vsum exercendæ virtutis habeatur. Hæc si vos in vestris conuiuijs agitis, abstinentium fateor magistri estis. *S. Gregor. ep. 37. lib. 2. dist. 44. c. eod. & Vide inf. c. 6. §. 1. de Hospitalitate caritatis recipiendę, n. 8. cum seqq.* 17

De eodem.

Nihil vilitatis, nihil immodestiæ admittit Sacerdotum conuiuium: non prius discumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur: editur, quantum esurientes capiunt: bibitur, quantum pudicis est vtile: ita saturantur, vt qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum sibi esse: ita fabulantur, vt qui sciunt Dominum audire. Post aquam manualem, & lumina, vt quisque de scripturis sanctis, vel de proprio ingenio potest, prouocatur in medium Deo canere. Hinc probatur, quomodo biberit; Æque oratio conuiuium dirimit. Inde disceditur ad eandem curam modestiæ, & pudicitiæ, vt qui non tam cenam cenauerint, quam disciplinam. *Tertullianus in Apolog. c. 39.* 18

Sæpe corriguntur per conuiuia, qui non corriguntur per disciplinam.

Plerumque contingit, vt, quos correctio disciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conuiuiorum sedulitas, & admonitio blanda ad viam perducat iustitiæ. *S. Gregor. 5. ep. 4.* 19

Munditia in mensa adhibenda, & elegãtia.

20 ADhibenda in mensa necessario vbique mũditia est, atque elegantia, ita tamen, vt nusquam extra fines nostros egrediamur. *S. Basilius in regul. fus. interrog. 20.*

Qualiter in mẽsa se debeat gerere Sacerdos.

21 *Vide inf. c. 2. §. 4. de gestu, risu &c. cap. paulatim, n. 36. c. vbi posita, n. 38. & qualiter in conuiuio. c. cum aliquid, n. 37.*

Post prandium parumper quiescendum.

22 *Vide inf. §. 4. de somno, & vigilia, cap. Post prandium, n. 13.*

Sacerdos non facile intersit conuiuijs, maxime sæcularium, & potentiorum.

23 COnuiuia sibi vitanda sunt sæcularium, & maxime eorum, qui honoribus tument. Turpe est, ante fores Sacerdotis Christi crucifixi, & pauperis, & qui cibo quoque vescebatur alieno, lictores consulum, & milites excubare, iudicemq. prouinciæ melius apud te prandere, quam in palatio. &c. Consolatores nos potius in mœroribus suis, quam conuiuas in prosperis, nouerint. Facile contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium ire non recusat. Numquam petentes, raro accipiamus rogati. Nescio enim quomodo ipse etiam, qui deprecatur, vt tribuat, cum acceperis, viliorem te iudicat, & mirum in modum, si, cum rogantem contempseris, plus te posterius veneratur. &c. *S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum.*

In cibis, & vestimentis mores eorum, cum quibus viuimus, obseruare debemus.

24 QVisquis rebus prætereuntibus restrictius vtitur, quam sese habent mores eorum, cum quibus viuit, aut intemperans, aut superstitiosus est. Quisquis vero sic eis vtitur, vt metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non vsus rerum,

 sed

ſed libido ventris in culpa eſt &c, *S. Auguſt. diſt. 41. c. quiſquis, iuncto c. Clericus, & quæ ibi refert Gratianus. Idem S. Aug. ep. 209. ad Monachas. S. Baſilius in reg. fuſior, interrog. 19.*

De eodem.

QVidquid extra conſuetudinem præſumitur, vſumq. communem, vanæ gloriæ, atque oſtentationis morbo pollutum, antiquiſſima Patrum traditio notat. &c. *Caſſianus l. 5. c. 23.* 25

Sacerdos ſit contentus victu, & veſtitu.

SI ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis, nec accipio hæreditatem inter cæteras tribus, ſed quaſi Leuita, & Sacerdos viuo de decimis, & altari ſeruiens altaris oblatione ſuſtentor, habens victum, & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. *S. Hieron. ad Nepotianum, 12. q. 1. c. clericus.* 26

Vilis ſupellex, & menſa Sacerdotum.

VIlem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habeat Sacerdos, & dignitatis ſuæ auctorem fide, & vitæ meritis quærat. *Concil. Carthagin. 4. c. 15.* 27

De eodem.

EXemplo Patrum noſtrorum, in Concilio Carthaginienſi Sancta Synodus non ſolum iubet, vt Epiſcopi, & Sacerdotes modeſta ſupellectili, ac menſa, ac frugali victu contenti ſint, verum etiam in reliquo vitæ, & tota eius domo. &c. *Vt ſup. c. 1. S. 1. de ſanctitate, c. optandum, n. 31.* 28

Parum prodeſt, quibuſdam abſtinere, & alias delicias in cibis quærere.

QVid prodeſt oleo non veſci, & moleſtias quaſdam, difficultateſq. ciborum quærere, caricas, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, pyſtacia. Tota hortorum cultura vexatur, 29

tur, vt cibario non vescamur pane, &, dum delicias sectamur, a regno cælorum retrahimur. &c. & famam abstinentiæ in delicijs quærimus. *S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum. S. Bernard. in apologia ad Guilielmum Abbatem.*

Deliciæ perceptæ sine desiderio nõ obsunt: quod est secus in cibis etiam vilibus appetenter editis.

30 DEliciæ quælibet, si absque desiderio percipiatur, non officiunt & viles cibi appetenter accepti impediunt effectum abstinentiæ. Dauid enim aquam male concupitam effudit, & Elias carnes comedit. *S. August. dist. 41. c. eod. licet inter opera S. Augustini non inueniatur, inuenitur autem inter opera S. Prosperi Aquitanici de vita contempl. l. 2. c. 22.* 1. Reg. 23. 3. Reg. 17.

Vilium ciborum satietas æque vt delicatorum vitanda.

31 NOn solum abstinendum est a delicatis cibis, verum etiam a vilibus, & cum æquali temperantia continendum est: immo panis, & aquæ satietas est timenda, vt possit in nobis acquisita puritas permanere. *S. Bonau. de puritate conscientiæ, c. 8.*

De eodem.

32 SAtius est, modico vino vti. *Vt inf. p. 3. cap. 4. ne sit vinolentus, n. 24.*

Qui cibi sint comedendi.

33 ABscindamus a nobis eos cibos, qui impugnare possunt, tum vero etiam calidos, ne oleum flammæ adijciamus, deinde vero suaues quoque, ac delicatos, si fieri potest, cibos corpori indulgeamus, qui facile repleant, & maxime leues, vilesque, & exigui sint, vt ex repletione facile inexplebilem eius auiditatem satiemus &c. *S. Climacus gradu 14. de gula. S. Bonau. in regul. nouitiorum c. 6.*

De eodem.

SIt mensa frugalis de cibis, & simplicibus, non nimis delicatis, nec 34
nimis grossis, sed medio temperatis, quia hoc expedit ad sanitatem corporis. *Concil. Hildesem. in form. viuendi canonicorum c. 14.*

De eodem.

DE condimentis sufficiat, obsecro, vt comestibiles fiant cibi no- 35
stri, non etiam concupiscibiles, vel delectabiles. *S. Bernardus ad fratres de monte Dei.*

Alia de hac materia vide inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis in genere, & c. 4. ne sit vinolentus.

Cena nocturna debet esse sobria.

CEna frugalis sit, & sobria, alioqui multa inconuenientia sentiet 36
Sacerdos &c. & completa cena si honeste recreari voluerit cum familia, non est inconueniens. *Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 48. & 50.*

DE IEIVNIO, VSV CINERVM, ET CILICII,

Cap. II. §. II.

SVMMARIVM.

IEIVNII epitheta, & effectus. 7.8.9.
Oratio cum ieiunio, bona, & Deo grata. 1.2.3.6.
Nec sufficit corpore ieiunare, nisi etiam anima ieiunet. 26.27.
Quibus rebus abstinẽdum sit diebus ieiuniorum, & qualiter vescendum. 12.14.
In eis seruari debet ciborum qualitas, quantitas, modus, tempus. 13.
Qualis autem sit generalis continentiæ, & refectionis modus. 17.18.
Medium in ieiunio tenendum. 19.20.21.22.
Quod quidem melius est moderatum, & assiduum, quam per interualla immoderatum. 23.24.
Aquæ, & panis ieiunium fortissimum. 25.
Somnus, & cibus hora præstituta sumendi. 13.14.15.
Collatio nocturna qualis in die ieiunij. 16.
Clerici abstineant septem hebdomadibus plenis ante Pascha carne, & delicijs, eoq. tempore quid agendum. Quodq. ieiunium Quadragesimæ sit decima totius anni. 10.
Quod quidem ieiunium qui soluit, magna punitione dignus. 11.
Benedictio cinerum in capite ieiunij. 28.
Sacerdotes consueuerunt se, & altaria cilicijs induere, & cinere capita conspergere. 1.3.4.5.
Cilicium, habitus pœnitentiæ, & humilitatis. 29.
Cilicium, & Cinis, quid potent. 30.31.

Cap. 2. §. 2.

INDVERVNT se Sacerdotes cilicijs &c. & altare 1
Domini operuerunt cilicio, &c. & Ellachim Sacerdos allocutus est eos, dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiunijs, & orationibus in conspectu Domini. &c. etiam hi, qui offerebant Domino holocausta, præcincti cilicijs offerebant sacrificia Domino. &c. *Iudith. 4.*

Bona est oratio cum ieiunio. *Iob. 12.* 2

Ego autem, cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in 3
ieiunio animã meam: & oratio mea in sinu meo conuertetur. *Ps. 134.*

Sederunt in terra, conticuerũt senes filiæ Sion: consperserunt cinere ca- 4
pita sua, accincti sunt cilicijs. *Tren. 2.*

In domo Pulueris puluere vos conspergite. *Mich. 1.* 5

In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa pa- 6
tientia, in ieiunijs &c. *2. Cor. 6.*

Ieiunij epitheta, & effectus.

IEiunium, est animæ optima custodia, corporis habitatio secura, for- 7
tibus viris munimentum, & arma, athletis, & certantibus exercitatio. Hoc tentationes propulsat, ad pietatem armat, cum sobrietate habitat, temperantiæ opifex est, in bellis fortitudinem affert, in pace quietem docet, Nazaræum sanctificat, Sacerdotem perficit. Nec enim fas est sine ieiunio sacrificium attingere &c. *S. Basilius hom. 1. de ieiunio, ante medium.*

De eodem.

IEiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subij- 8
cit, cor facit contritum, & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis lumen accendit. *S. August. serm. de ieiunio.*

De eodem.

9 ESt quidem Ieiunium vitiorum mors, vita virtutum, pax corporis, membrorum decus, & ornamentum vitæ, robur mentium, vigor animorum, castitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, ciuitas sanctitatis, schola meritorum, Ecclesiasticæ vitæ viaticum salutare &c. *S. Petrus Chrysologus serm. de ieiunio, & eleemosyna.*

Septem hebdomadibus ante Pascha abstineant clerici a carne, & delicijs.

10 SEptem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes clerici in sortem Domini vocati a carne ieiunent; quia, sicut discreta debet esse vita clericorum à laicorum conuersatione, ita & in ieiunio debet esse discretio. Has ergo septem hebdomadas omnes clerici a carne, & delicijs ieiunent, & hymnis, & vigilijs atque orationibus Domino inhærere diu, noctuq. studeant. *Telesphorus Papa dist. 4. c. statuimus. de quo vide Cassianum per totam collationem 21. Vltra quem, quod ieiunium Quadragesimæ sit decima totius anni, quam Deo soluimus, probat Rupertus de diuin. offic. l. 4. c. 9.*

Soluens Christi ieiunium maiori pœna dignus est, quam Ionathas, qui propter ieiunium a patre Indictum morte damnatus est.

11 SI ignorans Ionathas, indictum a patre ieiunium, quia resoluit, morti addicitur; qui sciens indictum à Christo resoluit ieiunium, quid meretur? *S. Ambros. serm. 24. 26.* 1. Reg. 14.

Diebus ieiuniorum abſtinendum a lacticinijs, & a piſcibus pretioſis, & a nimia vini potatione.

PAr eſt, vt, quibus diebus a carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoque, quæ ſementinam trahunt originem, ieiunemus, a 12 lacte videlicet, caſeo, & ouis. Cæterum piſcium eſus ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique, qui a carne abſtinent, nequaquam ſumptuoſiora belluarum marinarum conuiuia præparent. Vinum quoque ita bibere permittitur, vt ebrietatem omnino fugiamus: alioqui reſtat, vt omnia, quæ corpori libent, ſimiliter faciamus. *S. Gregor. diſt. 4. c. denique.*

Obſeruari debet in ieiunio ciborum qualitas, quantitas, modus, & tempus.

OBſeruandus eſt ſumendi modus, & tempus, cibi quantitas, 13 & qualitas. Fugienda quoque ſunt ſuperflua, & adulterina cõdimenta. Obſeruandus eſt modus, vt non effundat qui comedit animam ſuam ſuper omnem cibum. Tempus, ne ante horam. Qualitas, qualibus vtitur communitas fraternitas, excepta cauſa manifeſtæ infirmitatis. *S. Bonau. in Phar. lib. 2. cap. 36. ex S. Bernardo. Vide inf. §. 1. n. 8.*

Qualiter veſcendum diebus ieiuniorum.

ABſtinentia eſt, quæ edendi horam non præuenit, vt fecit Ionathas 14 in fauo mellis. non lautiora quærit edere, vt Iſraelitæ in deſertô. non accuratius parare, vt filij Heli in Silo. non ad ſuperfluitatem, vt Sodomitæ. non vile quodlibet, vt Eſau edulium in fame concupiuit. S. *Gregor. p. 3. Paſtoral. admonitione 20.*

Somnus, & cibus, hora præstituta sumēdi.

15 SIcut festinandum nobis est, ne appetitu corporeæ voluptatis in dissolutionem noxiam dilabamur, & præstitutum tempus vel cibo indulgere, vel modum eius præsumamus excedere; ita est escæ, somniq. refectio hora legitima, etiam si horreat, ingerenda. Vtrumque enim bellum aduersarij factione consurgit, & pernicio sius continentia immoderata, quam saturitas remissa supplantat. *Cassian. coll. 2. c. 17.*

De collatione nocturna in die ieiunij.

16 SI ieiunium extiterit, tunc secundum consuetudinem potest ad collationem aliquid parum gustari, siue de speciebus, siue de torta cum potu conuenienti. *Concil. Hildesem. in formula viuendi canonicorum. c. 47.*

Quis sit generalis continentiæ, ac refectionis modus.

17 GEneralis hic continentiæ modus est, vt secundum capacitatem virium, vel corporis, vel ætatis, tantum sibimet cibi vnusquisque concedat, quantum sustentatio carnis, non quantum desiderium saturitatis exposcit &c. vt enim mens cibi inanitate lassata perdit orationis vigorem, dum carnis lassitudine nimia prægrauata dormitare compellitur, ita rursum, nimietate voracitatis oppressa, emittere ad Deum preces puras, leuesq. non poterit. *Cassianus collat. 2. c. 22. S. Basilius in constitut. monast. c. 5. S. Gregor. Moral. l. 20. c. 31.*

De eodem.

18 TAntum tibi ieiuniorum modum impone, quantum ferre potes. Sint tibi pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa ieiunia. *S. Hieron. ad Nepotianum, ep. 2.*

Medium in ieiunio tenendum.

19 IEiunia sic temperare studeas, vt non lasciuias, nec etiam deficias in seruitio Domini. Hoc namque tētator omnino nititur persuadere, vt aut nimis homo repleat ventrem, aut etiam indiscrete abstineat, sed medium est tenendum. *Concil. Hildesem. in form. viuendi canonicorum, c. 15.*

De eodem.

NOn quod secundum Apostolum &c. Affligendum est corpus aliquando, sed non conterendum. *S. Bern. ad fratres de Monte Dei.* 20

De eodem.

ETiam in bonis immoderatum aliquid non debet esse &c. *Vt inf. c.4.§.1. de prudentia, n.18.* 21

De eodem.

VIrtus abstinentiæ aut omnino nulla est, si tantum quisque corpus non edomat, quantum valet, aut valde inordinata est, si corpus atterit plus, quam valet. Per abstinentiam quippe carnis vitia sunt extinguenda, non caro; & tanto quisque sibimet debet moderamine præesse, vt & ad culpam caro non superbiat, & tantum ad effectum rectitudinis in operatione subsistat. *S. Gregor. Moral. l.20.c.31.* 22

Melius est ieiunium moderatum, & assiduum, quam immoderatum per interualla.

MElior est rationabilis cum moderatione quotidiana refectio, quam per interualla arduum, longumq. ieiunium. *Cassian. l.5. c.9. l.6. c. fin. S. Hieron. ad Furiam. S. Bernardus de modo bene viuendi, serm. 24. & de Passione Domini c.42.* 23

De eodem.

PArcus cibus, & venter semper esuriens triduanis ieiunijs præfertur; & multo melius est quotidie parum, quam raro satis sumere. Pluuia enim illa optima est, quæ sensim descendit in terram: Subitus autem, & nimius imber in præceps arua subuertit. *S. Bonau. in Phar. l.2. c.36. ex S. Ambrosio.* 24

Fortissimum ieiunium est, aqua, & panis. 25

S. Hieron. ep.2. ad Nepotianum.

Non

Non sufficit corpore ieiunare, nisi etiam anima ieiunet.

26 NOn est nobis aduersarius extrinsecus formidandus: in nobismet ipsis hostis inclusus est: intestinum nobis quotidie geritur bellum. Deuicto eo, omnia, quæ forinsecus sunt, redduntur infirma, ac militi Christi vniuersa pacata erunt, & subdita &c. Nec solum nobis istud ieiunium visibilium ciborum ad perfectionem cordis, & corporis puritatem sufficere posse credamus, nisi huic fuerit animæ quoque ieiunium copulatum. Habet namq. & illa suos noxios cibos, quibus impinguata etiam sine escarum abundantia ad luxuriæ prærupta deuoluitur &c. Nam, si corporaliter ieiunantes perniciosissimis animæ vitijs implicemur, nihil nobis proderit carnalis afflictio, pretiosiore parte polluta: per eam scilicet substantiam delinquentibus, nobis qua efficimur habitaculum Spiritus sancti &c. *Cassianus l.5.c.21.*

Perfecte ieiunat exterior homo orante interiore.

27 HOc est perfectum, & rationabile ieiunium, quando noster homo exterior ieiunat, interior orat. Facilius enim per ieiunium oratio penetrat cælum. Tunc enim homo spiritalis efficitur, Angelis coniungitur, Deo liberius copulatur &c. Ieiunia cum bonis operibus coniuncta Deo acceptabilia sunt. Qui autem a cibis abstinent, & praue agunt, Dæmones imitantur, quibus esca non est, & nequitia semper est. &c. *S. Isid. de summo bono l.2.c.44.*

De benedictione cinerum in capite ieiunij.

28 FEria quarta cinerum ante Missam benedicantur cineres facti de ramis benedictis præteriti anni si habentur, in medio chori, ante altare. *Sacerdotale Romanum p.2.c.6.*

Cilicium, habitus pænitentiæ, & humilitatis.

29 CIlicium, habitus pænitentium, Psalmista teste, qui dicit, Ego autem, cum mihi molesti essent, induebam me cilicio, hoc est habitum pænitentiæ, & humilitatis, quo furorem persequentiū *Psal. 34.*

aut

aut leuius sufferrem placidus, aut etiam mitigarem, assumpsi &c. *Ven. Beda de tabernaculo l.2.c.2.*

Cilicium, & Cinis, quid notent.

IN Cilicio, quod de pilis caprarum contexitur, asperam peccati 30
pungentis memoriam, qua in die iudicij sinistra pars est induenda, significat. In Cinere autem, mortis considerationem, per quam tota humani generis massa in puluerem est redigenda, demonstrat, *Idem Beda sup.c.10.Luc.l.3.*

De eodem,

IN Cilicio, & Cinere pænitens deplorat peccatum, quod in Cilicio 31
asperitas, & compunctio peccatorum, in Cinere puluis ostenditur mortuorum. Et iccirco in vtroque pænitentiam agimus, vt & compunctione Cilicij agnoscamus vitia, quæ per culpam commisimus, & per fauillam Cineris perpendamus mortis sententiam, ad quam peccando peruenimus. *S.Isid. de off.l.2.c. de pænitentibus.*

DE

DE BENEDICTIONE MENSAE, AD EAMQ. LECTIONE.

Cap. II. §. III.

SVMMARIVM.

ANTE, & post prandium benedicenda mensa, & gratiæ Deo agendæ. 1.2.3.4.5.6.

Inter comedendum nihil immodestiæ admittendum, & quid ibi gerendum. 6.7.

Semper immiscenda lectio diuinarum Scripturarum. 7.8.9. 10.11.

Post prandium, vltra actionem gratiarum, subsequatur aliqua viuę vocis exhortatio. 9.10.

CAP.

Cap. 2. §. 3.

CENANTIBVS autem eis, accepit Iesus panem, & 1
benedixit, ac fregit, deditq. discipulis &c. & hymno
dicto, exierunt in Montem oliueti. *Matth.26. Marc.6.*
Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit pa- 2
nem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.
Luc.24.
Accepit Iesus panes: & cum gratias egisset, distribuit discumbenti- 3
bus. *Io.6.*

Gratiæ Deo agendę ante, & post prandium, & quare.

OPus est, nos, & mensam petentes, & desistentes, Deo gratias 4
agere. Ad hoc enim paratus numquam in ebrietatem decidet, aut insolentiam, numquam crapula disrumpetur, sed orationis expectationem pro freno sensibus habēs impositam cum debita modestia ex omnibus appositis sumat; & multa quidem animam, multa vero benedictione corpus implebit. Mensa namque ab oratione sumens initium, & in oratione desinens numquam deficiet &c. *S. Chrys. hom. 19. ad populum Antioch. S. Basilius hom. in martyrem Iulittam, quæ est 5 inter varias. S. Ambros. l. 3. de Virginibus.*

De eodem.

NOn oportet clericos, nisi hymno dicto, comedere panem, & 5
post cibos gratias auctori Deo referre. *Ex decretis Martini Episcopi Bracharensis, non Papæ, vt male allegatur a Gratiano dist. 44. c. non liceat.*

De eodem.

NIhil vilitatis, nihil immodestiæ admittit Christianorum conui- 6
uium: non prius discumbitur, quam oratio ad Deum præ- gustetur &c. Æque oratio conuiuium dirimit &c. *vt sup. S. 1. de sobrietate.*

De eodem, ac delectatione ad mensam, & qualiter.

7 QVando Presbyteri conueniunt ad aliquod conuiuium, decanus aut aliquis prior illorum versum ante cenam incipiat, & cibum benedicat, & tunc secundum ordinem sedeant, alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum, & potum benedicant. Et aliquis de illorum clericis aliquid de sancta Scriptura legat, & post refectionem similiter sanctum hymnum dicant, ad exemplum Domini, *Matth.26* sicut in cena fecisse legitur, & sic se contineant omnes Presbyteri, maxime in talibus locis, vt non vituperetur ministerium illorum. *Concil. Nannet.cap.11.12.dist.44.c.eod. Burchardus l.2.c.164. Iuop.6.c.255.* S.*Thom. opusc.65.c.7.Vide sup.*§.1.*c.manducat,n.13.*

De eadem lectione inter comedendum.

8 PRo reuerentia Dei, & Sacerdotum, id vniuersa constituit Synodus, vt (quia solent mensis crebro otiosæ fabulæ interponi) in omni Sacerdotali conuiuio lectio diuinarum Scripturarum immisceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur. *Concil.Toletan.3.c.7. dist.44.c.eod. Africanum c.6.Rhem.c.17.18.Trident.sess.2.& 25.c.1.de reform.*

De eodem, ac de viuæ vocis exhortatione post prandiũ.

9 REcitetur ad mensam sacra lectio, subsequatur viuæ vocis exhortatio, vt non tantum corporali cibo, immo verbi spiritualis alimento conuiuantes se refectos gratulentur, vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum Dominum nostrum. *Eusebius Papa, & Eutychianus.Concil.Carthagin.4.c.15.*

De eodem.

10 AD mensam non solum fauces cibum capiant, sed etiam aures exhauriant verbum Dei. *S.Bernard. in Speculo monachorum.*

Multo auidius audienda lectio ad mensam, quam comedendum, aut bibendum.

MAiore multo cum delectatione debemus audire, quæ ad mensam accumbentibus nobis leguntur, quam cum quanta aut edimus, aut bibimus. Idque, vt appareat, mentem nequaquam distrahi ad corporis voluptates, sed maiorem in modum se in verbis Domini oblectare. Quod ille faciebat, qui dixit, Dulciora super mel, & fauum. *S. Basilius in reg. breu. resp. 180. Cassian. l. 4. 1. 17.* 11

Psal. 18.

Alia de hac materia Vide sup. §. 1. & inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis in genere c. 4. ne sit vinolentus.

DE SOMNO, VIGILIA, ET QVOTIDIANO CONSCIENTIAE EXAMINE.

Cap. II. §. IIII.

SVMMARIVM.

NOCTV semper vigilandum,& in oratione pernoctandum.1.2.3.5.6.7.8.9.12.
Quia nox est tempus ad orationem aptum,& tenebræ habent quandam religionem.18.19.
Suo tamen tempore dormiendum.13.
Et tantum pro necessitate.14.
Quia suspectares est somnus,& ideo totus quis dormire non debet.11.16.
Vt faciebat S. Hieronymus, vtq. docet Cassianus.15.
Dormituro tamen ad lectum qualiter eundum, ibiq. manendum.10.11.
Euigilandumq. ad diurnum auium concentum.20.
Et qualiter, quidq. postea faciendum.21.
Post prandium parumper quiescendum, maxime in æstate.13.
Conscientia semper ante somnum examinanda,ex traditione S.Petri,& Sanctorum.1.4.22.23.24.25.26.28.
Et philosophorum.25.27.29.30.

CAP. 2. §. 4.

MEDITATVS sum nocte cum corde meo, & exercita- 1
bar, & scopebam spiritum meum. *Psal. 76.*
Memor fui nocte nominis tui Domine: & custodiui le- 2
gem tuam. Media nocte surgebam ad confitendum
tibi. *Psal. 118.*
In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. 3
Psal. 133.
Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam 4
sapientiæ, vt ignorationibus eorum (scilicet linguæ, & labiorum)
non parcant mihi, & non appareant delicta eorum, & ne adincre-
scant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in conspectu aduersariorum meorum, &
gaudeat super me inimicus meus? *Eccl. 23.*
Consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum: effunde sicut aquam 5
cor tuum ante conspectũ Domini: leua ad eum manus tuas pro ani-
ma paruulorum tuorum. *Tren. 2.*
Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem. *Matth. 26.* 6
Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus domus veniat, sero, an media 7
nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente, inueniat
vos dormientes. *Marc. 13.*
Vigilate omni tempore orantes. *Luc. 12. 21.* 8
Si non vigilaueris, veniam ad te tamquam fur, & nescies qua hora ve- 9
niam ad te. *Apoc. 3.*

Qualiter eundum ad lectum, ibiq. manendum.

SEmper cum ad horam perueneris dormiendi, non præuento tem- 10
pore, primo aspergas te aqua benedicta, & tunc vadens ad lectum aliquam orationem præmittas, & facto tibi signaculo Crucis in lecto, & te Domino humiliter commendato, honeste, & composite iaceas in dextro, vel sinistro latere, numquam tamen supinus, vel aliter inhonestus. Numquam dormias cum manibus in sinu positis, nec cruribus eleuatis, vel discoopertis, vt nullus te inueniat inhoneste iacentem. *S. Bonau. in reg. nouitiorum, c. 7.*

De

De eodem,

11 ITurus ad somnum, aliquid tecum defer in memoria, & cogitatione, in quo placide obdormias, quod etiam somniare iuuet. Sic tibi nox vt dies illuminabitur, & nox illuminatio tua in delicijs tuis. Placide obdormies, in pace quiesces, facile euigilabis, & surgens facilis eris ad redeundum in diem, vnde non totus decessisti. *S. Bernard. ad fratres de Monte Dei.* *Psal. 138*

Dormiendum suo tempore.

12 SIcut festinandum nobis est &c. *vt sup.* §. 1. *de ieiunio, n. 15.*

Post prandium parumper quiescendum.

13 POst prandium, si naturæ tuæ conuenit, potes parum quiescere, & maxime in æstate, ne caput grauetur. *Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 44.*

Dormiendum tantum pro necessitate.

14 QVieti, & somno tantum tempus impende, quantum cogit ipsa necessitas. Quies enim diuturna corpus emollit, & libidinis ignẽ facile accendit. *S. Ephraem de vita spirituali c. 76.*

Quo somno vtebatur S. Hieronymus, & quem præfigit Cassianus, & quem Hippocrates.

15 COnsuetudinem meam nosti; breuissimo somno vtor, & quasi interuigilo. Satis est mihi, vigilare desiuisse. Aliquando dormijsse me sentio, aliquando suspicor. *S. Hieron. ep. 87. de viris illustribus. Quem terminum quatuor horarum spatio concludendum esse, tradit Cassianus coll. 12. c. 15. Somnus tamen, & vigilia medium tenere debent: vtraque enim, si modum excedant, malum. Hippocrates l. 2. Aphorismorum, c. 3.*

Nemo

Nemo totus dormiat.

CAue, in quantum potes, Sacerdos, ne totus aliquando dormias, 16
ne sit somnus tuus non requies lassi, sed sepultura corporis suffocati, non reparatio, sed extinctio corporis tui. Suspecta res est somnus, & magna ex parte ebrietati similis. *S. Bernardus ad fratres de Monte Dei.*

Pernoctandum in oratione.

PErnocta in oratione, & prece, incumbe nocturnis Vigilijs: ad 17
modicum clausis oculis rursum ora. *S. Isid. in Synonimis.*

Nox, tempus ad orationem aptum.

NOcte ad sapientiam nihil commodius: hac enim persæpe de 18
Deo cogitamus, lectioni, contemplationi diuinarum Scripturum vacamus, psallitur, oratur. *S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi illuminatorum 9.*

Habent religionem tenebræ. 19

Euripides in Bacchis, articulo 2.

Euigilandum ad nocturnum auium concentum.

DOlentes referimus, quod non solum quidam minores clerici, 20
verum etiam aliqui Ecclesiarum Prælati circa comessationes superfluas, & confabulationes illicitas, (vt de alijs taceam) fere medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes vix ad diurnum concentum auium excitantur &c. *Innoc. 3. de celebr. Missarum, c. eod.*

Qualiter

Qualiter euigilandum, ac deinde quid faciendum.

21 SI dormitum eas de sero, & euigilare assuescas de mane, & surgens, aliquid boni mediteris, videlicet de futuro iudicio, quomodo tunc omnes euigilaturi sumus, deinde, vestiendo te, potes aliquid boni legere, Psalmum, Quid multiplicati: aut aliud, quod placeat. Et, si aliqua pollutione te mireris pollutum, percutias pectus tuum, cum proposito confitendi, aspergendo te aqua benedicta, & sic ad oratorium vade, & debitum tuum solue sicut melius potes. *Cõcil. Hildesem. in form. viu. can. c. 29. S. Bonau. de triplici statu religiosorum p. 1. c. 4.*

Cõsciẽtia qualiter & quando examinãda, ex traditione S. Petri.

22 INstruebat Petrus discipulos actus vitæ suæ omni hora custodire, & in omni loco Deum respicere, firmiter scire cogitationes malas cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere, & Sacerdotibus Dei manifestare. *S. Clemens ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ad finem.*

De eodem.

23 COmpleto iam die, omniq. opere tum corporis, tum spiritus etiã absoluto, præclare fiat, si diligenter vnusquisque, antequam cubitum eat, cum animo suo conscientiam suam exquirat, ac, si quid vel cogitauerit, vel dixerit eorum, quæ non decet, vel si inter orãdum minus attentus, aut in Psalmorum decantatione tædio anxius fuerit, aut communis vitæ desiderio senserit titillatum &c. *S. Basil. hom. 1. de instit. monachorum. Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 51.*

De eodem.

24 DIsce tibi præesse, vitam tuam ordinare, mores tuos componere, temetipsum accusare, numquam excusare, sæpe condemnare, numquam impunitum dimittere. *S. Bernard. de interiori domo, ad finem.*

De eodem.

QVæ in singulis diebus opera feceris, ea tecum commemora, & 25
cum his, quæ feceris pridie, confer to. Studiose operam dato, vt melior in dies existas. *S. Basilius de abdicatione rerum, ad finem. S. Bonau. de puritate conscientiæ, c. 16. 17.*

Optime Plutarchus de cohibenda ira, ad finem, ex Empedocle.

Cassian. collat. 5. c. 14.

De eodem.

Prou. 12. COgitationes iustorum, iudicia. Iusti quippe ab omni strepitu sæ- 26
culari ad corda sua redeunt, ibiq. ascendunt tribunal mentis, atque ante oculos se, & proximum statuunt: deducunt ad me-
Matth. 7. dium regulam testamenti, qua dicitur, Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Transferunt in se personam proximi, & sollicite attendunt, quid sibi, si ita essent, fieri, vel non fieri iuste voluissent: sicq. districto iure, atque iudicio, causam suam, & proximi, iuxta tabulas diuinæ legis, in foro cordis examinant. *S. Gregor. Moral. l. 19. c. 13. l. 22. c. 4. l. 25. c. 6.*

De eodem.

DEus, ipse mens, iussit, vt homo mentis particeps seipsum ani- 27
maduerteret. *Mercurius Trismegistus in Pimandro.*

De eodem.

FAciebat hoc Sextius, vt, consummato die, cum se ad nocturnam 28
quietem recepisset, interrogaret animum suum, Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior, quæ sciet sibi quotidie ad iudicem esse veniendum. &c. *Seneca de ira l. 3. c. 36.*

De eodem.

Vir bonus &c.

29 Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quam illius reputauerit acta diei.
Virgilius in Viro bono.

De eodem.

30 Quotidie bis precari solent Christiani, mane, ac sub vesperam: oriente Sole, petentes diem vere felicem, vtq. mentes eorum cælesti repleantur lumine: occidente vero, vt anima in totum exonerata sensibus, moleq. rerum sensibilium veritatem vestiget in consistorio domestico. *Philo l. de vita supplicum.*

DE ORNATV, ET MVNDITIA EXTERIORI,

DE COMMVNIBVS INDVMENTIS DOMI, FORISQVE: DE GRAVITATE, ET SEVERITATE IN MORIBVS, ET VERBIS: DE SVAVITATE IN VERBIS, ET BENIGNITATE: DE GESTV, RISV, INCESSVQVE, ET EXACTA TOTIVS EXTERIORIS HOMINIS COMPOSITIONE.

CAP. III.

De ornatu, & munditia exteriori, de communibus indumentis Sacerdotum domi, forisque.

CAP. III. §. I.

SVMMARIVM.

AMICTVS, risus, & gestus indicant hominem. 1.
Mollibus vestiri non debent Sacerdotes, quorum verus ornatus sunt mores boni. 2. 3.
Debent tamen vti vestibus proprio ordini congruentibus non nimis vilibus, nec nimis pretiosis iuxta morem prouinciæ. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.
Nec sordibus, nec munditijs notabilibus, exemplo S. Augustini. 9. 10.
Quæ tamen sordes, & munditiæ affectari non debent. 14. 15. 16. 17.
Nam nitens cutis sordidum animum ostendit. 18.

Munditia

aut leuius sufferrem placidus, aut etiam mitigarem, assumpsi &c. *Ven. Beda de tabernaculo l.2.c.2.*

Cilicium, & Cinis, quid notent.

IN Cilicio, quod de pilis caprarum contexitur, asperam peccati 30
pungentis memoriam, qua in die iudicij sinistra pars est induenda, significat. In Cinere autem, mortis considerationem, per quam tota humani generis massa in puluerem est redigenda, demonstrat, *Idem Beda sup.c.10.Luc.l.3.*

De eodem.

IN Cilicio, & Cinere pænitens deplorat peccatum, quod in Cilicio 31
asperitas, & compunctio peccatorum, in Cinere puluis ostenditur mortuorum. Et iccirco in vtroque pænitentiam agimus, vt & compunctione Cilicij agnoscamus vitia, quæ per culpam commisimus, & per fauillam Cineris perpendamus mortis sententiam, ad quam peccando peruenimus. *S.Isid. de off.l.2.c. de pænitentibus.*

DE BENEDICTIONE MENSAE, AD EAMQ. LECTIONE.

Cap. II. §. III.

SVMMARIVM.

ANTE, & post prandium benedicenda mensa, & gratiæ Deo agendæ. 1.2.3.4.5.6.

Inter comedendum nihil immodestiæ admittendum, & quid ibi gerendum. 6.7.

Semper immiscenda lectio diuinarum Scripturarum. 7.8.9.10.11.

Post prandium, vltra actionem gratiarum, subsequatur aliqua viuę vocis exhortatio. 9.10.

Cap. 2. §. 3.

CENANTIBVS autem eis, accepit Iesus panem, & 1
benedixit, ac fregit, deditq; discipulis &c. & hymno
dicto, exierunt in Montem oliueti. *Matth. 26. Marc. 6.*
Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit pa- 2
nem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.
Luc. 24.
Accepit Iesus panes: & cum gratias egisset, distribuit discumbenti- 3
bus. *Io. 6.*

Gratiæ Deo agendę ante, & post prandium, & quare.

OPus est, nos, & mensam petentes, & desistentes, Deo gratias
agere. Ad hoc enim paratus numquam in ebrietatem decidet, 4
aut insolentiam, numquam crapula disrumpetur, sed oratio-
nis expectationem pro freno sensibus habēs impositam cum debita mo
destia ex omnibus appositis sumat; & multa quidem animam, multa
vero benedictione corpus implebit. Mensa namque ab oratione sumens
initium, & in oratione desinens numquam deficiet &c. *S. Chrys. hom.
19. ad populum Antioch. S. Basilius hom. in martyrem Iulittam, quæ est 5
inter varias. S. Ambros. l. 3. de Virginibus.*

De eodem.

NOn oportet clericos, nisi hymno dicto, comedere panem, & 5
post cibos gratias auctori Deo referre. *Ex decretis Martini Epi-
scopi Bracharensis, non Papæ, vt male allegatur a Gratiano dist. 44.
c. non liceat.*

De eodem.

NIhil vilitatis, nihil immodestiæ admittit Christianorum conui- 6
uium: non prius discumbitur, quam oratio ad Deum præ-
stetur &c. Æque oratio conuiuium dirimit &c. *vt sup. S. 1. de so-
brietate.*

De eodem, ac delectatione ad mensam, & qualiter.

7 QVando Presbyteri conueniunt ad aliquod conuiuium, decanus aut aliquis prior illorum versum ante cenam incipiat, & cibum benedicat, & tunc secundum ordinem sedeant, alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum, & potum benedicant. Et aliquis de illorum clericis aliquid de sancta Scriptura legat, & post refectionem similiter sanctum hymnum dicant, ad exemplum Domini, *Matth.26* sicut in cena fecisse legitur, & sic se contineant omnes Presbyteri, maxime in talibus locis, vt non vituperetur ministerium illorum. *Concil. Nannet.cap.11.12.dist.44.c.eod. Burchardus l.2.c.164. Iuop.6.c.255. S.Thom. opusc.65.c.7.Vide sup.§.1.c.manducat,n.13.*

De eadem lectione inter comedendum.

8 PRo reuerentia Dei, & Sacerdotum, id vniuersa constituit Synodus, vt (quia solent mensis crebro otiosæ fabulæ interponi) in omni Sacerdotali conuiuio lectio diuinarum Scripturarum immisceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur. *Concil.Toletan.3.c.7. dist.44.c.eod. Africanum c.6.Rhem.c.17.18.Trident.sess.22.& 25.c.1.de reform.*

De eodem, ac de viuæ vocis exhortatione post prandiũ.

9 REcitetur ad mensam sacra lectio, subsequatur viuæ vocis exhortatio, vt non tantum corporali cibo, immo verbi spiritualis alimento conuiuantes se refectos gratulentur, vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum Dominum nostrum. *Eusebius Papa, & Eutychianus.Concil.Carthagin.4.c.15.*

De eodem.

10 AD mensam non solum fauces cibum capiant, sed etiam aures exhauriant verbum Dei. *S.Bernard. in Speculo monachorum.*

Multo auidius audienda lectio ad mensam, quam comedendum, aut bibendum.

MAiore multo cum delectatione debemus audire, quæ ad mensam accumbentibus nobis leguntur, quam cum quanta aut edimus, aut bibimus. Idque, vt appareat, mentem nequaquam distrahi ad corporis voluptates, sed maiorem in modum se in verbis Domini oblectare. Quod ille faciebat, qui dixit, Dulciora super mel, & fauum. *S. Basilius in reg. breu. resp. 180. Cassian. l. 4. 1. 17.* 11

Psal. 18.

Alia de hac materia Vide sup. §. 1. & inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis in genere c. 4. ne sit vinolentus.

DE

DE SOMNO, VIGILIA,

ET QVOTIDIANO CONSCIENTIAE EXAMINE.

Cap. II. §. IIII.

SVMMARIVM.

NOCTV semper vigilandum, & in oratione pernoctandum. 1. 2.3.5.6.7.8.9.12.
Quia nox est tempus ad orationem aptum, & tenebræ habent quandam religionem. 18.19.
Suo tamen tempore dormiendum. 12.
Et tantum pro necessitate. 14.
Quia suspectares est somnus, & ideo totus quis dormire non debet. 11.16.
Vt faciebat S. Hieronymus, vtq. docet Cassianus. 15.
Dormituro tamen ad lectum qualiter eundum, ibiq. manendum. 10.11.
Euigilandumq. ad diurnum auium concentum. 20.
Et qualiter, quidq. postea faciendum. 21.
Post prandium parumper quiescendum, maxime in æstate. 13.
Conscientia semper ante somnum examinanda, ex traditione S. Petri, & Sanctorum. 1.4.22.23.24.25.26.28.
Et philosophorum. 25.27.29.30.

CAP. 2. §. 4.

MEDITATVS ſum nocte cum corde meo, & exercita- 1
bar, & ſcopebam ſpiritum meum. *Pſal. 76.*
Memor fui nocte nominis tui Domine: & cuſtodiui le- 2
gem tuam. Media nocte ſurgebam ad confitendum
tibi. *Pſal. 118.*
In noctibus extollite manus veſtras in ſancta, & benedicite Dominum. 3
Pſal. 133.
Quis ſuperponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam 4
ſapientiæ, vt ignorationibus eorum (ſcilicet linguæ, & labiorum)
non parcant mihi, & non appareant delicta eorum, & ne adincre-
ſcant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in conſpectu aduerſariorum meorum, &
gaudeat ſuper me inimicus meus? *Eccl. 23.*
Conſurge, lauda in nocte in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam 5
cor tuum ante conſpectū Domini: leua ad eum manus tuas pro ani-
ma paruulorum tuorum. *Tren. 2.*
Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem. *Matth. 26.*
Vigilate, quia neſcitis qua hora Dominus domus veniat, ſero, an media 6
nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente, inueniat 7
vos dormientes. *Marc. 13.*
Vigilate omni tempore orantes. *Luc. 12. 21.* 8
Si non vigilaueris, veniam ad te tamquam fur, & neſcies qua hora ve- 9
niam ad te. *Apoc. 3.*

Qualiter eundum ad lectum, ibiq. manendum.

SEmper cum ad horam perueneris dormiendi, non præuento tem- 10
pore, primo aſpergas te aqua benedicta, & tunc vadens ad lectum aliquam orationem præmittas, & facto tibi ſignaculo Crucis in lecto, & te Domino humiliter commendato, honeſte, & compoſite iaceas in dextro, vel ſiniſtro latere, numquam tamen ſupinus, vel aliter inhoneſtus. Numquam dormias cum manibus in ſinu poſitis, nec cruribus eleuatis, vel diſcoopertis, vt nullus te inueniat inhoneſte iacentem. *S. Bonau. in reg. nouitiorum, c. 7.*

De

De eodem,

11 ITurus ad somnum, aliquid tecum defer in memoria, & cogitatione, in quo placide obdormias, quod etiam somniare iuuet. Sic tibi nox *Psal. 138*
vt dies illuminabitur, & nox illuminatio tua in delicijs tuis. Placide obdormies, in pace quiesces, facile euigilabis, & surgens facilis eris ad redeundum in diem, vnde non totus decessisti. *S. Bernard. ad fratres de Monte Dei.*

Dormiendum suo tempore.

12 SIcut festinandum nobis est &c. *vt sup. §. 1. de ieiunio, n. 15.*

Post prandium parumper quiescendum.

13 POst prandium, si naturæ tuæ conuenit, potes parum quiescere, & maxime in æstate, ne caput grauetur. *Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 44.*

Dormiendum tantum pro necessitate.

14 QVieti, & somno tantum tempus impende, quantum cogit ipsa necessitas. Quies enim diuturna corpus emollit, & libidinis ignē facile accendit. *S. Ephraem de vita spirituali c. 76.*

Quo somno vtebatur S. Hieronymus, & quem præfigit Cassianus, & quem Hippocrates.

15 COnsuetudinem meam nosti; breuissimo somno vtor, & quasi interuigilo. Satis est mihi, vigilare desiuisse. Aliquando dormijsse me sentio, aliquando suspicor. *S. Hieron. ep. 87. de viris illustribus. Quem terminum quatuor horarum spatio concludendum esse, tradit Cassianus coll. 12. c. 15. Somnus tamen, & vigilia medium tenere debent: vtraque enim, si modum excedant, malum. Hippocrates l. 2. Aphorismorum, c. 3.*

Nemo

Nemo totus dormiat.

CAue, in quantum potes, Sacerdos, ne totus aliquando dormias, ne sit somnus tuus non requies lassi, sed sepultura corporis suffocati, non reparatio, sed extinctio corporis tui. Suspecta res est somnus, & magna ex parte ebrietati similis. *S. Bernardus ad fratres de Monte Dei.* 16

Pernoctandum in oratione.

PErnocta in oratione, & prece, incumbe nocturnis Vigilijs: ad modicum clausis oculis rursum ora. *S. Isid. in Synonimis.* 17

Nox, tempus ad orationem aptum.

NOcte ad sapientiam nihil commodius: hac enim persæpe de Deo cogitamus, lectioni, contemplationi diuinarum Scripturum vacamus, psallitur, oratur. *S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi illuminatorum 9.* 18

Habent religionem tenebræ. 19

Euripides in Bacchis, articulo 2.

Euigilandum ad nocturnum auium concentum.

DOlentes referimus, quod non solum quidam minores clerici, verum etiam aliqui Ecclesiarum Prælati circa comessationes superfluas, & confabulationes illicitas, (vt de alijs taceam) fere medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes vix ad diurnum concentum auium excitantur &c. *Innoc. 3. de celebr. Missarum, c. eod.* 20

Qualiter

Qualiter euigilandum, ac deinde quid faciendum.

21 SI dormitum eas de sero, & euigilare assuescas de mane, & surgens aliquid boni mediteris, videlicet de futuro iudicio, quomodo tunc omnes euigilaturi sumus, deinde, vestiendo te, potes aliquid boni legere, Psalmum, Quid multiplicati: aut aliud, quod placeat. Et, si aliqua pollutione te mireris pollutum, percutias pectus tuum, cum proposito confitendi, aspergendo te aqua benedicta, & sic ad oratorium vade, & debitum tuum solue sicut melius potes. *Cõcil. Hildesem. in form. viu. can. c. 29. S. Bonau. de triplici statu religiosorum p. 1. c. 4.*

Consciẽtia qualiter & quando examinãda, ex traditione S. Petri.

22 INstruebat Petrus discipulos actus vitæ suæ omni hora custodire, & in omni loco Deum respicere, firmiter scire cogitationes malas cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere, & Sacerdotibus Dei manifestare. *S. Clemens ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ad finem.*

De eodem.

23 COmpleto iam die, omniq. opere tum corporis, tum spiritus etiã absoluto, præclare fiat, si diligenter vnusquisque, antequam cubitum eat, cum animo suo conscientiam suam exquirat, ac, si quid vel cogitauerit, vel dixerit eorum, quæ non decet, vel si inter orãdum minus attentus, aut in Psalmorum decantatione tædio anxius fuerit, aut communis vitæ desiderio senserit titillatum &c. *S. Basil. hom. 1. de instit. monachorum. Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 51.*

De eodem.

24 DIsce tibi præesse, vitam tuam ordinare, mores tuos componere, temetipsum accusare, numquam excusare, sæpe condemnare, numquam impunitum dimittere. *S. Bernard. de interiori domo, ad finem.*

De

De eodem.

QVæ in ſingulis diebus opera feceris, ea tecum commemora, & 25
cum his, quæ feceris pridie, conferto. Studioſe operam dato, vt melior in dies exiſtas. *S. Baſilius de abdicatione rerum, ad finem. S. Bonau. de puritate conſcientiæ, c. 16. 17.*
Optime Plutarchus de cohibenda ira, ad finem, ex Empedocle.
Caſſian. collat. 5. c. 14.

De eodem.

Prov. 12. COgitationes iuſtorum, iudicia. Iuſti quippe ab omni ſtrepitu ſæ- 26
culari ad corda ſua redeunt, ibiq. aſcendunt tribunal mentis, atque ante oculos ſe, & proximum ſtatuunt: deducunt ad medium regulam teſtamenti, (Matth. 7.) qua dicitur, Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Transferunt in ſe perſonam proximi, & ſollicite attendunt, quid ſibi, ſi ita eſſent, fieri, vel non fieri iuſte voluiſſent: ſicq. diſtricto iure, atque iudicio, cauſam ſuam, & proximi, iuxta tabulas diuinæ legis, in foro cordis examinant. *S. Gregor. Moral. l. 19. c. 13. l. 22. c. 4. l. 25. c. 6.*

De eodem.

DEus, ipſe mens, iuſſit, vt homo mentis particeps ſeipſum ani- 27
maduerteret. *Mercurius Triſmegiſtus in Pimandro.*

De eodem.

FAciebat hoc Sextius, vt, conſummato die, cum ſe ad nocturnam 28
quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum, Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſciet ſibi quotidie ad iudicem eſſe veniendum. &c. *Seneca de ira l. 3. c. 36.*

De eodem.

Vir bonus &c.
29 Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quam illius reputauerit acta diei.
Virgilius in Viro bono.

De eodem.

30 Quotidie bis precari solent Christiani, mane, ac sub vesperam: oriente Sole, petentes diem vere felicem, vtq; mentes eorum cælesti repleantur lumine: occidente vero, vt anima in totum exonerata sensibus, moleq. rerum sensibilium veritatem vestiget in consistorio domestico. *Philo l. de vita supplicum.*

Munditia tamen exterior esse debet,& qualis.19.
Vestis inuenta est ad operiendum corpus, & propulsanda eius incommoda. 4.5.
Ideo sollicitudo sanctorum semper versata est potissimum circa interiorem hominem componendum,exterioris superfluo ornatu spreto.6.13.
Quot vestes possit Sacerdos habere. 8.
Superpellicijs vti debet in Ecclesia, & qualibus. 20.
Et habere coronam,& tonsuram congruentem, & caput in modum sphæræ radere, neque comam nutrire, idq. ab ipsis primitiuæ Ecclesiæ exordijs. 21.22.23.
Ab illoq. tempore clerus occidentalis barbam radere consueuit. 24. Contrarium tamen seruat orientalis Ecclesia.ibidem.

Cap. 3. §. 1.

AMICTVS corporis, & riſus dentium, & ingreſſus 1
hominis enuntiat de illo. *Eccl.19.*
Quid exiſtis in deſertum videre? hominem mollibus ve- 2
ſtitum? ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus Re-
gum ſunt. *Matth.11.*

Verus ornatus Sacerdotis, mores boni.

VErus ornatus Sacerdotis, non tantum nullus fucus mendax, ſed 3
nec auri quidem, veſtiſq. pompa, ſed mores boni ſunt. *S. Augustinus de conſ.diſt.5.c. fucare.*

Veſtis inuenta ad operiendum corpus, & incommoda corpori imminentia propulſanda.

NEceſſario ad vtramque rem accommodatus eſſe veſtimentorum 4
vſus debet, vt per ea ſcilicet & corporis deformes partes obtegantur, & quæ a cæli inclementia afferuntur incommoda, propulſentur, &c. Eiuſmodi vero quoddam nobis veſtimenti excogitandum eſt genus, quo ad omnia commode vti poſſimus, vt videlicet eo amicti, & diurnæ pariter honeſtati, & nocturnæ etiam neceſſitati faciamus ſatis, &c. *S. Baſilius in reg.fuſ.interrog.22.*

De eodem.

AMictu ſimplici vtere, non ad ornandum, ſed ad neceſſitatem, 5
non vt mollitiei ſtudeas, ſed vt hieme caleſcas, & corporis ignominiam contegas. Neque tamen, prætextu iſto tegendæ turpitudinis, ſuperfluis veſtibus in aliam turpitudinem incidas. *S. Cyrill. catecheſ 4.*

Sollicitudo sanctorum semper versata est circa interiorem hominem componendũ, exterioris superfluo ornatu spreto.

6 OMnis cura sanctorum, spreto ornatu, cultuq. superfluo, exterioris sui hominis, qui certe corrumpitur, omni se diligentia præbet & occupat excolendo, atque de interiori illo, qui ad imaginem Dei est, & renouatur de die in diem. *S. Bonau. in Phar. l.4. c.31. ex S. Bernardo super Cantica.*

Vestis Sacerdotalis qualis. & in ea seruandus modus: vt nec nimis vilis, nec nimis sit pretiosa, non nimis breuis, nec nimis longa.

7 PArsimoniam cum veste humili non reprobamus, sicut etiam ornatum præter corporis diligentiam infucatum laudamus. Dissolutos autem, & fractos in vestibus incessus non recipimus. *Concil. Gangrense dist. 41.c.eod.* Vestimenta tua, & calciamenta nec nimis sint pretiosa, nec multum vilia, sed ex moderato, & competenti habitu. &c. *S. Bernardus serm.9. de modo bene viuendi.* Clausa tamen deser indumenta, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. *Innoc.3. de vita, & hon.cler.c.pen.*

De eodem, & quot vestes posit Sacerdos habere.

8 SIt habitus Sacerdotis humilis, non nimis vilis, nec nimis pretiosus, sed mediocriter honestus, sine omni curiositate, longus, & amplus, ne forma corporis more sæcularium appareat foris. Potest autem duplicem vestitum seruus Christi habere, vnum meliorem pro diebus festiuis, alterum deteriorem pro diebus ferialibus. *Concil. Hildesem. in form. viu. can. c.16.*

Vestis

Vestis nec sordibus, nec mũditijs notabilis, iuxta morem prouinciæ.

9 EXcepta vili tunica, & operimento pari, quo tecto tantum corpus frigus excluderet, nihil sibi amplius reseruauit Nepotianus. Cultus ipse, prouinciæ morem sequens, nec munditijs, nec sordibus notabilis erat. *S. Hieron. ad Heliodorum, in Epitaphio Nepotiani.*

De eodem, exemplo S. Augustini.

10 LEgitur de S. Augustino, quod vestes eius, & calciamenta, & lectualia ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum; Medium tenebat, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinans. *Concil. Aquisgran. c.* 124.

Clericus, iuxta morem prouinciæ, sit habitu, & Incessu compositus.

11 CLericus professionem suam habitu, & incessu probet, & ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat. *Concil. Carthagin. dist. 41. c. eod. Vnde Gratianus dicit ibi; Sicut in cibis mores eorum, cum quibus viuimus, seruare monemur, sic & de indumentis intelligendum est. Vt enim alibi dicitur; Quisquis contemptis ijs &c. vt sup. c. 2. §. 1. de sobrietate, n. 24.*

Clericorum habitus sit proprio ordini congruens.

12 ETsi habitus non facit monachum, oportet clericos vestes proprio ordini congruentes semper deferre, vt per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant. &c. *Concil. Trident. sess. 14. c. 6.* In hunc sensum scripsit Alexander Papa vi. Francisco Ximenio Cardinali Toletano, quæ sequuntur: Sancta, & vniuersalis Ecclesia, sicut te ignorare non putamus, ad instar cælestis Ierusalem, multis, ac diuersis decoratur ornatibus: in quibus sicut in excessu præuaricando peccatur, ita in defectu nimium declinando erratur. Grata est Deo, & laudabilis cuiuslibet status condecens obseruantia. Et pro-

Et propterea, quicumque, præsertim Prælati Ecclesiæ, sicut in moribus, ita & in habitu, & incessu studere debent, ne nimio fastu superbi neue nimia abiectione superstitiosi esse videantur, cum vtroque auctoritas Ecclesiasticæ disciplinæ vilescat. Eam ob rem hortamur te, vt, postquam te sancta Sedes Apostolica de inferiori statu ad Archiepiscopalem dignitatem euexit, quemadmodum te in interiori conscientia secundum Deum viuere intelligimus, ita extrinsecus, iuxta condecentiam status tui, habitu scilicet, familia, & cæteris ad dignitatis decorem conuenientibus te habere, & obseruare coneris. Datum Romæ, die 15. Decembris ann. 1495.

De eodem.

13 QVam turpis putanda est in clericis tanto gradu sublimioribus deformissima illa, ac frequentissima nostræ tempestatis habituum variatio, quam nec infirmiori quidem vasculo Apostolorum principes permittendam duxerunt? Ex veste apud homines sanctimoniæ opinionem aucupari prohibuit Christus, qui in omnibus operibus nostris, id, quod intus est, primum respicit, mundariq. iubet, deinde quod foris est. Væ illud horrendum Pharisæis interminans, qui, vt viderentur ab hominibus iusti, dilatabant philacteria sua, & magnificabant fimbrias, cum essent intus pleni rapina, & immunditia. Euangelium non temere vestimentum Ioannis Baptistæ, (quod illius professioni, ac menti respondebat) de pilis camelorum contextum celebrat, ac ipse Christus vestium mollitiem, ac lenitatem auersatur. Ecce, inquit, qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Quæ omnia huc spectant, vt velimus clericos, præter indictam tonsuram, vestes quoque suo ordini congruentes deferre, vt in Concilio generali cautum est. *Concil. Colon. de uita clericorum, c. 26.*

1. Tim. 2. *1. Pet. 3.* *Matth. 23* *Matth. 3.* *Matth. 11.*

Affectatæ sordes, & exquisitæ munditiæ fugiendæ.

14 PAnnosi clerici, ac vestibus laceri displicent. neque enim affectatæ sordes, aut exquisitæ deliciæ laudem pariunt. *Idem Concil. Colon. ibidem. ex S. Hieron. ep. 22. vbi non, Deliciæ laudem pariunt, legitur, sed, Munditiæ Christiano non conueniunt.*

De eodem.

HAbitus tuus non sordens, sed honestus. *S. Basilius sermone de Ascet.* 15

De eodem.

ORnatus, vt sordes, pari modo, fugiendæ sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. *S. Hieron. ad Nepotianum.* 16

De eodem.

VEstis nec satis munda, nec sordida; & nulla diuersitate notabilis, ne ad te obuians turba consistat, ne digito demonstreris &c. *S. Hieron. ep. 22. ad Eustochium, de custodia virginitatis.* 17

Nitens cutis sordidum ostendit animum. 18

Idem S. Hieron. ep. 47.

De munditia exteriori. 19

Vide sup. c. 1. §. 1. de sanctitate, Et lauabat, n. 16.

De superpelliceis. 20

Vide sup. p. 1. c. 6. §. 1. de horis canon. Horas canonicas dicturi, n. 1.

Clerici habeant coronam, & tonsuram congruentem.

COronam, & tonsuram habeant clerici congruentem, & se in officijs Ecclesiasticis, & alijs bonis studijs exerceant diligenter. *Innoc. 3. de vita, & hon. cler. c. pen.* 21

Coro-

Coronam habent clerici ab ipso S. Petro, & ab ipsa primitiua Ecclesia: & quid significet.

22 CLerici sunt Reges, idest se, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo Regnum habent: & hoc signat Corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romanæ Ecclesiæ in signum Regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero capitis, est temporalium omnium depositio &c. *S. Hieron. 12. q. 1. c. duo sunt. S. Isidorus de off. Eccles. lib. 2. c. 4. S. Gregor. Moral. l. 26. c. 21. Aliam rationem adducit Ven. Beda*, Neque ob id tantum, *inquiens*, in coronam attondemur, quia attonsus est ita Petrus, sed quia Petrus in memoriam Dominicæ passionis ita attonsus est: iccirgo & nos, qui per eandem passionem saluari desideramus, ipsius passionis signum cum illo, in vertice, summa videlicet corporis nostri parte, gestamus &c. *Ven. Beda de gestis Anglorum l. 5. c. 22.*

De eodem, & quod clerici coronam non nutriant, sed caput in modum sphæræ radant.

23 PRohibete, fratres, per vniuersas regionum vestrarum Ecclesias, vt clerici, qui laicis, & simplicibus virtutis, honestatis, pudicitiæ, & grauitatis exempla esse debent, ac se ipsos tamquam signa purioris vitæ rudioribus ad imitationem prudenter exhibere, juxta Apostolū, comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ radant. 1. Cor. 11.
Quia, sicut discreti debent esse in conuersatione, ita etiam tonsura, & omni habitu discreti debent apparere. *Anicetus Papa ep. ad Galliæ Episcopos, dist. 23. c. eod. De quo uide Decretum Concilij Toletani 4. c. 41.*

Clerus occidentalis ab ipsis Ecclesię primordijs barbam radere consueuit.

NOlumus prudentiam tuam moleste accipere, quod Archiepiscopum vestrum consuetudini Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris omniũ Ecclesiarum, vestræq; specialiter, obedire coegimus, scilicet, vt, quemadmodum totius [a] occidentalis Ecclesiæ clerus ab ipsis fidei Christianæ primordijs barbam radendi morem tenuit, ita & ipse frater noster Archiepiscopus vester raderet. Vnde eminentiæ quoque tuæ præcipimus, vt, ipsum ceu pastorem, & spiritualem patrem suscipiens, & auscultans, cum consilio eius omnem tuæ potestatis clerum barbas radere facias, atque compellas; resq; omnino renuentium, nisi demum consenserint, publices, idest iuri Caralitanæ Ecclesiæ tradas, &, ne vlterius inde se intromittant, constringas. *Gregorius Papa vij. lib.8. Reg. ep.10. ad iudicem Caralitanum.* 24

[a] Ecclesiæ occidentalis clerus) *Hic aduertere est, morem contrarium Ecclesiæ orientalis barbam non incidendi forte sumpsisse originem ab illa S.Clementis constitutione, vbi, Fidelis cum sis, inquit, & homo Dei, non licet tibi nutrire capillum, & in vnum complicare, quod est delicatum, & molle, vel discerniculo discriminare, neque vero in tortum calamistris crispare, vel flauum facere: quoniam quidem lex vetat in Deuteronomio,*
Leu.19. *inquiens, Non faciatis uobis rotunditatem ex coma capitis uestri, neque incisiones. Neque uero licet barbæ pilos corrumpere, neque hominis figuram præter naturam mutare. Non incidetis (inquit lex) superficiem barbæ ue-*
Leu.21. *stræ. Hoc enim mulieribus decens creator Deus statuit, uiris indecorum esse iudicauit. Ita S. Clemens Const. Apost. lib. 1. cap. 4. Vide Clementem Alex. Pædagog. l. 3.*

Alia multa Vide inf. p. 3. c. 8 9. Ne profanis uestibus.

DE GRAVITATE, ET SEVERITATE IN MORIBVS, ET VERBIS SACERDOTVM.

Cap. III. §. II.

SVMMARIVM.

SACERDOS exteriori grauitate debet esse compositus, quia eius dignitati maxime congruit. 1.7.

Et magno cum imperio, & velut ex Regia potestate comprimere vitia, & viros iniquos, & tumidos, & eos, qui a religione abhorrent, & voluptatibus indulgent. 2.3.5.13. 14.15.21.

Vt fecit S. Ambrosius aduersus Theodosium Imperatorem. 20.

Et S. Thomas aduersus Henricum Regem. 21.

Et ita se gerat Sacerdos, vt, licet sit adolescens, non contemnatur. 4.5.

Ob idq. nemini se nimium familiarem exhibeat. 11.12.22.23.

Ne puerili leuitate eius grauitas maculetur. 6.

Leuitas enim morum numquam reperitur in Sacerdote deuoto. 16.

Et ideo tenetur ioca etiam honesta vitare. 17.

Debita quippe seueritas & in pace, & in bello necessaria est. 8.

Tum etiam religiosa quædam simplicitas, & familiaritas, quæ tamen sine cõtemptu sit, & grauitas quædam verecunda, sed sine austeritate. 8.11.12. 16.17.

Seueritatem etiam circa feminas tenere debet. 18.

Et cunctis esse benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. 23.

Lingua debet esse menti subdita, & verborum leuitas vitanda, scurrilitas, & risus petulantia. 24.25.27.

In locutione tria seruanda. 26.

Sacerdotes separati ab omni turba vitam agant, ex Platone. 28.

CAP. 3. §. 2.

SACERDOS, super cuius caput fusum est vnctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusq. est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet. *Leu. 21. Hæc erant olim inditia erumpentis affectus, & rationis habenas non patientis, quæ a Sacerdotali grauitate longe abeße debent.* 1

Ingressus post Oziam Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium: egredere de sanctuario: ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusq. Ozias, & tenens in manu thuribulum vt adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus. Statimq. orta est lepra in fronte eius coram Sacerdotibus in domo Domini. & festinato expulerunt eum. *2. Paralip. 26.* 2

Si habes brachium sicut Deus, & si voce simili tonas, circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus. Disperge superbos in furore tuo, & respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos, & confunde eos, & conteres impios in loco suo &c. *Iob. 40.* 3

Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conuersatione, in caritate, in fide, in castitate. *1. Tim. 4.* 4

In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate &c. Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. *Tit. 2.* 5

Grauitas Sacerdotalis puerili leuitate non minuenda.

SEnes sunt Sacerdotes, quorum officium quia grauitate magnæ honestatis impenditur, a religionis pondere nulla puerili leuitate vacuatur. *S. Gregor. super l. 1. Reg. c. 2.* 6

Grauitas

Grauitas Sacerdotali dignitati congruit.

7 SObriam a turbis grauitatem, ac seriosam vitam, & singulare pondus conuersationis dignitas sibi vindicat Sacerdotalis. Quo modo enim potest in exemplum seruari a populo, qui nihil habet discretum a populo? nihil dispar in moribus a multitudine? Quid enim in te miretur, si omnia tua facta bona in temetipso recognoscat existere? si nihil in te aspiciat, quod vltra se inueniat? si ea, quæ in se erubescit, in te, quem reuerendum arbitratur, ostendat? *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 20. ex S. Ambrosio ep. 6.*

Debita seueritas, & in pace, & in bello necessaria.

8 QVid magis aut in pace tam aptum, aut in bellis persecutionum tam necessarium, quam debitam seueritatem diuini vigoris ostendere? Quam qui dimiserit, instabili rerum cursu erret semper necesse est, & huc, atque illuc varijs, & incertis negotiorum tempestatibus dissipetur, &, quasi extorto de manibus consiliorum gubernaculo, nauim salutis Ecclesiasticæ illidat in scopulo, vt appareat, non aliter saluti Ecclesiasticæ consuli posse, nisi qui & contra ipsam faciunt, quasi quidam aduersi fluctus, repellantur, & disciplinæ ipsius semper custodita ratio quasi salutare aliquod gubernaculum in tempestate seruetur. *S. Cyprianus l. 2. ep. 7.*

Seueritas seruanda sine austeritate, & familiaritas sine contemptu.

9 ESto grauis, sed non austerus, non dissolutus, neque seuerus; sed interea mediocritatem tene, vt neque de seueritate sis oneri, neque de familiaritate contemptui. *S. Bernardus de consideratione l. 4. S. Gregor. Moral. l. 20. c. 3.*

De eodem.

10 SI interdum seueritate opus est, paterna sit, non tyrannica: matres vos fouendo, patres corripiendo exhibeatis. *Idem S. Bernardus super Cant. serm. 25. Inf. S. seq. cap.* Erudimini, *n.* 14.

Sacer-

Sacerdos velut ex Regia potestate, & grauitate, reprimere debet vitia.

AVro, & hiacyntho purpura permiſcetur, vt videlicet Sacerdotale cor, cum ſumma, quæ prædicat, ſperat in ſemetipſo, ſuggeſtiones vitiorum reprimat, eisq. velut ex Regia poteſtate contradicat, quatenus nobilitatem ſemper intimæ regenerationis aſpiciat, & cæleſtis Regni ſibi habitum moribus defendat. *S. Gregor. p. 2. Paſtor. c. 3. uide inf. c. 7. §. 1. de doctrina in Sacerdotis habitu, n. 28. & a cap. Sacerdotes pro populorum, n. 61. cum ſeqq.* 11

De eodem.

VIde, ne te facilem, ac lenem cupiditates inueniant, ne mox negligentiam tuam dolor occupet, aſſueſcasq. tum peccare, tum reſipiſcere. Ab initio potius grauis, ac ſeuerus eſto aduerſus omnem cupiditatis titillationem, & ne aſſueſcas in bello inferior eſſe. *S. Ephraem cap. de exercitatione.* 12

De eodem.

SI voluptatis alicuius imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea mouearis, ſed & rem examina, & tibi ipſe deliberãdi præbe ſpatium. deinde vtriuſque temporis memento, tum eius, quo voluptate perfrueris, tum eius, quo percepta iam voluptate dolebis, teq. ipſe obiurgabis, atque his illa confer, ſi abſtinueris, fore, vt gaudeas, teq. ipſe collaudes. Quod ſi tibi ſuſcipiendæ rei videbitur eſſe tempus, caue, ne te vincant eius blanditiæ, & ſuauitates, & illecebræ; ſed illud oppone, quanto præſtantior ſit talis victoriæ conſcientia. *Epictetus in Enchiridio c. 56.* 13

Omni-

14 Omnibus nobis nulla virtus magis necessaria est, quàm simplicitas religiosa, & grauitas verecunda.

S. Bernardus de ord. vitæ, & serm. 86.

15 Humilem, sed minime seruilem, acrem quoque, ac vehementem esse conuenit Sacerdotem.

S. Chrysost. l. 3. de Sacerdotio.

16 Morum leuitas potest aliquando esse in bono ad horam, sed in deuoto numquam, dummodo sit deuotus.

S. Bonau. de processu religionis s. c. 9.

Ioca etiam honesta vitanda Sacerdoti.

17 Licet interdum honesta ioca, ac suauia sint, tamen ab Ecclesiastica abhorrent regula: quoniam, quæ in scripturis sanctis non reperimus, ea quemadmodum vsurpare possumus? *S. Ambros. de off. l. 1. c. 23.*

Seueritas tenenda circa feminas.

18 Seueritas in vobis circa feminas vigeat, auctoritas polleat, vigor teneatur, grauitas veneretur. *S. Cyprianus de singul. clericorum, si tamen tractatus ille S. Cypriani est. De hoc Vide inf. Laicus p. 3. c. 2. ne sit fornicarius.*

Seueritas tenenda circa eos, qui a religione abhorrent, & voluptatibus indulgent.

IN eos, qui a religione abhorrent, & voluptatibus indulgent, ita 19
seueri, ac tristes esse debemus, vt prudentiam, & modestiam, & pacem retineamus. *S. Ephraem c. de castitate.*

De seueritate, & grauitate S. Ambrosij aduersus Thoedosium Imperatorem.

AB Eugenij cæde, Theodosius Mediolanum ingressus, orationis 20
gratia se in Ecclesiam conferebat. Cumq. proxime foribus assisteret, ecce Imperatori obuius fit Ambrosius ciuitatis Episcopus, mediaq. in plebe arrepto eius purpureo amiculo, Siste gradum, ait; viro enim peccati squallore contaminato, manusq. habenti præter tenorem iustitiæ cruentas, non fas eum sine præuia pænitētia vel limen ingredi sacræ ædis, aut mysteriorum Dei fieri participem. Admiratus Imperator Sacerdotis libertatem, conscius sibi, ac proinde mæstus, & cōmissorum pænitudine interpunctus, in Regiam reuersus est. *Sozomenus tomo 7, c. 24. Tripert. l. 9, c. 30. Nicephorus l. 12, c. 41.*

De seueritate, & grauitate S. Thomæ Cantuariensis aduersus Henricum Angliæ Regem.

CVm Henricus, Angliæ Rex, coacta Synodo prouincialium Epi- 21
scoporum, leges ferret vtilitati, ac dignitati Ecclesiæ repugnantes, adeo constanter obstitit Regiæ cupiditati, vt neque pollicitationibus, neque terroribus a sententia decederet, ac propterea sæpius Rex conquereretur, se cum vno Sacerdote in suo Regno pacem habere non posse. *Ioannes Episcopus Carnotensis in eius vita.*

Nemini

Nemini ſit Sacerdos multum familiaris.

23 NEmini te multum familiarem exhibeas; quia nimia familiaritas parit contemptum, & ſubtractionis ab ſtudio materiam ſubminiſtrat. &c. *S. Thom. opuſc. 68. quod vide.*

Cunctis eſto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus.

S. Bernardus de honeſtate vitæ, doctrina 2.

Lingua ſit menti ſubdita.

24 IVgum ſit verbis tuis, & ſtatera, hoc eſt humilitas, atque menſura, vt lingua tua menti ſit ſubdita. Reſtringatur habenæ vinculis, frenos habeat ſuos, quibus reuocari poſſit. Ad menſuram ſermones proferat libra examinatos iuſtitiæ, vt ſit grauitas in ſenſu, in ſermone pondus, atque in verbis modus. *S. Ambroſius l. 1. de off. c. 3. & optime c. 22. S. Iſidorus in Synonimis, de menſura in verbo.*

Leuitas verborum vitanda.

25 VErba otioſa vndecumque ſint, ſemper fuge. Licet enim grande peccatum non putetur eſſe, tamen eorum conſuetudo graue generat detrimentum ſpiritualium profectuum. Et ſæpe, dum quaſi licenter relaxamus linguam in verba otioſa, dum non auertimus, paulatim dilabimur ad nociua. Ex quibus oriuntur quandoque turbationes, diſſolutiones, & graues conſcientiæ corroſiones. *S. Bonau. de triplici ſtatu religioſorum, p. 1. c. 27.*

26 Tria in locutione ſeruanda, vnde quatuor commoda proueniunt.

Vide inf. c. 8. §. 1. de ſilentio. In locutione tria, n. 22.

Sacerdos prosequatur odio scurrilitatem, & risus petulantiam.

CVm Sacerdos gregis forma, & Ecclesiæ lumen dictus sit, ac re 17
uera sit, subditos, vt cera sigillo, sic ipsius moribus imprimi, necesse est. Quocirca, si lumen esse vis, scurrilitatem, ac risus petulantiam odio insectare, ne alioqui multos petulantiam, ac procacitatem doceas. Sacerdos enim Domini omnipotentis, Angelus est. Angelus autem risum nescit, Deo cum metu, ac pauore ministrans. *S. Isidorus Pelusiota l. 1. ep. 319.*

Sacerdotes separati ab omni turba vitam agant. 18

Plato in Timæo.

DE SVAVITATE IN VERBIS, ET BENIGNITATE SACERDOTVM.

Cap. III. §. III.

SVMMARIVM.

VERBVM dulce frangit iram, multiplicat amicos, mitigat inimicos, sermo durus suscitat furorem. 1.3.
Quia plus sæpe placet, quam donum; quod quidem non æstimatur cum contumelia collatum. 4.22.
Vtilissimum est, & sapientis viri, affabilem se exhibere omnibus, sed sine adulatione. 2.18.
Qui dare non potest, saltem sit affabilis. 19.
Hilaritas vultus semper exhibenda est ijs, quibus cum loquimur. 20.21.
Etiam infidelibus. 38.
Quia multa regna labefactauit verborum tumor, seruauit affabilitas. 30.
Arma natiua hominis sunt benignitas, beneficentia, & sapientia. 10.11.
Et ideo homo ab homine timeri non debet. 12.
Sed infirmis se quisque accommodare, vt eos lucrifaciat. 6.9.32.33.34.
Delinquentemq. corripere in spiritu lenitatis, propriæ fragilitatis memor. 7.39.
Qui enim alios inclementer condemnat, certissimum est, iisdem vitijs subiacere. 41.
Nec esse perfectum, qui ad aliorum imperfectionem est impatiens. 42.
Ideo debet esse circa se austerus, circa alios benignus. 43.
Et iudicium exercere sine amaritudine, nihil potestati tribuens, sed totum æquitati. 7.9.44
Et iniurias proprias condonare exemplo Christi. 8.
Plus amari desiderans, quam timeri. 14.15.16.17.30.
Plus enim agit erga corrigendos beneuolentia, quam austeritas, & ideo a leuioribus medicamentis incipere debet. 26.27.28.29.30.
Captare tamen populi beneuolentiam non debet, vt sibi exhibeatur, sed Deo. 40.

Et ex benignitate, & ſeueritate faciat quoddam temperamentum, 23. 24. 25.26.

Nam in ſuo pectore debent eſſe Virga, & Manna, ſicut in arca Tabernaculi. 14.

Sicut autem Sacerdos eſt Pater nomine, ita etiam ſit & opere. 14.35.36.

Et matri ſimilis. 14.37.

Eccleſia quare Columba dicta. 29.

CAP. 3. §. 3.

1 RESPONSIO mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem. *Prou.15.1.Reg.25.2.Reg.10.*

2 Congregationi pauperum affabilem te facito. &c. Sapiens in verbis seipsum affabilem facit. *Eccl.4.*

3 Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis, *idest gratiosa*, in bono homine abundat. *Eccl.6.*

4 Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quã datum. *Eccl.*18.

5 Conuertistis in amaritudinem iudicium, & fructum iustitiæ in absinthium. *Amos 6.*

6 Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem. *1.Cor.9.*

7 Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. *Gal.6.*

8 Supportantes inuicem, & donantes vobismet ipsis, si quis aduersus alterum habet querelam: sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. *Coloss.3.*

9 Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, prouidentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. *1.Pet.5.*

Arma natiua hominis, benignitas, & sapientia.

10 DEus, qui cæteris animalibus sapientiam non dedit, naturalibus
ea munimentis ab incursibus, & periculis tutiora generauit: hominem vero, quia nudum, fragilemq. formauit, vt eum sapientia potius instrueret, dedit ei præter cætera hunc pietatis affectum, vt
homo hominem tueatur, diligat, foueat, contraq. omnia pericula, & accipiat, & præstet auxilium. Summum igitur inter se hominum vinculum est humanitatis, quod qui disruperit, nefarius, & parricida existi-
11 mandus est. &c. *Lactantius Firmianus lib.6. diuinarum institutionum, cap.10.*

De

De eodem, quodq. peculiaria sint homini benignitas, & beneficentia.

NAturæ nostræ nihil est tam peculiare, quam mutua inter nos cõ- 11
municatio, mutuaque alijs aliorum operæ indigentia, & in eosdem, qui eiusdem sunt nobiscum generis, caritas. *S. Basilius in reg. fus. respons. 3.*

Homo ab homine timeri non debet.

Gen. 9. CVm Noe Dominus, filijsq. eius benediceret, dicens, Crescite, 12
& multiplicamini, & replete terram, protinus adiunxit, Et terror vester, ac tremor sit super cuncta animantia terræ. Quorum videlicet terror, ac tremor, quia esse super animantia terræ præcipitur, profecto esse super homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus cæteris, natura prælatus est, & ideo ei dicitur, vt ab animalibus, & non ab hominibus timeatur, quia contra naturam superbire, est ab æquali velle timeri. *S. Gregor. in Pastorali, p. 2. c. 6. Moral. l. 21. c. 10.*

Virga, & Manna debent esse in pectore Sacerdotis, sicut in arca tabernaculi.

Heb. 9. IVxta Pauli vocem, in arca tabernaculi cum tabulis Virga simul, & 13
Manna est, quia scripturæ sacræ scientia in boni doctoris pectore, sicut est Virga districtionis, sic est & Manna dulcedinis. *S. Bonau. l. 4. Pharetræ c. 45. ex S. Gregor. Moral. l. 20. c. 8. De Virga, & Baculo vide Concil. Aquisgran. c. 134.*

Sacerdos plus studeat amari, quam metui.

Psalm. 2. ERudimini, qui iudicatis terram. Discite subditorum matres vos 14
esse debere, non dominos. Studete magis amari, quam metui. Et si interdum seueritate opus est, paterna sit, non tyrannica. Matres vos fo-

vos fouendo, patres corripiendo exhibeatis. Mansuescite, ponite feritatem, suspendite verbera, producite verba, pectora lacte pinguescant, non typho turgeant. Quid iugum vestrum super eos aggrauatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morsus a serpente paruulus fugit conscientiam Sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat, tamquam ad sinum recurrisse matris? &c. S. *Bernard. super Cant. serm. 23. S. Gregor. in Pastor. p. 2. c. 5. S. Ambros. de off. l. 2. c. 7.*

De eodem.

15 TAlem te redde subditis, vt magis ameris, quam timearis. Reuerentia enim ex amore procedit, odium vero timor efficit. *S. Isidorus in Synonimis.*

De eodem.

16 A subditis magis venerari, quam timeri stude, vt tibi plus dilectionis officio, quam contradictionis necessitate adhæreant. A subiecti te plus reuereantur, quam timeant; ex reuerentia enim amor procedit, & odium tremor confert, fidem metus tollit, affectus restituit. Timor non seruat diuturnam fidem. Vbi timor audet, eum sequitur rubor; vbi timor, audentia sequitur; &, vbi metus, desperatio occurrit. Quapropter tempera oris sementem, summaq. bonitate subditos conuenit regere. Non sis terribilis in subditis, sed sic dominare vt tibi delectentur seruire. *Idem S. Isidorus in norma viuendi, c. 12.*

De eodem.

17 NIhil tam vtile, quam diligi; nihil tam inutile, quam non amari. Nam, odio haberi, exitiale, ac nimis capitale arbitror. Itaque id agamus, vt omni sedulitate cōmendemus existimationem, opinionemq. morum, ac primum placiditate mentis, & animi benignitate influamus in affectum hominum. Popularis enim, & grata est omnibus bonitas, nihilque, quod tam facile illabatur humanis sensibus. Ea, si mansuetudine morum, ac facilitate animi, moderatione præcepti, & affabilitate sermonis, verborumq. honore, patienti quoque sermonum vice, modestiæq. adiuuetur gratia, incredibile quantum procedit ad cumulum dilectionis. Legimus &c. *vt inf. n. 30. S. Ambrosius de off. l. 2. c. 7.*

Affa-

Affabilitas valet plurimum, sed quæ sine adulatione.

AFfabilitas sermonis ad conciliandam gratiam valet plurimum. 18
sed hanc volumus esse sinceram, ac sobriam, sine vlla adulatione, ne simplicitatem, ac puritatem alloquij dedeceat sermonis adulatio &c. *Idem S. Ambrosius ibidem, c.19.*

Qui dare non potest, saltem sit affabilis.

SI potes, da; si non potes, affabilem te fac. Coronat Deus intus 19
bonitatem, vbi non inuenit facultatem. Nemo dicat, Non habeo: caritas non de sacculo erogatur. *S. August. super Ps. 103.* S. *Gregor. Moral. l. 21. c. 14.*

Hilaritas vultus semper exhibenda ijs, quibus cum loquimur.

CVm quid locuturus es, ea ex ore tuo semper verba præsiliant, 20
quibus, & proximum consoleris, & caritatem erga illum tuam magis confirmes. Eadem ratio in medio, eadem in postremo, qui habeatur, sermone seruetur: idq. adhibita quadam festiua oris hilaritate, vt, qui tecum loquatur, per te exhilarari se sentiat. *S. Basilius serm. de abdicatione saeculi.*

Nullus a te tristitiam habeat, nemo a te con- 21
fusus abscedat.

S. Bernardus de modo bene viuendi, serm. 14.

Non æstimatur donum cum contumelia collatum.

NEscio quo pacto fit, vt is, quem contumelia affeceris, non sentiat 22
pecuniarum acceptarum subsidium ob inflictam contumeliæ plagam; &, quem contra blande, atque humaniter appellaueris, quiq. donum aliquod vna cum sui consolatione a te acceperit, exul- 1
tat

tat magnoperę, ac lætatur. Tum vero donum ipsum donantis vultus, gestusq. conduplicat. S.*Chrysost.l.3.de Sacerdotio*.

Grauis debet esse Sacerdos, sed cum comitate, & humanitate.

23 GRauem Sacerdotem, sed minime fastuosum, terrificum, sed humanum; visenda maiestate principem, sed omnibus tamen appellandis comem, eundemq. integrum, officiosum. *Idem S.Chrysost.ibidem*.

Ex benignitate, & seueritate faciendum temperamentum.

24 SVnt nonnulli ita districti, vt etiam omnem mansuetudinem benignitatis amittant; & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus sunt vtraque tenenda, vt nec in disciplinæ vigore benignitatẽ mansuetudinis, nec rursus in mansuetudine districtionem deserant disciplinæ, quatenus nec a compassione pietatis obdurescant, cum contumacem corrigunt, nec disciplinæ vigorem molliant, cum infirmorum animos consolantur. Regat ergo vigor disciplinæ mansuetudinem, & mansuetudo ornet sermone vigorem. Et sic alterum commendetur ex altero; & nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. S. *Gregor. dist. 45. c. sunt namque, & in Pastoral. p. 2. c. 6. Inf. S. proximo, cap. Talis esse debet, n. 14*.

De eodem.

25 ICcirco Spiritus sanctus in columba, & igne monstratur, quia videlicet omnes, quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo sancto Spiritu plenus est, qui aut in tranquillitate mansuetudinis feruorem æmulationis deserit, aut rursum in æmulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. *Idem S.Gregor.p.3.Pastoral.admonitione 17*.

De eodem, quodq. plus agat beneuolentia, quam austeritas erga corrigendos; & a leuioribus medicamentis incipiẽdum.

SI quid per humanam fragilitatem subditos peccare contigerit, illa 26
Apostoli Sacerdotibus suis est obseruanda præceptio, vt illos arguant, obsecrent in omni bonitate, & patientia. Cum sæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam austeritas; plus exhortatio, quam comminatio; plus caritas, quam potestas. Si autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mãsuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est; vt sine asperitate disciplina populis salutaris, ac necessaria conseruetur; &, qui correcti fuerint, emendentur, aut, si resipiscere noluerint, cæteri salubri in eos animaduersionis exemplo a vitijs deterreantur. Cum sit diligentis, & pij simul pastoris officium, morbis ouium lenia primum adhibere fomenta; post, vbi morbi grauitas ita postulet, ad acriora, & grauiora remedia descendere &c. *Concil. Trident. sess. 13. c. 1. de reform. S. Chrysost. de sacerd. l. 2. S. Hieron. ep. 2. ad Nepotian. dist. 95. c. esto subiectus, & per totam dist. S. Leo ep. 88. ad Anastasium* Episcopum *Thessalonic.*

2. Tim. 4.

De eodem.

EQuos indomitos blanda prius manu tangimus, vt eos nobis plenius, postmodum etiam per flagella subigamus: & amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, vt ea, quæ saluti profutura est in ipso gustu aspera amaritudo sentiatur; &, dum gustus per dulcedinem fallitur, humor mortiferus per amaritudinem vacuetur. *S. Gregor. Pastor. p. 3. admonitione* 18. 27

De eodem.

LEuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti. Asperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec salutem. 28
Concil. Brachar. 3. c. 6. dist. 45. c. cum beatus. S. Bernardus de modo bene viuendi. serm. 18. ex S. *Ambros. de off. l. 1. c. 32. S. Prosper de vita contempl. l. 2. c. 1. & 3.*

De eodem.

29 MEminisse oportet rectores, quia Columba est in diuinis scripturis Ecclesia appellata, quæ non vnguibus lacerat, sed alis pie percutit. *Concil.Aquisgran.c.134.*

De eodem, exemplo Dauidis, & Mosis.

30 LEgimus, non solum in priuatis, sed etiam in Regibus quantum facilitas blandæ affabilitatis profecerit, aut superbia, verborumq. obfuerit tumor, vt regna ipsa labefactaret, & potestatem solueret &c. Ideo Dauid non cecidit, quia charus fuit omnibus, & diligi a subiectis, quam timeri, maluit. Timor enim temporalis tutaminis seruat excubias, nescit diuturnitatis custodiam &c. *S. Ambros. de off. l.2. c.7. S.Bernardus serm.23. super Cant. S.Gregor. Pastoral. p.2. c.5. S.Isidorus in Synonimis, & in norma viuendi, c.12. & 16. Vide inf. p.3. c.11. ne sit iracundus, n.5. est quedam.* *1.Reg.16.*

De eodem.

31 SI quorum forte sunt vitia, hæc maturis obiurgationibus increpate, vt ipsa quoque Sacerdotalis indignatio virtute sit admixta dulcedinis: quatenus & tunc a subiectis amari debeat, etiam cum grauiter timetur. *Idem* S. Gregor. *l.3. ep.1. l.9. indictione 4. ep.8.*

Sacerdos se inferioribus accommodare debet.

32 NIhil tam onerosum in ordine Sacerdotum video, quam rigorem mentis compatiendo flectere, & cum personis superuenientibus animum mutare: & tamen hoc valde est necessarium. Nam, quando ex prædicatione eius ad boni operis gratiam peccator reducitur, si ipse prædicator videatur ingratus? &c. Crassiora ergo vestimenta Sacerdos exiens ante populum induat, vt mentis suæ habitum pro vtilitate filiorum etiam ad terrena toleranda componat. Pensate ergo, fratres charissimi, quātus speculatori labor sit & ad sublimia cor tēdere,

& hoc repente ad ima reuocare, & in sublimitate cognitionis intimæ extenuare animum, & propter exteriores causas proximorum, vt ita dicam, subito in cogitatione crassescere. *S. Gregor. hom. 11. super Ezechielem, & lib. 19. Moral. cap. 14. S. Cyrillus Alex. in Leu. c. 4. Ven. Beda super Leu. c. 10.*

De eodem.

Gen. 28. IAcob, desuper, innitente Domino, & vncto deorsum lapide, ascendentes Angelos, & descendentes vidit: quia scilicet prædicatores sancti non solum sursum sanctum caput Ecclesiæ videlicet Dominum contemplando appetunt, sed deorsum quoque ad membra illius miserando descendunt. Hinc Moses crebro tabernaculum intrat, & exit; &, qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotijs vrgetur. Intus Dei arcana considerat, foris onera carnalium portat. *S. Gregor. Pastoral. p. 2. cap. 5.* 33

De eodem.

Sacerdotis nauem. *Vt inf. cap. 9. S. 2. de oneribus, n. 20.* 34

Sacerdos, sicut est Pater nomine, sit etiam & opere.

SI Sacerdotale, quod administramus, officium, mentis integritate pensemus, sic nos cum filijs nostris debet vnire concordia, vt, sicut Patres in nomine, ita affectu probemur in opere. *S. Gregor. super l. 1. Reg. c. 34.* 35

Falso nominatur Pater, qui filijs mærentibus non condoleat, & gaudentibus non collætetur.

AFflictionis participem, & socium sume Sacerdotem, vt patrem. Quis enim tam falso nominetur Pater, aut tam duro, atque adamãtino animo præditus est, qui non filijs mærentibus doleat, & gaudentibus lætetur? Sacerdos ita tristatur ob peccatum illius, quem propter religionem habet loco filij, vt Iacob visa tunica Ioseph sangui- 36

ne con-

ne conſperſa querebatur, vt Dauid luxit Abſalonis interitum, vt Heli Ophain,& Phineen,qui in acie ceciderunt,vt Moſes impium populum, qui rerum nouarum ſtudioſus vitulum ſibi conflauerat. *S. Gregor. Nyſſenus in eos, qui alios iudicant durius.*

Sacerdos ſit matri ſimilis, vt ad eum ſubditus afflictus confidenter recurrat.

37 TAles ſeſe, qui præſunt, exhibeant, quibus ſubiecti occulta quoque ſua prodere non erubeſcant, vt, cum tentationem fluctus paruuli tolerant, ad Sacerdotis mentem, quaſi ad matris ſinum, recurrant; & hoc, quod ſe inquinari pulſantis culpæ ſordibus præuident, exhortationis eius ſolatio, ac lacrymis orationis lauent. *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 5. S. Bernardus ſuper Cant. ſerm. 23.*

Infidelibus quoque benignitas exhibenda.

38 EOs, qui a religione Chriſtiana diſcordant, manſuetudine, benignitate, admonendo, ſuadendo,ad vnitatem fidei neceſſe eſt cõgregare, ne, quos dulcedo prædicationis, & prætenſus futuri iudicij terror ad credendum inuitare poterat, minis, & terroribus repellantur. Oportet ergo magis, vt ad audiendum de vobis verbum Dei benigne conueniant,quam auſteritatem,quæ ſupra modum extenditur, expaueſcant.*Idem S. Gregor. l. 1. ep. 34. & 45. l. 11. ep. 15.*

Sacerdos ſit erga alios benignus, propriæ fragilitatis memor.

39 PRiuatorum caſus cõmiſereatur Sacerdos, memineritque, ſe, quãuis dignitate præſtet ijs, quos gubernat, ac regit, naturam tamen eandem habere, ideoq; poſſe aliquando fortaſſe in eoſdem errores incidere &c. Noli eſſe tam facilis ad amputandum, ad exſcindendum Sacerdos, qui Dominum, ne id faciat, debes obſecrare: neque tam celeriter deſperandum exiſtima. Diligentiam adhibeto,reprehenſionibus circumfodito, cohortationibus foueto, tamquam ſinu, documentorum quaſi aquarum copia irrigato, præceptis, vt vallo, communito. Tuum eſt, placare iudicis animum: Moſis curam, Sacerdos, & ſol-

& sollicitudinem imitare &c. *S. Gregor. Nyssen. in eos, qui alios durius iudicant.*

Sacerdos hominibus placere curet, non vt ipse diligatur, sed Deus.

NOn oportet, vt rectores boni placere hominibus appetant, sed vt, suæ æstimationis dulcedine, proximos in affectum veritatis trahant, non vt se amari desiderent, sed vt dilectionem suam quasi quandam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem Conditoris sui introducant. *S. Gregor. Pastor. p. 2. c. 8. S. Basilius de vera virginitate.* 40

Qui alium inclementer condemnat, certissimum est ijsdem vitijs subiacere.

EVidens indicium est animæ necdum vitiorum fæcibus eliquatæ, in alienis criminibus non affectu misericordiæ condolere, sed rigidā iudicantis tenere censuram. &c. Ideoq. ijsdem vitijs subiacere certissimum est, quæ in alio inclementi, atque inhumana seueritate condemnat. *Cassianus coll. 11. c. 10. l. 1. c. 30. Vide optimum exemplum apud eundem coll. 2. c. 13.* 41

Non est perfectus, qui ad imperfectionem aliorū est impatiēs.

ILle perfectus est, qui ad imperfectionem proximi impatiens non est. Nam, qui, alienam imperfectionem perferre non valens, proximum deserit, ipse sibi testis est, quam perfecte nondum profecit. *S. Bonau. lib. 1. Pharetræ, cap. 31. ex S. Gregor. Idem S. Bonau. de reform. mentis cri.* 42

Sacerdos sit circa se austerus, circa alios benignus.

CIrca vitam tuam esto austerus, circa aliorum benignus. Audiant te homines parua mandantem, & grauia facientem. *S. Chrysost. super Matth. c. 1.* 43

In

In caufis iudicandis nihil poteftati, totum æquitati tribuatur.

44 CAufæ, quæ per fententiam funt decidendæ, necesse eft, vt prius ftudiofa, & frequentiffima confideratione menfurentur; nihil poteftati, fed totum æquitati tribuatur. *S. August. lib. 12. ep. 30. S. Bernardus de confider. l. 2.*

45 Cunctis efto benignus. &c.

Vt sup. S. proximo, n. 24.

Alia vide inf. c. 7. de doctrina. S. 1. a cap. non licet, n. 76. cum nouem seqq. & c. 8. S. 1. de modestia, & mansuetudine.

DE GESTV, RISV, INCESSVQVE,

ET EXACTA TOTIVS EXTERIORIS HOMINIS COMPOSITIONE.

Cap. III. §. IIII.

SVMMARIVM.

OCVLORVM compositio, & custodia necessaria. 1.29.30.
Maxime ad tuendam castitatem. 31.32.33.
Quia non decet intueri, quod non licet concupisci. 32.
Et oculus impudicus impudici cordis est nuntius. 35.
Homo apostata incomposite vtitur membris suis. 2.
Exterior corporis amictus, risus, & incessus, indicant hominem. 4.5.7.8.9.15.43.
Ideo Sacerdos debet esse sollicitus de componendo exteriori homine in omnibus actibus suis. 12.13.
Quia disciplina morum totum hominem componit, & decoratur maturitate, humilitate, & benignitate, & qualiter. 10.11.
Sacerdotis seueritas, & hilaritas, qualis. 14.
Qualis eius habitus, incessus, gestus, motus, sermo, conuictus, & membrorum compositio. 15.16.17.18.19 20 21.
Risus petulantia Sacerdoti vitanda. 22.23.
Risus in Ecclesia, Diaboli opus. 24.
Qualiter in mensa se debeat gerere Sacerdos. 36.37.38.
Qualiter in conuiuio. 3.6.37.38.
Qualiter in lecto, & in somno. 39.
Qualiter loquendo. 16.20.29.
Qualiter disputando. 40.
Qualiter confessiones audiendo. 41.
Qualiter incedendo, vel ambulando. 9.15.16.17.18.
Qualiter sedendo. 42.43.
Qualiter ridendo. 25.26.27.28.29.
Qualiter oscitando. 27.
Qualiter cum alio viro conuersando. 44.
Qualiter cum femina. 33.34.35.
Membra sui corporis coram aliquo non denudanda. 45
Lectuli eius locus, si fieri potest, nesciatur, nec videatur. ibidem.

CAP.

CAP. 3. §. 4.

1 QVI inclinauerit oculos, ipse saluabitur. *Iob.22.Eccl.2. Tren.2.*

2 Homo apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede; digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat &c. *Prouerb.6.*

3 Si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. *Eccli.31.*

4 Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo. *Eccl.19.*

5 Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. *Eccl.21.*

6 Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo. &c. sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco. &c. *Luc.14.*

Exterior compositio index est interioris.

7 INterior est custodia cordis, quæ ordinata exterius seruat membra corporis. Qui ergo statum mentis perdidit, subsequenter foras in inconstantiam motionis fluit, atque exteriore mobilitate indicat, quod nulla interius radice stabilitatis subsistat. *S. Bon. in Pharetra ex S.Gregor.Pastor.p.3.admonitione 24.*

De eodem.

8 INcompositio corporis, inæqualitatem indicat mentis &c. *S.August. epistola 109. ad Monachas.*

De eodem.

9 EST in ipso motu, incessu, gestu tenenda verecundia. Habitus enim mentis in corporis statu cognoscitur. Hinc homo cordis nostri absconditur, aut leuior, aut iactantior, aut turpior, aut con-

gruior, constantior,& purior,& maturior æstimatur. Itaque vox quædam est animi, corporis motus &c. Nec cursim ambulare honestum arbitror, nisi cum causa exigit alicuius periculi, vel iusta necessitas &c. Est gressus probabilis, in quo sit species auctoritatis, grauitatisq. pondus, tranquillitatis vestigium, ita tamen, vt studium desit, atque affectatio, sed motus tibi sit purus, ac simplex &c. Motũ natura informet: si quid sane in natura vitij est, industria emendet &c. S. *Ambros. de off. l.1.c.18.*

Disciplina totum hominem componit.

O Quam compositum reddit omnem corporis statum, nec non mentis habitum disciplina. ceruicem submittit, deponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cohibet cachinnos, moderatur linguam, frenat gulam, sedat iram, format incessum. Talibus decet pudicitiæ vestem distingui margaritis. *S. Bonau. in Phar. l.4.c.9. ex S. Bernardo. Hugo Card. de disciplina monachorum.*

Disciplina morum decoratur maturitate, humilitate, & benignitate, & qualiter.

Morum disciplina triplici decore decoratur, scilicet si sint maturi, humiles, & benigni. Maturi, vt non sint leues ridendo, nec curiosi, aut verbosi, nec ioculatores. Maturitas intus mentem componit, & corpus exterius ab insolentia custodit, caput regit, ne leuiter hinc inde circumferatur, oculos, ne euagentur, aures, ne otiose auscultent, quæ minus expediant, linguam refrenat ab otiosis verbis, manus ab inutilibus occupationibus, pedes a vanis ambulationibus &c. Humilitas deprimit ceruicem, humile format responsum, gestus complanat, vestimentum simplex amat, sese inter nouissimos locat, ostentationis notam declinat, singularitatem fugit, ad aliorum obsequia se agilem facit, ad opprobria tacitum, ad honores oblatos verecundum, promptum ad discendum, difficilem ad indignandum. Benignitas facit affabilem, compassiuum afflictis, tractabilem, exorabilem, & flexibilem ad consilia, communicatiuum sui, & suorum, in bono hilarem, & modeste iucundum, nullum spernentem, vel temere iudicantem, fidelem, socialem, omnibus gratiosum &c. *S. Bonau. de processu religionis 1.c.2.*

Sacer-

Sacerdos sit sollicitus de exteriori homine componendo in omnibus actibus suis, saltem propter exemplum laicorum.

12 SOllicitudo prima ad hoc tendere debet, vt exteriorem hominem debite componat Sacerdos tam in loquendo, quam comedendo, bibendo, ambulando &c. quatenus, quicumque mores ipsius cōsideret, ædificetur, & dicat, Ille est disciplinatus vir, & vtilis in officio Ecclesiastico, quia omnes sanctam vitam in eo vident. Hæc autem morum compositio inter supplices, & mundanæ vitæ homines maxime est necessaria, quia facillime scandalizantur, quando vel parum clerici ad libertatem extrinsecam declinant. E contra autem, quando vident eos mature incedere, & timorate conuersari in omni castitate, & sobrietate, tunc maxime ædificantur, & venerantur eos. &c. *Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 13.*

De eodem.

13 NIhil est, quod alios magis ad pietatem &c. Quapropter sic decet omnino clericos, in sortem Domini vocatos, vitam, moresq. suos omnes componere, vt habitu, gestu, incessu, alijsq. omnibus rebus, nihil, nisi graue, moderatum, ac religione plenum, præseferant. *Concil. Trident. sess. 22. c. 1. de reform. & sess. 14. in proœmio.*

Qualis esse debeat seueritas Sacerdotis.

14 TAlis esse debet dispensator regiminis, vt ea Sacerdos circa subditos mensura moderetur, quatenus, & arridens timeri debeat, & iratus amari, vt eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum &c. sed, vt Sacerdotis vultus etiam lætus debeat timeri, necesse est, vt ipse vultum sui Conditoris sine cessatione timeat. &c. *S. Gregor. Moral. lib. 20. c. 3. Vide sup. §. præcedenti a cap. Sunt nonnulli, n. 24. cum seqq.*

Sacerdos promiſsionem ſuam & habitu, & inceſſu demonſtret.

SIt in geſtu tuo grauitas, in motu ſimplicitas, in inceſſu honeſtas; ni- 15
hil dedecoris, nihil laſciuiæ, nihil petulantiæ, nihil inſolentiæ, nihil leuitatis in tuo inceſſu appareat. Animus enim in corporis geſtu apparet, & ſpecies corporis ſimulacrum eſt mentis, figuraq. probitatis. S. *Iſidorus in norma viuendi, c. 4.*

De eodem.

SIt tibi grauitas in inceſſu, in ſermone pondus, atque in verbis mo- 16
dus. *S. Bernardus de ordine vitæ.*

De eodem.

IN inceſſu, ſtatu, habitu, & in omnibus motibus veſtris nihil fiat, 17
quod cuiusquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem. *S. Auguſt. in regula ſua, c. 17.*

De eodem.

INceſſus tuus ſit maturus, non leuiter curras, & ſine neceſſitate, nec 18
corpus multum erectum geras, ſed mediocriter depreſſum, nec vagus ſis oculis, nec brachijs ventiles, nec aliter more ſæcularium incompoſito gradu incedas, ſed plano, & humili modo, quaſi a deuota oratione decedas. *S. Bonau. de triplici ſtatu religioſ. p. 1. c. 19.*

Qualis eſſe debeat geſtus, motus, ſermo, conuictus Sacerdotis.

DIſciplina honeſtæ conuerſationis ex quatuor perpendi poteſt; ex 19
geſtu, motu, affatu, & conuictu. Geſtus autem reprehenſibilis eſt, ſi eſt aut mollis, aut diſſolutus, aut tardus, aut citatus. Mollis ſignificat laſciuiam, diſſolutus negligentiam, tardus pigritiam, citatus inconſtantiam. Geſtus hominis in omni actu debet eſſe gratioſus ſine mollitie, quietus ſine diſſolutione, grauis ſine tarditate, alacer

ſine

ſine inquietudine, maturus ſine proteruia, & ſine turbulentia ſeuerus. Temperanda eſt etiam facies, & modificanda in geſtu ſuo, ita, vt nec proterue exaſperetur, nec molliter diſſoluatur, ſed ſemper habeat rigidam dulcedinem, & dulcem rigorem. Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus &c. *Hugo Cardinalis libro de diſciplina monachorum.* Eccl.19.

De eodem.

20 CLerici a vulgari vita ſecluſi non vagis oculis, non effreni lingua, aut petulanti, fluidoq. geſtu, tumidoq. greſſu incedant, ſed pudorem, & verecundiam mentis ſimplici habitu, inceſſuq. oſtendant. Obſcænitatem etiam verborum, ſicut & operum penitus execrentur. S. *Iſidorus diſt. 23.c. his igitur.* Concil. *Moguntin. de vita clericorum, c.1.Iuo p.6.c.3.*

21 Sanctus Ambroſius virum quendam in clerum non admiſit, quod geſtus eius eſſet incompoſitus.

Vide ſup.p.1.c.1.de ordinatione c.Meminiſtiis,n. 26.

22 Riſus petulantia vitanda.

Sup.§.2. *de grauitate, cap. cum* Sacerdos, *n.* 28.

Sacerdos riſum neſciat.

23 SAcerdos Domini omnipotentis, Angelus eſt; Angelus autem riſum neſcit, Deo cum metu, ac pauore miniſtrans. S. *Iſidorus Peluſiota l.1.ep.319.* Malach.2

24 Riſus in Eccleſia, diaboli opus.

S. *Chryſoſt.hom.* 11. *ſuper epiſtolam ad Hebræos.*

Riſus

Risus qualis.

RIsus tuus sit rarus,& sine cachinno,& benignitatem magis ostẽdens, quam dissolutionem. *S. Bonau. de triplici statu religios. p.1.c.21.* 25

De eodem.

RIsus ne sit multus, nec ob multa, nec effusus. *Epictetus in Enchiridio c.43.* 26

De eodem, & qualiter oscitandum.

CVm oscitas, caue os tuum quispiam videat: comprimente autem te spiritum tuum, illico pertransiet &c. Si coactus fueris ridere, risus tuus dentibus careat, *S.Dorotheus doctr. 24.* 27

De eodem.

MOdice rictum deducere, eoq. modo animi sui diffusionem leuiter significare, non est contra decorum, quatenus illud tantum indicetur, quod scriptum est, Cor gaudens exhilarat faciem &c. *S.Basil.in reg.fus.interrog.17.* 28

Prou.15.

Qualis esse debeat lingua, oculus, & risus Sacerdotis.

SErmo tibi in tempore sit aut serus, aut nullus. Aspectus tuus aut officiosus, aut demissus, aut cohibitus intra se. Oculus tuus sit in capite tuo. Risus tuus aut indicans lenitatem animi, aut prouocãs, rarus tamen. Et ipse sit quidem eductus interdum, effusus numquam. S. *Bernardus doctrina 2. de honestate vitæ.* 29

Eccl.2.

Deiecto

Deiecto vultu in terram respondendum, nec oculi in cuiusquam faciem infigendi.

30 QVoties tecum aliquis loquitur, aut ex aduerso in cõspectu psal. lit, deiecto in humum vultu illi tu respondeto, ne forte, interim dum tu illius os defixis oculis intueris, suscepto ab hoste, & malorum satore libidinis semine, corruptionis postea, ac perditionis manipulos metas. *S. Basilius serm. de abdicatione seculi, & sermone sequenti de Ascet. Numquam alicui oculum in faciem figas. S. Bernardus in forma honestæ vitæ.*

Custodia oculorum ad castitatem necessaria.

31 PLurimum proficit ad custodiam castitatis custodia oculorum. *Idem* S. *Bernardus de ordine vitæ.*

32 Intueri non decet, quod non licet concupisci.

S. Gregor. Moral. l. 21. c. 2.

Oculos humi deiectos habendos inter loquendum cum feminis.

33 MVlierum congressus, quantum potes, fuge. &c. Quod si etiam, vt cum ipsis congrediaris, necessitas aliqua te obstringat, oculos humi deiectos habe, atque ipsas quoque, quonam pacto spectandum sit, doce. Cumq. pauca, quæ ipsarum animos astringere, atque illustrare queant, locutus fueris, statim auola &c. *S. Isidorus Pelusiota l. 2. ep. 284. quam lege. Vide inf. p. 3. c. 12. Ne sit fornicarius, cap. fugienda, n. 28. & Gustanda, n. 31. & per totum.*

34 Sermo breuis cum mulieribus, & rigidus est habendus.

S. Bonau. de puritate conscientiæ, c. 15. ex S. Augustino.

Impudi-

Impudicus oculus, impudici cordis nuntius.

NOn solum tactu, sed affectu quoque, & aspectu appetitur, & appetit femina. Nec dicatis vos animos habere pudicos, si habeatis oculos impudicos. Quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius. Et, cum se inuicem sibi, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nunciant impudica, & secundum concupiscentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus fugit castitas ipsa de moribus. *Idem S. August. 32. q. 5. c. eod.* 35

Qualiter in mēsa se debet gerere Sacerdos.

PAulatim in mensa incidas panem, & vinum moderate propina, 36
vt, cum comedas, nec panis incisus, nec vinum in scypho sit, nec sis primus in comedendo, nec vltimus in finiendo &c. In fine vero micas diligenter collige, quia dicit Dominus, Colligite fragmenta, ne pereant. *S. Bonau. in reghlis nouitiorum c. 5.*

Io. 6.

Qualiter in conuiuio.

CVm aliquid ad tuum locum peruenerit, id manu extensa modeste 37
attinges. Præterit, noli retinere. Nondum appropinquauit, ne nimium appetitum tuum extende, sed expecta, donec iuxta te sit. Eodem animo ad diuitias, & magistratus affici debes, erisq. Deorum conuiuio dignus. *Epictetus in Enchiridio, c. 21. Sup. c. 2. de sobrietate cap. conuiuia, n. 17. cap. Nihil vilitatis, n. 18.*

Dextera, non læua, in mensa vtendum.

VBi, posita iam mensa, recubueris, caue, ne læua tua petulanter 38
se iactet, ne ue, spreto naturæ ordine, imperium sibi in dexteram vsurpet; cessatoq. potius, aut certe dexteræ modo deseruito. *S. Basilius de abdicatione sæculi.*

Qua-

39 Qualiter se gerere debeat Sacerdos in lecto.

Vide sup.c.2.§.4. de somno, cap. semper, n.10. De somno autem, & de cautela in dormiendo adhibenda, vide S. Benedictum in reg. c.22. Concil. Turon.2.can.15.

40 Qualiter in disputationibus.

Vide inf.c.7.§.2. de lectione, cap. in disputatione, n.60.

41 Qualiter in confessionibus audiendis.

Vide sup.p.1.c.5. de Sacramentorum administr. cap. Sacerdos, n.33. & inf. c.4.§.1. de prudentia, cap. Anchoram, n.34.

Qualiter sedendo.

42 INter sedendum, caue, ne crus cruri alteri superponas &c. S. Basil. *serm. de abdicatione sæculi.*

De eodem.

43 SEdens, non pigre in latus reclines te, nec crura longa extendas; maxime præsentibus alijs. Exterior enim incompositio corporis, est indicium indeuotæ mentis. S. *Bonau. de triplici statu religios. p.1. cap.20.*

Qualiter cum aliquo viro conuersandum.

44 MAnum alterius nemo teneat. *Cassian.l.2.c.15.l.4.c.16.* Et, siue quis ambulauerit, siue sederit, aut steterit cum aliquo, vno cubito distet ab altero. *S. Pachomius in regula sua, c.53.*

Ne denudaueris præſente aliquo vllum mẽ- 45
brorum tuorum, cum æſtuas, & cales &c.
Vbi autem cubes, nemo (ſi fieri poteſt) vel ſciat, vel videat.

S. Dorotheus, doctrina 24.

Vide de hoc, S. Ambroſiũ de officijs l. 1. c. 18. S. Baſilium de abdicatione ſæculi, S. Dorotheum doctr. 24. S. Bernardum de ordine vitæ, & ſerm. 86. ſuper Cantica, & inf. eod. c. 10. de bono teſtimonio, & S. Bonau. in regulis nouitiorum, & alibi ſæpe.

DE PRVDENTIA, SAPIENTIA, ET EXPERIENTIA SACERDOTVM, ET IMMVTABILITATE ANIMI IN SANCTIS DECRETIS ET CONSILIIS.

CAP. IIII.

De prudentia, & experientia Sacerdotum. Cap. IIII. §. I.

SVMMARIVM.

VIR prudens timore Dei, & sapiētia præditus est in omnibus.1
Eius verba magnum pondus habent.6.
Et melior est, quam vir fortis.5.
Propterea sine prudentia, & consilio populus peribit.2.
Et nulla actio potest esse bona.13.
Prudentia, quid.9.10.
Sacerdotibus necessaria.17.37.
Quæ perfecta, & quo modo acquiritur, & augetur.11.17.
Eius effectus.12.14.
Sapientia, quid.16.
Est mundi domina.15.
Illa vere præditus est, qui Deum nouit.16.
Sequitur post industriam.3.
Eius radix est timor Dei.4.
Omnia mediocria vtilia, & in suo modo perfecta.18.
Propterea modus habendus in omnibus, maxime in seueritate, & mansuetudine.19.
In grauitate, & familiaritate.20.

CAP. 4. §. I.

1 FILI mi, si susceperis sermones meos, & mandata mea absconderis penes te, vt audiat sapientiam auris tua, inclina aurem tuam ad cognoscendam prudentiam. Si enim sapientiam inuocaueris, & inclinaueris cor tuum prudentiæ, si quæsieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies. Quia Dominus dat sapientiam: & ex ore eius prudentia, & scientia &c. *Prou. 2.*

2 Vbi non est gubernator, populus corruet. salus autem, vbi multa consilia. *Prou. 11.*

3 Post industriam sequetur sapientia. *Eccl. 10.*

4 Radix sapientiæ est timere Deum, & rami illius longæui. *Sap. 1. Baruch. 3.*

5 Melior est sapientia, quam vires, & vir prudens, quam fortis. *Eccl. 5.*

6 Verba prudentium statera ponderabuntur. *Eccl. 21.*

7 Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recognoscit. *Eccl. 34.*

8 Omnia probate: quod bonum est, tenete. *1. Thessal. 5.*

Prudentia, quid.

9 DIscretio est non tam virtus, quam quædam moderatrix, & auriga virtutum, ordinatrixq. affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit. S. *Bonau. in Phar. l. 2. c. 27. ex S. Bern. super Cant.*

De eodem.

10 TAm beati Antonij, quam vniuersorum sententia definitum est, Discretionem esse, quæ fixo gradu intrepidum monachum perducat ad Deum, virtutesq. iugiter constructas illæsas, cum qua ad consummationis excelsa fastigia minore possit fatigatione conscendi, & sine qua multi etiam propensius laborantes perfectionis nequiuere culmen attingere, omnium namq. virtutum generatrix, custos: moderatrixq. Discretio est. *Cassianus coll. 2. c. 4.*

Pru-

Prudentia perfecta quæ, & quo modo acquiritur, & augetur.

PRudentia vera, & perfecta est, semper vti ad agnitionem diuinæ 11
naturæ, & profunditatem humanæ miseriæ. Quam prudentiam optauit Augustinus, dicens, Nouerim te, nouerim me &c. *Albertus Magnus in Paradiso animæ c. 8. & 34.* Vera autem discretio, nonnisi vera humilitate conquiritur. *Cassianus coll. 2. c. 20* Et hæc per temperantiam proficit, & augetur. *S. Ephraem in confessione, & reprehensione peccatorum suorum ad finem. S. Gregor. super Ezechiel. p. 2. hom. 7. de animalibus habentibus oculos intus, & foris.* Nullus sapientiam Dei plene recipit, nisi qui se ab omni abstrahere actionum cura contendit. *S. Isidorus de summo bono l. 2. c. 1.*

Prudentiæ effectus.

FRatres, prudentia vobis necessaria est, quia docet quid fugien- 12
dum, & quid tenendum sit. Prudentia docet te, vt non superbias, nec mireris de rebus transitorijs, cum sint caducæ, & ea, quæ possides, tamquam aliena possidere aduertas. Prudentia docet te, vt, quæ non possis perpetuo tenere, fructuose permittas abire. Prudentia docet te, vt in cunctis idem sis, tam in prosperis, quam in aduersis, sicut manus, quæ eadem est, cum in palmam extenditur, & in pugnum restringitur. Ipsa te docet, quo modo reprehensibilis sit nimia laudatio, & immoderata vituperatio; illa quidem, adulatione; sed ista, suspecta malignitate. Prudentia testimonium veritati, non auaritiæ reddit. Prudentia cum discretione promittit, & promissum accelerat, & amplius, quam promittit, præstat. Prudentia docet, quo modo præsentia ordines, quo modo præterita recorderis, & quotidie futura prouideas &c. *S. August. ad fratres Eremi, serm. 4. de prudentia.*

Nulla bona actio sine prudentia.

IN omni, quæ suscipitur, actione præcedere prudentia debet: nã, pru 13
dentia remota, nihil cuiusuis generis est, quod, licet bonum videatur, non ita invitium recidat, si aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. Ratio vero, & prudentia, vbi rebus bonis idoneum tẽpus,

ac modum definiunt, mirabile est, quantus ex earum vsu cum in dantes, tum in accipientes fructus redundet. S. *Basilius de constit. monast.c. 15.* Actio debet esse in tribus circumspecta; primò, an liceat; secundo, an deceat; tertiò, an expediat &c. *S. Bonau. de processu relig. s.c.1.*

Prudentes & interiora, & exteriora sua circumspiciunt.

14 ANimalia prophetica & in circuitu, & intus plena esse oculis memorantur. Quisquis enim exteriora sua honeste disponit, sed interiora negligit, in circuitu oculos habet, sed intus non habet. Sancti vero homines semper & exteriora sua circumspiciunt, vt bona de se extra præbeant fratribus, & interiora sua vigilantia attendant, quia se irreprehensibiles interius iudicis obtutibus parant. Ideo in circuitu oculos, & intus habere perhibentur. S.*Gregor.hom.1.super Ezech.* *Ezech.1.*

Sapientia, mundi Domina.

15 A Sapientia nihil alienum, nisi quod virtuti incongruum. Quocumque accesserit, sua omnia secum portat; totus ei mundus possessio est, quoniam toto eo quasi suo vtitur. *S.Ambros.ep.16. ad Constantinum Imperatorem, dist.37.c.legimus.1.*

Ille vere sapiens, qui Deum nouit, & quid sit Sapientia.

16 OMnis ratio scientiæ supernæ, vel terrenæ creaturæ in eo est, qui est caput earum, & auctor, vt, qui hunc nouit, nihil vltra quærat, quia hic est perfecta virtus, & sapientia. Quidquid alibi quæritur, hic perfecte inuenitur. *Idem S.Ambrosius super epistolam ad Coloss.c.2.* In sola religione, idest in summa Dei notione sapientia est. *Lactantius Firmianus de falsa sapientia c.21.* Vt Sol oculorum, sic sapientia lumen est cordis humani. *Idem Lactantius de origine error. l.2.c.1.* Et in ea plus est boni, ac iucunditatis, quam in malis molestiæ. *Idem Lactantius de ira Dei c.13. & de vero cultu c.23.*

Prudentia perfecta quæ, & quo modo acquiritur, & augetur.

PRudentia vera, & perfecta est, semper vti ad agnitionem diuinæ 11
naturæ, & profunditatem humanæ miseriæ. Quam prudentiam optauit Augustinus, dicens, Nouerim te, nouerim me &c. *Albertus Magnus in Paradiso animæ c. 8. & 34.* Vera autem discretio, nõ nisi vera humilitate conquiritur. *Cassianus coll. 2. c. 20* Et hæc per temperantiam proficit, & augetur. *S. Ephraem in confessione, & reprehensione peccatorum suorum ad finem. S. Gregor. super Ezechiel. p. 2. hom. 7. de animalibus habentibus oculos intus, & foris.* Nullus sapientiam Dei plene recipit, nisi qui se ab omni abstrahere actionum cura contendit. *S. Isidorus de summo bono l. 2. c. 1.*

Prudentiæ effectus.

FRatres, prudentia vobis necessaria est, quia docet quid fugien- 12
dum, & quid tenendum sit. Prudentia docet te, vt non superbias, nec mireris de rebus transitorijs, cum sint caducæ, & ea, quæ possides, tamquam aliena possidere aduertas. Prudentia docet te, vt, quæ non possis perpetuo tenere, fructuose permittas abire. Prudentia docet te, vt in cunctis idem sis, tam in prosperis, quam in aduersis, sicut manus, quæ eadem est, cum in palmam extenditur, & in pugnum restringitur. Ipsa te docet, quo modo reprehensibilis sit nimia laudatio, & immoderata vituperatio; illa quidem, adulatione; sed ista, suspecta malignitate. Prudentia testimonium veritati, non auaritiæ reddit. Prudentia cum discretione promittit, & promissum accelerat, & amplius, quam promittit, præstat. Prudentia docet, quo modo præsentia ordines, quo modo præterita recorderis, & quotidie futura prouideas &c. *S. August. ad fratres Eremi, serm. 4. de prudentia.*

Nulla bona actio sine prudentia.

IN omni, quæ suscipitur, actione præcedere prudentia debet: nã, pru 13
dentia remota, nihil cuiusuis generis est, quod, licet bonum videatur, non ita invitium recidat, si aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. Ratio vero, & prudentia, vbi rebus bonis idoneum tẽpus,

ac

ac modum definiunt, mirabile eſt, quantus ex earum vſu cum in dantes, tum in accipientes fructus redundet. S. *Baſilius de conſtit. monaſt.c.15.* Actio debet eſſe in tribus circumſpecta; primo, an liceat; ſecundo, an deceat; tertio, an expediat &c. *S. Bonau. de proceſſu relig.5.c.1.*

Prudentes & interiora,& exteriora ſua circumſpiciunt.

14 ANimalia prophetica & in circuitu, & intus plena eſſe oculis memorantur. Quiſquis enim exteriora ſua honeſte diſponit, ſed interiora negligit, in circuitu oculos habet, ſed intus non habet. Sancti vero homines ſemper & exteriora ſua circumſpiciunt, vt bona de ſe extra præbeant fratribus, & interiora ſua vigilantia attendant, quia ſe irreprehenſibiles interius iudicis obtutibus parant. Ideo in circuitu oculos,& intus habere perhibentur. S.*Gregor.hom.1.ſuper Ezech.* *Ezech.1.*

Sapientia, mundi Domina.

15 A Sapientia nihil alienum, niſi quod virtuti incongruum. Quocumque acceſſerit, ſua omnia ſecum portat; totus ei mundus poſſeſſio eſt, quoniam toto eo quaſi ſuo vtitur. *S.Ambroſ.ep.16. adConſtantinum Imperatorem,diſt.37.c.legimus.1.*

Ille vere ſapiens, qui Deum nouit, & quid ſit Sapientia.

16 OMnis ratio ſcientiæ ſupernæ, vel terrenæ creaturæ in eo eſt, qui eſt caput earum,& auctor, vt, qui hunc nouit, nihil vltra quærat, quia hic eſt perfecta virtus, & ſapientia. Quidquid alibi quæritur,hic perfecte inuenitur. *Idem S.Ambroſius ſuper epiſtolam ad Coloſſ.c.2.* In ſola religione, idest in ſumma Dei notione ſapientia eſt. *Lactantius Firmianus de falſa ſapientia c.21.* Vt Sol oculorum, ſic ſapientia lumen eſt cordis humani. *Idem Lactantius de origine error.l.c.8.* Et in ea plus eſt boni, ac iucunditatis, quam in malis moleſtiæ. *Idem Lactantius de ira Dei c.13.& de vero cultu c.23.*

Pruden-

Prudentia Sacerdotibus necessaria, & quo modo exercenda.

PAuci sunt, qui vtiliter; pauciores, qui humiliter præsunt. Qui autem ad hoc sunt idonei, illi nimirum sunt, qui matrem virtutum discretionem perfecte adepti sunt. Qui etiam vinum caritatis vsque ad contemptum propriæ gloriæ, & vsque ad suimet obliuionem, non quærendo, quæ sua sunt, Spiritus sancti magisterio ebiberunt. Nam virtus discretionis absque caritatis feruore iacet, & feruor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. Nam feruor debet regere discretionem, & discretio feruorem regere debet, ac demum subiectis ne desit in cura, ne in superbia præsit. S. *Bernardus l.2. de consideratione, & serm. 23. super Cantica.* 17

Omnia mediocria vtilia, & in suo modo perfecta.

ETiam in bonis immoderatum aliquid non debet esse. Omnia mediocria sunt vtilia, & in suo modo perfecta. Quæ cum temperantia fiunt, salubria sunt. Bona autem, immoderato vsu, noxia efficiuntur. Omnis enim nimietas in vitio deputatur. S. *Bernardus in modo bene viuendi, serm. 63.* 18

Temperamentum fieri debet ex mansuetudine, & seueritate. 19

Vide sup. c. 3. §. 3. de suauitate, sunt nonnulli, n. 24. inf. de mansuetudine c. 8. §. 1. Mansueti, n. 17.

Modus habendus in grauitate, & familiaritate. 20

Vide sup. eodem c. 3. §. 2. de grauitate, Esto grauis, n. 10.

In hilaritate, & seueritate. 21

Vide sup. c. 3. §. 4. de gestu, Talis esse debet, n. 14. & Disciplina honestæ, n. 19. & §. 3. de suauitate, a cap. Sunt nonnulli, n. 24. cum sequentibus.

In

22 ## In risu.

Vide sup. eod c.3. §.4. de gestu, Risus tuus, n.25. & Risus ne sit, n.26. & Si coactus, n.27. & Modice, n.28.

In exercitio virtutis aliquando virtus intermittenda, sed caute.

23 PLerumque virtus, cum indiscrete tenetur, amittitur; cumq. discrete intermittitur, plus tenetur. Ex studio arcus distenditur, vt in suo tempore cum vtilitate tendatur &c. Sed, cum parumper ab opere zeli fortitudo seponitur, alta consideratione opus est, ne fortasse nequaquam communis boni consilio, sed timore proprio, vel cuiuslibet ambitionis studio, a virtutis exercitatione cessetur &c. S. *Gregor. Moral.l.28.c.6.*

In liberalitate.

24 QVi modum seruat, auarus nulli, sed largus omnibus est &c. Sicut igitur modus liberalitatis tenendus est, ita etiam calcar plerumque adhibendum videtur. Modus ideo, vt, quod benefacis, id quotidie facere possis; vt subtrahas necessitati, quod indulseris effusioni. Calcar propterea, quia melius operatur pecunia in pauperis cibo, quam in diuitis sacculo. *S. Ambros.l.2. de off.c.16.& 21. Vide inf.c.6.§.2. de eleemosyna, n.34. & 35.*

25 ## In vestibus.

Vide sup.c.3.§.1. de ornatu, Parsimoniam, n.7. cum sequentibus.

26 ## In cibis.

Vt sup.c.2.§.1. de temperantia, in cibis, n.24. cum seqq.

27 ## In ieiunijs.

Vt sup.c.2.§.2. de ieiunio, Obseruandus, n.13.17.19. & 20.

In vigilijs. 28

Vt sup. c.2. §.4. de somno, Consuetudinem, n.15.

In pœnitentijs.

AFfligendum est corpus aliquando, sed non conterendum. S. *Bernardus ad fratres de monte Dei. Et vide sup. c.2. §.2. de ieiunio, Virtus abstinentiæ, n.22.* 29

In feruore spiritus. 30

Vt sup. n.17. Et inf. c.15. de sollicitudine, zelus, n.21.

In humilitate. 31

Vt inf. §. seq. Dum nimia, n. 16.

In correctione proximorum.

NOn licet tanta cum auctoritate homines curare, cum quanta o- 32
ues pastor curat &c. Christianis enim minime omnium licet peccantium lapsus ui corrigere &c. Neque enim temere ad delictorum modum oportet, & mulctam ipsam adhibere, sed tamquam coniecturis quibusdam explorandus est delinquentium animus, ne qua fiat, vt, dum consuere vis quod incorruptum est, scissuram deteriorem facias; ac, dum eum, qui lapsus est, erigere, atque emendare studes, casus ipse maior per te reddatur &c. Humanus enim animus, postea quam semel fines verecundiæ transire coactus est, in indolentiam delabitur. Tum autem neque blandis verbis paret, neque minis flectitur, neque beneficijs mouetur. *S. Chrysost. l.2. de Sacerdotio.*

De eodem.

MAgna diligentia opus est, ne, dum prodesse proximo cupis, 33
maioris damni auctor sis. Nam, quæcumque ille post curationem tuam imprudentem peccata commiserit, futurum est, vt horum singulorum pœna cum medico illo communis sit, qui vulnus probe non inciderit. *Idem Chrysost. l.3. de Sacerdotio. S. Gregor. l.9. ep.8. indictione 4.*

De eodem, ne, dum alijs prodesse conatur, sibi damnum acquirat.

34 ANehoram cum anchora noli implicare, ne, si quid in te leue reliquum est, a cupiditatibus retraharis. Qui enim extrahere cupit eum, qui decidit in profundum, prudenter id agere debet, ne ab illius anchora eodem in gurgite demergatur. Malorum enim sermo, & consuetudo facile, si detur occasio, aculeo, & vneino animam figit, ac detrahit. *S. Ephraem de recta vitæ ratione, c. 31. Vide sup. p. 1. c. 5. de Sacramentorum ad ministratione, Sacerdos, qui Angelus, n. 33.*

35 In silentio.

Vt inf. c. 7. §. 1. de doctrina, cap. Sit rector, n. 82.

In conuersatione, quæ debet esse secundum mores eorum, quibus cum viuimus, & qualiter.

36 QVisquis rebus prætereuntibus restrictius vtitur, quam de se habent mores eorum, cum quibus viuit, aut intemperans, aut superstitiosus est. Quisquis vero sic eis vtitur, vt metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non vsus rerum, sed libido in culpa est. Quod igitur locis, & temporibus, & personis conueniat, diligenter attendendum est &c. Nam in huiusmodi rebus omnibus, non ex earum rerum natura, quibus vtimur, sed ex causa vtendi, & modo appetendi, vel probandum, vel improbandum est, quod facimus. *S. August. dist. 41. c. eod.*

In pace tuenda.

37 *Pacem relinquo &c. Vide inf. c. 8. §. 4. de interiori gaudio, n. 31.*

In ipsamet prudentia.

38 DIcit Sapiens, Prudentiæ tuæ pone modum, neque enim decet sine modo eam virtutem esse, quæ reliquarum virtutum modus, & mensura est. *Ita Ignatius Loiola in suis regulis, cap. de prudentia rerum gerendarum.* *Prou. 23.*

Oo 2 Ex

Ex operatione virtutum venitur ad gustum diuinorum.

39 FRatres cariſſimi, non poteritis probare, quam vere cantetis, niſi cœperitis facere, quod cantatis. Quantumlibet illud dicam, quomodo libet exponam, qualibuſcumque verbis verſem, non intrat in cor eius, in quo eſt opus eius. Incipite agere, & videte, quid loquamur. Tunc ad ſingula verba lacrymæ perfluunt, tunc pſalmus cantatur, & facit cor, quod in pſalmo cantatur. *S. Auguſt. ſuper Pſalm.* 119.

Sacerdos in multis expertus eſſe debet.

40 NOn ſolum mundum, purumq. Sacerdotem eſſe oportet, vt qui tali miniſterio dignus habitus ſit, ſed etiam in primis prudentem, atque adeo multarum rerum prudentia inſtructum, ornatumque, in tantum, vt ſæcularia, mundanaq. omnia nihilo minus noſcat, quam norunt ij, qui in media hominum turba verſantur. Rurſus rerum omnium mundanarum ſecurior viuat, quam monachi ij, qui montes ipſos habitandos occuparunt. Nam, cum illum neceſſe ſit eorum hominum conſuetudine, & congreſſione vti, qui & vxores habẽt, & liberos alunt, & ſeruos poſſident, quiq. & diuites admodum ſunt, & publice negotiantur, & potentia pollent, certe varium eſſe conuenit. *S. Chryſoſt. de Sacerd. lib. 6.*

De eodem.

41 VArium eſſe decet Sacerdotem, & doctorem, varium, (inquam) non occultum, neque adulatorem, neque contumelioſum, ſed libertatis, & candoris plenum, qui ſe negotijs vtiliter accommodare poſſit, & ſeruire tempori, leuis ſimul, & auſterus. *Suidas in vita S. Chryſoſtomi.* S. Gregor. *Paſtor. p. 2. c. 7.*

DE CONSTANTIA, ET IMMVTABILITATE ANIMI SACERDOTALIS, IN SANCTIS DECRETIS, ET CONSILIIS.

CAP. IIII. §. II.

SVMMARIVM.

PRO iustitia, & veritate perseuerāter vsque ad mortem agonizandum. 1. 3. 5. 9.
Non eundum in omnem ventum, nec in omnem viam. 2. 4.
Sacerdotalis animus immutabilis esse debet ad instar adamantis, non ceræ mollis. 6. 7.
Maxime in tribulationibus. 8.
Quæ bona vita Sacerdotis. 9.
Qui populi dicta multi facit, nil generosum facere poterit. 10.
Nam, qui adulationes, & detractiones non negligit, nec Deo placebit, nec hominibus vtilis erit. 11. 12. 13. 14.
Per nimiam humilitatem regendi frangitur auctoritas. 15.
Mutatio consuetudinis, & legum, nociua. 16. ex Aristotele. 17. ex Iamblicho. 18.

CAP. 4. §. 2.

PRO iustitia agonizare pro anima tua, & vsque ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. *Eccl. 4. 18.* 1

Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui. *Eccl. 5.* 2

Non exibimus, neque faciemus verbum regis, vt polluamus &c. Moriamur omnes in simplicitate nostra: & testes erunt super nos cælum, & terra, quod iniuste perditis nos. *1. Machab. 2. Vide optimum exemplum de* Eleazaro, *1. Machab. 6. de septem fratribus, 7. de tribus pueris, Dan. 3. de Susanna, 13. de Petro, & Ioanne, Actorum 4.* 3

Non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum &c. *Eph. 4.* 4

Participes Christi effecti sumus; si tamen initium substantiæ eius vsque ad finem firmum retineamus. *Hebr. 3.* 5

Sacerdotalis animus immutabilis.

Matth. 23 SAcerdos, Dei Euangelium tenens, & Christi præcepta custodiens, occidi potest, vinci non potest. Suggerit nobis exemplum Zacharias antistes Domini, qui, cum terreri minis, & lapidatione non posset, in templo occisus est, clamans, identidem dicens, Dereliquistis vias Domini, & Dominus derelinquet vos. *S. Cypr. l. 1. ep. 3.* *2. Paral. 15.* 6

Mens Sacerdotalis debet esse ad instar adamantini sigilli, non ceræ mollis.

MEns Sacerdotis non debet esse similis ceræ, vel alterius cuiusque materiæ mollioris, quæ, semper characteri signantium cedens, pro eius forma, atque imagine figuratur, quamq. in se tamdiu retinet, donec alio rursus super impresso signaculo reformetur. Atque ita fit, vt, numquam in sua qualitate persistens, ad formam eorum, quæ imprimuntur, semper conuertatur, & transeat. Quin potius debet velut quoddam esse adamantinum signatorium, vt, inuiolabilem mens nostra figuram sui semper custodiens characteris, vniuersa, quæ incur- 7

rerint, sibi ad qualitatem sui status signet, atque transformet, ipsa vero infigniri nullius incursibus possit. *Cassianus coll.6.c.12.*

Sacerdotalis animi immobilitas in tribulationibus.

8 SVblimioris, præstantiorisq. virtutis est, persecutionibus, ærumnisq. vallatum, manere semper immobilem, & aduersum se sæuientibus cunctis certum de præsidio Dei, atque intrepidum perdurare, humanisq. incursibus, velut armis inuictæ virtutis accinctum, gloriosissime de impatientia triumphare, & acquirere quodammodo de infirmitate virtutem, quia virtus in infirmitate perficitur &c. *Idem Cassian. coll.24.c.25.* 2.Cor.12.

Quæ bona vita Sacerdotis.

9 BOnam vitam Sacerdotis ego puto, & mala pati, & bona facere, & sic perseuerare vsque ad mortem. S. *Bernardus serm. de sanctis Apostolis, Petro, & Paulo.*

Qui populi dicta multifacit, nil generosum agere poterit.

10 SI quis ob populi dicta animo statim deijci cœperit, næ is nihil vmquam, quod generosum, admirandumq. sit, parere poterit. Si quidem mæstitia, itemq. curæ, ac sollicitudines perpetuæ, animi vim maxime possunt prosternere, eundemq. ad summam imbecillitatem perducere &c. *S.Chrysost.lib.5.de Sacerdotio.*

Qui adulationes & detractiones nō cōtēnit nec Deo placebit, nec hominibus vtilis erit.

11 NOn carebis infinitis detractoribus, & adulatoribus: hi obliuioni tradendi, illi dissimulandi. Qui ad linguas dolosas attenderit, & non potius intentioni suæ, & menti animum totus intenderit,

rit, numquam Deo inseruiet, nec hominibus vtilis erit. S. *Bernardus super Cant. serm. 63.* Honores, & iniuriæ vulgi in promiscuo sunt habendæ: nec his gaudendum, nec illis dolendum. *S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 32. ex Seneca.*

De eodem.

Eccl. 11. QVi obseruat dicta hominum, numquam aliquid benefaciet, iuxta illud: Qui obseruat ventum, non seminat; &, qui considerat nubes, numquam metet. S. *Thom. super c. 11. Matthæi.* 12

De eodem.

SVpernæ vocis imperio in vtroque humero Sacerdos superhumeralis velamine astringitur, vt contra aduersa, ac prospera virtutum semper ornamento muniatur; quatenus, iuxta vocem Pauli, per arma iustitiæ a dextris sinistrisq. gradiens, cum ad sola, quæ anteriora sunt, nititur, in nullo delectationis infimæ latere flectatur. Non hunc prospera eleuent, non aduersa perturbent, non blanda vsque ad voluptatem demulceant, non aspera vsque ad desperationem premant, vt, dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat, quanta in vtroque humero superhumeralis pulchritudine tegatur, ostendat. *S. Gregor. Pastoral. p. 2. c. 3.* 13

2. Cor. 6.

De eodem.

2. Cor. 6. PEr bonam, & malam famam a dextris & a sinistris Christi miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur, non diuitijs tumet, non confunditur paupertate, & læta contemnit, & tristia. S. *Hieron. in prologo super Hester.* S. *Bonauent. in Phar. l. 2. cap. 32.* *Vide sup. cap. 1. §. 2. de intentionis puritate, Qui aliorum, n. 14. & 19. & inf. cap. 8. §. 6. de temporalium contemptu, a cap. eodem, n. 25.* 14

Dum

Dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frangitur auctoritas.

15 QVando neceſſitas diſciplinæ minoribus coercendis dicere vos verba dura compellit, ſi etiam ipſi vos modum exceſſiſſe ſentitis, non a vobis exigitur, vt ab eis veniam poſtuletis, ne apud eos, quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. ſed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino, qui nouit etiam, eos, quos plus iuſto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis. *S. Auguſt. diſt. 86. c. eod.*

Mutatio conſuetudinis, & legum, nociua.

16 IPſa mutatio conſuetudinis, etiam quæ adiuuat vtilitate, nouitate perturbat. S. *Auguſt. ep. 118.* Habet ipſa legis mutatio, quantum in ſe eſt, detrimentum quoddam communis ſalutis, quia ad obſeruantiam legum plurimum valet conſuetudo, in tantum, quod ea, quæ contra communem conſuetudinem fiunt, etiam ſi ſint leuiora de ſe, grauiora videntur. Vnde, quando mutatur lex, diminuitur vis constrictiua legis, in quantum tollitur conſuetudo; & ideo numquam debet mutari lex humana, niſi ex aliqua parte tantum recompenſetur communi ſaluti, quantum ex iſta parte derogatur &c. S. *Tho. 1. 2. q. 97. ar. 2. S. Chryſoſt. hom. 7. in ep. 1. ad Corinth.*

De eodem.

17 CVm vtilitatis quidem acceſſio parua ſit, aſſueſcere vero faciliter leges mutare improbandum, conſtat, errata quædam eſſe toleranda & legum latorum, & magiſtratuum. Non enim tantum proderit, qui corrigere perget, quantum nocebit aſſuefactio ſuperioribus non parendi &c. Quare faciliter mutare leges ex præſentibus in alias nouas, infirmam facere eſt vim legis. *Ariſt. Politicorum l. 2. c. 6.*

De eodem.

QVemadmodum veritatem assecuti sunt primi, qui leges nobis 18
de religionis sanctimonia tradiderunt, sic perseuerare in eis debemus. Si quid enim aliud in sacris legibus ritibusq. Deo placet, firmitas ipsa maxime placet, & præcipue congruit. *Et post pauca:* Ea, quæ multis sæculis, & operoso labore in sacris comprobata sunt, nefas est, ex nonnullis repente incidentibus temere iudicando mutare. *Iamblichus de mysterijs Ægyptiorum.*

Vide sup. c. 3. S. 2. de grauitate, & seueritate.

DE PVDICITIA, ET CAELIBATV SACERDOTVM.

Cap. V.

SVMMARIVM.

HONESTAS interior, & exterior, maxime curanda Sacerdoti. 1.
Quia Deo est grata. 2. 3.
Sacerdotes nouæ legis semper debent castitatem seruare. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.
Et alij ministri Ecclesiæ. 10. 11. 12. 13.
Sacrum ordinem suscipiens emittit votum sollemne castitatis. 15.
Et propter id apibus comparatur. 16.
Omnes, si volunt, casti esse possunt. 17.
Sed necesse est illis, fugere voluptatum illecebras. 19.
Castitatis effectus, & necessitas. 18.
Eius sex gradus. 21.
Quanto sublimius est præmium castitatis, tanto fortius a dæmone impugnatur, & ideo diligentius conseruanda. 20.
De sacro Sacerdotum cælibatu. 22.

CAP. 5.

FACIES & feminalia linea, quibus Sacerdotes operiant carnem turpitudinis suæ, a renibus vsque ad femora: & vtentur eis Aaron, & filij eius, quando ingredientur tabernaculum testimonij. *Exod. 28. Quorsum hæc, nisi vt hac ratione castitatis puritatem in Sacerdotibus maxime requiri designaretur?* 1

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regem. *Prou. 22.* 2

Incorruptio facit esse proximum Deo. *Sap. 6.* 3

Sacerdotes nouæ legis semper debent custodire castitatem.

QVia in veteri lege Sacerdotalis ex stirpe Aaron successio quærebatur, necessario tempus substituendæ proli procurabatur At, quia nunc non carnalis successio, sed perfectio spiritualis inquiritur, consequenter Sacerdotibus, vt semper valeãt altari assistere, semper est ab vxoribus abstinendum, semperq; castitas obseruanda præcipitur. *Ven. Beda super Lucam l. 1. c. 1. dist. 31. c. Sacerdotibus, de vita, & hon. cler. c. vt clericorum.* 4

De eodem.

PRiscis temporibus de templo Dei Sacerdotes anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus; nec domum suam omnino tangebant, quibus vtique propter sobolis successionem vxorius vsus fuerat relaxatus. Quin etiam ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron ad Sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere, quantò magis, si Sacerdotes, vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel Sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificijs diuinis, vel a baptismatis officio vacent? *Innoc. Papa ep. 2. c. 9. dist. 31. c. Tenere debet. Iuo p. 6. c. 94. S. Ambros. super ep. 1. ad Timoth.* 5

(Margin: *Luc. 1.*; *Num. 18.*)

De eodem.

6 AVt permitte Sacerdotibus exercere opera nuptiarum, vt idem sint virgines quod mariti; aut, si Sacerdotibus non licet vxores tangere, in eo sancti sunt, quia imitantur pudicitiam virginalem. Sed & hoc inferendum. Si laicus, & quicumque fidelis orare non potest, nisi careat officio coniugali, Sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est: si semper orandum est, ergo semper matrimonio carendum. Nam & in veteri lege, qui pro populo hostias offerebãt, non solum in domibus suis non erant, sed purificabantur ad tempus ab vxoribus separati, & vinum, & siceram non bibebant, quæ solent libidinem prouocare. Eliguntur mariti in Sacerdotium, non nego, quia non sunt tanti virgines, quanti necessarij sunt Sacerdotes &c. *S. Hieron. l.1. contra Iouinianum, dist. 31.c. si laicus, glossa super ep.1. Petri, c.3.*

De eodem.

7 APostoli, vel virgines, vel post nuptias continentes: Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post Sacerdotium in æternum pudici. *Idem* S. *Hieron. ep.50. dist. 32.c. nemo.*

De eodem.

8 SEdis Apostolicæ Ecclesiæ, aut virgines clericos accipiunt, aut cõtinentes, aut, si vxores habuerint, mariti esse desistunt. *Idem S. Hieron. contra Vigilantium.*

De eodem.

9 SI quis clericus post acceptam benedictionem cuiuslibet loci, vel ordinis, ad coniugalem torum iam sibi illicitum denuo redire præsumpserit, vsque in diem vitæ ab honore accepti ordinis (sicut habent antiquorum Patrum Canones) ab officio deponatur, ei tantum communione concessa. *Concil. Aurelian.5.c.4.*

Aduerte, hic non solum Episcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, sed vniuersum etiam clerum, in omnibus ordinibus constitutum, eo sæculo, apud Gallos suscepto ordine, a Nuptiarum vsu Ecclesiasticis Constitutionibus arceri: vt notatur inf. cap. seq.

De

De eodem, ac de alijs Ecclesiæ ministris.

10 PResbyteros, & Diaconos, ita placuit, vt condecet sanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, nec non & Leuitas, vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod a Deo postulant, impetrare, vt, quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab omnibus datum est; Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt. *Concil, Carthagin. 2. dist, 31. c. Episcopus iuncto c. cum in praeterito dist. 84.*

Aduerte, hic non solum a Sacerdotibus pudicitiam seruatam, sed etiam a Leuitis, & eis, qui Sacramentis diuinis inseruiebant, propter tanti ministerij sanctimoniam, contra hodiernum alicuius loci abusum, vbi coniugatis, & adolescentulis forte impudicis, temere, ac sine delectu, sacrarij claues, sacra vasa, & vestimenta seruanda traduntur, in euidens Ecclesiastici ministerij uilipendium. Quod, ubi posset, summopere corrigendum foret.

De eodem,

11 SAcerdotum tam excellens est electio, vt hæc, quæ in alijs Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam, cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, & filiorum procreationi studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continētiæ puritatem nec Subdiaconis quidem carnale connubium conceditur, vt & qui habent sint tamquam non habentes, & qui non habent permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus est a capite, dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel secundo, tertio ue seruandum est, ne aut Leuitico ministerio aut Presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se a voluptate vxoria nec dum frenasse detegitur. S. *Leo ep. 81. c. 3. & 4. dist. 32. c. omnium. Iuo p. 5. c. 59. & p. 6. c. 98. & 221.*

De eodem.

12 INoffensum exhibendum, & immaculatum ministerium, nec vllo coniugali coitu violandum cognoscitis, qui integro corpore, incorrupto pudore, alieni etiam ab ipso consortio coniugali, sacri mysterij gratiam recepistis. *S. Ambros. l. 1. de offic. c. 50. & ep. 82. ad Ecclesiam Vercell.*

Castitas necessaria, maxime ministris Ecclesiæ.

13 OMnibus castitas pernecessaria est, sed maxime ministris Ecclesiæ altaris, quorum vita aliorum debet esse eruditio, & assidua salutis prædicatio. Tales enim decet Dominum habere ministros, qui nulla contagione carnis corrumpantur, sed potius continentia castitatis splendeant, & totis honestis fulgeant in populo exemplis &c. S. *August. serm. 1. Dominica 21. post Trinitatem.*

De eodem.

14 EST vetus admodum sacræ legis auctoritas &c. *Vt sup. p. 1. c. 3. §. 1. de sacrificij oblatione, n. 31.*

Sacrum ordinem suscipiens emittit votum solemne castitatis.

15 PRæsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solemne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit post susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apostolicam approbatis. *Bonifacius VIIJ. de voto l. 6. c. vnico dist. 28. c. nullum.*

Sacerdotes apibus comparantur, inter alia propter castitatem.

Recte comparantur apibus Sacerdotes, quia, sicut apes castitatem corporis referunt, cibum vitæ cælestis exhibent, aculeum legis exercent. Puri enim ad satisfactionem, securi sunt ad vltionem. Apibus plane sunt comparandi, qui, velut aluearío quodam, gratiam matris Ecclesiæ continent, in qua diuersorum meritorum cellulas dulcissimis prædicationibus componẽtes de vno Saluatoris examine Christianorum examina multa producunt. *S. Ambros. serm. 83.* 16

Omnes, si volunt, casti esse possunt.

Casti non sumus, non est, quia non possumus, sed quia non volumus. Nam, qui te hortatur, vt voueas, ipse adiuuabit te, vt reddas. Alioqui culpa illius esset, si, quod imperaret, efficere nequires. Neque igitur culpandus est Deus, qui præcepit, vel qui non adiuuat, quia non præcepisset, nisi adiuuare vellet. Culpa igitur tota in te est, qui dicis, te nolle; neque tamen te promoues: dicis, te non posse, neque tamen, vt possis, conaris. *S. August. l. 2. c. 77. de meritis, & peccatorum remissione.* 17

Castitatis effectus, & necessitas.

Castitas est virtus, quæ nos Sacerdotes Deo commendat, quæ nos Angelos facit, quæ nos super æthera volando conducit. Hæc est illa virtus, sine qua vasa Domini ferre non possumus, sine qua factus est omnium reus. Ideo, fratres, attendite, quod non solum a nobis remouenda est fornicatio, sed etiam omnis suspicio falsa. Non decet clericum cum mulieribus sedere, vel fabulari &c. *Vt inf. p. 3. cap. 12. Ne sit fornicarius non decet, n. 31.* Idem *S. August. serm. 37. ad fratres Eremi.* 18

Castus esse volens fugiat necesse est voluptatum illecebras.

19 Constitutus est in arce huius corporeæ molis dux veluti animus, qui imperio suo omnem lasciuientem carnis voluntatem cohibere possit. Sed, si delicijs, & illecebris, veluti compedibus deuinctus, & illaqueatus teneris, ab ijs ægre liberaberis. Si mulierum spectacula, fabulas, & colloquia demulcentia pectus àmes, si temperantiam, & ieiunium negligis, non est profecto, quod mireris, te non posse continentiam amplecti. *Idem S. August. super Psalm. 131.*

Quanto maius est præmium castitatis, tanto fortius a dæmone impugnatur, & ideo diligentius conseruanda.

20 Quantum sublime, cælesteq. est præmium castitatis, tanto grauioribus aduersariorum insidijs lacessitur. Et ideo propensius nobis est non solum cõtinentia corporis, verum etiam contritio cordis assiduis orationum gemitibus abhibenda, vt clibanus carnis nostræ (quem Rex Babylonis incentiuis suggestionum carnalium succendere non desistit) descendente in corda nostra rore sancti spiritus extinguatur. *Cassianus l.6.c.17.*

21 Sex gradus castitatis.

Vide apud eundem Cassianum Collatione 12.c.7. & varia exempla apud eundem de S. Basilio l.6.c.19. de Abbate Sereno coll.7.c.1. de Abbate Paulo eadem coll.7.c 26. de quodam rustico coll.14.c.8.

22 De sacro Sacerdotum cælibatu.

Vide Concil. Eliberitanum can.33. Carthagin.2.c.2. & 5.can.3. Africanum c.37. Romanum c.8. Toletan.1.c.1. Toletan.2.c.1, Toletan.3.c.5, Toletan.8. c.4. Agath.c.9. Nicænum c.3. Arausicanum c.23.24. Arelaten. ut dist.28. c.præterea. Turon.1.c.1. Turon.2.c.17.20. Aurelian.3.c.2. Aurelian.4.c.12. Aurelian.5.c.4. *Matiscen.1.c.11.* Antissiodor.c.10. *Moguntinum.c.19.* Trident. *sess.24.c.9.* S. *Clementem ep.2. ad Iacobum fratrem Domini. Syricium Papam ep.4.c.9. & ad Himerium c.7.* S. *Innoc. Papam.1.ep.2. ad Vi-*

ctori um Episcopum 1. 8.ep.3. ad Exuperium c,1.Zachariam Papam ad Bonifacium ep.4.Origenem in c.3.Ioelis.S.Gregor,Nyssenum l.de Virginitate. Eusebium l.2, demonstrationum Euangelicarum.Callistum Papã,ut dist.27. c. Presbyteris. Sixtum ij.l. 1.de castitate c.7.S.Chrysost.hom. 2, de patientia Iob.S.Epiphanium ad finem contra hæreses. S. Cyrillum catechesi 12. Oecumenium in c. 3.ep.1.ad Timoth.S.Cyprianum tract. de singul. clericorum, si tamen S.*Cypriani tractatus est,S. Ambros.l.1.de offic.c.fin.*S,*Hieron.contra Vigilantium in princ.S.August.l.2. de adulterinis coniugijs,& ep.91.S.Isidorum l.2.de diu.off.c. 20.S.Anselmum ep.8. Ven.* Bedam *l. de* Tabernaculo,*c.9.Gregorium* Turon.*l.4.hist. Eccles.c.4. & sup.p.1.c.1.de ordine* Sacerdotum.*Alia multa de vitando suspecto contubernio, & de non frequẽtandis feminarum domicilijs, & confabulationibus fugiendis, vide inf.p.3.c.12.*

Ne sit fornicarius.

DE

DE HOSPITALITATE, ELEEMOSYNA, LIBERALITATE, DECIMIS, OBVENTIONIBUS, REDDITIBUSQ. SACERDOTUM.

CAP. VI.

De Hospitalitate. Cap. VI. §. I.

SUMMARIUM.

ANTIQVVS mos sanctorum hospitandi amicos, & peregrinos. 1.2.3.6.7.
Qui recipit hospitio pauperem, recipit Christum. 4.5.
Sacerdos habeat curam hospirandi quotidie, maxime paupe res, & peregrinos. 8.9.10.11.12.13.
Et ad id alios horrari debet. 13.14.15.
Neque solum inuitandi peregrini, sed etiam trahendi. 16.
Aequalem mercedem habet cum peregrino hospes peregrini. 17.
Hospitalitas indifferenter omnibus exhibenda. 18.19.20.21.
Et cum hilaritate. 21.

CAP. 6. §. 1.

VADE, & adduc aliquos de tribu nostra timentes Deum, vt epulentur nobiscum. *Tob. 2.* 1
Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. *Iob. 31.* 2
Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosq. induc in domum tuam. *Isa. 58.* 3
Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me misit. *Matth. 10.* 4
Hospes eram, & collegistis me. *Matth. 25.* 5
Caritas fraternitatis maneat in vobis. Et hospitalitatem nolite obliuisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis. Mementote vinctorum &c. *Heb. 13.* 6
Hospitales inuicem sine murmuratione. *1. Pet. 4.* 7

Communes faciendi cibi nostri frequenter cum fratribus, maxime pauperibus.

CAritatis recipiendæ, & habendæ maximum erit fomentum, si frequenter inter vos communem cibum vestrum, mensamq. faciatis, &, quantum quisque præualet, crebrius panem, salemq. suum cum fratribus sumat. Per hæc dilectio comparatur, & causa boni totius in huiusmodi communione consistit. Ideo communes facite cibos vestros cum fratribus. Secundum Deum per hæc temporalia officia pacis, & caritatis fructus æterna gaudia comparate. Multo autem sollicitius esurientes reficite, sitientibus potum, nudis vestimentum date, ægros visite, vinctos iuuate, peregrinos in domibus vestris suscipite, exemplo pijssimi Patriarchæ Abrahæ. *S. Clemens ep. 1. ita refert ex persona S. Petri.* 8

Gen. 18.

Sacerdos habeat curā hospitandi quotidie, maxime pauperes.

CVram hospitum, maxime pauperum, atque debilium, orphanorum quoque, atque peregrinorum habeat Presbyter, hosq. ad prādium suum quotidie iuxta possibilitatem conuocet, eisq. hospitium tribuat. *Iuo p. 6. c. 257. Ex Concil. Nannet.* 9

De

De eodem.

10 VT omnis rapinæ tollatur occaſio, volumus, vt presbyteri, qui bonum exemplum caritatis omnibus oſtendere debent, hoſpitales exiſtant, iuxta Dominicum, & Apoſtolicum præceptum, vt humanitatem tribuant iter facientibus, quia per hoſpitalitatem placuerunt quidam Deo, Angelis hoſpitio receptis. Et Dominus in iudicio dicturus eſt electis, Hoſpes eram, & ſuſcepiſtis me. Et Iob dicit, Oſtium meum ſemper viatori patuit. *Idem Iuo p.6.c.258.ex eodem Concil. Nannet.* *Gen.18.* *Heb.13.* *Matth.25* *Iob.31.*

De eodem.

11 QVoniam, quidquid habent clerici, pauperum eſt, & domus illorum omnibus debent eſſe communes, ſuſceptioni peregrinorum, & hoſpitum inuigilare debent, maxime curandum eſt illis, vt de decimis, & oblationibus, Cœnobijs, & Xenodochijs qualem voluerint, & potuerint ſuſtentationem impendant. *S. Hieron. 16.q.1.c.fin.*

De eodem.

12 ESt publica ſpecies humanitatis, vt peregrinus hoſpitio non egeat, ſuſcipiatur officioſe, pateat aduenienti ianua. Valde id decorum totius eſt orbis exiſtimatione, peregrinos cum honore ſuſcipere, non deeſſe menſæ hoſpitalitatis gratiam, occurrere officijs liberalitatis, explorare aduentus hoſpitum. *S. Ambroſ. de off. l.2.c.21.*

De eodem, quodq. ad id alios hortari debeant Sacerdotes.

13 HOſpitalem Sacerdotem eſſe oportet, ne ſit de numero eorum, quibus in iudicio dicetur, Hoſpes fui, & non ſuſcepiſtis me. Qui enim Apoſtolum ſecutus fuerit, alios ad hoſpitalitatem debet inuitare. Quo modo exhortator hoſpitalitatis poteris eſſe, qui domum propriam hoſpitibus claudis? Si enim Sacerdos primum a ſeipſo, *Matth.25*

& a domestica sua Ecclesia debet exigere, quod postea populis imperet, si primum imitando Christū ipse debet facere, quæ postea populum doceat, necesse est, vt pauperes hospitio recipiat, quo ad hospitalitatem facilius suo exemplo subditos attrahat &c. *Gratianus dist. 42. c. 1. Vide optimum decretum Concilij Parisiensis c. 14. Trident. sess. 25. c. 8. de reform.*

De eodem.

PLacuit, vt Presbyteri suas plebes moneant, vt ipsi hospitales sint, & nulli iter facienti mansionem denegent, &; vt omnis rapinæ tollatur occasio, nihil carius vendant transeuntibus, nisi quanto in mercato vendere possint. Quod si carius vendere voluerint, ad Presbyterum transeuntes hoc referant, & illius iussu cum humanitate eis vendant. *Concil. Aruern. & est canon sumptus ex vetusto codice quinque librorum partialium l. 2. c. 103.* 14

De eodem.

Matth. 25 SEctatores nos hospitalitatis esse non solum Dominus Iesus admonet, cum se dicit in hospitem receptum fuisse, sed etiam eius Apostolus omnibus pene suis præceptis. Propterea, beatissimi fratres, vnumquemque nostrum oportet non solum semetipsum ad hoc opus hortari, sed etiam omnium fidelium mentes, vt possint apud Deum misericordiæ operibus pro nostris peccatis intercedere, & nos ei per purā hospitalitatem reconciliare. Si quis ergo nostrum non admonuerit, aut exemplum exhortationis suæ ipse prius non comprobauit opere, indignationem proculdubio incurret Domini maiestatis. Prædicetur hoc nostræ mediocritatis statutum in auribus omnium Christianorum. *Concil. Matiscon. 2. c. 11.* 15

Peregrini ad hospitium non solum inuitandi sunt, sed etiam trahendi. 16

S. Gregor. hom. 23. super Lucam.

Æqua-

Aequalem mercedem habet cũ peregrino peregrini hoſpes.

17 Qualem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui ſuſcipit peregrinantem, & fiunt ambo æquales, & qui propter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. S. *Chryſoſt. ſuper Matth. cap. 2.*

Hoſpitalitas indifferenter omnibus exhibenda.

18 IN hoſpitalitate non eſt habendus delectus perſonarum, ſed indifferẽter quibuſcumque ſufficimus hoſpitales nos exhibere debemus. *Concil. Gangr. diſt. 42. c. ſi quis deſpicit, cum ſeqq. ex S. Chryſoſt. S. Gregor.* Moral. *l. 21. c. 14.*

De eodem.

19 SI indifferenter omnibus dederimus, ſemper miſerebimur; ſi autem diſcutere cœperimus, numquam miſericordiam præſtabimus. *Idem S. Chryſoſt. ubi ſup. ſuper* Matth. *c. 25.*

De eodem.

20 OBſecutus eſt Loth Angelis, tamquam peregrinis, conſuetudine hoſpitalitatis, liberatus a periculo ciuitatis, & temporale euaſit incendium, & æternum conſecutus eſt præmium. Diſcite ergo, Chriſtiani, ſine diſcretione exhibere hoſpitalitatem, ne, ſi forte cui domum clauſeris, cui humanitatem denegaueris, ipſe ſit Chriſtus. S. *Auguſtinus contra quinque hæreſes.* *Gen. 18.*

De

De eodem, quodq. dandum sit cum hilaritate.

OMnibus da, ne forte, cui non dederis, ipse sit Christus. Et, cui 21
largiris, cum hilaritate largire; &, quidquid tribuis, cum affe-
ctu tribue. Tribue misericordiam sine murmuratione; præbe
eleemosynam sine tædio &c. *S. Isidorus in norma uiuendi, c. fin.*

DE ELEEMOSYNA, ET LIBERALITATE SACERDOTVM.

CAP. VI. §. II.

SVMMARIVM.

ELEEMOSYNA omni pauperi præstanda.1.2.3.9.13.14.15.16.30.39.
Et non precibus extorquenda.37.
Cum prudentia tamen tribuenda.34.35.
Qui miseretur pauperis, in die mala liberabitur, honorat factorem eius, feneratur ei, & offert sacrificium, neque indigebit.4.5.6.7.8.10.31.38.
Et rem suam in tuto collocat.29.
Nec timebit inopiam.33.
Quia plus abundarunt multi Sacerdotes, quo plus indigentibus contulerunt.36.
Iniquitas Sodomæ inter alias fuit aduersus pauperes.12.
Pænuria, & fames proueniunt ex eo, quod pauperibus non subuenitur.40.
Caritatem Dei non habet, immo est homicida Sacerdos, qui clericis, & alijs indigentibus non subuenit.17.18.19.20.
Nec ab alio expectet beneficium.32.
Prædonum crudelitatem excedit, qui negat subsidiũ pauperi debitum.21.22.
Cibus Sacerdotalis transire debet in vsum populi.23.24.
Et proprijs oculis inopiam pauperum debet Sacerdos inquirere, & considerare.36.
Res sacræ alienandæ pro alimonia pauperum, & redemptione captiuorum, & in illorum animis collocandi Ecclesiæ thesauri.25.26.
Diues vtilis pauperi, & pauper diuiti, & ambo vario modo meritum consequuntur.27.28.
Eleemosynam præstare non sufficit, nisi etiam propria vita emendetur.41.42.
Eleemosynam facere, est, iustitiam facere; & sua pauperibus, non nostra reddere.43.

CAP. 6. §. 2.

SI vnus de fratribus tuis, qui morantur intra portas ciui- 1
tatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus
est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor
tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam paupe-
ri, & dabis mutuũ, quo eum indigere perspexeris &c.
sed dabis ei: nec ages quippiam callide in eius necessitatibus suble-
uandis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, &
in cunctis, ad quæ manum miseris. *Deuter. 15.*
Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab 2
vllo paupere: ita enim fiet, vt nec a te auertatur facies Domini. Quo
modo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundan-
ter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri
stude. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis &c.
Panem tuum cum esurientibus, & egenis comede, & de vestimentis
tuis nudos tege. *Tob. 4. Prou. 21. 22. Eccl. 13.*
Si comedi bucellã meam solus, & non comedit pupillus ex ea &c. bra- 3
chium meum cum suis ossibus confringatur. *Iob 31.*
Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit 4
eum Dominus. *Ps. 40.*
Honorat factorem eius, qui miseretur pauperis. *Prou. 14.* 5
Feneratur Domino, qui miseretur pauperis: & vicissitudinem suam 6
reddet ei. *Prou. 19.*
Qui dat pauperi non indigebit: qui decipit deprecantem, sustinebit pæ- 7
nuriam. *Prou. 28, 31.*
Animam esurientem ne despexeris: & non exasperes pauperem in ino- 8
pia sua. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustiãti.
Eccl. 4. Prou. 3.
Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post tempora multa 9
inuenies illum. *Eccl. 11.*
Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab 10
omni malo. *Eccl. 29.*
Qui facit eleemosynam, offert sacrificium. *Eccl. 35.* 11
Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia &c. & manum 12
egeno, & pauperi non porrigebant. *Ezech. 16.*
Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter 13
faciat. *Luc. 3.*
Date eleemosynam: ecce omnia munda sunt vobis. *Luc. 11.* 14
Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam &c. *Luc. 12.* 15
Cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos & cæcos; & bea- 16
tus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur autem tibi in
resurrectione iustorum. *Luc. 14.*

Qui

17 Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: quo modo charitas Dei manet in eo? *Io. 3.*

Homicida Sacerdos est, qui clericis indigentibus non subuenit.

18 SI quis Episcopus, vel Presbyter, cum sit aliquis ex clericis egenus, ea, quæ sunt necessaria, non suppeditat, segregetur: Sin autem perseueret, deponatur, vt qui fratrem suum interfecerit. *Canon. 59. Apostolorum.*

De eodem.

19 QVi succurrere perituro potest, si non succurrerit, occidit. *Lactantius Firmianus de vero Dei cultu, c. 10.* S. *Gregor. Pastoral. p. 3. admon. 22.*

De eodem.

20 PAsce fame morientem: quisquis enim pascendo hominem seruare poteris, si non paueris, fame occidisti. *S. Ambros. dist. 86. c. eod.*

Prædonum crudelitatem excedit, qui pauperibus subtrahit subsidium illis debitum.

21 AMico rapere quippiam, furtum est; Ecclesiam fraudare, sacrilegum est; accepisse, quod pauperibus erogandum sit, & esurientibus plurimis, vel cautum esse, vel timidum, aut (quod apertissimi sceleris est) exinde aliquid subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat &c. *S. Hieron. 12. q. 2. c. Gloria Episcopi.*

Caue, ne inter loculos tuos includas salutem inopum, & tamquam in tumulis sepelias vitam pauperum. 22

S. Ambrosi super Ps. 118.

Sacerdotalis cibus in vsum populi transire debet.

QVo modo ille obseruator legis, atque defensor, panes & ipse manducauit, & dedit ijs, qui secum erant, quos non licebat manducare nisi solis Sacerdotibus, nisi, vt per illam demonstraret figuram, Sacerdotalem cibum ad vsum transiturum esse populorum; siue quod omnes vitam Sacerdotalem debeamus imitari, siue quia omnes filij Ecclesiæ Sacerdotes sunt. *Idem S. Ambros. super Lucam, c. 6.* 23

Finis Sacerdotis est, propria vtilitate neglecta, aliorum commodis inseruire. 24

Vide sup. c. 1. §. de intentionis puritate, Hic est spiritualis omnis, n. 7.

Res sacræ alienandæ pro alimonia pauperum, & redemptione captiuorum.

AVrum Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid prodest custodire, quod nihil adiuuat? An ignoramus, quantum auri, atque argenti de templo Domini Assyrij sustulerunt? Non ne melius cõstat Sacerdos propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quam sacrilegus contaminata asportet hostis? Nonne dicturus est Dominus, Cur passus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum, vnde ministrasses alimoniam. Cur tot captiui deducti in commercium sunt, nec redempti ab hoste occisi sunt? Melius fuerat, vt vasa viuentium seruasses, quam metallorum. S. Ambros. 12. q. 2. c. eod. S. Gregor. lib. 6. ep. 13. & 35. 25

In subditorum animis Ecclesiæ thesauri collocandi.

26 MAgna prouisione opus est, vt Ecclesiæ facultates neque redundent, neque rursus desint, sed, quæ Ecclesiæ erogantur, continuo indigentibus sunt dispertienda. Cæterum in subditorum animis, atque beneuolentia, Ecclesiæ thesauri sunt collocandi. *S. Chrysost. de Sacerdotio l. 3.*

Diues pauperi vtilis, & pauper diuiti.

27 MIrabiliter prouidentia diuina disposuit, vt essent in Ecclesia & sancti pauperes, & diuites boni, qui inuicem sibi ex ipsa diuersitate prodessent, cum ad æterna, & incorrupta præmia promerenda Deo gratias agerent accipientes, & Deo gratias agerent largientes. *S. Leo serm. 4. de ieiunio septimi mensis.*

Diues, & pauper meritum vario modo consequuntur.

28 PAuperibus posset Deus, quas vobis contulit, tribuere facultates, nisi, pro ineffabili misericordia sua, & illos iustificare vellet de patientia laboris, & vos de opere caritatis. *Idem S. Leo de ieiunio decimi, serm. 5. & 8. & serm. 1. de collectis.*

Res pauperibus erogata, est in tuto.

29 PAtrimonium Deo creditum nec Respublica eripit, nec fiscus inuadit, nec calumnia aliqua forensis euertit. In tuto hæreditas ponitur, quæ Deo custode seruatur. *S. Cyprianus de opere, & eleemosyna.*

Da

Da pauperi, vt detur tibi: quia, quidquid pauperi dederis, tu habebis; quod pauperi non dederis, habebit alter. 30

Cardinalis Petrus Rauennas.

Deus se constituit debitorem eorum, quæ pauperi dantur.

DIcit tibi Christus, Da mihi ex eo, quod tibi dedi, de meo quæro, da, & redde. Habuisti me largitorem, fac me debitorem, habeam te fæneratorem. Temporalia mihi das, æterna tibi restituam, te ipsum tibi reddam, quando te mihi reddidero. *S. August. serm. 15. de verbis Domini.* 31

Qui non præstat beneficium, nec accipiet.

IN alijs hominibus nos ipsos cogitare debemus. Non meremur in periculo liberari, si non succurrimus: non meremur auxilium, si negamus. Nam, qui se a præstando auxilio remouet, etiam ab accipiendo remoueat necesse est. Quia nullius opera indigere se putat, qui alteri suam denegat. *Lactantius de opificio Dei, c. 4. & de vero Dei cultu, c. 10. & 11.* 32

Felix, qui non metuit inopiam ex eo, quod tribuit egeno.

FElix quidem ille est animus, multumq. mirabilis, qui facultatum defectionem, benefaciendi amore non metuit, & daturum sibi erogando non diffidit, a quo, quod erogaret, accepit. *S. Leo serm. 3. de ieiunio septimi mensis.* 33

Ero-

Erogandum pauperibus cum prudentia.

34 MAxime Sacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templum honore congruo, vt etiam hoc cultu aula Domini resplendeat, impensas misericordiæ conuenientes frequentare, quantum oporteat largiri peregrinis, non superflua, sed competentia, non redundantia, sed congrua humanitati, ne sumptu pauperum alienam sibi quærat gratiam, ne restrictiorem ergà clericos, aut indulgentiorem se præbeat. Alterum enim inhumanum, alterum prodigum, si aut sumptus desit necessitati eorum, quos a sordidis negoriationis aucupijs retrahere debeas, aut voluptati superfluant. S.*Ambros. de offic.l.2.c.21.*

De eodem.

35 SOllicite curandum est, ne commissa Sacerdotes indigne distribuãt, ne quædam, quibus nulla, ne nulla, quibus quædam, ne multa, quibus pauca, ne pauca præbeant, quibus impendere multa debuerunt, ne præcipitatione &c. S.*Gregor.p.3. Pastoral, admonit.21. S. August. Enchirid.c.76.*

Sacerdos non ducatur vocibus, sed vera pauperum necessitate, quam proprijs oculis inquirat. Plus abundarunt multi Sacerdotes, quo plus indigentibus contulerunt.

36 SAcerdos, qui modum seruat, auarus nulli, sed largus omnibus est. Non enim solas aures debemus præbere audiendis precantium vocibus, sed etiam oculis, considerandis necessitatibus. Plus clamat operatori bono debilitas, quam vox pauperis. Videndus est ille, qui te non videt; requirendus ille, qui erubescit videri. Ille etiam clausus in carcere occurrat tibi, ille affectus ægritudine mentem tuam personet, qui aures non potest. Scio, plerosque Sacerdotes, quo plus contulerunt, plus abundasse. *S. Ambros. de off.l.2.c.16.*

Non

Non est perfecta pietas, quæ precibus extorquetur. 37

S. August. tract. de misericordia.

Non moritur mala morte, qui in pauperes fuerit liberalis.

NOn memini me legisse, mala morte mortuum, qui libenter opera caritatis exercuit. Habet enim multos intercessores; & impossibile est, multorum preces non exaudiri. *S. Hieron. ad Nepotianum.* 38

Mendici Dei sumus. Vt agnoscat ille mendicos suos, agnoscamus nos nostros. 39

S. August. serm. 5. de verbis Domini.

Pænuria, & fames proueniunt ex eo, quod pauperibus non subuenitur.

SI quando fames, & pænuria, & rerum omnium egestas opprimit mundum, sciamus hoc ex ira Dei descendere, qui in pauperibus, si non suscipiant eleemosynam, fraudari legitur, & sua possessione priuari. *S. Hieron. super Malach.* 40

Non sufficit, eleemosynam præstare, nisi quis etiam propriam vitam emendet.

QVi indigenti proximo exteriorem substantiam præbet, sed vitam suam a nequitia non custodiat, rem suam Deo tribuit, & se peccato. Hoc, quod minus est, obtulit auctori, & hoc, quod maius est, seruauit iniquitati. *S. Gregor. Moral. l. 19. c. 14. l. 12. c. 23. p. 3. Pastoral. admonit. 21.* 41

De eodem.

42 NOn te fallant, qui per eleemosynas largissimas quaslibet fructuum suorum, vel cuiusq; pecuniæ impunitatem se emere existimant, in facinorum suorum immanitate, ac flagitiorum nequitia permanendo. Non solum enim hæc faciunt, sed ita diligunt, vt in eis semper optent tantum, si possint, impune versari. Qui autem *Ps.10.* diligit iniquitatem, odit animam suam; &, qui odit animam suam, non est misericors, sed crudelis: diligendo quippe eam secundum sæculum, odit eam secūdum Deum. Si ergo vellet ei dare eleemosynam, per quam munda illi essent omnia, odisset eam secundum sæculum, & diligeret secundum Deum. Nemo autem dat eleemosynam quamlibet, nisi, vnde det, ab illo accipiat, qui non eget: & ideo dictum est: Misericordia eius præueniet me. *S. August. Enchirid. c. 77. & 75. Iuo p. 17. c. 130.* *Ps.58.*

Eleemosynam facere, est iustitiam facere; & sua pauperibus reddere, non nostra.

43 CVm quælibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur, iustitiæ debitum potius soluimus, quam misericordiæ opus implemus. Vnde & ipsa Veritas, cum de misericordia caute exhibenda loqueretur, ait, Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Cui sententiæ Psalmista concinens, ait, Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Cum enim largitatem impensam pauperibus præmisisset, non hanc vocare misericordiam, sed iustitiam maluit, quoniam, quod a communi Domino tribuitur, iustum profecto est, vt, qui accipiunt, eo communiter vtantur. *S. Gregor. p. 3. Pastoral. admonitione 22.* *Matth.6.* *Ps.112.*

DE DECIMIS, OBVENTIONIBVS, REDDITIBVSQ. ECCLESIASTICIS.

CAP. 6. §. 3.

SVMMARIVM.

TERRA Sacerdotum est immunis.1.
Primitiæ, & decimæ, Sacerdotum sunt, nec aliud habebunt, quia Dominus possessio, hæreditas, & portio eorũ est.2.3.4
Et hoc eis præstatur, vt possint vacare Deo.5.9.
Sacerdotes, bonorum Ecclesiæ non possessores, sed dispensatores sunt, neque eis quasi proprijs, sed quasi commendatis, vti debent.6.7.
Quia eorum bona pauperum sunt, præter victum, & vestitum.9.10.11.12.13.14.15.16.17.
Vtpote quæ sint redemptio peccatorum.18.19.20.
Et ideo grauiter peccant, qui alieno sanguine pasti, officio suo desunt.19.
Propterea fructus Ecclesiæ caute possidendi.20.
Nec consanguineis distribuendi.21.
Nec illis, qui parentum opibus sustentari possunt.22.
Sed inter pauperes clericos, vel laicos, & Ecclesiam, eiusq. restaurationem erogandi. 23.24.
Decimæ in quatuor partes diuidendæ. 7.8.
Quas qui fideliter soluerit, & spiritualia, & temporalia bona recipiet.25.

CAP.

Cap. 6. §. 3.

1 SVBIECIT terram Pharaoni, & cunctos populos eius, præter terram Sacerdotum, quæ a rege tradita fuerat eis: quibus & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. *Gen.47.*

2 Omnes primitiæ, quas offerunt filij Israel, ad Sacerdotem pertinent: & quidquid in sanctuarium offertur a singulis, & traditur manibus Sacerdotis, ipsius erit. *Num.5.*

3 Filijs Leui non dabis partem in medio fratrum suorum, quia ego portio eorum Dominus Deus ipsorum. *Num.18.* Nihilq. aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vsus eorum, & necessaria separaui. *Ibidem.Deuter.16.18.*

4 Non erit eis hæreditas, ego hæreditas eorum: & possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum. *Ezech.44. Deuter.10. Eccl.41.*

5 Præcepit Ezechias populo habitantium Ierusalem, vt darent partes Sacerdotibus, & Leuitis, vt possent vacare legi Domini. *2.Par.31.*

6 Sacerdotes, bonorum Ecclesiæ non possessores, sed dispensatores sunt.

S. August. ep.50.

Decimis non quasi proprijs vtendum, sed quasi commendatis, & in quatuor partes diuidendæ.

7 INstruendi sunt Presbyteri, pariterq. admonendi, quatenus nouerint decimas, & oblationes, quas a fidelibus accipiunt, pauperum, & hospitum, & peregrinorum stipendia, & non quasi suis, sed quasi commendatis vti. De quibus omnibus sciant rationem posituros in conspectu Dei, &, nisi eas fideliter pauperibus, & ijs, quibus iussi sunt, administrauerint, damna passuros. Qualiter vero dispensari debeant, Canones sancti instituunt; scilicet, vt quatuor partes inde fiant, vna ad fabricam Ecclesiæ releuandam, altera pauperibus distribuenda, tertia Presbyteris, siue clericis exhibenda, quarta Episcopo reseruanda, vt, quidquid exinde iusserit, prudenti consilio fiat. *Iuo p.3.c.204. ex Concil. Nannetensi.*

De eodem.

QVatuor tam de reddita,quam de oblatione fidelium (pro vt cuiuslibet Ecclesiæ facultas admittit) conuenit fieri portiones, quarum vna sit Pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta est fabricæ applicanda. De quibus, sicut Sacerdotis interest integram ministris Ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, sic clerus vltra delegatam sibi summam nihil insolenter nouerit expetendum. *Gelasius Papa 12.q.2.c.eod.cum seqq.* 8

Bona clericorum pauperum sunt, præter victum, & vestitum.

REs pauperum non pauperibus dare, par sacrilegio crimen esse dignoscitur. Sane patrimonium pauperum facultates sunt Ecclesiarum; & sacrilega eis facultate subripitur, quidquid sibi ministri, & dispensatores, non vtique Domini, vel possessores, vltra victum accipiunt, & vestitum. *S. Bernard. in declam. super illud Matth. Ecce nos relinquimus omnia.* 9

De eodem.

QVidquid, præter necessarium victum, & vestitum simplicem, de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegum est. *Idem S. Bernard. ep. 20.* 10

De eodem.

ALiena rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur. *S. Hieron. dist. 43. c. 1.* 11

De eodem.

MEmento, quod pauperem vitam Sacerdos gerere debet; & ideo, si superbiam habet, si magno beneficio gaudet, præter victum, & vestitum, quod superest, pauperibus dare non differat, quia omnia pauperum sunt. *S. August. ep. 39. ad fratres Eremi.* 12

De eodem.

SI ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis eius, nec accipio partem inter ceteras tribus, sed, quasi Leuita, & Sacerdos, viuo de decimis, & altari seruiens, altaris oblatione sustentor, habens victũ, & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. *S. Hieron. 12. q. 2. c. clericus.* 13

De

De eodem.

14 TImeant clerici, & ministri Ecclesiæ, qui in terris sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, vt, stipendijs, quæ sufficere debeāt, minime contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impie, sacrilegeq. sibi retineant, & in vsus suæ superbiæ, luxuriæq. victum pauperum consumere non vereantur. Duplici profecto iniquitate peccant, & quod aliena diripiant, & sacris in suis libidinibus, & vanitatibus abutantur. S. *Bernard. serm. 44. super Cantica.*

De eodem.

15 QVando poterit necessarijs esse contentus, qui eo animo introiuit, vt stipendia clerici in vsus voluptatis, curiositatis, & vanitatis congreget, seruet, & expendat? &c. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 23. ex eodem S. Bernardo.*

De eodem.

16 VNde clericis existimas exuberare rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum, & aureorum, nisi de bonis Ecclesiæ? Inde est, quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida. Propter quod non est hodie Ecclesiam ornare, sed exponere; non instruere, sed prostituere; non est pascere gregem, sed mactare, & deuorare: dicente Domino de illis, Qui deuorant plebem meam, sicut escam panis. *Idem S. Bernard. serm. 78. inter paruos.* *Psal. 52.*

De eodem.

17 QVi ditior est Sacerdos, quam venit ad Sacerdotium, quidquid plus habuerit, non filijs debet dare, sed pauperibus, & sanctis fratribus, & domesticis fidei, qui vincunt merita liberorum, vt reddat ea, quæ Domini sunt, Domino suo &c. *S. Hieron. super Ezech. c. 46.*

Decimæ sunt redemptio peccatorum.

18 SOllicite curent Presbyteri de subditorum salute, quia, quod ab illis accipiunt, redemptio peccatorum est. Et ideo non glorientur talibus sumptibus vti, sed magis timeant, quod in veteri testamento de Sa-

Luc. 10. de Sacerdotibus dictum est, Iniquitatem populi debere eos portare. Et ideo cum magno timore super eos solliciti sint, quorum bonis participantur, quia magnum periculum est, iudicem fieri vitæ alienæ, qui nescit tenere moderamina vitæ suæ. *Iuo p. 6. c. 183. ex S. Augustino.*

Graue peccatum Sacerdotum, qui alieno sanguine pasti officio suo desũt.

Ps. 104. DEdit illis regiones gentium, & labores populorum possederunt, 19
vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. Duplici ergo nomine rei sunt, si officio suo desint; altero, quod legem Dei violant; altero, quod panem suum manducantes, alieno sanguine pascuntur. Pensate ergo, fratres, quantæ damnationis est, sine labore percipere mercedem laboris; quanti criminis, pretia peccatorum accipere, & nihil contra peccata prædicando dicere. *S. Gregor. hom. dignus est mercenarius.*

Fructus Ecclesiastici caute possidendi, quia sunt peccata populi.

VÆ, væ tibi, clerice, mors in olla, mors in tuis delicijs est, ob id 20
maxime, quia peccata populi constat esse, quæ comedi. Sumptus Ecclesiasticos gratis habere te putas? Cantando, vt aiunt, tibi prouenire videntur. Bonum erat magis fodere, aut mendicare. Peccata enim populi comedis. Sollicitus esto, tamquam rationem redditurus pro eis, gemitus fundere, dignos agere pœnitentiæ fructus. Alioqui tibi noueris imputanda, quæ modo inter delicias comedis, & paruipendis. S. *Bernard. in declam. super Ecce nos reliquimus omnia.*

Bona Ecclesiastica consanguineis non distribuenda.

OMnino interdicit Sancta Synodus Episcopis, ne ex redditibus Ec- 21
clesiæ cõsanguineos, familiaresve suos augere studeant; cũ & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticæ, quæ Dei sunt, cõsanguineis donẽt, sed, si pauperes sunt, vt pauperibus distribuant. Eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa. Immo, quã maxime potest, eos Sancta Synodus monet, vt omnem humanum hũc erga fratres,

nepo-

nepotes, propinquosq. carnis affectum, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium exiat, penitus deponant. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem in quibuscumq. beneficia Ecclesiastica, tam sæcularia, quam regularia obtinentibus, pro gradus sui condicione obseruari decernit. *Concil. Trident. sess. 25. c. 1. de reform. Canon. Apostolorum. 39. 59. 75. Concil. Toletan. 10. c. 3. Antiochenum c. 25. 12. q. 2. c. quisquis. s. sint manifestæ. c. Episcopi. c. res Ecclesiæ cum seqq.*

Sacrilegium est, nutriri bonis pauperum eos, qui parentum opibus sustentari possunt.

22 CLericos illos conuenit Ecclesiæ stipendijs sustentari, quibus parentum, & propinquorum nulla suffragantur. Qui autem bonis parentum, & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiant, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talium iudicium sibi manducant, & bibunt. *S. Hieron. ad Damasum 16. q. 1. c. fin.*

Sacerdos bona sua qualiter diuidere debeat; & de clericis indigentibus.

23 SAcerdos, cui dispensationis cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis, accipit a populo dispensanda, & fideliter dispensat accepta, quia omnia sua aut parentibus relinquit, aut pauperibus distribuit, aut Ecclesiæ rebus adiūgit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit, ita, vt inde pauperibus subministret, inde & ipse tāquam paupervoluntarius viuat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione virtutis vitæ necessaria siue in domibus suis, siue in congregatione viuentes accipiunt, quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, sed cogit viuendi necessitas. S. *Prosper de vita contempl. l. 2. c. 1.*

Beneficiati tenētur ad templorum rēstaurationem.

24 QVicumque beneficium Ecclesiasticum habent, ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas omnino adiuuent, & nouam decimam reddant. *Concil. Mogunt. c. 42.*

De-

Decimam ſoluentes, & temporalia, & ſpiritualia bona recipiẽt.

DEcimæ, tributa ſunt egentium animarum. Quód ſi decimam 25
dederis, non ſolum abundantiam fructuum recipies, ſed etiam ſanitatem corporis, & animæ conſequeris. Non igitur Dominus Deus præmium poſtulat, ſed honorem. Deus enim noſter, qui dignatus eſt totum dare, decimam a nobis dignatus eſt recipere, non ſibi, ſed nobis ſine dubio profuturam. Sed ſi tardius dare, peccatum eſt; quanto magis peius eſt peccatum, non dediſſe &c? *S. Auguſt. 16. q. 1. c. eod.*

DE DOCTRINA, ET PRAEDICATIONE, DELECTIONE, ET SCIENTIA SACERDOTVM.

CAP. VII.

De doctrina & prędicatione Sacerdotum.

CAP. 7. §. 1.

SVMMARIVM.

DOCTRINA, & Veritas erunt insculpta rationali iudicij in pectore Sacerdotis. 1.
Sacerdotis doctrina, & correctio amplectenda. 2.86.87.
Et, qui, eo prædicante, exierit de Ecclesia, excõmunicetur. 90
Verba sapientium quasi stimuli, & quasi claui in altũ defixi. 5.
Et quasi ignis, & malleus conterens petram. 8.
Prædicatio Sacerdotis non debet esse in sublimitate sermonis, sed in ostensione spiritus, & virtutis. 1.2,
Et debet docere ea, quæ Spiritus sanctus, non proprius, dictauerit. 66.
Et secundum scripturas, non secundum sensum humanum, 2.8.19.20.103.104.105.106.107.
Et sanæ doctrinæ Christi, quæ secundum pietatem est, acquiescere. 17.19.20.
Et attendere sibi, & doctrinæ. 15.
Et esse procul ab adulatione. 64.65.66.
Est enim velut sal, & velut nubes. 26.27.
Et eius doctrina, & consolatio semper est opportuna. 72.
Et vtilis, etiam si malus sit Sacerdos. 73.74.
Qui tamẽ secundum opera sua, vel meritum, vel crimen, acquirit de doctrina, & Sacerdotio suo. 75.

Tc Et

Et ideo tenetur, tamquam Deo per eum exhortante, instruere populum, corripere, & scelera eius annunciare indesinenter, patienter, & cum imperio, 4.6.10.14.16.18.21.27.30.
Et eius vitia non dissimulare. 55.56.57.58.59.60.67.68.69.70.71.
Quia ex vno peccante omnes inficiuntur, & ira Dei super populum venit, quando Sacerdotes nimis benigni sunt aduersus delinquentes. 58.
Propterea grauiter puniūtur Sacerdotes non corripientes subditos, nec docentes legem. 3.5.9.13.23.61.62.63.64.
Nam, qui vitia aliorum non reprehendit, fouet, & ea in se habere conuincitur. 51.52.53.54.
Sed ptius seipsum docere, & considerare debet Sacerdos. 35.36.37.38.39. 40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.
Nam Dei formissimus esse debet, qui alijs in rebus sacris dux est. 31.
Et ob id Sacerdotis est, alios ex vita sua sanctificare. 32.
Et caritatem, quam docet, habere. 33.
Et talem esse, vt eius orationem timeat, qui admonitionem contempsit. 50.
Tranquillæ mentis est, loqui de Deo. 34.
Sacerdotibus solum munus prædicationis permittitur, 22.
Quod quidem tutius declinatur, quam suscipitur; id tamen pertinaciter faciendum non est, & susceptum qualiter administrandum. 24.
Duplici honore dignus, qui laborat in verbo, & doctrina. 16.25.
Qui vero in mercede docet, Ecclesiæ ruinam minatur. 11.
Purpura in habitu Sacerdotali exprimit potestatem Regiam, qua vitia debet arguere. 28. Vbi de significatione habitus Sacerdotalis.
Maxilla, pectusculum, & humerus, quæ Sacerdotibus reponebantur, significant verba, scientiam, & opera Sacerdotum. 29.
Peccantium lapsus non sunt per vim corrigendi. 76.77.78.79.80.81.82.
Sed tolerandi, & corrigendi pro tempore. 83.84.85.
In quo tum boum mansuetudinem, tum leonum ferocitatem imitari debet Sacerdos. 84.
Non tamen petenda est venia a subditis, si quando fuerint durius iusto increpati. 88.89.
Propter quæ omnia ante prædicationem orare debet Sacerdos. 91.
Qualis autē prædicator esse debeat. 24.92.93.94.95.96.97.98.99.100.101.102
Et qualiter inanem gloriam fugere, laudes, & vituperia contemnere. 100.101.
Et quæ quos docere, & quæ non docere teneatur. 108.109.110.111.112.113.

Cap. 7. §. 1.

1 PONES in rationali iudicij Doctrinam, & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo, in conspectu Domini semper. *Exod. 28.*

2 Venies ad Sacerdotes Leuitici generis,& ad iudicem,qui fuerit illo tempore: quæresq. ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq. sententiam eorum; nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit &c. *Deuter. 17.*

3 Prædixi Heli, quod iudicaturus essem domum eius in æternum, propter iniquitatem, eo quod nouerat indignè agere filios suos,& non corripuerit eos. 1. *Reg. 3.*

4 Et nunc fratres, quoniam vos estis Presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite. *Iudith 8.*

5 Verba sapientium sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi. *Eccl. 12.*

6 Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum. *Isa. 58.*

7 Sacerdotes non dixerunt, Vbi est Dominus: & tenentes legem nescierunt me &c. *Ierem. 2.*

8 Qui habet sermonem meum,loquatur sermonem meum vere: quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Numquid non verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petram? *Ierem. 23.*

9 Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel: & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur a via sua impia, & viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram &c. *Ezech. 3. & 33.*

10 Populum meum docebunt quid sit inter sanctum, & pollutum, & inter mundum, & immundum ostendent eis. Et cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt. *Ezech. 44.*

Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ eius in pecunia 11
diuinabant: & super Dominum requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala. Propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arabitur, & Ierusalem quasi aceruus lapidum erit, & mons templi in excelsa siluarum. *Mich. 3.*

Et ego; cum venissem ad vos, veni non in sublimitate sermonis, aut 12
sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos: & sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis: vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. *1. Cor. 2.*

Væ mihi, si non euangelizauero. *1. Cor. 9.* 13

Pro Christo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. 14
2. Cor. 5.

Attende tibi, & doctrinæ. *1. Tim. 4.* 15

Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxi- 16
me qui laborant in verbo & doctrina &c. Peccantes coram omnibus argue: vt & cæteri timorem habeant. *1. Tim. 5.*

Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri 17
Iesu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ: superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum &c. *1. Tim. 6.*

Prædica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, incre- 18
pa in omni patientia, & doctrina. *2. Tim. 4.*

Oportet amplecti eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermo- 19
nem: vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. *Tit. 1.*

Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam: verbum sanum, ir- 20
reprehensibile. *Tit. 2.*

Argue cum omni imperio, Nemo te contemnat, *Tit. 2.* 21

Sacer-

Sacerdotibus solum munus Prædicationis committitur.

22 Præter eos, qui sunt Domini Sacerdotes, nullus audeat prædicare, siue monachus, siue sit laicus, qui cuiuslibet scientiæ nomine glorietur. S. *Leo ep. 63. ad Theodoretum Episcopum Cyri. 16. q. 1. c. adijcimus. Burchardus l. 2. c. 158.*

23 Presbyter, qui cleri, vel populi curam non egerit, & eos pietatem non docet, segregetur, &, si in socordia perseueret, deponatur. *Canon Apostolorum 58. S. Gregor. in Pastor. p. 3. admonitione 26. sup. c. 6. §. 3. de decimis, cap. dedit illis n. 19.*

Tutius declinatur, quam suscipitur Prædicationis officium, non tamen id pertinaciter faciendum.

24 Quia difficile valde est purgatum se quemlibet posse cognoscere, prædicationis officium tutius declinatur. Nec tamen declinari pertinaciter debet, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas cognoscitur. *Idem* S. *Gregor. p. 1. Pastor. c. 7.* Quanta autem humilitate id officium est suscipiendum, & quibus cum circumstantijs, *Vide S. Isidorum in Synonymis c. fin.*

Presbyteris in docendo laborantibus dupla portio tribuenda.

25 Presbyteris, si assidue in studio docendi verbum Dei laborauerint, deponatur dupla portio, in gratiam Apostolorum Christi, quorum locum tenent, tamquam consiliarij Episcopi, & Ecclesiæ corona: sunt enim concilium, & senatus Ecclesiæ. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 2. c. 28.*

Nubes ſunt Doctores ſancti, qui pro capacitate audientium doctrinæ aquam effundunt.

NVbes ſancti Doctores ſunt Eccleſiæ, quia, quas Euangelij portant populis effudendas, & gubernandas a Spiritu ſancto deferunt, vt irrigentur terræ populorum, & de hac cæleſti pluuia virtutum fruges ſpirituali operatione multiplicentur. Quas aquas de ſuperna abundantia defluentes ligat Deus in nubibus ſuis, vt vnicuique ſecundum capacitatem cordis ſui tantum doctrinæ tamquam aquam effundant, quantum ſuſcipientis poſſibilitas patitur, ne ſimul fortaſſis effuſæ obſint cordibus minus valētibus abundatiorem ſuſcipere doctrinam. S. *Hieron. ſuper c. 36. Iob.* 26

Sal ſunt Doctores ſancti: & quare.

QVaſi inter bruta animalia petra ſalis debet eſſe Sacerdos in populis. Curare namque Sacerdoti neceſſe eſt, quæ ſingulis dicat, vnumquemque qualiter moneat, vt, quiſquis Sacerdoti iungitur, quaſi e ſalis tactu æternæ vitæ ſapore condiatur. Sal etenim non ſumus, ſi corda audientium non condimus. Quod condimentum ille proximo veraciter impendit, qui prædicationis verbum non ſubtrahit. *S. Gregor. hom. 17. in c. 10. Lucæ.* 27

Sacerdotalis habitus ſignificatio, in quo purpura Regiam poteſtatem Sacerdotis notat ad vitia reprimenda.

IN Sacerdotis habitu aurum fulget, dum intellectu ſapientiæ emicat. *Vt ſup. p. 1. c. 2. de officio, dignitate, n. 26. & p. 2. c. 3. S. 2. de grauitate, auro, & hiacyntho. n. 12.* 28

Sacerdos accipiebat maxillam, pectusculum, & humerum, ad significandum verba, scientiam, & opera, quibus ornari debet.

29 NIhil aliud accipit Sacerdos, nisi siagona, & pectusculum, & humerum. Sacerdotalis enim officij est, posse docere populos. Vnde dicit Propheta: Interroga Sacerdotes legem Dei. Sacerdotum enim est, interrogatos respondere de lege. Accipiunt ergo sermonem, qui in maxilla est, accipiunt pectusculum, hoc est scientiam scripturarũ, nihil enim prodest habere verba, si scientiam non habueris. Cũ acceperis siagona, & pectusculum, tũc accipies & brachiola, hoc est opera. Nihil prodest habere te verba, habere te scientiam, si non habueris opera &c. *S. Chrysost. hom. 11. in Marcum. Ven. Beda super Leuit. c. 12.* *Agg. 2.*

Perfectorum Sacerdotum, & eruditorũ est, alios docere.

30 EOrum, qui primi Deum cernunt, est, sequentibus large, pro illorum modo, & captu, diuina spectacula, quæ sancte aspexerunt, monstrare. Docere etiam ea, quæ hierarchiæ propria sunt, eorum est, qui cum proficiente scientia diuina omnia, quæ suæ hierarchiæ sunt, præclare didicerunt, perfectamq. docendi viam acceperunt. Tradere quoque sacra pro cuiusque dignitate, eorum est, qui scienter, & integre, præditi sunt Sacerdotum perfectione, atque virtute. Sacerdotum ordo, qui ad lucem ducit, spectatum diuina mysteria introducit eos, qui initiantur, subiectus Pontificum ordini, & cum eo propria, suaq. munera exequitur. Atque in ijs quidem, quæ facit, diuina opera, sanctissimis signis, & Sacramentis ostendit, spectatoresq. eos, qui accedunt, efficit, & in sanctorum mysteriorum societatem, communionemq. admittit. *S. Dionys. Eccles. hierar. c. 8.*

Dei

Dei formiſsimus eſſe debet, qui alijs in ordine ſacro dux eſt.

NOn eſt audēdum alijs ducem fieri in quocumque ordine ſacro, 31
niſi quis ſecundum omnem virtutem Dei formiſſimus ſit *Dionyſ. Carthuſ. in S. Dionyſium ep. 8. ad Demophilum, ex eodem S. Dionyſio.*

Sacerdotum eſt, ex vita ſua alios ſanctificare.

AEdificant Sacerdotes in centenario numero cubitorum, cum 32
eos, quos erudiunt, in amore, ac deſiderio æternorum incendunt. Nam centum, quæ in computo digitorum de læua tranſeunt in dexteram, cæleſtia bona figurant, quæ in comparatione temporalium,& infirmorum bonorum quaſi dextra ſunt ad ſiniſtram. Qui etiam portam, quam ædificauerunt, ſanctificaſſe referuntur. Sacerdotum namque eſt, ſua opera ſanctificatione ſpeciali præ ceteris digna facere, atque inſtanter agere, vt, quicumque ſibi iunguntur, nomen Domini in ſeipſis bene viuendo ſanctificent. *Ven. Beda ſuper Eſdrā c.18.*

Qui alios docet, caritatem habere debet.

BInos ad prædicandum Dominus diſcipulos mittit, quatenus hoc 33
tacitus nobis innuat, quia, qui caritatem erga alium non habet, prædicationis officium ſuſcipere nullatenus debet. *S. Gregor. ſuper Lucam hom. 17.*

Tranquillę mentis eſt, loqui de Deo.

LOqui de Deo, quietæ valde, & liberæ mentis eſt. Tunc namque 34
bene dirigitur lingua in ſermone, cum ſecure ſenſus quieuerit in tranquillitate. *S. Bonau. in Phar. l.4.c.34. ex eodem S. Gregor.*

Qui alios docet, prius ſeipſum conſideret, & doceat.

35 OMnis Sacerdos, ſi vult docere populum, prius ſeipſum doceat. Si autem ſeipſum non vult docere de omni quod docet, nec arguere de omni quod arguit, nec alios doceat, nec arguat quidquam, *S. Chryſoſt. hom. 17. in Matth. S. Gregor. Moral. l. 23. c. 8.*

De eodem.

36 SI ſapis, Sacerdos, concham te exhibeas, & non canalem. Hæc enim pene ſimul, & recipit, & refundit. Illa vero donec impleatur, expectat, & ſic, quod ſuper abundat, ſine ſuo damno communicat, ſciens maledictum, qui partem ſuam facit deteriorem. Et, ne meum conſilium contemptibile ducas, audi ſapientiorem me. Stultus, ait Salomon, profert totum ſpiritum ſuum ſimul, ſapiens reſeruat in poſterum. Verum canales multos habemus hodie in Eccleſia, conchas vero perpaucas. Tantæ caritatis ſunt, per quos nobis cæleſtia fluenta emanant, vt ante effundere, quam infundi velint, loqui quam audire paratiores, & prompti docere quod non didicerunt, & alijs præeſſe geſtientes, qui ſeipſos regere neſciunt. &c. *S. Bernard. in Cantic. ſerm. 18.* *Prou. 29.*

37 Ne quemquam verbis docere præſumas, quod opere ante non feceris.

Caſſianus coll. 14. c. 9. S. Iſidorus Peluſiota l. 3. ep. 264.

De eodem.

38 IN diuinis ſermonibus, priuſquam alijs eos proferas, temetipſum require; ne, inſequens aliorum facta, te deſeras. *S. Gregor. Paſtor. p. 3. admon. 25.*

De eodem.

39 NOn poteſt dicere Sacerdos contemptoribus admonitionis ſuæ; Futurum cogitate iudicium, quod ipſe forte non cogitat; amatoribus ſæculi, Nolite mundum diligere, ſi cum mundi amor

oblectet, Ambitiosis ambitionis finem imponit, si eum ambitio ruinosa præcipitet &c. &, quidquid boni non facit, aut mali committit, nec iubebit fieri, nec vetabit, quia necessariam docendi auctoritatem contrarietate suæ actionis aut amittit, aut minuit. *S. Prosper de uita contempl.l.1.c.15.Concil. Paris.c.13.*

De eodem.

Qvandoquidem sermonibus philosophari facile est; operibus autem arduum: atque illud quidem aures oblectat, hoc autem animas crudit; ob eam causam Deus ad eos, qui Sacerdotis munere redimiti sunt, clamat, Sacerdotes, loquimini ad cor Ierusalem. Quoniam enim, qui verbis solum docent, non modo molestiam auditoribus exhibent, sed etiam irridendos, & sugillandos se propinant, ideo actionum virtutem, quæ ad auditorum animos pertinet, ab ipsis requirit. Quare sacrosanctum oportet esse eum, qui consecratus est. Neque enim profanum sacris operari fas est. *S. Isidorus Pelus.l.3. ep.238.l.2.ep.1.* 40

Isa.40.

De eodem.

TVnc alijs vere recta prædicamus, si dicta verbis, & exēplis ostendamus. *S. Gregor.hom.17. in c.10. Lucæ.* 41

De eodem.

SIcut in numismate metallum, & figura, & pondus inquiritur, ita in omni doctore Ecclesiastico, quid sequatur, quid doceat, quo modo viuat. Per qualitatem igitur metalli doctrina, per figuram similitudo patrum, per pondus humilitas designatur. Qui vero ab his tribus discrepauerit, non metallum, sed terra erit. *S. Isidorus de summo bono l.3.c.36.* 42

De eodem.

DOcere, & non facere, non solum nihil lucri, sed etiam damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio est componenti quidem sermonem suum, vitam vero suam, atque opera negligenti. *S. Chrysost. de compunctione cordis.* 43

De

De eodem.

44 QVem lingua vigilans gignit, vitæ negligentia occidit. Neque enim torpenti nobis est mente transeundum, quod apud Salomonem mulier, quem vigilans lactare consueuerat, dormiens interemit. Quia nimirum magistri vigilantes quidem scientia, sed vita dormientes, auditores suos, quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum, quod dicunt, facere negligunt, per somnum torporis occidunt, & negligendo opprimunt, quos alere verborum lacte videbantur. S. *Gregor. Moral. l. 21. c. 8.* *3. Reg. 3.*

De eodem.

45 BEati, inquit, pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Considerate diligenter, non pacidicos, sed pacificos commendari. Sunt enim, qui dicunt, & non faciunt. Sane, quemadmodum non auditores legis iusti sunt, sed factores, sic non annunciatores pacis sunt beati, sed actores. *S. Bernard. de conuersione ad clericos, c. 35.* *Matth. 5.*

De eodem.

46 SIcut stomachus accipiens cibum coquit eum in semetipso, & per totum corpus dispergit, sic & Sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per scripturas ex Deo, & excoquentes eam in se, idest tractantes, & meditantes apud se, vniuerso populo subministrant. Et, sicut, stomacho subministrante, vnumquodque membrum suscipit nutrimentum, & conuertit ipsum in se secūdum suam naturam, vtpote quod suscipit iecur, totum fit sanguis, quod fel, bilis efficitur, quod ascendit in pulmonem, phlegmata fiunt, quod autem in mãmillas, totum efficitur lac; sic Sacerdotibus in Ecclesia loquentibus verbum omnes suscipiunt. Vnusquisque autem conuertit illud secundum proprium cor &c. Videte ergo, Sacerdotes, quomodo vos componatis verbo, & opere &c. *S. Chrysost. hom. 38. in Matthæum.*

De eodem.

47 NVda facta satis non sunt ad hoc, vt alios edoceas, nisi & cum his verba accedant. Quæ vox non est mea, sed Saluatoris nostri Iesu. Quisquis enim, inquit, fecerit simul, & docuerit, hic *Matth. 5.*

magnus vocabitur. Quod si is, qui facit, idem & doceat, superuacaneum certe id foret, quod secundum additum est. Dixisse enim satis erat, quisquis fecerit tantum. Itaque, quod vtraque illa distinxerit, ostendit, alias esse operum partes, alias sermonis, atque vtrumque alterius subsidio indigere ad consummatam ædificationem. *S. Chrys. l. 4. de Sacerdotio.*

De eodem.

GAllus, cum iam edere cantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens vigilantiorem reddit. Quia nimirum necesse est, vt hi, qui verba sanctæ prædicationis norunt, prius studio nouæ actionis euigilent, ne, in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce &c. *Gregor. Pastor. p. 3. c. fin. Concil. Paris. c. 4.* 48

De eodem.

MAgni periculi est, statim euomere, quod non concoxeris. *Epictetus in Enchiridio, c. 69.* 49

Talis sit doctor, vt eius orationem timeat, qui monitionem contempsit.

TImeat orationem tuam qui admonitionem contempsit. Cui tu, Sacerdos, irasceris, Deum sibi iratum, non hominem, putet &c. *S. Bernard. de consider. l. 4. ad fin.* 50

Correctio ostendit peccatum occultum etiam illi, qui commisit.

CLauis apertionis est sermo correctionis, quia increpãdo culpam detegit, quam sæpe nescit ipse etiam qui perpetrauit. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex S. Gregor. Past. p. 2. c. 4.* 51

Fouet quis vitia, quæ non reprehendit, & ea in se habere conuincitur.

52 ERror, cui non resistitur, approbatur; & veritas, cum minime defensatur, opprimitur. Negligere quippe, cum possis deturbare, peruersos, nihil aliud est, quam fouere. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto crimini desinit obuiare. *Innoc. dist. 83. c. eod.*

De eodem.

53 SAcerdos, qui alium, cum potest, ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat. *S. Leo ep. 93. c. 15. de hæreticis c. 2.*

De eodem.

54 PEccatum Sacerdotis peccatum populi appellat Legislator, quia negligens sensibilis Sacerdos aut peccans ipse, aut non vindicans in peccatoribus, illicit eos, qui rudes sunt, ad similia. *Isichius in Leuit. l. 1. c. 4.*

Admonendi sunt delinquentes, nec eorum vitia dissimulanda.

55 DIxit, Vt disperderet eos, si non Moyses electus eius stetisset in confractione: Attende hoc, Sacerdos. Perierat enim populus, nisi Moyses confregisset iram omnipotentis Dei. Et tu, cum videris populum Dei delinquentem, cane tuba, annuncians eis delicta eorum, ac sta in confractione ad Deum, vt auertatur furor eius ab eis. *S. Hieron. ep. 105.* *Psal. 105.*

De eodem.

56 NOs, qui ex oblationibus fidelium viuimus, quas illi pro peccatis suis obtulerunt, si comedimus, & tacemus, eorum proculdubio peccata manducamus. *S. Gregor. hom. super illa verba, Dignus est operarius.*

De eodem.

2.Theſſ.2. MAgna Sacerdotis gloria eſt rectitudo ſubditorum. Vnde bene 57
egregius prædicator diſcipulis dicit; Quæ eſt noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante Dominum? Sed, cum Sacerdotes vitam diſcipulorum negligunt, & nullum de eorum profectibus ante Dominum fructum ferunt, quid aliud, quam inglorij dicuntur? Quia ante diſtrictum iudicem nimirum gloriam tunc non inueniunt, quam modo in ſubditorum ſuorum moribus prædicationis ſtudio non exquirunt. *Idem* S.*Gregor.Moral.l.*11.*c.*9.

De eodem, & quod ex vno peccante oẽs interficiuntur, & Deus iraſcitur in populum, quando Sacerdotes nimis benigni ſunt aduerſus delinquentes.

ILlud non otioſe tranſmittendum eſt, quod, vno peccante, ira Dei 58
ſuper omnem populum venit. Hoc quando accidit? Quando Sacerdotes, qui populo præſunt, erga delinquentes benigni videri volunt, &, verentes peccantium linguas, ne forte mala de eis loquantur, Sacerdotalis ſeueritatis immemores, nolunt complere, quod ſcriptum
1.Tim.5. eſt: Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorẽ habeant. Et
1.Cor.5. iterum: Auferte malum ex vobis ipſis: nec, zelo Dei ſuccenſi, imitantur
Ibidem. Apoſtolum, dicentem, Tradidj huiuſmodi hominem Satanæ in interi-
Matth.18 tum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat; neque illud Euangelij implere ſtudent, vt, ſi viderint peccantem, primo ſecrete conueniant, poſt etiam duobus, vel tribus adhibitis; quod ſi contempſerit, & poſt hæc Eccleſiæ correctione non fuerit emendatus, de Eccleſia expulſum velut gentilem habeant, ac publicanum, &, dum vni parcunt, vniuerſæ Eccleſiæ moliantur interitum. Quæ iſta bonitas? qua iſta miſericordia? vni parcere, & omnes in diſcrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus, ſicut ex vna oue morbida vniuerſus grex inficitur. Sic vno fornicante, vel aliud quodcumque ſcelus committente, plebs vniuerſa polluitur. *Origenes Homil.*7. *in Ioſue diſt.* 45.*c.ſed & illud.*

De eodem.

59 Nihil in Sacerdote tam periculoſum apud Deũ, tam turpe apud homines, quam, quod ſentiat, non libere denuntiare. Siquidem ſcriptum eſt, Et loquebar de teſtimonijs tuis in conſpectu re- *Pſ.118.*
gum, & non confundebar &c. *S. Ambroſ. ad Theodoſium* Imperatorem *l.5.ep.29.*

De eodem.

60 AEdificantes ſunt Sacerdotes, qui, generationes hominum ſuper generationem per doctrinam ædificantes, quaſi lapidem ſuper lapidem ponentes, domum Dei componunt. Sicut enim ædificantes nodoſos lapides, & habentes torturas, ferro dolant, poſtea vero ponunt eos in ædificio, alioqui non dolati lapides lapidibus non cohærent: ſic & Eccleſiæ doctores vitia hominum quaſi nodos acutis increpationibus primum circumcidere debent, & ſic in Eccleſiæ ædificatione collocare: alioqui, vitijs manentibus, Chriſtiani Chriſtianis concordare non poſſunt. *S. Chryſoſt. ſuper Matth. hom. 4.*

De eodem, & quod Heli punitus eſt, quia minus ſeuere peccata filiorum corripuerit.

61 Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, teſtante Domino ad Prophetam, Speculatorem dedi te domui Iſrael, ſi non fue- *Ezech.3.*
ris locutus, vt cuſtodiat ſe impius a via ſua mala, ille in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Sic Heli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus eſt, & licet eos delinquentes *1.Reg.2.*
admonuerit, ſed tamen non, vt oportebat, redarguit &c. *S. Iſidorus de ſummo bono l.3.c.46.*

De

De eodem.

HEli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus est, quod eos peccantes minus seuera animaduersione plectebat. Me miserum? Et quidem coercuit, & quidem corripuit, sed leuitate, & mansuetudine patris, non auctoritate, & seueritate pontificis. Qua sententia discant Sacerdotes, quo modo ipsi propter peccata filiorum, id est propter scelera populi, puniantur. Quiq. etiam, quamuis sancti sint, culpa tamen subditorum eisdem, si non coercent, deputatur. *Idem S. Ysidorus l.1.Reg.c.1. S. Basilius in reg. breu. interrog. 47.* 62

De eodem.

NOnnulla sunt vehementer increpanda, vt, cum culpa ab auctore non cognoscitur, quanti sit ponderis, ab increpantis ore sentiatur. Et, cum sibi quis malum, quod perpetrauit, leuigat, hoc contra se grauiter ex corripientis asperitate pertimescat. Debitum quippe rectoris est, subditorum mala, quæ tolerari leuiter non debēt, cum magna zeli asperitate corrigere, ne, si minus contra culpas accenditur, culparum omnium reus ipse teneatur. *S. Gregor. Pastoral.p.2.c.10.p.3.admon.23.* 63

De eodem, quodq. doctor procul esse debet ab assentatione.

OPortet, Dei Sacerdotem non obsequijs decipientibus fallere, sed remedijs salutaribus prouidere. Imperitus est medicus, qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in altis recessibus viscerum virus inclusum, dum seruat, exaggerat. Aperiendum vulnus est, & secandum, &, putredinibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur, & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem; gratias aget postmodum, cum senserit sanitatem. Emersit enim, fratres dilectissimi, nouum genus cladis, &, quasi parum persecutionis procella sæuierit, accessit ad cumulum sub misericordiæ titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Euangelij vigorem, contra Deum, ac Dei legem, temeritate quorundam, laxatur incautis communicatio; irrita, & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. *S. Cypr. serm. de lapsis.* 64

De

De eodem.

65 SVnt nonnulli, qui, dum malefacta hominum laudibus efferunt, augent, quæ increpare debuerant. Hinc enim per Prophetam dicitur, Væ qui consuunt puluillos in omni cubito manus, & faciunt *Ezech.13.* ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis. Ad hoc quippe sub cubitu puluillus, vel ceruical sub capite iacentis ponitur, vt molliter quiescat. Quisquis ergo male agentibus adulatur, puluillum sub cubito, vel ceruical sub capite iacentis ponit, vt, qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus molliter conquiescat. *S. Gregor. dist. 46. c. eod.*

De eodem, & quod docenda, quę Spiritus sanctus, nō proprius, dictauerit.

66 ILle, cui dispensatio verbi commissa est, etsi sanctè viuat, & tamen perditè viuentes arguere aut erubescat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierunt, perit. Et quid ei proderit non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato? &c. Sacerdotem speculatorem appellat Propheta, vt, sicut speculatoris est, de loco editiore prospicere, & plus omnibus contemplari, ita Sacerdos debet esse proposita sublimitate celsior cunctis, & maioris scientiæ habere gratiam, qua possit sub se viuentes instruere. Audiens, inquit, ex ore meo, sermonem *Ezech.33* annunciabis eis ex me, vt hoc dicat Sacerdos, quod ex diuina lectione didicerit, quod illi Deus inspirauerit, non quod ex præsumptione humani sensus inuenerit &c. *S. Prosper de uita contempl. l. 1. c. 20. Concil. Paris. c. 5. de quo vide infra c. cap. Erat Moses, n. 104.*

De eodem.

67 QVi docendi munus commissum est, is, si annunciare neglexerit, perinde vt homicida iudicatur, *S. Basilius in regul. breu. interrog. 45.*

De eodem.

NOs, qui Sacerdotes vocamur, qui supra ea mala, quæ propria 68
habemus, alienas quoque mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi, & tacentes videmus. *S. Gregor. hom. 11. super Ezechielem.*

De eodem.

FAcientis proculdubio culpam habet, qui, quod potest corrigere, 69
Rom. 1. negligit emendare. Scriptum quippe est, Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, participes iudicantur; & libat Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa; & negligere, cum possis deturbare peruersos, nihil aliud est, quam fouere; nec caret scrupulo consensionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare; & probat odisse se vitia, qui condemnat errantes; nec relinquit sibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti: & primus gradus innocentiæ est, odisse nefanda: & latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate consensum: & nihil prodest alicui, non puniri proprio, qui puniendus est alieno peccato. *Ioannes Papa viij. dist. 86. c. eod. S. Gregor. l. 7. ep. 114. Ivo p. 6. c. 15.*

De eodem.

SI Sacerdos, quoniam speculator a Domino constitutus est popu- 70
lis sibi concreditis, malum, quod lædere solet, annunciauerit, hac sibi vigilantia coronam conciliabit. Rursus vero incidet in mala, quæ per iram Dei accidunt, si tacuerit, haud mediocri damno afficiēs eos, quos inclamationibus suis ad rectam viam inducere debebat. *S. Cyrillus Alex. in Apolog. ad Theodosium.*

De eodem, & maxime cum iram Dei propter peccata sæuire prospexerit.

71 CVm prædicatores sine cessatione populo Dei prædicare necesse sit, iuxta illud, Clama, ne cesses; Tum maxime eis facere necesse est, quando iram Dei contra populum Dei meritis exigentibus grassari prospexerint, iuxta illud, quod Dominus per Ezechielem loquitur, Terra, cum induxero super eos gladium &c. *Concil. Parif. c. 5.* *Isaiæ 58.*

72 Doctrina, & consolatio Sacerdotis semper opportuna est, maxime autem tempore persecutionis.

S. Chrysost. hom. 51. super Matth.

Bona doctrina etiam per malum doctorem vtilis.

73 LIxiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur: ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lauat a sordibus peccatorum. *S. Hieron. dist. 83. c. nihil, §. fin.* Quia non contaminatur donum Christi, per illum enim purus fluuius transit, & venit ad fertilem terram. *S. August. 1. q. 1. si iustus, De quo vide sup. p. 1. c. 2. §. 3. de obedientia a cap. non merita personarum, n. 40. & c. 5. de Sacramentorum administratione a cap. si quis dixerit, n. 11.*

Bonus auditor doctrinam respicit, non demerita docentis.

74 QVia tam graue pondus imminet ceruicibus nostris, quibus dicitur, Si non annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram, necesse nobis est, quoscumque negligentes aut secrete, aut publice castigare. Sed, quando corripimus, ille, quem corripimus, si malus est, attendit, a quo corripiatur, & facilius in correptore suo, quam in se libeter agnoscit, quod corrigat. Et, si vera *Ezech. 3.*

inuenerit, quæ & ipse dicat in eum, a quo corripitur, gaudet. Quãto melius gauderet de sua sanitate correptus, quam de alieno languore correptus? Ecce putas verum esse, quod dicis. Inuenisti aliquid in homine, a quo reprehensus es, tamen per illum tibi veritas loquebatur: per malum, per iniquum veritas tibi loquebatur. Quæris, quid reprehendas in homine: inueni potius, quid reprehendas in veritate. Velis, nolis, illa est aduersaria tua, in qua non inuenies, quod accuses. Illam fac amicam, si potes. Aduersarius tuus sermo Dei est &c. *S. Augustinus hom. 5. ex 50. homilijs. Vide inf. Audiendi, n. 106.*

Qualiter Sacerdos meritum, vel crimen acquiret de doctrina, & Sacerdotio suo.

MVlti Sacerdotes, & pauci Sacerdotes, multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quo modo sedeatis super cathedram, quia cathedra non facit Sacerdotem, sed Sacerdos cathedram; non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit ab illa; qui male sederit, iniuriam facit cathedræ. Ideoq. malus Sacerdos de Sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim sedens, siquidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es; si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris. Nam, bene viuendo, & bene docendo, populum instruis, quomodo debeat viuere; bene autem docendo, & male viuendo, Deum instruis, quo modo te debeat condemnare &c. *S. Chrysost. dist. 40. c. eod.* 75

Peccantium lapsus non per vim corrigẽdi.

NOn licet tanta cum auctoritate homines curare, cum quanta oues pastor curat &c. Christianis enim minime omnium licet peccantium lapsus vi corrigere &c. Neque enim temere ad delictorum modum oportet, & mulctam ipsam adhibere, sed tamquam coniecturis quibusdam explorandus est delinquentium animus, ne qua fiat, vt, dum consuere vis, quod interruptum est, scissuram deteriorem facias; ac, dum eum, qui lapsus est, erigere, atque emendare studes, casus ipse per te maior reddatur &c. Humanus enim animus posteaquam verecundiæ fines semel transire coactus est, in indolentiam dilabitur. 76

bitur. Tum autem neque verbis blandis paret, neque minis flectitur, neque beneficijs mouetur. *S. Chrysost. l. 2. de Sacerdotio. Vide* Ciceronem *l. 3. de Legibus.*

De eodem.

77 Correpti mens ad odium repente proruit, si hanc immoderata increpatio plusquam debuit addicit &c. Plerumque contingit, vt, dum culpa subditorum magna cum inuectione corripitur, magistri lingua vsque ad excessus verbi protrahatur; eumque increpatio immoderate accenditur, corda delinquentium in desperatione deprimuntur. *S. Bonau. in Phar. l. 3. c. 36. ex S. Gregor. Pastoral. p. 2. c. 10. Vide optimum exemplum apud Cassianum coll. 2. c. 13.*

De eodem.

78 Non tantum in reprehendendo Sacerdotibus fiducia opus est, verum multo magis opus est mansuetudine, quam fiducia. Neminem enim mortalium sic auersantur, oderuntq. ij, qui peccant, atque eum, qui parat redarguere, captantq. occasionem, vt elabantur, cupientes effugere reprehensionem. Necesse est igitur, vt eos mansuetudine, humanitateq. retineamus &c. *S. Chrysost. hom. 4. super c. i. Isaiæ.*

De eodem.

79 Saepe deterius frangitur, quod fractum est, cum fractura incaute colligatur, ita, vt grauius scissuram sentiat, si hanc immoderatius ligamenta constringant. Vnde necesse est, vt, cum peccati vulnus in subditis corrigendo restringitur, magna se sollicitudine etiam districtor ipse moderetur, quatenus sic iura disciplinæ contra delinquentes exerceat, vt pietatis viscera non amittat &c. Miscenda est ergo lenitas cum seueritate, faciendum quoddam temperamentnm ex vtroque, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. *S. Gregor. Pastoral. p. 2. c. 6. Vide sup. c. 3. §. 3. de suauitate, cap. Sunt nonnulli, n. 24.*

De

De eodem.

SAcerdotis tantum est arguere,liberamq. præstare admonitionem, non mouere arma,non clypeos vsurpare,non vibrare lanceam,nec arcum tendere, nec iacula mittere,sed tantum arguere,ac liberam præstare admonitionem. *S.Chrysost.hom.4.super c.1.Isaiæ.* 80

De eodem.

MAgna diligentia opus est, ne, dum prodesse proximo cupis, maioris damni auctor sis. Nam, quæcumque ille post curationem tuam imprudentem peccata commiserit, futurum est, vt horum singulorum pœna cum illo medico communis sit, qui vulnus probe non inciderit. *Idem S.Chrysost.l.3.de Sacerdotio.* 81

De eodem.

IN correptione vitiorum subesse menti debet iracundia, non præesse, vt executionem iustitiæ non dominando præueniat, sed famulando subsequatur, & notum iudicium possessa impleat, non possidens præcurrat. *S.Gregor.Moral.l.26.c.28.* 82

Et tolerandi, & corrigendi peccatores pro tempore.

1. Tim.5. NOn est contrarius Apostolus Domino, qui dicit, Peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant: cum ille dicat, Corripe eum inter te,& ipsum solum. Vtrumque enim faciendum est, sicut infirmitatis diuersitas admonet eorum, quos vtique non perdendos, sed corrigendos, curandosq. suscipimus, & alius sic, alius autem sic sanandus est. Ita etiam est ratio dissimulandi, & tolerandi malos in Ecclesia; & est rursus ratio castigandi, corripiendi,non admittendi,vel a communione remouendi. S.*August. de fide,& operibus c.3.S.Gregor.Pastor.p.3.c.4.* 83

Matth.18.

Et Boum manſuetudinem, & Leonum feruorẽ habere debet Sacerdos.

84 SAcerdotes, atque doctores, inter coronas, & pectus, ideſt, inter fortitudinem boni operis, quo ad victoriam currunt, & caritatis concordiam, qua a ſe viciſſim non diſcrepant, per Boues, Leones, & Cherubim deſignati ſunt: quia in plenitudine ſcientiæ, quam habẽt, neceſſe eſt, vt & boum manſuetudinem teneant, & feruorem leonum: quatenus in diſciplina, quam prædicant, & ex ſancto zelo accenſi ſint, & ex paterna dulcedine tranquilli &c. Tanta quippe debet eſſe diſcretio, vt nec diſciplina nimia, nec miſericordia ſit remiſſa: ne, ſi inordinate culpa remittitur, is, qui eſt culpabilis, in reatu grauius aſtringatur &c. Exhibenda itaque prauis eſt aſperitas in oſtenſione, caritas in mente. *Idem S. Gregor. hom. 9. ſuper Ezechielem*. Qui enim peccatori prædicat, tanta diſpenſatione componere prædicationem debet, vt nec, derelicta ſpe, timorem ſubtrahat, nec, ſpe ſubtracta, in ſolo eum timore derelinquat. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex eodem S. Gregor.*

De eodem.

85 ILlud primum admonendum ſancta Synodus cenſet, vt ſe paſtores, non percuſſores, eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non in eis dominentur, ſed eos tamquam filios, & fratres diligant, elaborentque, vt, hortando, & monendo, ab illicitis deterreant, ne, vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur. Quos tamen, ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit &c. *Vide ſup. c. 3. §. 3. de ſuauitate, cap. ſi quid per humanam, n. 26.*

Sacerdotis correctioni obediendum.

86 ALiqui, cum ſint minus ſubditi, moleſte ferunt, cum a Sacerdotibus arguuntur, dicuntque, Grauiter iraſcitur Sacerdos, patientior eſſe deberet. Audi, optime clerice: Sacerdotis exigis patientiam, & tui non exigis diſciplinam? neſcis, quia mihi ſalutis cauſa arguere aliquando permiſſum eſt; tibi, numquam peccare conceſſum eſt? dicit enim Apoſtolus, Increpa opportune, importune, argue. Eſto 2. Tim. 4. ergo in omnibus ſubditus Sacerdoti, ſi vis eum eſſe manſuetum. *S. Ambroſius ſerm. 61.*

De eodem.

IN causa Dei, quem audies, si Sacerdotem non audis, cuius maiore peccatur periculo? Quis tibi verum audebit dicere, si Sacerdos non audeat? *S. Ambros. l. 5. ep. 29.* 87

Non est petenda venia a subditis, si quando durius iusto fuerint increpati. 88

Quando necessitas disciplinæ &c. *Vt sup. c. 4. §. 2. de consf. n. 16.*

De eodem.

NEcesse est, vt exasperatus rector, cum subditorum mentem plus se, quam debuit, percussisse considerat, apud se semper ad pænitentiam recurrat, vt per lamenta veniam in conspectu veritatis 89
Deuter. 19 obtineat ex eo etiam, quod per zeli eius studium peccat. Quod figurate Dominus præcipit per Moysen, dicens, Si quis abierit cum animo suo simpliciter in siluam ad ligna cædenda, & lignum securis effugerit manu, ferrumq. lapsum de manubrio amicum eius percusserit, & occiderit, hic ad vnam supradictarum vrbium fugiat, & viuet &c. *S. Gregor. Pastor. p. 3. c. 10.*

Excommunicetur, qui exierit de Ecclesia Sacerdote prædicante.

SAcerdote in Ecclesia verba faciente, qui egressus de auditorio fuerit sine graui necessitate, excommunicetur. *Concil. Carthag. 4. c. 24. dist. 1. de consecr. c. eod.* 90

Sacerdos ante prædicationem oret.

IPsa hora prædicationis Sacerdos iam vt dicat accedens priusquam exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam sitientem, vt eructet quod biberit, vel quod impleuerit fundat. Cum enim de vna quaque re, quæ secundum fidem, delectationemq; tractandæ sunt, multa sint, quæ dicantur, & multi modi, quibus dicantur, ab eis, qui hoc sciunt, quis nouit, quid ad præsens tempus vel nobis dicere, vel per nos expediat audiri, nisi qui corda omnium videt? *S. August. de doctrina Christiana l. 4. c. 15.* 91

Præ-

Prædicator qualis.

92 SIt rector discretus in silentio, vtilis, & cautus in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat &c. Præconis officium suscipit, quisquis ad Sacerdotium accedit, vt ante aduentum iudicis, qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo, si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est, præ eo mutus? &c. Et, cum se ad loquendum præparat, cum quanto cautelæ studio loquatur, attendat, ne, si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere corda audientium feriantur; &, cum fortasse sapiens videri desiderat, vanitatis compagem insipienter abscondat &c. Prouidendum quoque est sollicita intentione illis, vt ab eis, non solum praua nullo modo, sed ne recta quidem nimie, & inordinate proferantur, quia sæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitas incauta importunitate leuigatur; & auctorem suum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ seruire auditoribus ad vsum profectus ignorat &c. Et apud auditoris mētem ipsa sua auctoritate se destruit, si habere importunitas opportunitatem nescit. *S. Gregor. dist. 43. c. eqd.*

De eodem.

93 NVllus Sacerdos erit concionator absolutus, cui, præter vitam exemplarem, non adsint omnia, quæ sequuntur. Nempe cognitio Scripturarum vtriusque Testamenti, ingenium velox, solers, atque versatile, eloquentia vehemens, suadibilis, & suauis, neque interim minus temperata, quam copiosa, prudentia rerum, ac personarum docendarum, experientia multiplex, immobilis constantia, denique spiritus, qui si deerit, reliquis donis parum profecerit. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus patris vestri &c. *Concil. Colon. c. 8.*

De eodem.

94 TRes sunt Pastoris voces, scilicet suauis, dulcis, & alta. Suauis ad infirmum, ad morientem dulcis, ad surdum pertinet alta. *Hugo l. 2. de claustro animæ.*

De eodem.

Matth.5. PRædicator debet habere aurum, argentum, & balſamum, videli- 95
cet ſapientiam, eloquentiam, & honeſtatem, vt, quod dicit, intelligat, &, quod dixerit, & intellexerit, agat. Nam, qui fecerit,
Luc.4. & docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum, alioqui dicetur ei, Medice, cura te ipſum, ſimilis ficulneæ, quæ folia ſine fructu producit. *Innoc. 3. in procemio ſuorum operum.*

De eodem,

LIngua noſtra bonis fomentum ſit, prauis aculeus, tumidos retun- 96
dat, iratos mitiget, pigros exacuat, deſides hortatu ſuccendat, refugientibus ſuadeat, aſperis blandiatur, deſperatos conſoletur. Et, quia ductores dicimur, viam ſalutis gradientibus oſtendamus. S. *Bonauent. in Phar.l.4.c.34.ex S.Gregor.l.7.indict.2.ep.*111.

De eodem.

PEnſare debet doctor, quid, cui, quando, qualiter, & quantum lo- 97
quatur. Si enim vnum horum defuerit, locutio apta non erit. Scriptum namque eſt, Si recte offeras, recte autem non diuidas, peccaſti. Recte autem offerimus, cum bono ſtudio bonum opus agimus, ſed recte non diuidimus, ſi habere diſcretionem in bono opere poſtponamus &c. *Idem* S. *Gregor.hom.2. ſuper Ezechielem.*

De eodem, ac de Sanctorum hiſtorijs prædicandis.

SAnctorum hiſtorijs ne nimis immoretur prædicator: quin potior 98
pars Euangelio detur, & epiſtolæ explicandis. Quod ſi fabuloſa videtur hiſtoria, ne attingat quidem; ſi veriſimilis, leuiter, eaq. decerpat, quæ imitanda videantur. Miracula quoque ne imprudentius iactentur, niſi quæ ſcripturis prodita, aut a non leuibus ſcriptoribus ſumma cum hiſtoriæ fide tradita fuerint. *Concil.Colon.c.*23.

De

De eodem.

99 HOc ſane ſcire debemus, quod Sacerdos alijs veſtimentis induitur, dum eſt in ſacrificiorum miniſterio, alijs vero, cum procedit ad populum. Quod Paulus ſapiens Sacerdos fecit in cœtu perfectorum, velut intra ſanctos poſitus, ſtolam ſummæ doctrinæ indurus, dicens, Sapientiam loquimur inter perfectos; ſapientiam autem 1.Cor.2. non huius mundi &c. Et, cum vadit ad illos, qui incapaces ſunt, mutat ſtolam, & inferiora docet, dicens: Lac vobis potum dedi, non eſcam 1.Cor.3. &c. *Ven. Beda ſuper Leuit. c. 6. Vide ſup. c. 3. §. 3. de ſuauitate, cap. nihil tam oneroſum, n. 31.*

De eodem, ac de inani gloria vitanda.

100 QVia puluis inanis gloriæ pedibus prædicatorum frequenter adhæret, debet vtique prædicator excutere puluerem de pedibus ſuis, ipſosq. compunctionis aqua lauare, vt mundus ſit totus, ne forte, cum alijs prædicauerit, ipſe reprobus fiat. *S. Auguſt. de doctr. Chriſt. l. 4. c. 11. S. Gregor. Paſtor p. 3. c. 1 p. 3. admon. 21.*

De eodem, ac de contemptu laudis, & vituperij.

101 QVi aliorum edocendorum prouinciam ſuſceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat &c. *Vt ſup. c. 1. §. 2. de intentionis puritate, n. 14. & infr. c. 8. §. 6. n. 31. cum ſeqq. de temporalium contemptu.*

De eodem.

102 CVm gaudio Sacerdotes arguunt populum, iuxta Apoſtolum, Hebr.3. quando correcti proficiunt, & triſtes hoc faciunt, quando ſe nihil proficere in ſuis contemptoribus ingemiſcunt: ac ſic hoc dicit illis expedire, vt cum gaudio, non gementes eos increpent Sacerdotes, qui doctores ſuos ſua correctione lætificant, & eorum gaudia incremento ſui profectus accumulant. S. *Proſper de vita contempl. lib. 2. cap. 3.*

Sacerdos secundum scripturas prædicet, non secundum sensum humanum.

QVi ad veræ prædicationis verba se præparat, necesse est, vt causarum origines a sacris paginis sumat, vt omne quod loquitur ad diuinæ auctoritatis fundamentum reuocet, atque in eo ædificium suæ locutionis firmet. *S. Boilau. in Phar. l. 4. 9. 34. ex S. Gregor.* 103

De eodem.

ERat Moyses indesinenter in tabernaculo Domini, vt a Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hæc duo sunt Pontificis opera, vt aut a Deo discat legendo scripturas sacras, & sæpius meditando, aut populum doceat, sed illa doceat, quæ a Deo ipse didicerit, non ex proprio corde, vel humano sensu, sed quæ Spiritus sanctus docet. S. *Hieron. dist. 36. c. si quis vult. S. Prosper ritur sup. ille cui dispensatio, n. 66.* 104

De eodem.

CAuebit modis omnibus Sacerdos, ne lubricus in docẽdo sit, huc, illucq. diffluens. Et in primis, ne vento doctrinarum ab Ecclesia Catholica non receptarum, veluti nubes sine aqua, circumferatur, sed formam habebit bonorum verborum, ab Ecclesiæ (quæ columina veritatis est) instituto nihil discrepantium. *Concil. Colon. c. 9.* 105

De eodem.

AVdiendi sunt doctores, & Sacerdotes, dum docent, ex diuinis scilicet scripturis, vt Deo placeo, & non secundum proprias cupiditates, vt scriptum est, & non iudicare ipsos, etiam si malam vitam habeant. Quod si in fide labantur, tunc non oportet credere, sed eos fugere, & iudicare. *S. Nilus in Nomocanone.* 106

De

De eodem.

107 MAndamus omnibus, qui hoc onus prædicationis sustinent, & in futurum sustinebunt, vt Euangelicam veritatem, & sanctam scripturam, iuxta interpretationem doctorum, quos Ecclesia, vsusq. diuturnus approbauit, legendosq. hactenus recepit, & in posterum recipiet, prædicent, & explanent, nec quidquam ex proprio sensu contrarium, vel dissonum adijciant. *Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 11.*

Quæ docenda populos.

108 OMnis Presbyter omnibus parochianis suis Symbolum, & Orationem Dominicam aut ipse insinuet, aut alijs insinuandam iniungat. Et, cum ad confessionem tempore Quadragesimæ veniunt, hoc ab vnoquoque sibi decantari faciat, nec ante sacram communionem alicui tradat, nisi hæc ex corde pronuntiare voluerit. Si quidem sine horum scientia nullus saluus esse poterit. In vno enim fides Christiana continetur; In alio, quid orare, & a Deo petere debeamus, exprimitur &c. Nullus autem de stoliditate sensus, & tenuitate ingenij causetur, quia hæc tam parua sunt, vt nemo tam hebes, & barbarus sit, qui hæc dicere, & verbis communibus pronuntiare non possit. *Sacerdotale Romanum p. 1. c. 1. ex Concil. Rhem. c. 8.*

De eodem.

109 HOrtamur vos, Domini Sacerdotes, paratos esse ad docẽdas plebes vestras. Qui scripturas scit, prædicet scripturas; qui vero nescit, hoc saltem, quod notissimum habet, plebibus dicat, vt declinent a malo; & faciant bonum; inquirant pacem, & sequantur *Psal. 36.* eam; quia oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum, vultus autem Domini &c. Nullus ergo excusare se poterit; quod non habet linguam, vnde possit aliquem ædificare. Mox enim, vt quemlibet errantem viderit, prout potest, & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum opus hortetur. *Iuo p. 2. c. 54. ex S. Augustino.*

De eodem, & quæ non docenda.

Apud rudem plebem difficiliores, & subtiliores quæstiones, quæq. ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumq. nulla fit pietatis accessio, a popularibus concionibus secludantur. Incerta item, vel quæ specie falsi laborant, euulgari, ac tractari non permittant Episcopi. Ea vero, quæ ad curiositatem quandam, aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tamquam scandala, & fidelium offendicula, prohibeant. *Concil. Trident. sess. 25. in decreto de purgatorio.* 110

Infirmis mentibus alta prędicari non debent.

Sciendum est prædicatori, vt auditoris sui animum vltra vires non trahat, ne, vt ita dicam, dum plus quam valet tenditur, mētis chorda rumpatur. Alta enim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. *S. Gregor. Pastor. p. 3. c. 5. Moralium l. 20. c. 2.* 111

Prædicandum etiam illis, de quorum conuersione desperamus, & incredulis, & quos scimus nō obedituros, vt inexcusabiles sint. 112

Vide apud Isaiam c. 6. Ieremiam c. 7. Ezechielem c. 1. 3. 33.

De rebus a Sacerdote prędicandis. 113

Vide Concil. Rhem. c. 2. & 4. Concil. Rhotomag. c. 1. 2. 3. 5. & Brachar. c. 6. 20. 21. Tribur. c. 4. Agath. c. 4 & 5. Aurelian. c. 3. 4. 10. Turon. c. 3. & 38. & optime omnium Concil. Lateran. sub Leone x. sess. 19.

DE LECTIONE, ET SCIENTIA. CAP. VII. §. II.

SVMMARIVM.

PRAECEPTVM est Sacerdotibus, vt habeant scientiam, & doceant legem, ab eisq. requiratur, & in ea meditentur assidue.1.2.7.8.9.10.12.
Quia penes eos est scientia Scripturarum.19.
Similes enim sunt vaccis, & populi vitulis.45.
Et ideo debet esse Sacerdos illustratus, & illustrandi vim habere.40.
Ea videlicet scire tenetur, quæ populis sunt necessaria ad salutem.47.
Et Scripturas sacras, & alia multa.48.49.50.
Non enim sufficit illi innocentia vitæ sine scientia.41.42.43.44.
Proprerea non debet ignorare Canones.51.52.
Quia illi ignorantia, vt pestis, abijcienda est.53.54.55.56.57.
Et ignorantes damnantur, & a Sacerdotio repelluntur, & a Domino ignorantur.5.6.11.
Et propterea populus Israel duobus est captiuus, quia non habuit scientiã. 4.
Et, qui semel cœperit Scripturas contemnere, numquam excitabitur in illis, vt timeat.59.
Ideo beatus homo, qui erudietur a Deo.3.
Et prius debet esse discipulus, quam magister.39.
Quo fine studijs incumbendum.13.
Et qualiter disputandum.60.
Et scientia diuina, vel humana, qualiter aequirenda.14.
Ad diuinam comparandam non solum legendi commentarij, sed etiam vita emendanda.15.31.37.
Maxime humilitatis virtus amplectenda.32.
Et caritatis.33.
Et castitatis.34.35.
Nec mundanis rebus occupari, aut laudibus capi, vel ad plura distrahi debet Sacerdos, ad veram scientiam peruenire contendens.36.18.
Nec lectioni perfunctoriæ vacare, sed certæ, & certis horis, & ingenijs certis assuefaciendus animus.16.17.

Illius

CAP.

CAP. VII. §. II.

1 PRÆCEPTVM ſempiternum eſt in generationes veſtras, & vt habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſanctum, & profanum, inter pollutum, & mundum, doceatisq. filios Iſrael omnia legitima mea. *Leuit.10.*

2 Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, ſed meditaberis in eo diebus ac noctibus, vt cuſtodias, & facias omnia, quæ ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam. *Ioſ.1.*

3 Beatus homo, quem tu erudieris Domine: & de lege tua docueris eum. *Pſ.93.*

4 Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſciētiam, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. *Iſ.5.*

5 Speculatores eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi: canes muti non valentes latrare &c. Ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinauerunt &c. *Iſa.56.*

6 Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. *Oſee 4.*

7 Interroga Sacerdotes legem. *Agg.2.*

8 Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum eſt. *Malach.2.*

9 Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis. *Luc.8.*

10 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me. *Ioan.5.*

11 Si quis ignorat, ignorabitur. 1. *Cor.*14.

12 Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. 1. *Tim.*4.

Quo fine ſtudijs incumbendum.

13 SCias, quo ordine quo ſtudio, quo fine quæque noſſe oporteat. Quo ordine? vt id prius addiſcas, quod eſt maturius ad ſalutem. Quo ſtudio? vt id ardentius, quod eſt vehementius ad amorem. Quo fine? vt non ad inanem gloriam, aut propter curioſitatem, aut aliquid ſimile, ſed tantum ad tuam, & proximi ædificationem &c. Sunt, qui ſcire volunt eo fine tantum, vt ſciant ipſi: & turpis curioſitas eſt. Et ſunt, qui ſcire volunt, vt ſcientiam ſuam alijs vendant: verbi gratia, pro pecunia, & honoribus: & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt, qui ſcire volūt, vt alios ædificent: & caritas eſt. Et item, qui ſcire volunt, vt ædificentur: & prudētia eſt. *S.Bonau.in Phar.l.1.c.25.ex S.Bernardo ſuper Cātica.*

Documentum de modo acquirēdi scientiā, siue diuinam, siue humanam.

QVia quæsisti a me, carissime Ioānes, qualiter te studere oporteat 14
in thesauro scientiæ acquirendo, tale a me tibi super hoc traditur consiliū, vt per riuulos in mare non statim eligas introire, quia per faciliora ad difficiliora oportet deuenire. Hæc est ergo monitio mea, & instructio tua. Tardiloquū te esse iubeo, & tarde ad locutionem ascendentem. Conscientiæ puritatem amplectere. Orationi vacare non desinas. Cellam frequenter diligas, si vis in cellam vinariam introduci. Omnibus te amabilem exhibe. Nihil quære penitus de factis aliorū. Nemini te multum familiarem ostendas, quia nimia familiaritas parit contemptum, & subtractionis ab studio materiam subministrat. De factis, & verbis sæcularium nullatenus te intromittas. Discursus super omnia fugias. Sanctorum, & bonorum imitari vestigia non omittas. Non respicias, a quo audias, sed, quidquid boni dicatur, memoriæ commenda. Ea, quæ agis, & audis, fac, vt intelligas. De dubijs te certifices, &, quidquid potes in armariolo mentis reponere, satage, sicut cupiens vas implere. Altiora te ne quæsieris. Illa sequēs vestigia, flores, & fructus in vineam Domini Sabbaoth vtiles, quamdiu vitam, humeris proferes, ac produces. Hæc si sectatus fueris, ad id attingere potes, quod affectas. *S. Thom. opusc. 68, Vide S. Bonau. in Luminaribus Ecclesiæ, super Genesim, serm. 19.*

Scripturarum notitiam habere cupiens non solum Commentarios legat, sed de emendatione vitæ curet, vt melius percipiat sensum Scripturarum.

AD Scripturarū notitiam pertingere cupiens, nequaquā debet om- 15
nes suos labores erga Cōmentariorum libros impēdere, sed potius omnem mentis industriam, & intentionem cordis, erga emundationem vitiorum carnalium detinere. Quibus expulsis, confestim cordis oculi, sublato velamine passionū, Sacramenta Scripturarum velut naturaliter incipient

incipient contemplari: siquidem nobis, non vt essent incognita, vel obscura, Sancti Spiritus gratia promulgata sunt, sed, nostro vitio, velamine peccatorum cordis oculos obnubente, redduntur obscura. Quibus rursum naturali redditis sanitati, ipsa Scripturarum sanctarum lectio ad contemplationem veræ sciētiæ abunde etiam sola sufficiat, nec eos commentariorum institutionibus indigere, sicut oculi isti carnales ad videndum nullius egent doctrina, si modo fuerint a suffusione, vel caligine cæcitatis immunes. Ideo namque & tanta varietas, erroresq. inter tractatores ipsos exorti sūt, quod plerique minime erga purgationem mentis adhibita diligentia, prosilientes ad interpretandum eas, pro pinguedine, vel immunditia cordis sui, diuersa, atque contraria vel fidei, vel sibimet sentientes, veritatis lumen comprehendere nequiuerunt. *Cassianus l. 5. c. 34.*

Non damnat hic Cassianus Commentariorum libros, maxime sanctorū sed docet, præcipuum intelligēdarum Scripturarum præsidium in cordis puritate positum esse..

Lectioni non perfunctorie vacandum.

16 DEbet Sacerdos amplecti eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Quod vtique sollicitæ, atque intentæ meditationis est, non perfunctoriæ lectionis. Et ad Timotheum Tim. 4. scribens ait, Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ. Lectio enim frequens, nec intermissione aliqua destituta, doctrinæ munus operatur. *S. Ambros. super Ps. 118. serm. 10.*

Lectioni certæ vacandum certis horis, & certis ingenijs assuefaciendus animus.

17 CErtæ lectioni certis horis vacandum est. Fortuita enim, & varia lectio, & quasi casu reperta, non ædificat, sed reddit animum instabilem, & leuiter admissa leuius recedit a memoria. Sed certis ingenijs immorandum est, & assuefaciendus animus &c. Et de quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ demittendum est, quod fidelius digeratur. *S. Bernardus ad fratres de Monte Dei.*

Animus ad plura non distrahendus.

QVæ ad res plures animi fit distractio,& mentis identidem modo 18
ad hanc, modo ad illam applicatio, præterquam quod opus nullum perfecte perduci ad exitum finit, etiam morum leuitatem vel, si inest, arguit, vel, si non inest, ingenerat. *S. Basilius in reg. fus. interrog. 41.*

Scientia Scripturarũ est penes Sacerdotes.

CLauicularij regni cælorum, sunt Sacerdotes, quibus creditum est 19
verbum docendi, & interpretandi Scripturas. Clauis, est verbum scientiæ scripturarum, per quam aperitur hominibus ianua veritatis: adapertio autem, est interpretatio vera. *S. Chrysost. super Matth. hom. 23.*

Sacrarum Scripturarum lectio salutis est viaticum.

SAcrarum Scripturarum lectionem salutis viaticum esse existima, 20
vt quæ eorum, qui eam studiose, atque diligenter audiunt; probitatis amorem, ac virile robur, præclaris, & illustribus exemplis parat. *S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 73.*

Scriptura sacra in nocte vitę pręsentis quasi 21
quędam nobis lucerna posita est.

S. Gregor. p. 3. Pastor. adm. 25.

Diuinę sunt incantationes Scripturæ sacrę. 22

S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 33. ex S. Bernardo.

Biblia ſacra a clericorum manibus nũquam deponẽda.

23 Hic ſatis eſt admonuiſſe omnes pariter Eccleſiaſticis munijs conſecratos, ipſos precibus, ſupplicationibusq. publicis Deo perſoluendis mancipari. Quas vt non tantum ore murmurent, ſed & corde perſoluant, numquam a manibus eorum liber legis, hoc eſt Biblia, deponatur. Nam, vt, quæ legunt, & canunt, diſcant intelligere, tota vita vix ſuffecerit: ſi tamen quid eſt in literis ſacris, quod totum humanus intellectus aſſequi poſſit, alijs ſubinde diuitiarum fonticulis ex eodem fonte ſemper ſcaturientibus. *Concil. Colon. de off. priuato, ac publico, c. 5.*

24 Sacrę Theologiæ ſtudium commendatur.

Inf. p. 3. c. 6. §. 2. ne ambulet in foro, cap. Nulli omnino, n. 15.

Sacræ Scripturę laus, & epitheta.

25 Legite, fratres mei, Scripturam ſacram, legite eam, ne cæci ſitis, & duces cæcorum. Legite ſacram Scripturam, in qua, quid tenendum, & quid fugiendum ſit, plene inuenietis. Legite eam, quia omni melle dulcior, omni pane ſuauior, omni vino hilarior inuenitur &c. Quid enim homo ſine literis reputatur? numquid non pecus, vel hædus? numquid non bos, vel aſinus? numquid non equus, vel mulus, quibus non eſt intellectus? Eia ergo, fratres mei, qui paſtores rationalium ouium nuncupamini, feſtinate rapere non ſophiſmata paganorum, non carmina poetarum, non fallacias philoſophorum, de quibus doctores, & auditores reddituri ſunt rationem, ſed illam dulciſſimam ſapientiam ſapientiarum, quæ hæreditas Dei & filiorum eius cara poſſeſſio nuncupatur &c. Hæc eſt ſcientia ſcientiarum, Angelorum ferculum, Archangelorum pulmentum, Apoſtolorum gloria, Patriarcharum fiducia, Prophetarum ſpes, Martyrum corona, Virginum fortitudo, Monachorum refectio, Epiſcoporum vacatio, Sacerdotum cellarium, puerorum principium, viduarum doctrina, coniugatorum pulchritudo, mortuorum reſurrectio, viuentium ſempiterna protectio &c. *S. Auguſt. ad fratres Eremi, ep. 37. S. Gregor. Moralium l. 20. c. 1.*

De

De sacrorum librorum auctoritate, & necessario vsu.

CVm essemus infirmi ad inueniendam liquida ratione veritatem, 26
& ob hoc nobis opus esset auctoritate sanctarum literarum, iam
credere cœperam, Domine, nullo modo te fuisse tributurum tã
excellentem illi Scripturæ per omnes iam terras auctoritatem, nisi &
per ipsam sibi credi, & te quæri voluisses. Iam enim absurditatem, quæ
me in illis literis solebat offendere, cum multa ex eis probabiliter exposita
audissem, ad Sacramentorum altitudinem referebam; eoq. mihi illa
venerabilior, & sacrosancta fide dignior apparebat auctoritas, quo
& omnibus ad legendum esset in promptu, & secreti sui dignitatem in
intellectu profundiore seruaret verbis apertissimis, & humillimo genere
loquendi se cunctis præbens, & exercens intentionem eorum, qui non
sunt leues corde, vt exciperet omnes populari sinu, & per angusta foramina
paucos ad te traijceret, multo tamen plures, quam si nec tanto
apice auctoritatis emineret, nec turbas gremio sanctæ humilitatis hauriret.
S. August. Confessionum l.6.c.5.

De eodem.

QVid est Scriptura sacra, nisi quædam epistola omnipotentis Dei 27
ad creaturam suam? Et certe, sicubi esset &c. *S. Gregor. l.4. ep. 40.*

Finis sacrarum Scripturarum.

AD hoc solum Deus per totam nobis sacram Scripturam loquitur, 28
vt nos ad suum, & proximi amorem trahat. *S. Bonau. in Phar. l.4.c.34. ex S. Gregor. super Ezech.*

De eodem.

GEminum confert bonum lectio sacrarum Scripturarum, siue 29
quia intellectum mentis erudit, siue quia a mundi vanitatibus
abstractum hominẽ ad amorem Dei perducit. *S. Isidorus de summo bono l.3.c.8.*

De

De eodem.

30 NIhil aliud docet nos tota Scriptura, nisi religionis vnionem seruare. *S. Bernardus in Meditationibus.*

31 Non propterea datæ sunt Scripturæ, vt in libris solum eas habeamus, sed vt in cordibus conglutinemus eas.

S.Chrysost.super Ioann.

Humilitatis virtus necessaria ad intelligentiam Scripturarum.

32 FEstinandum est tibi, si ad ueram Scripturarum scientiam peruenire desideras, vt humilitatem cordis immobilem primitus consequaris, quæ te non ad illam, quæ inflat, sed ad eam, quæ illuminat, scientiam caritatis consummatione perducat. Impossibile nãque est, donum scientiæ spiritualis immundam mentem adipisci. *Cassianus collat.14.c.10.*

Caritatis virtus necessaria ad intelligentiam Scripturarum.

33 DIuinarum Scripturarum multiplicem abundãtiam, latissimamq. doctrinam, sine vllo errore comprehendit, & sine vllo labore custodit, cui cor plenum est caritate, dicente Apostolo, Plenitudo legis est caritas. *S.Bonau.in Phar.l.2.c.25.ex S. August. de laude caritatis.* Rom.18.

Scientia spiritualis sine castimonia non possidetur.

34 POssibile quidem est, integritatem sine scientiæ gratia reperiri. Impossibile vero, scientiam spiritualem sine integritatis castimonia possideri. *Cassianus l.6.c.18.*

Arma

Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis. 35

S.Hieron.de conſ.diſt.5.c.numquam.

Donum ſcientiæ non acquirit, qui mundanis rebus occupatur, aut capitur laudibus humanis.

IMpoſſibile eſt, animam, quæ mundanis vel tenuiter diſtentionibus 36
occupatur, donum ſcientiæ promereri, vel generationem ſpiritualium ſenſuum, aut tenacem ſacrarum lectionum fieri &c, Impoſſibile quoque eſt, eum, qui, propoſito acquirendæ laudis humanæ, ſtudio lectionis inſiſtit, donum veræ ſcientiæ promereri &c. Aliud namque eſt, facilitatem oris, & nitorem habere ſermonis; & aliud, venas, ac medullas cæleſtium intrare dictorum, ac profunda, & abſcondita Sacramenta puriſſimo cordis oculo contemplari. Quod nullatenus humana doctrina, nec eruditio ſæcularis, ſed ſola puritas mentis per illuminationem ſancti Spiritus obtinebit. *Caſſianus collat.14.c.9. & l.5. c.34.* S. *Iſidorus de ſummo bono l.3.c.9.*

Lector debet eſſe promptior ad operandum quę legit, quam ad legendũ.

LEctor ſtrenuus, potius ad agendum, quæ legit, quam ad ſciendum, erit promptiſſimus. Minor enim pœna eſt, neſcire, quod appetas, quam ea, quæ noueris, non implere. *Idem* S. *Iſidorus de ſummo bono l.3.c.8* 37

Inter legendum poteſt orari etiam extra oratorium.

ESt Scriptura ſacra puteus Iacob, ex quo hauriuntur aquæ, quæ 38
in oratione funduntur. Nec ſemper ad oratorium eſt eundum, ſed in ipſa lectione poterit contemplari, & orare. *S.Bernardus in Speculo monachorum.*

Prius

Prius oportet esse discipulum, quam magistrum.

39 SI clericatus te titillat desideriũ, discas, quod possis docere, & rationabilem Deo offeres hostiam, ne sis miles prius, quam tiro, ne prius magister sis, quam discipulus. *S. Hier. ep. 4. ad Rust. Mon. 1. 6. q. 1. c. eod.*

Sacerdos debet esse illustratus, & illustrandi vim habere.

40 SAcerdotes, nuntij, & interpretes, secundum Pontifices, sunt diuinorum iudiciorum. Ab eis recte, & ordine tu per medios, interiectosq. ministros, cum tempus postulabit, diuina disce &c. Si Sacerdotum ordo illustrandi vim habet, profecto penitus abhorret a Sacerdotum ordine, atque facultate is, qui illustrandi vi non est praeditus, ac multó magis is, qui illustratus non est. Ac mihi quidem videtur audax, & temerarius, si, quis ea sibi sumit, quæ sunt propria Sacerdotum, neque metu, & pudore a Diuinorum tractatione præter captũ, ac meritum deterretur, putatq. Deum ignorare, quæ ipse sibi conscius est &c. *S. Dionys. ep. 8. ad Demophilum.*

Non sufficit Sacerdoti innocentia sine scientia.

41 VBi sunt, qui innocentiam Sacerdoti dicunt posse sufficere? Vetus lex nouæ congruit. Id ipsum Moses, quod Apostolus. Ille Sacerdotis scientiam ornat in vestibus, iste Timotheum, & Titum instruit disciplinis. *S. Hieron. ad Fabiolam de veste Sacerdotali.*

De eodem.

42 BOni Sacerdotis conuersatio sine verbo tenet quidem sanctos in sanctitate per suum exemplum, adducere autem ignorantem ad scientiam veritatis non potest. *S. Chrysost. hom. 10. super Matth.*

De eodem.

1.Petr.3. SAnctus Petrus, cum rectoribus Ecclesiæ scriberet, ait Parati esse 43
debetis reddere rationem omni poscenti vos satisfactionem de
ea fide, & spe, quæ in vobis est. Hinc etiam Paulus ad Timo-
1.Tim.4. theum, ait, Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ, Ex quibus
omnibus liquido colligitur, quod non sufficit prælatis bona conuersa-
tio, & morum honestas, nisi addatur scientia doctrinæ. Vnde Sacer-
Exod. 38. dotes ingressuri tabernaculum, prius lauabant in labro æneo, quod
Cant.5. fecerat Moses ex speculis mulierum. Hinc etiam in Canticis, oculi, per
quos prælati Ecclesiæ intelliguntur, assimilantur columbis, quæ resi-
dent iuxta fluenta plenissima. *Zosimus Papa dist. 36. c. qui Ecclesiasticus.*

Sacerdos debet ornari verbis, scientia, operibus. 44

Vt sup. §. proximo, cap. Nihil aliud accipit Sacerdos, n. 29.

Sacerdotes sunt similes vaccis, & populi vitulis.

SAcerdotes in Ecclesia similitudinem habent vaccarum; Christiani 45
vero populi typum præferunt vitulorum. Quomodo enim vac-
cæ per campos, & prata discurrunt, vineta, & oliueta circumeūt,
vt, depastis herbis, & frondibus, cibum lactis præparent vitulis suis, ita
Sacerdotes, diuinis sacrarum scripturarum montibus assidue legendo,
verbi Dei debent flores decerpere, ex quibus spiritualis lactis filijs suis
1.Cor.3. valeant cibum ministrare, vt possint partem habere cum Apostolo,
qui dixit, Lac vobis potum dedi, non escam. Sicut enim vacca duo ha-
bet vbera, ex quibus nutriat vitulum suum, ita Sacerdotes duobus vbe-
ribus, veteris scilicet, & noui Testamenti, debent pascere populū Chri-
stianum &c. *Cæsarius Arelat. hom. 22.*

Sermo Sacerdotis, ſit Scripturarum lectione conditus.

46 SErmo Presbyteri Scripturarum lectione conditus ſit. vnde & Apoſtolus præcipit, Sermo veſter ſit ſale conditus: quod ſi infatuatur, foras proijcitur, & perdit nominis dignitatem. *S. Hieron. in reg. Monachorum, de correctione, & doctrina præſidentis.* *Coloſſ.4.*

47 Sacerdos ſciat docere ea, quæ neceſſaria sũt hominibus ad ſalutem.

Vt ſup. p.1. §.1. de inſtitutione, cap. Quipie, n.30.

Scripturarum ſcientia Sacerdoti neceſſaria.

48 LAbia Sacerdotum cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius. Oſtendit Propheta, præcipue debere eſſe in Sacerdotibus legis, doctrinæq. notitiam, & additamento gratiæ ſpiritu alis talem virum inſtitui, qui poſſit contradicentibus reſiſtere, & nihil in ſe ſiniſtri habere operis, quod ducat ad tartarum, ſed dextrum brachium, & ſeparatum, vt opera Sacerdotis comparatione virtutum eius a cunctis hominibus ſeparata ſint. *S. Hieron. ad Fabiolam, de veſte Sacerdotali. Vide ſup. p.1. c.2. §.1. de officio Sacerdotum, cap. Interroga, n.13.* *Malach.2*

Quæ Sacerdotes diſcere teneantur.

49 QVæ ipſis Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, ideſt Liber Sacramentorum, Lectionarius, Antiphonarius, Baptiſterium, Computus, Canon Pænitentialis, Pſalterium, Homiliæ per circulum anni Dominicis diebus, & ſingulis feſtiuitatibus aptæ. Ex quibus omnibus ſi vnum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo conſtabit. Quia valde periculoſæ ſunt Euangelicæ minæ, quibus dicitur, Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadent. *S. Auguſt. diſt. 38. c. eod. Burchardus l.2. c.2. l.19. c.8.* *Matth.15*

Quarum rerum scientia Sacerdoti necessaria.

INstitutio Ecclesiastica, qualiter ad diuinum officium instrui opor- 50
teat sanctissimum ordinem clericorum, multimoda narratione declarat, quia, & scientiæ plenitudinem, & vitæ rectitudinem, & eruditionis perfectionem maxime eos habere decet, qui in quodam culmine constituti gubernaculum regiminis in Ecclesia tenent. Neque enim eis aliqua eorum ignorare licet, cum quibus vel se, vel subiectos instruere debent, idest scientiam sanctarum scripturarum, puram veritatem historiarum, modos tropicarum locutionum, significationem rerum mysticarum, vtilitatem omnium disciplinarum, honestatem vitæ in probitate morum, elegantiam in probatione sermonum, discretionem in exhibitione dogmatum, differentiam medicaminum contra varietatem ægritudinum. Hæc ergo qui nescit, non dico aliorum, sed nec suam bene potest disponere vtilitatem. Ac ideo necesse est, vt futurus populi rector dum vacat, paret sibi ante arma, in quibus postmodum hostes fortiter superet, & gregem sibi commissum opportune defendat. Turpe est enim, tunc primum quemlibet velle discere, dum debet pastor constitutus docere; & periculosum est, eum magisterij pondus subire, qui non scientiæ præsidio fultus potens est & illud suffere. *Rabanus de institutione clericorum l. 3. c. 1.*

Ignorare numquam licuit Sacerdoti, quod 51
Canonum fuit regulis definitum.

S. Leo ep. 7. c. 3.

De eodem.

NVlli Sacerdotum liceat Canones ignorare, nec quidquam fa- 52
cere, quod Patrum possit regulis obuiare. Quæ enim a nobis res digne seruabitur, si Decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permissa frangatur? *Cælestinus Papa dist. 38. c. eod.*

Ignorantia Sacerdotibus vt pestis abijcienda.

53 Elaborandum est Sacerdotibus, vt ignorantiam a se, quasi quandam pestem abijciant. Licet enim seruus, nesciens voluntatem Domini sui, & non faciens, dicatur vapulare paucis, non tamen generaliter hoc de omnibus intelligitur. Ait enim Apostolus, Qui ignorat, ignorabitur. Quod de eo intelligendum est, qui noluit intelligere, vt bene ageret. *S. Isidorus dist. 37. c. ideo. S. Gregor. Pastor. p. 1. c. 1.* *Luc. 12.* *1. Cor. 14.* *Psalm. 35*

De eodem.

54 Ignorantia, mater cunctorum errorum, maxime in Sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sacras Scripturas frequenter admonet Apostolus, dicens, ad Timotheum, Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ, & semper permane in his. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas, & Canones, vt omne opus eorum in prædicatione, & doctrina consistat, atque ædificent cunctos, tam fidei scientia, quam operum disciplina. *Concil. Toletan. 4. c. 24. dist. 38. c. eod. Concil. Arelat. 4. c. 3.* *1. Tim. 4.*

De eodem.

55 SI in laicis vix tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in his, qui præsunt: nec excusatione digna est, nec venia. *S. Leo dist. 38. c. eod.*

De eodem.

56 CAueat spiritualis iudex, sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ. Oportet, vt sciat cognoscere, quidquid debeat iudicare. Iudiciaria enim potestas hoc postulat, vt, quod debet iudicare, discernat. *S. August. de pœnit. dist. 6. c. qui vult. §. Sacerdos. Vide sup. p. 1. c. 4. de Sacramentorum ministratione, cap. diligens, n. 24.*

De eodem.

SIcut iniqui, & peccatores, ministerium Sacerdotale assequi prohibentur, ita indocti, & imperiti, a tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis suis vitam bonorum corrumpunt, isti vero sua ignauia iniquos corrigere nesciunt. Quomodo docere poterunt, quod ipsi non didicerunt? desinat locum docendi suscipere, qui nescit docere. Cæcus enim si cæco ducatum præbuerit, ambo in foueam cadunt &c. *S. Isidorus de summo bono l. 3. c. 35.* 57

Matth. 15

Potentes, nobiles, diuites, eloquentes difficile credunt Deo, aut intelligunt Scripturæ simplicitatem.

DIfficile homines potentes, & nobiles, & diuites, & multo his difficilius eloquentes, credunt Deo. Obcæcatur enim mens eorum diuitijs, & opibus, atque luxuria, & circumdati diuitijs, non possunt videre virtutes, simplicitatemq. scripturæ. *S. Hieron. super Ioannem, c. 3.* 58

Sacerdos, qui semel cœperit contemnere scripturas, numquam excitabitur in illis, vt timeat.

QVidquid terribile est in Scripturis, vsu vilescit: propterea clericus, qui semper meditatur scripturas, aut omnino obseruaturus est, & erit perfectus; aut, si semel cœperit illas contemnere, numquam excitatur in illis vt timeat. *S. Bernard. hom. 25. super Matth.* 59

Qualiter disputandum.

IN disputatione tolle certamen, tolle pertinacem vincendi defensionem, cede cito veritati, non contradicas iustitiæ &c. disputare stude, non superare; plus dilige audire, quam dicere; plus auscultare, quam loqui. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 25. ex* S. *Isidoro.* 60

Apud sæculares magiſtros non inuenitur ſcientia, quam mundi contemptores aſſequuntur.

61 Falleris, fili, falleris, ſi te putas inuenire apud mundi magiſtros ſcientiam, quam ſoli diſcipuli Chriſti, id eſt mundi contemptores, Dei munere aſſequuntur. Non enim hanc lectio docet, ſed vnctio; non litera, ſed ſpiritus; non eruditio, ſed exercitatio in mandatis Dei. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 21. ex S. Bernardo.*

62 In doctrina ſacrę Scripturę auctoritatẽ debes prȩferre, non ſȩcularium literarum peritiam oſtentare.

S. Auguſt. diſt. 86. c. quando neceſſitas, c. cum multa.

S. Hieronymus correptus eſt ab Angelo, quod Ciceronis libros legeret.

63 Legimus de S. Hieronymo, quod, cum libros legeret Ciceronis, ab Angelo eſt correptus, eo quod vir Chriſtianus paganorum figmentis intenderet. Hinc ille filius prodigus reprehenditur, quod de ſiliquis, quas porci manducabant, ventrem ſuum implere cupiebat. *Luc. 15.* *Rabanus de preſſur. Eccleſ. diſt. 37. c. eod. 1.*

Poematum, & fabularum lectio quare Sacerdotibus interdicta.

64 Ideo prohibetur, Chriſtianos figmenta legere poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiua libidinum. Non enim ſolum thura offerendo dæmonibus immolatur, ſed etiam eorum dicta libentius capiẽdo. Vt itaque ex his apparet imperitia, Sacerdotibus ſemper debet eſſe aduerſa, quia, cum per ignorantiam cæcati alijs ducatum præſtare cœperint, ambo in foueam cadunt. Vnde dicitur in Pſalmo, Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurua. *Pſal. 68.* Cum enim obſcurantur illi, qui præſunt, ad ferenda onera peccatorum, facile ſequentes inclinantur &c. *S. Iſidorus lib. 3. de ſent. ſummo bono. diſt. 37. c. eod.*

Sæcu-

Sæculares libri aliquando legendi, & quorſum.

Turbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis ſæcularibus literis omnimodo æſtimat prohibendos; in quibus ſi qua inuenta ſunt vtilia, quaſi ſua ſumere licet. Alioqui nec Moyſes, & Daniel, ſapientia vel literis Ægyptiorum paterentur erudiri, quorum tamen & ſuperſtitiones ſimul, & delicias horrebant. Nec ipſe magiſter gentium aliquot verſus poetarum ſuis vel ſcripturis, vel dictis indidiſſet. *Ven. Beda l. 2. Reg. c. 9.* Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? ſed ſæculares literas quidam legunt ad voluptatem, poetarum figmentis, verborum ornatu delectati; quidam vero ad eruditionem addiſcunt, vt errores gentilium legendo deteſtentur, & vt illa, quæ in eis inueniuntur, ad vſum ſacræ eruditionis deuoti vertant. Tales laudabiliter ſæculares literas addiſcunt &c. Poſſunt tamen ſæculares literas addiſcere, vt eorum famulatu ſacræ Scripturæ perfectiorem cognitionẽ habeant. *Gratianus diſt. 37. c. Turbat. S. Hieron. ep. 84. ad Magnum oratorem.* 65

De eodem.

Legimus aliqua, ne negligantur; legimus, ne ignoremus; legimus, non vt teneamus, ſed vt repudiemus. *S. Ambroſ. diſt. 37. c. eod. 2.* 66

Sacerdos non debet plus ſapere, quam oportet.

Prou. 25. Sicut, qui mel multum comedit, non eſt ei bonum; ſic, qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimitur a gloria &c. Gloria inuiſibilis conditoris, quæ moderate inquiſita nos erigit, vltra vires perſcrutata premit. Vnde & hæretici, quantum de ſublimi intelligentia amplius repleri ambiunt, tanto amplius inaneſcunt. Immoderatis enim auribus cognitionis ſupernæ ſcientiam, quo plus appetunt, plus amittunt. At, contra, ij, qui in ſancta Eccleſia veraciter ſunt homines, & veraciter docti norunt de ſecretis cæleſtibus, & quædam conſiderata intelligere, & quædam non intellecta venerari, vt & quæ intelligunt veneranter teneant, & quæ necdum intelligunt, humiliter expectent. *S. Gregor. Moral. l. 14. c. 12.* 67

DE MODESTIA,

MANSVETVDINE, PATIENTIA, HVMILITATE, INTERIORI GAVDIO, ET PACE DE SILENTIO, ET TEMPORALIVM CONTEMPTV.

CAP. VIII.

De modestia, & mãsuetudine Sacerdotum. §. I.

SVMMARIVM.

RESPONSIO mollis frangit iram, dura suscitat. 1.
Modestia qualis. 9.
Laus propria vitanda. 10.
Mansuetudo quid. 11. 12. 13.
Præcedit humilitatem. 13. 14.
Eius effectus. 18.
Ad reprehendendum necessaria. 8. 20.
Præcipue ornat eos, qui in potestatibus sunt. 22.
Ea nil potentius. 21.
In mansuetudine opera perfecta beneuolentiam hominum cõciliant. 2. 4. 7. 8.
Mansueti a Domino diriguntur, & docentur, hæreditant terram, & delectantur in multitudine pacis, & inueniunt requiem animabus suis. 3. 5. 6.
Et incedunt cum cordis lætitia. 17.
Et sunt medici cordis. 19.
Aliquandò tamen mansuetudo transit in torporem desidiæ. 23.
Seueritas cum mansuetudine temperanda. 15. 16.

Cap. 8. §. 1.

RESPONSIO mollis frangit iram, ſermo duru ſuſcitat furorem. *Prou. 15. 1. Reg. 25. 2. Reg. 10.* 1

Fili in manſuetudine opera tua perfice, & ſuper hominum gloriam diligeris. *Eccl. 3.* 2

Diriget manſuetos in iudicio: docebit mites vias ſuas: 3
Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. *Pſ. 24. & 36.*

In manſuetudine ſerua animam tuam, & da illi honorem ſecundum meritum ſuum. *Eccl. 10.* 4

Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram. *Matth. 5.* 5

Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde; & inuenietis requiem animabus veſtris. *Matth. 11.* 6

Obſecro ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, cum omni humilitate, & manſuetudine, ſupportantes inuicem in caritate. *Eph. 4. Coloſſ. 3.* 7

Seruum Domini non oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem, cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati. *2. Tim. 2.* 8

Modeſtia qualis eſſe debeat.

IN modeſtia maxime tranquillitas animi, ſtudium manſuetudinis, moderationis gratia, honeſtatis cura, decoris conſideratio ſpectatur, & quæritur. S. *Ambroſ. de officijs l. 1. c. 18. quem vide.* 9

Laus propria vitanda.

IN familiaribus cõgreſſibus abſit facinorum, aut periculorum tuorum prolixa, & immodica commemoratio. Nec enim, vt tibi iucundum eſt tuorum certaminum meminiſſe, ſic & alijs ſuaue eſt, ea, quæ tibi acciderunt, audire. *Epictetus in Enchiridio, c. 53.* 10

Man-

Manſuetudo quid.

11 MAnſuetudo eſt animi inmobilis ſtatus, inter vituperationem,& laudes eodem modo perſeuerans. Initium quidem iræ vacuitatis, eſt labiorum ſilentium in perturbatione cordis. Medium autem, ſilentium ipſarum quoque cogitationum in animi tenuiſſimo motu. Finis vero,eſt inter immundorum ſpirituum ſtatus ſtabilis,atque fixa tranquillitas.*S.Ioan.Climacus de iræ vacuitate, gradu 8.*

De eodem.

12 QVi ſedati ſunt, & compoſitis moribus, nempe ab omni affectu vitioſo liberi adeo, vt nullum reliquerint in animabus ſuis perturbationis locum, hi demum Manſueti appellantur. S.*Baſilius hom. in Pſ. 33.*

De eodem, & quod manſuetudo præcedit humilitatē.

13 PRæcurrit quidem ſolem matutina lux, omnem vero humilitatem manſuetudo præcedit. Quocirca lucem ipſam audiamus ita eas gradatim ordinantem, Diſcite, inquit, a me quia mitis ſum, & *Matth. 11* humilis corde. Manſuetudo eſt,in perturbationibus proximi,pro illo affectu ſummo, atque integerrime orare. Manſuetudo eſt, ſupereminens iracundiæ pelago ſcopulus, fluctus omnes impingentes diſſoluens, & numquam penitus cedens,aut in alteram inclinans partem. S. *Climacus gradu 24. de manſuetudine.*

De eodem.

14 MAnſuetos appellamus manere conſuetos,ideſt patientes,& mites, qui alienas iniquitates tolerant, nec aliquem grauare præſumunt. *Caſſiodorus ſuper Pſalm. 39.*

Seueritas a Sacerdote cum manſuetudine tẽperanda.

SEmper Sacerdotali pectore cum terrore ſeueritatis cuſtodiri debet virtus manſuetudinis, vt & iram manſuetudo cuſtodiat, & ira mãſuetudinem, ne, ſi forte diſſoluta ſit, zelus diſcretionis euaneſcat. *S. Gregor. hom. 6. in Lucam*. 15

De eodem.

DIſciplinæ rigor regere debet manſuetudinem, & manſuetudo ornare rigorem, vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. *Idem S. Gregor. Moral. l. 19. c. 12. diſt. 45. c ſunt namque & p. 3. Paſtoralis, admonitione 17. Vide ſup. c. 3. §. 3. de ſuauitate, cap. ſunt nõnulli, n. 24. & cap. idcirco, n. 25.* 16

Manſuetorum eſt, incedere cum cordis lætitia.

MAnſueti lætentur, non dixit in lege docti, non ieiunãtes, non pſallentes, ſed manſueti lætentur, qui caritate præcipue habere rerum omnium temperantiam conſueuerunt. *Caſſiodorus ſuper Pſal. 33.* 17

Manſuetudinis effectus.

MAnſuetus in afflictione fortis eſt; in pugna tranquillus, ſub alterius imperio lætus, ſub iugo triũphat humilitatis. *S. Ephrem cap. de manſuetudine.* 18

Manſuetus homo cordis eſt medicus. 19

S. Ambroſ. ad Vercell. Epiſcopum.

Manſuetudo ad reprehendendũ neceſſaria. 20

Vide ſup. c. 7. §. 1. de doctrina, cap. non tantum in reprehendendo, n. 78.

Manſuetudine nihil potentius. 21

S. Chryſoſt. hom. 57. ſuper Geneſim.

Man-

22 Manſuetudo præcipue ornat eos, qui in poteſtatibus ſunt.

Idem S. Chryſoſt. hom. 84. ſuper Acta Apoſtolorum.

Manſuetudo aliquando tranſit in deſidiæ torporem.

23 Manſueti, dum præſunt, nonnumquam vicinum, & quaſi iuxta poſitum torporem deſidiæ patiuntur, & plerumque, nimia reſolutione lenitatis, vltra quam neceſſe eſt, vigorem diſtrictionis emolliunt. *S. Gregor. in Paſtor. p. 3. admon. 17.*

Adde, quæ ſcripſi ſup. c. 3. S. 3. de ſuauitate in verbis, & inf. p. 3. c. 11. Ne ſit iracundus Sacerdos.

DE

DE PATIENTIA SACERDOTVM.

CAP. VIII. §. II.

SVMMARIVM.

PATIENTIA quid.6.
Vere patiens quis.7.8.9.10.
Et est vere martyr sine ferro.11.12.
Finis patientiæ quis.15.
Toleranda persecutio,& aduersitas,spe futuræ retributionis, exemplo Dauid, & Agricolæ.1.5.20.
Et dulcedinis concordiæ mox futuræ.17.
Vir patiens multa prudentia gubernatur.2.
Et est melior viro forti, & expugnatore vrbium.3.
Et semper lætus orat.24.
Et omnibus virtutibus exornatur.25.
Patientia omnibus exhibenda a Sacerdotibus,exemplo Domini.4.16.17.18.
Et qualiter.19.
Suauius tolerantur iniustæ contumeliæ,quam iustæ.7.
Et corporis incommoda, quam iniuriæ.22.
Et minoris meriti est, bonis operibus insudare, quam aduersa toleràre.13.
Armus dexter, & pinguedo pectoris,quæ Sacerdoti seruabâtur,quid notent. 14.
Concordia non nisi per patientiam seruatur.22
Tumidus tumidum sedare non potest.23.
Parua Principum peccata statim manifesta fiunt.ibidem.

CAP.

CAP. VIII. §. II.

1 DIMITTITE eum, vt maledicat: Dominus enim præcepit ei vt malediceret Dauid &c. Dimittite eũ vt maledicat iuxta præceptum Domini: si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna. 2. *Reg.* 16.

2 Qui patiens est, multa gubernatur prudentia. *Prou.* 14.

3 Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. *Prou.* 16.

4 Patientes estote ad omnes. 1. *Thess.* 5.

5 Patientes estote fratres vsque ad aduentum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & serotinum. Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra. *Iacob* 5.

Patientia quid.

6 IDcirco possessio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia radix omnium, custosq. virtutum patientia est. Per patiẽtiam vero possidemus animas nostras, quia, dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere, quod sumus. Patientia vero est, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque, qui mala irrogat, nullo dolore morderi &c. *S. Gregor. hom.* 35. *super cap.* 21. *Lucæ.* Est etiam patientia custos condicionis nostræ, *vt beneprobat Idem S. Gregor. Pastor. p.* 3. *admon.* 10. *Luc.* 21.

Patientia vera est, ferrè iniurias innocẽtem; & suauius est, ferre iniuste illatas, quã iuste.

7 PAtientia vera, & perfecta est, cum quis sustinet patienter iniurias, non solum cum reus est, sed etiam cum innocens, exemplo Iob, dicentis, Non peccaui, & in amaritudinibus moratur oculus meus. Et, licet intolerabilior sit iniuria innocenti, quam culpabili, tamen multo suauius sufferri potest, & debet iniuria, cum nihil conscientia remordet de culpa aliqua præcedente. *Albertus Magnus in Paradiso animæ, c.* 4. *Iob.* 17.

Ille vere eſt patiens, qui & aduerſis atteritur, 8
& tamen ab ſpei ſuæ rectitudine non curuatur, 2. *S. Gregor. Moral. l. 11. c. 17.* Nec poteſt eſſe vere patiens abſque magna animi virtute.
S. Clemens Alex. Stromatum l. 2.

Patienter fert iniuriam, qui proprios defectus conſiderat.

PAtienter illatam iniuriam tolerat, qui pie meminit, quod fortaſſe 9
adhuc habet, in quo debet ipſe tolerari. *S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 28, ex S. Gregor.* Patientia enim vera, atque tranquillitas abſque profunda cordis humilitate nec acquiritur, nec tenetur. *Caſſianus coll. 18. c. 11.*

De eodem. 10

Cum Sacerdos, n. 26. vt inf. de Humilitate, cum ſeqq.

Sine ferro martyr eſſe poteris; ſi patientiam 11
in animo veraciter conſeruaueris &c. Clypeo patientiæ frange ſagittas cõtumeliæ &c.
S. Bernardus de modo bene viuendi ſerm. 40. Lactantius Firmianus de vero cultu c. 18.

De eodem.

SIne ferro, & flamma martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam in animo veraciter cuſtodiamus. *S. Gregor. hom. 35. ſuper Ezechielem.* 12

Maio-

13 Maioris eſt meriti, aduerſa patienter tolerare, quam bonis operibus inſudare.
S. Bonau. de proceſſu 6. religionis c.25. ex S. Gregor.

Armus dexter, & pinguedo pectoris, quæ Sacerdoti de mactatis pecudib9 ſeruabãtur, quid notent.

14 DE qualibet mactata pecude lex iubet duas certas partes Sacerdotibus decidi, armum dextrum, & pectoris pinguedinem. Quarum altera ſignificat requiri in eis fortitudinem in omni actione legitima, ſiue dandum, ſiue capiendum, ſiue operandum ſit quippiam; altera vero animum placatum, & alienum ab ira poſtulat. Hanc enim aiunt habitare in pectore, vbi natura collocauit vim irritabilem, ceu militem in præſidio munito, videlicet compage oſſium firmiſſima neruis adſtricta validis. *Philo de honoribus Sacerdotum*.

15 Finis patientiæ non in iraſcendo iuſte, ſed in penitus non iraſcendo conſiſtit.

Caſſianus l.8.c.20.21.coll.16.c.6.27. Intellige nomine Iræ affectum quendam, qui rationem anteuertit. Alioqui, ſi ira non fuerit, cum cauſa ſubeſt, nec doctrina proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina compeſcũtur. S. *Chryſoſt.hom.11.in Matth.*

Patientes ſint ad omnia Sacerdotes, exemplo Domini.

16 SI perſecutiones veniũt, Sacerdotes mei, non deficiamus, ſed patientiam habeamus. Si neceſſitas paupertatis contingat, non deſperemus, ſed in Domino confidamus. Si colaphis cædimur, aliam partem parare non differamus. Si blaſphemamur, non reſpondeamus, ſed parcamus. Si verbo, vel murmure percutiamur, taceamus. Si occidimur, gaudenter ad mortem pergamus. Quare? Quia non eſt ſeruus maior Domino ſuo. Si enim me perſecuti ſunt, & vos perſequen-

tur, ait Dominus. Ita enim patientia ornari debemus, ſi miniſtri Chriſti eſſe optamus. S. *Auguſt. ad fratres Eremi, ſerm. 37. S. Iſidorus de contemptu mundi, cap. de patientia.*

Sacerdos ferat patienter iniurias, expectans dulcedinem concordiæ mox futuræ.

INiurijs laceſſitus, non ſolum labia, ſed et profunda pectoris ſui tranquilla cuſtodiat &c. Nec præſentem conſiderãs ſtatum ea proferat, quæ ad horam turbatus ſuggerat furor, dictatq. animus aſperatus, ſed vel præteritæ caritatis recolat gratiam, vel reformandæ pacis redintegrationem mente perſpiciat, eamq. velut continuo reuerſuram etiam in ipſo commotionis tempore contempletur. Dumq. ſe ad dulcedinem ſeruat concordiæ mox futuræ, amaritudinem præſentium non ſentit iurgiorum, & ea potiſſimum reſpondebit, e quibus vel a ſemetipſo reus fieri, vel ab alio reprehendi reſtituta caritate non poſſit; ſicq. adimplebit Propheticum illud eloquium, In ira miſericordiæ memor eris. *Caſſianus coll. 16. c. 26.* 17

Habac. 3.

Patientia vincendę a Sacerdote cõtumelię, non vindicandę.

MAgis optamus, & cupimus contumelias, & iniurias ſingulorum clementi patientia vincere, quam Sacerdotali licentia vindicare. *S. Cyprianus l. 3. epiſtola 9.* 18

Tolerãdi mali a Sacerdote vt emendentur, non vt fiat eorum malitię particeps.

PAratus eſſe debet Sacerdos iuſtus, & pius, patienter eorum malitiam ſuſtinere, quos fieri bonos quærit, vt numerus potius creſcat bonorum, non vt pari malitia ſe quoque numero addat malorum. *S. Auguſt. 23. q. 1. c. eod.* 19

Spe

Spe futuræ vitæ aduersa mundi toleranda.

20 NE indignemini, Sacerdotes, si mundo mali florent, & vos aduersa patimini: quia non est Christianæ religionis, in temporalibus exaltari, sed potius deprimi. Mali enim nihil habent in cælo, & vos nihil habere debetis in terra: sed, spe illius boni, ad quod tenditis, quidquid in via contingit, gaudere debetis. *S. August. serm. de patientia.*

Facilius tolerantur corporis incommoda, quam contumelię.

21 CIbum, potum, stratum item molle contemnere, multis ne labori quidem id esse videmus, ijs præsertim, qui natura agrestiores per ætatis vigorem ita sunt educati, ac multis etiam alijs. At contumeliam, vim, incommodum, molestum aliquod verbum, tum vero commata ab inferioribus nonnumquam leuiter, atque impræmeditate, nonnumquam etiam reddendo iure contorta; præterea & querelas temere, ac nulla causa tum a Principibus, tum a subditis natas, non multorum est ferre posse, sed vnius tantum, & alterius. Huiusmodi autem ingenio præditi homines ab Episcopatus cancellis, a Sacerdotij claustris procul arcendi sunt. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3. S. Augustinus epistola ad Probam.*

Cōcordia nonnisi per patientiam seruatur.

22 NVmquam seruari concordia, nisi per solam patientiam, valet. Crebro namque in humana actione nascitur, vnde mentes hominum vicissim a suauitate, ac dilectione separentur. Et, nisi ad aduersa toleranda se animus præparet, proculdubio humerus corpori non inhæret. *S. Gregor. Moral. l. 21. c. 16.*

Qui tumidus est, tumidū sedare nō potest: &, vel parua Principum peccata statim manifesta fiunt.

23 QVi fieri potest, vt illorum tumores, & inflammationes sedet is, qui ipse tumescit? Quis vero plebeius vir concupiscat statim tēperans, moderatusq. fieri, Principem intuitus iracundum?

Neque enim possunt Episcoporũ vitia dissimulari, sed vel parua, atque exigua confestim manifesta fiunt. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3.*

Si tolerans fueris, semper lętus orabis. 24

S. Nilus de oratione c. 21.

Vir patiens omnibus virtutibus exornatur.

PAtientia non manet sola, sed multis cum virtutibus coniuncta est. 25 Patiẽs enim omnibus virtutibus exornatur. Gaudet in rebus aduersis, in calamitatibus probatur, exultat in tẽtationibus, ad obedientiam promptus, in longanimitate stabilis, in caritate perfectus, maledicentibus benedicit, in bello pace perfruitur, in pace non est dissolutus &c. alacer in ieiunijs, frequens in orationibus, diligens in vitæ ratione instituenda, gratiosus in muneribus suis obeundis, in mutua consuetudine iucundus, in consilio dulcis, in vigilia lætus, in hospitum cura studiosus, in ægrotantium ministerio sedulus, velox ab subueniendum, sobrius ad cogitandum, ad omne denique negotium expeditus: ad cuncta enim opera bona est paratissimus. Quare magna cum fiducia ad Dominum exclamar, dicens: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi, & exaudiuit preces meas. *S. Ephraem de virtutibus & vitijs, cap. de Patientia.*

Psal. 39.

Vide Inf. p. 3. c. 11. Ne sit iracundus.

DE HVMILITATE SACERDOTVM.

CAP. 8. §. 3.

SVMMARIVM.

QVI paruulus est in oculis suis, a Deo exaltatur.1.12.
Qui se humiliat, a Deo liberatur a malis, & exauditur. 2.3. 4.5.6.9.
Quanto quis maior, eo humilior esse debet.7.8.11.21.
Potestas cum humilitate suscipienda: quia ignoratur, an sit a Deo.22.23.
Quanto quis iustior, eo humilior: quia proprios defectus clarius intuetur.18. 19.20.
Humilitas vera quæ.13.14.
Eius varia epitheta.16.
In prosperis, & aduersis tenenda.24.
Ea nihil sublimius, ideo amplectenda.17.
Immoderata tamen reprehensibilis est.33.
Sacerdos debet esse humilis, quia pacatum, & tranquillum ministerium gerit.15.
Qui seipsum cognoscit, transit in Deum.25.
Et is alium non reprehendit.26.27.28.
Qui verbo humilis non est, nec opere erit.30.
Superbus appetit humilis apparere, ne vilis habeatur. 31.32.
Præstat cum inquinatione carnis, quam cum elatione mentis habere conflictum.29.

Cap. 8. §. 3.

NONNE, cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? 1. Reg. 15. 1
Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui inferam malum domui eius. 3. Reg. 21. 2
Cum vidisset Dominus, quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeram, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboq. eis pauxillum auxilij, & non stillabit furor meus super Ierusalem. 2. Paralip. 12. 3
Hæc dicit Dominus, Quoniam audisti verba voluminis, atque emollitum est cor tuum, & humiliatus est in conspectu Dei super his, quæ dicta sunt contra locum hunc, & habitatores Ierusalem, reueritusq. faciem meam, scidisti vestimenta tua, & fleuisti coram me: ego quoque exaudiui te, dicit Dominus. 2. Paralip. 34. 4
Non in multitudine est virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi placuerunt tibi: sed humilium, & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Iudith. 9. 5
Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: quoniam ab humilibus honoratur. Eccl. 3. 6
In die honoris tui ne extollaris &c. Eccl. 11. Rectorem te posuerunt: noli extolli: esto in illis quasi vnus ex istis &c. Eccl. 32. 7
Oratio humiliantis se nubes penetrabit. Eccl. 35. 8
Humiliatus sum, & liberauit me. Ps. 114. 9
Qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Matt. 20. Marc. 10. Luc. 9. 22. 10
Facti sumus paruuli in medio vestrum. 1 Thess. 2. 11
Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos Iacob. 4. 12

Humilitas vera quę.

HVmilitas vera & perfecta est, cum exhibita gloria contemnitur, nec exhibenda appetitur &c. Verus humilis nec maiori, nec minori, nec æquali se comparat, immo nullum inferiorem se credit, nullum omnino spernit &c. Talis nullam timet contumeliam, quia nullam amat gloriam &c. *Albertus Magnus in Paradiso animæ c. 2.* Est enim virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit. *S. Bernardus de gradibus humilitatis.* 13

Verus

14 Verus humilis non vult humilis prædicari, sed vilis reputari, gaudet contemptu sui. *Idem S. Bernardus in Cant. serm. 16.*

Humilis debet esse Sacerdos, quia pacatum & tranquillum ministerium gerit.

15 SI Christi altari ministras, da operam, vt cum ipsius legibus munus tuum administres, mansuetum videlicet, atque corde humilem, & submissum te præbens. Neque enim forensem quandam præfecturam, atque imperium fastu, ac pompa, & insolentia tumidum tractas, sed pacatum, atque tranquillum ministerium &c. *S. Isidorus Pelus. ep. 157. lib. 1.*

Humilitatis varia epitheta.

16 HVmilitas tutissimus est virtutum omnium thesaurus. *S. Basilius de constitutionibus monast. c. 17.* Est custos pudicitiæ, & mater patientiæ. S. *Bernardus de ordine vitæ. Cassianus l. 7. c. fin. & coll. 18. c. 13.* Est fundamentum, & custos omnium virtutum. *Idem S. Bernard. serm. 1. de Natali.* Est magistra omnium virtutum, & cælestis ædificij firmissimum fundamentum. *Idem Cassian. coll. 15. c. 7.* Est virtutum omnium mater, ac totius spiritualis structuræ solidissimum fundamentum. *Idem Cassian. coll. 19. c. 2.*

Humilitate nihil sublimius, ideo amplectenda.

17 DVm se humiles deijciunt, ad Dei similitudinem ascendunt &c. Quid humilitate sublimius, quæ, dum se in ima deprimit, auctori suo manenti super summa coniungitur. S. *Gregor. Pastor. p. 3. admon. 18.* Humilitatem ergo amplectere, & diaboli retibus numquam capieris. Leuissimis enim humilitatis alis sublatus, velocior, ac sublimior existes, quam vt ab eo capi possis. *S. Ephraem de recta vita ratione, c. 8.*

Quo quis iustior, eo humilior, quia proprios defectus clarius intuetur.

SAncti viri, quo altius apud Deum virtutum dignitate proficiunt, eo subtilius indignos se esse deprehendunt, quia, dum proximi luci fiunt, quidquid eos in selpsis latebat, inueniunt. S. *Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. de reform. mentis c. 10. de processu 6. religiosis c. 18. ex S. Gregor. l. 4. Moralium.* 18

De eodem.

SAncti omnes, quando in Dei visione proficiunt, quanto magis diuinitatis interna conspiciunt, tanto magis se nihil esse cognoscunt. Nusquam quippe legitur, quod Abraham cinerem, & puluerem se esse professus est, nisi cum habere meruerit Dei colloquium. *S. Gregor. Moral. l. 18. c. 27.* S. *Bonau. in Phar. l. 2. c. 29.* 19

Gen. 18.

De eodem.

QVanto magis profecerit mens humana, & ad sinceriorem peruenerit contemplationis puritatem, tanto se immundiorē quasi per speculum suæ puritatis inspiciet. Quia necesse est, vt, dum animus ad sublimiorem se extendit intuitum, & maiora, quam agit, prospiciens concupiscit, illa, in quibus est, vt inferiora, ac semper viliora despiciat. *Cassianus coll. 23. c. 20. 21. & fere per totam collationem, & l. 12. c. 15.* S. *Chrysost. de Sacerd. l. 6. & dissimilitudine 62.* S. *Gregor. Moralium l. 5. c. 21.* 20

Quanto quis in dignitate sublimior, tanto humilior esse debet.

QVanto ad maiores Sacerdotij gradus accedere tibi propinquius contigerit, eo animos tuos magis demittito, idq. territus exemplo filiorum Aaron. Pietatis enim cognitio, humilitatis, & mansuetudinis cognitio est, quando, se animo scire submittere, Christum est scire imitari &c. S. *Basilius serm. de abdicatione saeculi.* 21

Pote-

Poteſtas cum humilitate ſuſcipienda.

22 IMpoſitas tibi curas humiliter ſuſcipe: traditum miniſterium mente ſubdita exple. Eſto obediens diuinæ diſpenſationi, voluntati eius contraire non audeas &c. *S. Iſidorus in Synonimis. c. fin.*

23 Tantũ neceſſe eſt, vt ſe vnuſquiſque in humilitate deprimat, quantum ſi ſit electus ignorat. *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 6.*

24 Humilitas in proſperis, & in aduerſis tenẽda. *Idem S. Gregor. l. 2. epiſt. 11.*

25 Qui ſeipſum cognoſcit, tranſit in Deum. *Mercurius Triſmegiſtus in Pimandro.*

26 Qui ſe conſiderat, alium non reprehendit.

27 CVm Sacerdos ad ſemetipſum reuertitur, & ſeſe bene conſiderat, non exquirit, quid in aliis reprehendat, quia in ſemetipſo inuenit multa, quæ plangat &c. *S. Bernardus de modo bene viuendi ſerm. 14.*

De eodem.

28 NVmquam detrahes, ſi te bene perſpexeris. S. *Iſidorus in Synonimis. Vide ſup. S. 2. de patientia, cap. Patienter illatam, n. 9.*

De eodem.

29 EX conſideratione propriorum defectuum conſeruatur humilitas in virtutibus. S. *Gregor. Moral. l. 28. c. 6.*

30 Pręſtat, cũ inquinatione carnis, quam cum elatione mentis habere conflictum. S. *Climacus gradu 4. de obed.*

Qui verbo non est humilis, nec erit opere.

QVI in verbo humilis non est, numquam profectò erit in opere &c. Ex obedientia humilitas, ex humilitate vero placida animi tranquillitas nascitur. *Idem* S.*Climacus ibidem*. 30

Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoq. superbia palliare scappetit, ne vilescat. 31

S.Bernardus de duodecim gradibus humilitatis.

De eodem.

QVid facit superbia sub pannis humilitatis tuæ, Domine Iesu? 32
Numquid non habet, quo se palliet humana malitia, nisi vnde
Inuoluta est saluatoris infantia? *Idem* S. *Bernardus in apologia.*

Immoderata humilitas damnatur.

SOlerter intuendum est, ne, dum immoderatius custoditur virtus 33
humilitatis, soluantur iura regiminis; & dum prælatus quisque plus se, quam decet, deijcit, subditorum vitam distringere sub disciplinæ vinculo non possit. &c. *S.Gregor. Pastoral.p.* 2.*c.*6.*l.*1.*epist.*24. *Moral.l.*26.*c.*19.*l.*1.*c.*10. Ne, etiam cum studet plusquam necesse est hominibus subjici, compellatur etiam eorum vitia venerari. *Idem* S.*Gregor.Pastor.p.*3.*admon.*18.

*Alia vide inf.p.*3.*c.*10. *Ne sit superbus.*

DE

DE INTERIORI GAVDIO, PACEQ. SACERDOTVM.

CAP. 8. §. 4.

SVMMARIVM.

Cap.8. §.4.

QVAM magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te. *Pſ.30.* 1
Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. *Pſ.36.* 2
Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus. *Pſ.76.* 3
Vox exultationis, & ſalutis in tabernaculis iuſtorum. *Pſ.117.* 4
Pax multa diligentibus legem tuam: & non eſt illis ſcandalum. *Pſ.118.* 5
Qui me audierit, abſque terrore requieſcet, & abundantia perfruetur, timore malorum ſublato. *Prou.1.* 6
Non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium. *Eccl.30.* 7
Vtinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & iuſtitia tua ſicut gurgites maris. *Iſa.48. Baruch.3.* 8
Lætamini cum Ieruſalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio vniuerſi, qui lugetis ſuper eam, vt ſugatis, & repleamini ab vbere conſolationis eius: vt mulgeatis, & delicijs affluatis ab omnimoda gloria eius. Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam gentium, quam ſugetis: ad vbera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis &c. *Iſa.66.* 9
Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus veſtris. *Matth.11.* 10

Quę vera lętitia.

GAudium ſolum verum eſt, quod de creatore concipitur &c. *S. Bernardus ep. 114.* Neque poſſidetur verum gaudium, niſi pax, & iuſtitia teneatur. Prima enim eſt, & quaſi radix iuſtitia, ſecunda pax, tertia gaudium. De iuſtitia naſcitur pax, de pace gaudium generatur. *S. Cæſarius admonitione 2.* 11

De eodem.

12 QVem praua affectio prorsus nulla obturbat, contraque, cui virtus est omnis, omnisq. dignitas comes adiuncta, hunc sine dubio rite, & vt par est lætari, existimandum est, eiusq. iustitiam immutabilem esse, atque sempiternam, quando lætitia virtutis, & bonitatis est affectatrix &c. *S. Basilius in constit. monast. c. 3.*

De ineffabili iusti lætitia, & consolatione.

13 NVllus hominum est, qui, mira esse opera Dei, etiam ex ipsius creaturæ magnitudine, non agnoscat. Cæterum illa, quæ in sanctis suis quotidiana operatione dispensat, ac speciali munificentia affluenter effundit, nullus alius, nisi anima perfruentis, agnoscit: quæ in secreto conscientiæ suæ ita est beneficiorum eius arbitra singularis, vt ea non solum nullo valeat sermone differere, sed ne sensu quidem, & cogitatione complecti, cum, ab illo ignito feruore discedens, ad istos materiales, ac terrenos intuitus fuerit deuoluta &c. Prætermitto illas secretas, atque absconditas dispensationes Dei, quas intra se peculiariter exercere mens sanctorum omnium momentis singulis intuetur, illam cælestem infusionem lætitiæ spiritualis, qua deiectus animus insperati gaudij alacritate sustollitur, illosq. ignitos cordis excessus, & tam ineffabilia, quam inaudita solatia gaudiorum, quibus nonnumquam ignauissimo stupore torpentes, ad orationem feruentissimam, velut de somno profundissimo, suscitamur &c. *Cassianus coll. 12. c. 12.*

De ineffabili dulcedine, quam sentit cor iusti in domo solitudinis.

14 STans in domo solitudinis, quasi onager solitarius, & habitaculum habens in terra salsuginis, & attrahens ventum amoris mei, os meum aperio ad te Domine, & attraho spiritum; & nõnumquam, Domine, quasi clausis oculis ad te inhiãti mittis in os cordis, quod non licet mihi scire quid sit. Saporem quidem sentio dulcedinem adeo confortantem, vt, si perficeretur in me, nihil vltra quærerem &c. *S. Bernardus tract. de amore Dei c. 9.* Osee 8.

Sacer-

Sacerdotes ſancti magna mentis tranquillitate & dulcedine perfruuntur, qui tranſitoria deſpiciunt, & in ſeceſſu mentis habitant.

SAncti Sacerdotes, qui nihil huius mundi appetunt, nullis procul- 15
dubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos deſideriorum motus a cubili cordis manu ſanctæ conſiderationis eijciunt, &, quia tranſitoria cuncta deſpiciunt, ex his naſcentes cogitationum inſolentias non patiuntur. Solam enim æternam patriam appetunt, &, quia nulla huius mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruuntur. Vnde recte dicitur, Qui ædificant ſibi ſolitudines.
Iob. 3. Solitudines quippe ædificare, eſt, a ſecreto cordis terrenorum deſideriorum tumultus expellere, & vna intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare. An non cunctos a ſe cogitationum tumultus expulerat,
Pſal. 26. qui dicebat, Vnam petij a Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ? A frequentia quippe terrenorum deſideriorum fugerat, & ad magnam videlicet ſolitudinem ſemetipſum contulerat &c. A tumultu rerum corporalium magnum quendam ſeceſſum petierat quietam mentem, in qua tanto purius Deũ cerneret, quanto hunc cum ſe ſolo ſolum inueniret. *S. Gregor. Moralium l. 4. c. 28.*

De eodem,

DIuina aſpiratio humanam mentem tangendo ſubleuat, &, tem- 16
porales cogitationes deprimens, æternis hanc deſiderijs inflammat &c. Dicitur autem abſconditum, quia non poteſt ſciri, niſi a quo poteſt haberi &c. Sicut enim paraclitus inuiſibilis eſt, ita omnem, quem repleuerit, ad deſideranda inuiſibilia accendit &c. Sæculares autem mentes, quanto ſe foris per deſideria dilatant, tanto ad receptionem illius ſinum cordis anguſtant &c. *Idem Gregor. Moral. l. 5. c. 19.*

Qua-

Qualiter anima delectatur intra se consistens.

17 QVamuis sine anima nihil caro desideret, & inde accipiat sensus, vnde sumit & motus, eiusdem tamen est animæ, quædam sibi subditæ negare substantiæ, & interiori iudicio ab incouenientibus exteriora frenare, vt a corporeis cupiditatibus sæpius libera, in aula mentis possit diuinæ vacare sapientiæ, vbi, omni strepitu terrenarum silente curarum, in meditationibus sanctis, & in delicijs lætetur æternis. S. *Leo. serm. 8. de ieiunio decimi mensis.*

De voluptate ignis, & lucis diuinæ.

18 ECce video lumen cæli oculis mentis meæ, desuper interlucet radius a facie luminis, & lætificat omnia ossa mea. O si perficeretur in me? Auge quæso, luminis auctor, auge, quæso, quod interlucet in me: dilatetur, obsecro, dilatetur ex me. Quid est hoc, quod sentio? Quis est ignis, qui calefacit cor meum? O ignis, qui semper ardes, & numquam extingueris, accende me. O lux, quæ semper luces, & numquam obfuscaris, illumina me. O vtinam arderem ex te. Ignis sancte, quam dulciter ardes, quam secrete luces, quam desideranter audiris? *S. Augustinus c. 20. Meditationum.*

De differentia voluptatis, & amoris Diuini, & terreni.

19 QVamquam hæc infima habeant suas delectationes, suosq. amores, non tamen tali modo delectant, sicut tu Deus noster. In te enim delectatur iustus, quia amor tui suauis est, & quietus. Nam pectora, quæ possides, dulcedine, & suauitate, & tranquillitate replet. Econtra, amor sæculi, & carnis, anxius est, & perturbatus: animas certe, quas ingreditur, quietas esse non patitur. Semper enim suspicionibus, & perturbationibus, varijsque timoribus sollicitat eas. Tu itaque es delectatio rectorum, & merito. Quies enim valida est apud te, & imperturbabilis vita. Qui intrat in te, bone Domine, intrat in gaudium Domini sui, & non timebit amplius, sed habebit se optime in optimo. *Idem S. Augustin. ibidem c. 35.*

Quæ vtilis tristitia, & quæ perniciosa, & repellenda.

OMnis tristitia, quæ non pro salutari pœnitentia, vel pro studio perfectionis, vel pro desiderio suscipitur futurorũ, tãquam sæculi, & quæ mortem inferat, æqualiter repellenda est, ac, sicut fornicationis Spiritus, seu philargyriæ, vel iræ, de nostris cordibus penitus extrudenda. *Cassianus l. 9. c. 12.* 20

Si bene, & pie vixeris numquam eris tristis. Bona vita semper habet gaudium. 21

S. Bernardus de modo bene viuendi serm. 12. ex S. Isidoro.

Decantatio hilaris paucorum Psalmorum melior est, quam tristis, & anxia totius Psalterij.

MElior est quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate, & serenitate, & spirituali hilaritate, quam totius Psalterij modulatio cum anxietate cordis, atque tristitia. *S. Hieron. de consec. dist. 5. c. Non mediocriter.* 22

Pax cordis quæ.

PAx, est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium caritatis. S. *August. de verbis Domini.* 23

De eodem.

PAX vera ad Deum est, cum quinque sensus, & vsus membrorum omnium, & omnia exteriora opera ad nutum rationis disponũtur, cumque omnes affectiones, cogitationes, & voluntates, & inuentiones, & omnia interiora secundũ ordinationem rationis fiunt &c. *Albertus Magnus in Paradiso animæ c. 13.* 24

Quæ

Quæ ſolida, & firma animi tranquillitas.

25 VNA placida, & fida tranquillitas: vna ſolida, & firma ſecuritas, ſi quis, ab his inquietantis ſæculi turbinibus extractus, ſalutaris portus ſtatione fundatus, ad cælos oculos tollat a terris, & ad Domini munus admiſſus, ac Deo ſuo mente iam proximus, quidquid apud cæteros in rebus humanis ſublime, ac magnum videtur, intra ſuam iacere conſcientiam glorietur. Nihil appetere iam, nihil deſiderare de ſæculo poteſt, qui ſæculo maior eſt. Quam ſtabilis, quam inconcuſſa tutela eſt, quam perennibus bonis cæleſte præſidium implicantis mundi laqueis ſolui, in lucem immortalitatis æternæ de terrena fœce purgari &c. Nec ad hoc pretijs, aut ambitu, aut manu opus eſt, vt hominis ſumma vel dignitas, vel poteſtas elaborata mole pariatur, ſed gratuitum de Deo munus, & facile eſt: vt ſponte Sol radiat, dies illuminat, fons rigat, imber irrorat, ita ſe ſpiritus cæleſtis infundit, poſtquam auctorem ſuum cælum intuens anima cognouit, Sole altior, & hac omni terrena poteſtate ſublimior, id eſſe incipit, quod eſſe ſe credit. Tu tantum, quem iam ſpiritalibus caſtris cæleſtis militia ſignauit, tene incorruptam, tene ſobriam religioſis virtutibus diſciplinam. ſit tibi vel oratio aſſidua, vel lectio: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum. Ille te præceptis inſtruat, ille diſponat: quem ille diuitem fecerit, nemo pauperem faciet &c. *S. Cyprianus l. 2. epiſt. 2.*

Pacem cordis habere non poterit, qui iuſtus opere non fuerit.

26 DVæ ſunt amicæ, Iuſtitia, & Pax. Tu forte vnam vis, & alterã non facis. Nemo enim eſt, qui non velit pacem, ſed non omnes volunt operari iuſtitiam. Interroga omnes homines, Vis pacem? vno ore reſpondebit tibi genus humanum, Opto, cupio, amo, volo. Ama iuſtitiam, quia duæ amicæ ſunt Iuſtitia, & Pax: ipſæ ſe oſculantur. Si amicam pacis non amaueris, non te amabit ipſa pax, nec veniet ad te. *S. Auguſt. ſuper Pſalm. 84.*

Frequenter Deus visitat cor tranquillum.

Psal. 75 DEVS frequenter visitat, & libenter inhabitat tranquillita- 27
tem cordis, & otium quietæ mentis, quoniam pax est, & in
pace factus est locus eius. *S. Bernard. de interiori domo c. 5.*

Pro qualitate abnegationis pax in corde possidetur.

QVantum teipsum, & omnia deseris, & exis, tantum, & non 28
plus, neque minus, Deus cum omnibus diuitijs suis intima tua
ingreditur, quantumq. moreris tibi ipsi, tantum intra te
viuit Deus. Quidquid igitur habes, & potes, totum pro tui abnega-
tione impende; sicque & non aliter vera pace perfrueris. Quam etiã,
vt pote in Deo formatam, atque fundatam, nemo facile turbare pote-
rit. &c. *Io. Rusbrochius lib. de præcipuis quibusdam virtutibus, c. 4.*

De eodem.

VTinam Deus solus occuparet interiora tua. Nam, quamdiu om- 29
nibus alijs cor tuum non fuerit expeditum, quamdiu alicui rei
transitoriæ adhæseris, quamdiu tuam magis, quam Dei, volun
tatem amaueris, nõ poteris eidem Domino perfectius coniungi. Bea-
tus ille, qui ab omnibus intus nudatus, qui neque propter damna indi-
gne perturbatur, neque propter commoda insipienter euanescit, qui
omnia inæqualia æquali fert animo, qui se derelinquere, & vt ita di-
cam, penitus egredi didicit, qui denique per perfectam sui abnegatio-
nem jam ad perfectam caritatem peruenit. Quantam enim putas pa-
cem talis possidebit? Nimirum tantam, vt ea nullo sermone explica-
ri possit. Vsque adeo profuse diuinæ consolationis torrens interdum in-
tima aliquorum, qui eiusmodi sunt, influit, vt ipsi illum vix sustinentes
veluti cogantur subducere sese, & exclamare, atque dicere, Domine,
contine vndas gratiæ suæ &c. O pacem iucundam, qua mens ad inte-
riora rapitur, & omnium rerum externarũ oblita feliciter cõquiescit in
Domino. O pacem amabilem, per quã, & in qua spiritus seipsum super
gressus, atq. in diuitias ineffabilis gloriæ absorptus, totus in Deũ transit.

Felix, terque, quaterque, illa anima, quæ in ſinu ſponſi ſui ad hunc modum ſæpe confoueri, & inter amplexus dilecti ſui hoc pacto frequenter obdormire meretur. &c. *Ludouicus Bloſius in canone vitæ ſpiritualis c. 14.*

Ex humilitate naſcitur animi tranquillitas.

30 Qui in verbo humilis non eſt, &c. *Vt ſup. §. proximo de humilitate, n. 30.*

Pax vitæ præſentis & diligi debet, & contemni.

31 PAcem relinquo vobis, pacem meam do vobis, relinquo tranſituram, do manſuram. Si ergo in eam cor, quæ relicta eſt, figitur, nuſquam ad illam, quæ danda eſt, peruenitur. Pax ergo præſens ita tenenda eſt, vt & diligi debeat, & contemni, ne, ſi immoderate diligitur, diligentis animus in culpa capiatur. *S. Gregor. Paſtor. p. 3. admon. 23.* *Io. 14.*

32 Pax, & Manſuetudo, characteres animę pię. *S. Baſilius.*

Conſcientię bonę epitheta.

33 COnſcientia bona, titulus religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, reclinatorium aureum, gaudium Angelorum, arca fœderis, theſaurus regius, aula Dei, habitaculum Spiritus ſancti, liber ſignatus etiam clauſus, & in die iudicij aperiendus. Nihil enim in hac vita ſecurius, nihil iucundius poſſidetur bona conſcientia. *S. Bernardus de conſcientia, cap. penultimo.*

DE SILENTIO SACERDOTVM.

CAP. VIII. §. V.

SVMMARIVM.

QVI moderatur labia sua, prudentissimus, & doctus est, & custodit ab angustiis animam suam. 1.2.3.6.7.14.
Qui nescit tacere, similis est vrbi sine murorum ambitu, & patet iaculis inimici. 4.26.
Et est ignorans sui, & aliorum. 28.
Qui autem nouit tacere, nouit & dicere. 15.
Omnis labor hominis in ore eius. 5.
Fortitudo autem eius in silentio, & spe. 8.
Per illud melius vincitur iniquus, quam per verba. 23.
Sit homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. 9.
Silentium est primus disciplinæ actualis ingressus. 10.
In illo virtutes omnes conquiescunt. 16.
In illo esse otiosum, peccatum est. 17.
Vir tacitus, philosophiæ filius. 14.
Difficilius tacere, quàm loqui. 16.
Audit Deus tacente lingua pias cogitationes, & cordis clamorem. 18.19.
Iusti enim vita habet linguam suam. 20.
Lingua debet esse menti subdita. 11.32.
Per eam enim cor euacuatur. 13.
Nihil temere dicendum, maxime coram imperitis. 24.
Neq. vnde possit propria æstimatio augeri. 12.
Neq. solum mala non proferenda, sed ne recta quidem inordinare. 21.
Ideo in locutione tria seruanda, vnde quatuor commoda proueniunt. 32.
Sacerdos, nugas proferens, blasphemus, & sacrilegus est. 25.
Otiosum verbum, quid. 26.
Silentij epitheta. 30.
Commendatio. 31.
De miro silentio monachorum Aegyptiorum. 32.

Cap.

Cap. 8. §. 5.

1 QVI moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt. *Prou. 10.*
2 Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & prudens eſt.
Prou. 17.
Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit ab an-
3 guſtiis animam ſuam. *Prou. 21.*
4 Sicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum *Prou. 25.*
5 Omnis labor hominis in ore eius. *Eccl. 6.*
6 Verba ſapientium audiuntur in ſilentio. *Eccl. 9.*
7 In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens ſimul & quærens. *Eccl. 32.*
8 In ſilentio, & in ſpe erit fortitudo veſtra. *Iſa. 30.*
9 Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. *Iac. 1.*

Silentium
eſt primus diſciplinæ actualis ingreſſus.

10 OBſerua, ne ſtudium lectionis, ac deſiderij tui labor vana elatione caſſetur, vt indicas ſummum ori tuo ſilentium. Hic eſt enim primus diſciplinæ actualis ingreſſus. Omnis quippe labor hominis in ore ipſius. Et, vt omnium ſeniorum inſtituta, atque ſententias intento corde, & quaſi muto ore, ſuſcipias, ac diligenter in tuo pectore condens, ad perficienda ea potius, quam ad docenda, feſtines. *Caſsianus coll. 14. c. 9.* *Eccl. 6.*

Lingua ſit menti ſubdita.

11 IVgum ſit verbis tuis, & ſtatera, hoc eſt humilitas, atque menſura, vt lingua tua menti ſubdita ſit &c. *Vt ſup. c. 3. §. 2. de grauitate, num. 24.*

De eodem, quodq. nihil dicendum, vnde posſit augeri propria æſtimatio.

ANtequam verba proferas, bis ad limam veniant, quam ſemel ad linguam &c. Et loquens nihil dicas, vnde multum eruditus, multumue religioſus poſſis putari. *S. Bernardus in Speculo monachorum. Et vide ſup. c. 8. §. 1. de modeſtia in familiaribus, n. 10.* 12

Per linguam cor euacuatur.

LIngua, modicum membrum eſt; ſed, niſi caueas, maximum malum. Tenuis eſt, & lata, aptiſſimum vacuandis cordibus inſtrumentum. *Idem S. Bernardus ſerm. 17. de triplici cuſtodia. &c.* 13

Vir tacitus philoſophiæ filius plurimã ſemper ſapientiam poſſidet. *S. Climacus gradu 4. de obed.* 14

Ille Sacerdos ſcit recte dicere, qui & ordinate nouit tacere. *S. Gregorius.* 15

In ſilentio virtutes conquieſcunt: difficilius, tacere, quam loqui.

IN ſilentio eſt virtutum reliquarum otium &c. Tacere, quam loqui, difficilius. Scio plerosque, qui, cum tacere neſciant &c. Eſt fructuoſum, & negotioſum ſilentium. *S. Bernardus de ordine vitæ.* 16

In ſilentio fui otioſus, quod eſt maximum peccatum. *Idem S. Bernardus Meditationum. c. 11.* 17

Audit Dominus cogitationes pias, etiam si lingua taceat.

18 FIdelium, atque deuotæ mentis clamor affectus est, qui non tantum sermone promitur, sed magna cordis intentione profertur. Clamabat enim populus Iudæorum, murmurans, & non exaudiebatur a Domino: tacebat Moyses, & Dominus ei dicebat. Quid clamas ad me? scilicet, quoniam illas cogitationes audit altissimus, quæ pia intentione deuoluuntur? Addiium est in toto corde meo, ne putares aliud cogitandum, quando clamatur ad Dominum. In sola enim religiosa cogitatione totus debet spiritus occupari, ne mens diuisa effectum nequeat impetrare, quem postulat. *Cassiodorus super Psalm. 118.* *Exo. 14.* *Psal. 118.*

De eodem, ac de cordis clamore.

19 CLamor ad Dominum, qui fit ab oratoribus, si sonitu vocis corporalis fiat, non intento in Deum corde, quis dubitet inaniter fieri? si autem corde, etiam silente corporis voce alium quemlibet hominem potest latere, non Deum. Siue ergo cum voce carnis id opus est, siue cum silentio ad Dominum cum oramus, corde clamandum est. Est autem clamor cordis magna cogitationis intentio. Quæ cum est in oratione, magnum exprimit desiderantis, & petentis affectum, vt non desperet effectum. Tunc porro in toto corde clamatur, quando aliunde non cogitatur. *S. August. super Psalm. 118. concione 29. Vide Rabanum de institutione clericorum c. 42.*

Iusti vita habet linguam suam.

20 EXaudi, Domine, iustitiam meam, intende voci deprecationis meæ. Apud Dominum certum est habere iustitiam vocem suã, qui res tacitas intelligentiæ suæ virtute cognoscit. *Idem S. Augustinus super Psalm. 16.*

Non solum mala non proferenda, sed ne recta quidem nimie, & inordinate.

Sit rector discretus. *Vt sup. c. 7. §. 1. de doctrina, n. 92.* 21

Tria in locutione seruanda, vnde quatuor commoda proueniunt.

IN locutione tria sunt seruanda. Primo, vt tardus sis ad loquendũ; secundo, circumspectus; tertio, breuis &c. Et ita cautus, & peritus in verbis, sicut auarus in nummis suis &c. Et quadruplex ei bonum proueniet, qui cauebit a peccato vaniloquij, quia intellectus eius magis profundabitur, & sublimabitur; sicut aqua conclusa, quæ nullum exitum habet, per quem effluat, crescit in altum. Item quod loquetur magis habebitur authenticum cum sciant eum cum maturitate loqui, & non leuiter effundere sua verba. Item singularem gratiam meretur in cælo. Item vitabit peccatum multiloquij. S. *Bonau. de processu S. religionis. c. 1. S. Isidorus de summo bono l. 2. c. 29.* 22

Malus homo melius vincitur silentio, quam verbis.

MAlum hominem melius potest tacendo Sacerdos vincere, quã respondendo. Quia malitia nõ instruitur sermonibus, sed excitatur. Ideo Dominus tacendo compescere studuit, quos respondendo non compescuit. *S. Chrysost. super Matth. c. 7.* 23

Nihil temere effundendum, maxime coram imperitis.

SI apud imperitos sermo de aliquo præcepto inciderit, maxima ex parte taceto. Magni enim periculi est, statim euomere, quod non concoxeris. Quod si quis dixerit, te nihil scire, tuq. commotus non fueris, tum scito rem esse inchoatam. Nam & oues non fenum afferunt opilionibus, ac demonstrant quantum comederint, sed pastu intra se concocto extra ferunt lanam, & lac. Et tu igitur ne verba celeriter ostendas imperitis, sed opera quæ cõcoctionem verborum sequũtur. *Epictetus in Enchiridio. c. 69.* 24

Sacer-

Sacerdos nugas proferens, blaſphemus,& ſacrilegus.

25 INter ſæculares nugæ nugæ ſunt,in ore Sacerdotum blaſphemiæ.Cõſecraſti os tuũ Euangelio: nugis igitur iam os aperire,illicitum eſt: aſſueſcere vero nugas loqui,ſacrilegum eſt. Labia Sacerdotis, ait Propheta,cuſtodiunt ſcientiam,& ex ore eius requirunt legem,non nugas,aut fabulas. *S.Bernardus de conſider.l.2.*

Otioſum verbum, quid.

26 OTioſum eſt verbum, quod aut ratione iuſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret. *S. Gregor.in Paſtor. p.3.c.15. S.Baſilius in reg.breu.reſponſ.23.*

27 Qui otioſa verba non reprimit,ad noxia cito tranſit. *S.Iſidorus Soliloquiorum c. 31. In norma viuendi c. 6. S.Gregor.in Paſtor.p.3.c.15. S.Bernard.de ord.vitæ.*

Loquax,ignorans eſt ſui ipſius,& aliorum: e contra tacitus.

28 QVi peccata cognoſcit,continet linguam ſuam: qui vero loquax eſt, nondum ſe ipſum,vt oportet,agnouit. Studioſus ſilentij appropriat Deo, ipſiq. iugiter in abdito cordis aſſiſtens illuſtratur ab eo &c. Loquacitas,ignorantiæ eſt certum argumentum &c. *S.Climacus gradu 11.de loquacitate. S.Greg.Paſtor.p.3.c.15.*

Loquax, ſicut vrbs ſine muris,patet iaculis inimici.

29 QVia murum ſilentij non habet,patet inimici iaculis ciuitas mẽtis;&,cum ſe per multa verba extra ſemetipſam eijcit, apertã ſe totam aduerſario oſtendit, quam ille tanto ſine labore ſuperat,quanto & hæc eadem,quæ vincitur,contra ſemetipſam per multiloquium pugnat,ſicut vrbs patens,& abſque murorum ambitu,ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum. S. *Greg. d.p.3.c.15. S.Bonau.in Phar.l.3.c.3.de multiloquio.* *Prou. 25.*

Silentij epitheta.

TAciturnitas in oratione, mater eſt orationis, captiuitatis reuocatio, ignis amoris diuini obſeruatio, cogitationum diligens inſpectio, ſpecula hoſtium, carcer luctus, lacrymarum amica, memoriæ mortis operatrix, ſuppliciorum pictor, iudicij indagatrix, ſagax mœroris ſubminiſtratrix, inimica fiduciæ, quietis coniux, ambitioſæ doctrinæ aduerſatrix, ſcientiæ adiectio, ſpeculationis opifex, ſecretus in Deum profectus, occultus aſcēſus. S. *Climacus gradu 11. de loquacitate.* 30

Silentij commendatio.

O Validum ſcutum circumſpectæ munitionis ſilentium. O fidiſſimum ſtabilitatis fundamentum, quo ſi quis potuerit ſtare, lubricum verbi timere non poſſit. Multi enim, etiam ſtabili corde firmati, incauti tamen, ſermonis fluctuantis errore ſæpe ceciderunt. S. *Ambroſ. ſuper Pſalm. 38.* 31

De miro Aegyptiorum monachorum ſilentio.

CVm ſolemnitates, quas Aegyptij Synaxes vocant, celebraturi conueniunt, tantum a cunctis ſilentium præbetur, vt cum in vnum tam innumeroſa fratrum multitudo conueniat, præter illum, qui conſurgens in medio Pſalmum decantat, nullus hominum penitus adeſſe credatur. Ac præcipue cum conſummatur oratio, in qua non ſputum emittitur, non excreatio obſtrepit, non tuſſis interſonat, nō oſcitatio ſomnolenta diſſutis malis, & hiantibus trahitur, nulli gemitus, nulla ſuſpiria etiam adſtantes impeditura promūtur, nulla vox abſque Sacerdotis precem concludentis auditur, niſi forte hæc, quæ per exceſſum mentis clauſtra oris effugerit, quæq. inſenſibiliter cordi ſubrepſerit, immoderato ſcilicet, atque intolerabili ſpiritus feruore ſuccenſa, dum ea, quæ ignita mens in ſemetipſa non præualet continere, per ineffabilem quendam gemitum ex intimis pectoris ſui conclauibus euaporare conatur. &c. *Caſsianus l. 2. c. 10.* 32 A

IN vnum tam innumeroſa multitudo) *Pluris fiet tam ſtupenda ſilentij obſeruatio, ſi conſideretur in illis Aegypti cœnobijs pluſquam quinque millia fratrum intra vnū cœnobium ab vno abbate regi, vt auctores ſunt idem Caſſianus l. 4. c. 1. S. Baſilius in reg. fuſ. interrog. 35. S. Bonau. de reformatione animæ l. 2. c. 23.* A

DE TEMPORALIVM CONTEMPTV.

CAP. VIII. §. VI.

SVMMARIVM.

SACERDOS moueri non debet temporalibus poenis, quas vulgus formidat, & patitur. 1.
Nec laudibus, aut vituperijs, & quare. 25. 26. 27. 28.
Nec vulgi querelis, quando veram excusationem non admittit. 24.
Sed potius contemnere debet omnia, qui semel Deum prægustauerit: 29. 30.
Bona videlicet temporalia, terrena, & vana, & vitam ipsam. 3. 4. 5. 6. 7. 9. 19. 30.
Tum etiam propinquos, amicos, & domesticos, 2. 14. 15. 16.
Et aduersa quæque despicere, & prospera formidare. 17.
Ignominia eius est, proprijs studere diuitiis. 18.
Nudus Sacerdos, totius mundi est Dominus. 8.
Arduum est, præsentia contemnere. 19.
Contemnenda tamen. 10. 11. 12. 13.
Quæ qui contempserit, tristitiam effugiet. 20.
Verus philosophus diuitias contemnit. 21.
Anima quanto delectatur infimis, tanto arcetur a summis, & e contra. 22. 23.
Quæ extra nos, nihil ad nos. 31.
Corporis epitheta. 30.

Cap. 8. §. 6.

OMNIS domus Israel plangat incendium, quod Dominus suscitauit: Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioqui peribitis: oleum quippe sanctæ vnctionis est super vos. *Leuit. 10.* 1

Leui ait, Perfectio tua &c. Qui dixit patri suo, & matri suæ: Nescio vos; & fratribus suis: Ignoro illos: & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt. *Deuter. 33.* 2

Loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum, si de manu cuiusquam munus accepi:& contemnam illud hodie, restituamq. vobis. *1.Reg.12. Simile de Moyse Num. 16. de S. Paulo Actorum 20.* 3

Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt. *1. Reg. 12.* 4

Cuncta subiacent vanitati,& omnia pergunt ad vnum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter reuertentur. *Eccl. 3.* 5

Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamẽta, neque virgã &c. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus,& post hæc non habent amplius quid faciant. *Matth. 10. Luc. 12.* 6

Nihil vereor: nec facio animam meam pretiosiorem quã me, dummodo consummem cursum meum,& ministerium verbi, quod accepi a Domino Iesu, testificari Euangelium gratiæ Dei. *Act. 20.* 7

Nudus Sacerdos, totius mundi dominus est.

NVditas rerum omnium, curarum est depositio, securitas vitæ, viator omnibus impedimentis liber, mæroris alienatio, mandatorum fides, nudus Sacerdos mundi totius est Dominus. *S. Climacus gradu. 16. de Auaritia.* 8

Clericus sæcularia contemnere debet.

CLericus, qui Christi seruit Ecclesiæ, interpretetur primo vocabulum suum,& nominis definitione probata, nitatur esse, quod dicitur. Si enim κλῆρος Græce, Sors Latine appellatur, propterea vo- 9

ea vocantur Clerici, vel quia de ſorte Domini ſunt; vel quia Dominus, ſors, idest pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, vt ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur a Domino. Qui Dominum poſſidet, cum Propheta dicit, Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere poteſt. *Pſal. 15.* Quod ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus: verbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus non dignatur Dominus fieri pars eius. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis eius, nec accipio partes inter cæteras tribus, ſed, quaſi Leuita, & Sacerdos, viuo de decimis, & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor, habens victum, & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. *S. Hieron. Ad Nepotian. 12. q. 1. c. eod.*

Sacerdos terrena deſpicere tenetur.

10 SI Sacerdos paſtor eſt, & populus oues, dignum eſt, vt in nullo appareat ouibus paſtor diſſimilis. Si inſtar mei, qui ouis ſum, paſtor meus, & ipſe incuruus graditur, vultum gerens deorſum, & terram ſemper reſpiciens, & ſoli ventri mente ieiunus pabula quæritans, in quo diſcernimur? Væ, ſi venerit lupus, non erit, qui præuideat, qui occurrat, qui eripiat. Decet ne paſtorem more pecorum, ſenſibus incubare corporeis, hærere infimis, inhiare terrenis, & non potius erectum ſtare, vt hominem, cælum mente ſuſpicere, quæ ſurſum ſunt quærere, & ſapere, non quæ ſuper terram? *S. Bernardus epiſt. 42. ad Epiſcopum Senonenſem.*

De eodem.

11 BEatus Sacerdos, qui peregrinationis ſuæ tempora caſta ſobrietate tranſcurrit, & in ijs, per quæ neceſſe eſt eum ambulare, non remanet, vt hoſpes magis, quam Dominus terrenorum, nec affectibus ſit innexus humanis, nec promiſſionibus deſit diuinis. S. *Leo ſerm. 11. de Quadrageſima.*

De eodem.

12 NE nos terrenorum occupent ſpecies, nec ad ſe contemplationem noſtram a cæleſtibus terrena deflectant. Pro tranſactis habeantur, quæ maxima ex parte iam non ſunt, & mens intenta manſuris ibi deſiderium ſuum figat, vbi, quod offertur, æternum eſt. *Idem S. Leo ſerm. 1. de reſurrectione Domini.*

De eodem.

Contemne viuens, quæ post mortem habere non poteris. S. *Bernardus de modo bene viuendi serm.* 13

Sacerdos impediri nō debet propinquorum affectu.

1.Petr. 2. Nos, qui Christum induimus, & facti sumus, iuxta Apostolum, genus regium, & Sacerdotale, non debemus super mortuos contristari. &c. Mors nostra peccatum est. Et, quod forsan crudele alicui videatur, sed fidei necessarium est, in eodem Leuitico *Leuit. 21.* scribitur, quo modo Sacerdos magnus ad patrem, matrem, fratresq. vel liberos mortuos prohibeatur accedere: ne videlicet anima, Dei sacrificiis vacans, & tota in illis mysteriis occupata, aliquo impediatur affectu. S. *Hieron. ad Paulam de obitu Blesillæ.* 14

Altaris minister fugere debet domesticos, & amicos.

Hæc est vera Sacerdotis fuga, abdicatio domesticorum, & quædam alienatio carissimorum, vt suis se abneget, qui seruire Deo gestit &c. Fugitans igitur est suorum sacri altaris minister. Vnde Dominus, quasi princeps Sacerdotum, formam Leuitis in *Matth. 12* Euangelio dans suo, dixit, Quæ est mater mea, aut qui sunt fratres mei? hoc est, non agnosco matrem, non recognosco fratres, ignoro proximos. Mater mea, & fratres mei ij sunt, qui audiunt verbum Dei, & faciunt. Solum ergo verbum Dei nouit minister, cum eos nouit, in quibus operatur Dei verbum, & ideo exul est mundi, fugitiuus corporis, fugi- *3.Reg. 19* tans passionum, qui abdicat se omnibus, vt solus remaneat, sicut Elias dixit, Et ego relictus sum solus, cum quo erat Christus. S. *Ambros. de fuga sæculi c. 2.* 15

De eodem.

Qui natus est spiritu, spiritu consecutus est filium Dei fieri. Tūc iam pudet cognationis, quæ est secundum carnem, & propinquos agnoscit, qui sunt propinqui Dei. S. *Basilius in reg. fus. interrog. 32. & de constit. monast. c. 21.* 16

A di-

Aduersa quęque despicienda Sacerdoti, & prospera formidanda.

17 Discant Sacerdotes fauores mundi fugere, terrores minime timere, pro veritate aduersa diligere, prospera formidando declinare: quia & ista per tremorem sæpe cor inquinant, & illa per dolorem purgant &c. Nam plerumque aduersitatis magisterio sub disciplina cor premitur: quod si ad regiminis culmen eruperit, in elatione protinus vsu gloriæ permutatur. Sic Saul &c. *S.Greg. Pastor.p.1.c.3.*

Ignominia Sacerdotis est, proprijs studere diuitiis.

18 *S.Hieron.ad Nepotianum. Et vide inf.p.3.c.7. Ne sit cupidus Virum Catholicum, n.9.*

Arduum est, præsentia contemnere.

Arduum est, consueta, ac præsentia relinquentem, ad superiora se, potioraq. conuertere. Illa enim, quæ oculis cernimus, nimirum nos delectant, Latentia diffidentiam pariunt; patentia
19 autem sane mala sunt; bonum occultum ijs, qui manifestis incumbunt: nec enim forma eius vlla, nec figura. *Mercurius Trismeg. in Pimādro c.4*

Si quis mundum omnino odit, hic tristitiam effugit.
20 *S.Climacus gradu 2. de vacuitate affectionum.*

Verus philosophus diuitias contemnit.

Crates ille Thebanus, homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit,
21 nec putauit se posse & virtutes, & diuitias simul possidere. Nos suffarcinati auro, Christum pauperem sequimur, & sub prætextu eleemosynæ, pristinis opibus incubantes, quomodo possumus aliena fideliter distribuere, qui nostra timide reseruamus? *S. Hieron. 12.q.2.c. Gloria.*

Quan-

Quanto anima delectatur infimis, tanto arcetur a summis: & e contra.

ESse quidem anima sine delectatione non potest. Nam aut delectatur infimis, aut summis; &, quanto altiore studio exercetur ad summa, tanto maiori fastidio torpescit ad infima; quantoq. acriori cura inardescit in infimis, tanto tempore damnabili frigescit a summis. *S.Gregor.Moral.l.18.c.8.* 22

De eodem.

MEntes sanctorum transitoria cuncta despiciunt, & sub se labi, quidquid superbit, quidquid præterit, cõtemplantur; &, quasi in quodam rerum vertice constitutæ, tanto sibi omnia subesse conspiciunt, quanto semetipsas verius auctori omnium subdunt: atque inde cuncta transcendunt, vnde creatori cunctorum vera se humilitate substernunt. *Idem Moral.l.26.c.13.* 23

Contemnendum vulgus, quando non vult excusationem nostram admittere.

TE non oportet vulgus contemnere, quin potius suspiciones prauas, statim atque exortæ illæ fuerint, intercidere, blande item appellare eos, qui te simulauerint, vt illi etiam iniquissimi sint, ac nihil prorsus omittere earum rerum, quæ prauam de te opinionem delére possint. Sin vero, omnia cum præstiterimus, noluerint, qui nos accusant, quiescere, tum demum contemnere eos licebit. Quandoquidem, si quis ob populi dicta &c. *vt sup.t.4.§.2. de constantia, si quis ob populi, n.10. S.Chrysost. de Sacerdotio l.5. S.Augustinus ep. 137. Vide optimam epistolam Sixti Papæ 3. S.Gregor. 11.q.3.c.inter verba.c.in cunctis. optimam eiusdem epistolam 39.l.9.* 24

Con-

Contemnendæ laudes ſimul, & vituperia.

25 QVI aliorum edocendorum curam ſuſceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, ne ue ab alijs animum deſpondeat. *V. ſup. c. 1. §. 2. de intentionis puritate, n. 14. & n. 15.*

De eodem.

26 COntemne laudem hominum, non exquiras ſi quis te laudet, aut ſi quis te vituperet. Laus te non ſeducat, nec vituperatio frangat. Qui laudem non appetit, nec contumeliam ſentit. *S. Bernardus de modo bene viuendi ſerm. 38. de interiori domo c. 38. Vide ſup. c. 4. §. de conſtantia, a cap. non carebis, n. 11.*

De eodem.

27 QVidquid de te dictum fuerit, id ne curato. Id enim non iam tui eſt arbitrij. *Epictetus in Enchiridio, c. 34.* Si quis nunciarit, quẽdam tibi maledicere, ne refuta quæ ſunt dicta, ſed reſponde, eum neſciſſe cætera tua vitia; nam alioqui non illa ſolum fuiſſe dicturum. *Idem, c. 48.*

Adulatio ſtatim reijcienda, & quare.

28 ADulatio, ſi vel ad tempus patienter ſuſcipitur, augetur, & pauliſper demulcet animum, vt a rigore ſuæ rectitudinis molleſcat in delectatione ſermonis; ſed ne creſcere debeat, ſtatim eſt, & ſine mora ferienda. *S. Gregor. homil. 2. ſuper Ezechielem.* Quia honores eos, quos viri largiuntur, niſi quis magna cum animi conſtantia admiſerit, morbis duobus contrariis capitur, quorum alter eſt adulationis ſeruitus, alter arrogantiæ amentia: dum huic ſui adulatoribus, palpatoribusq. ſeſe ſubmittere, huic propter honores illos, quos illi deferunt, aduerſus tenuiores criſtas tollere, atque adeo in faſtidij, ac contumaciæ barathrum præceps ferri cogitur. *S. Chryſoſt. de Sacerdotio l. 6.*

Omnia contemnenda illi, qui Deum prægustauerit.

SI qui ſe Dei cognitioni dedicant,nec ipſi vulgo placent, nec vulgus illis; inſanire demum putantur,riſumq. reportant : interdum etiam odio habentur,contumeliis afficiũtur, vitaq. priuantur &c. Verumtamen homo Deo deuotus, quamprimum diuinam prægustauerit viſionem, obliuioni reliqua omnia tradit, atque etiam,quæ reliquis hominibus mala ſunt,huic vt bona contingunt conſulenti prudenter,& ad ſcientiam ſingula referenti, quodq. mirandum eſt, mala ſemper in bona penitùs conuertenti. *Mercurius Triſmeg. in Pimandro, c.9.* 29

Proprium corpus neceſſario cõtemnendũ ad cæleſtium contemplationem.

IN primis oportet veſtem, quam circumfers, exſuere, indumentum inſcitiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis vinculum, velamen opacum, viuam mortem, ſenſitiuum cadauer, ſepulcrum circumuertile, domeſticum denique furem, qui, dum blanditur, odit,dum odit, inuidet. Huiuſcemodi eſt, quo circumtegeris, vmbraculum inimicum. Ad ſeipſum te deorſum raptat, ne forte conſpiciens veritatis decorem,atque proximum bonum, huius oderis prauitatem, neue huius inſidias,quàs in te aſſidue machinatur, aliquando præſentias. Hoc aciem interiorum ſenſuum hebetat,& obtundit, craſſa illam materia ſuffocat,abominabili,faſtidioſaq. ebriat voluptate, ne audias vnquam, neue perſpicias ea, quæ iure & audienda ſunt, & in primis inſpicienda. *Idem Mercurius in eodem Pimandro,c.7.* 30

Quæ extra nos,nihil ad nos.

MEmento, ſi ea, quæ natura ſeruiunt, libera putaris, & aliena pro tuis habueris, fore, vt impediaris, lugeas, perturberis, Deos, hominesque accuſes. Sin id ſolum tuum exiſtimaris, quod tuum eſt, aliena vero ſunt aliena, te nemo coget vnquam, nemo impediet, neminem accuſabis, neminem criminaberis, nihil ages inuitus, nemo te lædet, inimicum non habebis, neque 31

enim

enim vllam calamitatem accipies. *Epictetus in Enchiridio cap. 3.* Quisquis igitur liber esse volet, neque cupiat quidquam, neque auersetur eorum, quæ penes alios sunt. Sin minus, seruire necesse erit. *Idem c. 20.* Te quidem alius non lædet, nisi ipse velis: tum autem læsus eris, cum te læsum esse existimaris. *Idem c. 37.*

Vide de hac materia totum librum Ecclesiastæ. S. *Basilium in reg. fus. c. 32. & de constitut. monast. c. 21. & serm. de abdicatione sæculi.* Tertullianum *de fuga in persecutione.* S. *Ambrosium de fuga sæculi.* S. Augustinum *de contemptu mundi to. 9 & ep. 36. 38. 39. 45. 180. de fuga in persecutione.* S. Isidorum *de contemptu mundi.* S. Bernardum *de mutatione aquæ in vinum serm. 2.* S. *Bonauenturam de contemptu sæculi ad fin. to. 1.* S. *Laurentium* Iustinianum *de contemptu mundi.* Cardinalem *Petrum Damianum de contemptu sæculi. Exemplum Cassiani coll. 24. c. 9. & sup. hoc cap.* §. *2. de Patientia, &* §. *3. de* Humilitate.

DE
DE FAMILIAE GVBERNATIONE, DE ONERIBVS, TRIBVLATIONIBVS, ET PERICVLIS SACERDOTVM.

CAP. IX.

De familiæ gubernatione.

CAP. 9. §. 1.

SVMMARIVM.

PARENTES, qui filios,& domeſticos non corripiunt,a Domino puniuntur,& ſunt deteriores infidelibus. 1.10.16.
In eorum educatione agnoſcitur vir. 3.4.
Homines a pueritia delicate nutriti euadũt contumaces.2.7.
Ideo a teneris annis erudiendi,& corripiendi. 5.
Et panis ſeruo tribuendus,& diſciplina.& opus.8.
Melior eſt enim vnus timens Deum,quam mille impij.6.
Qui domui ſuę præeſſe neſcit,nec Eccleſiæ poterit.9.11.
Qui iuſtus non eſt,alios in iuſtitia continere non poterit.12.13.
Quantum profit bona educatio.14.
Ingenia liberaliter educata plus vincuntur verecundia, quam metu;& eorum commendatio.15.

Cap. 9. §.1.

1 PRÆDIXI Heli, quod iudicaturus essem domum eius in æternum, propter iniquitatem, eo quod nouerit indigne agere filios suos,& non corripuerit eos. Idcirco iuraui domum Heli, quod non expietur iniquitas domus eius victimis,& muneribus vsque in æternum. *1.Reg.3.*

2 Qui delicate a pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem. *Prou.29.*

3 In filiis suis agnoscitur vir. *Eccl.11.*

4 Ex iniquis somnis filij, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ aduersus parentes in interrogatione sua. *Sap.4.*

5 Filij tibi sunt? erudi illos,& curua illos a pueritia illorum. *Eccl.7.*

6 Ne iucunderis in filiis impiis, si multiplicentur, nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. Non credas vitæ illorum,& ne respexeris in labores eorum. Melior est enim vnus timens Deum, quam mille filij impij. Et vtile est mori sine filijs, quam relinquere filios impios. *Eccl.16.*

7 Lacta filium, & pauentem te faciet: lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas illi: ne doleas,& in nouissimo obstupescent dentes tui. *Eccl.30.*

8 Cibaria,& virga,& onus asino: panis, & disciplina, & opus seruo &c. *Eccl.33.*

Si quis domui suæ præesse nescit, quo modo Ecclesiæ Dei diligentiam
9 habebit? *1.Tim.3.*

10 Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit,& est infideli deterior. *1.Tim.5.*

Qui nescit præesse domui suæ, nec poterit Ecclesiæ.

IVre quidem ac merito legislator, qui nobis a Deo datus est, non *1.Tim.3.*
11 vult Ecclesiæ Dei præesse eum, qui non domui, ac familiæ suæ iam antea præclare præfuerit. Etenim, qui se ipse rexerit, alterum etiam reget. Et, qui alterum, etiam domum. Qui domum, & ciuitatem. Qui ciuitatem, etiã nationem. S. *Dionysius epist. ad Demophilum.*

Qui

Qui iustus non est, alios in iustitia continere non poterit.

ABsurdum fuerit, & res admodum insolens, si is alijs imperet, 12
qui ipse domi ex alieno pendet arbitrio, & is administrandæ Reipublicæ præficiatur, qui in intimis ædibus captiuus premitur iugo vilissimi scorti, nec rem familiarem rite dispensat. Conuenit eum assumi ad aliorum præfecturam, qui, quæ sibi sunt intima, probe, ac decenti ordine moderari nouit. Alioqui, si in rem domesticam negligenter se gesserit, nec illam sciuerit recte disponere, iure a subditis ei
Luc. 4. subijcietur Euangelicus sermo, Medice cura te ipsum. S. *Basilius de opificio* Dei, *hom.* 10.

De eodem.

QVI sibi ipse imperare nescit, quo tandem modo alios legibus re- 13
gere poterit? S. *Chrysost. de comparatione Regis, & monachi.*

Quantum prosit bona educatio.

2. Mach. 7 HOC loco expressius requiramus, quæ tandem causa paruulis 14
septem Machabæis vires dedit, vt inter tam exquisitos, nouosque cruciatus, infatigabiles in Dei confessione durarent? Quæ, inquam, alia causa, carissimi, nisi Diuina gratia, & doctrina domestica? Quæ causa alia, nisi quia statim post transacta cunabula inter annos infantiæ religionis affectum de institutione, & conuersatione piæ parentis acceperant, & de ram sanctæ Matris pectore Deum traxerant, & in nomine Domini vincula linguæ trepidantis absoluerant? Quæ cum ita sint, discant boni parentes, tantæ Matris exemplo, erudire filios suos, vt, quos se in hanc vitam munere acquisiere naturæ, præparent æternitati sedulitate doctrinæ. Quapropter studete eos ad Domini seruitutem (quæ nobis sola est causa viuendi) non lingua erudire, sed vita. Abraham diuina voce laudatur, Scio, inquit Dominus, quia
Gen. 18. Abraham præcepturus sit filiis suis, vt custodiant viam Domini. *Eusebius* Emissenus *hom. 4. de Epiphania.*

Ingenia liberaliter educata facilius verecundia, quam metus, vincit: & eorum, & pudoris commendatio.

15 INgenia liberaliter educata facilius verecundia, quam metus, superat: & , quos tormenta non vincunt, interdum vincit pudor. S. *Hieron. ad Pammachium epist. 26*. Quid autem amabilius verecundo adolescente? Quam pulchra, & splendida gemma morum, est verecundia in vita, & vultu adolescentis? quam vera, & minime dubia bonæ spei nuncia, bonæ indolis index? Virga disciplinæ, expugnatrix malorum, propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloria conscientiæ, formæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutũ primitiæ, & naturæ laus, & insigne totius honestatis. S. *Bernardus super Cantica, serm. 86*.

16 Heli punitus est, quia filiorum peccata minus seuere corripuerit.

Vt sup. c. 7. S. 1. de doctrina, & prædicatione, a cap. Sacerdotes populorum, n. 61. cum sequentibus.

DE

DE ONERIBVS, TRIBVLATIONIBVS, ET PERICVLIS SACERDOTVM.

CAP. IX. §.II.

SVMMARIVM.

AMICI Dei per multas,& varias tentationes probantur, & tamen a Deo liberantur. 1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.24.
Quarum quidem tentationum variæ sunt causæ. 32.
Qui autem non tentatur, nihil scit. 3.
Nihil difficilius,& laboriosius officio Presbyteri, si rite peragatur. 13.
Et difficilius eorum ministerium, quam monachorum. 23.
Graue enim est pondus,& pericula eorum. 14.15.
Et ideo comparantur virgis nuceis. 22.
Et appellantur Muri Ecclesiæ. 19.
Nam variis modis ab omnibus impetuntur, & eorum virtus periclitatur. 16.17.18.20.21.
Et multis se debent accommodare. 20.21.
Propterea est illis difficillimum inter vitia multitudinis animum tranquillum seruare. 25.26.
Etiam inter amicos, quia ab illis etiam persecutionem patiuntur. 27.
Vndique illis pericula: nullibi securitas. 29.
Ideo fugienda illis periculorum propinquitas. 30.
Siquidem ex ipsa etiam victoria nascitur fortior pugna. 31.
Quo fit, vt plures ex illis damnentur, quam salui fiant. 28.

Cap. 9. §. 2.

1 MEMORES esse debemus, quomodo pater noster Abraham tentatus est; & per multas tribulationes probatus Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Iacob, & Moses, & omnes, qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. *Iudith* 8. *Tobiæ* 12. *Eccl.* 2. *Eccl.* 2. 2. *Tim.* 3.

2 Multæ tribulationes iustorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus *Psalm.* 33.

3 Qui non est tentatus, quid scit? *Eccli.* 34.

4 Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo &c. *Matth.* 10.

5 Tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. *Matth.* 24.

6 Non est seruus maior Domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur. *Ioan.* 15.

7 In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus &c. 2. *Cor.* 6.

8 Cum venissemus in Macedoniã, nullã requiem habuit caro nostra, sed oẽm tribulationẽ passi sumus: foris pugnæ, intus timores. 2. *Cor.* 7.

9 In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum &c. periculis fluminum, periculis latronum &c. 2. *Cor.* 11.

10 Nemo moueatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. 1. *Thessal.* 3.

11 Omnes, qui pie volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. 2. *Tim.* 3.

12 Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. 1. *Petr.* 5.

Nihil difficili⁹, laboriosius, aut periculosius officio Presbyteri, si rite peragatur.

13 ANte omnia peto, vt cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita, & maxime hoc tẽpore, facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctorie, atque adulatorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & dãnabilius. Item nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi, aut Presby-

teri, aut Diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator iubet. Quis autem iste sit modus &c. S. *August. Ep. 148. ad Valer. dist. 40. c. eod.*

Graue pondus Sacerdotij.

MAgnum onus, & intolerabile mihi iniunctum est, Sacerdotijq. dignitas me terret immodice. *Ioannes Moschus Euiratus in sua Prato spirituali c. 149.* 14

De eodem.

Vt sup. p. 1. c. 2. §. 1. de offic. Sacerdotum, Graue pondus, n. 24. 15

Varijs modis impetitur Sacerdos, & eius virtus periclitatur.

INgens adhibere studium oportet, vt Christi sermo in nobis largiter inhabitet. Neque enim nobis pugnæ species vna parata est, sed bellum nobis varium, ac multiplex propositum, varijs, multiplicibusq. aduersariis constans, atque instructum. Qui ipsi neque iisdem armis vtuntur omnes, neque vno, eodemq. nos artificio adoriri meditantur. Eumq. oportet, qui cum illis omnibus prœlio decertaturus sit, omnium artes notas habere, eundemq. & sagittarium, & funditorem, & centurionem &c. *S. Chrysost. de Sacerdotio l. 4.* Periclitatur Sacerdotis castitas in deliciis, humilitas in diuitijs, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, caritas in hoc sæculo nequam. Fugite de medio Babylonis, fugite, & saluate animas vestras. *S. Bernard. de conuersione ad cler. c. 30.* 16

Grande periculum Sacerdotum, a quibus non tantum sua, sed omnium etiã sunt animæ requirendæ.

SI diligenter attenditis, fratres carissimi, omnes Sacerdotes Domini, & ministros Ecclesiarum in grandi periculo esse cognoscetis. 17
Ezech. 3. Ipsis enim contestatur Spiritus sanctus, dicens, Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Et iterum, Si non annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua re-
Hebr. 13. quiram. De ipsis etiam Apostolus dicit, Obedite præpositis vestris, ipsi enim peruigilant tamquam rationem reddituri pro animabus vestris. Si pro se fratres, vnusquisque vix poterit in die iudicij

rationem

rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum est, a quibus sunt omnium animæ requirendæ? Et ideo considerantes periculum nostrum orate pro nobis, & commissis nobis gregibus ita spiritualia pascua studeamus iugiter prouidere, vt pro eis rationem bonam reddere mereamur adiuuante me, qui terret me &c. S. *August. serm. 15. in appendice de diuersis.*

De eodem.

18 PEnset Sacerdos, qui ad satisfaciendum districto iudici de sua tantum anima vix sufficit, quia, quot regendis subditis præest reddendæ apud Deum rationis tempore, vt ita dicam, tot solus animas habet. *S. Gregor. Moral. l. 24. c. 6.*

Sacerdotes, sunt Muri Ecclesię.

19 MVlti Ecclesiæ sunt Sacerdotes, ceteriq. doctores, de quibus dicit Propheta ad Ierusalem spiritualem, Et alienigenæ ædificabunt muros tuos, quoniam ex gentibus vocati facti sunt Sacerdotes, & gubernatores Ecclesiæ. Sicut enim Muri omnium gentilium, & hæreticorum impetum ipsi suscipiunt, qui, tamquam arietibus quibusdam, sic assiduis persecutionibus feriunt clerum; idest Murum Ecclesiæ. *S. Chrysost. hom. 10. in Matth.* *Isa. 60.*

De eodem, quodq. se multis accommodare debet Sacerdos, ac de proprio iure concedere.

20 SAcerdotis nauem assiduæ tempestates circumsistunt. Huiusmodi autem tempestates non solum extrinsecus adoriuntur, sed etiam intrinsecus enascuntur. Quo fit, vt Sacerdos diligenter accommodare sese ad multos, ac de iure suo quodammodo concedere debeat. Quæ omnia vel inter se pugnantia ad hunc vnum finem spectant, nimirum ad Dei optimi laudem, atque Ecclesiæ ædificationem. *Idem S. Chrysost. de Sacerd. l. 6.*

De eodem.

Vide sup. c. 3. §. 3. de suauitate, Nihil tam onerosum, n. 32. 21

Sacerdos similis virgæ nuceæ.

Ierem. 1. VIrgam nuceam vidit Ieremias vir, in pluribus, quam alij Prophetæ, periculis versatus, Sacerdotij typum, & argumentum. Cuius perspicuæ, & superficiariæ partes, atque (vt quispiam fortasse dixerit) primordia astringentia, & aspera sunt, acrimoniaque prædita: occultæ autem; atque interiores partes stabiles, & firmæ sunt, ac fulciendi vim habent. Quamobrem & Sacerdotij labores strenue ferre oportet, & ipsius præmia prompto, & alacri animo expectare. S. *Isidorus Pelusiota l. 1. ep. 50.* 22

Sacerdotum ministerium difficilius, quam monachorum.

MOnachorum quidem labor multus, & certamen ingens, sed, qui volet eius instituti sudores cum Sacerdotij administratione conferre, tantum inter illa duo discrimen esse comperiet, quantum inter priuatum, & Regem interuallum. Tanto hoc recte administrare, quam illud exercere difficilius. S. *Chrysost. dissimilitudine 62. & l. 6. de Sacerdotio. Vide alia sup. p. 2. c. 1. §. 1. de sanctitate Sacerdotum, cap. Sacerdotis animum, n. 14. & Hæc duo n. 34.* 23

Tribulationes, & labores Sacerdotibus necessarij.

Vide sup. c. 8. §. 6. de Temporalium contemptu, cap. Discant Sacerdotes, n. 13. 24

Difficillimum Sacerdoti inter vitia multitudinis vitam agenti, animi tranquillitatem seruare.

SAcerdotum virtus eo mihi mirabilior, & maiori prædicatione dignior videtur, quo difficilius est eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiori seruare. Non enim sanatis magis, 25

quam

quam sanandis hominibus præest. Perpetienda sunt vitia multitudinis vt curentur,& prius toleranda,quam sananda pestilentia. Difficillimum est hic tenere optimum vitæ modum,& animum pacatum,atque tranquillum. Quippe,vt breuiter explicem, hi agunt,vbi viuere discitur;illi, vbi viuitur. S.*August. tractatu de moribus Ecclesiæ catholicæ.S.Bernardus serm.48.in Cantica.*

De eodem.

26 CVm magno timore Sacerdotes super eos solliciti sunt, quorum bonis participantur,quia magnum periculum est iudicem fieri vitæ alienæ,qui nescit tenere moderamina vitæ suæ. *Ivo p. 6.c. 183.ex eodem* S. *August.*

Ipsimet amici, Sacerdotes persequuntur.

27 CIrcumstant ceteri parati, vt vulnerent Sacerdotem, ac, si liceat, supplantent,neque hi ex hostium,atq. aduersariorum numero, sed ex ijs,qui se amicos esse adsimulant &c. Nam,qui Sacerdotem paulo ante,ac dum munere potiretur,reuerebantur, colebantque, ij,occasionem nacti perexiguam, magno se studio accingunt, vt illum infestius etiam,quam Tyrannum, imperio depellant; atque, vt Tyrannus sui corporis custodes timet,sic Sacerdos eos,quos sibi propinquos, collegasq. habet,maxime omnium reformidat &c. S. *Chrysost. hom. 3. de Sacerd. l.6.*

Plures Sacerdotes damnantur, quam salui fiunt.

28 NON arbitror, inter Sacerdotes multos esse,qui salui fiant, sed multo plures,qui pereant. In causa est,quoniam res excelsum requirit animum. Multas enim habet causas,quæ depellant ipsum a suis moribus, & innumeris oculis illi opus vndique &c. *Idem S. Chrysost.hom.3.in Acta Apostolorum.*

Vndiq. pericula, nullibi securitas.

29 ORamus quotidie, vt Dei voluntas, sicut in cælestibus facta est creaturis,sic fiat & in terrenis; vt, sicut Angelus, sic & homo adhærens Deo vnus spiritus cum eo sit, Sed,heu me, quot ob-

stacula

ſtacula ſeparant, quot prohibent impedimenta? Obijcit enim ſe me-
diam malitia noſtra, infirmitas noſtra, concupiſcentia noſtra, & igno-
rantia noſtra &c. Heu me, Domine Deus, quia vndique mihi bella, vn-
dique tela volant, vndique pericula, vndique impedimenta. Quocũque
vertam me, nulla vſque ſecuritas eſt; &, quæ mulcent, &, quæ moleſtãt,
timeo; & eſuries, & refectio, & ſomnus, & vigiliæ, & labor, & requies
militant cõtra me. S. *Bonau. in Phar. l. 2. c. 1. ex S. Bernardo.* S. *Leo ſerm. 5.
de Quadrageſima.*

Periculi propinquitas fugienda.

NEmo diu tutus eſſe poteſt periculo proximus, nec euadere dia- 30
bolum ſeruus Dei poterit, qui ſe diaboli laqueis implicauerit.
S. Cyprianus l. 1. epiſt. 11. Et in hac parte expedit plus, bene ti-
mere, quàm male fidere. *Idem* S. *Cyprianus (ſi tamen eius id opus eſt) de
ſingularitate clericorum. S. Hieron. contra Vigilantium. S. Bernardus de
modo bene viuendi c. 58.* Et melius eſt, perire non poſſe, quam iuxta peri-
culum non perijſſe. *Idem S. Hieron. epiſt. 47. de vitando ſuſpecto contu-
bernio.* Fugienda igitur non ſegnius, quam infeſtiuum flagellum ruinæ
proxima loca &c. *S. Climacus gradu 3. de peregrinatione, & ſomnis.*

Ex victoria naſcitur fortior pugna.

QVantò magis athleta triumphorum ſucceſſibus creuerit, tanto 31
ei etiam colluctationum robuſtior ordo ſuccedit. *S. Caſſia-
nus l. 5. c. 19.*

Tentationum variæ cauſæ.

SCiendum eſt, omnes homines triplici ratione tentari; plerumque, 32
ob probationem; nonnumquam ob emendationem; interdum,
ob merita delictorum &c. Inuenimus ſane & quartam rationem,
qua ob manifeſtandam ſolummodo gloriam, & opera Dei inferri qui-
buſdam aliquas paſſiones ſcripturarum auctoritate cognoſcimus. *Idem
S. Caſſianus coll. 6. c. 11. Quinque rationes affert Ven. Beda hom. Dominica
22. poſt Trinitatem,* Vt ſcilicet homo probetur ſicut Iob. Vt emendetur,
ſicut Magdalena. Vt conſeruetur, ſicut Paulus. Vt manifeſtentur opera
Dei in illo, ſicut cæcus. Vt incipiat cruciari in hoc mundo, ſicut Pharao.

DE BONO TESTIMONIO, ET EXEMPLO SACERDOTVM

CAP. X.

SVMMARIVM.

EXEMPLVM bonum per bona operá præbendum, vt glorificetur Deus.1.2.4.11.
Nec solum coram Deo, sed etiam corã omnibus.5.7.9.10.11
Nam curare debet Sacerdos non solum de bona conscientia interius, sed etiam de bona fama exterius.20.
Exemplum enim eius bonum ab interiori bona intentione ortum, plurimum conducit.21.
Nihilq. tantum valet ad aliorum pietatem commouendam. 16.
Eorum enim bona conuersatio est populi conditura.12.
Et speculum aliorum eorum vita.13.14.
Et ideo per bonum eorum exemplum multi corriguntur. 6.
Et per malum multi ad peccandum alliciuntur, & commune omnibus damnum inducitur.3.31.32.
Vtpote quos peccantes facile populus sequatur.33.34.35.
Et plus videatur persequi Christum, qui per malum exemplum alios ad peccandum inducunt, quam qui eius sanguinem fundunt.30.
Propterea cunctis se imitandos præbere debent.17.18.19.
Et ab omni specie mala abstinere. 26.
Et prauas opiniones de se conceptas statim vellere, & non conceptas præuenire.27.28.29.
Plus valet continentis hominis aspectus ad corrigendum incontinentem, quam verba.22.
Bona enim prædicatio non minus constat exemplis, quam uerbis. 24.25.
In aduersis lucet vera virtus, quæ latebat in prosperis.23.
Qui enim sunt in Christo fundati, sicut in monte abscondi non possunt. 14.

Cap. 10.

SIC luceat lux vestra coram hominibus: vt videant ope- 1
ra vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in
cælis est. *Matth.5. Luc.11.*
Vide, ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. *Ibidem.*
Si quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolio recum- 2
bentē: nonne conscientia eius, cum sit infirma, ædificabitur ad man 3
ducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua scientia frater,
propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccantes in fra-
tres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum
peccatis. Quapropter &c. 1.*Cor.8.*
Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium no- 4
strum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros
in multa patientia. 2.*Cor.6.*
Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus 5
hominibus. *Rom.* 12. 2.*Cor.* 8.
Vestra æmulatio prouocauit plurimos. 2.*Cor.9.*
Sitis sine querela, & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio na- 6
tionis prauæ, & peruersæ: inter quos luceris sicut luminaria in mun- 7
do, verbum vitæ continentes ad gloriā meam in die Christi. *Phil.2.*
Ab omni specie mala abstinete vos. 1.*Thess.5.*
Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium 8
in verbo, in conuersione, in caritate, in fide, in castitate &c. vt profe- 9
ctus tuus manifestus sit omnibus. 1.*Tim.4.*
In omnibus præbe te ipsum exemplum bonorum operum, in doctrina, 10
in integritate, in grauitate, verbum sanum, irreprehensibile: vt is, qui
ex aduerso est, vereatur; nihil habens malum dicere de nobis. *Tit.2.*
Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam: vt in eo, quod
detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus 11
vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis &c. 1.*Pet.2.*

Sacerdotum bona conuersatio populi con- 12
ditura est. *S.Chrysost. hom.10 in Matth.*

Sacer-

Sacerdotum vita, ſpeculum aliorum.

13 Multa in ſæculari principe &c. *Vt inf.p.3.c.1.de leuibus peccatis,n.34.*

De eodem.

14 Optandum eſt, vt hi &c. *Vt ſup.c.1.S.de ſanctitate Sacerdotum, n.31.*

Sacerdotes in Chriſto fundati, velut in monte abſcondi non poſſunt.

15 QVamuis ipſa ciuitas voluerit eſſe velata, mons ipſe, qui portat eã, facit eam omnibus manifeſtam. Sic & Apoſtoli, & Sacerdotes, qui fundati ſunt in Chriſto, monte excelſo, non poſſunt eſſe abſconditi. Quod ſi voluerint ſe abſcondere, Chriſtus ipſe manifeſtat eos &c. *S. Chryſoſt. hom. 10. in Matth.*

Nihil tam valet ad aliorum pietatem commouendam, quam Sacerdotum vita, & exemplum.

16 NIhil eſt, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſidue inſtruat, quam eorum vita, & exẽplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt &c. *Vt ſup.c.1.§.1.de ſanctitate Sacerd.n. 30.*

Sacerdos cunctis ſe imitandum præbere debet.

17 DEVS lucernam, hoc eſt Sacerdotem accendit, atque candelabro imponit ſuæ lucem ferenti cathedræ, vt & dogmatum, & actionum ab omni caligine liberarum ſplendorem Eccleſiæ, fulgetræ inſtar, afferat: quo nimirum plebs viuifici fulgoris radios ſpectans ad eos ſeſe dirigat, patriſq. luminum gloriam prædicet. S. *Iſidorus Peluſiota l.1.epiſt.32.* *Matth. 5.*

De eodem.

CVM Sacerdotalis dignitas aliis videatur dignitatibus eminere, 18
ita, quisquis ea ornatus est, cunctis se imitandum debet ostendere, vt exemplo suo nulli noceret, sed vitam potius valeat componere subditorum. S. *Gregor. l. 7. reg. epist.* 117.

De eodem.

SEmineinus hominibus bonum exemplum per aperta opera, seminemus Angelis gaudium per occulta suspiria. S. *Bern. serm.* 34. 19

Et bona conscientia interius, & exterius bona fama Sacerdotem ornari oportet.

QVamuis conscientiam puram apud Deum Sacerdotes habere 20
oportet, tamen apud homines famam optimam custodire oportet. Ideo conuenit testimonium probabilium personarum conuersationis, & vitæ in conclaui suo habere, vt & Deo placeant per conuersationem bonam, & Ecclesiæ per optimam famam. *Concil. Toletan.* 4. c. 21. & 22. S. *Bonau. l. 4. Pharetræ, c.* 47.

Exemplum exterius ab interiori bona intentione ortum plurimum conducit.

Hebr. 13.

SIC sit opus nostrum in publico, quatenus intentio maneat in oc- 21
culto, vt & de bono opere proximis exempla præbeamus, & tamen per intentionem, qua soli Deo placere quærimus, semper optemus secretum. S. *Gregor. hom.* 11. *in Matth.*

Conti-

Continentis hominis aspectus plus valet ad corrigendum incontinẽtem, quam vlla cuiusuis generis verba.

21 AD animum illius, qui ventris libidinibus seruiat, peruellendum, & ad frugem reuocandum meliorem, nullam cuiusuis generis orationem posse excogitari opinor, quæ tantumdem valeat, quantum vel solum continentis alicuius aspectus. S. *Basilius in reg. fus. interrog. 17.*

Virtus vera Sacerdotis, quæ absconditur in prosperis, lucet in aduersis.

23 CÆlum est sancta anima Sacerdotis, habens Solem intellectum, Lunam fidem, astra virtutes &c. Stellas dixisse virtutes non me pænitet considerantem congruentiam similitudinis. Quo modo nempe Stellæ in nocte lucent, in die latent, sic vera virtus, quæ sæpe in prosperis non apparet, eminet in aduersis. S. *Bern. sup. Cant. serm. 27.*

Bona prædicatio constat verbis, & exemplis.

24 TVnc aliis vere recta prædicamus, si dicta verbis, & exemplis monstramus. S. *Gregor. hom. 17. in c. 10. Luca.*

De eodem.

25 TAm vita, quam doctrina clarere debet Ecclesiasticus doctor. Nam doctrina sine vita arrogantem reddit; vita sine doctrina inutilem facit. S. *Isidorus de summo bono l. 3. c. 36.*

Ab omni ſpecie mala abſtinendum.

INtereſt tuæ perfectionis, & malas res, & malas pariter ſpecies deuitare. In altero conſcientiæ, in altero famæ conſulis. *S. Bernardus l. 2. de conſideratione. Vide inf. p. 3. c. 1. de leuibus peccatis, cap. Multa in ſeculari, n. 34.* 26

Curandum, vt ſtatim euellantur prauæ opiniones de Sacerdotibus conceptæ.

TE non oportet vulgus contemnere. *Vt ſup. c. 8. §. 6. de temporalium contemptu, n.* 27

Preueniendæ malæ de nobis opiniones, ita, vt ſeminari non ſinantur, aut natæ euellantur.

TAntum certe oportet, immo vero longe maius ſtudium adhibere, vt malas opiniones non ſolum dum erumpunt, diuellamus, arceamusque, ſed & procul, vnde erũpere poſſint, proſpiciamus: atque adeo cauſas ipſas, e quibus enaſcantur, longo ante tempore interimamus; non etiam dum coaleſcunt, & in vulgiora ferantur, ac diuulgentur, expectemus. *S. Chryſoſtomus de Sacerd. l. 6. S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 47.* 28

Suſpiciones, quæ de familiaritate cũ feminis oriri poſſũt, amputandæ.

QVotidie conuerſari vis cum muliere, & continens putari, eſto, quod ſis, maculam tamen ſuſpicionis portas. *Idem S. Bonauentura de ratione confitendi, c. 14. ex S. Bernardo. S. Auguſt. epiſtola 132.* Quanti non dederunt locum errori, dederunt autem ſuſpicioni? *S. Ambroſ. de Offic. l. 1. c. 20.* 29

Plus

Plus perſequitur Chriſtum, qui malo exemplo alijs eſt in ruina, quam qui eius ſanguinem fudit.

30 SI Dominus proprium ſanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur grauiorem ab eo ſuſtinere perſecutionem, qui ſuggeſtione mala, exemplo pernicioſo, ſcandali occaſione auertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui ſanguinem ſuum fudit? S. *Bonau. in Phar. l. 3. c. 3. & 9. ex* S. *Bernardo.*

Sacerdotis delictum commune omnibus damnum affert.

31 SAcerdotalis animi pulchritudinem vndique ſplendeſcere oportet, vt oblectare pariter, & illuminare poſſit eorum animos, qui ſuos in illum oculos conijciunt. Nam vulgarium hominum delicta, velut in tenebris commiſſa, auctores ſuos ſolos perdunt: cæterum hominis illuſtris, ac vulgo cogniti delictum commune omnibus damnum affert &c. & parua eorum peccata alijs magna videntur. Neque enim peccati magnitudine, ſed peccantis potius dignitate peccatum plerique omnes metiuntur. S. *Chryſoſt. de* Sacerdotio *l.* 3.

De eodem.

32 PErit reuerentia, adimitur diſciplina, ſi, qui culpas debuit emendare, committit. S. *Gregor. l. 7. reg. epiſtola 113. indictione 2.*

Facile ſequitur populus Sacerdotem peccantem, vt grex paſtorem.

33 CVm paſtor per abrupta graditur, conſequens eſt, vt grex ad præcipitium ſequatur; &, qui labenti innititur, neceſſe eſt, vt cum labente pariter labatur. Perſuadent enim ſibi ſubditi, id eis in primis licere, quod a ſuis paſtoribus fieri palam conſpiciunt, & audentius idem perpetrant. Ex quo ſuperiorum maior longe redditur culpa. *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 3.*

De eodem.

A subditis inferiora gerenda sunt, a rectoribus summa cogitanda, 34
vt scilicet oculum, qui prouidendis gressibus præeminet, cura
pulueris nō obscuret. Caput nāque subiectorum sunt cuncti qui
præsunt, &, vt recta valeant pedes itinera carpere, hæc proculdubio caput
debet ex alto prouidere, ne a profectus sui itinere pedes torpeant,
cum curuata rectitudine corporis caput sese ad terram declinat. *Idem
S. Gregor. in eod. Pastorali p. 2. c. 1.*

De eodem.

SI Sacerdotes mores suos correxerint, spes est plebem quoque se- 35
cuturam esse. *S. Isidorus Pelus. l. 3. epist. 328.*

Alia vide sup. c. 3. S. 4. de gestu, risu, &c.

DE SOLLICITVDINE, VIGILANTIA, ET ZELO SACERDOTVM IN PRÆDICTIS

CAP. XI.

SVMMARIVM.

MINISTRI Ecclesiæ debent esse solliciti, & vigiles in ministeriis suis. 1.4.7.8.9.
Et compati infirmitatibus, & scandalis aliorum. 6.
Et ex omni parte debent esse oculi. 5.10.11.12.
Et seipsos caute custodire. 2.19.20.
Et cum magno timore præesse subditis suis. 14.
Et pro eorum salute commoda propria postponere. 17.
Quia poenas maximas luent suæ negligentiæ. 15.16
Hæc autem eorum sollicitudo qualis esse debeat. 9.
Neque solum de spiritualibus, sed etiam de temporalibus. 18.
Magna quippe sublimitas magnam debet habere cautelam. 13.
Qualis etiam debeat esse zelus eorum. 3.21.23.
Et quis perfectus. 22.23.
Zelus animarum, optimum sacrificium. 24.

Cap.

Cap. XI.

LEVITÆ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel, & excubabunt in custodiis tabernaculi. *Num.* 1. 1
Custodi temetipsum, & animam tuam sollicite. *Deut.* 4. *Mich.* 6. 2
Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: quia dereliquerunt pactum tuum filij Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam vt auferant eam. *Exod.* 32. *Num.* 14. 3. *Reg.* 19. 3
Vide optima exempla Gen. 34. *Num.* 25. *Iudic.* 2. 3. *Reg.* 18. 1. *Machab.* 2. *Matth.* 25.
Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. *Prouerb.* 4. 4
Omne corpus, & colla, & manus, & pennæ, & circuli plena erant oculis, in circuitu quattuor rotarum. *Ezech.* 10. 5
Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? 2. *Cor.* 11. 6
Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciãt, non gementes: hoc enim non expedit vobis. *Heb.* 13. 7
Sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius vester diabolus tamquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret: Cui resistite fortes in fide. 1. *Petr.* 5. 8

Sacerdotalis sollicitudo, qualis.

Hebr. 13. QVod ait Apostolus, Ipsi peruigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris, Sacerdotalem curam pro populo sibi commisso satis ostendit, qui tam in suis actibus, quam in prædicationibus vigilantes sollicite hostis antiqui rimantur insidias, ne quẽ velut dormiente pastore lupus diabolus astuta fraude subripiat, & in damnum pastoris abreptum secum vsque ad supplicia sempiterna perducat. *S. Prosper de vita contempl. l.* 2. *c.* 3. 9

Sacer-

Sacerdos debet esse omni ex parte oculus.

10 DEI Sacerdos, quoniam ad Deum appropinquat, animalium illorum multis oculis præditorum in morem, omni ex parte oculus esse debet, eorum instar nihil nesciens &c. *S. Isidorus Pelus. l. 1 ep. 151. Vide sup. c. 4. S. 1. de prudentia, Animalia, n. 14.* *Ezec. 10.*

De eodem.

11 SApientissimum esse oportet, & in omnibus perspicacem Sacerdotem, & mille, vt aiunt, omni ex parte oculos habentem, quippe qui non solum sibi, sed etiã populo viuit. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3.*

De eodem, maxime in dignoscendis virtutibus, & vitijs.

12 SÆpe sub parsimoniæ nomine se tenacia palliat, contraq. se effusio sub appellatione largitatis occultat. Sæpe inordinata remissio pietas creditur, & effrenata ira spiritalis zeli virtus æstimatur. Sæpe præcipitat actio &c. Vnde necesse est, vt Sacerdos animarum virtutes, ac vitia vigilanti cura discernat. *S. Gregor. Pastor. p. 2. c. 9.*

13 Magna sublimitas, magnam debet habere cautelam.

S. Ambros. de dignitate Sacerdotali c. 3.

Cum magno timore præesse debent subditis Sacerdotes.

14 ADmonendi sunt Presbyteri, vt perpendant, quia, quidquid a fidelibus datur, redemptio peccatorum est. Et ideo non glorientur talibus sumptibus vti, sed magis timeant, quod in veteri Testamento de Sacerdotibus dictum est, iniquitatem eos debere portare. Et ideo cum magno timore super eos sollicitj sint, quorum bonis participantur: quia magnum periculum est, iudicem fieri vitæ alienæ, qui nescit tenere moderamina vitæ suæ. *Iuo Carnot. p. 6. c. 183. ex S. August. Idem S. August. ep. 147.* *Leuit. 10. Num. 18.*

Sacerdos, qui subditis sollicite annunciauerit malum imminens, coronabitur; secus, qui tacuerit.

SI Sacerdos, quoniam speculator a Deo constitutus est. *Vt sup. c. 7. §. 1. de prædicatione, n. 70.* 15

Rationem reddet Sacerdos de pigra sollicitudine erga subditorum salutem.

GRandis dignitas Sacerdotum &c. *Vt inf. p. 3. c. 2. de grauibus peccatis Sacerdotum, n. 46.* 16

Crudelitas est, non curare de subditorum salute, propriis etiam commodis posthabitis.

SIcut crudele est, ex ore famelici infantis manibus panem rapere, ita & seipsum, & operarium lædit, qui animas suscipit regendas, nisi illi coronas, quantas illũ sustinere posse nouit, horis singulis prouidere satagit, siue per contumelias, siue per ignominias, siue per obiectiones, siue per ludibria. *S. Io. Climacus gradu 4. de obedientia.* 17

Sollicitudo necessaria non tantum de bonis spiritualibus, sed etiam de temporalibus.

HOc tempore talis in regiminis arce debet constitui, qui non solum de salute animarum, sed etiam de extrinseca vtilitate sciat esse sollicitus. *S. Gregor. lib. 8. ep. 40. dist. 89. c. Petrus. & ep. 94. l. 1. Reg. ad fin. & ep. 4. l. 6. & in Pastor. p. 2. c. 7.* 18

De vigilantia, quam aduersus se debet habere Sacerdos.

19 CVm rerum necessitas exposcit. *Vt sup. p. 1. c. 1. de abstinentia Sacerdotum, n. 7.*

De eodem.

20 CAueat Sacerdos motus animi sui. Ipse enim sibi & obseruandus, & circumspiciendus est, & vt aduersum se cauendus, ita etiam de se tuendus. *S. Ambros. de offic. l. 1. c. 47.*

Quem zelum habere debeat Sacerdos.

21 ZElum habere debet Sacerdos, qui incorruptã seruare studet Ecclesiæ castitatem. Et ideo princeps Sacerdotũ dicit, Zelus domus tuæ deuorauit me. Et Phinees Sacerdos erat & nepos Sacerdotis, & filius Sacerdotis. Bonus Zelus, & vtilis in Sacerdote, præcipue ne negligens, ne remissus sit. Melius est, vt vnius, aut duorum damnatione plurimi liberentur, quam duorum absolutione plurimi periclitentur. *Idem S. Ambros. sup. Psalm. 118. in illa verba, Tabescere me fecit zelus meus. S. Bernardus serm. 25. in Cantica, & 76.*

Zelus perfectus, quis.

22 ZElus animarum verus, & perfectus est, quãdo aliquis sanctis meditationibus, feruentibus desideriis, lacrymis, orationibus, vigiliis, ieiuniis, atque aliis bonis operibus pro salute animarum laborat &c. *Albertus Magnus in Paradiso animæ, c. 26.*

De eodem.

23 BOnus zelus est feruor animi, quo mens obiecto humano timore pro defensione veritatis accenditur, & eo magis commendabilis, quo quælibet praua, quæ viderit, corrigere satagit. Si nequit tolerat, & gemit. *Gloss. super Psalm. 68.*

Zelus animarum, optimum Sacrificium.

NVllum omnipotenti Deo tale est Sacrificium, qualo est Zelus animarum, & hoc propter imaginem Trinitatis impressam animabus. *S. Gregor. super Ezechielem, hom. 12.* 24

Zelus debet esse secundum scientiam.

ZElus minus absque scientia efficax, minusq; vtilis inuenitur, 25 plerumque autem, & perniciosus valde sentitur. Quo igitur Zelus feruidior, vehementior spiritus, profusiorq; caritas, eo vigilantiori opus est scientia, quæ Zelum supprimat, spiritum temperet, ordinet caritatem. *S. Bonau. in Phar. lib. 3. c. 35. ex S. Bernardo.*

DE OCCVPATIONE SACERDOTVM EX PRÆDICTIS.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

OMNI tempore meditari debet Sacerdos in lege Domini, & vacare Deo. 1. 3. 9. 11.
Vigilare, euangelizare, & ministerium suum implere. 7.
Ideo præstatur illis pars à populo in alimoniam. 2.
Non vero propterea operari non debet manibus suis, quando sit necesse, vt faciebat Paulus. 4. 5. 6.
Sed corporaliter in quibusdam rebus occupari, in quibusdam vero non. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 17.
Lectio tamen, & oratio debent esse assidua Sacerdotum exercitia. 11.
Et se sibi tenentur occupare interdum, & a proximorum causis abstrahere. 8.
Vitæ contemplatiuæ descriptio, & qualiter comparanda. 9.
Et otium vitandum. 17.
Plato volebat Sacerdotes separatos ab omni turba vitam agere. 16.

Cap. 12.

1 ERVNT verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntq. & mouebuntur inter oculos tuos, scribesq. ea in limine, & ostiis domus tuæ. *Deuter. 6. & 11.*

2 Præcepit Ezechias populo habitantium Ierusalem, vt darent partes Sacerdotibus & Leuitis, vt possent vacare legi Domini. *2. Paralip. 31.*

3 In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. *Psalm. 1.*

4 Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & laboramus operantes manibus nostris. *1. Cor. 4.*

Ope-

Operamini manibus vestris, sicut præcepimus vobis: & vt honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis. *1. Thess. 4.* 5
Non inquieti fuimus inter vos: neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus &c. Si quis non vult operari, nec manducet. *2. Thess. 3. Act. 20. Reg. 12.* 6
Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple. *2. Tim. 4.* 7

Non est æquum, vt Sacerdos ab aliis occupetur, & se sibi non occupet.

Matth. 16. QVID tibi prodest, iuxta verbum Domini, si vniuersos lucreris, te vnum perdens? Quare, cum omnes te habeant, esto etiā tu ex habentibus vnus. Quid solus fraudaris munere tuo? 8 *Ps. 77.* Vsquequo vadens spiritus, & non rediens? Vsquequo non recipis te & ipse inter alios vice tua? Sapientibus, & insipientibus debitores, & soli negas te tibi? stultus, & sapiens, seruus, & liber, diues, & pauper, vir, & femina, senex, & iuuenis, clericus, & laicus, iustus, & impius, omnes pariter participant te, omnes de fonte publico viuunt pectoris tuo, & tu seorsum sitiens stabis? si maledictus, qui partem suam facit deteriorem, quid ille qui te penitus reddit expertem? &c. *S. Bernardus de consideratione l. 1.*

Vitę contemplatiuę descriptio, & qualiter comparetur a Sacerdotibus.

VIta contemplatiua nihil aliud est, quam rerum latentium, futurarumq. notitia, siue vacatio ab omnibus mundi occupationibus, siue diuinarum studium literarum, siue (quod hic probatur esse perfectius) ipsa visio Dei. Non video, quid impedimenti sanctis Sacerdotibus possit afferri, quo minus ad hæc quatuor perueniant. 9 Duo enim primum & vltimum incomparabiliter præstantiora erunt in illa beata vita, quam in ista diuersis erroribus implicata. Duo autem media, vacationem videlicet ab omnibus mundi occupationibus, & diuinarum studium literarum, etiam hic possunt habere: sed illi, qui se ab omnibus implicamentis negotiorum sæcularium remouentes non torpent otio, sed insistunt perfectionis suæ negotio, & ab stultitia sæcularis Sapientiæ auersi verbo Dei infatigabiliter vacant, sapientes veraciter fiunt, cælestia sapiunt, terrena despiciunt &c. *S. Prosper de vita contemplatiua l. 1. c. 13.*

Occupatio corporalis Sacerdotis.

11 PResbyter, manè peractis horis, & infirmis visitatis, si voluerit, exeat ad opus rurale ieiunus, vt iterum necessitatibus peregrinorum, & hospitum, siue diuersorum commeantium infirmorum, atque defunctorum succurrere possit, vsque ad statutam horam, pro temporis qualitate. *Concil. Agathe. alias Nannet. c. 60. vt citatur sup. p. 1. c. 6. §. 1. de horis canonicis, n. 22.*

Lectio, & Oratio, sunt Sacerdotum exercitia: itemq. de corporalibus.

11 PResbyteri, oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi: quia viri iusti vita lectione instruitur, oratione ornatur, & assiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illum, qui dicebat, In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hæc *Ps. 118.* sunt enim arma, quibus diabolus expugnatur, videlicet Lectio, & Oratio. Hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur. Sed &, si quãdo a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi, quia otiositas inimica est animæ. Et antiquus hostis, quem a lectione, seu oratione vacantem inuenerit, facile ad vitia rapit. Per vsum namq. lectionis discetis, qualiter & vos viuatis, & alios doceatis. Per vsum orationis & vobis & his, quibus in caritate coniuncti estis, prodesse valebitis. Per manuũ operationem, & corporis macerationem, & vitiis alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis vnde necessita- *Eph. 4.* tem patientibus impendatis. *Burchardus l. 2. c. 100. ex S. Augustino. Iuo p. 6. c. 177.*

De quotidiana forma viuendi Sacerdotum.

12 NVmquam de manu tua, & oculis tuis recedat liber, dicatur Psalterium ad verbum, oratio sine intermissione. Vigil sensus sit, nec cogitationibus patens corpus: pariterq; animus ostendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus, quæ si pectori insederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, vt semper te diabolus inueniat occupatum. &c. *S. Hieron. de conf. dist. 5. c. eod. ad Rust. monach. de forma viuend.*

Sine officij detrimento, artificiolo Clericus sibi necessaria quærat.

CLericus victum, & vestitũ sibi artificiolo, vel agricultura, absque officij sui dumtaxat detrimento, paret. Clericus enim, qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendio priuatus excommunicetur. *Concil. Carthagin. 4. dist. 91. c. eod.* 13

De eodem.

CLericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo victum quærat. Omnes Clerici, qui ad operandum validi sunt, & artificiola, & literas discant. *Idem Concil. Carthagin. eadem dist. 91. c. eod.* 14

De eodem.

15

QVibus non suppetit ex Sacerdotio, honesto artificiolo victum quærant, secuti beati Pauli exemplum. sic tamen, ne sordidã aliquam artem Sacerdotio ignominiosam exerceant. *Concil. Colon. de vita cleric. c. 30.*

Sacerdotes, separati ab omni turba vitam agant. 16

Plato in Timæo.

De otio vitando, & aliquo opere faciendo. 17

Vide S. Augustinum de opere monachorum, ad Aurelium. S. Basilium in regulis monachorum, c. 76. S. Io. Damascenum de orthodoxa fide, c. 4. S. Antoninum, p. 2. tt. 9. c. 1. Cassianum l. 10. c. 3. Et, quod operari manibus interdum sit Clericis necessarium, & præceptum, scilicet ad victum sibi necessarium quærendum, alio honesto medio sibi comparare non valentibus, extant S. Tho. duo quotlibeta 17. & 18.

PARS TERTIA

DE REBVS SACERDOTI PROHIBITIS. AC DE POENIS TRANSGRESSORI A IVRE VEL AB HOMINE IMPOSITIS. VEL IMPONENDIS.

DE LEVIBVS PECCATIS SACERDOTVM

CAP. I.

SVMMARIVM.

QVIA vinum bibere Sacerdotibus veteris legis interdictum est, prohibetur etiam illis aceti potio, & vuarum esus etiam siccarum. 1.

Cui multum commendatum est, plus petent ab eo. 4.

Nulla vel parua offensio vlli danda, ne ministerium Sacerdotale vituperetur. 5.

Qui multa bona opera fecerunt, damnantur, propter pauca, quæ omiserunt. 6

Qui modica spernit, paulatim decidet. 2.13.14.15.16.17.18.

Ideo leuia delicta Sacerdoti vitanda, & non contemnenda. 7.8.10.11.16.19. 20.21.22.23.24.25.

Quia leue illius peccatum obliuionem facit suæ præteritæ religionis. 9.

Et aliquando peccatur deterius in parua, quam in maiore culpa. 10.11.12.

Propterea licita etiam illi cauenda, ne in illicita dilabatur. 26.

Sæpe Deus permittit leuia peccata committere eos, quo grauia non committant, & quare. 27.

Grauius peccatum Sacerdotis est, quam Scribarum, & Pharisæorum, & aliorum. 3.28.29.30.31.32.33.34.35.36.

Etiam monachi. 39.

Quo purior conscientia, eo se plus peccatricem agnoscit, & pęnitet. 38.39.

Cap. I.

ACETVM ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de vua exprimitur, non bibent: vuas recentes siccasq. non comedent cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur; quidquid ex vinea esse potest, ab vua passa vsque ad acinum non comedent. *Num. 6.* 1
Et non quod in Hebræo habetur, A cortice vsque ad granula, quæ sunt in medio granorum vuæ. Per quod datur intelligi quod nihil de vua procedens debebant gustare Sacerdotes veteris legis, quia vini potio illis prohibebatur.

Qui spernit modica, paulatim decidet. *Eccl. 19.* 2

Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum. *Matth. 5.* 3

Cui commendauerunt multum, plus petent ab eo. *Luc. 12. Matth. 24.* 4

Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum. *2. Cor. 6.* 5

Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes sustinere malos: &c. & patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti. Sed habeo aduersum te &c. Memor esto itaque vnde excideris: & age pænitentiam, & prima opera fac. sin autem, venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pænitentiam egeris. *Apoc. 2.* 6

Leuia delicta Sacerdoti vitanda.

NON mediocris virtus Sacerdotalis est: cui cauendum, non solum, ne grauioribus vitiis sit affinis, sed ne minimis quidem, vt sit promptus ad misericordiam, promissum non remordeat &c. sit quidam lituus plebis excitandæ ad deuotionem, mortificandæ ad tranquillitatem &c. *S. Ambros. l. 10. ep. 82.* 7

De eodem.

LEuia delicta, quæ in Sacerdotibus maxima essent, effugiant Sacerdotes, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. *Concil. Trident. sess. 22. c. 1. de reform.* 8

Leue Sacerdotis peccatum obliuionem facit præteritæ suæ religionis, ac si non esset humana fragilitate præditus.

9 QVamdiu Sacerdotis vita pulchre partibus ex omnibus congruens, concinnataque fuerit, nullæ illi aduersariorum insidiæ nocere possunt. Qui simulatque vel tātillum officij recti prætermiserit (vt par est nonnunquam prætermittere eum, qui homo quidem ipse sit, quique humanæ vitæ plenum erroribus pelagus traijciat) iam illum nihil anteactæ vitæ honestas adiuuat ad incusantium voculas fugiendas. Quin immo leue illud commissum reliquæ illius vitæ luminibus officit. Ac certe sic Sacerdoti omnes iudices esse volunt, vt carne nequaquam composito, vt humanam naturam non sortito, verum vt Angelo, vt humanæ infirmitatis minime participi. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3.*

Aliquādo peccatur deterius in parua culpa, quam in maiore.

10 NOnnumquam in parua deterius, quam in maiore culpa peccatur. Maior enim, quò citius quia sit culpa agnoscitur, eo etiam celerius emendatur: minor vero dum quasi nulla creditur, eo peius, quo & securius in vsu retinetur. Vnde fit plerumque, vt mens assueta malis leuibus, nec grauiora perhorrescat, vtque ad quandam auctoritatem nequitiæ per culpas nutrita perueniat, & tanto in maioribus contemnat pertimescere, quanto in minimis didicit non timendo peccare. S. *Gregor. Pastoralis p. 3. admonit. 34.*

De eodem.

11 MIrabile quiddam, atque inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnumquam non tanto studio magna videri peccata esse euitanda, quanto parua, & vilia. Illa enim vt auersemur, ipsa peccati natura efficit. hæc autem hac ipsa re, quia parua sunt, desides reddunt; &, dum contemnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus generose insurgere, Vnde cito ex paruis maxima fiunt negligentia nostrā. Nemo enim repente ad extremam improbitatem insilijt. Habet quippe insitum quendam anima pudorem, atque innatum, quem subi-

to calcare,atque proijcere nō potest,sed sensim, atque paulatim ex negligentia perit &c. *S. Chrys. hom. 87 in Matth.*

Quanto leuiora sunt peccata, tanto maius supplicium his qui non obediunt. 12

S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 44. ex eodem S. Chrysost. super Ioan.

Qui leuia facile committit, decidet in grauiora.

CVM per leuia delicta deflectimus, vsu cuncta leuigante non timemus postea grauiora cōmittere. *S. Gregor. Moral. l. 10. c. 14.* 13
& Pastor. p. 3. adm. 34.

De eodem.

NVllum peccatum adeo paruum, quod non crescat neglectum. Non enim considerandum est,quid fecerit, sed quem offenderit,quam bonus est, quam benignus,quam pius. *S. August. l. 1.* 14
de pœnitentia.

De eodem.

MEns Deo dicata sic caueat minora vitia, vt maiora:quia a minimis incipiunt,qui in maxima proruunt. *S. Bernardus de ordine* 15
vitæ.

De eodem.

VEstis,quæ scindi cœperit,neglecta, tota discinditur, & tectum, paucarum tegularum casu contempto, totam domum diruit. 16
Hæc nos reputantes, numquam paruum contemnamus, ne procidamus in maiora. S. *Chrysost. hom. 8. in epist. 1. ad Cor. & serm. de leuium peccatorum periculis.*

De eodem.

QVi verba mala non reprimit,ad noxia cito transit;&,qui minima non respuit,in maxima valde prorumpit. Minorum namque culpa maiorem generat.Particulatim crescunt vitia;&,dū 17
parua

parua non cauemus,in magna prolabimur. Minora itaque deuita,& ad maiora non de uenies. S. *Isidorus in norma viuendi c.6.*

De eodem.

18 DVm facta quædam non grauia libere', ac fine metu committimus,ad peiora scelera, & horrenda peccati consuetudine labimur. Idē *S.Isidorus de summo bono l.2.c.23.Vide sup.p.2.c.3.S.2. de grauitate,& seueritate,Verba ociosa,num.26.*

Venialia non spernenda.

19 NOlite contemnere venialia,quia minima sunt,sed timete,quia plura sunt.Plerumque enim bestiæ minutæ necant. Numquid non minutissima sunt grana arenæ?sed,si arenæ multum in nauem mittatur,mergit illam.Quam minutæ guttæ pluuiæ nonne flumina implent,& domos deijciunt? Timenda est ergo ruina multitudinis, etsi non magnitudinis. &c. *S. August. de decem chordis c. 11. S. Bonau. de processu,4.religionis.c.10.& de triplici statu religiosorum p.1.c.27.*

De eodem.

20 QVo modo minuta plura peccata,si negligantur,occidunt? Minutæ sunt guttæ,quæ flumina implent; minuta sunt grana arenæ; sed,si multa arena imponatur, premit, atque opprimit. Hoc facit sentina neglecta,quod facit fluctus irruens. paulatim per sentinā intrat, sed diu intrando,& non exhauriēdo,mergit nauim &c. *Id ēS.August.tract. 12. in Ioannem.S. Thom. 12.q.88.art.4.*

De eodem.

21 QVid homines peccatores de magnis sceleribus agere debēt,quando etiam perfecti leuia quoq. delicta quasi grauissima lugent? Non solum grauia,sed & leuia lugenda sunt peccata. Multa enim leuia vnum grande efficiunt,sicut solēt ex paruissimis guttis immensa flumina crescere.&c. *S.Isidorus de summo bono l.2.c.18.*

De eodem.

SI dicis, Minora sunt peccata mea, minuta sunt, sine quibus non potest esse ista vita, Congere minuta, & faciunt vnum aceruum. Nam & grana minuta sunt, & tamen massam faciunt; & guttæ minutæ sunt, & flumina implent, & moles trahunt. *S. August. in Psalm. 129.* 22

De eodem.

TV qui dicis, quia paruum peccatum est, velim scire, quoties tale peccatum admittis, si tot paruulas plagas in corpore, & tot maculas, aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cum ergo nec in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras, vel maculas fieri aequiescis, qua conscientia hoc fieri in anima tua non metuis? *Idem S. August. serm. 244. de tempore.* 23

De eodem.

INterdum nobis leuia, ac vilia facit peccata nostra ipsa consuetudo peccandi, cum certum sit, nos, sicut de minimis bonis augeri, ita de minimis negligentiis debere compungi. Non est enim minimum in vita hominum negligere minima. Nescio de quibus delictis debeant esse securi, etiam de peccatis ignorantiæ iudicandi, ac de otiosis sermonibus, ac de cogitationibus rationem redditurі. *Eusebius Emissenus ad monachos hom. 5. S. Gregor. pastor. p. 3. c. 34.* 24

De eodem.

CAuete, ne quis parua reputet quantum libet parua scienter commissa. Nemo dicit in corde suo, Leuia sunt ista, non curo corrigere, non est magnum, si in his maneam venialibus, minimisque peccatis. Hæc est enim, dilectissimi, impænitentia, hæc blasphemia in Spiritum sanctum, blasphemia irremissibilis. *S. Bernardus serm. 1. de conuers. S. Pauli, & tract. de præcepto, & dispensatione, c. 14.* 25

Licita etiam abſcindenda, ne in illicita incidamus.

26 Habent ſancti viri hoc proprium, nam, vt ſemper ab illicitis longe ſint, a ſe plerumque etiam licita abſcindunt. *S. Greg. dialogorum lib. 4. c. 11.*

Quare Deus plerumque permittat, leuiora committere eos, qui vitant grauiora peccata.

27 Plerumque omnipotens Deus idcirco rectorum mentes quamuis ex magna parte perficit, imperfectas tamen ex parua aliqua parte derelinquit, vt, cum miris virtutibus rutilant, imperfectionis ſuæ tædio tabeſcant, & nequaquam ſe de magnis erigant, dum adhuc contra minima innitentes laborant. Sed, quia extrema non valent vincere, de præcipuis actibus non audent ſuperbire. *Idem Greg. Paſtor. p. 4. c. 11. Moral. l. 19. c. 5. l. 4. c. 21. Dialogorum l. 3. c. 14. ad finem.*

Grauius eſt peccatum Sacerdotis, quam aliorum.

28 Ante Prophetarum tempora oſtendere volens Deus hominum peccata longe maiori ſupplicio expiari, dum a Sacerdotibus quam dum a priuatis fiunt; mandat, vt tantundem pro Sacerdotibus, quantum pro vniuerſo populo, ſacrificium offeratur. Quod quidem quid aliud ſignat, quam, Sacerdotis vulnera maiori medicamento, atque auxilio indigere, atque adeo tanto, quanto coniuncta ſimul vniuerſi populi vulnera indigent? Porro maiori nequaquam indigerent, niſi ea grauiora forent. Atqui grauiora certe fiunt non natura ipſa, ſed Sacerdotis, qui ea commiſerat, condicione, ac dignitate. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 6. Optima epiſtola S. Iſidori Peluſ. 15. l. 3. Vide inf. §. ſeq. de grauibus peccatis, cap. Sicut in corpore, n. 28.*

De eodem.

29 Reatu maiore delinquit, qui potiore honore perfruitur, & grauiora facit vitia peccatorum ſublimitas peccantium. *Hilarius Papa 25. q. 1. c. nulli fas.*

De eodem.

VVlgarium hominum delicta. *Vt sup. p. 3. c. 10. de bono testimonio, cap. Sacerdotalis animi, num. 31.* 30

De eodem.

SAcerdotum tam excellens est electio, vt hæc, quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. &c. *Vt sup. p. 2. c. 1. de pudicitia, n. 11. Auth. Quomodo oporteat Episcopos, in principio.* 31

De eodem.

INter sæculares nugæ, nugæ sunt, in ore Sacerdotum, blasphemiæ. &c. *Vt sup. p. 2. c. 8. §. 5. de silentio. n. 21.* 32

De eodem.

MVlta in sæculari principe ferunt homines, quæ abhorrent in Ecclesiastico. Quæ in laico pusilla, & leuia existimant delicta, in clerico maxima, & grauissima iudicantur. Sacerdotes, quorum vita velut speculum inferioribus est, non solum a malis operibus abstinere, sed omnia declinare conuenit, quæ quoquó modo præ se speciem mali ferunt. *Pius Papa 2. Commentariorum l. 11.* 33

De eodem.

TAnto maius cognoscitur esse peccatum, quanto maior, qui peccat, habetur. Crescit enim delicti cumulus iuxta ordinem meritorum. Et sæpe, quod minoribus ignoscitur, maioribus imputatur. *S. Isidorus de summo bono l. 2. c. 18.* 34

De eodem.

VEhemẽter Ecclesiam Christi destruit, meliores Laicos esse, quã clericos. *S. Hieron. 8. q. 1. c. qualis. Et vide inf. c. seq. de grauibus peccatis cap. Vere magna confusio, n. 51.* 35

Gra-

Grauius punitur Sacerdos, quam ſubditus.

36 MAior ſcientia maioris fit pœnæ materia. Propterea Sacerdos, eadem cum ſubditis peccata committens, nõ eadem, ſed acerbiora multo patietur. *S. Chryſoſt. hom. 27. ſuper Matth. & hom. 77. tom. 5.*

Grauius peccatum clerici, quam monachi.

37 GRauius peccat clericus in ſacris conſtitutus, & agens aliquid contrarium ſanctitati, quam monachus. S. T*hom. 2. 2. q. 184. art. 8. S. Iſidorus Peluſ. l. 2. ep. 284.*

Quo purior conſcientia, eo ſe plus peccatricem agnoſcit, & creſcunt in ea compunctio cordis, & ſuſpiria.

38 QVibuſdam hoc præcipue ſui cordis acquiſita puritas conferebat, vt magis magiſq. ſe deprimi peccatis agnoſcerent. Tanta namque in eis delictorum compunctio per dies ſingulos augebatur, quanto puritas animi profeciſſet; trahebantq. iugiter imo corde ſuſpiria &c. *Caſsianus l. 12. c. 15. & coll. 23. c. 7. 8. 9. 10. 17.*

De eodem.

39 QVanto magis profecerit *Vt ſup. c. 8. §. 3. de humilitate, num. 20. Vide de hac materia S. Baſilium in proœmio* Ethicorum, *de iudicio Dei.*

DE GRAVIBVS PECCATIS SACERDOTVM IN GENERE.

CAP. II.

SVMMARIVM.

PEccatũ Sacerdotis præponderat peccato totius populi. 1.28.
Si Sacerdos peccauerit, quis orabit pro eo? 2.5.
Aut qualiter pro populo intercedet, si Deo gratus non est? 30.48.49.50.
Sacerdotum mores corrumpuntur, ex eo, quod commiscentur inter gentes. 3.
Mali malos fructus faciunt 54.
Et ideo damnantur. 49.
Et reddent rationem suæ negligentiæ. 46.
Sunt inemendabiles. 52.
Et sunt contemptibiles omnibus. 26.27.
Et eorum lapsus difficile restituitur. 53.
Sacerdotum aliquorum præuaricatio, & corruptio tam in moribus, quam in doctrina. 6.7.8.9.11.12.14.15.16.17.19.20.23.41.
A Prophetis Ierusalem egressa est pollutio super omnem terram. 10.13.
Et à Sacerdotibus malis super sanctuarium, & sacrificium. 16.19.24.
Et timendum est populis, quibus præsunt mali Sacerdotes. 30.
Quia sunt in ruinam populorum. 13.18.21.22.30.50.
Et suo prauo exemplo delinquit populus. 29.35.
Qui si est indisciplinatus, indicat ibi Sacerdotium non esse sanum. 28.
Sacerdotes mali sunt, qui semper sciderunt Ecclesiam Dei, & seduxerunt populum. 43.
Et repellunt à suo ministerio Spiritum sanctum. 40.
Et detrimentum maximum afferunt. 38.
Et sunt similes aquæ baptismatis 39.
Et qui sunt ex eis auarj, & amici ventris, sunt idololatræ. 44.

Propte-

Cap.

Cap. II.

SI Sacerdos, qui vnctus est, peccauerit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino,&c.Quod si omnis turba Israel ignorauerit, & per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est,& postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato suo vitulum. *Leu. 4. Vbi aduerte, æquiparari expiationē peccati Sacerdotis expiationi peccati totius populi. S. Chrysost. Isychius.* 1

Si Sacerdos peccauerit,quis orabit pro eo? 1. *Reg. 2. ex translatione S. Gregorij.ibidem c. 3.* 2

Commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum:& seruierūt sculptilibus eorum:& factum est illis in scandalum.*Ps.* 105. 3

Vidi impios sepultos:qui etiam cum adhuc viuerent,in loco sancto erant,& laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum.*Eccl* 8. 4

Quis miserebitur incantatori a serpente percusso, & omnibus, qui appropiant bestijs. *Eccl.* 12. 5

Argentum tuum versum est in scoriam:vinum tuum mistū est aqua. Principes tui &c.*Is.*1. 6

Speculatores eius cæci omnes,nescierunt vniuersi: canes muti non valentes latrare,videntes vana,dormientes, & amantes somnia. Et canes impudentissimi nescierunt &c.*Is.* 56. 7

Stupor,& mirabilia facta sunt in terra.Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis:& populus meus dilexit talia:quid igitur fiet in nouissimo eius?*Ierem.* 5. 8

A Propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et sanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam,dicētes:Pax, pax: cum non esset pax. Confusi sunt,quia abominationem fecerunt:quin immo confusione non sunt confusi,& erubescere nescierunt:idcirco cadēt inter corruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus, &c. *Ierem.* 8. 9

A Prophetis Ierusalem egressa est pollutio super omnem terram. *Ierem.* 23. 10

Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam,vt te ad pænitentiam prouocarent.*Thren.* 2. 11

Quo modo obscuratum est aurum,mutatus est color optimus,dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum?Filij Sion incly-ti,& amicti auro primo:quo modo reputati sunt in vasa testea,opus manuum figuli?Thren. 4. *Aurum obscuratur, cum terrenis affectibus sanctitatis vita polluitur. Color optimus commutatur, cum quorundam, qui re-* 12

ligiose

ligiose degere credebantur, æstimatio anteacta minuitur. Sanctuarij lapides in plateas disperguntur, cum causarum sæcularium foras lata itinera expetunt Sacerdotes, &c. S. Gregor in Pastorali, p. 2. c. 7.

13 Non crediderunt reges terræ, & vniuersi habitatores orbis, quoniã ingrederetur hostis, & inimicus per portas Ierusalem: Propter peccata prophetarum eius, & iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum. Errauerunt cæci in plateis, polluti sunt sanguine. *Thren. 4.*

14 Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritũ suũ, & nihil vidẽt. Quasi vulpes in desertis, prophetæ tui Israel erant. Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murũ pro domo Israel, vt staretis in prœlio in die Domini. Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes: Ait Dominus, cum Dominus non miserit eos. *Ezech. 13.*

15 Versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbũ in medio fornacis: scoria argenti facti sunt. *Ez. 22.*

16 Sacerdotes eius contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum & profanum non habuerunt distantiam: & inter pollutum, & mundum non intellexerunt: & a sabbatis meis auerterunt oculos suos, & coinquinabar in medio eorum. *Ezech. 22.*

17 Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, &c. *Ezech. 34.*

18 Nonne satis vobis erat pascua bona depasci? insuper & reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris: &, cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis. Et oues meæ his, quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur: &, quæ pedes vestri turbauerant, hæc bibebant. *Ezech. 34. Aquam pedibus turbare, est, sanctæ meditationis studia male viuẽdo corrumpere. S. Gregor. Pastor p. 1. c. 2.*

19 Sufficiãt vobis omnia scelera vestra domus Israel: eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde, & incircumcisos carne, vt sint in sanctuario meo, & polluant domum meam: & offertis panes meos, adipẽ, & sanguinem: & dissoluitis pactum meũ in omnibus sceleribus vestris. Et non seruastis præcepta sanctuarii mei, &c. *Ezech. 44.*

20 Et erit sicut populus, sic Sacerdos: & visitabo super eum vias eius, & cogitationes eius reddam ei. *Oseæ 4.*

21 Audite hæc sacerdotes, & attendite domus Israel, & domus Regis auscultate: quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum, &c. *Oseæ 5.*

22 Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: scitote Israel stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentiæ. Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus est super omnes vias eius, insania in domo Dei eius. Profunde peccauerunt, sicut, &c. *Oseæ 9.*

Hæc

Hæc dicit Dominus ſuper prophetas, qui ſeducunt populum meum: 22
qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem: et ſi quis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prœlium. Propterea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione: & occumbet ſol ſuper prophetas, & obtenebrabitur ſuper eos dies, &c. *Mich. 3.*

Ad vos, o Sacerdotes, qui deſpicitis nomen meum, & dixiſtis: In quo 24
deſpeximus nomen tuum? Offertis ſuper altare meum panem pollutum. *Malach. 1.*

Et nunc ad vos mandatum hoc, o Sacerdotes. Si nolueritis audire, 25
& ſi nolueritis ponere ſuper cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, & maledicam illis: quoniam non poſuiſtis ſuper cor. Ecce ego proijciam vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum. *Malach. 2.*

Vos receſſiſtis de via; & ſcandalizaſtis plurimos in lege: irritum feci- 26
ſtis pactum Leui, dicit Dominus exercituum. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut nō ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege. *Ibidem.*

Si ſal euanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur 27
foras, & conculcetur ab hominibus. *Matth. 5.*

Peccatum Sacerdotis, totius populi peccatum cenſetur; &, vbi populus eſt indiſciplinatus, ibi Sacerdotium non eſt ſanum.

Sicut in corpore, ſi aliquod infirmatum fuerit membrum, non om- 28
nino languet & ſtomachus, ſi autem ſtomachus languerit omnia membra inueniuntur infirma; ſic, ſi aliquis Chriſtianorum peccauerit, non omnino peccauit & Sacerdos: ſi autem & Sacerdotes fuerint in peccatis, totus populus conuertitur ad peccandum. Ideo vnuſquiſque Chriſtianorum pro ſuo peccato reddet rationem: Sacerdotes autē non ſolum pro ſuis, ſed & pro omnium peccatis reddent rationem. Et, quemadmodum, cum videris arborem pallentibus foliis marcidam, intelligis, quia aliquam culpam habet circa radicem; ita, cum videris populum indiſciplinatum, & irreligioſum, ſine dubio cognoſce, quia Sacerdotium eius non eſt ſanum. *S. Chryſoſt. hom. 38. ſuper Matth. Vide ſup. cap. prox. a cap. Ante prophetarum, num. 28. & p. 2. c. 7. S. 1. de prædicatione Peccatum, num. 54.*

Exemplo Sacerdotis delinquentis delinquit laicus.

29 FInge, aliquem in Sacerdotali culmine constitutum non bene viuere,& deturpare operibus dignitatem: Nonne imitatione vitiorum eius laicus frater corrumpitur? Nam & qui vnum de minimis scandalizauerit,mola collo alligata præcipitatur in profundum. *Mat. 18.* Sorores quoque Ierusalem Sodoma,& Samaria iustificantur, non quo per se iustæ sunt, sed comparatione peioris. *S.Hieron. super Ezech.c.16.*

Timendum est populis, quibus præsunt mali Sacerdotes, quia sunt illis in ruinam.

30 VVlnerato pastore,quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis se hostilibus feriendum exponit? aut, qualem de se fructum producturus est,cuius graui peste radix infecta est? Maior ergo metuenda est locis illis calamitas, vbi tales successores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam prouocant, quam per semetipsos placare debuerant. *S. Gregor. l. 7. epist. 114.*

Grauius peccatum Sacerdotis, quam aliorum.

31 EGressa est iniquitas a senioribus iudicibus tuis, Domine, qui videntur regere populum tuum. Non est iam dicere, Vt populus, sic Sacerdos; quia Nec sic populus, vt Sacerdos. Heu, heu, heu! Domine Deus, quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, & regere principatum. *S. Bonau. l. 1. Phar. c. 21. ex S. Bernardo, quamuis alij ex S. Gregorio.*

De eodem.

32 SIcut leuius est, de plano corruere; sic grauius est, qui de sublimiori exciderit dignitate, &c. Magna sublimitas magnã habere debet cautelam &c. *S. Ambros. de dignitate Sacerdotali. c. 3.*

Nnn De

De eodem.

EBrietas in alio crimen est, in Sacerdote sacrilegium. *Petrus Ravennas.* 33

De eodem.

ANte prophetarum tempora, *num. 28 cum seqq. sup. c. proximo.* 34

Nemo plus nocet in Ecclesia, quam malus Sacerdos.

NEmo in Ecclesia plus nocet, quam qui peruerse agens nomen, 35
vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc nemo redarguere præsumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. *S. Gregor. p. parte past. c. 2. dist. 8 3. c. eod. Idem hom. 17. in c. 10. Luca.*

Nemo plus offendit Deum, quam malus Sacerdos.

NVllum puto maius præiudicium, quam à malis Sacerdotibus to 36
lerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit; quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus; nulla animarum lucra quærimus, ad nostra quotidie studia vacamus; terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente captamus; &, quia eo ipso, quo cæteris prælati sumus, ad agenda quælibet maiorem licentiam habemus, susceptæ benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentum. *S. Gregor. hom. 17. super Lucam.*

Philip. 3.

De eodem.

NIhil est in hac vita, & maxime hoc tempore facilius, & lætius, 37
& hominibus acceptabilius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctorie, atque adulatorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius &c. *S. August. ep. 148. dist. 40. c. ante omnia.*

De

De detrimento, quod afferunt mali Sacerdotes.

38 Sicut acetum dentibus, aut fumus contrarius est oculis, ita Sacerdos in Ecclesia prauus per acredinem peccati fidelium sensus obtendere facit, atque erroris ignorantia oculos cordis eorum ab intuitu fidei, seu intellectu rectitudinis dum caligant, velut fumus excæcat, &c. Oculi quippe, & dentes prædicatores sunt sanctæ Ecclesiæ, qui ei & recta itinera præuidere, & alimenta spiritualia suggerere solent, &c. *S. Hieron. super c. 12. Prouerb.*

Malus Sacerdos similis est aquæ baptismatis.

39 Cui rei dixerim similes malos Sacerdotes, nisi aquæ baptismatis, quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cæleste mittit, & ipsa in cloacas descendit? *S. Greg. hom. 17. super Lucam.*

Sacerdos malus a suo ministerio repellit Spiritum sanctum.

40 Sacrosancta religio, quæ Catholicam continet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vindicat, vt ad eam quilibet nisi pura conscientia nõ audeat peruenire. Nã, quomodo ad diuini mysterij consecrationem cælestis spiritus inuocatus adueniet, si Sacerdos, & qui eum adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus reprobatur? *Gelasius Papa 1. q. 1. c. eod.*

Sacerdos peccat per corruptionẽ doctrinæ, & per remissionem seueritatis.

41 Peccatum Sacerdotis in duobus arguit propheta: scilicet, in corruptione veritatis doctrinæ; vnde dicit, Argẽtum tuum versum est in scoriam, &c. Secundo, in remissione seueritatis disciplinæ, quæ significatur in vino. Hoc est enim vinum, quod infundit Samaritanus, quando dicit, Vinum tuum mistum est aqua. & Ezechiel, Væ *Isa. 1.* *Ezech. 13*

quæ consuunt puluillos sub omni cubito manus: & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas. *S. Thom. sup. c. 1. Isaiæ.*

Sacerdos de Sacerdotio suo qualiter meritum, vel crimen acquirat. *Vide sup. c. 7. §. 1. de doctrina, Multi Sacerdotes, n. 75.* 42

Sacerdotes mali sunt, qui semper sciderunt Ecclesiam Dei, & seduxerunt populum

VEteres scrutans historias, inuenire non possum scidisse Ecclesiam, & de domo Domini populos seduxisse, præter eos, qui Sacerdotes à Deo positi fuerant, & prophetæ, idest speculatores. Isti ergo vertuntur in laqueum tortuosum, in omnibus locis ponentes scandalum. *S. Hieron. ad c. 3. Os. 24. q. 3. Transferunt.* 43

Auari Sacerdotes, & amici ventris sunt idololatræ.

VAE væ, in domo Dei horrendum videmus. Quid? Idololatras ministrantes. Mentior, si non idolorum seruitus auaritia est, si non quibusdam etiam venter suus factus est Deus suus. Quod enim quisque præ cæteris colit id sibi Deum constituisse perhibetur. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 22. ex S. Bernardo.* 44

Philip. 3.

Non solum Sacerdotes mali peccant indigne ministrantes, sed quotquot illis communicant. 45

NOn solum Sacerdotes, qui sacramenta indigne tractant, irã Dei super se prouocant, sed omnes, qui ipsis indigne celebrantibus quodam modo communicant, vel fauendo, vel negligendo, vel fouendo, vel permittendo cũ oportet remedia adhibere, &c. *Ioan. Driedo de libertate Christiana l. 3. c. 11.*

Ratio-

Rationem reddet Sacerdos de negligentia, quam habuerit circa subditorum salutem. cui quidem non tam lætum est ascendere, quam triste cadere.

46 GRandis dignitas Sacerdotum; sed grandis ruina, si peccant. Lætemur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudij excelsa tenuisse, quanti mœroris de sublimioribus corruisse. Nec enim solum pro nostris delictis reddemus rationem, sed pro omnium, quorum abutimur, donis, & nequaquam sumus de eorum salute solliciti. *S. Hieron. super Ezech. c. 2. Concil. Paris. c. 12.*

Timere debent Sacerdotes, deterriti exemplo Iudæ.

47 SI ipse Iudas Apostolatum perdidit, custodiant se Sacerdotes, & Episcopi, vt non & ipsi suum Sacerdotium perdãt. *Idem S. Hieron. super Ps. 108.*

Qualis erit apud Deum intercessor, qui illi gratus non sit.

48 SI homo apud hominem, de quo minime præsumit, fieri intercessor erubescit, qua mente apud Dominum intercessoris locum pro populo accipit, qui familiarem se eius gratiæ per vitæ meritum nescit? aut ab eo quo modo aliis veniam postulat, qui, vtrum sibi sit placatus, ignorat? *S. Gregor. in Pastor. p. 1. c. 11. dist. 61. c. non negamus.*

De eodem.

49 QVis ei intercessor remanet, cum ille se transgrediendo præcipitat, qui ad intercedẽdum pro aliis ordinatus est? *Idem S. Gregor. 1. Reg. 2. c. 3. ad moralem interpretationem dist. 49. c. 1. 3. q. 7. c. in grauibus.*

De

De eodem.

CAusæ sunt ruinæ populi Sacerdotes mali. Quis enim se pro populi peccatis intercessor obiiciat, si Sacerdos, qui orare debuerat, grauiora committat? *Idem S. Gregor. l. 9. epistola 64.* 50

Confusio Sacerdotum est, laicos esse iustiores illis, vel æquales.

VEræ magna confusio Sacerdotum, & omnium clericorum, quãdo laici inueniuntur fideliores eis, & iustiores. Quo modo non sit confusio, esse inferiores illos laicis, quos & æquales esse confusio est? *S. Chrysost. hom. 5. in Matth. Vide sup. c. proximo, Vehementer, n. 36.* 51

Clerici delinquentes inemendabiles sunt. 52

LAici delinquentes facile emendantur; clerici autem, si semel euaserint, inemendabiles fiunt. *Idem ibid.*

Sacerdotis lapsus difficile restituitur. *S. Hieron. ad Heliodorum.* 53

Sacerdos malus malos fructos facit. *Vide sup. p. 2. c. 1. §. 1. de sanctitate Sacerdotum. Docet per ea, quæ sequuntur, n. 20.* 54

Mali Sacerdotis descriptio.

NOS Sacerdotes, præsentibus delectati, dum in hac vita commoda nostra, & honores inquirimus, non vt meliores, sed vt ditiores, nec vt sanctiores, sed vt honoratiores simus cæteris, festinamus in gregem Domini, qui nobis pascendus, tuendusque commissus est, sed nostras voluntates, dominationem, diuitias, & cætera blandimenta carnaliter cogitamus. &c. *S. Prosper de vita contemplatiua l. 1. c. 21. vbi late describitur luctuosa vita Sacerdotis carnaliter viuentis.* 55

PVnitiones aliquas prauorum Sacerdotum in Scripturis sanctis inter alias multas, quas referunt Sancti patres, profaniq. scriptores, vide Numerorum c.16.l.1.Reg.c.2. & 3.l.3.Reg.c.2.Is.c.3.Ierem.c.2.8. Osea.4.5.Malach.1.2.1.Machab.7.9.Apoc.2.

Alia de hac materia vide sup.p.2.c.7.§.1.de prædicatione, & doctrina.

DE REBVS SACERDOTI PROHIBITIS IN GENERE.

CAP. III.

SVMMARIVM.

SAcerdos debet veterẽ hominem exuere, & induere nouũ. 1.
Et non vacare negotiis sæcularibus. 2. 3.
Quæ autem sint illa negotia. 5.
Quædam sunt Sacerdotibus prohibita, quæ sunt Episcopis concessa. 3.
Quædam illis, & Episcopis. 4. 5.
Quædam exercitia manualia Sacerdotibus interdicta. 6.
Sacerdos inferior non benedicit, maiore Sacerdote non annuente. 7.
Sacerdos cum sæcularibus non habitet sine licentia sui Episcopi. 8.
Chor episcopi qui sunt. 3.
Formata epistola quid sit. 3.
Pacifica. ibidem.

Cap. III.

1 NVnc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, de ore veſtro, expoliantes vos veterem hominem, & induentes nouum eum, qui renouatur in agnitione Dei ſecundum imaginem eius, qui creauit eum. *Coloſſ. 3.*

2 Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus: vt ei placeat, cui ſe probauit. *2. Tim. 2.*

Quæ ſint Presbyteris prohibita, & Epiſcopis conceſſa.

QVamuis [a] Chorepiſcopis, & Presbyteris plurima cum Epiſcopis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam nouellis & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita nouerint, ſicut eſt Presbyterorum, & Diaconorum, aut virginum conſecratio, ſicut conſtitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio. Si quidem nec erigere eis altaria, nec Eccleſias, vel altaria cõſecrare licet, nec per impoſitionem manuum fidelibus baptizatis, vel conuerſis hæreticis paraclitum Spiritum ſanctum tradere, nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum frõtes ſignare, nec publice cuidẽ in Miſſa quemquã pænitentem reconciliare, nec [b] formatas quilibet epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita ſunt Chorepiſcopis, qui ad exemplum, & formam ſeptuaginta duorum diſcipulorum eſſe noſcuntur, vel Presbyteris, qui eandem geſtãt figuram. Quoniam, quamquam conſecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent, &c. [c] Sed neque corã Epiſcopo licere Presbyteris in baptiſterium introire, nec præſente Antiſtite in frontem tingere, aut ſignare, nec pænitentem ſine præceptione Epiſcopi ſui reconciliare, nec, eo præſente, niſi illo iubente, Sacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti conficere, nec, eo coram poſito, populum docere, vel benedicere, aut ſalutare, nec plebem vtique exhortari. *S. Leo epiſtola 88. ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ diſt. 68. c. eod. S. Damaſus epiſtola ad Numidiæ Epiſcopos c. 13. 26. q. 6. c. 1. cũ quattuor ſeq. S. Thom. 22. q. 184. art. 6. ad 1. Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 4. Conc. Hiſpal. 2. c. 7.*

[a] Chorepiſcopi) *Teſte Iſidoro de Officijs. l. 2. c. 6. fuerunt vicarij Epiſcoporum inſtituti ad exemplum Septuaginta ſeniorum, ad ſollicitudinem pauperum, vt colligitur ex Concil. Neocæſarienſi can. 13. Hi munus Epiſcopi*

quadam tenus gerebant non in ciuitate, sed per vicos, & pagos, vnde & rustici Episcopi dicebantur. Licebat illis ordinare Lectores, Exorcistas, cæterosq. inferioris ordinis clericos, non Presbyteros, nō Diaconos. Concil. Ancyranum can. 13. Antiochenum c. 8. & 10. Nicænum dist. 68. c. ecclesiis. Sed quia hoc prætextu Episcopalem honorem insolenter sibi arrogare cœperunt, nec vlla satis bona ratio eorum institutionis appareret, id munus omnino sublatum est, & antiquatum, vt constat ex S. Damaso dist. 68. c. Chorepiscopi. Et facile mihi persuadère posset, Archipresbyteros in eorum locum successisse, vt videtur insinuare Gratianus *eadem dist. 68. c. quamuis.*

[b] Formata epistola) *Erat Epistola dimissoria, siue commendaticia, per quā proprius Episcopus fidem faciebat aliarum ciuitatum Episcopis, aliquem ex suis clericis ad eorum parœcias commeantem dignum esse, vel vt ad sacros ordines promoueretur, vel vt sub eorum ditione commoraretur. Hæc epistola formabatur certa calculatione, & numero litterarum, vt in Concilijs Nicæno, &* Carthaginiensi *5. sancitum est, vt per totam dist. 73. & Iuonem p. 6. c. 433. cum duobus seqq. Has epistolas videtur vocare Pacificas Concil.* Chalcedon. *can. 11.*

[c] Sed neque) *Hoc intelligendum videtur de eo baptismo, qui certis anni diebus solemni cærimonia administrari consueuerat. Ita Catechismus Pij V de sacramento baptismi.*

Peculiaria quædam Sacerdotibus interdicta.

CLericis lege Patrum cauetur, vt, a vulgari vita seclusi, a mundi 4
voluptatibus abstineant. Non spectaculis, non pompis intersint. Conuiuia inhonesta, & turpia effugiant. S. Hieronymus ad Nepotianum dicit, Omnium Christianorum domos quasi proprias amare debemus, vt consolatores nos in mæroribus suis, potius quam conuiuas in prosperis, nouerint. Et Isidorus de Officijs l. 2. c. 1. Lege Patrum cauetur, vt clerici conuiuia publica fugiant, priuata, non tantum pudica, sed & sobria colant, vsuris nequaquam incumbant, nec turpium occupationes lucrorum, fraudisque alicuius studium non appetant, Amorem pecuniæ quasi matrem cunctorum criminum fugiant. Sæcularia officia, negotiaq. abijciant. Honorum gradus per ambitionem non subeant. Non vagis oculis, non infreni lingua, aut petulanti, tumidoque gestu incedant, sed pudorem, ac verecundiam mentis habitu, & incessu ostendant. Obsceniratem

etiam verborum, sicut etiam corporum, penitus execrentur. Viduarum, ac virginum frequentissimas visitationes fugiant. Contubernia feminarum nullatenus appetant. Castimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conseruare studeant. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque vllo iactantiæ studio se attollant. Postremo in doctrina, & lectionibus, psalmis, hymnis, & canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus se mancipandos studeant exhibere, vt scilicet, dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent. *Concil. Moguntin. c. 10. de vita clericorum. Iuo p. 6. c. 31 vbi latius de hoc. S. Isidorus de eccl. offic. l. 2. dist. 23. c. His igitur. Concil. Aquisgran. c. 145.*

Sæcularia negotia quæ Sacerdotibus interdicta.

4 MVlta sunt negotia sæcularia, de quibus pauca perstringemus, &c. Quidquid plus iusto appetit homo, turpe lucrum est. Munera iniusta accipere, vel etiam dare. Pro aliquo sæculari quæstu pretio aliquem conducere. Contentiones, vel lites, vel rixas amare. In placitis sæcularibus disputare, excepta defensione orphanorum, & viduarum. Conductores sæcularium rerum, aut procuratores esse. Turpis verbi, vel facti esse iaculatorem, vel iocum sæcularem diligere. Aleas amare. Ornamentum inconueniens proposito suo quærere. In delicijs viuere velle. Gulam, & ebrietatem sequi. Pondera iniusta, vel mensuras habere. Negotium iniustum exercere, &c. Canes, & aues sequi ad venandum. Et omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia, & his similia ministris altaris Domini contradicimus. De quibus ait Apostolus, Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus. *Idem Concil. Mogunt. Ne cler. vel mon. c. 1.* *2. Tim. 2.*

Aliqua exercitia manualia. Sacerdotibus interdicta.

5 QVi altario seruit, de altario viuat. Verum omnino est. Quia non licet Sacerdotibus manibus operari, ligonizare, ferrum fabricare, & similia, propter reuerentiam, & tanti Sacramenti dignitatem. *S. Aug. serm. 37. ad fratres Eremi.*

Sacerdos inferior non benedicat, maiore Sacerdote non annuente.

ILli, qui ante nos fuerunt, prouidam in Ecclesijs consuetudinem tradiderunt, hodieq. in Romana Ecclesia (quæ magistra est omnium Ecclesiarum) imprætermissè seruatur, ita, vt nullus Sacerdos, maiore suo non annuente consacerdote, cuilibet rei benedictionem dare nitatur. Sed & anterior, stans ad pronunciandum aliquam lectionem, benedictionem quidem postulet, sed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere. &c. *Nicolaus Papa dist. 21. c. denique.* 7

Nullus clericorum sine permissione sui Episcopi cum sæcularibus habitare præsumat. Quod si fecerit ab officij communione pellatur. *Concil. Aurelian. 2. c. 9.* 8

DE

DE REBVS SACERDOTI PROHIBITIS IN SPECIE

MAXIME NE SECVNDVM APOSTOLVM SIT VINOLENTVS, NE PERCVSSOR, NE LITIGIOSVS, NE CVPIDVS, NE NEOPHYTVS, NE SVPERBVS, NE IRACVNDVS,

Non vinolentum, NE SIT VINOLENTVS, SACERDOS, NE COMMESSATIONIBVS ILLICITIS, AVT VANIS CONFABVLATIONIBVS, DET OPERAM.

CAP. IIII.

SVMMARIVM.

VINVM bibere Sacerdotibus prohibitum in veteri lege, & quare. 1. 11.
Et acetum, & vuæ recentes, & siccæ, & quidquid ex ipsis exprimitur. 2.
Vinum est res luxuriosa, & ebrietas tumultuosa; & qui in his delectatur, non erit sapiens. 3. 7. 8.
Quia irritationem, & iram, & amaritudinem animæ generat. 5.

Vacantes

Vacantes potibus, & dantes symbola consumentur. 4.
Neque enim licet Sacerdotibus auide epulis operam dare, aut alios ad potus æquales inuitare. 6. 9. 12.
Nec tabernas ingredi, edendi, vel bibendi causa. 13.
Nec conuiuia facere de symbolis; nec ante horam diei tertiam, nec nisi hymno dicto, & post cibos gratiæ referantur. 14.
Inter epulas cantans clericus excommunicetur. 22.
Ebrietas in alio crimen est, in Sacerdote sacrilegium. 15.
Eius effectus. 16.
Ebriosi pœna. 17. 18.
Non vsum vini, sed abusum damnat Apostolus. 23.
Satius est enim modico vino vti, quam multa aqua, per auiditatem ingurgitari. 24.
Vini modici commendatio. ibidem.
Gulæ deditus raro emendatur. 19.
Eius voluptas est breuis durationis. 20.
Edacitati obnoxij ad Sacerdotium non promoueantur. 21.
Vitanda satietas, etiam vilium ciborum. 25.
Clericus enim escis plenus impeditur ad vigilias. 26.
Ineptæ, & aniles fabulæ, & quæ nimios risus, & cachinnos excitant, deuitandæ. 10. 27.
Confertum quid. 14.
Tertia hora cur sacra dicatur. ibidem.

CAP.

Cap. IV.

1 VINVM, & omne quod inebriare potest, non bibetis tu,& filij tui, quando intratis in tabernaculum testimonij. *Leu. 10.*

2 Acetum ex vino, *vt sup. c.1. de leuibus peccatis, n.1.*

3 Luxuriosa res vinum,& tumultuosa ebrietas: quicumq; his delectatur,non erit sapiens. *Prou.20.*

4 Vacantes potibus,& dantes symbola consumentur. *Prou.21.23.*

5 Vinum multum potatum irritationem,& iram,& ruinas multas facit. Amaritudo animæ vinum multum potatum,&c. *Eccl.31.*

6 Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam. *Eccl.37.*

7 Sacerdos, & propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt a vino. *Isa.28.*

8 Nolite inebriari vino,in quo est luxuria *Ephes.5, Quasi dicat, Non sis gulosus, non sis luxuriosus. S.Thom. super ep.1.ad Timoth.3.*

9 Nemo vos iudicet in cibo,aut in potu. *Coloss.2.*

10 Ineptas,& aniles fabulas deuita. *1.Tim.4.2.Tim.2.*

Vinum,& quidquid inebriare potest, quare Sacerdotibus prohibitum.

11 VInolentum Sacerdotem & Apostolus damnat,& vetus lex prohibet. Sacerdotes, qui ministrant in templo Dei, prohibentur vinum,& siceram bibere,ne crapula,& ebrietate aggrauentur corda eorum,&c. Quidquid inebriat, & statum mentis euertit, fuge similiter vt vinum. Nolite, ait Apostolus, inebriari vino, in quo est luxuria &c. Qui altario seruiūt, vinum,& siceram non bibant. *S.Hieron. dist. 35. c. eod.* *Leu.10.* *Eph.5.*

Sacerdos abstinere debet a crapula, neque alios ad æquales potus inuitare.

12 A Crapula,& ebrietate omnes clerici diligenter abstineant, vnde vinum sibi temperent,& se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum. Vnde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant

gant potatores,& ille iudicio talium plus laudatur,qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit,nisi,a superiore commonitus, satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur. *Innoc. 3.de vita & hom.cler.c.eod.*

Clerici,edendi, vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi. *Canon.Apostolorum 54.Concil.Carthagin. 4.c.25.Laodicenum c.24.de vita,& hon.cler.c.pen.* 13

Nō licet clericos cōuiuia facere de symbolis nec ante horam diei tertiam, nec nisi hymnus præcedat cibos, & gratiarum actio subsequatur.

Non licet Sacerdotes vel clericos, sed nec religiosos laicos conuiuia facere de [a] confertis. Nec oportet clericos,vel laicos religiosos ante [b] sacram diei horam tertiam inire conuiuia,nec aliquando clericos,nisi hymno dicto,comedere panem, & post cibos gratias auctori Deo referre. *Ex decretis Martini Episcopi Bracharensis, nō Papæ dist.44.c.eod.c.nō oportet.2.Conc.Carthagin.4.c.12.Africanū,c.5.* 14

[a] Confertum *) est,quando plures conferunt quippiam ad conuiuia facienda. Quod Græce dicitur Symbolum.Concil.Laodic.c.55.*

[b] Sacram horam diei tertiam, *) Hæc hora, quæ apud Italos Aurea, hic Sacra appellatur,vel quia Spiritus sanctus super Apostolos adueniens mirificis eandem horam dedicauit mysterijs,vel quia apud omnes fere Ecclesias in ea sacra missarum solemnia celebrantur cum psallentio communi, vt verbis vtar Ruperti Abb. de diuinis officijs l.10.c.12.*

Ebrietas in alio crimen est,in Sacerdote sacrilegium. *Cardin. Petrus Rauennas.* 15

Ebrietatis effectus.

Ebrietas perturbationem gignit mentis,furorem cordis,flammam libidinis. Ebrietas ita mentem alienat,vt,vbi sit, nesciat, vnde etiam,& malum non sentitur,quod per ebrietatem committitur. *S. Isidorus de summo bono l.2.c.43.* 16

Pœna

Pœna ebrioſi.

17 EBrietas, inſignium flagitiorum incitatrix, & ſcaturigo, quæ in comeſſationibus, & conuenticulis dominatur, Eccleſiaſticum gradum, ſumma cum turpitudine paſſim infamauit, &c. Qui turpiter illi vitio indulgent, immorigeri, ab officijs, & beneficijs Eccleſiaſtica cenſura, & Synodi auctoritate primum ſuſpenduntur. Deinde, ſi ei impudenter deteſtandæ conſuetudini, & dictu pariter, & viſu fœdiſſimæ vlterius inhæſerint, omnibus honorum gradibus exutos, ad quadrupedum ſortem, quæ natura prona, atque ventri obedientia finxit, maioribus ſupplicijs affectos ſtatuit abijciendos. *Concil. Treuer. de temulentia clericorum.*

De eodem.

18 ANte omnia Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, & nutrix eſt. Itaque eum, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierum ſpatio a communione ſtatuimus ſubmouendum, aut corporali ſubdendum ſupplicio. *Concil. Agath. diſt. 35. c. fin.*

Gulæ deditus raro emendatur.

19 MVltos ego animaduerti ſæpe, qui, cum alterius cuiuſuis generis vitijs laborarent, ad ſanitatem tamen redierint poſtea; qui autem gulæ morbo tenerentur, vt aut in occulto hæſitare eos delectaret, aut ventris ingluuie duci ſe ſinerent, neminem ex omnibus vidi vmquam, qui conualuerit, &c. S. *Baſilius ſerm. de abdicat. ſæculi.*

Gulæ voluptas, breuis durationis.

20 VOluptas gutturis, vix duorum habet longitudinem digitorum, non durat, niſi quantum durat tranſitus ille per gulam; & pro illo tranſitu vult domina gula tot, & tanta ſibi præparari. *S. Bernardus ſerm. 12. de conuerſione, ad Clericos.*

Edacitati obnoxij, ad Sacerdotium non promoueantur.

SI Laicis comessationes damnabiles sunt, multo magis Sacerdotibus imputantur ad gehennam. Venter enim pinguis, vt ait Hieronymus ad Nepotianum, crassum sensum generat, cum Sacerdotalis sensus contra vigil esse debeat, & tenuis. Atque ideo edacitatis vitio obnoxij in Sacerdotes vngi non debent. Hi enim, vt Gregorius ait, qui adhuc vitiorum bello subiacent, nequaquam per prædicationis vsum præesse magisterio cæterorum debent. *Gratianus dist. 44. c. fin.* 21

lib. 23. Moral. ca. 12.

Cantans inter epulas Clericus excommunicetur, scurra, & iocularis acerrime corripiatur.

INter epulas cantantem clericum excommunicationis sententiæ seueritate coercendum decernimus. Scurrilia, iocularia, risumque mouentia verba loquens acerrime corripiatur. *Concil. Carthagin. 4. c. 60. & 80. dist. 46. c. clericum.* 22

Non vsum vini, sed abusum damnat Apostolus. *Claudius Guilliandus super epist. 1. ad Timoth. c. 3.* 23

Satius est, modico vino vti, quam multa aqua ingurgitari.

SAtius est modico vino vti propter infirmitatem, quam multa aqua ingurgitari per auiditatem: quia & Paulus Timotheo modico vtendum vino consuluit, & Dominus ipse bibit, ita, vt vini potator appellatus sit, Apostolisq. bibendum dedit: insuper ex eo Sacramenta sui sanguinis condidit: cum e contrario aquam ad nuptias bibi non passus sit, & ad aquas contradictionis populi murmur terribiliter castigauerit. Dauid quoque aquam, &c. *S. Bernardus in apologia ad Guilielmum Abbatem.* 24

Vitan-

25 Vitanda satietas, etiam vilium ciborum.
Vide sup.p.2.c.2.§.1.de sobrietate, & temperantia,c.non solum.n. 32.

Clericus escis plenus impeditur ad vigilias.

26 SIcut miles plurimo onere prægrauatus præpeditur, ita monachus, vel Clericus impeditur ad vigilias, cum escarum plenitudine torpescit. *S. Basilius in regula, & in oratione secunda de Ieiunio.*

Vitandæ confabulationes, quæ nimios risus excitant, & cachinnos.

27 ABhorrere debemus ab illis confabulationibus, & colloquiis, quæ nobis intolerabiles quosdam risus excitare solent. Væ vobis, qui ridetis, quia flebitis. Et, quod nihilominus occasiones quæramus ad ridendum, & liberiori cachinno indulgendum, idq. inde consequamur, vt in hac vita modico quodam tempore rideamus, in alia vero in perpetuum defleamus. *S. Ambros. l. 1. Officiorum c. 21.*

Alia vide sup.p. 2. c. 2.§. 1. de sobrietate, & inf. c. 16. Ne sacramenta rite non dispenset, Si per ebrietatem, n. 12.

NE SIT PERCVSSOR SACERDOS, NE PORTET ARMA, NE SIT MALEDICVS, AVT DETRACTOR, CALVMNIATOR VE, NE ADVLATOR.

CAP. V.

SVMMARIVM.

QVI percusserit alium, volens occidere, morte moriatur. 1.
Homicida non debet ordinari, nec in susceptis ordinibus ministrare. 8.
Quia Sacerdos debet esse alienus a cæde. 9.
Si autem fuerit homicida, qua poena multandus. 10. 11. 12. 13.
Et qua occidens Cardinalem, qua Episcopum, qua Clericum. 16.
Occidens paganum non poterit promoueri. 19.
Sacerdos, per se, vel per alium pugnans in duello, suspensus est. 14.
Moriens autem in bello, aut rixa, aut gentilium ludis, qualiter puniendus. 15.
Et qualiter effundens sanguinem etiam in obsessionis necessitate, quæ non sit ineuitabilis. 17.
Qui autem, aliter mortem euitare non valens, occidit, vel mutilat inuasorem, nullam incurrit irregularitatem. 18.
Clericus, seruum, aut discipulum ab Ecclesia extrahens, aut flagellans, segregetur. 20.
Clericus arma portans qua poena feriendus. 21. 22. 23.
Sacerdotum arma sunt lacrymæ, lectio, & oratio. 24. 25.
Et, qui percussus in dexteram maxillam fuerit, præbeat alteram. 5.
Dlericus maledicus homicida est, ex Apostolica traditione 26. nec eius accusatio admittatur. ibidem.
Qua poena multandus. 27.
Abstinendum a detractione. 3. 6. 7.
Numquam detrahit, qui se bene contemplatur. 28.
Detrahere autem, an detrahentem audire, dubium, quid damnabilius. 30.
Qui vero fuerit eo vitio præditus, alienus sit a fratrum vnitate. 31.

CAP.

CAP. V.

QVI percusserit hominem volens occidere, morte mo- 1
riatur. *Exod.* 21. *Leu.* 24.
Custodite vos a murmuratione, quæ nihil prodest, & à 2
detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus
in vacuum non ibit. *Sap.* 1.
Melius est a sapiēte corripi, quam stultorum adulatione decipi. *Eccl.* 7. 3
Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum 4
tuorum dissipant. *Is.* 3.
Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi, & alte- 5
ram. *Matth.* 5.
Ne murmuraueritis, sicut quidam illorum murmurauerunt, & perie- 6
runt ab exterminatore. 1. *Cor.* 10. *Num.* 21.
Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat 7
fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legē:
non es factor legis, sed iudex &c. *Iac.* 4.

Homicida non debet ordinari, neque in susceptis ordinibus ministrare.

QVaesitum est de Sacerdotibus, vel alijs Clericis, qui per reatum 8
adulterij, vel periurij, homicidij, vel falsi testimonii bonū conscientiæ perdiderunt, &c. Respondemus, quod, si proposita crimina ordine iudiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent hi, (præter reos homicidij) post pænitentiam, in iam susceptis, vel suscipiendis ordinibus impediri. Qui si non pænituerint, monendi sunt, & sub interminatione Diuini iudicij, obtestandi vt in testimonium suæ damnationis in susceptis iam ordinibus non ministrent. *Gregor.* 9. *de tempor. ord. c. fin. dist.* 81. *c. ministri.*

Alienus a cæde debet esse Sacerdos.

TAM alienus a cædendi acerbitate Sacerdos esse debet, tam- 9
quam promptus, & paratus ad excolendam humanitatem, vt, etiamsi Dominus aliquem, vti plantam inutilem, exscindere iubeat, ipse, tamquam insitor, debeat supplicare, &c. *S. Gregor. Nyssenus in eos, qui alios durius iudicant.*

Sacer-

Sacerdotis homicidæ pœna.

10 DEbet homicida Sacerdos Sacerdotio priuatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere, vt talibus saltem remedijs curatus salutis possit inuenire suffragium. *Ioannes Papa 8. dist. 50. c. miror.*

De eodem.

11 SI quis Presbyter homicidium fecerit, duodecim annis pæniteat, tres ex his in pane, & aqua. *ead. dist. 50. c. Si quis homicidium.*

De eodem.

12 PResbyter, aut Diaconus, qui in homicidio captus est, deponatur, non tantum communione priuetur. Dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipsum. *Canon. Apostolorum 25. dist. 81. c. eod. Iuo. p. 6. c. 3.*

De eodem.

13 SI Presbyter, aut Diaconus capitale crimen cōmiserit, ab officij honore depositus, in monasterium retrudatur, & ibi, quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionē accipiat. *Concil. Agath. dist. 50. c. si Episcopus.*

Laica communio) *Quid sit, videtur innuere Canon. 15. Apostol. vbi de Presbytero, qui suam parœciam deseruit, Verumtamē, inquit, tamquam laicus ibi communicet, id est à Sacerdotali functione deiectus, inter laicos ibi communicet, nec fungatur munere Presbyteri, sed redactus in laicum (vt verbis vtar Hieronymi super Ezechielem. c. 46.) pristina sacrilegij sui scelera deploret. De quo videre est S. Cyprianum ep. 1. l. 2. ep. 2. l. 4. dist. 50. c. accedens dist. 55. c. si Euangelica dist. 84. c. quisquis 1. q. 1. c. ventum est 1. q. 4. c. homini, & Nicephorum histor. Eccles. l. 6. c. 3. Ad cuius interpretationis confirmationem videtur facere Concil. Toletan. 4. c. 17. vbi diuersa fidelibus ad communicandum loca designantur, uidelicet Sacerdotibus, & Leuitis, ut ante altare communicent; Clero, ut in Choro; populo, extra Chorum. De populo uide etiam Concil. Bracbar. 1. c. 31.*

Sacer-

Sacerdos pugnans per se, vel per alium in duello, suspensus est.

SAcerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnauerit, non debet in sacris ordinibus ministrare, sicut tradunt sacrorum canonū instituta, &c. *Celestinus Papa de Cler. pugnantibus in duello. c. 2.* 14

Clericus in bello, rixa, aut gentilium ludis moriens qua pœna multandus.

QVicumque Clericus aut in bello, aut in rixa, aut iu gentilium ludis mortuus fuerit, neque in oblatione, neque oratione pro eo postuletur, sed in manus incidat iudicis, sepultura tamen non priuetur. *Concil. Tribur. 23. q. 8. c. eod. 1.* 15

Clericus Cardinalem occidens qua pœna puniatur, qua Episcopum, qua Clericum.

SI quis in hoc sacrilegij genus irrepserit, qui S. R. E. Cardinalem fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, &c. quidquid in bonis inuenitur Fisci, vel Reipublicæ dominio applicetur, &c. Si quod vero officium, vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus Ecclesijs obtinet, sit eis ipso iure priuatus. &c. *Bonifacius 8. de pœnis c. felicis l. 6.* Eisdem fere pœnis multatur percutiens Episcopum, *de pœnis clem. 1.* 16

Occidens autem Clericum, vel mutilans per se, vel per alios, beneficium amittit. *Innoc. 3. de pœnis c. in quibusdam.*

Clericus effundens sanguinem etiam in obsessionis necessitate, qua pœna puniendus; secus in necessitate ineuitabili.

17 DE his Clericis, qui in obsessionis necessitate positi fuerint, id statutum vst, vt, qui altario ministrant, & Christi corpus, & sanguinem tradunt, vel vasa sacro officio deputata contrectāt, ab omni humano sanguine, etiam hostili, se abstineant. Quod si in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam communione Corporis Domini priuentur, ita, vt his duobus annis vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemosynis pro viribus, quas Dominus donauerit, expientur, & ita demum officio, vel communioni reddantur, ea tamen ratione, ne vlterius ad officia potiora proueh antur &c. *Concil. Ilerd. & dist. 50. c. eod. &c. quia te*. Quod verum est, quo ad peccatum; sed, quo adcautelam, & innocentiam suæ Ecclesiæ ostendendam, bonum est pænitere. *Ex Pœnitentiali Rom. de homicidio, c. 2. S. Bonau. in Confessionali, tract. de pænitentijs particula 14*.

18 Nullam irregularitatem incurrit, qui, mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat inuasorem.

de homicidio clem. si furiosus.

Clericus etiam paganum occidens, est suspensus, nec poterit promoueri.

19 CLericum, qui paganum occiderit, non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere debet etiā acquisito. Homicida enim est. Nam, cum discreti sint milites sæculi a militibus Ecclesiæ, non conuenit militibus Ecclesiæ militare sæculo, per quod ad effusionē sanguinis necesse sit peruenire, *Nicolaus Papa dist. 50. c. eod. cum seqq.*

Clericus, seruum, aut discipulũ ab Ecclesia extrahẽs, aut flagellans, segregetur.

NVllus Clericorum, seruum, aut discipulum suum fugientem 20
ad Ecclesiã extrahere audeat, vel flagellare præsumat. Quod si fecerit, donec digne pæniteat, à loco, cui honorem non dedit, segregetur. *Concil. Ilerd. c. 8. 17. q. 4. c. eod. Can. Apostolorum 27. Concil. Nicænum c. 11.*

Clericus arma portans, qua pœna multandus.

OMnimodis dicendum est Presbyteris, & Diaconibus, vt arma 21
non portent, sed magis confidant in defensione Dei, quam in armis. *Concil. Aurelian. c. 9.* Et inuentus cum armis Clericus, triginta dierum inclusione detentus, aqua tantummodo, & modico pane diebus singulis sustentetur. *Concil. Matiscon. 1. can 5. Synodus Francica sub Carolo Magno 1. Toletan. 4. c. 44. 23. q. 8. c. clerici.*

De eodem.

QVicumque ex Clero esse videntur, arma militaria non su- 22
mant, nec armati incedant, sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus, & religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tamquam sacrorum Canonum contemptores, & Ecclesiasticæ sanctitatis profanatores, proprij gradus amissione mulctentur, quia non possunt simul Deo, & sæculo militare. *Concil. Meld. c. 37. 23. q. 8. c. Quicumque. Canon Apostolorum 83.*

De eodem.

CLerici arma portantes excommunicentur. *Concil. Pictau. de vita & hon. cler. c. 4.* 23

Sacerdotum arma, sunt lacrymæ.

LAcrymæ meæ, arma sunt. Talia enim sunt munimenta Sacerdo- 24
tis. Aliter nec debeo, nec possum resistere. *S. Ambros. 23. q. 8. c. conuenior, §. quid ergo.*

Sacer-

Sacerdotum arma sunt lectio, & oratio.

25 ARma Sacerdotum, sunt lectio, & oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc sunt instrumenta, quibus beatitudo æterna acquiritur. His armis vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur &c. *ut not. sup. p. 2. c. 12. de occupatione Sacerdotum, ex S. August. Presbyteri, n. 11.*

Clericus maledicus, homicida est, ex Apostolica traditione, neq. eius accusatio admittatur.

26 SIcut homicidas interfectores fratrum, ita & detractores eorum, eosq. odientes homicidas esse manifestabat Petrus, quia & qui occidit fratrem suum, & qui odit, & qui detrahit ei, pariter homicidæ esse demonstrantur. *S. Clemens ep. 1. de detractoribus Episcoporum, & Sacerdotum.* Et nullus, qui frequenter litigat, & ad accusandum, vel detrahendum est facilis, permittatur Episcopum accusare. *S. Felix 2. ep. 1. Vide ep. 3. S. Anacleti Papæ. ep. 2. Euaristi. primam Alexandri, secundam Fabiani, Antheri, & Vrbani.*

Clericus maledicus, qua pœna feriendus.

27 CLericus maledicus, maxime in Sacerdotibus, cogatur ad postulandam veniam; si noluerit, degradetur, nec vnquam ad officium absque satisfactione reuocetur. *Concil. Carthagin. 4. dist. 46. c. eod.*

28 Numquam detrahes, si te bene prospexeris.

S. Isidorus in Synonimis.

De eodem.

29 *Vide sup. p. 2. c. 8. §. 3. de humilitate, cum Sacerdos, n. 26. cap. Patienter illatam, n. 9. c. 8. §. 2. de patientia.*

Detrahere, an detrahentem audire, quid horum damnabilius ſit, non facile dixerim. 30

S. Bernard. de conſid. l. 3.

Alienus ſit a fratrum vnitate, qui murmurat.

ALienus ſit a fratrum vnitate, qui murmurat, & opus eius abijciatur, qui murmurans extiterit, ne pœnam murmurantium incurrat, de qua Apoſtolus dicit, Neque murmurraueritis, ſicut quidam illorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore &c. *Octaua Synodus diſt. 9 o. c. eod. c. ſi quis monachus.* 31

1. Cor. 10.

Denũtiator in probatione criminũ deficiẽs, ab officio, & beneficio ſuſpenditur, donec ſuam innocentiam purget.

MAndamus, quatenus magiſtrum ſcholarum, donec Canonice ſuam probauerit innocentiam, ſcilicet quod non calumniandi animo ad huius modi crimina proponenda proceſſit; ab officio, & beneficio ſuſpendatis, vt cæteri ſimili pœna perterriti ad infamiam ſuorum facile non proſiliant Prælatorum. *Innoc. 3. de calumniatoribus, c. cum dilectus.* 32

Qui non probauerit, quod obiecerit, pœnam quam intulerit, ipſe patiatur. 33

Hadrianus Papa 2. q. 3. c. eod. & c. calumniator.

Clericus adulator, degradetur. 34

CLericus, qui adulationibus, & proditionibus vacare deprehenditur, degradetur ab officio. *Concil. Carthagin. 4. c. 59.*

Plus persequitur adulatoris lingua, quam persecutoris manus.

35 DVo sunt genera persecutorum, viruperantium scilicet, & adulantium: sed plus persequitur lingua adulatoris, quam manus persequentis. *S. August. super Psalm. 69.*

Beatus, qui nec adulatur, nec adulatoribus credit.

36 BEata mens, quæ nec adulatur aliquando, nec adulanti credit, quia nec decipit alterum, nec ipsa decipitur; denique nec malum facit aliquando, nec patitur. *S. Hieron. ad Demetriadem.*

73 **Adulatio, si ad tempus suscipitur, augetur.**

S. Gregor. hom. 2. super Ezechielem.

38 **Adulari egregie norunt auari.**

S. Chrysost. sup. ep. ad Hebræos hom. 15.

Alia vide sup. p. 2. c. 3. §. 3. de suauitate in verbis, & benignitate Sacerdotum.

NE SIT LITIGIOSVS SACERDOS, NE ADVOCATVS, PROCVRATORVE, NE CONTVMAX, NE IN EXCOMMVNICATIONE PERSISTAT,

CAP. VI. §.I.

SVMMARIVM.

Abstinens se a lite, minuit peccata, 1.
Et ideo oportet cedere percutientibus, & contendere volentibus. 2.
Quia Apostoli, & Ecclesia non habet consuetudinem contendendi, seu litigandi. 3.4.5.
Clericus negotiator, tamquam pestis, fugiendus. 6.
Neque apud sæcularem iudicem poterit quemquam pulsare, Episcopo non permittente. 7.8.
Contrafaciens qua poena mulctandus. 8.
Clericus etiam in minoribus, aduocatus esse non potest in negotijs sæcularibus corã sæculari, nisi in proprijs Ecclesiæ, aut miserabilium personarũ. 9.10.
Contrafaciens qualiter puniendus, 10.11.
Sacerdos non potest esse minister, aut procurator laicorum. 12.
Qualiter contumax Clericus puniendus. 13.
Et procedi potest contra excommunicatum, tamquam de hæresi suspectum, si per annum in excommunicatione insorduerit. 14.
Peregrina communio, quid. 14.

Cap. VI. §. I.

1 ABSTINE TE a lite, & minues peccata. *Eccl. 28.*
2 Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram: & ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. & quicumque te angariauerit mille passus, vade cum illo & alia duo. *Matth. 5.*
3 Si quis videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. *1. Cor. 11.*
4 Seruum Domini non oportet litigare. *2. Tim. 2.*

5 Antequam Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari; facto, iam non licet.

S. August. dist. 88. c. fornicari.

Clericus negotiator, fugiendus tamquam pestis.

6 Negotiatorem Clericum, & ex inope diuitem, & ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. *S. Hieron. ad Nepotian. ead. dist. 88. c. eod. cum seqq.*

Clericus neminem pulset apud iudicem sęcularem Episcopo non permittente.

7 Clericus ne quemquam præsumat apud sæcularem iudicem, Episcopo non permittente, pulsare; sed, qui pulsatus fuerit, non respondeat, nec adeat criminale negotium in iudicio sæculari. *Concil. Agath. c. 32. Ineep. 6. c. 36. 1. Chalcedon. c. 9. Carthagin. 3. c. 9. Toletan. 3. c. 13. Matiscon. c. 8.*

De

De eodem, ac de pœna eius.

SI Clericus aduersus aliquem habet negotium, non relinquat 8 suum Episcopum, & ad sæcularia iudicia non occurrat &c. Si quis vero contra hæc fecerit, Canonum subiaceat correptionibus. *Concil. Chalcedon. c. 9. 11. q. 1. c. eod.*

Clericus, etiam in minoribus, non sit aduocatus in negotijs sæcularibus, coram sæculari, nisi in proprijs Ecclesiæ, vel miserabilium personarum.

CLerici in Subdiaconatu, & supra in Ordinibus etiam minoribus, si 9 stipendijs Ecclesiasticis sustentantur, coram sæculari iudice aduocati in negotiis sæcularibus fieri non præsumant, nisi propriã causam, vel Ecclesiæ suæ fuerint persecuti, aut pro miserabilibus forte personis, quæ proprias causas administrare non possunt. *Concil. Lateran. de postulando c. 1. 2. 3.*

De eodem, ac de pœna eius.

CVm Sacerdotis sit officium; nulli nocere, omnibus autem velle 10 prodesse, non nisi pro seipso, vel Ecclesia, vel (si necessitas immineat) pro personis coniunctis, aut miserabilibus, sibi licitum est postulare &c. Clericus autem, qui contra Ecclesiam, a qua beneficium obtinet, pro extraneis procurator, vel aduocatus esse præsumit, tamquam ingratus, potest (maxime, si clericus sit eiusdem Ecclesiæ) beneficio huiusmodi spoliari. *Gregor. ix. de postul. c. fin.*

De eodem.

SI non potest subueniri alteri, nisi alter lædatur, commodius est, 11 neutrum iuuari, quam grauari alterum. Ideoq. in causis pecuniarijs interuenire non est Sacerdotis; in quibus non potest fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur: quoniam intercessoris beneficio se victum arbitratur. Sacerdotis igitur est, nulli nocere, prodesse velle omnibus; posse autem, solius est Dei. *S. Ambros. 14. q. 5. c. denique.*

Sacer-

Sacerdos non ſit miniſter, aut procurator laicorum.

12 SAcerdotibus, & Clericis tuis denuncies publice, ne miniſtri laicorum fiant, nec in rebus procuratores exiſtant. Quod ſi poſtmodum facere præſumpſerint, & occaſione ipſius adminiſtrationis propter pecuniariam cauſam deprehendantur in fraude, indignum eſt, eis ab Eccleſia ſubueniri, per quos conſtat in Eccleſia ſcandalum generari. *Eugenius, ne cler. vel mon. c. eod. Vide inf. c. 8. ne ſit turpis lucri cupidus. Placuit, vt Presbyteri, n. 5. Et §. ſeq. Decreuit, ni r o: d*

Contumaces Clerici, qualiter puniendi.

13 COntumaces Clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab Epiſcopo corrigantur; &, ſi qui, prioris gradus elati ſuperbia, communionem fortaſſe contempſerint, aut Eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint, [a] peregrina eis communio tribuatur, ita, vt, cum eos pænitentia correxerit, reſcripti in matricula, gradum ſuum, dignitatemq. recipiant. *Concil. Agath. c. 2. diſt. 50. c. eod. Aurelian. 1. c. 13.*

[a] Peregrina communio) *eſt communio ſine oblatione. Qui enim ex aliena oblatione communicat, Peregrine dicitur communicare: vt colligitur ex Concil. Ancyrano c. 5. 6. 7. 8. & ex Agath. c. 1. vbi ſupra, & ex eodem Concil. c. 4. & Reg. c. 3. Neque deſunt, qui Communionem peregrinam eandem eſſe cum laica ſuſpicentur, de qua ſup. c. 5. num. 13. vt innuit Ioannes Sotteallus in Conciliorum Summa.*

Procedi poteſt contra excommunicatum tamquam de hæreſi ſuſpectum, ſi per annum in excommunicatione inſorduerit.

EXcommunicatus quicumque, ſi poſt legitimas monitiones non 14
reſipuerit, non ſolum ad Sacramenta, & communionem fidelium,
ac familiaritatem non recipiatur; ſed, ſi, obdurato animo, cenſuris an-
nexus, in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum, tamquam de
hæreſi ſuſpectum, procedi poſsit. *Concil. Tridentin. ſeſſ. 21. c. 3. de re-
form. de heret. c. excommunicamus, 1. §. Qui autem, & §. moneantur.*

Non ambulantem.
NE AMBVLET IN FORO, AVT IN NVNDINIS SACERDOS,

NE SAECVLARIA, PROFANAVE NEGOTIA, AVT VILIA TRACTET.

NE IVRI CIVILI, MEDICINAE, AVT CHIRVRGIAE DET OPERAM.

CAP. VI. §.II.

SVMMARIVM.

CLERICVS, ambulans per vicos, & plateas, aut nundinas, non pro emendo aliquid, degradetur ab officio. 1.3.
Militans Deo non implicat se negotijs sæcularibus, maxime inhonestis. 2.4.5.9.
Quæ autem sint illa negotia sæcularia. 8.
Sacerdos non sit fideiussor, nec aduocatus. 5.6.
Nec tabellio. 11.
Nec tractet iudicium sanguinis, aut, vbi exerceatur, intersit. 12.13.14.
Nec conducat possessiones, nec sit tutor vel curator, nisi miserabilium personarum. 9.10. vbi qualiter puniendus, qui eum tutorem nominauerit.
Nec det operam Iuri ciuili, nec Medicinæ, nec Chirurgiæ, vt posśit Theologiæ sacræ vacare. 15.16.

Cap. 6. §. 2.

NOLI circumſpicere in vicis ciuitatis, nec oberraueris in plateis illius. *Eccl. 9.* 1

Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus; vt ei placeat, cui ſe probauit. *2. Tim. 2.* 2

Clericus, qui non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro ambulat, ab officio ſuo degradetur. 3

Concil. Carthagin. 4. c. 45.

Nullus Clericus ſæcularibus cauſis occupetur.

PErlatum eſt ad nos, fratrem noſtrum Baſilium, velut vnum de laicis, in cauſis ſæcularibus occupari, & prætorijs inutiliter deſeruire. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reuerentiam Sacerdotalem annihilat, ſtatim vt experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ita ad reuertendum diſtricta executione compellat, quatenus & illic te inſiſtere quinque diebus ſub qualibet excuſatione immorari non liceat &c. *S. Gregor. diſt. 88. c. eod.* 4

Sacerdos ſæcularibus negotijs non occupetur, nec ſit fideiuſſor, vel aduocatus.

TE quidem oportet irreprehenſibiliter viuere, & ſummo ſtudio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias, ne fideiuſſor exiſtas, ne aduocatus litium fias, ne ve in vlla aliqua occupatione prorſus inueniaris mundialis negotij occupatione perplexus. Neque enim iudicem, aut cognitorem ſæcularium negotiorum hodie ordinare te vult Chriſtus, ne præfocatus præſentibus hominum curis non poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bonos a 5

nos a malis. Ista namque opera, quæ tibi minus congruere superius exposuimus, exhibeant sibi inuicem discentes, idest laici, & te nemo occupet ab his studiis, per quæ salus omnibus datur. Sicut enim tibi impietatis crimen est, (neglectis verbi Dei studijs) sollicitudines suscipere sæculares, ita vnicuique laicorum peccatum est &c. Te vero securum facere ex his, quibus non debes vacare, omnes communiter elaborent &c. *S. Clemens ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini 15. q. 1. c. eod. & seq. c. sicut.*

6 Clericus fideiussionibus inseruiens abijciatur.

Canon 20. Apostolorũ de fideiuss. c. 1. Concil. Carthag. 4. c. 7 a. c. 1. de fideiuss.

7 Clerici officia, vel commercia secularia non exerceant, maxime inhonesta &c.

Innoc. 3. de vita, & hon. cler. c. pen.

8 Secularia negotia, quæ clericis interdicta.

Vide sup. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis, c. Multa sunt negotia secularia, n. 5.

Sacerdos non conducat possessiones, non sit tutor, vel curator, nisi miserabilium personarum.

9 DEcreuit sancta Synodus, nullum clericum, siue monachum, conducere possessiones, aut misceri sæcularibus procurationibus, nisi forte qui legibus ad minorum ætatum tutelas, siue curationes inexcusabiles attrahantur, aut cui ciuitatis ipsius Episcopus Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum, aut viduarum, quæ indefensæ sunt, & earum personarum, quæ maxime Ecclesiastico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero transgressus fuerit hæc præcepta, correctioni Ecclesiasticæ subiaceat. *Concil. Chalcedon. c. 3. dist. 86. c. peruenit. Carthagin. 1. c. 14. de vita, & hon. cler. c. fin. Concil. Paris. c. 28.*

Cleri-

Clericus, tutor, vel curator non fit; ac de pœna eius, qui eum in tutorem, vel curatorem nominauerit.

IAm pridem in Concilio Episcoporum est statutum, ne quis de Cle- 10
ricis, & Dei ministris tutorem, vel curatorem testamento suo constituat, quando singuli Sacerdotio suo honorati, & in clericali ministerio constituti, non nisi altari, & sacrificijs deseruire, & precibus, ac orationibus vacare debeant. Scriptum est enim, Nemo militans Deo, implicat se negotijs sæcularibus, vt possit placere ei, cui se probauit &c. Quod Episcopi, & antecessores nostri religiose considerantes, & salubriter prouidentes, censuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam, vel curam clericum nominaret; ac, si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altario Sacerdotes, & ministros voluit auocare. *S. Cyprianus 21. q. 3. c. Cyprianus, cum seqq. Cod. de Episc. & cler. l. generaliter 16. q. 1. c. generaliter.*

2. Tim. 2.

Clericus non sit tabellio.

MAndamus, quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium per beneficiorum subtractionem, appel- 11
latione postposita, interdicas. *Innoc. 3. ne cler. vel mon. c. sicut.*

His, a quibus diuina sacramenta tractanda sunt, iudicium sanguinis tractare non licet &c. 12

Concil. Toletan. 11. c. 6. 23. q. 8. c. eod.

De eodem.

13 SEntentiam sanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut, vbi exerceatur, intersit. *Alex. 3. de vita, & hon. cler. c. eod. Concil. Matiscon. 2. c. 19.* Si tamẽ interest, propter hoc non videtur effici irregularis, vel debere deponi; sed alias debet puniri, quia interfuit contra præceptum dicti Canonis. *S. Bonau. in Confessionali, de irregularitate, particula* 43.

De eodem.

14 QVia Sacerdotes a Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant Regibus, fieri iudices, vbi iureiurando supplicij indulgentia promittitur, non vbi discriminis sententia præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium gradum. *Concil. Toletan. 4. 23. q. 8. c. sæpe principes. Iuo p. 6. c. 275. ne cler. vel mon. c. sed nec. c. clericis.*

Nullus clericus det operam Iuri ciuili, vel Medicinæ, vt sacræ Theologiæ vacare possit.

15 NVlli omnino, post votum religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionem, ad Physicam, Legesve mundanas legendas permittatur exire. *Alex. 3. ne cler. vel mon. c. non magnopere. Hanc Constitutionem extendit Honorius 3. etiam ad Presbyteros sæculares, & alios Clericos Ecclesiastica beneficia obtinentes, in hæc verba*: Quia vero Theologiæ studium cupimus ampliari, vt, dilatato sui tentorij loco, funiculos suos faciat longiores, vt sit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat ascendentibus ex aduerso, ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpositos, Cantores, & alios Clericos personatus habentes, nec non Presbyteros, (nisi ab his intra spatium præscriptum destiterint) hoc extendi volumus, & mandamus, etiam appellatione postposita, firmiter obseruari. *Ne cler. vel mon. c. super specula. De quo extat Decretalis*

Inno-

Innocentij 3. ad Brixiensem electum, quæ incipit, Si gratis. Et hanc Constitutionem extendit Bonifacius 8. etiam ad rectores parochialium, quæ sunt plebaniæ, idest quæ sub se habent capellas. Ne cler. vel mon. c. 1. l. 6.

Clericus non det operam Chirurgiæ.

NVllus Clericus vllam Chirurgiæ artem, Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ adustionem, vel incisionem inducit. *Alex. 3. ne cler. vel. mon. c. sententiam.* 16

NE SIT CVPIDVS SACERDOS, AVT AMBITIOSVS,

NE PLVRA BENEFICIA HABEAT, AVT NON RITE, NE PRO SACRAMENTIS MINISTRANDIS, PRO ECCLESIASTICIS REBVS CONFERENDIS, AVT VERBO DEI PRAEDICANDO PRETIVM EXIGAT.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

MVNERA excęcant prudentes, & ſubuertunt iuſtos. 1.
Non accipienda a publice peccantibus. 10.
Radix omnium malorum cupiditas, & propter illam multi errauerunt a fide, & multis ſe doloribus miſcuerunt. 7.
Ideo Sacerdos non debet eſſe cupidus. 9.
Neq. auarus, quia crudelis. 11. vbi Auaritiæ varij effectus.
Neq. ambitioſus. 9. 12.
Quia ambitio ſtatum rectitudinis ſubuertit, & partam virtutem delet. 15.
Caritas non eſt ambitioſa, nec quęrit quæ ſua ſunt. 5.
Honor non a ſemetipſo, ſed a Deo ſumendus. 8.
Cupiditas inanis gloriæ vitanda. 6.
Et libido dominandi, quia periculoſa, & nociua. 12. 14.
Quia ſæpe vincit ambitio, quos alia vitia ſuperare non potuerunt. 16.
Neq. eſt ſapiens, qui hominibus præeſſe deſiderat. 13.
Deſinet autem eſſe ambitioſus Sacerdos, ſi ſe non iudicaturum, ſed iudicandum conſideret. 17.
Ambitioſi viri deſcriptio, & quædam peculiaria. 18. 19.
Clericus duabus Eccleſijs non præficiendus. 20. 21.
Et debet excommunicari, qui in viuentis locum ſe patitur introduci. 22.
Et priuari beneficio, qui per colluſionem, fraudem commiſerit. 23.

Et qui propria auctoritate permutauerit. 24.

Compellentes resignare sua beneficia, aut impedientes ad Romanam curiam accedere, qua pœna multandi. 25.

Prædicitur subuersio Ierusalem, eoq. Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ in pecunia diuinabant. 2.

Donum Dei gratis acceptum gratis dandum. 3.4.32.

Et ideo simoniacus Sacerdos, & Sacerdotio, & beneficio priuandus. 26.

Et pro sepultura nihil accipere debet, bene tamen potest recipere sponte oblatum. 27.28.30.

Simoniacum etiam est, recipere pretium pro ordinatione, pro danda possessione, pro benedictione nubentium, pro Sacramentorum collatione. 28. 29.30.

Deponatur clericus contrafaciens. 31.

Quid pro prædicatione. 29.

Cap. VII.

1 NE accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes,& subuertunt verba iustorum. *Exod. 23.*

2 Sacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant: & super Dominum requiescebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala. Propter hoc,causa vestri, Sion quasi ager arabitur, & Ierusalem quasi aceruus lapidum erit &c. *Mich. 3.*

3 Gratis accepistis, gratis date. *Matth. 10.*

4 Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. *Act. 8.*

5 Caritas non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt. *1. Cor. 13.*

6 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. *Gal. 5.*

7 Radix omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes errauerunt a fide, & inseruerunt se doloribus multis. *1. Timoth. 6.*

Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam
8 Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificauit,vt pontifex fieret &c. *Hebr. 5.*

Sacerdos non sit cupidus, nec ambitiosus.

9 VIrum Catholicum,& præcipue Domini Sacerdotem,sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari,dicente sacra Scriptura, Post concupiscentias tuas non eas. Mens enim potentiæ auida nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere concessis, nec pietati adhibere consensum. *S. Leo dist. 47. c. eod. Vide epist. 1. S. Callisti Papæ.* *Eccl. 18.*

Sacerdos nullum munus accipiat a publice peccantibus, nec illos manifestare detrectet Episcopo.

NEmo Presbyterorum xenium, vel quodcumq. emolumentum temporale, immo detrimentam spirituale, a quocumque publice peccante, vel incestuoso, accipiat, vel Episcopo, vel ministris eius peccatum illius reticeat, nec pro respectu cuiusque personæ, aut consanguinitatis, vel familiaritatis alienis communicans peccatis, hoc Episcopo innotescere detrectet. Nec a quoquam pœnitente aut gratiam, aut fauorem, aut munus suscipere præsumat, aut minus digne pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis ferat, vel quocumque liuore alium quemlibet dignius pœnitentem a reconciliatione remoueat. quia hoc simoniacum, & Deo, & hominibus contrarium est. *Burchardus l. 19. c. 100. ex Alexander Papa,* 10

Auarus Sacerdos, crudelis est. 11

S. Chrysost. hom. 84. super Matth.

Communis omnium hostis *hom. 82.*

Vbiq. inutilis. *ibidem.*

Nec fruitur suis rebus. *hom. 34. super ep. ad Cor.*

In tenebris vlulat.

hom. 20. super ep. ad Ephes.

Meretrice peior, & non est diues.

hom. 15. super ep. ad Hebr. Alia vide inf. c seq. ne sit turpis lucri cupidus.

Sacer-

Sacerdos non sit ambitiosus.

12 SAcerdotis animum honoris desiderio vndiq. vacare oportet. Nam, si ad principatum adipiscendum vehementi animi affectu rapiatur, eo adepto, impotentiorem sane ambitionis suæ flammam incendet, ac, vi tandem captus, vt sibi adeptum honorem stabiliat, nulli non peccato seruiet, seu adulandum, seu seruile aliquid, atque indignum sustinendum, seu res magno pecuniæ studio tentanda &c. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3. S. Bernard. ep. 42. & 126.*

13 Quoties hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc vere non sapio, quæ Dei sunt.
S. Bernard. hom. 2. super Missus est.

Libido dominandi, periculosa, & nociua.

14 NVllum tibi venenum, nullum gladium plus formido, quam libidinem dominandi. *Idem Bernard. de consid. l. 2.* O ambitio, ambientium crux, quo modo, omnes torquens, omnibus places? *Idem ibidem l. 3.*

Ambitio statum rectitudinis subuertit, & partam virtutem delet.

15 SOlent viris virtutum huiusmodi præstigia se offerre, & testimonium religionis, conscientia prohibente, cum ab alijs digni honoribus iudicentur, facile acquiescunt; & tam proprio, quam alieno fascinati iudicio, a rectitudine corruunt, euersaq. cathedra mentis, humo fractis ceruicibus, colliduntur, repenteque, & subito, quod multis erat partum sudoribus, ambitione irruente, oblitteratū est, & turbinis huius impetu auulsum est, quod antiquæ religionis labor meruerat. *S. Cyprianus tract. de ieiunio, & tentationibus.*

Sæpe

Sæpe vincit ambitio, quos alia vitia superare non potuerunt.

SÆpe, quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, 16
nulla auaritia subuertere, facit ambitio criminosos. Habet enim forensem gratiam, domesticum scelus, &, vt dominetur alijs, prius seruit &c. *S. Ambros. super Lucam c.4. de tertia Christi tentatione.*

Omnis adeũdi honoris Ecclesiastici abscinderetur ambitio, si se iudicandos potius, quam iudicaturos, hi, qui præesse volunt populis, cogitarent. 17

Origenes super epistolam ad Romanos.

Ambitiosi viri descriptio.

AMbitiosus semper est pauidus, semper attentus, ne dicat quod 18
displiceat, humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur, & obsequitur, cunctos honorat, vniuersis se inclinat, frequentat curias, visitat optimates, assurgit, & amplexatur, applaudit, & osculatur. *Innocentius 3. de vilitate condicionis humanæ l.2.*

Ambitionis quædam peculiaria.

AMbitio latere vult, & est causa furoris. *S. Bernard. ep. 126.* 19
Hipocrysis mater. *Idem sermone in Dominica Palmarum.* Cæcos reddit homines. *S. Chrysost. hom. 17. super Acta Apostolorum.*

Clericus duabus Ecclesijs non præficiatur.

20 CLericus ab instanti tempore non connumeretur in duabus Ecclesijs: negotiationis enim est hoc, & turpis cõmodi proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine penitus alienum. Audiuimus enim ex ipsa Dominica voce, quia nemo potest duobus dominis seruire &c. Vnusquisque enim, secundum Apostolum, quo vocatus est, in hoc debet manere, & in vna locari Ecclesia &c. *Septima Synodus, c.15. Iuo p.2.c.48.50.51. & p.6.c.311. Concil.Rhem.c.3.*

De eodem.

21 CVm Ecclesiasticus ordo peruertatur, quando vnus plurium officia occupat Clericorum, sanctè sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesijs conscribi. Verum, quoniam multi, improbæ cupiditatis affectu, se ipsos, non Deum decipientes, ea, quæ bene constituta sunt, varijs artibus eludere, & plura simul obtinere beneficia, non erubescunt, sancta Synodus, debitam regendis Ecclesijs disciplinam restituere cupiens, præsenti decreto, quod in quibuscumque personis quocumque titulo (etsi Cardinalatus honore fulgeant) mandat obseruari, statuit, vt in posterum vnum tantum beneficium Ecclesiasticum singulis cõferatur. Quod quidem si ad vitam eius, cui confertur, honeste sustentãdm anon sufficit, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dum modo vtrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri &c. *Concil. Trident. sess.24.c.17. de præben.c.referente, & c. de multa, de cler. non resid.c. quia nonnulli, 21.q.1. per totam.*

Excommunicetur Clericus, qui se inviuẽtis beneficiũ patitur introduci.

22 QVi in viuorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab Ecclesiastica communione pellendi, quo se passi sunt successores viuis Sacerdotibus adhiberi. *Gelasius Papa de concess. præb.c.1.*

Collu-

Colludens in causa beneficiali priuari debet beneficio.

SI quos Clericos tuæ iurisdictionis per collusionem fraudem legitime tibi constiterit commisisse, eos beneficijs, super quibus collusum fuerit, non differas perpetuo spoliare. Quia satis esset indignũ, si fraus, & dolus, quæ in præiudicium tui iuris, & aliorum nituntur cõmittere, in eorum non redundarent incommodum, & iacturam. *Alex. 3. de collus. deteg. c. audiuimus.* 23

Beneficia sua perdat, qui ea propria auctoritate permutat.

CVm nobis constet, quod B. suum præstiterit permutationi consensum, prædictus autem magister suum publice fatetur errorem, & hunc præpositura, & illum Archidiaconatu curauimus spoliare, super hoc definitiuam contra eos sententiam proferentes. *Innoc. 3. de rerum permut. c. cum olim.* 24

Compellentes sua resignare beneficia, aut impedietes ad Rom. curiam accedere, qua pœna multandi.

NOnnulli obtinentes temporale dominium, viros sæpe Ecclesiasticos capere, captosque, donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Apostolicam Sedem, ab homine, vel a iure venire ad ipsum valeant, ausu detinere sacrilego non verentur, citatos eosdem in exitu eorum districtuum, vt plurimum capientes &c. Statuimus, vt, præter sententiam Canonis, quam facientes, & fieri procurantes, præmissas (scilicet captiones, & detentiones) incurrere dignoscuntur, procurent ipsi, personæ Ecclesiasticæ exsistentes, a perceptione fructuum Ecclesiarum suarum, si fuerint prælati, triennio sint suspensi. Quod si inferiores exiterint, eo ipso obtentis beneficijs sint priuati &c. *de pœnis, clem. 2.* 25

Simo-

Simoniacus & Sacerdotio, & beneficio priuetur.

26 PResbyter, si per pecuniam Ecclesiam obtinuerit, non solum Ecclesia priuetur, sed etiam Sacerdotij honore spolietur. Quia, altare, & decimas, & Spiritum sanctum emere, vel vendere, simoniacam hæresim esse, nullus fidelium ignorat. *S.Gregor.c.eod. de simonia. c. de hoc. c. insinuatum.*

Pro sepultura nihil exigendum, sponte tamen oblatum recipi potest.

27 GRaue nimis, & procul est a Sacerdotis officio, pretium de terra putredini concessa quærere, & de alieno velle luctu facere compendium. Si quando aliquem in ecclesia vestra sepeliri conceditis, siquidem parentes defuncti, proximi, vel hæredes pro luminibus sponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti vero aliquid, aut exigi, omnino prohibemus, &c. *Idem S.Greg. 1 3.q.2.c.questa est.c.in Ecclesiastico, cum seqq. Iuo p.3.c.1 0 1.et 2 1 5.Concil. Meld.c.7 2.*

Simoniacum est, recipere pretium pro danda possessione, pro ordinatione, aut mortuis sepeliendis, pro benedictione nubentium, aut Sacramentorum collatione.

28 CVm in Ecclesiæ corpore omnia debeant ex caritate tractari, &, quod gratis receptum est, gratis impendi, horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesijs locum venalitas perhibetur habere &c. Putant plures, ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa in ualuisse consuetudine arbitrantur, non satis, quia cupiditate cæcati sunt, attendentes, quod tanto grauiora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro personis Ecclesiasticis deducendis in sedem, vel Sacerdotibus insti- *Matth. 3.*

tuendis, aut mortuis sepeliendis, seu etiam nubentibus benedicendis, seu etiam alijs Sacramentis conferendis, seu collatis, aliquid exigatur, districtius inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, 4.Reg.5. portionem cum Giezi se nouerit habiturum. *Concil. Lateran. de simon. c.eod. & c. non satis.*

De eodem, ac de prædicatione.

DIscutiamus mentem, perquiramus veritatem. Numquid Missam cantare, numquid baptizare, numquid mortuum sepelire sine pretio, vel promissione dignamini? Numquid non citius mortem diuitum, quam corporis salutem desideratis videre? Ecce, quomodo lupi estis; ecce, quomodo omni simonia infecti estis, O Sacerdotes, quid agimus? quid sumus? quid tantum dormimus? Ecce, latro semel furatur, semel fenus proximi tollit, vel rapit; sed, si capitur, blasphematur, verberatur, furtum imponitur, & tamquam latro damnatur ad mortem. O Sacerdotes mei, si fenus in laico crimen iudicatur, si propter hoc damnatur ad mortem, quid de vobis erit in die iudicij nouissimo? Quid de nobis faceret mundus, si super nos potestatem haberet? Quare tenete iustitiam, nolite lucrum facere, sed habentes victum, & vestitum contenti per omnia esse debetis. Sed, qui celebrat, vel prædicat, vel baptizat, vt inde lucrum acquirat, bonis cælestibus de facto se priuat &c. *S. August. serm. 36. & 37. ad fratres Eremi.* 29

Non possum hic prauam tempestatis nostræ consuetudinem non deplorare, vbi prædicatores verbi Dei tam licentiose ab auditoribus prædicationis suæ mercedem exigunt; ac sicut populus de mercatura sua lucrum quærit, de prædio pretium postulat, de equo pecuniam, sic Sacerdos in mercede docere debeat, & in pecunia, iuxta Prophetam, diuinare, ac de verbis Domini lucrum non modo petere, sed exigere, non postulare, sed extorquere. Mich.3.
1.Reg.9. 1.q.1.c.in dices. *Fortasse tamen aliqui id sibi licere persuadent, ex eo, quod in libro primo Regum legimus, Saulem, volentem ire ad Samuelem, dixisse puero suo, ad illum se ire non posse, quia pretium, quod offerret pro vaticinio, non haberet; ac puerum respondisse, Ecce inuenta est in manu mea quarta pars sicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit viam meam: quia, vt* c.3.Mich. *ait Hieronymus, non est scriptum, quod Samuel acceperit, aut quod illi obtulerint, quin potius a Propheta sunt ad prandium inuitati.* 3.Reg.14 *Minusq. obstat, quod in tertio Regum libro traditum est, quod vxor Ieroboam infirmante filio perrexerit ad Abiam hominem Dei, & detulerit ei panes, & vasculum mellis: dicitur enim, quid secum illa portauerit, sed Propheta tamen non dicitur accepisse, immo*

vero

vero illam corripuisse, ac venturum luctum prædixisse. Neque me latet
Concilij Tridentini decretum, vbi prædicatoribus subueniendum præcipitur
impensis eorum, qui eas præstare vel tenentur, vel solent. Absit procul a
me, vt contra illud quidquam asserere auderem, quia potius obseruandum
id esse & fateor, & totis viribus defendam. At vero illam ambien-
dorum pulpitorum, ac locorum, vbi prædicetur, licentiam, ne dicam petu-
lantiam, ac temeritatem quorundam, qua propter lucrum non animarum,
sed temporale a sanctissimis Episcopis extorquere conatur prædicandi facul-
tatem, hanc damno, detestor, exsecror. Quia, cum præcipue subsidia tem-
poralia exinde requirant, verbum etiam Dei exteriori quadam locutione
prædicant, non cordis affectu: quo fit, vt auditores, cernentes doctores
suos tam auide transitorijs lucellis inhiare, prædicationi quoque eorum per-
functorie, oscitanter, & quasi aliud parui momenti agentes adsistunt. Si
autem Sacerdos, cui delegatum sit officium prædicandi, foret cura tempo-
ralium solutus, neq. ab auditoribus quidquam præcipue exspectaret, non
adulatorie, non perfunctorie ad aures tantum prædicaret verbum Dei, sed
ad cor Ierusalem, arguendo cum omni imperio, euellendo, destruendo, di- Isa. 40.
sperdendo, & dissipando, si necesse sit, non consuendo puluillos, iuxta Pro- Ierem. 1.
phetæ dictum, in omni cubito manus: & faciendo ceruicalia sub capite viri
versæ ætatis. Ac rursus populus, qui in prædicatores, tamquam in specu- Ezech. 13.
lum, oculos conijcit, ex ijsq. sumit quod imitetur, si videret eos veritatem Trid. vbi
libere proclamare, nihil habens maledicere de illis, in melius sine dubio per supra.
eorum doctrinam proficeret, vitamq. suam corrigere conaretur. Vide 1. Tim. 3.
S. Gregorium Moralium l. 24. c. 10.

De eodem, & quod sponte oblatum recipi potest.

30 SI Sacramentum dare distuleris, etiam si fueris omni paupertate vallatus, non pastor es, non Christi minister es, sed mercator. Non igitur petas, non etiam tantum pro baptismo recipias, si cum Simone mago perire non velis. Nam facto pacto Sacramentum vendidisti, & Saluatorem tuum perdidisti cum Iuda. spontanea, & sincera voluntate porrige sacramenta, nihil promittendo, nihil expectando, nihil de promisso desiderando. Sed, si tibi datur, iuste recipis, iuste possidere potes. Memento tamen, quod Sacerdos pauperem vitam gerere debet &c. *S. August. d. serm. 36. & 37. ad fratres Eremi.*

Deponatur Sacerdos exigens pretium ab eo, cui sacram Communionem dispensat.

NVllus Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui sacram 31
dispensat Communionem, a percipienti gratiam communionis aliquod pretium exigat. Neque enim venditur gratia, neque pro pretio gratiam Spiritus sancti damus, sed dignis muneribus sine defraudatione participare concedimus. Si quis vero eorum, qui connumerantur in clero, ab eo, qui sacram Communionem dispensat, aliquod pretium exegerit, deponatur, sicut imitator simoniacæ fraudis. *Sexta Synod.* 1.*q.*1.*c.eod.*1. *quidquid inuisibilis, cum seqq.*

Sanctissima res, pretio nummario æstimanda, dehonestandaq. non est. 32

Vlpianus ff. de extraord.cognit. l.prima.

NE SIT TVRPIS LVCRI CVPIDVS SACERDOS, NE VSVRARIVS, NE FVR, NE FALSARIVS, NE ALEATOR.

CAP. VIII.

SVMMARIVM.

TVRPE lucrum, quid sit. 3.
Per id nihil clericus acquirat. 4.5.
Neque sit conductor, aut procurator priuatorum. 5.
Iniqui vndequaque etiam ex malo lucrum acquiri posse existimant. 2.
Vsuræ non exigendæ. 1.
Vsurarii clerici qua pœna multandi. 6.7.
Clericus furtum faciens septem annis pæniteat. 8.
Clericus falsarius, qualiter puniendus. 9.
Clericus alea ludens excommunicetur. 10.
Nec ludis intersit. 11.
Contrafaciens qua pœna multandus de iure ciuili. 12.

Cap. 8.

SI pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecũ, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes. Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum, ante Solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum, quo operitur, indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: si clamauerit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum. *Exod. 22. Leu. 25. Deuter. 23. 29. 2. Esdræ 5. Psalm. 14. 54. 71. Prouerb. 28. Ezechiel. 18.* 1

Æstimauerunt lusum esse vitam nostram, & conuersationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere vndecumque etiam ex malo acquirere. *Sap. 15.* 2

Turpe lucrum quid sit.

MVlta sunt negotia sæcularia, de quibus pauca perstringemus &c. Quidquid plus iusto appetit homo, turpe lucrum est, munera iniusta accipere, vel etiam dare &c. *Vide sup. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis in genere, n. 5.* 3

Clericus nihil per turpe lucrum acquirat.

QVæ per turpe lucrum in rebus Ecclesiasticis efficiuntur, aliena consistunt a Deo. Ad vitæ vero huius necessitatem studia sunt diuersa. Ex eis ergo, qui voluerit, acquirat corporis opportuna. Ait enim Apostolus, Ad ea, quæ mihi opus erant, & ijs, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. *Septima Synodus Nicæna c. 15. Rhem. c. 3. Inop. 6. c. 311. 21. q. 1. c. Clericus.* 4

De eodem, & quod non sit Clericus conductor, aut procurator priuatorum.

5 Placuit, vt Presbyteri, atque Diaconi, vel Clerici, non sint conductores, aut procuratores priuatorum, neque vllo turpi, & in honesto negotio victum quærant; quin respicere debēt scriptum esse, Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus. *Concil.Carthagin.3.c.15.21.q.3.c.placuit. Paris.c.28. de vita,& hon.cler.c.fin.* 2.Tim.2.

6 Si quis Clericorum detectus fuerit vsuras accipere, placuit degradari, & abstinere scilicet a Sacramentis quousque pæniteat. *Concil.Eliber dist.47.c.eod.*

7 Presbyter, aut Diaconus, vsuras a debitoribus exigēs, aut desinat, aut certe damnetur. *Canon Apostolorum 44. Concil.Nicænum c.17. Tarracon.c.3. Carthagin.1. c.16.dist.47.c. Episcopus, & per totam. 14.q.4.c. ne hoc, de vita,& hon. cler.c.2. Iuo p.6.c.65.66.191.*

8 Si quis Clericus furtum fecerit capitale, id est quadrupedem, vel domum fregerit, aut quālibet rem melioris pretij furatus fuerit, septem annis pæniteat. *Pænitentiale Roman.17.q.4.c.eod.*

Falsarij Clerici pœna.

9 Omnes falsarios literarum nostrarum, qui per se, vel per alios falsitatis vitium exercent, cum fautoribus, & defensoribus suis, anathematis vinculo decernimus innodatos, statuentes, vt Clerici, qui falsarij fuerint deprehensi, omnibus officijs, & beneficijs Ecclesiasticis perpetuo sint priuati, ita quod, qui per se falsitatis vitium exer-

exercuerint, postquam per Ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, sæculari potestati tradãtur, secundum constitutiones legitimas puniendi, per quam & laici qui fuerint de falsitate conuicti, legitime puniantur, si clerici fuerint, officijs & beneficijs ecclesiasticis puniuntur. *Vrbanus 3. de crim. falsi, c. ad audientiam, c. dura, c. ad falsariorum, de verborum sign. c. nouimus 2.*

Clericus alea ludens excommunicetur.

NVllus omnino Clericus ab hoc deinceps tempore alea ludat. 10
Qui secus fecerit, excommunicetur. *Canon Apostolorum 42. dist. 35. c. Episcopus. sexta Synodus c. 50.*

Ad aleas, & taxillos non ludant Clerici, nec 11
huiusmodi ludis intersint.

Innoc. 3. de vita & hon. cler. c. pen. ne cler. vel mon. c. 1.

De pœna ludentium Sacerdotum, aut ludis assistentium, de iure ciuili.

INterdicimus sanctissimis Episcopis, & Presbyteris, Diaconis, & 12
Subdiaconis, & Lectoribus, & omnibus alijs cuiuslibet ordinis venerabilis collegij, aut schematis constitutis ad tabulas ludere, aut alijs ludentibus participes esse, aut inspectores fieri, aut ad quodlibet spectaculum spectandi gratia venire. Si quis autem ex his in hoc deliquerit, iubemus hunc tribus annis a venerabili ministerio prohiberi, & in monasterium redigi. Sed in medio tempore, si se pænitentem ostenderit, liceat Sacerdori, sub quo constitutus est, tempus minuere, & hunc priori rursus ministerio reddere. *Auth. de Episcopis, & cler. §. interdicimus, coll. 9. de vita, & hon. cler. c. clerici officia.*

Non

Non Neophytum.

NE SIT NEOPHYTVS SACERDOS, NE ILLEGITIMVS, NE HAERETICVS, AVT HAERETICORVM FAVTOR, NE APOSTATA.

CAP. IX.

SVMMARIVM.

SENES, & in lege periti, ad Reip. administrationem assumendi. 1.5.
Pseudoprophetæ, & fabricatores errorum non audiendi, neq. occultandi, sed manifestandi, vt abscindantur. 1.4.6.
Qui fidem numquam mutant, a Domino remunerandi. 3.
Manus cito nemini imponendæ. 7.
Quis dicatur Neophytus. 8.
Ille autem in presbyterum non ordinandus, & quare. 9.10.
Illegitimi non promouendi. 12.
Clerici hæretici, & eorum fautores qualiter puniendi. 13.14.
Non solum boni mores, sed & nobilitas generis honores commendat. 15.
Ad dignitatem aliquam administrandam requiruntur tria, scilicet, sapientia, genus, fortitudo. 16.
Monachus recipiens ordinem sacrum in apostasia, non dispensatur, nisi per Romanum Pontificem. 17.

Cap. 9.

Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael, quos 1
tu noſti quod ſenes populi ſint ac magiſtri: & duces
eos ad oſtium tabernaculi fœderis, facieſq. ibi ſtate
tecum, vt deſcendam & loquar tibi: & auferam de
ſpiritu tuo, tradamq. eis, vt ſuſtentent tecum onus
populi, & non tu ſolus graueris. *Num.11.*
Si ſurrexerit in medio tui prophetes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, 2
prædixerit ſignum atque portentum, & euenerit quod locutus eſt,
& dixerit tibi: Eamus, & ſequamur deos alienos quos ignoras,
& ſeruiamus eis: non audies verba prophetæ illius aut ſomniatoris
&c. non acquieſcas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus vt
miſerearis & occultes eum, ſed ſtatim interficies &c. lapidibus obrutus
necabitur: quia voluit te abſtrahere a Domino Deo tuo &c.
Deuter.13.18.
Nolite ita loqui; quoniam filij ſanctorum ſumus, & vitam illam expe- 3
ctamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam numquam mu-
tant ab eo. *Tob.2.*
Abierunt in confuſionem fabricatores errorum. *Iſa.45.* 4
Oportet ex his viris, qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore, 5
quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Ieſus, incipiens a baptiſma-
te Ioannis vſque in diem, qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem reſur-
rectionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis. *Act.1.*
Abſcindantur qui vos conturbant. *Gal.5.* 6
Manus cito nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alie- 7
nis. *1.Tim.5.*

Quis dicatur Neophytus.

Sicut Neophytus tunc dicebatur, qui initio ſanctæ fidei erat erudi- 8
tione plantatus, ſic modo neophytus habendus eſt, qui repente
in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores ſacros irrepſerit. Ordinate ergo ad ordines accedendum eſt. Nam caſum appetit, qui ad ſummi loci faſtigia, poſtpoſitis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum. Scimus autem, quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, niſi a nouitatis ſuæ humore ſiccentur, ne, ſi ante pondera, quam ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul fabricam ad terram deponant. *S.Gregor.l.7.ep.110. ad Siagrium Epiſcopum l.4.ep.51.*
ad Vir-

ad Virginium dist.48.c.eod.Concil.Tridentin.sess.23.c.14. Inop.5.c.131. S.Nicolaus epistola 2. & 10.

Neophytus in Presbyterum non ordinandus.

9 QVoniam multa, siue per necessitatem, siue ex quacumque causa, contra regulam gesta sunt, ita, vt homines ex vita gentium nuper adhuc catechizati, vel instructi statim ad spiritalem baptismum venissent, & continuo, cum baptizati sunt, etiam ad presbyterium prouecti sunt. Recte igitur visum est, de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus est, vt sit cathecumenus, & post baptismum multa probatione indiget &c. *Concil.Nicænum dist.48.c.eod.*

Neophytus ad dignitatem promotus existimat se esse Ecclesiæ necessarium, & alijs meliorem.

10 QVando aliquis de nouo venit ad fidem, & ad conditionem aliquam promouetur, reputat se alijs meliorem, & valde necessarium, quasi, nisi ipse esset, non haberent, vnde prouideretur Ecclesiæ. *S.Thom. super epist.1.ad Timoth.c.3.*

11 Miserum est, eum fieri magistrum, qui nec dum didicit esse discipulus.

Innoc.1.ep.12.ad Aurelium dist.61.c.eod.

Illegitimi non promouendi.

12 FIlij presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad sacros ordines non promoueantur &c. *Concil. Pictau. de filijs presb.c.1.*

Hæretici clerici, qualiter puniendi.

EXcommunicamus, & anathematizamus omnem hæresim extollentem se aduersus hanc sanctam, orthodoxam, & Catholicam fidem, condemnantes hæreticos vniuersos, quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem diuersas habentes, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum. Damnati vero præsentibus sæcularibus potestatibus, aut eorum balliuis relinquantur animaduersione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis, ita, quod bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur; si vero clerici, applicentur Ecclesijs, a quibus stipendia receperunt. *Innoc. 3. de hæretic. c.eod. 1. & §. damnati.& c. excommunicamus 2.* 13

Hæretici, & fautores eorum, vsque ad secundam generationem ab Ecclesiasticis beneficijs, & publicis officijs repellendi.

HÆretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumq. filij, vsque ad secundam generationem, ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum, admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, & inane. Adhæc, quoscumque viros Ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum dignitates, personatus, & quæcumque alia Ecclesiastica beneficia sunt adepti, ex nunc priuamus taliter acquisitis, volentes, quod tales, & habitis careant perpetuo, &, si receperunt illa scienter, ad alia, vel similia nequaquam in posterum admittantur. *Alex. 4. de hæret. c. 2. l. 6. §. hæretici autem. & §. ad hæc. Bonifacius eodem lib. & tt. c. statutum 2.* 14

Merito

Merito hæreticorum filij parentum bonis priuantur, & infamia notantur. Nam, sicut filij hominum benemeritorum parentum meritis nobilitantur, quamuis ipsi nihil fecerint, propter quod nobiles essent, vt eleganter differit Seneca l. 4. de beneficijs; sic e contrario, male meritorum filij parentum scelere obscurantur, & infamia iuste notantur. Bona siquidem corporis, & quæ fortunæ vocantur, a parentibus in liberos naturaliter transeunt, & similiter mala, vt tradit Innocentius 3. de hæreticis c. vergentis, & Plutarchus libro de ijs, qui sero a numine puniuntur.

Non solum boni mores, sed & generis nobilitas homines commendat.

15 DOcet nos Scriptura diuina, non solum mores in ijs, qui prædicabiles sunt, sed etiam parentes oportere laudari, vt veluti transmissa immaculatæ puritatis hereditas in his, quos volumus, laudari præcellat &c. Sic etiam sancti Samuel mater Anna laudatur, sic Isaac a parentibus nobilitatem pietatis accepit, quam posteris dereliquit. Sacerdos itaq. Zacharias non solum Sacerdos, sed etiam de vice Abia, idest nobilis inter superiores semine &c. Neque solum a parentibus, sed etiam a maioribus Sancti Ioannis nobilitas propagatur, non sæculari potestate sublimis, sed religionis successione venerabilis &c. *S. Ambros. l. 1. in Lucam a principio.*

Tria requiruntur ad dignitatem aliquam administrandam, scilicet Sapientia, Genus, Fortitudo.

16 TRia requiruntur, quæ faciunt facilitatem ad dignitatem aliquam administrandam. Primum quidem Sapientia, ne erret in gubernando. Secundum est Generis prosapia, ne contemnatur præcipiendo. *Prou. c. vlt.* Nobilis in portis vir eius cum sederit cum senatoribus terræ. Tertium Virtutis potentia in exequendo. *S. Thom. super Epistolam ad Hebr. c. 1. lectione 2.*

Monachus

Monachus recipiens ordinem ſacrum in apoſtaſia non diſpēſatur niſi per Romanū Pontificē.

MOnachus aliquem ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens, quālibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati,& receperit pænitentiam, abſque diſpenſatione Romani Pontificis miniſtrare non poterit in ordine ſit ſuſcepto. *Honorius 3. de apoſtatis, c. fin.* 17

NE SIT SVPERBVS SACERDOS.

CAP. X.

SVMMARIVM.

QVI per arrogantiam in nomine Dei loquitur, quæ ille non præcepit, interficiendus. 1.
Abominatio Domini est omnis arrogans. 2.
In die honoris non superbiendum. 3. 4.
Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 5.
Sacerdos superbus sibi est dæmon, & hostis. 6.
Superbiæ signa. 7. 8.
Et effectus. 9.
Sacerdos magis cogitare debet, quod sibi deest, quam quod habet. 10.
Et peccata aliena non per superbiam corrigere. 11.
Illa autem non potest esse sine pusillanimitate. 12.

Cap. 10.

PROPHETA qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, vt diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. *Deuter. 18. 13.* 1

Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens. *Prou. 16.* 2

In die honoris tui ne extollaris &c. *Eccl. 11.* 3

Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis. *Eccl. 32.* 4

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *1. Petr. 5.* 5

Sacerdos superbus sibi est dæmon, & hostis.

SAcerdos superbus dæmone opus non habet: ipse enim iam sibi & dæmon, & hostis, & inimicus est. Alienissimæ a luce sunt tenebræ: ita, & superbus a virtute omni alienus est. *S. Io. Climacus gradu 22.* 6

Signa superbiæ.

SVperbiæ signa hæc sunt, clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, honestas in imagine, inhonestas in actione, rancor in reprehensione. *S. Bernardus de interiori domo c. 41.* 7

De eodem.

INest primitus in loquela superbi clamor, amaritudo in taciturnitate, excelsus, & effusus in lætitia risus, irrationabilis in seueritate tristitia, in reprehensione rancor, facilitas in sermone, verba passiua sine vlla cordis grauitate erumpentia. Expers patientiæ est, caritatis aliena, audax ad contumelias irrogandas, pusillanimis ad tolerandas, ad obediendum difficilis, nisi in quo eum desiderium suum, voluntasq. præuenerit &c. *Cassianus l. 12. c. 29. collat. 16. c. 24. S. Bonau. in Pharetra l. 2. c. 6. ex S. Gregorio.* 8

Effe-

Effectus superbiæ.

9 Quisquis superbiæ morbo fuerit occupatus, non solum nullam subiectionis, aut obedientiæ regulam custodire dignatur, verum ne ipsam quidem auribus suis doctrinam perfectionis admittit &c. Pro suspirijs salutaribus sputa de sicco gutture corraduntur, excreationes etiam sine vlla interpellatione phlegmatis prouocantur, digiti ludunt, & in modum quiddam scribentis volitant, atque depingunt: & ita huc, atque illuc vniuersa corporis membra commouentur, vt, dum spiritualis agitatur collatio, totum se vel scatentibus vermibus, vel acutissimis sudibus credat insidere, & quidquid simplex collatio ad ædificationem protulerit audientium, ob suam sugillationem existimet esse prolatum. *Idem Cassianus l. 12. c. 27.*

Magis cogitandum Sacerdoti, quid desit sibi, quam quid habeat.

10 Magis cogitare debetis, quid vobis desit. Quod habes, caue, ne perdas. Quod nondum habes, supplica, vt habeas. In quantum sis minor, est considerandum, non in quantum sis maior. Si enim cogitas, quantum præcessisti alterum, time tumorem. Si vero cogitas, quantum tibi deest, ingemiscis, curuaris, non laberis. *S. Bernard. super Cantica, serm. 59.*

Peccata aliena non corrigenda per superbiam.

11 Bene alieni peccati curanda vitia suscipit, qui hoc ex cordis dilectione, & humili conscientia facit. Ceterum, qui delinquentem superbo, vel odioso animo corripit, non emendat, sed percutit. Quidquid enim proteruus, vel indignatus animus protulerit,

lerit, obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis. *S. Isidorus de summo bono l. 3. c. 41.*

Superbia non potest esse sine pusillanimitate. 12

S. Bernardus vbi sup. serm. 59. super Cantica.
Alia vide sup. p. 2. c. 8. §. 3. de humilitate.

Non iracundum.

NE SIT IRACVNDVS SACERDOS, NE IVRET, NE BLASPHEMET.

CAP. XI.

SVMMARIVM.

VIR facilis ad indignandum, est ad peccandum procliuior. 1.
Ira enim viri iustitiam Dei non operatur. 3.
Et eius tyrannis crudelior est tyrannide voluptatis. 5.
Proinde ante omnia vitia fugienda. 6.
Nec licet Sacerdoti ab illa superari. 4. 14.
Alioqui a Sacerdotio arcendus. 5.
Vbi furor, ibi libido. 7.
Necessaria tamen est ira, non vt domina, sed vt ancilla. 8.
Quæ autem sit iusta. 9.
Non iurandum per cælum, neque per terram. 2. 10. 11. 12.
Quando autem Sacerdoti necesse sit iuramentum præstare, qualiter id facere debeat. 11.
Cuiquam tamen laico super Euangelia iurare Sacerdos non debet. 12.
Neque per creaturas iurare, sub excommunicationis poena. 13.
In periurio Sacerdos captus deponendus, & ab officio, & beneficio suspendendus. 14. 15.
Contra blasphemum clericum qualiter procedendum. 16. 17.

Cap. XI.

QVI ad indignandum facilis est, erit ad peccandum 1
procliuior. *Prou. 29.*
Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per 2
cælum, quia thronus Dei est &c. Sit sermo vester, Est,
est; Non, non: quod autem his abundantius est, a malo
est. *Matth. 5.*
Sit tardus ad iram: ira enim viri, iustitiam Dei non operatur. *Iacob 1.* 3

Non licet Sacerdoti esse iracundo, aut furibundo.

NOn licet Sacerdoti percutere seruos, non occidere, non iracundiam portare; quia Dominus eius humilis, benignus, & misericors est. non ergo licet furiosum esse Sacerdotem. Nihil enim fetidius, nihil damnosius, nihil leuius, nihil turpius in pastore furiositate. *S. August. serm. 36. ad fratres Eremi.* 4

Ira, tyrannis crudelior tyrannide voluptatis; &, qui eam habet, a Sacerdotio arcendus.

EST quædam voluptas iræ excandescentia, cuius tyrannis Sacerdotis animum vbi possedit, voluptatis tyrannide crudelior, truculentiorq. est. &c. *Et paulo superius:* Huiusmodi autem ingenio præditi homines ab Episcopatus cancellis, a Sacerdotij claustris procul arcendi sunt. Nam Episcopum inedia minime extenuari, cruciariue, tum eundem nudis pedibus non ingredi, id certe nihil incommodabit Ecclesiæ vniuersitati: at vero agrestioris animi ferocitas, furorq. tum domino, possessoriq. suo, tum etiam proximo ingentium calamitatum auctor sæpe fuit. &c. *S. Chrysost. de Sacerdotio l. 3.* 5

Iracundiæ vitium ante omnia vincendum.

6 SIcut nihil est præponendum caritati, ita furori, vel iracundiæ, nihil est e contrario postponendum. Omnia namque, quamuis vtilia, ac necessaria videantur, spernenda tamen sunt, vt iræ perturbatio deuitetur. *Cassianus collat.16.c.7.*

Vbi furor, ibi libido.

7 VBi furoris insederit virus, libidinis quoque necesse est incedium penetrare. *Idem Cassian. l. 6. c. fi. & coll. 12. c. 6.* Quia vir iracundus inhonestus est, *ex Prouerbijs Salomonis c. 11. iuxta translationem LXX. Interpretum, secundum eundem Cassianum l. 8. c. 1.*

Ira necessaria vt ancilla, non vt domina.

8 CVrandum summopere est, ne ira, quæ instrumentum virtutis assumitur, menti dominetur, ne quasi domina præesset, sed quasi ancilla, ad obsequium parata, a rationis tergo numquam recedat. *S. Greg. Moral. l. 5. c. 31. l. 26. c. 28. l. 7. ind. 2. ep. 126. S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 36.*

9 Ira iusta est, qua quis irascitur suis, & alienis peccatis.

Gloss. super Ps. 30. Cassianus l. 8. c. 8.

Alia vide sup. p. 2. c. 3. §. 3. de suauitate in verbis, & c. 8. §. 1. de modestia, & §. 2. de patientia.

Nullo modo iurandum, & quare.

Matth.5. DIco vobis, non iurare omnino, ne scilicet iurando semel ad facilitatem iurandi veniatur, ex facilitate ad consuetudinem, & ex consuetudine in periurium decidat. *S. August. de mendacio.* 10

Sacerdos ex leui causa iurare non debet; quando autem sit necesse, qualiter id faciendum.

SI quis Presbyter contra laicum, vel laicus contra Presbyterum aliquam habet querimoniæ controuersiam, Episcopo præcipiente, sine personarum acceptione finiatur, & laicus per iuramentum, si necesse sit, se expurget, presbyter verò vice iuramenti per sanctam consecrationem interrogetur. Quia Sacerdotes ex leui causa iurare non debent. Manus enim, per quam corpus, & sanguis Christi conficitur, iuramento polluetur? Absit, cum Dominus in Euangelio discipulis suis *Matth.5.* (quorum vicem nos indigni in sancta gerimus Ecclesia) dicat, Nolite omnino iurare: Sit autem sermo vester, Est, est; Non, non: quod autem his abundantius est, a malo est. *Concil.Tribur.2.q.4.c.eod.* 11

Nullus clericus cuiquam laico iuret super Euangelia.

NVllus ex Ecclesiastico ordine cuiquam laico quidquam super sacrosancta Euangelia iurare præsumat, sed simpliciter cum veritate dicat est, Est, est; Non, non. Sed si est aliquid, quod tibi obijciatur, prout iudicauerint, qui eiusdem ordinis sunt, aut corrigatur, aut expurgetur. *Concil.Rhem.22.q.5.c.eod.* 12

13 Clericum, per creaturas iurãtem, acerrime obiurgandum; si persliterit in vitio, excommunicandum.

Concil. Carthagin. 4. c. 60. 61. 62. 80. 22. q. 1. c. eod. c. si quis.

Sacerdos in periurio captus deponatur.

14 PResbyter, aut diaconus, qui in periurio captus est, deponatur, non tamen communione priuetur: dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipsum. *Can. Apostolorum 25. dist. 81. c. eod. Iuo p. 6. c. 3.* Naum. 1.

Clerici periuri, ab officio, & beneficio suspendendi.

15 CLericos, si religionem fidei, & iuramenti sui violasse constiterit, ab officio, & beneficio suspendatis. *Lucius 3. de fideiuss. c. peruenit.* Quia non merentur ecclesias regere, qui sunt crimine periurij irretiti. *Alex. 3. de iureiur. c. querelam.*

Qualiter procedendum contra Clericum blasphemum.

16 QVicumque Deo palam maledixerit, cõtumeliosis, atque obscenis verbis Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam expresse blasphemauerit, si Clericus, vel Sacerdos fuerit, eo ipso, quod de delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum, quæcumque habuerit, fructibus, applicandis, vt infra, vnius anni spatio mulctetur. & hoc sit pro prima vice, qua blasphemus ita deliquerit. pro secunda, si ita deliquerit, & conuictus fuerit, si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur; si autem plura, quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. si tertio arguatur, & conuincatur, dignitatibus, & beneficijs omnibus, quæcumque habuerit, eo ipso priuatus existat, ad eaq. vlterius retinenda inhabilis reddatur,

eaq. libere impetrari, conferriq. possint. *Concil. Lateran. sub Leone X. cap. de reform. curiæ, & aliorum.*

De eodem.

SI quis per capillum Dei, vel caput iurauerit, vel alio modo blasphemia contra Deum visus fuerit, si in Ecclesiastico ordine est, deponatur. *S. Pius Papa 22.q.1.c.eod.* 17

Non

NE SIT FORNICARIVS SACERDOS, AVT ALIIS CARNIS OPERIBVS INSERVIAT.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

A Meretrice longe fugiendum, quia nouissima illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps. 1. 2.
Melius est habitare cum iniquo viro, quam cum muliere benefaciente. 3.
Fornicatio, & omnis immunditia nec nominanda, quia omnis fornicator, & immundus non habet hereditatem in regno Dei. 4.
Qui post acceptum ordinem sacrum in peccatum carnis lapsus fuerit, deponatur, ex Apostolico decreto. 5. 6.
Secundum vero decretum Canonis pænitentialis aliter puniendus. 7.
Non tamen sicut laicus publice debet pænitere. ibidem.
Libido, sæuus criminum stimulus. 8.
Adulter clericus qualiter puniendus. 9.
Qualiter concubinarius. 10. 11.
Eius Missa non audienda. 12. 13. 14.
De presbyteris, qui filios habent. 16. 17.
Clericus contra naturam peccans qualiter puniendus. 18.
Maiorum criminum pœna septem annorum spatio cócluditur, nisi peccatum sit contra naturam, aut quid simile. 19.
Centum enim annorum inuenitur pænitentia imposita. ibidem.
Clerici matrimonia contrahentes ipso facto excommunicati. 20.
Subdiaconus matrimonium contrahere non potest. 21.
Sacerdos cum filia spirituali fornicationẽ committens qualiter puniẽdus. 22.
Caute procedendum in principijs familiaritatum cum feminis. 23. 47.
Quia periculosæ, & perniciosæ sunt eiusmodi familiaritates Sacerdotibus, maxime cum illis feminis, quæ spirituales videntur. 24.
Vere enim continens etiam probarum feminarum familiaritates fugit. 25. 26. 47.
Vt serpentes. 27.
Vt ignem. 28.
Neque solus cum sola sedere debet Sacerdos. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39.

Cap. 12.

1 FAVVS distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Nouissima autem illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps &c. Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius &c. *Prou. 5.*

2 Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus viatorum est, & sagena cor eius, vincula sunt manus illius. qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa. *Eccl. 7.*

3 In medio mulierum noli commorari: de vestimentis enim procedit tinea, & a muliere iniquitas viri. Melior est enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens. *Eccl. 42. Intellige, ad cohabitandum.*

4 Fornicatio autem, & omnis immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos &c. Quia omnis fornicator, aut immundus non habet hereditatem in regno Christi, & Dei. *Ephes. 5.*

5 Qui post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine ita careat, vt ad altaris ministerium vlterius nō accedat.

S. Gregor. dist. 50. c. peruenit.

6 Presbyter, qui in fornicatione captus est, deponatur, non tamen cōmunione priuetur. dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipsum. *Num. 1.*

Canon Apostolorum 25. dist. 81. c. eod.

Sacerdos fornicarius qualiter ex decreto Canonis pænitentialis puniendus, non tamen publice, ſicut laicus. Et eodem modo puniendus omnis, qui deponendus.

PResbyter, ſi fornicationem fecerit, quamquam ſecundum Canones Apoſtolorum debeat deponi; tamen iuxta auctoritatem Beati Papæ Silueſtri, ſi in vitio non perdurauerit, ſed ſua ſponte confeſſus adiecit, vt reſurgat; decem annis in hunc modum pæniteat: tribus quidem menſibus priuato loco a ceteris remotus pane & aqua, a veſpera in veſperam vtatur; tantum autem diebus Dominicis, & præcipuis feſtis modico vino, & piſciculis, atque leguminibus recreetur, ſine carne & ſangimine, ouis, & caſeo: ſacco indutus humi adhæreat; die ac nocte iugiter miſericordiam Dei omnipotentis imploret: finitis tribus menſibus continuis exeat: tamen in publicum non procedat; ne grex fidelis in eo ſcandalum patiatur. Neque enim debet Sacerdos publice pænitere, ſicut laicus. Poſtea aliquantiſper reſumptis viribus, vnum annum, & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & præcipuis feſtis, in quibus vino, & ſagimine, ouis, & caſeo, iuxta canonicam menſuram vti poterit. finito primo anno & dimidio, corporis, & ſanguinis Domini, ne indureſcat, particeps fiat, & ad pacem veniat; pſalmos cum fratribus in choro vltimus cantet; ad cornu altaris non accedat; iuxta B. Clementis vocem, minora gerat officia. Deinde vero vſque ad expletionem ſeptimi anni, omni quidem tempore, exceptis paſchalibus diebus, tres legitimas ferias in vnaquaque hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto ſeptimo anni circulo, ſi ſui confratres, apud quos pænituit, eius condignam pænitentiam collaudauerint, epiſcopus in priſtinum honorem, iuxta B. Calixti Papæ auctoritatem, eum reuocare poterit. Sane ſciendum eſt, quod ſecundam feriam, vnum pſalterium canendo, aut vnum denarium pauperibus dando, (ſi opus eſt) redimere poterit. Finitis autem ſeptem annis, deinde vſque ad finem decimi, anni ſextam feriam (nulla interueniente redemptione) obſeruet in pane & aqua. Eadem quoque pænitentia erit Sacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, quæ cum 7

in depositionem inducunt. *Ex Canonibus Theodori Hibernensis dist. 82. c. eod.*

[a] Ieiunia legitima) *Intelliguntur soluenda feria quarta, & sexta, in illa propter initum a Iudæis Concilium de proditione Domini; in hac, quod in ipsa pro nobis Dominus passus sit, vt colligitur ex S. Apollonio de consecr. dist. 3. c. ieiunia. Canon Apostolorum 68. S. Clemens de Constit. Apostolorum l. 5. c. 16. l. 7. c. 22. S. Ignatius ep. ad Philippenses. Rabanus Maurus de institutione clericorum l. 2. c. 24. S. Leo serm. 4. de ieiunio septimi mensis, & alibi sæpe. S. Epiphanius heresi 75. contra Aetium. Origenes hom. 10. in Leuit. Item, & feria secunda, vt in suprad. c. presbyter, dist. 82. q. 3. c. de illis 22. q. 5. c. 1. Aliqui tamen, teste Ludouico Romano, pro secunda feria ponunt sabbatum. Vide S. Isidorum de officijs l. 1. c. 42. & Rabanum vbi sup. Iuonem p. 4. c. 28. Romæ tamen consuetum esse ieiunare tribus per hebdomadam diebus, nempe feria quarta, sexta, & sabbato, testis est S. Augustinus ep. 86. ad Casulanum.*

Libido, sæuus criminum stimulus.

8 SÆuus criminum stimulus libido est, quæ numquam manere quietum patitur affectum. Nocte feruet, die anhelat. *S. Ambros. de Abel, & Cain.*

Clericus adulter qualiter puniendus.

9 SI quis clericus adulterasse, aut confessus, aut conuictus fuerit, depositus ab officio, communione concessa, in monasterio, toto vitæ suæ tempore, detrudatur. *Concil. Aurelian. dist. 81. c. eod.*

Clericus concubinarius qualiter puniendus.

10 QVam turpe, ac Clericorum nomine, qui se Diuino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ sordibus, immundoq. concubinatu versari &c. prohibet sancta Synodus quibuscumque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio in domo, vel extra detinere, aut cum ijs vllam consuetudinem habere audeant, alioquin pœnis, a sacris Canonibus, vel Statutis ecclesiarum impositis, puniantur. Quod si, a superioribus moniti,

ab ijs

ab ijs se non abstinuerint, tertia parte fructuum, obuentionum, ac prouentuum beneficiorum suorum quorumcumque, & pensionum, ipso facto sint priuati, quæ fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur. Sin vero, in delicto eodem cum eadem, vel alia femina perseuerantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantum fructus omnes, ac prouentus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittant, sed etiam ab ipsorum beneficiorum administratione, quoad Ordinarius, vti Sedis Apostolicæ delegatus, arbitrabitur, suspendantur: &, si ita suspensi, nihilominus eas non expellant, aut cum ijs etiam versentur, tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & pensionibus quibuscumque ecclesiasticis perpetuo priuentur, atque inhabiles, ac indigni quibuscumque honoribus, dignitatibus, beneficijs, ac officijs in posterum reddantur, donec post manifestam vitæ emendationem ab eorum Superioribus cum ijs ex causa visum fuerit dispensandum. Sed si postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, præter prædictas pœnas, excommunicationis gladio plectantur. Nec quæuis appellatio, aut exemptio prædictam executionem impediat, aut suspendat &c. *Concil. Tridentin. sess. 25. c. 14. de cohabit. cler. & mulier. c. 2. & 3. de sentent. excom. c. si concubinæ. Concil. Aurelian. 3. c. 14.*

De eodem.

SI clerici tuæ iurisdictionis, siue in sacris ordinibus, siue in inferioribus constituti, fornicarias detinent; nisi eas ad secundam; vel ad tertiam commonitionem a se dimiserint, easdem de cetero contempturi, liceat tibi eos ecclesijs, vel earum portionibus, appellatione postposita, spoliare, officio ipsis nihilominus interdicto. *Alex. 3. de cohab. cler. & mul. c. sicut, c. si autem.* 11

Concu-

Concubinarij Missa non audienda.

12 NVllus Missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut [b] subintroductam mulierem. Vnde ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, *Nicolaus Papa dist. 32. c. eod. iuncto c. prater, & dist. 81. c. si qui sunt. Quod vide intelligendum sub distinctione, quam posuit Lucius Papa de cohab. cler. & mul. c. vestra.*

[b] Subintroductæ mulieres) *Sunt, quas Graci Synis Actas vocant, hoc est interpretes, quas olim monachi, ac Sacerdotes apud se retinebant, qua nec eorum vxores erant, neq. concubina, sed comites, & socia calibatus. Postea vero Nicana Synodus can. 3. propter fornicationis suspicionem hoc genus contubernij improbauit dist. 32. c. interdixit. meminit Iustinianus nouella 123. & Epiphanius haresi 67. 78. 80. vbi eas Coinductas appellat, & Rufinus Alienas, & Eusebius hist. Eccles. l. 7. Aduersus illas extat homilia S. Chrysost. tom. 5. Nouissime Iacobus Byllius l. 1. c. 39. obseruationum sacrarum.*

De eodem.

13 NOn solum Sacerdotes, qui Sacramenta indigne tractant, iram Dei super se prouocant, sed omnes, qui ipsis indigne celebrantibus quodammodo communicant, vel fauendo, vel negligendo, vel fouendo, vel permittendo, cum oporteat remedia adhibere &c. *Ioan. Driedo de libertate Christiana l. 3. c. 11.*

De eodem.

14 SI qui sunt presbyteri, diaconi, vel subdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis, & sancti Petri auctoritate introitum Ecclesiæ, vsque dum pæniteant, & emendent. Si qui vero in peccato suo perseuerare maluerint, nullus vestrum eorum præsumat audire officium: quia benedictio eorum vertetur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante Domino per prophetam: Maledicam benedictionibus vestris. *Malach. 2.* Qui vero huic saluberrimo præcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatum incurrit, Samuele testante &c. *S. Gregor. dist. 81. c. eod.*

De Presbyteris, qui filios habent.

PRopofuisti, quid de his obferuari debeat, quos in diaconij ministe- 15
rio, aut in officio presbyterij positos incontinentes esse, aut fuisse, generati filij prodiderunt. De his & diuinarum legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis viri Syricij Episcopi monita euidentia commearunt, vt incontinentes, in officijs talibus positi, omni ecclesiastico honore priuarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod sola continentia oportet impleri &c. *Innocentius Papa dist. 82. c. eod. c. plurimos c. quia aliquanti, can. 22. Apostolorum. Iuo p. 6. c. 193.*

De eodem.

EOs Presbyteros, qui in Presbyterio filios procrearunt, iubebitis 16
in medio collocari; discussisq. obiectionibus, quæ ipsis Presbyteris impinguntur, si conuicti fuerint, a sacerdotali remoueantur officio, (quia, qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt,) alieniq. efficiantur a ministerio, quod viuendo illicite polluerunt. *Idem Innoc. dist. 81. c. Maximianus. Iuo p. 6. c. 96.*

De eodem.

CVm multæ super incōtinentia ordinis clericorum hactenus ema- 17
narint sententiæ patrum, & nullatenus ipsorum reformari quiuerit correctio morum, vsque adeo sententiam iudicantium protraxere commissa culparum, vt non tantū feretur vltio in auctores scelerum, verum & in progeniem damnatorum. Ideoq. quilibet ab Episcopo vsque ad Subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ detestando connubio in honore constituti filios procreauerint, illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica censura damnentur. Proles autem aliena pollutione nata non solum hæreditatem numquam accipiet, sed etiam in seruitutem eius ecclesiæ, de cuius sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt. *Concil. Toletan. 9. 15. q. 8. c. eod. Iuo, p. 6. c. 425.*

Clericus contra naturam peccans qualiter puniendus.

18 QVicumque clerici illa incontinentia, quæ contra naturam est (propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne consumpsit) deprehensi fuerint laborare, deijciantur a clero, vel ad agendam pænitentiam in monasterijs detrudantur. *Alex. 3. de excess. prælatorum c. clerici.*

Maiorum criminum pænitentia septem annorum spatio concluditur, nisi sit peccatum contra naturam, vel quid simile.

19 ECclesiastica consuetudine est vsurpatum, vt maiorum criminum pænitentia[c] septem annorum spatio concludatur nisi vel officij excellentia, vel criminum magnitudo vulgarem consuetudinem excedens (veluti dum contra naturam humanæ societatis parentibus, vel liberis, vel alijs huiusmodi personis adhærens, vel dum relicto naturali vsu contra naturam more Sodomitico fornicamur, vel vsque ad coitum brutorum animalium prolabimur) præmissum spatium transcendere cogat. *33. q. 2. c. §. hoc autem.*

[c] Septem annorum) *Etiam centum annorum penitentiam inuenimus, vt videre est apud Cardinalem Petrum Damianum de Dei omnipotentia, ep. 3. c. 12. in vita S. Dominici Loricati.*

Clerici matrimonia contrahentes ipso facto excommunicati.

20 CLericos in sacris ordinibus constitutos matrimonia contrahentes refrænare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: præcipientes Ecclesiarum prælatis, vt illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publice tamdiu nuncient, seu a suis subditis faciant nunciari, donec suum humi-

liter recognoſcētes errorem, ſeparentur ab inuicem, & abſolutionis obtinere beneficium mereantur. Per prædicta quoque viribus, quæ ſic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari. *De conſanguin. & affin. clem. vnica.*

Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt.

MAndamus, quatenus, ſi ſubdiaconus qui ſibi quandam coniugem copulauit, ad monaſticum ordinem tranſire voluerit, & tibi poſt laudabilem conuerſationem ipſius viſum fuerit, eum ad maiores ordines promoueri concedas. Quod ſi ad religionem ſe transferre noluerit, eum neque in ſubdiaconatu miniſtrare, neque ad altiores permittas ordines promoueri: In minoribus tamen ordinibus poterit miniſtrare. *Alex. 3. qui clerici vel vouentes c. ex literarum.* 21

Sacerdos cum filia ſpirituali fornicationē committēs qualiter puniendus.

SI quis Sacerdos cum filia ſpirituali fornicatus fuerit, ſciat ſe grauе adulterium commiſiſſe. Idcirco femina, ſi laica eſt, omnia derelinquat, & res ſuas pauperibus tradat, &, conuerſa in monaſterio, Deo vſque ad mortem ſeruiat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando duodecim annis pæniteat: poſtea vero ad monaſterium vadat, ibiq. cunctis diebus vitæ ſuæ Deo ſeruiat. *S. Caleſtinus Papa 30. q. 1. c. eodem.* 22

Caute

Caute procedendum in principijs familiaritatum cum feminis.

23 SÆpe ſpiritu inceptus amor conſummatur carne &c. Aſtutus eſſe debes. Diabolus enim in principio incautæ familiaritatis occultat laqueos tentationis carnalis. Reputans, quod deſiſterent a mutua dilectione, ſi ſentirent inde ſtimulos peccati, donec per longam familiaritatem, & incautam ſecuritatem affectus amborum ita conflati, & conglutinati fuerint in amore, quod, etiam ſi ſentiant ſibi inde imminere tentationis periculum, neſciant reſilire, nec ab inuicem ſeparari, viribus ſpiritualibns ita debilitatis in eis, quod neuter valet ſibimet vim facere tantam, vt euellat ſe de laqueo, immo timet alterum in tantum contriſtare, quod etiam fere putet perfidum, ſi deſerat eum, & ſic captus conſentit alterius voluntati, & propriæ infirmitati in omne peccatũ &c. *S. Bonau. de reform. mentis p. 2. c. 23. & de proceſſu 6. religionis. c. 15. & 16. vbi optime de differẽtia amoris ſpiritualis, & carnalis.*

Pernicioſa, & pericuIoſa Sacerdotibus affectio, familiaritas, & colloquia cũ feminis, maxime cum illis, quæ videntur ſpirituales.

24 LIcet carnalis affectio omnibus ſit pericuIoſa, & damnoſa, ipſis tamen Sacerdotibus magis pernicioſa, maxime quando conuerſantur cum perſona, quæ ſpiritualis videtur. Nam, quamuis horum principium videatur eſſe purum, frequens tamen familiaritas domeſticum eſt periculum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum &c. Vnde Auguſtinus, Nec tamen, quæ ſanctiores ſunt, minus cauendæ. Quo enim ſanctiores fuerint, eo magis alliciunt, & ſub prætextu blandi ſermonis immiſcent ſe vitijs impijſſimæ libidinis. Crede mihi, Epiſcopus ſum, in Domino loquor, non mentior. Cedros Libani, ideſt contemplationis altiſſimæ homines, & gregum arietes, ideſt magnos Eccleſiæ prælatos, ſub hac ſpecie corruiſſe, reperi, de quorum caſu non magis præſumebam, quam Ambroſij, & Hieronymi. *Idem S. Bonau. de ratione confitendi, & puritate conſcientiæ c. 14. S. Thom. opuſc. 64. S. Aug. ep. 132. Quod maxime cauendum eſt, ne ſeruum ſponſi, dum de ſponſo audire frequentat, æqualiter ac ſponſum amet, & aliquando ſponſi obliuiſcatur, & pro nubus diligatur.*

ligatur. S. Basilius de vera virginitate. In simili S. Gregor. p. 2. Pastoralis c. 8. Moralium l. 22. c. 12.

Vere continens, asſiduas mulierum, etiam probarum, familiaritates fugit. 25

S. Ephraem de temperantia.

De eodem.

IPſi nos fallimus, quoties inordinate credimus, æſtimantes per fidem noſtram legis præcepta mutari, vt inter maſculos, & feminas ſperemus, paſſim caſtitatem inuiolabilem cuſtodiri. Difficile quis venenum bibet, & viuet. Verendum eſt dormienti in ripa, ne cadat, cum dicat Apoſtolus, Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. In hac parte expedit plus bene timere, quam male fidere. Et vtilius eſt, infirmum ſe Sacerdos agnoſcat, vt fortis exiſtat, quam fortis videri velit, & infirmus emergat &c. In hac familiaritate non habitat amica concordia: quoniam nõniſi diſcordantes inimicitias creat &c. Quid eſt, quod in hac coniunctione delectet, in qua ſunt ſolæ pugnæ? &c. *Inter opera S. Cypriani de ſingularitate clericorum.* 26

1. Cor. 10.

Fugiendæ feminæ ſicut ſerpentes, & qualiter cum eis conuerſandum, idq. vrgente neceſsitate.

MVlieres fugias ſicut ſerpentes, & numquam loquaris cum aliqua, niſi vrgens neceſſitas te compellat, nec vſquam aſpicias in faciem alicuius mulieris. Quod ſi mulier tecum loquatur, verba ſua citiſſime occide. Nam, teſte propheta, Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. *S. Bonau. in regul. nouitiorum c. 31.* 27

Pſal. 54.

De eodem, & quod fugiendæ vt ignis.

28 FVgiendæ in primis cum mulieribus congressiones sunt, collocutionesque, neque ad eas vmquam accedendum, nisi cum grauissima vos ad id necessitas impellit, & aliter facere non possimus. Atque, ipsa etiam vbi nos necessitas adegerit, ab ipsis non secus, atque ab igne, cauendum est, adeo, vt quam ocissime nulla mora ab istis nos extricemus. *S. Basilius de constit. monast. c. 4. & interrog. 109.*

De eodem.

29 MVlierum congressus, quantum fieri potest, fuge &c. Quod si etiam, vt cum ipsis congrediaris, necessitas aliqua te obstringat, oculos humi deiectos habe, atque ipsas quoque, quonam pacto spectandum sit, doce. Cumq. pauca, quæ ipsarum animos astringere, atque illustrare queant, locutus fueris, statim auola &c. *S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 284.*

30 Sermo breuis cum mulieribus, & rigidus, est habendus.

S. Bonau. de puritate conscientiæ c. 15. ex S. Augustino. Vide sup. p. 2. c. 3. §. 2. de grauitate & seueritate, Seueritas in vobis, n. 19.

De eodem.

31 GVstanda, non continuanda est præsentia, sed quasi transeunter feminis exhibenda est accessio quodammodo fugitiua. *Inter opera S. Cypriani de singularitate clericorum.*

De eodem, & quod solus cum sola Sacerdos nõ sedeat.

32 SOlus cum sola ne sedeas in secreto, absq. arbitro, & teste, neque in præterita castitate confidas, quia nec tu Sampsone fortior, nec sapientior Salomone. *S. Bonau. de ratione confitendi c. 14. ex S. Hieron.*

De

De eodem.

CLericus ſolus ad feminæ tabernaculum non accedat, nec propecret ſine maioris natu Sacerdotis iuſſione: nec ſolus presbyter cum ſola femina fabulas miſceat. Nec archidiaconus ſub prætextu humilitatis, aut officij frequenter intret domicilia matronarum; aut forte per clericos, aut domeſticos matronæ mandet aliquid ſecrete. Si agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa a liminibus arceatur eccleſiæ. *S. Clemens de Conſtit. Apoſtol. diſt. 8 1. c. eod. S. Ambroſ. de off. l. 1. c. 20.* 33

De eodem.

SI duæ; aut tres pariter ancillæ Domini morentur, ſolum ad eas ingredi non decet Sacerdotem. Si quis hoc non obſeruauerit, hoſtis eſt animæ ſuæ. Quod ſi poſt noſtra monita [d] agapethas aliquis Clericus amplius quæſierit amare, quam Chriſtum, ſecundum Synodalem regulam, conueniatur, ac præcepta Patrum in Nicæna definita ei legantur. Iam vero, ſi conuerſus prædicta reliquerit, conſecuti ſumus maximum lucrum. Alioqui talis ab Eccleſia anathematizandus eſt. Germinant enim feminæ cum viris habitantes ſpinas, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt. *S. Hieron. ad Oceanum ep. 30. Iuo p. 6. c. 382.* 34

[d] *Agapetha eſt eadem, quæ dilecta, vel amica, & ſumitur in malam partem. De his euitandis extat ep. 22. S. Hieron. ad Euſtochium, & ep. 30. ad Oceanum. Quamuis idem Hieron. in epiſtolam ad Philemonem dicat potius ſonare diligibilem, quam dilectam.*

De eodem.

NOn decet, Clericum cum mulieribus ſedere, vel fabulari, vel domum eius frequentare, ne ſuſpicio mala inde progrediatur. O quam vilis, o quam miſer, & puſillanimis reputatur Clericus, qui frequenter cum mulieribus conuerſatur. Inſipiens valde eſt, & inexpertus, qui amicitias mulierum procurat. *S. Auguſt. ſerm. 37. ad fratres Eremi. Concil. Turon. 2. c. 10.* 35

De eodem, exemplo S. Augustini.

36 LEgitur, quod Beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens, Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet esse instructio. *S. Gregor. l. 7. ep. 39. dist. 81. c. eod.*

De eodem.

37 INhibendum est, vt nullus Sacerdos feminas, de quibus suspicio esse potest, retineat. Sed neque illas, quas Canones concedunt, matrem, amitam, & sororem: quia, instigante Diabolo, & in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis earundem. Sed, si qua de his necessitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico, aut in villa domum longe a sua conuersatione, & ibi eis, quæ sunt necessaria, subministrent. *Concil. Moguntinum alias Nannet. c. 3. de cohab. cler. & mulierum, c. 1.*

De eodem.

38 ANcillas, vel libertas a cellario, vel a secreto monasterio, & ab eadem mansione, in qua clericus manet, placuit remoueri. *Burchardus l. 2. c. 113. ex Concil. Rhemensi, ibi tamen non inuenitur.*

De eodem.

39 MVlieres quamcumque habitationem non habeant in locis, in quibus Presbyteri aliquem recursum habuerint. Quod si obseruare paruipenderint, transgressores, & qui contra interdicta fecerint iudicentur. *Idem Burchardus l. 2. c. 107. ex Concilio Melden. c. 5. sed non reperitur ibi hoc decretum.*

De

De eodem optima documenta.

Hospitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant, quia non potest cum Deo toto corde habitare, qui feminarum accessibus copulatur. Femina conscientiam secum pariter habitantis exurit. Numquam de mulierum formis disputes. Feminæ nomen tuum nesciant. Feminam, quam bene videris conuersantem, mente dilige, non corporali frequentia. Si bonum est mulierem non tangere, malum est ergo tangere. *S. Hieron. ad Nepotianum dist. 32.c.eod. S. Basilius ep. ad Gregorium Presbyterum.* 40

1.Cor.7.

Quantumuis despecta, aut vetula femina domi non tenenda; quia citius delinquitur. vbi securius viuitur.

Non despecta, non vetula absque affinitate peculiariter suspicienda est ad domesticum obsequium: quia magis cito delinquitur, vbi sine suspicione securum potest esse delictum: maxime, quia libidinum nulla deformitas, nulla despectio obsistit, cui Diabolus pingens speciosum facit quidquid fœdum, vel horridum fuerit. *S. August. de singularitate clericorum.* 41

Nullus clericus cum extranea femina habeat familiaritatẽ.

Quia Diabolo nullum locum dare oportet, hoc præcipue custodiendum decernimus, vt nulli clericorum cum extraneis feminis habeant familiaritatem, nec vllum male loquendi, vel sentiendi hominibus aditum tribuant: quia frequenter per hanc indecentem occasionem contingit, ne Diabolus, qui insidiatur sicut leo in cubili suo, de ruinis seruorum Dei insultet. Si quis vero clericus post interdictum Episcopi sui his inhærere præsumpserit, a communione habeatur alienus. *Concil. Turon. 1. c. 3.* 42

Quibus cum feminis liceat Sacerdoti conuersari.

43 SAcerdotes debent prohiberi, ne cum mulieribus conuersentur: excepta duntaxat matre, vel sorore. *S.Gregor.dist.81.c. volumus, c. de Episc. & Cleri. eum qui.*

De eodem.

44 INterdixit per omnia sancta Synodus non presbytero, non diacono, vel alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut amitam; aut eas tantũ personas, quæ suspiciones effugiant. *dist.32.c.eod. Concil.Nicenum.c.3. Syricius Papa c.12.d.st.81.c.feminas, c.oportet.*

De eodem.

45 NVllus clericorum extraneæ mulieri qualibet collatione, aut familiaritate jungatur. Et non solum in domum illius extranea mulier non accedat, sed nec ipse frequentandi extraneã mulierem habeat potestatem, sed cum matre tantum, sorore, aut nepte, si habuerit, aut voluerit, viuendi liberam habeat potestatem. De quibus nominibus nefas est aliud, quam natura constituit, suspicari. *Concil.Agath.c.10. Iuo p.6.c.189.*

Clericus frequentans monasteria monialiũ qualiter coercendus.

46 MOnasteria monialium si quisquam clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumpserit, per Episcopum arceatur: & si non destiterit, ab officio Ecclesiastico reddatur immunis. *Alex.3. de vita & hon. cler.c.eod.18.q.2.c. diffinimus.*

De familiaritate cum feminis vitanda. 47

Vide S. Basilium in Constitutionibus monasticis c. 4. Tractatum inter opera S. Cypriani de singularitate clericorum. S. Ambros. de offic. l. 1. c. 20. S. Hieron. ep. 30. & 47. S. August. ep. 137. ad fratres Eremi. S. Bernardum de modo bene viuendi. S. Thom. opusc. 64. S. Bonau. de ratione confitendi, & puritate conscientiæ c. 14. Ioan. Cassianum l. 11. c. 17.

NE SPECTACVLIS, AVT ALIIS EIVSMODI PROFANIS REBVS SACERDOS INTERSIT. NE CVM INTERDICTIS COMMVNICET IN ORATIONE; NE HARVSPICES, SIMILES VE CONSVLAT, NEV FIDEM EIS HABEAT.

CAP. XIII.

SVMMARIVM.

MAGI, haruspices, & harioli non consulendi. 1.
Qui contrafecerit, qualiter puniendus. 18.
Qui eis fidem habuerit, aut sortibus crediderit, excommunicetur. 19.20.
Presbyter, qui per inspectionem astrolabij furtum requisierit, qualiter puniendus. 21.
Oculi a vanitatibus, saltationibus, & spectaculis auertendi, & aures a musicis, quibus possit animus emolliri: quia per oculos & aures multa vitia intrant in animam. 1.4.7.8.9.10.13.
Presbyter autem, qui illis interfuerit, qualiter puniendus. 11.
Et qualiter, qui taurorum agitationibus interfuerit. 12.
Qui diligit epulas, in egestate erit. 3.
Ideo vitandæ. 5.
Maxime conuiuia nuptiarum. 13.
Præsertim secundarum. 14.
Qui clamdestinis nuptijs interfuerit, qualiter puniendus. 15.
Cum hæretico post vnam, & secundam correptionem non communicandū. 6.
Clericus cum deposito orans deponendus. 16.
Idem deponendus, qui ingressus fuerit Synagogam Iudæorum, aut conuenticulum hæreticorum, vt cum eis oret. 17.
Thymelici qui. 9.

Cap. 13.

NON declinetis ad magos, nec ab hariolis aliquid sci- 1
scitemini, vt polluamini per eos. ego Dominus Deus
vester. *Leu.19.20. Deuter.18. 4.Reg.17.21. Isa.44.*
Auerte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vi- 2
uifica me. *Psal.118.*
Qui diligit epulas, in egestate erit; qui amat vinum, & pinguia, non 3
ditabitur. *Prou.21.*
Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne forte pereas in effi- 4
cacia illius. *Eccl.9.*
Sicut in die honeste ambulemus: non in comessationibus, & ebrieta- 5
tibus &c. *Rom.13.*
Hæreticum hominem post vnam, & secundam correptionem deuita: 6
sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit
proprio iudicio condemnatus. *Tit.3.*

Abstineant Sacerd. a spectaculis & musicis, quibus animus possit emolliri.

AB omnibus, quæcumque ad aurium, & oculorum pertinent 7
illecebras, vnde vigor animi emolliri posse credatur, (quod de aliquibus generibus musicorum, alijsq. nonnullis rebus sentiri potest) Dei Sacerdotes abstinere debent: quia per aurium, oculorumq. illecebras vitiorum turba ad animum ingredi solet. *Concil.Turon.3.sub Carolo Magno, c.7.*

De eodem.

NOn licet Sacerdotibus, & clericis aliqua spectacula in nuptijs, 8
vel conuiuijs spectare; sed oportet, antequam ingrediantur ipsa spectacula, surgere, & redire inde. *Martinus Papa, secundum Iuonem p.6.c.309.*

De eodem.

9 NOn oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptijs, aut scenis exhibentur, interesse; sed, antequam a thymelici ingrediantur, surgere eos de conuiuio, & abire. *Concil. Laodic. de consecr. dist. 5. c. eod.*

a Thymelici *dicuntur histriones cytharœdi, vel tibicines, aut psaltæ, qui in organis, aut alijs musicis instrumentis præcinebant. ff. de his qui not. inf. L. athletas: vel a Thymele femina, quæ prima saltationes in scenis docuit, auctore Tertulliano libro de spectaculis: vel a Thymele, quod est pulpitum super quo Thymelici stantes cantabant: vt not. S. Isidorus Originum l. 17. c. 46.*

De eodem.

10 POmpa Diaboli est in theatris spectacula, in hippodromo cursus equorum, & venationes, & reliqua omnis eiusmodi vanitas, a qua postulans liberari sanctus ille Dei, Auerte, inquit, oculos *Psal. 118*
meos, ne videant vanitatem. Non ergo sis curiosus in frequentia spectaculorum, vbi conspicias mimorum petulantias, omni contumelia, & impudicitia refertas, & virorum effeminatorum choreas scęleris. *S. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi mystag. 1. S. Cyprianus l. 2. ep. 2.*

Presbyter spectaculis assistens qualiter puniendus.

11 SI quis presbyter ad aliquod spectaculum spectandi gratia venerit, iubemus hunc tribus annis a venerabili ministerio prohiberi, & in monasterium redigi &c. *c. de sanctiss. Episc. auth. interdicimus.*

Clerici sub excommunicationis pœna taurorum agitationibus non intersint.

CLericis, tam regularibus, quam sæcularibus, beneficia Ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis, sub excommunicationis pœna, ne agitationibus taurorum intersint, prohibemus. *Pius V. Romæ anno 1567. Kalendis Nouembris. Quod postea confirmauit Gregorius XIII. anno 1575. die 25. Augusti.* 12

Clerici conuiuijs nuptiarum, cantilenis turpibus, aut saltationibus impudicis non intersint.

QVibus licentia vxores ducendi non est, etiam aliarum nuptiarum euitent conuiuia, neque his cœtibus admisceantur, vbi amatoria cantantur, & turpia, aut obsceni corporum motus choreis, & saltationibus efferuntur, ne auditus, aut obtutus sacris mysterijs deputati turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluantur. *Concil. Agath. dist. 34. c. presbyteri. Burchardus l.2.c.132. 133.134. Concil. Nannet.c.10.11. Carthag.4.c.60.62.80. Laodic.c.54.* 13

Clerici cõuiuijs secundarũ nuptiarũ non intersint.

PResbyterum conuiuio secundarum nuptiarum interesse non debere, maxime cum præcipiatur secundis nuptijs pænitentiam tribuere, Quis erit presbyter, qui propter conuiuium illis consentiat nuptijs? *Concil. Neocæsar. 31. q. 1. c. de his Iuo p.8.c.160. Burch.l.9.c.22.* 14

Clericus clandestinis nuptijs assistens qualiter puniendus.

15 PRædecessorum nostrorum vestigijs inhærendo, clandestina coniugia penitus inhibemus: prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus interesse præsumat &c. Sane, si parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, grauius puniendus, si culpæ qualitas postulauerit. *Innoc. 3. de clandest. de ponf.c. cum inhibitio, iuncto §. sane. Concil. Trident. §. 24.c.1. de reform.*

16 Si quis, cum sit Clericus, vna cum eo, qui est depositus, orauerit, deponatur & ipse.

Canon 11. Apostolorum.

17 Si quis clericus Synagogam Iudæorum, vel conuenticulum hæreticorum ingressus fuerit, vt preces cum eis coniungat, deponatur.

Canon 63. Apostolorum.

Presbyter consulens haruspices, aut magos, qualiter puniendus.

18 SI quis Episcopus, aut presbyter, siue diaconus, vel quilibet ex ordine clericorum, magos, aut haruspices, aut incantatores, aut ariolos: aut certe augures, vel sortilegos, vel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes consuluisse fuerit deprehensus; ab honore dignitatis suæ suspensus, monasterij curam suscipiat, ibiq. pænitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat. *Concil. Toletan. 26. q. 5. c. nod.*

Cleri-

Clericus diuinationibus, augurijs, aut sortibus credens, excommunicetur.

SI quis clericus, monachus, vel sæcularis, diuinationem, vel au- 19
guria crediderit obseruanda, vel sortes, quas mentiuntur esse San-
ctorum, quibuscumque putauerint intimandas; cum his, qui eis
crediderint, ab Ecclesiæ communione pellantur. *Concil. Aurelian. 1. 26. q. 5. c. eod.*

De eodem.

QVi auguria, & sortes tractant, siue saeri, siue profani, aut di- 20
uinationibus, & incantamentis vacant, quibus sane studijs Dei
cultus deseritur, & ad dæmonum, fallaciumq; spirituum
præstigias confugitur; illos quotquot officiales attenta inuestigatione
deprehenderint, Canonico anathemate, nisi a damnatis erroribus ad
legitimum Dei cultum illico, admoniti, animum, atque mentem reuo-
cauerint, non modo non ferendos Synodus declarat, sed per officiales
in vincula quoque conijciendos decernit, quousque dæmonum, ma-
gistrorum videlicet suorum, illusionibus liberentur. *Concil. Treuer. cap. de sortilegis Sacerdotibus, & laicis; Concil. Ancyranum, vt colligitur ex l. 6. c. 7. libelli sexdecim librorum partialium.*

Presbyter per inspectionem astrolabij furta requirens, qualiter puniendus.

EX tuarum literarum tenore accepimus, quod V. presbyter cum 21
quodam infami ad priuatum locum accessit, non ea intentione
vt vocaret dæmonium: sed vt inspectione astrolabij furtum cu-
iusdam Ecclesiæ posset recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo, &
simplicitate se fecisse proponat: id tamen grauissimum fuit, & non
modicam inde peccati maculam contraxit &c. Mandamus, quatenus
talem ei pro expiatione illius delicti pænitentiam imponas, quod per
annum & amplius, si tibi visum fuerit, eum ab altaris ministerio præ-
cipias abstinere: & ex tunc liberum sit ei exercere officium Sacerdotis.
Alex. 3. de sortilegijs c. 2.

NE ORDINES SIMONIACE, AVT ALITER NON RITE SVSCIPIANTVR.

CAP. XIV.

SVMMARIVM.

SACRAMENTVM ordinis gratis conferendum. 1.
Similiter & alia dona Dei. 2.
Qui autem simoniace fuerit ordinatus, ab ordinibus suspensus est. 3.
Neque poterit quis a simoniaco ordines recipere; licet tamē sic susceptis ab eo poterit ministrare. 4.
Clericus ab Episcopo non suo ordinatus, nisi in quibusdam casibus, suspensus est. 5.
Puer ante ætatem legitimam ordinandus remanet suspensus vsque ad legitimam ætatem, & ordinans a collatione ordinum. 6.
Duo sacri ordines non possunt vno die eidem conferri, vel duobus, continuato ieiunio. 7.
Excommunicatus pro manuum iniectione scienter ordines recipiens, si est clericus sæcularis, deponendus est; si regularis, ab ordinis executione suspensus est. 8.

Cap. 14.

GRATIS accepiſtis, gratis date. *Matth. 10.* 1
Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum 2
Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto: cor enim tuum non eſt rectum coram Deo &c. *Act. 8.*

Ordinatus ſimoniace, eſt ſuſpenſus.

IS, qui per ſimoniam ordinatus eſt, nihil acquirit, & ideo ſit alie- 3.
nus a dignitate, quam pecunia acquiſiuit: *iuxta Concilium Chalcedon. can. 2. 1. q. 1. c. ſi quis Epiſcopus. Canon. 30. Apoſtolorum. Concil. Aruern. c. 2. Sexta Synodus can. 22. Concil. Lateran. ſub Innocentio 3. c. 61.*

Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit ſimoniacum, ſed in ordine, ab eo prius recepto poterit miniſtrare.

PEr tuas literas iniunxiſti, quod cum B. in quadam domo Carthu- 4
ſienſi ſuſcepiſſet ordinem monachalem, a diœceſano Epiſcopo fuit in ſubdiaconum ordinatus, ſed poſtea didicit ex relatione quorundam, quod Epiſcopus multoties commiſerit vitium ſimoniæ: propter quod idem monachus in ſuſcepto formidat ordine miniſtrare, nolens ab eodem Epiſcopo ad ſuperiores ordines promoueri &c. Nos igitur reſpondemus, vt idem in ordine ſic ſuſcepto ſecure miniſtret, ſed contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat &c. *Innoc. 3. de ſimonia, c. per tuas, 2. 1. q. 1. c. quibuſdam, & per totam.*

Clericus ab Epiſc. alienæ diœceſis ordinatus, niſi in caſibus hic expreſſis, ſuſpenſus eſt.

STatuimus, vt nullus Epiſcopus Italiæ de cetero aliquem vltramon- 5
tanum clericum ordinare præſumat, niſi a nobis ſpecialem licentiã habeat, vel ab Epiſcopo, de cuius diœceſi traxit originẽ ordinãdus;

vel in cuius diœcesi beneficiatus existit: per eius patẽtes literas causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. Eos vero, quos contra præmissa contigerit ordinati, manere volumus absque spe dispensationis, super hoc a Sede Apostolica obtinendæ suspensos &c. *Clem. 4. de temp. ord. c. 1. lib. 6.*

Ordinans puerum ante legitimam ætatem suspenditur a collatione ordinum: & ordinatus ab executione ordinis vsque ad ætatem legitimam.

6 SI inueneritis ipsum puerum, cum adhuc tredecim annorum esset, in diaconum Episcopum Conuentrensem ordinasse, discretioni vestri mandamus, quatenus, prædictum Episcopum a collatione ordinum suspendentes, ipsum, vt eidem, quem ab executione officij diaconi vsque ad ætatem legitimam in injuriam suspendimus ordinantis, prouideat in Ecclesiastico beneficio competenti, per Ecclesiasticam censuram compellatis. *Honorius 3. de temp. ord. c. vel non est.*

Duo sacri ordines non possunt vno die eidem conferri, vel duobus continuato ieiunio.

7 LIteras vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolensis electi, quem Bononiensis Episcopus præcedenti sabbato in diaconum, & sequenti die Dominico (continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit: In quo, quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodem die conferri illi non licuit, pari non licuit ratione vnum ordinem vno die, & alium altero (ieiunio continuato) conferri &c. Præfatum itaque Bononiensem Episcopum (vt puniatur, in quo deliquit) a collatione ordinum, diaconij scilicet, & presbyterij; alterum vero ab executione officij sacerdotalis, tamdiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus. *Innoc. 3. de temp. ord. c. literas, c. Dilectus, c. consultationi.*

Si excommunicatus p manuū iniectione sciēter recepit ordines, deponendus est, si sit clericus secularis; si regularis, ab ord. executione suspensus est.

CVm illorum absolutio, qui pro violenta manuum iniectione in clericos, labem excommunicationis incurrunt, (quibusdam casibus a prædecessore nostro exceptis) Sedi Apostolicæ dumtaxat reseruetur: nonnulli Ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicatione positi, Ecclesiasticos ordines accipere non formidant. Circa quod credimus distinguendum, quod tales vel sciunt excommunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latæ sententiæ Canonem inciderunt: vel factum quidem scientes, iuris ignari, nesciunt ex inde se teneri. Primos, si fuerint sæculares clerici, a susceptis ordinibus censemus in perpetuum deponendos &c. *Idem Innoc. 3. de sentent. excomm. c. eod.*

NE SINE LICENTIA EPISCOPI SACERDOS VAGETVR, SACRAMENTA MINISTRET, VEL PRAEDICET.

CAP. XV.

SVMMARIVM.

OMNIS anima sublimioribus potestatibus subdita sit, illisq. ab inferioribus obediendum. 1.2.

Nihil in diœcesi faciẽdum a clericis sine licentia Episcopi. 3.

Neque extra eam licet illis vagari sine eius permissu; alioqui deponendi, & suspendendi sunt. 4.5.6.7.

Neque ab aliis recipiendi ad Sacramenta administranda, aut Diuina celebranda. 4.

Ad aliam parœciam se conferentes sine diœcesani licentia excommunicentur, nisi in duobus casibus. 8.

Neque habeantur vt clerici, qui ad suam Ecclesiam ad quotidianum officium non venerint. 9.

Nullus Sacerdos potest audire confessiones sæcularium, nisi habeat licentiam Episcopi, aut beneficium parochiale. 10.

Aliquorum criminũ absolutio Episcopis reseruanda, nec aliis concedenda. 11.

Nullus regularis, contradicente Episcopo, etiam in Ecclesiis sui ordinis, prædicet. 12.

Cap. 15.

OMNIS anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: 1
Non eſt enim poteſtas niſi a Deo: quæ autem ſunt, a Deo ordinatæ ſunt. *Rom. 13.*
Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim 2
peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri. *Heb. 13.*

Nihil in diœceſi faciendum a clericis ſine licentia Epiſcopi.

CVnctis fidelibus, & ſummopere omnibus presbyteris, & dia- 3
conis, & reliquis clericis attendendum eſt, vt nihil abſque proprij Epiſcopi licentia agant: non vtique Miſſas ſine eius iuſſu quiſpiam presbyterorum in ſua parochia agat: non baptizet; nec quidquam abſq. eius permiſſu faciat. *S. Clemens 16. q. 1. c. eod. Iuo p. 6. c. 123.*

Clericus non vagetur ſine ſui Epiſc. licẽtia; nec ab alijs ad Sacramenta adminiſtranda aut Diuina celebranda admittatur.

CLericis, vel monachis ſine literis commendaticijs licentia non pa- 4
teat euagandi. *Concil. Veneticum 1. c. 5. Agath. c. 38. Meld. c. 2.* Nec ab vllo Epiſcopo ad Diuina celebranda, aut Sacramenta adminiſtranda admittatur. *Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 16.* Singuli in ſuis diœceſibus interdicant, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat. *Idem Concil. ſeſſ. 22. de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ.*

Non oportet miniſtros altaris, vel quoſlibet clericos, præter iuſſionem Epiſcopi, ad peregrinandum proficiſci. 5

Concil. Laodic. de conſ. diſt. 5. c. eod. 1. Concil. Agath. c. 52.

Cleri-

Clericus vagus deponatur.

6 DE presbyteris, aut diaconibus, qui solent dimittere loca sua, in quibus ordinati sunt, & ad alia se transferunt, placuit, vt iisdem locis ministrent. Quodsi, relictis locis suis, ad alium se locum transferre voluerint, deponantur. *Concil. Aurelian. 1. c. 22. Chalcedon. c. 13. & 25. Nicænum c. 15. 7. q. 1. c. non oportet. Sexta Synodus Constantinop. can. 17. Septima Synodus Nicæna dist. 21. c. quoniam.*

Clericus vagus suspendatur.

7 SI quis presbyter, vel diaconus, vel omnino ex clericorum catalogo, relicta sua parochia, in aliam abscesserit, &, cum penitus transierit præter sui Episcopi sententiam, in alia parochia maneat, eum non amplius celebrare iubemus, maxime si, eum adhortante Episcopo, vt rediret, non paruerit, in contumacia, & insolentia perseuerans. Is tum vt laicus communicet. *Canon 15. Apostolor. Conc. Nicæn. c. 16. Antioch. c. 3.*

Clericus ad aliam parochiam transiens, & Episc. illum admittens sine proprij licẽtia excommunicetur, nisi in duobus casibus.

8 CLericos in suis Ecclesijs constitutos non licet in alterius ciuitatis Ecclesijs ordinari, sed quiescant in ea, in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderunt, & ex necessitate ad alias Ecclesias migrauerunt. Si vero quicumque Episcopus post definitionem istam ad alium Episcopum pertinentem clericum susceperit, placuit Sanctæ Synodo, & eum, qui suscepit, & eum, qui susceptus est, tamdiu excommunicatos manere, quamdiu ipse clericus reuertatur ad propriam Ecclesiam. *Concil. Chalcedon. dist. 71. c. eod. S. Gregor. ep. ad Fortunatum Episcopum.*

9 Non habeatur vt clericus, qui ad suam Ecclesiam ad officium quotidianũ non venerit.

Vide sup. p. 1. c. 4. § 3. de templis, & Ecclesijs, c. Presbyter, Diaconus, n. 20.

Nullus

Nullus Sac. poteſt audire confeſſ. ſæculariũ, niſi habeat licentiam Epiſcopi, vel beneficium parochiale.

QVamuis presbyteri in ſua ordinatione a peccatis abſoluendi poteſtatem accipiant; decernit tamen Sancta Synodus, nullum, etiã regularem, poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire; nec ad id idoneum reputari; niſi aut parochiale beneficiũ, aut ab Epiſcopis per examẽ, ſi illis videbitur neceſſarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: priuilegijs. & conſuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obſtante. 10
Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 15. de ſepult. clem. dudum, §. ac deinde.

Aliquorum criminum abſolutionem oportet Epiſcopis reſeruari, neq. aliis cõcedi.

QVoniam natura, & ratio iudicij illud expoſcit, vt ſententia in ſubditos dumtaxat feratur; perſuaſum ſemper in Eccleſia fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam iuriſdictionem non habet. Magnopere vero ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere, ſanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, vt atrociora quædam, & grauiora crimina, non a quibus vis, ſed a ſummis dũtaxat Sacerdotibus abſoluerentur. Vnde merito Pontifices Maximi, pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia vniuerſa tradita, cauſas aliquas criminum grauiores ſuo potuerunt peculiari iudicio reſeruare. Neque dubitandum eſt, quando omnia, quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem Epiſcopus omnibus in ſua cuiq. diœceſi, in ædificationẽ tamen, non in deſtructionem, liceat, pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt &c. *Idẽ Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7.* 11

Rom. 13.

Nullus ſæcularis, vel regularis, etiam in ordinum ſuorum Eccleſiis, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat. 12

Idem Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 4. Sexta Synod. can. 33. 64. 16. q. 1. c. adijcimus. Conc. Later. ſub Leone X. ſeſſ. 11.

NE

NE SACRAMENTA RITE NON DISPENSET, AVT MINVS DEBITO VENERETVR SACERDOS.

CAP. XVI.

SVMMARIVM.

OMNIA honeste, circumspecte, & per ordinem, in Ecclesia fiant. 1. 2.

Sacramentum Pænitentiæ qualiter administrandum, & pænitentia peccatorum qualiter imponenda. 3.

Sacerdos reuelans peccata pænitentis, deponi, & per totam vitam peregrinari, & in monasterium perpetuo detrudi debet. 4. 5.

Fideles instruendi, vt reuerenter adorent Sacramentum Eucharistiæ, & ad infirmos qualiter deferendum, & ministrandum omnibus. 6.

Communicaturi lauent manus, & nitidis vestibus induantur. 7. 8.

Nihil pro Sacramentorum administratione exigendum. 9.

Clericus, cuius negligentia aliquid de sanguine Christi stillauerit, qualiter puniendus. 10.

Qualiter qui euomit Eucharistiam. 11.

Quæ, & sanctum Chrisma fideliter sub clauibus custodiri debent. 12.

Contrafacientes qualiter puniendi. 12. 13.

Pænitere qualiter intelligendum in Canonibus. 10.

Cap. 16.

OMNIA honeste, & secundum ordinem fiant. *1. Cor. 14.* 1
In medio sedis, & in circuitu sedis quattuor animalia 2
plena oculis ante & retro &c. Et singula eorum habebant alas senas: & in circuitu, & intus plena sunt oculis &c. *Apoc. 4.*

Sacramentum Pænitentiæ qualiter administrandum, & pænitentia peccatorum qualiter imponenda. 3

Vide latius p. 1. c. 5. per totum, de Sacramentorum administratione, & p. 2. c. 7. §. 2. de lectione, & scientia, cap. caueat spiritualis iudex, n. 56.

Sacerdos confitentis peccata reuelans deponi debet, & perpetuo peregrinari.

SAcerdos ante omnia caueat, ne de his, qui ei confitentur, pecca- 4
ta alicui recitet, non propinquis, non extraneis, neque (quod absit) pro aliquo scandalo. Nam, si hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat. *S. Gregor. de pænit. dist. 6. c. eod. sup. p. 1. d. c. 5. Sacerdos, n. 21.*

Sacerdos peccata reuelans non solum deponendus; sed in monasterium perpetuo detrudendus.

CAueat omnino Sacerdos, ne verbo, aut signo, aut alio quouis 5
modo, aliquatenus prodat peccatorem; sed, si prudentiori consilio indiguerit, illud absque vlla expressione personæ caute requirat. Quoniam, qui peccatum in pænitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit reuelare, non solum a Sacerdotali officio deponendum decernimus, verumetiam ad agendam perpetuam pænitentiam in arctum monasterium detrudendum. *Innoc. 3. de pænit. & remiss. c. omnis vtriusque sexus. S. Leo ep. 80. de pænit. dist. 6. c. sacerdos. Sexta Synodus can. 102. Concil. Vvormacien. c. 7.*

6 Sacerdos instruat plebem, vt reuerenter adoret Eucharistiæ Sacramentum.

Vide sup.p.1.c.5.de Sacramentorum administratione, Sacerdos quilibet, n.35. vbi, qualiter ad infirmos deferendum, & omnibus ministrandum.

Communicaturi lauent manus, & nitidis vestibus induantur.

7 OMnes viri, quando communicare desiderant, lauant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi Corpus Christi accipiunt. Non est graue, quod dico, fratres. Quomodo viri lauant aqua manus suas, sic eleemosynis lauant conscientias suas. Similiter & mulieres, quomodo nitidum exhibent linteolum, vbi Corpus Christi accipiunt, si corpus castum, & cor mundum exhibeant, vt cum bona conscientia Corpus Christi suscipiant. Rogo vos, fratres, numquid est aliquis, qui in arca sordibus plena velit mittere vestem suam? Et, si in arca sordibus plena vestis non mittitur pretiosa, qui fronte in anima, quæ peccatorum sordibus inquinetur, Christi Eucharistia suscipitur? *S. August. serm. 225. de tempore.*

8 De eodem.

Custodire debes, vt sup.p.1.c.3.§.1. de sacrificij oblatione, n.18.

9 Nihil exigendum pro administratione Sacramentorum.

Vide sup.p.1.c.5. de Sacramentorum administratione, c. spontanea, n.39. & c. qui celebrat, n.41. & per totum caput.

Qualiter puniendus clericus, cuius negligentia de sanguine Christi aliquid stillauerit.

10 SI per negligentiam aliquid de sanguine Domini stillauerit in terram, lingua lambetur, & tabula radetur. Si non fuerit tabula, non conculcetur, locus corradetur, & igne consumetur, & cinis

intra altare recondetur, & Sacerdos quadraginta diebus pæniteat. Si ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pæniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla peruenerit, quatuor diebus pæniteat. Si vſque ad tertium, nouem diebus pæniteat. Si vſque ad quartum, viginti diebus pæniteat, & linteamina, quæ tetigerit ſtilla, tribus vicibus miniſter abluat calice ſuperpoſito, & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recondat. *S. Pius Papa de conſecr. diſt. 2. c. eod.*

a Quadraginta diebus pæniteat) *Intellige, vt tot diebus ieiunet, & tot diebus a Sacramentorum communione abſtineat.*

Qualiter pænitere debeat, qui euomit Euchariſtiam.

SI per ebrietatem, vel voracitatem Euchariſtiam euomuerint clerici, vel monachi, ſeu diaconi, & presbyteri, ſeptuaginta diebus 11
pæniteant. Epiſcopus nonaginta. Si pro infirmitatis cauſa euomuerint, ſeptem diebus pæniteant. *Pænitentiale Bedæ de conſecr. diſt. 2. c. ſi quis per ebrietatem.*

Euchariſtia, & ſanctum Chriſma debent fideliter ſub clauibus cuſtodiri; contrafacientes, qualiter puniendi.

IN cunctis Eccleſijs Chriſma, & Euchariſtia, ſub fideli cuſtodia, clauibus adhibitis, conſeruentur. Ne poſſit ad illa temeraria manus 12
extendi, ad aliqua horribilia, vel nefaria exercenda. Si vero is, ad quem ſpectat cuſtodia Euchariſtiæ, & Chriſmatis, ea incaute reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur: & a ſi per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori ſubiaceat vltioni. *Sacerdotale Romanum ex Concil. Later. c. 3. de cuſt. Euchar. c. 1.*

Quali-

Qualiter pænitere debeat, qui non bene custodit Eucharistiam.

3 QVi bene non custodierit Sacrificium; & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit; quadraginta diebus pæniteat. Qui autem perdiderit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit; triginta diebus pæniteat. *Concil. Arelat. de consecr. dist. 2. c. eod.*

Vide sup. p. 1. c. 3. §. 1. de sacrificij oblatione: & c. 5. de Sacramentorum ministratione: & p. 2. c. 11. de sollicitudine, vigilantia, & zelo Sacerdotum.

NE

NE MISSAS RITE NON CELEBRET, AVT OFFICIVM DIVINVM RITE NON PERSOLVAT SACERDOS.

CAP. XVII.

SVMMARIVM.

MISSA non in quouis loco, sed tantum in sacro, & ab Episcopo dedicato, celebranda. 1.11.12.13.14.
Probare se debet Sacerdos, & confiteri peccata sua, antequam celebret. 2.3.
Sacerdos degradatus celebrans, qualiter puniendus. 7.
Sacerdos excommunicatus celebrans, qualiter pœnitere debeat. 4.5.
Et qualiter interdictus. 5.
Sacerdos ligatus minore excommunicatione non efficitur irregularis, licet grauiter peccet. Sacramenta tamen ab eo collata tenent. 6.
Celebrans in pane fermentato, aut calice ligneo, sine aqua, & igne, qualiter puniendus. 19.
Et qualiter, qui non communicat in Missa, quam celebrat. 23.
Et qualiter, qui sanguinem non sumit. 24.
Quæ pollutio impediat communionem, aut Missæ celebrationem. 8.
Missa a ieiunio celebranda. 9.10.
Coepta finienda. 10.18.
Sacerdos cum baculo ad Missam celebrandam ingredi non debet, neque capite velato. 18.
Neque cum calcaribus, aut cultellis extra pendentibus. 13.
Neque sine sacris vestibus, iisdemq. mundis, quibus indutus Ecclesiam non egrediatur. 20.
Neque in panno serico, aut tincto celebret. 22.
Quod si celebrauerit sine orario, est excommunicandus. 21.
Neque solus, sed duobus saltem præsentibus, celebrare debet Sacerdos. 14.15
Non tamen debet esse femina ministrans. 16.
Neque plus, quam semel in die, poterit Missam dicere, excepto die Natalis Domini, & aliis casibus. 17.
Officium Diuinum omnes vniformiter recitare tenentur. 25.
Qui illud omittit, qualiter puniendus. 26.
Fanon, siue Phanon, siue Fænon, Mappula, Amapha, quid. 20.

CAP.

Cap. 17.

1 CAVE ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris: sed in eo, quem elegerit Dominus. *Deuter. 12.*
2 Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit in digne, iudicium sibi manducat, & bibit: non dijudicans corpus Domini. *1.Cor.11.*

Peccata confitenda ante Missę celebrationẽ.

3 QVando Corpus Christi accipere debemus, ante ad pænitentiã, & confessionem recurrere debemus, & omnes actus nostros curiosius discutere, & peccata (si in nobis comperimus) cito festinemus per confessionem, & veram pænitentiam abluere, ne cum Iuda proditore, peccata nostra celantes, pereamus. *S. August. libro de salutaribus documẽtis, & Ecclesiasticis dogmatibus, dogmate 53. tom. 3. S. Cyprianus serm. de lapsis. Hugo de Sancto Victore de Eccles. officijs. Concil. Trident. sess. 13. c. 7. S. Chrysost. hom. 30. in Genesim 10. & 83. in Matth. 60. ad populum Antiochenum.*

Sacerdotes excommunicati celebrantes qualiter pænitere debeant.

4 DE illis presbyteris, qui tempore Sanctissimi prædecessoris nostri Domini Papæ Nicolai excõmunicati sacrum ministerium contingere præsumpserint, ipsi in se damnationis (sicut sacri Canones statuerunt) sententiam intulerunt. Tamen, quia miseratio Apostolica veniã solet præstare correctis, ob multitudinem misericordiæ illis, hãc indulgentiam exhibemus, vt sancta communione sagiari studeant tribus continuis annis per hebdomadam omni secunda, & quarta, & sexta
5 feria a vinos & a carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere. *Al. Papa 8. 1. 1. q. 3. c. eod.*

De

De eodem, ac de interdictis.

CLerici, si qui, a suis, aut etiam de mandato Romani Pontificis 5
ab alienis Episcopis interdicti, vel excommunicati, ante absolutionem Diuina Officia celebrauerint, nisi moniti sine dilatione redierint, perpetuæ depositionis sententiam pro ausu tantæ temeritatis incurrant. *Alex. 3. de cler. excomm. c. eod.*

Sacerdos ligatus minore celebrans, licet grauiter peccet, nō efficitur irregularis: Sacramenta tamen ab eo collata tenent,

SI celebrat minore excommunicatione ligatus, licet grauiter pec- 6
cet, nullius irregularitatis tamen notam incurrit: nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione iurisdictionis sibi competunt, exercere: Si tamen scienter talis electus fuerit, eius electio est irritanda: pro eo, quod ad susceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione a sanctis Patribus est priuatus. Peccat autem conferendo Ecclesiastica Sacramenta: sed ab eo collata virtutis non carent effectu: cum non videatur a collatione, sed participatione Sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus dummodo non in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem superioris, communioni excommunicatorum pertinaciter se ingesserit. In quo casu est anathemate feriendus. *Greg. 9. de cler. excomm. c. eod.*

Sacerdos degradatus celebrans qualiter puniendus.

PEruenit ad nos, quod Saturninus presbyter, postquam pro cri- 7
mine lapsus sui a Sacerdotis ordine est deiectus, ad explendū ministeriū Sacerdotis præsumpsit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factū fraternitas vestra repererit, eum, sacri Corporis, & Sanguinis Dominici participatione priuatum, in pænitentiam redigat, ita, vt vsque ad diem obitus sui in eadem excommùnicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat.

cipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pænitentiam agere cognouerit, vt ei iuste ad recipiendum inter laicos communionem, & ante exitum debeat misereri, hoc in tuæ fraternitatis ponimus potestate. *S.Gregor.dist.50.c.accedens.*

Missæ celebrationem, aut communionem, quæ pollutio impediat,

8 CVm pollutio ex naturæ superfluitate, vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illusio non est timenda: quia hanc animus nesciẽs pertulisse magis dolendus est, quam fecisse. Cum vero vltra modum appetitus gulæ in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen vsque ad prohibitionem recipiendi sacri mysterij, vel Missarum solemnia celebrandi, cum fortasse aut dies festus exigit, aut exhibere mysterium pro eo, quod Sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam, si adsunt alij, qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam facta a perceptione sacri mysterij prohibere non debet, sed ab immolatione sacri mysterij abstinere, vt arbitror, humiliter debet, si tamen dormientem turpi imaginatione illusio non concusserit &c. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet animo suus reatus. Vident enim, a qua radice inquinatio illa processerit: quia, quod cogitauit sciens, hoc pertulit nesciens: & propter talem pollutionem a sacro mysterio ea die abstinere oportet. *S. Greg. dist. 6. c. testamentum. Burchardus l.5.c.43. Iuo p. 2. c.52.*

Missa a ieiuno celebranda.

9 SAcramenta altaris non nisi a ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cena Domini celebratur &c. *Concil. Agricanum de consecr. dist.1. c. eod. Sed huic decreto derogatum est per contrariam consuetudinem, & per tex. de consecr. dist.2. c. liquido, quatenus excipit diem cenæ Domini.*

De eodem,
quodq. cœpta Miſſa finiatur.

NVllus, poſt cibum, potumq. quantumlibet minimum ſumptum 10
Miſſas facere, nullus abſque prouentu patentis moleſtiæ mini-
ſter, vel Sacerdos, eum cœperit, imperfecta officia præſumat
omnino relinquere. Si quis hæc temerare præſumpſerit, excommuni-
cationis ſententiam ſuſtinebit. *Concil. Toletan. 7. 7. q. 1. c. nihil contra, de
conſecr. diſt. 2. c. liquido.*

Miſſa in loco profano non celebranda.

NObis periculum eſt male obiti mandati, ſi loci rationem n gle- 11
xerimus, maxime ſi Sacerdotij myſteria in locis profanis cele-
brauerimus: propterea quod ea res indicium haberet contem-
ptus in celebrante, offendiculum quoque generaret pro varietate affe-
ctionum multifariam, propter variam multorum in rerum diuinarum
ſcientia infirmitatem &c. *S. Baſilius de baptiſmo. Concil. Laodic. can. 8. &
58. Carthag. 2. can. 9. de conſecr. diſt. 1. c. ſicut, cum ſeqq. Conc. Trid. ſeſſ. 22.
c. de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ.*

De eodem.

SAtius eſt Miſſam non cantare, aut non audire, quam in illis locis, 12
vbi fieri non oportet, niſi pro ſumma cõtingat neceſſitate, quoniam
neceſſitas legem non habet. Vnde ſcriptum eſt: Vide, ne offeras ho-
Deut. 12. locauſta tua in omni loco &c. *Felix Papa 4. ad omnes Epiſcopos c. 1. vt
per Iuonem p. 2. c. 76. & p. 3. c. 61. cum ſeqq. Vide ſup. p. 1. c. 4. de templis. §.
1. a cap. non patiantur, n. 35. cum ſeqq.*

De eodem,
quodq. nullus celebret Miſſam calcaribus indutus, aut cultellis extra pendentibus.

NVllus extra Eccleſiam in locis non ſacratis, aut calcaribus in- 13
dutus, vel cultellis extrapendentibus, celebret. *Sacerdotale
Rom. l. 1. c. 13.*

De eodem, quodq. Sacerdos solus Missas non celebret.

14 DEo perfectè sacrificantes, quando Domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, vt Domino perfectè in locis Deo sacratis sacrificare probentur. Ait namque auctoritas legis diuinæ, Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, *Deut. 12.* quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus. *Anacletus Papa de consecr. dist. 1. c. Episcopus Deo.*

Duobus saltē præsentibus Missa celebranda.

15 NVllus presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibiq. respondentibus ipse tertius habeatur; quia, cum pluraliter dicitur ab eo, Dominus vobiscum, & Orate pro me, apertissime conuenit, vt & ipsius respondeatur salutationi. *Soter Papa de consecr. dist. 1. c. hoc quoque.*

16 Prohibendum est, vt nulla femina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare &c.

Conc. Mogunt. de cohab. cler. & mul. c. 1. Conc. Laodic. c. 19. & 44. Gelasius Papa ep. 1. c. 28.

Non licet plus quam semel in die celebrare, excepto Natalis Domini die, & alijs.

17 SVfficit Sacerdoti vnam Missam in vna die celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est, vnam Missam facere: & valde felix est, qui vnam digne celebrare potest. *Alex. Papa secundum Iuonem p. 2. c. 81. de consf. dist. 1. c. eod. de celebr. missarum, c. consuluisti. Excepto die Natalis Domini, vbi tres dicuntur. Telesphorus Papa ead. dist. c. nocte sancta, & alijs, vt refert Paludanus in 4. dist. 15. q. 2, S. Antoninus p. 3. tt. 13. c. 6. §. 4.*

Sacerdos non ingrediatur ad Missarum solemnia celebranda cum baculo, aut capite velato; & cœptam Missam finire debet.

Nvllus Episcopus, aut presbyter, seu diaconus ad Missarum so- 18
lemnia celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei assistere. Quoniam & Apostolus prohibet viros velato capite orare in Ecclesia. Et, qui temere præsumpserint, communione priuentur. Cum vero Episcopus, aut presbyter ingressus fuerit ad Missarum solemnia celebranda, nisi passio aliqua interuenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, vt ab alio Episcopo, vel presbytero Missarum solemnia suppleantur; sed, qui initium posuit, suppleat vsque in finem, quia scriptum est, Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Si quis vero præsumpserit, præter quod posuimus agere, a sacro Corpore, & Sanguine Domini nostri Iesu Christi sit suspensus. *Zachariæ Papa de consecr. dist. 1. c. eod. Iuo p. 3. c. 271.*

1. Cor. 11.

Matth. 10.

Celebrans in pane fermentato, aut calice ligneo, sine aqua, & igne, qualiter puniendus.

Literas tuas accepimus, continentes, quod, cum super excessi- 19
bus presbyteri Ecclesiæ sanctæ Brigidæ inquireres, confessus est, quod, cum quadam die hostiam, & calicem non haberet, in pane fermentato, & scypho ligneo Missarum solemnia celebrare præsumpserit &c. Intellecto iterum, quod prædicta Ecclesia per maliciam dicti presbyteri multipliciter lædebatur, inquisitionis officium iterans, ex eius confessionibus inuenisti, quod idem sine igne sacrificabat, & aqua. Cum igitur vel ex aperta malitia, vel nimia desipientia peccasse probetur, mandamus, quatenus officio, & beneficio perpetuo ipsum prives. *Honorius 3. de celebr. Miss. c. fi. De calice ligneo vide sup p. 1. c. 3. §. 2. de vestimentis n. 11.*

Sacerdos ſine veſtibus ſacris, ijsq. mũdiſsimis Miſſam non celebret, neque illis indutus Eccleſiam egrediatur.

20 NVllus presbyter abſq. amictu, alba, & * fænone, & caſula vllatenus præſumat Miſſam celebrare. Et hæc ſacra veſtimenta mũdiſſima ſint, & in nitido loco intra Eccleſiam collocentur. Nec vſquam presbyter his indutus extra Eccleſiam exeat, quia hoc Diuina lex prohibet. *Burchardus l. 2. c. 5 0. Iuo p. 2. c. 1 1 7. ex Conc. Rhemenſi, licet in eo hoc decretum non inuenerim.*

Fœnon) *ſiue Fanon, ſiue Phanon, eſt ſudarium, quod Sacerdos geſtare debebat in manibus ad abſtergendũ ſudorem vultus, & pituitam ex naribus, & oculis effluentem, ſecundum Alcuinum de diuinis officijs cap. De ſingulis veſtibus, & Rabanum Maurum de inſtitutione clericorum l. 1. c. 1 8. Burchardus l. 2. c. 5 0. Iuo p. 2. c. 1 1 7. & ſermone de rebus Eccleſiaſticis de ſignificationibus veſtimentorum Sacerdotalium. Hoc genus ſudarij vocat Beda de ſeptem ordinibus tomo 3. Mappulam, ideſt Amapham, quam niſi infra manum portari debere autumat. In huius locum videtur ſubrogatus manipulus, qui portatur in ſiniſtra. Quo ſignificatur exterſio minimarum macularum, quia manipulus eſt quaſi ſudarium ad extergendum vultum. Verba ſunt S. Thom. ſup. 4. diſt. 2 4. q. 3. art. 3.*

Sacerdos ſine orario celebrans excommunicandus.

21 CVm Sacerdos ad ſolemnia Miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut Sacramentum Corporis, & Sanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroq. humero circumſeptus, ſicut tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus, ita, vt de vno, eodemq. orario ceruicem pariter, & vtrumque humerum premens ſignum in ſuo præparet pectore Crucis. Si quis aliter egerit, excommunicationi debitæ ſubiaceat. *Conc. Brachar. diſt. 2 3. c. Eccleſiaſtica.*

Non

Non celebrandum in panno ſerico, aut tincto.

Conſulto omnium, ſtatuimus, vt Sacrificium altaris non in ſerico panno, aut tincto quiſquam celebrare præſumat: ſed in puro linteo ab Epiſcopo conſecrato, terreno ſcilicet lino procreato, atque contexto: ſicut Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſindone linea munda ſepultum fuit. *Euſeb. Papa de conſecr. diſt. 1. c. eod. vel S. Silueſter ſecundum S. Damaſum in Pontificali. Idem decreuit S. Sixtus Papa martyr. S. Thom. opuſculo de off. Sacerdotis c. 1. Vide ſup. p. 1. c. 3. §. 2. de veſtimentis, Corporale cui, n. 13.* 22

Sacerdos, qui, celebrans non communicat, qualiter puniendus.

Quicumque Sacerdotum diuino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit; ab ipſa, qua ſe indecenter priuauit, gratia communionis anno vno repulſum ſe nouerit &c. Ergo modis omnibus eſt tenendum, vt quotieſcumque ſacrificans Corpus, & Sanguinem Ieſu Chriſti domini noſtri in altario immolat, toties perceptionis Corporis & Sanguinis Chriſti participem ſe præbeat. *Conc. Toletan. 12. de conſecr. diſt. 2. c. relatum.* 23

Sacerdos, qui, celebrans, ſanguinē non ſumit, qualiter puniendus.

Comperimus, quod quidam ſumpta tantummodo Corporis ſacri portione, a calice ſacri cruoris abſtineant. Qui proculdubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuiſio vnius eiuſdemq. myſterij ſine grandi ſacrilegio non poteſt prouenire. *Gelaſius Papa de conſecr. diſt. 2. c. eod.* 24

Omnes vniformiter Officium Diuinum recitare tenentur.

25 DE ijs, qui contra Apostoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic Sancto Concilio, vt metropolitanæ sedis auctoritate coacti vniuscuiusque prouinciæ ciues, rectoresq. Ecclesiarũ vnum eumdemq. in psallendo teneant modum, quem in metropolitana sede cognouerint institutum nec aliqua diuersitate cuiusque ordinis, vel officij a metropolitana se patiantur sede disiungi &c. Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione priuatus, apud metropolitanũ sub pænitentiæ censura per maneat corrigendus &c. *Conc. Toletan. 11. dist. 12. c. eod. c. placuit. Concil. Brachar. 1. can. 20. 21. 22. Conc. Veneticum c. 15.* Postea fel. rec. *Pius Papa V. anno 1568. septimo Idus Iulij præscripsit vnum eumdemq. psallendi ritum.*

Officium Diuinum omittens qualiter puniendus.

26 STatuimus, & ordinamus, quod quilibet, habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio Diuinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus non faciat suos pro rata omissionis officij, & temporis, sed eos, tamquam iniuste perceptos, in fabricas Ecclesiarum huiusmodi beneficiorum, vel pauperum eleemosynas, erogare teneatur. Si vero vltra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur: cum propter officium detur beneficium. Intelligitur autem Officium omittere, quo ad hoc, vt beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit. *Conc. Lateran. sub Leone X. cap. 9. Et ita legendum nouissime scribit Petrus a Nauarra de restitutione p. 1. l. 2. c. 11. art. 182. contra Dominicum Sotum de iustitia, & iure, l. 10. q. 5. art. 6. col. 5. vbi dicit legendum, Per sex menses, non, Post sex menses.*

De eodem.

STatuimus, vt, qui horas omnes Canonicas vno, aut pluribus diebus intermiserit, omnes fructus, qui illi, vel illis diebus respondent; qui vero Matutinas, dimidiam; qui ceteras omnes horas aliam dimidiam; qui harum singulas, sextam partem fructuum eius, diei amittat. 27
Pius V. Romae, Kal. Octobris, anno Domini 1571.

NE LOCA, AVT RES SACRAS IMMVNDAS ESSE SINAT, NEV DISTRAHAT, PROFANET VE SACERDOS.

CAP. XVIII.

SVMMARIVM.

NEMO profanare debet vasa, aut vestimenta sacra: quia eiusmodi profanatores a Deo seuere puniuntur. 1.6.7.
Vestimenta, & vasa sacra, & corporalia munda sint, & nitida. 2.
Mundis vestibus, & munda conscientia tractanda Domini Sacramenta. 3.
Pallæ sordidæ, & vela sanctuarij, qualiter lauanda. 4.
Nemo det pignori vasa, aut vestimenta sacra. 5.
Vestimentis altaris laici mortui non obuoluendi. 8.

Cap. 18.

BALTASSAR rex iam temulentus præcepit, vt afferrētur vasa aurea, & argentea, quæ asportauerat Nabuchodonosor pater eius de templo, quod fuit in Ierusalem, vt biberet in eis rex, & optimates eius &c. Eadem nocte interfectus est Baltassar rex Chaldæus. *Dan. 5.* 1

Ecclesiæ vestimēta, vasa sacra, & corporalia, sint munda, & nitida.

SVnt aliqui, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verūmetiam vasa ministerij, & vestimēta ministrorum, ac pallas altaris, necnon ipsa Corporalia tam immunda relinquunt, quod interdū aliquibus sunt horrori &c. Præcipimus, vt oratoria, vasa, Corporalia, & vestimenta prædicta, munda, & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerēt etiam in profanis. *Innoc. 3. de cust. euch. c. fi. Barth. l. 2. c. 50. l. 3. c. 97. Vide sup. p. 1. c. 4. S. 1. de Templis, c. Erat sollicitus, n. 38.* 2

Mundis vestibus, & munda conscientia tractanda sunt Domini Sacramenta.

NOn quotidianis, & quibuslibet pro vsu vitæ communis pollutis vestibus ingredi debemus in Sancta Sanctorum, sed munda conscientia, & mundis vestibus tenere Domini Sacramenta. *S. Hieron. super Ezechielem c. 46.* 3

Qualiter lauandæ pallæ sordidæ, & vela sanctuarii.

PAllas, & vela Sanctuarij, si sordidata fuerint ministerio, diaconi cū humilibus ministris intra Sanctuarium lauent, non eijcientes foras a sacrario: & velamina Dominicæ mensæ abluant: ne forte puluis Dominici corporis male decidat. Sindonem vero non foris abluant: & erit hæc operanti peccatum. Idcircò intra sacrarium ministris præcipimus hæc sancta cum diligentia custodire. Sane peluis noua comparetur, & præter hoc nil aliud tangat. Sed nec ipsa peluis velis apponatur lauandis, nisi quæ ad Dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris solæ in ea lauentur, & in alia vela ianuarum &c. *S. Clemens de consecr. dist. 1. c. nemo per ignorantiam.* 4

Nemo det pignori vasa, aut vestimenta sacra.

5 NVllus presbyterorum præsumat calicem, vel patenam, vel pallium altaris, vel vestimentum Sacerdotale; aut librum Ecclesiasticum tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet laico, aut feminæ in vadimonio dare, nisi iustissima necessitate vrgente: quia tanta est Sanctitas sacri ministerij, vt, salua altioris mysterij intelligentia, etiam Dominus per Prophetam prohibuerit, ne cum sanctis vestimentis Sacerdos ad populum procedat, sed illa intra sancta dimittat, a colloquio diuino rediens &c. Sicut sanctus Stephanus Papa, & martyr sanctum Hilarium in suis decretis docuit. *Hoc decretum datur Concilio Rhemensi c. 11. sed falso.*

Nemo profanet vasa, aut vestimenta sacra.

6 NVllus Sacerdos, seu laicus, calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra, & diuino cultui mancipata, ad alios vsus retorquere præsumat. Nam, quicumq. de calice sacro aliquid aliud bibit præter Christi Sanguinem, qui in Sacramento accipitur, & patenam ad aliud officium habet, quam ad altaris ministerium, deterrendus est, exemplo Baltasar, qui, dum vasa Domini in vsus communes assumpsit, Dan. 5. vitam pariter cum Regno amisit. *Ita refertur ex Conc. Aurelian. 4. c. 9. Sed in nullo quinque Conciliorum Aurelianis celebratorum inuenitur. Idem tamen decretum est in Can. Apostolorum 72. & in Concilio Brachar. 3. c. 2. de consecr. dist. 1. c. vestimenta.*

7 Sacra vasa furto subtrahere cupiens clericus diuinitus punitur.

Vt not. sup. p. 1. c. 3. §. 2. de vestimentis, Nocte consurgens, n. 20.

Vestimentis altaris mortui laici non obuoluendi.

NEmo per ignorantiam clericus mortuum credat obuoluendum, 8
aut diaconus scapulas velit operire palla, quæ fuit in altari, aut
certe, quæ diacono data est in mensam Domini. Qui hæc fecerit vel leuiter, quasi nihil, & negligenter habuerit diuina mysteria, diaconus triennio, sexq. mensibus a Dominico alienus erit altari, grauiter percussus anathemate. Quod si clericum presbyter non commonuerit, decem annis, & sex mensibus excommunicatus sit: propterea quod de Dominicis sacramentis subiecta sibi non amouerit ministeria: & postea cum grandi humilitate matri reconcilietur Ecclesiæ. *S. Clemens de consecr. dist. 1. c. eod.*

NE PROFANIS VESTIBVS INDVATVR SACERDOS, NE FERAT ANVLOS, NE COMAM NVTRIAT, AVT BARBAM.

CAP. XIX.

SVMMARIVM.

AMICTVS corporis est index interioris hominis. 1. 12.
Puniuntur a Domino, qui peregrina veste induuntur. 2.
Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. 3.
Sacerdotum cultus nimius in vestibus reprobatur. 4.
Sæcularibus, aut profanis vestibus indui non debent, nec alicubi esse sine operimento, ac de pœna transgressorum. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.
De coloribus, qui clericis interdicuntur in vestibus, deq. alijs superfluitatibus, ac de anulis. 7. 9.
Quid de vnguentis. 9.
Quid de calciamentis. 10.
Clerici arma ferentes qualiter puniuntur. 10.
Clerici nec comam nutriant, nec barbam: alioqui ab Archidiacono tondendi. 14. 15. 16.
Corona in modum sphæræ radenda. 16.
Ornatus, & sordes pari modo fugiendæ. 13.
Tunica sacerdotalis quæ. 5.
Epitimium quid. 9.

Cap. 19.

AMICTVS corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo. *Eccl.19.* 1

Visitabo super omnes, qui induti sunt veste peregrina. *Soph.1.* 2

Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. *Matth.11.* 3

Sacerdotum cultus nimius in vestibus reprobatur.

CErnitur in nonnullis Sacerdotibus vestium cultus plurimus, vir- 4
tutum autem nullus, aut exiguus. Quibus ego si rememorem
1.Tim.2. illud Apostolicum, Non in veste pretiosa; vereor, ne indignentur, dum nimirum indignum ducant in se assumptam sententiam, quam prius in viliorem sexum, & ordinem, prolatam fuisse recognouerint. Quasi vero non eodem vtantur medici ferro secandis Regibus, quo & popularibus hominibus &c. Attamen, si indignantur pari cum mulierculis non quidem a me, sed ab Apostolo feriri sententia, dedignentur & cum ipsis eadem inuolui culpa &c. Verum tu, Sacerdos Dei altissimi, cui ex his placere gestis, mundo, an Deo? Si mundo, cur Sacerdos? si Deo, cur, qualis populus, talis & Sacerdos? &c. *S.Bernard.ep.42.*

Clerici sæcularibus vestibus non vtantur, nec alicubi sint sine operimento: ac de pœna transgressorum.

PResbyteri, & diaconi sæcularibus indumentis non vtantur nisi,
vt condecet, tunica Sacerdotali: sed neque, dum ambulauerint 5
in ciuitate, aut in via, aut in plateis, sine operimento præsumant
1.Cor.11. ambulare, præter, si in itinere longo ambulauerint: quia, sicut mulier orans in Ecclesia non velato capite deturpat caput suum, iuxta Apostoli vocem; ita Sacerdos sine operimẽto deturpat Sacerdotium suum. Quod si temere præsumpserit contra statuta agere; communione priuetur, donec, quæ statuta sunt, adimplere maturet. *Zacharias Papa 21. q.4.c.Episcopi.*

Tunica

[a] Tunica Sacerdotali) *hæc est tunica talaris, hoc est ad talos vsque demissa vestis, vt notat Cardinalis S. Sixti hic. Et illa debent vti Sacerdotes ex decreto Martini Papæ dist. 23. c. pen.*

De eodem.

6 SIne ornatu Sacerdotali extra domos Sacerdotes apparere non conuenit; ne, vt aliqui sæcularium, iniurias patiantur; sed ea solũ modo, quæ per Patres constituta videntur, obseruent. Contrarius denique inuentus, aut desinat, aut canonicæ subiaceat disciplinæ. *Leo Papa 4. 21. q. 4. c. eod.*

De eodem, ac de coloribus, qui in clericalibus vestibus prohibentur, & alijs superfluitatibus, & anulis.

7 CLausa deferant desuper indumenta clerici, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. Pannis rubeis, aut viridibus, nec non manicis, aut sotularibus consutirijs, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus Sacerdotes non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra Ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in Sacerdotio, & personatibus constituti: nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes: sed nec anulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis. *Innoc. 3. de vita & hon. cler. c. penult.*

Clerici honestum habitum non ferentes qualiter puniendi.

8 OMnes Ecclesiasticæ personæ, quantumcumq. exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia aut beneficia qualiacumq. Ecclesiastica obtinuerint, si, postquam ab Episcopo suo, etiam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini, & dignitati congruentem, & iuxta ipsius Episcopi ordinationem, & mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ipsorum beneficiorum. Necnon, si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum, & beneficiorum huiusmodi coerceri possint, & debeant. Constitutionem Clementis V. in Con-

in Concilio Viennensi editam, quæ incipit, Quoniam, innouando, & ampliando. *Concil. Trident. sess. 14. c. 6.*

De eodem, ac de vnguentis.

OMnis iactantia, & ornatura corporalis a sacrato ordine aliena 9
est. Eos ergo Episcopos, vel clericos, qui se fulgidis, & claris vestibus ornant, emendari oportet. Quod si in hoc permanserint, [b] epitimio tradantur: similiter & eos, qui vnguentis inunguntur. &c. A priscis enim vsque temporibus omnis sacratus vir cum mediocri & viliori veste conuersabatur. Omne quippe, quod non propter necessitatem suam, sed propter venustatē accipitur, elationis habet calumniam: quemadmodum magnus Basilius ait. Sed neque ex sericis texturis vestem quis variatam induebat, neque apponebat variorum colorum ornamenta in summitate vestimentorum. Audierant enim ex Dei sona lingua, Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. *Septima*
Matth. 11 *Synod. 21. q. 4. c. eod. iuxta veriorem literam. Iuo p. 5. c. 331.*

[b] Epitimio) *est Epitimium obiurgatio, aut reprehensio, vt colligitur ex Modestino iurec. ff. de tutoribus, & cur. l. scire §. 1. Quamuis aliter interpretetur Alciatus Parerg. l. 2. c. 29. Sed, quod ad nos facit, Epitimium est suspensio vnius septimanæ, vt not. a doctoribus, iuncto cap. nullus eadem causam, 21. q. 4. licet in Septima Synodo Nicæna, vnde sumptum est hoc decretum, pro Epitimio legatur Supplicio.*

De eodem, ac de armis non ferendis, ac de calciamentis.

NVllus clericus sagum, aut vestimenta, aut calciamenta sæcu- 10
laria, nisi quod religionem decet, induere præsumat. Quod si post hanc definitionem clericus aut cum indecenti veste, aut cum armis inuentus fuerit, a seniore ita coerceatur, vt triginta dierum inclusione detentus, aqua tantum, & modico pane diebus singulis sustentetur. *Concil. Matiscon. c. 3. dist. 23. c. clerici. Sexta Synod. c. 27. In calciamentis ea ratio est habenda, vt videlicet, quod quam minimum præferat curiositatis, minimoq. sumptu parari possit, & ad necessarium modo vitæ vsum sit satis. S. Basilius in reg. fus. interrog. 22.*

De eodem.

11 QVicumque clericus virgata vel partita veste publice vtetur, (nisi causa rationabilis subsit) si beneficiatus extiterit, per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit eo ipso suspensus &c. *de vita & hon. cler. clem. 2.*

Superfluitas exterior, est index interioris vanitatis.

12 VAnum cor vanitatis notitiam ingerit corpori. Exterior enim superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumenta animi mollitiem indicant. Non tantum curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. *S. Bernard. in Apologia.*

13 Ornatus & sordes pari modo fugiendæ: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.

S. Hieron. ad Nepotianum.

Clericus nec comam nutriat, nec barbam: alioquin ab Archidiacono tondendus.

14 CLericus neque comam nutriat, neque barbam. *Concil. Carthagin. de vita & hon. cler. c. eod.* Quod si comam nutrierint, aut barbam, etiam inuiti a suis Archidiaconis tondeantur. *Alex. 3. eo tt. c. clericis. Concil. Agath. dist. 23. c. clerici.*

De eodem.

Bnod.22. NOn oportet clericos comam nutrire, & ministrare; sed attonso capite, patentibus auribus, & secundum Aaron talarem vestem induere, vt sint in habitu ornato. *Ex decreto Martini Bracharensis, dist. 23. c. pen.* 14

De eodem, & quod desuper comam in modum sphæræ radant. 15

Prohibite fratres, *vt sup. p. 2. c. 3. §. 1. de ornatu, n. 23. Vbi multa alia de hoc.*

NE CANES ADVENANDVM, ACCIPITRES, AVT FALCONES AD AVCVPANDVM HABEAT SACERDOS.

CAP. XX.

SVMMARIVM.

OMNIBVS clericis interdictæ sunt venationes, & silvaticæ vagationes, & accipitrum, & falconum vsus. 1.

Presbyter, aut diaconus, qui inuenti fuerint sæpius huiusmodi venationibus, & aucupijs operam date, qualiter puniendi. 2.

In Scripturis sacris non inuenitur quisquam sanctus venator. 3.

Cap. 20.

OMNIBVS seruis Dei (ideſt clericis) venationes, & 1
ſiluaticas vagationes cum canibus, & vt accipitres, & falcones habeant, interdicimus. *diſt. 34. c. eod. de clerico ven. c. 2. Conc. Moguntinum, ne cler. vel mon. c. 1.*

Presbyter habens canes ad venandum, aut accipitres, qualiter puniendus.

PResbyterum, aut diaconum canes ad uenandum, aut accipitres,
aut huiuſmodi res habere non licet. Quod ſi quis talium perſo-
2 narum in hac voluptate ſæpius detentus fuerit, ſi presbyter eſt,
duobus menſibus, ſi diaconus, ab omni officio, & communione ſuſpendatur. *Conc. Aurelian. 4. diſt. 34. c. Epiſcopum, licet aliter in originali legatur: de quo vide Burchardum l. 2. c. 213. Iuonem p. 5. c. 366. p. 6. c. 288. p. 13. c. 30. Concordat Concil. Agath. c. 55. Epaunen. c. 3. de cler. ven. c. 1.*

Eſau venator erat, quoniam peccator erat. 3
Et penitus nõ inuenimus in Scripturis ſanctis ſanctum aliquem venatorem; piſcatores inuenimus ſanctos.

S. Hieron. diſt. 86. c. eod.

PARS
QVARTA

DE
MORTE BONI, ET MALI
SACERDOTIS.

DE MORTE BONI SACERDOTIS.

CAP. I.

SVMMARIVM.

PRETIOSA est in conſpectu Domini mors Sanctorũ eius. 1.
Bonam ſacerdotum vitam bona mors ſequitur, & benedictio populi. 2. 4. 7. 10.
Sacerdotes iuſti moriuntur propter malitiam populi, ad eius punitionem. 3. 4. 5. 8.
Quotidie moritur iuſtus. *6. 9.*
Et ideo non ſubito moritur Sacerdos, qui ſe ſemper moriturũ cogitauerit. 11
Eſt enim illi mors quies, pax, ſomnus, portus: & propterea appetenda. 11.
Varia mors bonorum Sacerdotum: 13.
Et eſt lugenda. 14.
Nemo ſepeliebatur in Eccleſia, niſi iuſti Sacerdotes. 15. *16.*
Eorum tamen cadauera palla non debent obuolui. 17.
Induti tamen Sacerdotalibus veſtimentis ſepeliri debent. 18.
Lumina deferenda in funeribus defunctorum. *19.*
Et iuſtorum cadauera maximi facienda, & cura de ſepultura habenda, exemplo Sanctorum Patrum. 20.

Cap. I.

PRETIOSA in conspectu Domini mors Sanctorum eius. *Ps. 115.* 1

Timenti Dominum bene erit in extremis, & in diebus consummationis illius benedicetur. *Eccl. 1.* 2

Ecce dominator Dominus exercituum aufert a Ierusalem, & a Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ: fortem, & virum bellatorem, iudicem, & prophetam, & ariolum, & senem. *Isa. 3.* 3

Iustus perit, & non est qui recogitet in corde suo: & viri misericordiæ colliguntur, quia non est qui intelligat: a facie enim malitiæ collectus est iustus. Veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulauit in directione sua. *Isa. 57.* 4

Abstulit magnificos meos Dominus de medio mei: vocauit aduersum me tempus, vt contereret electos meos. *Thren. 1.* 5

Quotidie morior. *1 Cor. 15.* 6

Qui bene ministrauerint, gradum bonum sibi acquirent. *1. Tim. 3.* 7

Castigatio populi, mors Sacerdotis.

INterea, quæ comminatur Dominus, est ablatio presbyteri, siue senioris, quod ex eius præsentia non mediocre emolumentum in alios resiliat. *S. Basilius super c. 3. Isaiæ.* 8

Iustus Sacerdos quotidie moritur.

SAncti Sacerdotes, qui breuitatem vitæ indesinenter aspiciunt, quasi quotidie morientes viuunt, & tanto se sollicitius mansuris præparant, quanto nulla esse transitoria ex fine semper pensant. *S. Gregor. Moral. l. 3. c. 4.* 9

Sacerdoti iusto oritur lux in morte.

Eccles. 1. AD vesperum oritur fulgor Sacerdoti iusto, quia in occasu suam cognoscit claritatem: ideo dicitur, Timenti Dominum bene erit in extremis. *Idem S. Gregor. Moral. l. 10. c. 21.* 10

Non moritur ſubito Sacerdos, qui ſe ſemper moriturum cogitauerit.

11 NOn nocet bonis Sacerdotibus, ſi occidantur, vel ſubita morte rapiantur. Non enim ſubito moriuntur, qui ſemper ſe cogitauerunt morituros. Siue ergo ferro immolentur, ſiue a beſtijs lacerentur, aut flammis, vel vndis immergantur, aut ſuſpendantur, vel crura frangantur, vel quolibet alio infortunio moriantur, ſemper eſt pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum eius; vt dicitur. Quacumque hora iuſtus moriatur, iuſtitia eius non auferetur ab eo: & ita mors non obeſt, immo multum prodeſt eis; quia, ſiquid peccati contraxerunt per humanam fragilitatem, relaxatur per mortis acerbitatē. *Pſal. 115.* *S. Anſelmus in Meditationibus.*

Mors, eſt iuſtis Sacerdotibus, quies, pax, portus, ſomnus, ideo appetenda,

12 MOrs, Sacerdotibus iuſtis quietis eſt portus. *S. Ambroſ. de bono mortis, c. 8.* Somnus iuſtis mors eſt, immo magis migratio ad vitam meliorem. *S. Baſilius de Barlaam martyre.* Probat Simeon, atque conteſtatur tunc eſſe Sacerdotibus Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem, quando, de iſtis mundi turbinibus extracti, ſedis, & ſecuritatis æternæ portum petimus, quando, expuncta hac morte, ad immortalitatem venimus. Illa enim noſtra pax, illa fida tranquillitas, illa ſtabilis, & firma, & perpetua ſecuritas &c. Magnus nos in paradiſo carorum numerus expectat parentum, fratrum, frequens nos, & copioſa turba deſiderat, iam de ſua immortalitate ſecura & adhuc de noſtra ſalute ſollicita. Qualis illic cæleſtium regnorum voluptas, ſine timore moriendi, & cum æternitate viuendi? Quam ſumma, & perpetua felicitas? &c. *S. Cyprianus de mortalitate.* *Luc. 2.*

Varia mors bonorum Sacerdotum,

IN exitu vitæ animæ electorum nimio terrentur metu, incerti, vtrum 13
ad præmium, an ad supplicium transeant. Quidam autem electi in fine suo purgantur a leuibus quibusdam peccatis: Quidam vero in ipso exitu suo hilarescunt ex æternorum contēplatione bonorum. Quamuis enim quis in hac vita sit iustus, tamen, dum ex corpore isto egreditur, pertimescit, ne dignus supplicio sit &c. Finem iustorum optimum vocatio tranquilla commendat, vt ex eo intelligantur Sanctorum habere consortium Angelorum, ex quo ab hoc corpore sine vexatione dura tolluntur. *S. Isidorus de summo bono l. 3. c. 66. S. Gregor. Moral. l. 24. c. 17. 18.*

Mors Sanctorum lugenda.

PAtres veteris, & noui Testamenti mortes Sanctorum virorum legimus 14
multis in locis cum fletu deplorasse; in nullo autem loco, de illis, qui a sæculo discesserant, exultasse. Nam & Iacob Patriarcham tota fleuit Ægyptus septuaginta diebus; & Ioseph, & fratres eius, cum patrem deferrent in terram Canaam, ad sepeliendum, celebrantes exequias, planctu magno, atque vehemēti impleuerunt septem dies. Tantus autem fuit planctus, vt luctus inde nomen acceperit. Et de Beato Stephano legimus, quod sepelierunt eum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum &c. Si quis autem ibi cantare desiderat, Kyrie eleyson cantet; sin aliter, omnino taceat. Si autem tacere non vult in crastino, a presbytero taliter coerceatur, vt ceteri timeant. *Concil. Arelat. 3. c. 5. S. Chrysost. hom. 70. tom. 5. Licet alibi mortuos non lugendos esse præcipi videatur; in Conc. Tolet. 3. c. 22. Vide S. Cyprianum sermone de mortalitate. S. Gregorium Nyssenum oratione de dormientibus. Quod optime interpretatur S. Hieronymus ep. 25. ad Paulam, de obitu Blæsillæ, & S. Cyrillus Alex. l. 7. c. 20. super Ioan.*

Gen. 50. Ibidem.

Act. 8.

Nemo

Nemo sepeliebatur in ecclesia, nisi iusti Sacerdotes.

15 NEmo in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona Sacerdotis, qui peruitæ meritum talem, viuendo, suo corpori defuncto locum acquisiuit. *Concil. Tribur. c. 17.*

De eodem.

16 NVllus mortuus infra ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut Abbates, aut digni presbyteri. *Concil. Mogunt. c. 52.*

Sacerdotis cadauer palla non obuoluatur.

17 DE opertorio Dominici Corporis, seu palla altaris, numquam Sacerdotis corpus, dum ad tumulum vehitur, obtegatur: quia, sacro velamine vsibus suis reddito, dum honorantur corpora, altaria polluuntur. *Concil. Aruern. c. 3. Matiscon. 2. c. 12.*

Sacerdotes sepeliantur Sacerdotalibus vestimentis induti.

18 EX eo, quod Nadab, & Abiu fuerunt sepulti cum vestibus Sacerdotalibus, inoleuit consuetudo, quod Sacerdotes nouæ legis cum vestibus Sacerdotalibus sepeliantur. *Nic. Lyra sup. c. 10. Leuitici.*

19 Lumina deferri solita in funeribus ab ipsa primitiua Ecclesia.

Vide sup. p. 1. c. 4. §. 2. de cereis, n. 52. Lumina.

Iuſtorum cadauera maximi ſunt habenda, & curandum de ſepultura, exemplo Sanctorum.

NOn ſunt contemnenda, & abijcienda corpora defunctorum, 20
maximeq. iuſtorum, atque fidelium, quibus, tamquam organis, & vaſis, ad omnia bona opera Sanctus eſt vſus Spiritus. Si enim paterna veſtis, & anulus, & ſi quid huiuſmodi tanto carius eſt poſteris, quanto erga parentes maior extitit affectus, nullo modo ipſa ſpernenda ſunt corpora, quæ vtique multo familiarius, atque coniunctius, quam quælibet indumenta, geſtamus &c. Vnde & antiquorum iuſtorũ funera officioſa pietate curata ſunt, exequiæ celebratæ, & ſepultura prouiſa, ipſique, dum viuerent, de ſepeliendis, vel etiam transferendis,
Tob. 2. 12. ſuis corporibus filijs mandauerunt. Et Tobias ſepeliendo mortuos &c.
S. Auguſt. de Ciu. Dei l. 1 c. 1 3. & lib. de cura pro mortuis agenda.

DE MORTE MALI SACERDOTIS.

CAP. II.

SVMMARIVM.

TERRIBILI morte puniuntur a Deo Sacerdotes mali. 1.2.3.4.
Plures Sacerdotes damnantur, quam salui fiunt. 5.
Et inter reprobos proijciuntur. 6.
Perduntq; beatitudinem, & inueniunt mortem. 7.
Neque eorum mors finem habet, quia neque post mortem desinunt esse iniqui. 8.9.
Et ideo in morte obliuiscuntur sui, quia in vita obliti sunt Dei. 10.
Terrore suorum tormentorum multi reuocantur a culpa, qui suo viuentium exemplo prauo tracti fuerant ad culpam. 11.
Qui mortem sibi consciuerint, vel pro suis sceleribus fuerint puniti, sepeliendi sunt sine Psalmis, neque pro eis in Missa commemoratio facienda. 12.

Cap. 12.

ARREPTIS Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis, posuerunt ignem, & incensum desuper, offerētes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptū non erat. Egressusq. ignis a Domino, deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino. *Leu. 10.* 1

Core, Dathan, & Abiron seditionem mouent, hosq. viuos terra absorbet, illum vero cum socijs deuorat ignis, sed & alios murmurantes consumpsit incendium. *Num. 16.* 2

Propter peccatum filiorum Heli sacerdotis fit illis, & domui illius comminatio, ac mors aliorum prædicitur. *1. Reg. 2.* 3

Væ impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei. *Isa. 3.* 4

Plures Sacerdotes damnantur, quam salui fiunt.

Non arbitror, vt sup. p. 2. c. 9. §. 2. de oneribus, n. 28. 5

Malus Sacerdos inter reprobos proijciēdus.

TAm a potentibus huius mundi, quam a nobis (quod peius est) nonnulli grauiter fatigati depereunt, quos se de manu nostra Dominus requisiturum terribiliter comminatur, dicens, Requiram oues meas de manu pastorum, & cessare eos faciam, vt vltra non pascāt. Quod quid est aliud, quam pastores, qui se ipsos, non gregem meum pascunt, sublimitate suæ dignitatis expoliem, & inter reprobos, quia honorem suum noluerunt custodire, proijciam? Horum, & his similium consideratione perterritus Propheta, Timor, & tremor, inquit, venerunt super me, & contexerunt me peccatorum meorum tenebræ &c. *S. Prosper de vita contemplatiua l. 1. c. 21. vbi describit luctuosam carnalis Sacerdotis vitam.* 6

Ezech. 34. *Psal. 45.*

Malus Sacerdos perdit beatitudinem, & inuenit mortem.

O durus, & durior casus? Heu, quid perdidit Sacerdos, & quid inuenit? Perdidit beatitudinē, ad quam factus est; & inuenit mortem, ad quam factus non est. Hodie venimus a patria in exilium, a visio- 7

a visione in cæcitatem, a iucunditate immortalitatis ad corruptionem mortis. Misera condicio, grauis dolor, graue damnum, graue tormentum. *S. Anselmus in Meditationibus.*

Mors miseri Sacerdotis numquam finitur.

8 FIt misero Sacerdoti mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu. quia & mors viuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. Quia igitur, & mors perimit, & non extinguit; dolor cruciat, sed nullatenus pauorem fugat; flamma comburit, sed nequaquam tenebras decutit; quantum ad notitiam præsentis vitæ colligitur, supplicia ordinem non habent, quæ non suam per omnia qualitatem tenent. *S. Gregor. Moral. l. 9. c. 48. & Dialogorum l. 4.*

Iniquus Sacerdos nec post mortem desinit esse iniquus.

9 MOrs quidem animam a carne separat, animæ autem propositum non immutat. Vis scire? Considera eos etiam post mortem mentientes, Domine, in nomine tuo hoc, & hoc fecimus. *Matth. 7.* Numquid nesciebant ipsi apud se, quia numquam nec dilexerant Christum, nec fecerant voluntatem eius? Sed putant, se, sicut in hoc sæculo homines deceperunt, sic & ibi etiam Deum fallere posse: Ideo etiam non dicit illis, Discedite a me, qui operati estis iniquitatem; sed, Qui operamini: Quia iniqui nec post mortem desinunt esse iniqui: quia, etsi peccare non possunt, tamen peccandi propositum tenent. *S. Chrysost. hom. 19. in c. 7. Matth.*

10 Percutitur hac animaduersione Sacerdos malus, vt moriendo obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei.

Cæsarius admonitione 16.

Moriens Sacerdos malus multos reuocat a culpa terrore sui tormenti, quos viuens suo exemplo traxerat ad culpã.

INiquus Sacerdos moriens, qui imitatione sua multos ad culpam traxerat delectatione peccati, multos a culpa reuocat terrore tormenti. 11
Psal.57. Quod etiam Psalmista testatur, dicens, Lætabitur iustus, cum viderit vindictam impiorum, manus suas lauabit in sanguine peccatorum. In peccatorum enim morientium sanguine iusti lauant manus: quia dum eorum pœna conspicitur, conspicientis vita mundatur. Cuius enim talis tam crudelis exitus cernitur, non solum, qui viderit, refugit, sed alios etiam ab imitatione illius, quanta valuerit exhortatione, compescit. *S.Isidorus de summo bono l.3.c.66.S.Gregor.Moral.l.18.c.13.*

Qui sibi mortem consciuerit, vel pro suis sceleribus punitus est, non debet cum Psalmis sepeliri, neq; in Missa cõmemoratio pro illo facieda.

PLacuit, vt his, qui sibi ipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut suspendium, vel quolibet modo, violentam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat; neque cum Psalmis ad sepulturam eorum cadauera deducantur: multi enim sibi hoc per ignorantiam vsurpauerunt. Similiter & de his placuit, qui pro suis sceleribus puniuntur. *Concil.Brachar.1.c.16.23.q.5.c.eod.Burch.l.19.c.130.Iuo p.10.c.188.Concil.Tolet.16.c.4.& Altissiodor.c.2.* 12

OPERIS CONCLVSIO ex S. Gregorio.

EXpleto itaq. hoc Opere, ad me mihi video esse redeundum. Multum quippe mens nostra, etiam cum recte loqui conatur, extra semetipsam spargitur. Igitur a publico locutionis redeundum est ad curam cordis, vt quasi in quodam consilio consultationis, ad me ipsum discernendum conuocem cogitationes mentis, quatenus ibi videã me, ne aut incaute mala, aut bona non bene dixerim. Tunc enim bene dicitur bonum, cum is, qui dicit, soli ei, a quo accipit, per id appetit placere, quod dicit. Quæso, igitur, vt, quisquis hæc legerit, apud districtum iudicem solatium mihi suæ orationis impendat, & omne, quod in me sordidum deprehenderit, fletibus diluat. Orationis autem, atque expositionis virtute collata, lector meus in recompensatione me superat, si, cum per me verba accipit, pro me lacrymas reddat. *S. Gregor. Moral. l. 35. c. 16.*

Item, ex eodem.

REprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare, qualis esse debeat Sacerdos, inuigilaui, pulchrum depinxi hominem, pictor fœdus: aliosq. ad perfectionis litus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. *Idem S. Gregor. p. 4. Pastoralis.*

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM: IN QVO PRIOR NVMERVS FOLIVM CAPITIS, ALTER CAPITIS NVMERVM NOTAT.

Annuli

Vide,

Con-

F

Fama

K

L

M

N

O

P

imper-

Prælati

R

S

T

V

F I N I S.

Regeſtum.

✠, ✠✠;

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk.

Omnes ſunt duerniones, præter X, primi Alphabeti, & Eeee, quarti Alphabeti, qui ſunt terniones.

R O M AE,
Apud Aloiſium Zannettum.
M. D. X C V.

Pag. lin.

95. 4. *In margine*, Adde, *Ioan. 6.*

113. 3. Adde, *Vide infra p.3.c.18. nu. 4.*

116. 20. Adde, *Dominicum 22.*

177. 28. Adde, *S.Bonau.in speculo discip.c.6.particuli 2.*

196. 5. Adde, *S.Augustinus de doctrina Christiana l.3.c.9. Origenes hom. 5.in Num.*

469. 23. *in margine*, Adde, *Osee 4.*

472. 28. Adde, *infra c.12.ne sit fornicarius.c.12.13.14.*

497. 10. Adde, *dist.83.c.nihil illo.*

504. 9. Adde, *dist.91.c.clericus.*

505. *pen.* *Post verb.peruenit*, Adde, *dist.88.c.decreuit.c.consequens.*

506. 17. *Post verb.seqq.* Adde, *dist.88.c.neque.*

530. 7. Adde, *Neque post apostasiam ad aliquem ordinem debet promoueri.dist.50.c.fin.*

532. 21. Adde, *ex S.Gregor.Moral.li.34.c.18. Vbi tamen legitur, Rancor in responsione, non in reprehensione, vt hic, & additur, erectio in incessu.*

30. Adde, *Moral.li. 34.c.18.Idem S.Bonau.in Speculo disciplinæ post particul.4.c.5.*

533. 12. Adde, *S.Bonau.opusculo de perfectione vitæ.c.2.*

541. 21. *Post verb. habent*, Adde, 15.

545. 7. *Post verb.Philippenses*, Adde, *Tertullianus aduersus Psychicos.c.10.*

10. *Post verb.Leuit.* Adde, *S.Cyrillus in Leuiticum l.10.*

549. 19. *Post c.* Adde, *hoc ipsum.*

Post verb.autem, Adde, *Qualiter autem hæc pœnitentia septem annorum sit agenda, Vide, Concil.Triburien.c.55.56. 57.58.*

550. 4. Adde, *dist.81.c.quidam clerici.*

553. 28. Adde, *dist.81.c.in omnibus.*

557. 9. *Post verb.matrem*, Adde, *aut sororem.*

563. *Post lin.* 12. Adde, *Iudæorum, & infidelium communicatio in multis interdicta Sacerdotibus, & Christianis.*

16. Adde, *Et simili pœnæ subiaceat, qui eos in infirmitatibus suis curandis vocauerit. Sexta Synod.28. q.1. c. nullus. Quod extenditur ad omnes infideles ex constit. 71. Cregorij Papæ xiij.*

Post

Pag. lin.

575. 4. *Post* 35. Adde, *& nu.* 36. *Habeat.*

587. 11. Adde, *Gerunden.c.*1.*de consecr.dist.*4.*c.institutio.*

12. *Post* 15: Adde, Epaunen.c.27.

595. 3. *Post verb.pen.* Adde, *vestis autem clericalis erat clausa secundum gl. de consecr. dist.* 5.*c. dictum.*

596. 20. *Post doctoribus*, Adde, *hic.*

611. 12. Adde, *Card. Petrus Damianus epistola.*3.*c.*12.

612. 24. *Scribe*: *a*, Qui pro suis sceleribus puniuntur; *a*, *Intellige nisi contriti decesserint.* 13. *q.* 2. *c.pen. & ult. & VVormaien.c.*79.

PRAETERMISSA.

Pag. lin.

3. 19. Lege, *Non bigamis, non pœnitentibus, non repudiatarum maritis, non seditiosis, non usurarijs, non suarum iniuriarum ultoribus 43.*

4. 4. *Post verbum Charecterem,* adde, *in datione calicis.*

9. 15. *In margine* adde, *Deuter. 32.*

38. *Post verbum Gregor.,* adde, *lib. 7. ep. 110.*

10. 4. *post uerbum Hieron.* adde, *epist. 4. ad Rusticum.*

16. 13. *post verbum Gregor.* adde, *dist. 48. sicut neophitus, & dist. 59. per tot.*

17. 18. Adde, *& orationem 18. de honore parentibus deferendo.*

18. 29. Adde, *Gratianus distin. 59. per totam.*

30. Adde, *non seditiosus, non usurarius, non propriarum iniuriarum vltor.*

33. Adde, *item nec seditiosi, nec usurarij, nec iniuriarum suarum vltores. conc. Cartaginen. 4. distin. 46. c. seditionarios.*

20. 18. *Post verbum Domini,* adde, *distinct. 23. c. talis.*

28. 32. Adde, *vide apud Burchardum in admonitione in Synodo facienda à Diacono, finito Euangelio.*

37. *Post verbum Martini,* adde, *videtur esse idem quod Sacrarium, de quo infra c. 4. §. 1. nu. 41.*

29. 5. Adde, *distinct. 84. c. porro.*

42. 4. Adde, *aurum non tam pretiosius est plumbo, quàm Regia potestate altior est dignitas Sacerdotalis. S. Ambrosius de dignit. sacerd. c. 2. distin. 36. c. duo sunt.*

50. 16. Adde, *Triburien. c. 5.*

56. 16. Adde, *93. c. Dominus noster.*

58. 13. *Post verbum videretur,* adde, *&c.*

64. 18. Adde, *de eorum officio vide distinct. 93. c. diaconi sunt.*

69. 24. Adde, *Nicolaus Papa distinct. 28. c. consulendum.*

70. 14. Adde, *idque ex Apostolica traditione distin. 50. c. alienum.*

86. 13. Adde, *de quo vide optima documenta apud S. Bonau. de processu religionum c. 21.*

19. Adde, *S. Thomas p. 3. quest. 82. art. 10.*

91. 26. Adde, *Hæc olim in Mißa à Diacono recitabatur, ut tradit Catechismus* Pij *V. de sacramento ordinis*

† 97. 27. Post.

Pag. lin.

102. 13. Adde, *de cuius responsionis commendatione uide S. Bonauenturam opusculo de perfectione vitæ c. 5. ex S. Augustino.*

103. 4. *Post uerbum officijs,* adde, *S. Bonauentur. opusc. 22. in sacræ missæ mysteria tom. 2.*

104. *ant. 6.* Adde, *mysterium mysteriorum,*

Post ultimam lineam, adde, *sacramentum pacis, & caritatis,*

Ante eandem lineam in magine Catech. Rom.

107. *Fin.* Adde, *aduerte etiam alicubi pro Dalmatica Albā nominari, vt in Conc. Carthagin. 4. dist. 93. c. Diaconus, & in Mogunt. 11. q. 3. c. Episcopus, presbyter.*

109. 24. *In margine,* adde, *Dan. 5.*

115. 28. *Post 19.* adde, *ubi de Iuliano Apostata.*

109. 13. *Post 5. & 6.* adde, *distinct. 87. c. eod.*

127. 16. *Post verbum eod.,* Adde, *dist. 68. c. eod.*

141. 7. Adde, *Vide infra. p. 2. c. 7. §. 1. de doctrina à cap. omnis Sacerdos. n. 45. cum seqq.*

142. 23. Adde, *dist. 19. c. secundum.*

150. 18. *Post c. præsente,* adde, *c. Diaconos.*

151. 6. Adde, *S. Isidorus, & Concil. Mogunt. \ dist. 23. c. his igitur, vbi Sacramenta ecclesiastica dicuntur beneficia, medicinæ Dei.*

157. 24. Adde, *& quibus de causis institutum.*

158. 4. Adde, *& quibus de causis officiū diuinum fuerit institutum, vide apud S. Bonau de sex alis Seraphim c. 8.*

159. 30. *Post verbum, cap. 1,* adde, *dist. 91. c. eod.*

165. 9. Adde, *Idem fere inuenies apud S. Basilium epistola 63.*

169. 20. *Post 118.,* adde, *dist. 12. c. eod.*

170. 15. Adde, *dist. 75. c. Quod die.*

171. 11. Adde, *S. Bonau. in speculo disciplinæ c. 6.*

173. 6. *Post verbum eleuationibus,* adde, *& pectoris tunsionibus.*

13. *Post verbum epitheta,* adde, *& effectus.*

176. 5. Adde, *S. Basilius in admonitione ad filium spiritualem.*

178. 4. *Post c. 7.* adde, *& in speculo disciplinæ c. 6. particula 2.*

182. 1. Adde, *& effectus.*

183. 6. Adde *effectus orationis varios, vide apud S. Bonau. de processu 7. relig. c. 9. cum sequentibus.*

183. 12. Adde, *& S. Bonau. de processu 7. relig. c. 4.*

PRAETERMISSA.

Pag. lin.

188. 7. Adde, *ſerm. 3. de Quadrageſima.*

194. 30. Adde, *S. Auguſt. contra Manichæum lib. 19. c. 11.*

215. 18. Adde, *S.* Bonau. *de inform. nouitiorum. p. 2. c. 10.*

224. 9. Adde, *Vide infra t. 3. §. 1. n. 9.*

17. Adde, *diſt. 41. c. Epiſcopus.*

225. 13. Adde, *S. Gregor. Moral. lib. 30. c. 13.*

38. Adde, *S. Baſilius oratione 6. de ieiunio.*

228. 23. Adde, *& oratione 3. de ieiunio.*

229. 8. Adde, *ac de ieiunio quattuor temporum.*

17. Adde, *ieiunia autem quattuor temporũ licet à Callisto I. Summo Pontifice instituta eſſe memorentur anno Domini CCXVII. diſt. 76. c. ieiuniũ 1. cum ſequentibus, tamẽ ex Apoſtolica inſtitutione ſumpſiſſe originem confirmare videtur S. Leo ſerm. 9. de ieiunio ſeptimi menſis.*

230. 10. *Ante verbum Vinum,* adde, *à.*

12. Adde, *à Vinum) ſex diebus magnæ hebdomadæ vini vſum prohibitum chriſtianis, pane tantum, ſale, oleribus, & aqua menſæ adhibitis, refert S. Clemens de Conſtitut. Apoſt. l. 5. c. 17. Quod confirmat S. Cyrillus Ieroſol. Catecheſi 4. de cibis, deſcribens ieiuniũ eccleſiæ Ieroſolymitanæ alio etiam tempore. Et Epiphanius in compendiaria vera doctrina de fide catholica, & Apoſtolicæ Eccleſiæ. Orig. lib. 3. in Iob. S. Chryſoſt. homilia 6. ad populum Antioch. S. Auguſtin. ſerm. 64. & 65. de tempore. S. Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum. Theophil. Alex. epiſtola 3. Paſchali, vbi, qui legum inquit, præcepta cuſtodiunt, ignorãt vinum in ieiuniis, carnium eſum repudiant, &c.*

28. Adde, *& Moralium lib. 30. c. 13.*

231. *poſt.* 17. Adde, *S. Baſilius oratione 16. de ingluuie, & ebrietate.*

234. 15. Adde, *S. Gregor. Moral. lib. 35. c. 5.*

236. 20. *Poſt verbum varias,* adde, *& oratione 2. de precatione.*

239. 14. Adde, *& qualiter Hippocrates.*

15. *Poſt verbum manendum,* adde, *& ab eo ſurgendum.*

240. 26. Adde, *ab eoque ſurgendum.*

34. Adde *& in ſpeculo diſciplinæ particula 3. c. 7. & poſt particulam 4. c. 2. & ſurgens à lecto ipſum decenter operi, ne velut irrationabilium cubile remaneat imparatum. Idem in dicto Speculo diſcip. part. 3. c. 9.*

242. 9. Adde, *non tamen ad ignem vigilandũ, quia vſitatum eſt hoſti homines ad prunas ſeducere, &c. S.* Bonau. *in Speculo di-*

Pag. lin.

scip.particula 4.c.6.

14. Adde, *S. Bernardus serm. 86. S. Basilius oratione 2 de precatione.*

244. 5. *post verbum ad finem*, adde, *& in admonitione ad filium spiritualem.*

148. 20. Adde, *Scopus autem vestis unus est, nimirum, ut sit operimentum carnis commodum aduersus hyemem, & æstatem. Idem oratione 17. de humilitate.*

250. 6. Adde, *S. Bonau. in speculo discip. particula 3. c. 8.*

19. Adde, *& 25.*

253. 16. Adde, *Catechismus Romanus de Sacramento ordinis.*

257. 9. Adde, *S. Leo epistola 47. 34. q. 3. c. illud.*

259. 17. Adde, *S. Basilius in admonitione ad filium spiritualem.*

261. Final, Adde, *Quæ locutio qualis esse debeat, vide S. Ambrosium de officijs lib. 1. cap. 22.*

262. 9. Adde, *S. Basilius in admonitione ad filium spiritualem:*

265. 10. Adde, *Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia, & dispersæ sunt oues meæ, dicit Dominus. Ezech. 34*

266. 7. Adde, *& oratione 1. de amore erga Dominum, & proximum.*

24. Post *lin. 20. c. 8.* adde, *dist. 45. c. disciplina.*

267. 11. Adde, *S. Bonau. de sex alis Seraphim. c. 6. & 7.*

268. 11. Adde, *in congressionibus facilem, in colloquijs uerò dulcem te præbe, ne urbanitate suauitatem captes, sed cohortatio suauitate, & benignitate condiatur, repulsa omni loco asperitate. Nam, si te prius ipse humanum exhibueris, facile ferre te poterit is, qui curatione opus habet. Idem Basilius oratione 6. de institutione, & admonitione.*

269. 20. *Post c. sunt namque*, Adde, *& c. disciplina.*

270. 19. Dele, *S. Leo ep. 88. ad Anep. Tess.* & Adde, eorum verborum loco, *S. Gregor. dist. 45. c. licet plerumque, c. licet nonnunquam. De eodem ex traditione baculi pastoralis consecrato in* Episcopum. *Accipe baculum pastoralis officij, ut sis in corrigendis vitijs pie sæuiens, iudicium sine ira tenens, in fouendis virtutibus, auditorum animos demulcens, in tranquillitate seueritatis censuram non deserens. Pontificale Rom. in consecratione Episcopi.*

272. 5. Adde, *vide infra c. 7. de doctrina nu. 99. cap. hoc sane dist.* 88. *c. decreuit.*

275. 6. Adde, *Id autem qualiter agendum, scripsit eleganter Marcellus*

Pag. lin.

lus iurisc. ff. de pœnis. l. respiciendum.

278. 15. *post verb. Bernardo*, adde, *epistola. 113. & in speculo disciplinæ partic. 2. c. 1. & post partic. 4. c. 2.*

280. 7. adde, *S. Bonau. in Spec. discip. partic. 3. c. 8.*

10. Adde, *S. Bonau. in spec. discip. partic. 3. c. 3. & 6.*

20. adde, *Incessus neque lentus, vt qui animi dissoluti sit signum, neque rursus celer, & concitatus, vt qui ipsius impetus perturbatos, ac temerarios esse demonstret. S. Basilius oratione 17 de humilitate.*

281. 6. adde, *S. Bonau. in Spec. discipl. partic. 3. c. 2. & 7.*

282. 4. adde, *S. Basilius in admonitione ad filium spiritualem. S. Bonau. in Spec. disciplinæ partic. 3. c. 2. & 3.*

284. 16. adde, *in Speculo discip. part. 3. c. 4. & partic. 4. c. 6.*

286. 5. adde, *Caueat omnis honestus, ne eius vnquam appareat caro nuda, nisi quantum compulerit necessitas manifesta, &c. S. Bonau. in Spec. discip. partic. 3. c. 8.*

288. 4. adde, *& eleemosyna 24.*

6. adde, *& in mensa 26.*

9. adde, *& oratione. 30.*

291. *post* 13. adde, *dist. 88. c. decreuit.*

292. 12. adde, *S. Bonau. de sex alis Seraphim. c. 7.*

23. dele, *Mãsueti, n. 17. &* adde, *reuer. & disciplinæ n. 15. & 16.*

293. 14. adde, *& eleemosyna.*

294. 3. adde, *& orationibus.*

6. adde, *De oratione, & deuotione, vide S. Bonau. de processu relig. c. 21.*

22. adde, *In obiurgando caue, sis grauis, neque cito, neque cum impetu reprehendas, neque ob res paruas, aut nihili, aliquem condemnes, veluti ipse omnibus numeris sis iustus, sed eos qui delinquerunt, placide assumito, &c. S. Basilius oratione, 17. de humilitate.*

29. adde. *S. Bernardus epistola. 25.*

300. 4. adde, *Idem de inform. nouitiorum. p. 2. c. 10. & 11.*

301. 20. adde, *ff. de constitutionibus principum l. in rebus.*

304. pen. *post verb. debet*, adde, *c. Sacerdotibus.*

305. fi. adde, *Licet alicubi, vt in Sicilia, aliquando Subdiaconi continentiæ legibus non adstringebantur, vt colligitur ex S. Gregor. dist. 31. c. 1.*

314. 16. adde, *dist. 85. c. Archidiaconum.*

li. pen.

Pag. lin.

317. 18. *Post verbum fuit,* adde, *auaritia.*

322. 4. adde, *S. Basilius oratione 13. de eleemosyna.*

323. 10. adde, & *c. 16. dist. 86. c. pulchra.*

16. adde, *dist. 86. c. non satis cum seqq.*

331. 6. *Post verbum quisquis,* adde, *12. q. 1.*

7. adde, *dist. 86. c. est probanda.*

334. 3. adde, & *propter eorum absentiam Diaconibus. ibid.*

337. 2. adde, & *aliquando Diaconibus.*

6. adde, *Diaconus etiam (si Sacerdos absit) poterit Euangelium explanare, non tamen e loco superiori, vt intelligatur hoc eius proprium munus non esse. Verba sunt Cathechismi Rom. de Sacramento Ordinis.*

341. 6. adde, *Quo autem tempore id faciendum, vide optimum documentum apud S. Bonau. de inform. nouitiorum p. 1. c. 15.*

344. 12. *Post verb. fin.* adde, & *moralium l. 30. c. 4.*

15. adde, *Vide sup. p. 1. c. 5. de Sacramentorum ministratione à cap. Sacerdos n 8.*

26. adde, *dist. 43. c. sit rector.*

345. 7. adde, *cum seqq. dist. 86. c. facientis.*

346. 15. *in margine,* adde, *Num. 16.*

32. adde, *dist. 50. c. si quis diaconus.*

354. 16. adde, *Nam, qui fratrem suum delinquentem cum indignatione, & ira reprehendit, is non liberat eum à peccato; sed se ipsum peccatis obstringit. S. Basilius oratione 6. de instit. & admonit.*

357. 31. adde, *Tonus autem medius est seruandus, vt neque lenitate sua auditum diffugiat, neque intensionis magnitudine sit molestus. S. Basilius oratione 6. de instit. & admonit.*

364. 3. *Post verbum scripturarum,* adde, *sanctarum.*

373. 25. adde, & *in Aggaeum c. 2. & S. Gregor. Nazianz. in Apologetico.*

375. 38. adde, *S. Gregor. Nazianz. oratione de moderatione in disputationibus seruanda.*

379. 25. *Post verbum capiendo,* adde, *S. Isidorus l. 3. de summo bono dist. 37. c. eod.*

27. adde, *in margine, Matth. 15.*

391.

PRAETERMISSA.

Pag. lin.

392. 2. Adde, *S.Bonau.de sex alis Seraph.c.1.*

394. 37. Adde, *& contemptus propriæ excellentiæ.Idem Epistola 42.S. Bonau.de perfectione vitæ c.2.Decem indicijs comprobatur. Cassianus li.4.c.39.*

395. 21. adde, *Magistra rectitudinis.S.Gregor.Moral.l.25.c.14.optime l.34.c.18.*

396. 13. adde, *post 27.l. 35. c.2. & post 29.* adde, *& in Spec. discipl. partic.2.c.3.*

29. adde, *S.Benard.epistola 42.*

397. 4. adde, *dist.100.c.contra morem.*

25. adde, *S.Gregor. Moral.li.33 c.11.*

403. 32. adde, *De septem differentijs amoris spiritualis, & carnalis, Vide S.Bonau.de processu 6.relig.c.16.*

404. 7. adde, *& nimia, vt quæ auctrix peccati esse solet, reijcienda. S.Basilius oratione 12. de tristitia, & mærore.*

410. 15. adde, *Moral.l.30.c.7.*

412. 15. adde, *post c.1, & de perfectione vitæ c.4.*

413. 11. adde, *Item est, quod sine necessitate dicitur proferentis, aut vtilitate audientis.S. Bonau. opusculo de perfectione vitæ c.4.*

434. 22. adde, *S.Bonau.de processu 6.relig.c.40.*

436. 17. Adde, *Videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, &c.Iob.29.*

440. 20. Adde, *opusculo de informatione nouitiorum c.6.partic.1.*

445. 18. adde, *optime l.13. Moral.c.14.& 17.& l.32.c.17. dist.41. c.sæpe.S.Bonau.de processu 6.relig.c.36. S.August. l.4.contra Iulianum c.3.tom.7.*

461. 15. *Post verbum ad finem* adde, *S.Bonau in stimulo amoris p. 2. c.10.*

479. 27. adde, *dist.86.c.peruenit.dist.88.c.decreuit.c. consequens.*

482. 1. adde, *& descriptio 16.*

484. 4. *S.Basilius oratione 16.de ingluuie, & ebrietate. S.Bonau.in Speculo discipl.partic. 3.c.4.*

28. Adde, *& descriptio.*

32. Adde, *S.Bonau.de sex alis Seraph.de tertia ala. Ebriosi viri descriptionem elegantem vide apud S.Basilium oratione 16. de ingluuie, & ebrietate.*

485. 23. Adde, *S.Gregor.Moral. l.30.c.13.*

FINIS.

E R R A T A

Pag.	*Lin.*	*Menda*	*Emendata*
✠	12.	Epifcopotum	Epifcopo
	32.	offerebant	offerebant
6.	10.	S. Buchardus	Burchardus
8.	16.	c. fi quis	c. fi qui
9.	12.	Eurlratus	Eulratus
16.	12.	fumma	fummi
	18.	irreprehenfibiles effe	irreprehenfibiles enim effe
	21.	verf. docendum	verf. tertius
17.	24.	c. 10.	c. eodem, dift. 61. c. miramur
19.	5.	ep. 3.	ep. 2.
21.		DE DIGNITATE, POTESTATE, OFFICIO	DE OFFICIO, DIGNITATE, POTESTATE
8.	37.	licet	liceat
	39.	Paulo	Pontio
34.	12.	Iofta p. 3. c. 2. de grauib. peccatis plures	dele
36.	18.	illa	illam
41.	15.	Ratio	Rafio
42.	21.	4. fup. c. 2. Ifaiæ	5. de verbis Ifaiæ Vidi Dominum
72.	6.	vilis	vilibus
74.	22.	2.	dele
97.	19.	B.	dele
99.	final.	num. 41.	num. 41. & 42.
100.	9.	miffæ	miffa
103.	10.	& Cardinalem: Petrum	, & Cardinalem Petrum
	27.	S. Theodoretus	Theodoretus,
113.	in titulo	ORATORIIS, ET ALTARIBVS	SACRIS, ET LINTEIS
115.	18.	Oratorijs Altaribus	Oratorijs & Altaribus
	9.	Vbi de Iuliano Apoftata	dele
116.	19.	Secretarium 15.	dele
	20.	Bafilica 2.	22.
121.	8.	8. d.	dele
	16.	à verbo de fecreretija	dele quattuor lineas
	20.	non habeatur ve	deponatur
	23.	Dele totum caput a verbo Presbyter. &	fcribe
		Si quis presbyter, aut Diaconus, vel quilibet clericus Ecclefiæ deputatus fi intra ciuitatem fuerit, vel in quolibet loco, in quo ecclefia eft, & quotidianum pfallendi officium matutinis, vel vefpertinis horis ad ecclefiam non conuenerit, deponatur à clero, fi tamen caftigatus veniam ab Epifcopo per fatisfactionem noluerit promereri Mart. Brac. dift. 92. c. eo. Conc. Toler. 1. c. 5. Venet. 1. c. 14.)	
135.	9.	Toletan. c. 8.	Toletan. 4. c. 8.
142.	7.	Damafus	Damianus
146.	35.	dare	reddere
		fuper Matth.	fuper c. 23. Matth. hom. 43
	36.	S. Bonau. vbi fupra part. 3.	dele
156.	20.	pro fabbato	profabbato.
159.	17.	num. 21.	num. 17.
164.	8.	94.	49.
168.	8.	4.	dele
	12.	56.	5. 6.
172.	3.	Phyficos	Pfychicos
173.	6.	&	dele
	13.	&	dele
175.		185. 156. 157. 188.	175. 176. 177. 178.
177.	28.	cap. 6.	c. 5.
178.	24.	quandoque	quoque
195.	24.	fin.	1. & fin.
205.	10.	in margine	Num. 17.
216.	11.	& cibis Sacerdotum	cibis, & conuiuijs Sacerdotum
218.	28.	Micheam.	Michez.
	35.	S. Theodoretus	Theodoretus
222.	4.	finnt	prodeunt
	5.	nulla vità mordetur, non inanes in eis.	Nulla abfentium vita mordetur, nullus ex irrifione reprehenditur, nec inanes fæcularium in eis.
224.	13.	12. q. 2.	12. q. 1.
237.	2.	delectatione	de lectione
	11.	164.	162.
		255.	253.
255.	23.	8. 11. 12. 16. 17.	9. 10. 14. 15.
258.	5.	fperat in femetipfo, fugg.	fperat, in femetipfo fugg.
264.	1.	faciat	facere
275.	8.	24.	23.
276.	30.	nefciatur	nec fciatur

287.

Pag.	Lin.	Menda	Emendata
287.	9.	De prudentia,& experientia	De prudentia, sapientia , & experientia
288.	4.	libertate	liberalitate
293.	25.	in eibis. oum. 24.	in eibis num.21.
328.	16.	relinquimus	reliquimus
	19.	faetilegum	sacrilegium
	20.	ep. 20.	ep. 2. ad Fulconem
	23.	42.e. 1.	42. in principio
	37.	12.q. 2.	12.q. 1.
331.	6.	quisquis e. sioe	quisquis.q.1.c.fine.
334.	3.	4. 6. 10. 27. 30.	4.6.9.10.27.28.30.
336.	4.	arabitur	arabitur
345.	6.	crimini	facinori
356.	6.	16.	15.
363.	20.	duobus	ductus
	23.	erudietue	eruditur
	35.	perfuoctoriæ	perfuoctorie
364.	1.	illius	veræ scientiæ
374.	11.	Zozimos Papa.	Gratianus
379.	31.	S. Isidorus l.3. de sent. summo bono	Gratianus ibidem
396.	7.	ex S. Greg.l.4.Moralium	ex S.Gregorio l. Moralium 32.c.1.
397.	7.	Pastor p.2.c.6.	super 1.Reg.16.
	16.	in margine	dele
	12.	26.	26.
	13.	27.	27.
	18.	28.	28.
	21.	29.	29.
	23.	30.	21.
408.	28.	32.	
409.		DE SCIENTIA SACERD.	DE SILENTIO SACERD.
413.	19.	apptopriat	appropiat
446.	24.	de extrinsfeca vtilitate sciat	de extrinseca vtilitate & cautela sciat
	25.	94.	24.
452.	22.	S. Io. Damasc.de orthod.fide,c.4.	dele
	24.	c.3.	dele
455.	12.	damnantur.	iudicandi.
456.	7.	non	nota
461.	14.	idem Gregor.	idem S. Gregor.
	15.	4.c.11.Moral.l.19.c.5.l.4.c.21.	4.c.vnico.Moral.l.4.c.21.l.19.c 5.l.33.c.17.
465.	11.	56.	dele.
470.		DE LEVIBVS	DE GRAVIBVS.
474.	fin.	De	dele
486.		PERCVSS. SAC.	NE SIT VINOLENTVS SAC.
487		NE SIT VINOLENT.	NE COMESSATIONIBVS.
519.	13.	adsistunt	adsistant
	19.	viri	vni
525.	1.	NE SIT NEOPHITVS	NE NEOPHITVS SIT.
526.	1.	scribe vt supra.	
527.	1.		
547.	31.	S.Gregor.	B.Gregor. VII.
549.	22.	12	14.
557.	9.	matrem,aut amitam tantum.	matrem,aut sororem , aut amitam etiam idoneas.
	12.	d. est	dist.
575.	3.	quilibet.	dele
585.	16.	nisi	in
	17.	infra manum	sinistra manu
595.	3.	Papæ	Bracharen.
612.	22.	16.	14.

IN PRAETERMISSIS.

Pag.	lin.	Menda	Emendata
1.	10.	orationem	Oratione.
	11.	109.	119.
2.	21.	beneficia , medicinæ	beneficia medicinæ
	4.	n.9.	n.9.& 11.
	36.	183.	dele
3.	27.	præcatione	precatione
5.	9.	oratione	& in orationibus
	39.	314.	313.
6.	30.	25	23.
7.	31.	1.	9.